

שבוע פרשת תזריע-מצורע (לכל העולם)

(15 - 21 April 18)

ל' ניסן - ו' אייר תשע"ח

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹא־מִדֵּי
תוֹרָתְךָ לִשְׁמֹתָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֵךְ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצֻוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקָשׁ, וְאֶסְפַּתְּ דָּגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁדְךָ
לְבִהְמֹתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם,
וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִפֹּי יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּכֶם זָנִים
אֲחֵרִיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִיִּיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אֲמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדוש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תבות "לח"י)) בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר וביט של צדקה".

קיו.

מזמור משני פסוקים רמו על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הללו את־יהוה פֿל־גוֹיִם שִׁבְחוּהוּ פֿל־הָאֱמִיִּם: ב פֿי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קיא.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבנה תחלות להשי" שקיים לנו מזה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאֵי יְהוָה פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחַב יְהוָה: ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִּשְׁנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּגִידִים: י פֿל־גוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה פֿי אֲמִילִם: יא סִבְבוּנִי גַם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה פֿי אֲמִילִם: יב סִבְבוּנִי כְּדִבְרֵים דַּעְכוּ כַּאֲשֶׁר קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה פֿי אֲמִילִם: יג דַּחַח דְּחִיתָנִי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרָנִי: יד עָזִי וְזִמְרָתִי יְהוָה וַיהוֹדֶה לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יִמִּין יְהוָה רֹמְמָה יִמִּין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמוֹת בִּי־אֲחִיהָ וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יח יִסֹּר יִסְרֵנִי יְהוָה וְלִפְנוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אֲוִדָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אֲוֹדֶךָ פֿי עֲנִיתָנִי וְתַהֲיֶלִי לִישׁוּעָה: כב אֶבֶן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגְלָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ: כה אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה הַצִּלֵּיתָהּ נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל | יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבַתֵּים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אֶתָּה וְאֲוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב פֿי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיז מתוך "תהילות מנחם"

א-ב – הללו את הוי' כל גוים שבחחו כל האומים.

כי גבר עלינו חסדו ואמת הוי' לעולם הללוי

"אמת הוי' לעולם" – אחדות הוי'

ג. הפירוש ב"ואמת הוי'" הוא שענינו האמיתי שהוא אחדות פשוטה, "אמת הוי'", יומשך ויתגלה בתוך ה"עולם" – במציאות של ריבוי והתחלקות, ומצד זה נפעל שכל הריבוי הלזה הוא באחדות.

והענין בזה, "הוי'" הוא מלשון מהווה¹, וכמ"ש² "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", "את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותי"³, וזוהי נקודה המאחדת את כל פרטי הבריאה כולה, מאחר ש"הוי' אחד"⁴ ברא אותם.

המשך בעמוד קסט

(1) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

(2) בראשית א, א.

(3) פרש"י שם, יד.

(4) ואתחנן ו, ד.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיז, קיח ג
- (ג) מאמר ד"ה אשה כי תזריע וילדה זכר גוי
שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח ה
- (ד) שיחות (ליל ומוצאי) ב' אייר ה'תשמ"ח י
- (ה) שיחת שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח יט
- (ו) משיחות שבת פרשת תזריע-מצורע, ה'תשמ"ח לא
- (ז) לקוטי-שיחות פרשת מצורע כרך יז לו
- (ח) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל מג
- (ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע-מצורע מד
- (י) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת תזריע-מצורע מה
- (יא) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע עו
- (יב) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת תזריע-מצורע עז
- (יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזריע-מצורע פה
- (יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פח
- שיעורי רמב"ם**
- (טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע צא
- (טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע ... קלח
- (יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזריע-מצורע קנו
- (יח) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף טו עד דף כא קנח
- (יט) נביאים וכתובים
ישעיה פרק ס-סא, איוב פרק מא-מב קפו
- (כ) משניות – מסכת כתובות
ביאור קהתי קפח
- (כא) עין יעקב מסכת תענית קצה
- (כב) מסכת זבחים עם ביאורים
מדף ב עד דף ח קצו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן רכד
- (כד) שולחן ערוך הלכות סוכה
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רכז
- (כה) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רכז
- (כו) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רל
- (כז) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רלא
- (כח) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רלא
- (כט) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רלב
- (ל) ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)
אדמו"ר מוהריי"צ רלד
- (לא) ספר השיחות ה"ש-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהריי"צ רלז
- (לב) אגרות קודש
אדמו"ר מוהריי"צ רלח
- (לג) ביאורים לפרקי אבות פרק ב רמ
- (לד) חומש לקריאה בציבור רמא
- (לה) קריאה התורה למנחת שבת-קודש רנב
- (לו) לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע רנד
- (לז) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רנה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

נאמר בתחילת פרשת השבוע, פרשת תזריע:

1 **אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר גּוֹ'1**, והכתוב ממשיך ומפרט את דיני
 2 הטהרה והקרבנות של יולדת זכר ושל יולדת נקבה **וּמִבְּאֵר בְּזָה**
 3 **בְּלִקְוֵי תוֹרָה** ספר המכיל מאמרי חסידות של אדמו"ר הזקן על
 4 פרשיות התורה (והמועדים) של
 5 החומשים ויקרא, במדבר ודברים (ושיר
 6 השירים) והוא ספר המשך לספר 'תורה
 7 אור' המכיל מאמרי חסידות של
 8 אדמו"ר הזקן לפרשיות התורה
 9 בחומשים בראשית ושמות,
 10 **פְּרָשְׁתָּנוּ2** במאמר לפרשת השבוע
 11 פרשת תזריע **(הַחֲסִידִי'שֶׁע**
 12 **פְּרָשָׁה** הפרשה החסידות, כפי שנהוג
 13 לקרוא למאמרי החסידות של אדמו"ר
 14 הזקן בספרים 'תורה אור' ו'לקוטי
 15 תורה'), **דָּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל3**
 16 בנגמרא **אִשָּׁה מְזֻרְעַת תַּחֲלָה -**
 17 **יּוֹלֶדֶת זָכָר, וְטַעַם הַדָּבָר**
 18 שכתוצאה מהשפעה מצד האשה יש
 19 לידה של זכר הוא, **כִּי כָל**
 20 **הָעֲנִינִים שֶׁבְּקִדְשָׁה כְּלוּלִים**
 21 **זֶה מְזָה**, וגם דברים שיש בהם
 22 לכאורה תוכן שונה ואפילו הפכי,
 23 לאמיתו של דבר קשורים זה בזה
 24 וכלולים זה מזה כמו, למשל
 25 'ההתכללות' שבספירות העליונות, וכן
 26 במקביל להם בנפש האדם, מידות
 27 הגבורה והחסד הן שונות ואפילו
 28 הפכיות זו מזו ובכל זאת קיימת בהן
 29 התכללות ויש 'גבורה שבחסד' ו'חסד
 30 שבגבורה' **וְכֵן אִישׁ וְאִשָּׁה**
 31 **דִּהְיוּ זָכָר וְנִקְבָּה, וְהֵם חֶסֶד**
 32 **עֲנִינוּ שֶׁל הָאִישׁ, בַּחֲנִת הַמִּשְׁפָּע,**
 33 **וְגִבּוֹרָה, עֲנִינָה שֶׁל הָאִשָּׁה בַּחֲנִת**
 34 **הַמִּקְבֵּל, הֲרִי הֵם כְּלוּלִים זֶה**
 35 **מִזֶּה, וּבִהְתַּגְּלוּת לְאַחַר שְׁנֵי**
 36 **הָעֲנִינִים כְּלוּלִים זֶה בְּזֶה בַּהֲעֵלֶם,**
 37 בפנימיות הדברים, כך הוא גם כאשר הם באים לידי גילוי ולידי ביטוי **הֲרִי**
 38 **בְּחֶסֶד מִתְגַּלֶּה הַגְּבוּרָה**, כאשר יש גילוי והשפעה של חסד, יש בכך
 39 גם גילוי של הגבורה שבחסד (המצמצם את ההשפעה לפי יכולת הקליטה
 40 של המקבל את ההשפעה ומכווין אותה למקום הראוי וכו') **וּבִגְבוּרָה**
 41 **מִתְגַּלֶּה הַחֶסֶד** וכאשר יש פעולה של מידת הגבורה יש בכך גם גילוי של
 42 החסד, כמבואר בחסידות לגבי 'גבורת גשמים' וכד'. **וְכֵמוֹ שֶׁהוּא עֲנִין**
 43 **הַהֲתַכְּלוּת בְּעוֹלָם בְּפִשְׁטוּת, בְּגִשְׁמִיּוּת, שֶׁבְּצִד דְּרוֹם שֶׁהוּא יָמִין**

ביאור בדרך אפשר

1 **וְחֶסֶד**, כמבואר ב'פתח אליהו' - 'חסד דרועא ימינא', חסד זרוע ימין
 2 (וכמבואר בחסידות על הכתוב 'ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה' שעבודתו של
 3 אברהם אבינו מתוארת כנסיעה לצד הנגב, צד דרום, כי מידתו היא מידת
 4 האהבה והחסד) **הֲרִי בְּהִתְגַּלוּת הוּא צִד דְּרוֹם תִּקְףָה הַחֵם, וְלִכְנָן**
 5 **הַפּוֹשִׁים** הגרים בדרום העולם
 6 **שְׁחוּרִים, וְגַם** אזור הדרום של
 7 העולם **אֵינוֹ מִיִּשְׁבֵּב** כל כך כמו אזור
 8 הצפון, **הֲרִי שֶׁהַחֶסֶד שֶׁבְּדְרוֹם**
 9 **כָּלִיל מִגְבוּרָה, שְׁחֲרוּת** כמבואר
 10 בקבלה וחסידות שהצבע הלבן קשור
 11 במידת החסד **וְהָעֵדָר הַיֵּשׁוּב עֲנִין**
 12 של צמצום וחוסר שפע. **וְלֵאדִירָף**
 13 **גִּיטָא, מִצַּד שְׁנֵי, בְּצִד צָפוֹן** של
 14 העולם **שֶׁהוּא שְׂמָאל וּגְבוּרָה**,
 15 כמובן גם מעניין שמאל דוחה (גבורה)
 16 וימין מקרבת (חסד) **הֲרִי**
 17 **הַהֲתַגְּלוּת** שבחלק הצפון של
 18 העולם, השייך למידת הגבורה, **הוּא**
 19 **חֶסֶד שֶׁהָאֲנָשִׁים שֵׁם** בצד צפון
 20 **הֵם לְכִנִּים, וְכוּ' בְּחֵלֶק הַצָּפוֹן** של
 21 כדור הארץ **עָקָר הַיֵּשׁוּב שֶׁל**
 22 **שְׁבָעִים אַמּוֹת4**. **וּבִשְׁתֵּי**
 23 **רוּחוֹת** הצפון והדרום **אֵלוֹ**
 24 **נִכְלָלוֹת כָּל אַרְבַּע הַרוּחוֹת, גַּם**
 25 **מִזְרַח וּמַעֲרָב, כִּי מִזְרַח נִקְרָא**
 26 **פְּנִים, הַחֵלֶק הַקִּדְמִי** (כמו בפסוק
 27 'ופרצת ימה (מערב) וקדמה (מזרח))
 28 וצפונה ונגבה (דרום) **וּמַעֲרָב נִקְרָא**
 29 **אֲחוֹר, וְלִכְנָן דְּרוֹם הוּא יָמִין,**
 30 **וְצָפוֹן הוּא שְׂמָאל5], וְעַל-**
 31 **דִּרְחָזָה הוּא גַם לְמַעַלָּה**
 32 **בְּאֻלּוֹת בְּשִׁמּוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם**
 33 **הַקְּב"ה, שְׁגַם עֲנִין** זה מצינו
 34 **הַהֲתַכְּלוּת** של חסד וגבורה הן בתוכן
 35 **הָעֲנִין** והן בהתגלות, **שֵׁשׁ שֵׁם**
 36 **מ"ה שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת חֶסֶד, וְיֵשׁ**
 37 **שֵׁם ב"ן שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת גְּבוּרָה,**
 38 כאשר שם הוי' כתוב במילוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א,
 39 הגימטריא של האותיות הללו היא מ"ה (45), וכאשר שם הוי' כתוב במילוי
 40 אותיות ה"א, היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה הגימטריא של האותיות הללו היא
 41 ב"ן (52). ומבואר בקבלה וחסידות ששם מ"ה, עניין החסד, משפיע לשם ב"ן,
 42 עניין הגבורה **וְהֲרִי יֵשׁ בַּחֲנִינָת ב"ן שְׁבָמ"ה, וּמ"ה שְׁבָב"ן** והוא
 43 עניין התכללות הגבורה (ב"ן) בחסד (מ"ה) והתכללות החסד (מ"ה) בגבורה.
 44 **וּבְזֶה יוֹכֵן הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל מַה שֶּׁ"אִשָּׁה מְזֻרְעַת תַּחֲלָה -**

(1) ריש פרשתנו (תזריע יב, ב). (2) תזריע יט, א ואילך. (3) ברכות ס, א. נדה לא, א. (4) לקו"ת שם. סע"ד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יולדת זכר, שאין זו סתירה ואין זה פלא, הגם ש'אשה' ו'זכר' שונים
2 בענינים ובתכונותיהם כשם שהחסד והגבורה שונים, כמבואר לעיל, כי ענין
3 ה'השפעה' ('תזריע') שבאשה הוא בחינת חסד שבה, עצמו אמר ש'בדוּתא היא', וכן הדברים של חכמינו ז"ל
4 ואננם ענינה של האשה הוא גבורה אבל בגבורה נכלל גם חסד, ולכן
5 האשה "יולדת זכר" שהוא
6 בחינת חסד וכו', ולפי זה,
7 מבאר שם במאמר הנזכר ב'לקוטי
8 תורה' גם הענין בעבודת
9 הרוחניות של האדם העובד את ה'
10 שצריכה להיות התפללות
11 המדות וכו' ועבודת ה' צריכה
12 להיות בהתכללות חסד (אהבה,
13 השפעה) וגבורה (יראה, צמצום).
14 והנה בתחלת הדרוש המאמר
15 ב'לקוטי תורה' שם מביא פרוש
16 אחר בדברי רז"ל הנ"ל
17 ("אשה מזרעת תחלה -
18 יולדת זכר"). והפלוסופים
19 אנשי המדע נדחקו לישוב, כי
20 לפי שאשה מזרעת תחלה,
21 וההשפעה מצד האשה באה ראשונה,
22 הרי טפת הזכר באה
23 לאחרונה ו'עלאה גבר' (מושג
24 שבמקורו נאמר לגבי דיני תעובת
25 בשר וחלב או איסור והיתר, והכוונה
26 שהנמצא למעלה גובר על הנמצא
27 למטה), וכיון שהזכר הוא העליון
28 ההשפעה שלו גוברת והאשה יולדת
29 זכר (על-דרך מאמר רבותינו
30 ז"ל בגמרא, לענין ברכות "הכל
31 הולך אחר התתום"⁵, נוסח
32 התתימה של הברכה, וגם כאן הזכר
33 הוא אחרון ולכן השפעתו גוברת).
34 ואחר-כך דוחה אדמו"ר הזקן
35 ב'לקוטי תורה' פרוש זה של אנשי
36 המדע, ומפרש בפשוטו,
37 שמזרע האשה בא הזכר
38 וכו'.
39 והנה זה פשוט שיש מקום
40 גם לפרוש הראשון, אותו דוחה
41 אדמו"ר הזקן, כיון שהובא
42 בתורה, וכמבאר במכתב
43 אאמו"ר⁶ אדוני אבי מורי ורבי, רבי
44 לוי יצחק, אביו של הרבי, שכל מה
- שנאמר בתורה, אפילו ההלכה שאמרו עליה "בדוּתא היא", דבר לא נכון, כלם ממש אמר ה', והוא הקדוש-ברוך-הוא עצמו אמר ש'בדוּתא היא', וכן הדברים של חכמינו ז"ל שנאמר ב'תויבכתא' בקושיא, ואין להם הסבר, כלם אמרם ה', והוא הקדוש-ברוך-הוא אמר גם-כן ה' תויבכתא שדבר זה קשה ואין לו הסבר וכו', והינו שהכל גם הדבר המוקשה וגם הקביעה שזו קושיא הוא חלק מהתורה שהיא נצחית. ואם כן הוא בנוגע לדברים בגלגל בחלק הגלוי שבתורה, על-אחת פמה-וכמה שכן הוא בפנימיות התורה, שגם ה'קסלקא-דעתא' הדברים שעלו על הדעת שבה, גם אם לבסוף נדחו ולא התקבלו, הוא חלק מהתורה שהיא נצחית וכו', אלא שלמעלה ברוחניות המסקנא היא פדעה השניה. אבל לכאורה עדין דורש באור, גם אם הפירוש הנדחה ודחייתו הם חלק מדברי התורה, עדיין תמוה מדוע הביא אדמו"ר הזקן תחלה את פרוש הפלוסופים ודחה אותו, ולא הביא מלכתחלה את הפרוש שמסיק כותיה שהמסקנה כמורה. ובפרט שזהו פנימיות התורה, שכדברי הוזהר דלית תמן לא קשיא שאין שם בחלק הסוד של התורה לא קושיא וכו'⁷ ולא מחלוקת (והוזהר מדמה זאת לעץ החיים שאין בו טוב ורע כמו בעץ הדעת, אלא כולו חיים)? והנה לכאורה היה אפשר לומר, שהטעם שהובא פרוש זה למרות שנדחה הוא כדי לידע לידע, להודיע שפרוש זה נשלל, וכמו הטעם בפגלה בחלק הפשט וההלכה, החלק הגלוי של התורה, להבאת הדעה הנשללת. אבל אי-אפשר לומר כן, שהרי הפרוש שנדחה הוא הפרוש הראשון ב'לקוטי

(5) ברכות יב, א. (6) לקוטי לוי"צ אגרות ע' רסו. (7) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' באגה"ק סכ"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הָרֹאשׁוֹן בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה, וְהָרִי זֶה גּוֹפָא עֲצָמוּ הוּא תַכָּן
- 2 הַחֲלוּק הַהִבְדֵּל בֵּין שְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים, שְׁלֹפִי הַפְּרוּשׁ הָרֹאשׁוֹן
- 3 - הָאֲחֵרוֹן גּוֹבֵר (וְלָכֵן) "אִשָּׁה מְזֻרַעַת תַּחֲלָה - יוֹלְדֶת זָכָר", כִּי הַזָּכָר שֶׁבִּסּוּף שֶׁהִשְׁפַּעְתּוּ בָּאָה לֵאחֹר הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל הָאִשָּׁה
- 5 גּוֹבֵר), וְלִפְרוּשׁ הַשְּׁנִי -
- 6 הָרֹאשׁוֹן גּוֹבֵר, שְׁלָכֵן מֵהַ
- 7 שְׁ"יּוֹלְדֶת זָכָר" הוּא מִשּׁוֹם
- 8 שֶׁהַזָּכָר נִבְרָא מְזֻרַע הָאִשָּׁה
- 9 שֶׁהַזִּירְעָה וְהַשְׁפִּיעָה תַּחֲלָה.
- 10 וּמִזֶּה שְׁלֹפִי הַפִּירוּשׁ הַשְּׁנִי, הַפִּירוּשׁ
- 11 לֹא נִדְחָה אֲלֵא נִשְׁאָר לְמִסְקָנָהּ, הָרֹאשׁוֹן
- 12 גּוֹבֵר מוֹבֵן גַּם בַּתּוֹרָה,
- 13 שֶׁהַפְּרוּשׁ הָרֹאשׁוֹן שְׁלֹפִי הַפִּירוּשׁ
- 14 הַשְּׁנִי עֲצָמוּ יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַשְּׁנִי
- 15 וְהָאֲחֵרוֹן לֹא נֶאֱמַר רַק בְּכַדִּי
- 16 לְשַׁלֵּל אוֹתוֹ, אֲלֵא שָׁבוּ בַּפִּירוּשׁ
- 17 הַשְּׁנִי בְּעֲצָמוּ יִשְׁנוּ עֲנִין חִיּוּבִי
- 18 וְיִישׁ לּוֹמֵר, שִׁזְהוּ גַם-
- 19 עֲמָק הַפְּנוּנָה בְּמָה שֶׁתּוֹב
- 20 בְּמִקְתָּב אֲדָמוּר ר' לוי יצחק
- 21 אֲבִיו שֶׁל הַרְבֵּי, הַזֹּכֵר לְעִיל שִׁגְם
- 22 ה'קְסִלְקָא-דְּעִתָּא' מֵהַ שְׁעָלָה עַל
- 23 הַדַּעַת בַּתְּחִילָה וּלְבִסּוּף נִדְחָה וְכו',
- 24 הוּא חֵלֶק בַּתּוֹרָה, שֶׁהַפְּנוּנָה
- 25 בְּזָה הִיא יִשְׁשׁ בּוֹ לְמִדַּת שְׁנִידָה
- 26 וְנִשְׁלָל וְאִין הַלְכָה כְּמוֹהוּ גַם עֲנִין
- 27 חִיּוּבִין].
- 28 וְיִישׁ לּוֹמֵר, שֶׁשֶּׁשֶּׁם שֶׁהוֹבָאָה
- 29 ה'קְסִלְקָא-דְּעִתָּא' הַפִּירוּשׁ שְׁעָלָה
- 30 עַל הַדַּעַת וְנִדְחָה, הוּא הַפִּירוּשׁ הָרֹאשׁוֹן
- 31 הָאֲדָמוּר לְעִיל, כָּאֵן הוּא, מִשּׁוֹם
- 32 שֶׁבְּמִקְתָּב זֶה בִּלְקוּטֵי תוֹרָה פִּרְשָׁה
- 33 תּוֹרִיעַ גּוֹפָא עֲצָמוּ מְבָאָר עֲנִין
- 34 הַתְּפִלּוּת הַגְּבוּרֹת
- 35 וְהַחֲסִידִים, וְלָכֵן מִבִּיא בַּתּוֹרָה
- 36 (בְּמִקְתָּב זֶה) עֲנִין שְׁלִילִי
- 37 בַּתּוֹרָה, פִּירוּשׁ שְׁנִשְׁלָל וְנִדְחָה,
- 38 שֶׁמִּמֶּנּוּ נִלְמַד אִיךָ שִׁגְם בּוֹ
- 39 יִשְׁנוּ עֲנִין חִיּוּבִי וְהָרִי זֶה הַתְּכַלּוּת
- 40 הַשְׁלִילָה וְהַחֲבִיב שְׁעִינָה וְתוֹכְנָה דּוּמָה
- 41 לְהַתְּכַלּוּת הַחֲסִיד וְהַגְּבוּרָה.
- 42 וְהָגָה בְּמִקְתָּבֵינוּ⁸ שְׁלֹא-חֲרִי-יָהּ
- 43 בְּמִאֲמָרִים הַבָּאִים בִּלְקוּטֵי תוֹרָה

- 44 פִּרְשָׁה תּוֹרִיעַ, מְבָאָר עֲנִין הַמִּילָה וְהַתְּחִינָה וְכו'. וּמִכֵּיּוֹן
- 45 שְׁה'לִקּוּטֵי תוֹרָה' נִסְדֵּר כְּלוֹמֵר, הַמִּאֲמָרִים נִלְקָטוּ מִתּוֹךְ מִאֲמָרִים רַבִּים
- 46 שֶׁל אֲדָמוּר הַזֶּה וְנִעְרְכוּ לְדַפּוֹס לְפִרְשֵׁי תוֹרָה עַל-יְדֵי נָשִׂיא
- 47 בִּישְׂרָאֵל (אֲדָמוּר ה'צִמְחָה צִדִּיק'⁹ נִכְדוּ שֶׁל אֲדָמוּר הַזֶּה), נָשִׂיא
- 48 בְּדוּרוֹ שֶׁהַנְּשִׂאוֹת שָׁלוֹ לֹא
- 49 נִפְסְקָה אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוּתוֹ, אִף שְׁנִתְּמָנָה
- 50 לוֹ מִמְּלֶאכֶם מְקוֹם, אֲלֵא הִיא הִיא
- 51 נְשִׂאוֹת עִם פְּעוּלָה וְהַשְׁפָּעָה
- 52 נִצְחִית (וְהַהוֹרָאוֹת שָׁלוֹ הֵן
- 53 הוֹרָאוֹת נִצְחִיּוֹת) עַל כָּל
- 54 הַדּוּרוֹת הַבָּאִים, וּבִפְרָט שְׁנִסְדֵּר
- 55 כֵּן בְּדַפּוֹס אֲשֶׁר כָּל עֲנִין
- 56 שֶׁבְּדַפּוֹס הָרִי הוּא לְדוּרוֹת¹⁰,
- 57 כְּפִי הַתְּפָתֵם שֶׁל אֲדָמוּר ה'צִמְחָה צִדִּיק'
- 58 עֲצָמוּ מוֹבֵן מִזֶּה, שִׁגְם סֵדֵר זֶה
- 59 לְפִי נִקְבְּעוּ הַמִּאֲמָרִים בִּלְקוּטֵי תוֹרָה
- 60 פִּרְשָׁה תּוֹרִיעַ, הוּא בְּדִיק. כִּי
- 61 דִּקָּא לְאַחֲרֵי שְׁלֵמוֹת
- 62 הַעֲבוּדָה ד'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ
- 63 וְיִלְדָה זָכָר" וְכו', דְּהִינּוּ
- 64 הַתְּפִלּוּת הַגְּבוּרֹת (אִשָּׁה)
- 65 וְהַחֲסִידִים (זָכָר), בָּאִים לְאַחֲרֵי
- 66 זֶה לְבַחֲנֵית הַמִּילָה וְעֲנִין
- 67 הַנְּשִׂאוֹת וְכו', כְּפִי שְׁמִמְשִׁיךְ
- 68 וּמִבְּאֵר.
- 69 וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִגָּה הַעוֹלָם
- 70 הַזֶּה בְּכָל הוּא בְּמִצְבַּב שֶׁל
- 71 גְּבוּרֹת וְכו' וִישׁ בּוֹ עֲצָמוֹת וְהַעֲלָם
- 72 שֶׁל הָאֲדָמוּר הַזֶּה בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ,
- 73 בְּצוּרָה מוֹחֲשִׁית, וְכַמְּפָרֵשׁ ב'עֵץ
- 74 חַיִּים'¹¹ מִכְּתָבֵי הָאֲרִיז"ל וְהוֹבָא
- 75 בְּסִפְרֵי הַסְּתֵנָא¹², אֲשֶׁר
- 76 הַקְּלָפוֹת גּוֹבְרוֹת בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה.
- 77 אֲבָל מִזֶּה גּוֹפָא עֲצָמוּ שְׁעִנִּין
- 78 זֶה עַל מִצְבּוֹ שֶׁל הַעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא
- 79 עֲנִין הַגְּבוּרֹת, הוֹבָא בַּתּוֹרָה,
- 80 שֶׁהַתּוֹרָה הִיא כְּלָה טוֹב, הָרִי
- 81 מוֹבֵן, שִׁגְם בְּזָה עֲנִין הַגְּבוּרֹת

- 30 וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִגָּה הַעוֹלָם-הַזֶּה בְּכָל הוּא בְּמִצְבַּב שֶׁל גְּבוּרֹת וְכו' בְּנִרְאָה
- בְּחוּשׁ, וְכַמְּפָרֵשׁ ב'עֵץ חַיִּים'¹¹ וְהוֹבָא בְּסִפְרֵי הַסְּתֵנָא¹², אֲשֶׁר הַקְּלָפוֹת
- גּוֹבְרוֹת בּוֹ. אֲבָל מִזֶּה גּוֹפָא שְׁעִנִּין זֶה הוֹבָא בַּתּוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה הִיא כְּלָה טוֹב,

(8 כ, א ואילך. 9) "היום יום" יד אדר א. 10) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שפ. 11) שער מב (דרושי אבי"ע) ספ"ד. 12) פ"ו (י, סע"ב ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עֲצָמוּ יִשְׁנוּ עֲנֵן שֶׁל טוֹב, וּכְמוֹכָא ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' שָׁם¹³
 2 עֲנֵן "חֹשֶׁךְ שְׁבִטוֹ" וּנְמַנֵּעַ מְלִיסָר אֶת בְּנוֹ (לְצוּרֶךְ חִינוּכּוֹ) שׁוֹנָא
 3 בְּנוֹ¹⁴, שֵׁשׁ מַעֲלָה עֲנֵן טוֹב וְרָצוֹן בְּעֵנֵן "שְׁבִטוֹ", וְהַמַּעֲלָה
 4 הִיא שְׁבִיבִיבִיחָה שֶׁל הַשִּׁמּוּשׁ בִּשְׁבִטוֹ זֶה נִכְלָל עֲנֵן הַחֶסֶד.
 5 וְעַל-יְדֵי הַהֶעֱלֵם וְהַסְתֵּר שִׁישׁ
 6 בְּעוֹלָם הַזֶּה כַּעַת בָּאִים אֶל הַגְּלוּי 1
 7 דְּלַעֲתִיד, בִּימֹת הַמִּשְׁחָה, שְׁאֵז 2
 8 יְהִיָּה עֲנֵן הַמְּיָלָה עָלָיו מְדוּבָר 3
 9 בְּפִרְשָׁהּ זֶה וּבְמֵאמְרֵי פִרְשָׁהּ זֶה בִּלְקוּטֵי
 10 תוֹרָה' בְּשִׁלְמוֹתוֹ, כְּמוֹ 4
 11 שְׁפָתוֹב¹⁵ בְּתוֹרָה בְּהַבְטָחוֹת עַל
 12 לַעֲתִיד לְבֹא וּמֶלֶךְ ה' אֱלֹקֶיךָ אֵת 5
 13 לְבָבְךָ וְאֵת לְבָב זֶרְעֶךָ¹⁶, וְעַל-דִּרְגָּה עֲנֵן 6
 14 דִּרְגָּה עֲנֵן הַחֲתָנָה דִּישְׂרָאֵל 7
 15 וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא שֶׁל בְּנֵי 8
 16 יִשְׂרָאֵל וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא 9
 17 בְּשִׁלְמוֹתָהּ, יְהִיָּה גַם הוּא לַעֲתִיד 10
 18 לְבֹא, כְּדֹאֲתָא כְּפִי שְׁמוּבָא 11
 19 בְּמִדְרָשׁ¹⁷ עַל הַפְּסוּק¹⁸ בּוֹ 12
 20 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֹמֵר לְרַעֲיִיתוֹ, כִּנְסַת 13
 21 יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא גּוֹ' 14
 22 כְּבֹא הַגְּאוּלָּה, תִּקְרָאֵי אִישִׁי וְלֹא 15
 23 תִּקְרָאֵי לִי עוֹד בְּעָלִי רִאשִׁי הוּא 16
 24 קֶשֶׁר חֻזַּק יוֹתֵר וּפְנִימִי יוֹתֵר מִ'בְּעָלִי.
 25 שְׁלַעֲתִיד-לְבֹא יְהִיָּה עֲנֵן 17
 26 הַנְּשׂוּאִין בֵּין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּבְנֵי 18
 27 יִשְׂרָאֵל (לֹא רַק אַרְוִיסִין שֶׁהוּא רַק 19
 28 הַשֵּׁלֶכַ הַרְאִשׁוֹן וְהַחֲנֻנָּה וְהַהֲקָדָמָה 20
 29 לְעֲנִין הַנִּשְׂוִאִין), וְיְהִיָּה אֵז לַעֲתִיד 21
 30 לְבֹא יְחֻד וְהַחֲלָלוֹת מִ"ה (חֶסֶד, 22
 31 מִהַשְׁפָּעִי) וּבִין (גְּבוּרָה, הַמְקַבֵּל) 23
 32 בְּשִׁלְמוֹתוֹ, עַד שְׁשָׁם בִּין 24
 33 עוֹלָה לְשָׁם ס"ג הַגִּימָטְרִיא שֶׁל 25
 34 שֵׁם הוֹי' בְּמִלּוֹי יוֹד (הִי וְאוֹ הִי) הִיא 26
 35 ס"ג וְלַעֲתִיד-לְבֹא שֵׁם בִּין יִתְעַלֶּה לְשָׁם 27
 36 ס"ג לְהִיּוֹת "עֲטָרַת בְּעָלָה"¹⁹ 28
 37 שֶׁל שָׁם מִ"ה²⁰, תְּמוּרַת זֹאת 29
 38 שְׁכַעַת שֵׁם בִּין (הָאִשָּׁה) מְקַבֵּל מִשֵּׁם 30
 39 מִ"ה (הָאִישׁ, הַבֶּעַל) לַעֲתִיד-לְבֹא הָאִשָּׁה תַּחֲיָה 'עֲטָרָה' וּמְקוֹר שִׁפְעָה לְבַעֲלָה 31

(13) יט, ג. (14) משלי יג, כד. (15) נצבים ל, ו. (16) ראה אגה"ק ס"ד. לקו"ת ראה יח, סע"ג ואילך. ועוד. (17) שמו"ר ספט"ו. במדבר"ר פ"ב, ח (בסופו). (18) הושע ב, יח. (19) משלי יב, ד. (20) ראה סה"מ תקס"ח ע' תקלו ואילך. ע' תקמד. סידור עם דא"ח קלב, ב. אוה"ת בראשית מ, ב. ס' הליקוטים - דא"ח צ"צ, ערך לע"ל ע' תרג ואילך. וש"נ. (21) תהלים פט, א. (22) ד"ה לעולם יהא אדם תש"ג (ס"ע 72 ואילך). וראה קונטרס לימוד החסידות פ"ג. (23) ל' הכתוב - נחום א, ט. (24) אבות פ"ו, ג. ועוד. (25) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עֲבֹדֶת הָאָדָם בְּאֶפֶן הַפֶּצֶת הַמַּעֲנִינֹת חוּצָה, שֶׁהַתּוֹרָה
 - 2 נִמְשָׁכֶת וְבָאָה לִידֵי גִילּוֹי בְּכַחֲנִיַּת "חוּצָה", וְהִינּוּ "חוּצָה"
 - 3 שֶׁמְחוּץ לְאָדָם, וְגַם כּוֹלֵל "חוּצָה" שֶׁבְּאָדָם עֲצָמוֹ, שֶׁהֵם
 - 4 רַמ"ח אֲבָרִים וְשֵׁס"ה גִּידִים, הַחֲלָקִים הַחִיצוֹנִיִּים שֶׁל הָאָדָם (שֶׁגַם
 - 5 הֵם יוֹשְׁפֵנוּ מִהַתּוֹרָה) וְלִמְעַלָּה
 - 6 מִזֶּה בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה
 - 7 שָׁבוּ, וְלִמְעַלָּה מִזֶּה מִדּוֹת
 - 8 הָרַגְשׁוֹת שָׁבוּ²⁶, וְלִמְעַלָּה מִזֶּה
 - 9 גַּם הַמוֹחִין הַשְׂכָּל שָׁבוּ,
 - 10 כְּמִבְּאֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה קְרוֹב
 - 11 לְתַחֲלָתוֹ²⁷, שֶׁגַם עֶשֶׂר כַּחוֹת
 - 12 הַנֶּפֶשׁ הֵינּוּ הַשְׂכָּל (שֵׁשׁ בּו שְׁלוֹשָׁה
 - 13 חֲלָקִים – חֲכָמָה בִּינָה דַעַת) וְהַמִּידוֹת
 - 14 (שֵׁשׁ בָּהֶן שִׁבְעָה חֲלָקִים – חֶסֶד,
 - 15 גְּבוּרָה, תַּפְאֶרֶת, נֹצַח, הוֹד, יִסּוֹד,
 - 16 מַלְכוּת) אֵינָם הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה,
 - 17 וְלֹכֵן גַּם הֵם נִחְשָׁבִים 'חוּצָה' וְעַצְמָם
 - 18 הַנֶּפֶשׁ הָרִי הִיא מֵאֲחָדָת עִם
 - 19 עֲצָמוֹתָיו וּמַהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 - 20 שְׁעַל-יְדֵי כָּל זֶה בָּאִים לְגַאֲלָה
 - 21 הָאֲמִתִּית וְהַשְׁלָמָה, עֲלֶיהָ נֹאמַר
 - 22 וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאֶחָד אֶחָד בְּנֵי
 - 23 יִשְׂרָאֵל²⁸. וּבִפְרָט עַל-יְדֵי
 - 24 לְמוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּדִגְמַת
 - 25 וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאֶחָד אֶחָד
 - 26 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל²⁹. כְּלוּמַר לִימוֹד
 - 27 תּוֹרָה שְׂדוּמָה לִלְקִיט וְאִסִּיפֶת כָּל בְּנֵי
 - 28 יִשְׂרָאֵל, וְכִמּוֹ הַלְמוֹד בְּסִפְר
 - 29 'לְקוּטֵי תוֹרָה', שֶׁנִּקְרָא 'לְקוּטֵי'
 - 30 דִּגְמַת "וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאֶחָד
 - 31 אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", וְעַל-דֶּרֶךְ-
 - 32 זֶה לְמוֹד הָרַמְבַּ"ם שֶׁגַם סִפְרוֹ
 - 33 הוּא לְקוּט שֶׁל כָּל הַלְכוֹת הַתּוֹרָה
 - 34 לְתוֹךְ סֵפֶר אֶחָד, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
 - 35 לְמוֹד הַמַּשְׁנָה שֶׁחֲבֵר רַבֵּנוּ
 - 36 הַקִּדּוּשׁ שֶׁגַם הִיא לְקוּט³⁰ שֶׁל
- 27
- כל דברי התנאים (וילהעיר שֶׁהַתְּחִלַּת פֶּרֶק שְׁנֵי בְּפָרְקֵי אֲבוֹת
- שְׁלוּמִידִים הַיּוֹם, הִיא בְּמֵאֲמָר רַבֵּנוּ הַקִּדּוּשׁ, רַבִּי אֹמֵר
- כו'), וְעַל-יְדֵי כָּל זֶה בָּאִים אֶל קִיּוֹם הַיַּעֲוֹד³¹ שְׁאוֹמְרִים בְּבִרְכַּת
- נִישְׁאוּקִין, וְכֹאמֹר בִּלְקוּטֵי תוֹרָה שֶׁל פֶּרֶשֶׁת תּוֹרֵעַ מְדוּבָר עַל עֲנִיִּין הַנִּישְׁאוּקִין,
- "מִהֲרָה ה' אֶלְקֵינוּ יִשְׁמַע
- בְּעָרֵי יְהוּדָה" וְכו', שְׁמִיעַת
- חֲמִשָּׁה קוֹלוֹת חֲתָן-וְכֹלָה, שֶׁכִּנְגַּד חֲמִשָּׁה קוֹלוֹת שְׁבָהֵם
- נִתְּנָה תוֹרָה³², (כְּמֹאמֶר חֲכָמֵינוּ
- ז"ל בְּגִמְרָא: "וְאֹמֵר רַבִּי חֲלָבוֹ אִמֵּר רַב
- הוֹנָא, כָּל הַנְּהַגָה מִסְעֻדָּת חֲתָן וְאִינוּ
- מִשְׁמָחוּ, עוֹבֵר בְּחִמְשָׁה קוֹלוֹת שְׁנֹאמֵר
- קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שְׁמַחָה קוֹל חֲתָן וְכָל
- כָּלָה קוֹל אוֹמְרִים הוֹדוּ אֵת ה'... וְאֵם
- מִשְׁמָחוּ, מִזֶּה שֶׁכָּרוּ, אִמֵּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
- לוֹי: זֹכֶרֶת לַתּוֹרָה שְׁנִיתָנָה בְּחִמְשָׁה
- קוֹלוֹת, שְׁנֹאמֵר וְיִהִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
- בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר וְיִהִי קוֹלוֹת וּבְרָקִים וְעַנָּן
- כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שׁוֹפָר... וְיִהִי קוֹל
- הַשׁוֹפָר... וְהַאֲלוּקִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל")
- וְיִקְוִים מִזֶּה שְׁכָתוֹב³³ בְּנִבְאוֹת
- יִרְמְיָה קֹהֵל גְּדוֹל יִשׁוּבּוֹ הֵנָּה,
- לֹאֲרֹץ יִשְׂרָאֵל, לֹא רֵק "יִשׁוּבּוֹ"
- בְּלִשׁוֹן עֲתִיד הֵינּוּ שְׁעִתִּידִים לְשׁוֹב
- אֶלָּא בְּלִשׁוֹן עָבָר, שֶׁכָּבֵר בָּאוּ
- הֵנָּה, וְגַם מִזֶּה שְׁכָתוֹב "תּוֹרָה
- חֲדָשָׁה מֵאִתִּי תֵצֵא" בְּלִשׁוֹן
- עָבָר, יִקְוִים וְיִהְיוּ לְעֵבֶר שֶׁכָּבֵר
- יֵצֵאָה, וְהַעֲקָר הוּא שִׁיְהִיָּה כָּל
- זֶה תִּכְף וּמִיד מִמֶּשׁ, בְּעִגְלָא
- דִּידִין בְּמַהֲרָת (מִהָרָה לִפִּי הַמוֹשְׁגִים)
- שֶׁלֵּנוּ.
- 28
- בְּלִשׁוֹן עָבָר, שֶׁכָּבֵר בָּאוּ הֵנָּה, וְגַם מִזֶּה שְׁכָתוֹב
- בְּלִשׁוֹן עָבָר, שֶׁכָּבֵר יֵצֵאָה, וְהַעֲקָר הוּא שִׁיְהִיָּה כָּל זֶה תִּכְף וּמִיד מִמֶּשׁ, בְּעִגְלָא
- דִּידִין.

(26) ראה אור"ת (יהל אור) לתהלים ע' תנה. (27) ויקרא ד, ב. (28) ישעי' כז, יב. (29) ראה בהבא לקמן, קונטרס משיחת ש"פ שמות ש.ז. (30) הקדמת הרמב"ם לספרו יד החזקה. (31) ברכת "שבע ברכות" - ע"פ ירמ' לג, י"א. (32) ברכות ו, ב. (33) ירמ' לא, ז.

בס"ד. שיחות (ליל ומוצאי) ב' אייר ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- 1 א. ב' אייר הוא יום ההולדת של אדמו"ר מהר"ש¹, שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הוא נכדו
- 2 וממלא-מקומו.
- 3 ולהעיר, שקלסתר פניו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היה דומה לקלסתר פניו של אדמו"ר מהר"ש², כידוע
- 4 הסיפור באחד מזקני החסידים מזמנו של אדמו"ר מהר"ש, שנכנס לכ"ק מו"ח אדמו"ר, ובראותו תואר
- 5 פניו - התעלף... וכששאלוהו אחר-כך לפשר הדבר, הסביר, שבראותו תואר פני כ"ק מו"ח אדמו"ר, ראה
- 6 לנגד עיניו תואר פני רבו, אדמו"ר מהר"ש!...
- 7 ומוכן, שיום ההולדת של נשיא ישראל - שמזלו גובר³ - פועל פעולתו בנוגע לכל בני-ישראל, ולכן
- 8 יש לנצל יום סגולה זה⁴ - "אחת בשנה" - כדי להתבונן ולהוסיף בהליכה "בדרך ישרה אשר הורנו..
- 9 ונלכה באורחותיו", באופן ד"נצח סלה ועד"⁵.
- 10 ובלשון הידוע⁶ - "החי יתן אל לבו", היינו, שצריך לקחת מה שנותנים לו ("יתן" דייקא, "כל הנותן
- 11 בעין יפה הוא נותן") מן המוכן ("כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"), וליתן אל לבו, אשר "לבא
- 12 פליג לכל שיפין"⁹, שנמשך ופועל בכל אברי הגוף, כל מציאות האדם, מכיון שחודר בפנימיותו, עד
- 13 שנעשה דם ובשר כבשרו, כשיטת חסידות חב"ד שצריך להיות באופן ד"יתפרנסוין"¹⁰ דוקא, בדוגמת
- 14 אכילה ושתייה שנעשית דם ובשר כבשרו.
- 15 ב. ולכל לראש - ההוראה הכללית של 'בעל יום ההולדת' אודות ההנהגה באופן ד"לכתחילה
- 16 אריבער"¹¹:
- 17 "אריבער" פירושו - שההנהגה היא באופן של הרמה והגבהה. ובוזה גופא - "לכתחילה אריבער". היינו,
- 18 שההנהגה באופן של הרמה והגבהה היא (לא רק לאחר משך זמן, לאחר כמה וכמה עניי עבודה, אלא)
- 19 תיכף ומיד בתחילת עבודתו.
- 20 זאת ועוד: "אריבער" - כולל הרמה והגבהה גם ביחס לענין הכי גבוה, ובלשון הכתוב - בנוגע לחג
- 21 הפסח דמיניה זולתו - "מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות"¹², היינו, שהדילוג הוא על-גבי ולמעלה
- 22 ("אריבער") אפילו ביחס להרים.
- 23 וי"ל, קרוב לוודאי, שגם הדיוק ד"לכתחילה אריבער" כולל הרמה והגבהה ביחס לענין הכי גבוה.
- 24 ויש לקשר ענין זה עם כללות ענין הנשיאות - כי "נשיא" הוא מלשון התנשאות (הרמה והגבהה),
- 25 וכמו שכתוב במלך "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"¹³, שזהו ענין "אריבער", ועל-אחת-כמה-וכמה
- 26 "נשיא" של תורת החסידות¹⁴, שענינה לפנינו משורת הדין, "אריבער" בתורה גופא; אלא, שבנוגע לאדם

(9) ראה זח"ג קסא, רע"ב. רכא, ב.

(10) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. וש"נ.

(11) אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תריז. - ומקדים: העולם סבור שלכתחילה צריך לילך "ארוגער", ורק כשאין אפשרות אחרת הולכים "אריבער", ואילו אני סבור - אומר אדמו"ר מהר"ש - שצריך לילך לכתחילה "אריבער".

(12) שה"ש ב, ח.

(13) ש"א ט, ב. וראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשסד, ב. ועוד. (14) ובפרט שהנשיא מכניס את עצמותו בתורתו (ע"ד שבת קה, א), כולל גם הוראותיו - תורה מלשון הוראה (רד"ק לתהלים יט, ח. ועוד), וכפס"ד הרמב"ם (סוף הל' תמורה) ש"רוב דיני התורה אינן אלא . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים".

(1) ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 7-5. "היום יום" ב' אייר.

(2) להעיר מהענין ד"חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח, א. נדרים מט, ב) - אפילו אצל כל אדם, ועאכ"כ אצל חכמי הדור, ונמשך גם לבניו ונכדיו כו'.

(3) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. ובקרבן העדה - הביאור בענין המזלות, נכלל בקונטרס משיחת אחרון של פסח (ע"ד ההנהגה ביום הולדת) ס"ד, עיי"ש.

(4) במכ"ש וק"ו מתורת הבעש"ט (כש"ט הוספות סקכ"ז ואילך. וש"נ) שמכל דבר בעולם שיהודי רואה או שומע, צריך ללמוד הוראה בעבודתו לקונו.

(5) אגה"ק סז"ך (קמו, א).

(6) קהלת ז, ב.

(7) ראה ב"ב נג, רע"א, וש"נ.

(8) פירש"י ר"פ משפטים.

סתם צריך להמתין משך זמן וכמה וכמה ענינים כו' עד שמגיע לדרגה של נשיאות, ואילו כאן החידוש הוא שענין הנשיאות הוא מתחילת עבודתו, "לכתחילה אריבער".

וענין זה מודגש בלידת אדמו"ר מהר"ש ביום ב' אייר - כידוע פתגם ה'צמח צדק'¹⁵ אודות הולדתו ב"תפארת שבתפארת", היינו, שתיכף ומיד בלידתו (עוד לפני התחלת כל ענין של עבודה¹⁶) ישנו כבר בגלוי ענין "תפארת שבתפארת" - כפי שספרו בו ביום כל בני דורו, והוסיפו לאחר-יזה (בנוסף ה'ריבוננו של עולם') ש"על-ידי-זה יושפע שפע רב¹⁷ בכל העולמות"¹⁸, שאין לך "לכתחילה אריבער" גדול מזה! וכאמור, נשיא ישראל פועל על כל בני-ישראל - שהרי נשיא הוא (לא רק באופן של התנשאות, אלא) גם מלך¹⁹, שמשפיע מעניניו לכל בני המדינה - שגם אצלם יהיה ענין "לכתחילה אריבער", היינו, נוסף לכך שהעבודה התמידית ("תמידים כסדרם") היא באופן של עליה בקודש, תהיה גם תחילת העבודה באופן ד"אריבער", עד לאופן של נשיאות, "נשא (אפילו) את ראש", ועל-אחת-כמה-וכמה בכל שאר עניניו, ולא עוד אלא שפועל זאת בכל הסביבה כו'.

ג. ויש להוסיף ביאור בנוגע לקשר ושייכות ופעולת נשיא ומלך על כל בני ישראל: ב'המשך ההילולא' שלו²⁰ מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, את ענין מדת הנצח - "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם"²¹ - שבשביל הנצחון מבזבז המלך סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ כמה שנים מדור אחר דור, אשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום מעין כל רואה, הנה בעת ניצוח המלחמה הוא מבזבז כל האוצרות, ונותנם לכל אחד ואחד מאנשי החיל, שבהם ועל-ידם נעשה הנצחון, "נצח ישראל".

כלומר, גם הענינים הכי נעלים ויקרים של המלך, אוצרותיו ואוצרות אבותיו המלכים כו', שלא זו בלבד שאינו משתמש בהם אפילו להנהגת המלכות, אלא גם אינו מראה אותם לאף אחד - הרי, בשביל הנצחון, לא זו בלבד שמגלה ומראה את האוצרות, אלא עוד זאת, שנותנם לכל אחד ואחד מאנשי החיל, ועד לאופן של בובח האוצרות.

ודוגמתו בנמשל - שבשביל ענין הנצחון, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים²², מגלים את כל האוצרות כו' עד לאופן של בזבזו, שזהו ענין גילוי ו"הפצת המעיינות חוצה", שהמעיינות עצמם באים באופן של הפצה גם במקום ה"חוצה", מלמעלה מעלה עד אין קץ, למטה מטה עד אין תכלית.

וענין זה מודגש במיוחד אצל השלוחים, בגלוי ובפועל, אנשי החיל שעוסקים בגילוי נקודת היהדות ד"נצח ישראל".

וכאן המקום להזכיר אודות פעולתם של השלוחים - הפעולות הגדולות שכבר עשו, ביחד עם ההחלטות הטובות להוסיף כמה פעמים ככה.

ולהעיר, שאף שהמדובר אודות חוג מסויים שהם שלוחים בפועל ובגלוי - הרי כללות ענין השליחות שייך לכל אחד ואחד מישראל, כפי שמבאר רבינו הזקן²³ בענין "כבדו את המצוות שהן שלוחי"²⁴, שעל-ידי קיום המצוות, "שהן שלוחי", נעשה כל אחד ואחד מישראל "שלוחו של אדם (העליון) כמותו"²⁵, ועד "כמותו דהמשלח ממש"²⁶ (כמדובר כמה פעמים), שהרי השליחות לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, נעשית על-ידי כל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, שכל אחד במסילתו יעלה,

¹⁵ "דוד עבדי נשיא להם לעולם", ומזה מובן גם בנוגע לכל מי ש"שמו אשר יקראו לו" - "נשיא".

(20) ד"ה באתי לגני השי"ת פ"א.

(21) ש"א טו, כט. וראה סה"מ תרכ"ו, ע' שכת. ועוד.

(22) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל"ד, ובכ"מ.

(23) לקו"ת ויקרא א, ג.

(24) תנחומא ויגש וא"ו.

(25) ברכות לד, ב - במשנה. וש"נ.

(26) שו"ת הריב"ש סרכ"ח. ועוד.

(15) שנמסר לנו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ונתפרסם גם בדפוס (נסמן בערה 1) - הוראה לדורות ולנצח נצחים (ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ב' ע' שפב).

(16) לא רק עבודה שלו, אלא גם עבודה בכלל, כמו פעולת "שיר המעלות" וכיו"ב.

(17) לא רק "שפע" סתם, אלא "שפע רב".

(18) הן העולמות התחתונים, עד למטה מטה, והן העולמות העליונים, עד למעלה מעלה שאין למעלה הימנו.

(19) כמ"ש (יחזקאל לו, כד"כ) "ועבדי דוד מלך עליהם",

- 1 ועד שמסילתו נעשית דרך הרבים, ועד לכל בני-ישראל כולם יחדיו, כמוכן מפסק-דין הרמב"ם²⁷ שעל-ידי
2 "מצוה אחת", "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".
3 ובהדגשה יתירה בשנה זו: "שנת הקהל" - "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף"²⁸, ששומעין
4 פרשיות התורה מפי המלך, "כאילו" . מפי הגבורה שומעה"²⁹, ושנת תַּשְׁמַח וְתַשְׁמַח - שמחה שפורצת
5 כל הגדרים וההגבלות³⁰.

* * *

- 6 ד. נוסף על כללות ענין יום הולדת אדמו"ר מהר"ש שישנו בכל שנה ושנה - יש להתעכב על הענינים
7 המיוחדים בב' אייר בשנה זו:
8 לכל לראש - קביעותו בימי השבוע, ביום השלישי, שהוכפל בו כי טוב³¹, טוב לשמים וטוב לבריות³².
9 כמדובר כמה פעמים, שאין הכוונה שחלק מהיום הוא באופן ד"טוב לשמים", וחלקו באופן ד"טוב
10 לבריות", אלא שכל רגע ורגע ביום השלישי "הוכפל בו כי טוב", ובשניהם נוסף עליו מיוחד מצד
11 התגבורת המולד כו', ובאופן ד"לכתחילה אריבער".
12 ועוד ועיקר - בנוגע למספר השנים שמתחיל ביום ההולדת בשנה זו, התחלת שנת המאה-חמשים-
13 וחמש (ב' אייר תקצ"ד - ב' אייר תשמ"ח).
14 ועל-פי מנהג אמירת קאפיטל תהלים המתאים למספר השנים - ששייך גם לאחר ההסתלקות, בעולם
15 האמת, כידוע³³ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות יום ההולדת של אביו (כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן) לאחר
16 הסתלקותו, בענין סדר אמירת תורה בעולם האמת על פסוקי הקאפיטל המתאים למספר השנים שמתחיל
17 ביום הולדת זה - הרי בנידון-דידן, לאחר מאה וחמשים שנה שמסיימים כל ק"נ מזמורי ספר תהלים,
18 חוזרים ומתחילים עוד פעם מהתחלת ספר תהלים (באופן נעלה יותר - "כפלים לתושיה"³⁴), ועל-פי-זה,
19 המזמור שמתחיל ביום ההולדת בשנה זו, התחלת שנת קנ"ה, הוא - מזמור חמישי שבספר תהלים.
20 ובהתאם לכך, יש להתעכב על הפסוקים במזמור זה, כולל ובמיוחד - ביאור הקשר והשייכות להוראה
21 הכללית של בעל יום ההולדת, "לכתחילה אריבער", כדלקמן.
22 ה. במזמור חמישי³⁵, נאמר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך גו'":
23 "חסדך" - לא רק חסד סתם, אלא "חסדך" - קאי על "חסדו של הקב"ה", חסד שלמעלה ממדידה
24 והגבלה, כמוכן גם מדברי הגמרא³⁶ אודות הפלאת עילוי "כי לעולם חסדו"³⁷, "כ"ו דורות שברא הקב"ה
25 בעולמו כו' וזן אותם בחסדו", שלכן האריכו ימים ושנים בריבוי מופלג.
26 ויתירה מזה - "ברוב חסדך", היינו, שב"חסדך" (חסדו של הקב"ה) גופא, הרי זה באופן של ריבוי
27 ("ברוב"), שבזה מודגש ענין "אריבער", כי כל זמן שאין זה באופן ד"אריבער", אין זה עדיין "רוב
28 חסדך".
29 וענין זה הוא בהדגשה יתירה כשמתחילים לומר מזמור זה (ובפרט בפעם השניה) - נתינת-כח לכל
30 אחד ואחד מישראל, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולה על הזולת (ובפרט ב'שנת הקהל', "הקהל את
31 העם, האנשים והנשים והטף"), שיקויים בהם "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך" (כדברי דוד המלך, "נעים
32 זמירות ישראל"³⁸, בשם כל אחד ואחד מישראל³⁹), שכל אחד ואחד מישראל זוכה לבוא לביתו וארבע
33 אמותיו של הקב"ה, לבית המקדש, ובאופן ד"לכתחילה אריבער" - "ברוב חסדך".

(34) ראה שמו"ר רפמ"ו.
(35) פסוק ח.
(36) פסחים קיח, א.
(37) תהלים מזמור קלו.
(38) ש"ב כג, א.
(39) ראה שהש"ר פ"ד ד (א).

(27) הל' תשובה פ"ג ה"ד.
(28) וילך לא, יב.
(29) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ו.
(30) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז, ס"ע רכג ואילך.
(31) פירש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).
(32) קידושין מ, אץ וראה אוה"ת בראשית לג, ב. ועוד.
(33) סה"מ פר"ת בהוספות ע' שנו.

וסיום המזמור - "כצינה רצון תעטרנו":

"צינה" – הוא ענין של מקיף, "דומה הוא למגן"⁴⁰, "המקפת שלש רוחותיו של אדם"⁴¹. וגם "תעטרנו" הוא ענין של מקיף - "תסובבנו"⁴¹, בדוגמת העטרה שמסבבת את הראש⁴⁰. אמנם, עטרה מסבבת את הראש בלבד. ואילו בנידון-דידן, העטרה מסבבת את כל מציאות האדם ("כצינה גו' תעטרנו"). ובזה גופא - לא רק מקיף סתם, "כצינה", אלא "כצינה גו' תעטרנו", בחינת המקיף דמקיף.

ומובן, שחיבור כל הענינים ביחד - לא רק "כצינה" בפני-עצמו, "רצון" בפני-עצמו, ו"תעטרנו" בפני-עצמו, אלא "כצינה רצון תעטרנו", שפירושו: "כמו שהצינה מסבבת את הגוף, כן תסובבנו ברצון" - הרי זה באופן ד"לכתחילה אריבער".

* * *

ו. נהוג להתעכב גם על השיעורים בתורה השייכים לב' אייר בקביעות שנה זו - שיעורים שעמהם ובהם צריכים לחיות (כהוראת רבותינו נשיאינו⁴²), באופן שזה חודר גם בחיי הגוף ממש.

ולכל לראש - בפרשת השבוע, שתחילתה - "אשה כי תזריע וילדה זכר": לידה - מורה על ענין הגאולה, כידוע⁴³ שגלות נמשל לעיבור, וגאולה ללידה. ובזה גופא ישנם שני אופנים - "אם נקבה תלד"⁴⁴, או "וילדה זכר":

החילוק שבין גאולה בבחינת נקבה, לגאולה בבחינת זכר, הוא – על-דרך המבואר במכילתא⁴⁵ "כל השירות לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד בלשון זכר", "כלומר, שהנקבה יש לה צער לידה, אף כל הנסים יש אחריהם צער, חוץ מלעתיד שאין אחריה צער", וזהו עילוי הגאולה העתידה לגבי הגאולה ד"מי צאתך מארץ מצרים" - שרק הגאולה העתידה תהיה גאולה שאין אחריה גלות.

וטעם החילוק - כמפורש בכתוב "אשה כי תזריע (אזי) וילדה זכר", מה-שאיין-כן כשה"איש מזריע תחילה", שאז "יולדת נקבה"⁴⁶:

הגאולה ב"מי צאתך מארץ מצרים" - מכיון שהיתה באופן של אתערותא דלעילא, "איש (זה הקב"ה) מזריע תחילה", לכן היתה הגאולה באופן של נקבה, שיש אחריה צער (גלות);

מה-שאיין-כן הגאולה העתידה - מכיון ש"תכלית השלימות.. של ימות המשיח ותחיית המתים . . תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" (כמבואר בתניא⁴⁷), היינו, "אשה (כנסת-ישראל) כי תזריע" (תחילה), אתערותא-דלתתא דוקא (שתחילתה בענין הביטול, "אשה", בחינת מקבל) - אזי "וילדה זכר", גאולה שאין אחריה גלות, ועד שבטלה אפילו האפשרות לענין הגלות - מכיון שמהפכים את ענין הגלות ועושים ממנו גאולה, אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁴⁸, כמודגש בכך שבתיבת "גאולה" ישנן אותיות "גולה", אלא שעל-ידי המשכת האל"ף, "אלופו של עולם", נעשה מ"גולה" "גאולה"⁴⁹.

וההכנה לזה – על-ידי-זה שכל אחד ואחד מתעסק בגאולת עצמו, בני ביתו, וכל האנשים נשים וטף שבסביבתו, שתהיה אצלם גאולה פרטית ("פדה בשלום נפשי"⁵⁰) על-ידי העבודה בתפילה (או לימוד התורה כו'), כמבואר ב'אגרת הקודש'⁵¹ ש"כל ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל, יוצא מהגלות והשביה לפי שעה, בחיי שעה זו תפילה ועבודה שבלב", שעל-ידי-זה ממהירים ומזרזים עוד

(46) ברכות ס. א. ושי"נ.

(47) ריש פרק לו.

(48) ראה זח"א ד, א.

(49) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.

(50) תהלים נה, יט.

(51) ס"ד (קה, סע"ב).

(40) מצו"צ עה"פ.

(41) פרש"י עה"פ.

(42) "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(43) תו"א ר"פ וראא. ובארוכה - תו"ח שם.

(44) יב, ה.

(45) בשלח טו, ה, הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז.

- 1 יותר את ה"פדה בשלום נפשי" של כללות בני-ישראל, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי ב'שערי תשובה'⁵²
 2 שענין "פדה בשלום נפשי" לאמיתתו ובשלימותו יהיה באולה העתידה, גאולה שאין אחריה גלות.
 3 ז. שיעור היומי ברמב"ם: בשיעור היומי ברמב"ם נתבאר פרטי דיני איסור דם ואיסור חלב⁵³.
 4 וביאור תוכן הענין בעבודת האדם - "לתקן הדעות"⁵⁴: בדם וחלב מצינו דבר והיפוכו (לכאורה):
 5 בנוגע להדיוט - הרי זה דבר המושלל לגמרי, איסור חמור. ואילו בנוגע לקדושה - הרי אדרבה, עיקר
 6 עבודת הכהנים בהקרבת הקרבנות הוא בהקרבת חלב ודם, כלשון הכתוב בהפטר פרשת כהנים (פרשת
 7 אמור⁵⁵) - דקאי על כל אחד ואחד מישראל, "ממלכת כהנים"⁵⁶ - "ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם"⁵⁷.
 8 ומהטעמים שבדבר - כמבואר בספרים⁵⁸ להדגיש שעיקר חיות האדם, שזהו ענין חלב ודם, צריך
 9 להיות (לא בעניני חול, עניני הרשות, אלא) בעניני קדושה, כאמור, "להקריב לי חלב ודם",
 10 ובפרטיות יותר - שני הענינים "דם" ו"חלב": "דם" - הוא ענין החיות, "הדם הוא הנפש"⁵⁹, היינו,
 11 החיות המוכרחת לקיום כל מציאות הגוף, מהראש עד הרגל (כולל גם שערות וצפרניים כו'), שכל זה
 12 נעשה על-ידי הילוך וסיכוב הדם מהלב לכל אברי הגוף⁶⁰; ו"חלב" - הוא ענין השומן - עניני תענוג.
 13 [ועל-דרך מה שכתוב בנוסח ברכת "בורא נפשות" - "חסרונן" ו"להחיות", "חסרונן.. צרכי סיפוקן
 14 שהם חסרים וצריכים להם לצורך קיום חיותם", ו"להחיות בהם, הם שאר הדברים שבראם להתענוג בהם"⁶¹,
 15 כמובא גם בדרושי חסידות⁶²],
 16 וזהו ענין "להקריב לי חלב ודם" - שהקרבת לה' צריך להיות הן בנוגע לדם - החיות המוכרחת, והן
 17 בנוגע לחלב - ענין התענוג, ליתן את שניהם (הכוללים כל מציאות האדם) להקב"ה, ובסגנון אחר -
 18 "תמידים כסדרם (עבודה המוכרחת) ומוספים כהלכתם" (הוספה לשם תענוג).
 19 ח. ענין נוסף השייך לב' אייר בשנה זו - שלקראת יום זה, יום השלישי שהוכפל בו כי טוב, יום
 20 הולדת אדמו"ר מהר"ש, יצא לאור - בהשגחה פרטית - ספר מאמרים של אדמו"ר מהר"ש של שנה
 21 שלימה (שנת תרל"ד).
 22 ויש לקשר ענין זה עם כללות ענין יום ההולדת - כי מאמרים אלו היו עד-עתה בכתב-יד, ולא הגיעו
 23 אלא ליחידי סגולה בלבד, ועתה יצאו ל'אור עולם' (דוגמת ענין הלידה שיצא לאור העולם⁶³), ובאופן
 24 של דפוס, לדורי דורות⁶⁴.
 25 ועד כדי כך מודגשת ה'השגחה פרטית' שבזה - שהמאמר הראשון הוא על הפסוק⁶⁵ "בראשית ברא
 26 אלקים את השמים ואת הארץ", שתוכנו, לידת ובריאת מציאות העולם כולו, על-דרך ובדוגמת לידת איש
 27 פרטי.
 28 ולכן, מן הראוי לחזור נקודה או תוכן מהמאמר הראשון בספר המאמרים הזה, כדלקמן.
 29 ט. בתחילת המאמר, מבאר שהפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" קאי (גם) על
 30 בריאת עשר הספירות, וזה-לשונו:
 31 "הפירוש הפשוט (ד"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ") שתחילת בריאת העולם היה
 32 השמים והארץ.. אך אם היתה הכוונה על פירוש זה הפשוט לבד, היה צריך לכתוב בראשית ברא אלקים

(52) ד"ה פדה בשלום פי"א.

(53) הל' מאכלות אסורות פ"ד.

(54) ראה רמב"ם שבהערה 14.

(55) כולל גם - "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" (ר"פ אמור ובפירש"י), היינו, שגם החינוך הוא באופן כזה, ובהדגשה יתירה בשנה זו, "שנת הקהל", "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף", לחנך כולם בענין זה, ומתוך שמחה - תְּשֻׁמָּה וְתִשְׁמָחָה.

(56) יתרו יט, ו.

(57) יחזקאל מד, טו.

(58) ראה לקו"ת פינחס עח, סע"א ואילך, ובכ"מ.

(59) פ' ראה יב, כג.

(60) ראה אגה"ק סל"א.

(61) ב"י ושו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רז.

(62) לקו"ת ויקרא נב, א.

(63) להעיר ממארו"ל (נדה ל, ב) "כשהולד במעי אמו... נר דלוק לו על ראשו כו' ומלמדין אותו כל התורה כולה".

(64) ראה אג"ק שבהערה 1.

(65) בראשית א, א.

את העולם, ברא שמים וארץ, ואז היתה תיבת "בראשית" דבוקה לתיבת "ברוא", או היה אומר בתחילה
ברא אלקים את השמים ואת הארץ.. כי לשון הכתוב לומר על ההקדם לשון תחילה, ומפני מה נאמר
כאן בראשית ברא?

ומתרץ, "אלא הכוונה יש לומר, שקודם כל יצירת הנבראים פרטיים, מִסְפָּר הַתְּהוֹת האצילות".
וממשיך לפרט בלשון הכתוב - "וזהו אומרו בראשית, היינו, בחינת חכמה, כמו שכתוב וירא ראשית
לו⁶⁶, ראשית חכמה"⁶⁷. ואומרו "בראשית", היינו ב' ראשית⁶⁸, חכמה עילאה וחכמה תתאה".
וממשיך בכתוב "ברא אלקים" - דקאי על בחינת בינה ודעת. "ואמר אחר־כך את השמים ואת הארץ,
היינו כי "שמים" הוא בחינת אש ומים, ורומזים לבחינת מדות עליונות דאצילות. ו"הארץ" היא בחינת
המלכות, היינו בחינת חכמה־תתאה כמו שהיא בפני־עצמה בלתי כלולה בחכמה־עילאה כו", כי מה
שנאמר לעיל שתיבת "בראשית", ב' ראשית, קאי על חכמה־עילאה וחכמה־תתאה, הרי זה חכמה־תתאה
(בחינת מלכות) כפי שכלולה בחכמה־עילאה, אבל חכמה־תתאה כפי שעומדת במקומה, בספירת המלכות,
הרי היא בחינת ארץ.

ומסיים: "ונמצא פירוש הכתוב בראשית ברא כו', שגם כל בחינות עשר ספירות ברא אלקים כו'",
וממשיך לבאר בפרטיות שבחינת החכמה דאצילות הוא ענין בריאה יש מאין ("והחכמה מאין תמצא,
שזהו ענין בריאה יש מאין"), שלכן נופל על זה הלשון "ברא", שפירושו בריאה מאין ליש⁶⁹.
ולהעיר, שהפירוש ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" קאי על עשר ספירות, נאמר
בוהר⁷⁰, אלא שבמאמר זה מוסיף ההוכחה וההכרח מלשון הכתוב עצמו - שמכיון שלא נאמר "בראשית
ברוא כו' ברא כו'", או "בתחילה ברא כו'", כִּי־אם "בראשית ברא כו'", על כן צריך לומר, שמלבד הפירוש
הפשוט, רמז הכתוב שלפני יצירת כל הנבראים נבראו עשר ספירות.

וממשיך לבאר הצורך בהתהוות עשר ספירות, לפני יצירת כל הנבראים - ש"ענין הספירות.. הם כמו
כלי האומן שהאומן פועל בהם פעולתו".

דלכאורה נשאלת השאלה: "מאחר שהגשמיים נמשך דוקא מאור־אין־סוף ברוך־הוא ה'סובב כל
עלמין', מאין יהיה התהוות ריבוי המדרגות, שיש ברואים הרבה בדומם־צומח־חי־מדבר, וכל אחד ואחד
משתנה ואינו שוה לחבירו, הלא אין־סוף ברוך־הוא ה'סובב כל עלמין' הוא אחדות פשוט בתכלית
הפשיטות, ואין יומשך ממנו ריבוי המציאות בהתחלקות מאד?"

ולכן מקדים ומבאר ענין התהוות עשר ספירות, היינו, ש"ההמשכה מאור־אין־סוף ברוך־הוא נמשך
על־ידי המדות . . והמדות הם בהתחלקות רב זה מזה.. ולפי שהמדות מתכללים זה מזה, ויש בהם פרטי
מדות רבות שונות . . לכן כמור־כן הם ריבוי מיני הנמצאים שונים בנבראים גשמיים המתהווים
מאור־אין־סוף ברוך־הוא על־ידם". ועל־פי־זה מובן, שעשר הספירות הם על־דרך־משל "כלי האומנות"
שבהם ועל־ידם נעשה התהוות כל פרטי הנבראים, עד לשמים וארץ גשמיים בעולם הזה התחתון שאין
תחתון למטה ממנו.

וממשיך בכתוב שלאחר־יזה: "והארץ היתה תוהו", "פירוש: שזהו כמו נתינת טעם, למה ברא תחלה
העשר ספירות ושיהיו כלולים זה מזה, עד שבהם ועל־ידם יהיה ריבוי הנבראים, לפי ש"הארץ היתה
תוהו", והיינו בחינת עולם התוהו שקדם לעולם התיקון, ונודע כי בתוהו היה ריבוי האור ומיעוט הכלים,
והיו בבחינת נקודות זו תחת זו, והיינו שלא היה בהם ענין ההתכללות.. ולכן מצד תוקף המדות דתוהו
שלא היה בהם התכללות, ומצד ריבוי האור דתוהו היה בהם שבירת הכלים, לזה כדי שיהיה קיום העולם
ובירור בחינת התוהו, ברא תחילה עשר ספירות בריבוי הכלים ושיהיה התכללות המדות זו בזו, עד
שעל־ידי־זה יתקיימו האורות ויהיה ריבוי התהוות הנבראים, מחמת ריבוי מזגי המדות זו בזו כו".

(69) ראה רמב"ן עה"פ.

(70) ח"א רנו, ב. נת' בד"ה בראשית ברא תרנ"א (סה"מ תרנ"א

ע' פט ואילך).

(66) ברכה לג, כא.

(67) תהלים קיא, יו"ד.

(68) פירש"י עה"פ, ועוד.

1 י. וביאור הענין בעבודת האדם:

2 סדר הבריאה [ש'תוהו' קדם ל'תיקון', "הארץ היתה תוהו", ואחר-כך נברא עולם התיקון, עשר ספירות
3 באופן של התכללות כו', "כדי שיהיה קיום העולם ובירור בחינת התוהו"] שיך ונוגע גם לעבודת האדם
4 - כי מציאות העולם ('עולם התיקון') מצד-עצמה היא במעמד ומצב של תחתון שאין תחתון למטה ממנו,
5 באופן של "תוהו", אלא שכוונת הבריאה היא "לא תוהו בראה לשבת יצרה"⁷¹ - שעל-ידי "מעשינו
6 ועבודתינו", יפעלו ישראל שהעולם יהיה במעמד ומצב ד"לשבת יצרה", ובלשון הידוע - לעשות לו יתברך
7 דירה בתחתונים, דירה ומושב ("לשבת") לו יתברך.

8 וזהו גם תוכן ענין "הפצת המעיינות חוצה" - כי ה"חוצה" מצד-עצמו הוא במעמד ומצב של "תוהו",
9 ועל-ידי-זה ש"יפוצו מעינותיך חוצה", נעשה גם ב"חוצה" מעמד ומצב ד"לשבת יצרה".

10 ויש להוסיף, שתורת החסידות מדגישה שענין "לשבת יצרה" גופא, לא יהיה באופן של "תוהו",
11 היינו, בבחינת מקיף בלבד, אלא שיומשך ויחדור בפנימיותם של הנבראים, שמים וארץ וכל צבאם. היינו,
12 שמציאות הנבראים חדורה בכוונת "לשבת יצרה", עד לאופן ד"יתפרנסון", שנעשה דם ובשר כבשרו.

13 ועל-פי-זה מובנת ההוראה בעבודת האדם לקונו: כאשר יהודי יוצא לעולם, ורואה את השמים ואת
14 הארץ וכל צבאם - עליו לדעת, שתפקידו ושליחותו הוא לפעול בהם הענין ד"לשבת יצרה", בהתאם
15 לרצונו של בורא העולם ומנהיגו.

16 וענין זה יכולים וצריכים לפעול בכל הנבראים, כולל גם אומות העולם, החל משבע מצוות שנצטוו
17 בני נח, בתחילת הבריאה⁷². והעיקר, לאחר הציורי שנוסף במתן תורה - "שיקבל אותן ויעשה אותן מפני
18 שציוה בהן הקב"ה בתורה, והודיענו על-ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן"⁷³.

19 וכמדובר כמה פעמים, שיכולים וצריכים להסביר הדברים באופן שיתקבלו אצל אומות העולם, ועד
20 - כפי שראו במוחש במדינה זו, שנשיא המדינה הכריז ופרסם בכל המדינות כולן, שיש להחדיר את
21 התודעה (החל מחינוך הקטנים וקטני קטנים) אודות שבע המצוות שציוה בורא העולם ומנהיגו, מצוות
22 שבהן תלוי קיום העולם על-פי מוסר, צדק ויושר, שזהו תוכן ענין "לשבת יצרה".

23 יא. ובכל זה נוספת הדגשה יתירה בקשר עם פרסום והדפסת המאמר הנ"ל (תחילת הספר כולו) -
24 בהשגחה פרטית - לקראת ב' אייר:

25 מאמר (וספר) זה יצא לאור עולם, בפעם הראשונה מכתב-יד-קודש של נשיא ישראל, אשר "טוב עין
26 הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"⁷⁴ - פסוק שנאמר על משה רבינו⁷⁵, הנשיא ורועה הראשון, "רעיא
27 מהימנא"⁷⁶, ועל-דרך-זה בנוגע לכל נשיאי ישראל, "אתפשטותא דמשה שבכל דרא"⁷⁷ (ועל-אחת-כמה-
28 וכמה כאשר "אתפשטותא דמשה" היא באופן ד"לכתחילה אריבער"), ש"נתן מלחמו לדל", "מלחמו"
29 דייקא, היינו, לא רק לפי ערך ה"דל", אלא לחם שלו ממש, כולל גם נתינת-כח לכל ההולכים בדרכיו,
30 שיוכלו להפיץ ענין זה גם ב"חוצה", ועד שמפיצים את המעין עצמו, ומביאים אותו למקום ה"חוצה".
31 ובפרט בעמדנו ביום הולדתו - כולל גם הלילה שלאחרי היום, שהרי בקדשים הלילה הולך אחר
32 היום⁷⁸, שלכן מקטירים בלילה אברים וחלבים⁷⁹ שנשארו מקרבנות היום⁸⁰ (ודוגמתו בזמן הזה, בתפילת
33 ערבית⁸¹ שהיא כנגד הקטר אברים וחלבים⁸²) - שמכיון שמזלו גובר, אזי ישנה נתינת-כח מיוחדת לעסוק
34 בכל ענינים אלו, ובאופן ד"לכתחילה אריבער".

71 ישע' מה, יח.
72 ובפרטיות יותר: שש מצוות שנצטווה אדם הראשון, והמצוה השביעית שנוספה לנח (רמב"ם הל' מלכים רפ"ט).
73 רמב"ם שם ספ"ח.
74 משלי כב, ט.
75 נדרים לח, א.
76 ראה תניא רפ"ב.
77 תקנ"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).
78 חולין פג, סע"א. תמורה יד, א.
79 להעיר, ש"אברים" שייכים למבנה הגוף, דבר המוכרח.

ו"חלבים" הם בחי' השומן והתענוג - ע"ד המדובר לעיל (ס"ז)
בענין דם וחלב (בשיעור היומי ברמב"ם), "תמידים כסדרם
ומוספים כהלכתם".
(80 תמורה, שם.
(81 ואף שתפילת ערבית רשות, הרי האידנא קבעה חובה
(טא"ח ר"ס רלה), ועכצ"ל, שניתנו כחות מחודשים לכא"א
מישראל - לא רק כהן ולוי, אלא גם ישראל - להקטיר אברים
וחלבים דקרבות היום (בעבודה הרוחנית).
(82 ברכות כו, ב.

ולכן, כדאי ונכון שיתחילו את הפעולה בזה על-ידי הלימוד בספר המאמרים שיצא לאור עולם בפעם הראשונה, ובאופן ד"ענשרה שיושבים ועוסקים בתורה"⁸³ [כידוע מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שנתן ללמוד ברבים לקראת חגיגת י"ב תמוז הראשונה, שתחילתו "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"⁸⁴], לימוד ברבים (עשרה), ובאופן ד"ענשרה" בתורה", היינו, לא כמו "שכיר" שלאחרי שעות העבודה פונה לענינים אחרים. אלא כמו "בעל עסק", שמונה בעסק באופן תמידי (אפילו בעת השינה כו'), ובוודאי ישפיעו גם על כל הסביבה, החל מהלימוד עצמו, לא רק "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", אלא כמה עשירות כו', ובאופן שהולך ומתפשט.

* * *

יב. כרגיל בכגון-דא - לסיים בענין הצדקה, לתת לכל אחד ואחת, האנשים והנשים והטף⁸⁵, 'שליחות מצוה' לצדקה.

יש לקשר שליחות זו עם המדובר לעיל (סעיף ג) בענין השליחות, ושייכותה לכל אחד ואחת מישראל. ובפרטיות יותר - בקשר ובשייכות לענין הגאולה - כמדובר כמה פעמים⁸⁶, "ש"שליח" בתוספת יו"ד (קיום השליחות בכל עשר כחות נפשו) בגימטריא "משיח". ובהדגשה יתירה בשליחות בענין הקשור עם גאולה - מצות הצדקה, "גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה"⁸⁷.

יג. ויש להוסיף ולקשר ענין הצדקה עם המדובר לעיל (סעיף ה) אודות מזמור תהלים של בעל יום ההולדת שמתחיל בשנה זו - שסיומו וחזרתו "כצינה רצון תעטרנו":

נתבאר לעיל שענין "תעטרנו" אינו רק עטרה על הראש, אלא "כצינה גו' תעטרנו", שמקיף את כל מציאות האדם, מהרגל עד הראש, כולל גם העטרה שעל הראש כו'.

ודוגמתו בענין הצדקה - שיש בה שני קצוות: מחד גיסא - נעשית ב"ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו"⁸⁸, להיותו למטה מן הרגלים, ולאידיך גיסא - נעשה על-ידי-זה "כובע ישועות בראשו"⁸⁹, שה"כובע" הוא על הראש, בדוגמת ה"עטרה".

והעיקר - שעל-ידי-זה נעשה ענין הישועה ("ישועות"), גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז יקריים אצל כל אחד ואחד מישראל מה שכתוב "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך גו'" - לבית-המקדש, עד לקודש-הקדשים, שהרי כל ישראל הם "ממלכת כהנים", ואיתא במדרש⁹⁰ שפירשו "כהנים גדולים", וכפסק-דין הרמב"ם⁹¹ "לא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים".

יד. ויהי-רצון שהסיום וחזרתם בענין הצדקה, יפעל את קירוב הגאולה, כאמור "כובע ישועות בראשו", ועוד לפני-זה - שמעמידו על רגליו, שכאשר נמצאים עדיין בעקבות (רגלי) משיחא, עומדים בכל התוקף ד"לכתחילה אריבער" ללכת בריקוד (ברגלים) לקבלת פני משיח צדקנו.

וכל זה - באופן של זריזות, ובפרט על-ידי הנתינה לצדקה בזריזות⁹², שהרי "מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל"⁹³, וממילא, גם פעולתו של הקב"ה בקירוב הגאולה צריכה להיות באופן של זריזות, זריזות יתירה על המוכרח, מפני ש"כלו כל הקיצין"⁹⁴, ובאופן ד"לכתחילה אריבער", ביטול כל הגבלות הזמן, "לא עיכבן כהרף עין"⁹⁵, תיכף ומיד ממש.

(90) ראה אגדת בראשית פ"ט [פ]. בעה"ט עה"פ (יתרו יט,

ו).

(91) ה'ל' שמיטה ויובל בסופן.

(92) ראה שו"ע יו"ד ר"ס רמז. אגה"ק סכ"א.

(93) תהלים קמז, יט. וראה שמו"ר פ"ל, ט.

(94) סנהדרין צז, ב.

(95) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(83) אבות פ"ג מ"ו.

(84) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' פב, וש"נ.

(85) כולל גם בתור באי-כחם של כלל ישראל, שהרי זכין

לאדם שלא בפניו (עירובין פא, ב במשנה. וש"נ).

(86) לקו"ש חכ"ה ע' 326. ועוד.

(87) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(88) פסחים קיט, א. וש"נ.

(89) ישע"י נ, יז. וראה אגה"ק ס"ג.

1 "וכן תהיה לנו" - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
2 ובבנותינו"⁹⁶, "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף", "קהל גדול ישוּבו הנה"⁹⁷, שבאים "עם ענני
3 שמיא"⁹⁸ לארצנו הקדושה, ש"ירחיב ה' אלקיך את גבולך"⁹⁹, ארץ עשר אומות¹⁰⁰ (על-דרך ענין "עלי
4 עשור"¹⁰¹, כינור של עשר נימין"¹⁰², נוסף על שלימות כינור של שמונה נימין¹⁰³), לירושלים עיר הקודש,
5 ש"הוא יכוננה עליון"¹⁰⁴, לבית-המקדש ולקודש-הקדשים - "אבוא ביתך".

6 ובפרט בעמדתו ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב - שממנו באים תיכף ומיד ממש לגאולה השלישית
7 ובית-המקדש השלישי, עד לקודש-הקדשים, כמבואר ב'לקוטי תורה'¹⁰⁵ ש"קודש הקדשים" (קדשים לשון
8 רבים, וקודש-הקדשים, בחינה שלישית) קאי על ג' ראשונות, כולל גם קיום היעוד¹⁰⁶ "ביום השלישי יקימנו
9 ונחיה לפניו" - "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁰⁷, ו'בעל יום ההולדת' בתוכם, ויתירה מזה - מכיון שמזלו
10 גובר, הולך הוא בראש, על-דרך סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות אמירת התורה ביום הולדת של אביו
11 - שכל הנשיאים באים לשמוע ממנו מאמר חסידות¹⁰⁸.

12 ו"המעשה הוא העיקר"¹⁰⁹ - שכל זה יקויים במעשה בפועל ממש, ובאופן גלוי ממש, "מראה באצבעו
13 ואומר זה"¹¹⁰, "הנה אלקינו זה גו' זה הוי' קוינו לו"¹¹¹, שתי פעמים "זה"¹¹², באופן ד"כפלים לתושיה",
14 כי "לא יכנף עוד מוריק והיו ענין ראות את מוריק"¹¹³, שרואים בעיני בשר את עצמותו ומהותו יתברך
15 ממש ממש, ויהי-רצון שזה יהיה - כאמור - במעשה בפועל ממש.

ההולדת - איזה ענין שיהי' מתורתו, שתורה אחת היא, ובפרט
תורתו האמורה בענין הולדת הבריאה כולה, "בראשית ברא
אלקים את השמים ואת הארץ", מהתחלת סדר השתלשלות, עשר
ספירות, עד לעוה"ז התחתון שאין למטה ממנו (כנ"ל ס"ט
בארוכה) - ר"ד האמור לעיל (ס"ג) בענין הצדקה, שהיא תחת
רגליו של אדם, תחתון שבתחתון, ופועלת עד לבחי' "כובע
ישועות בראשו".

(109) אבות פ"א מ"ז.

(110) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פירש"י בשלח טו,

ב.

(111) ישע"י כה, ט.

(112) שמו"ר שם.

(113) ישע"י ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).

(96) בא י"ד, ט.

(97) ירמ' לא, ז.

(98) דניאל ז, יג.

(99) שופטים יט, יח.

(100) פירש"י עה"פ.

(101) תהלים צב, ד.

(102) ערכין יג, ב.

(103) להעיר מהענין ד"ויהי ביום השמיני", ש"נטל נעשר
עטרות" (ר"פ שמיני ובפירש"י).

(104) תהלים פז, ה.

(105) פקודי ה, א.

(106) הושע ו, ב.

(107) ישע"י כו, יט.

(108) ומזה מובן גם בנוגע ללימוד תורתו של בעל יום

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

18 שנאמר "ונתן מים חיים אל כל"י" הוא ב'ד'קא - שצריך לעשות
19 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עליו',
20 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
21 ל'ערכו' - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
22 מדוע דרשו שהנאמר 'אל כל'י' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
23 ועליו' בא לומר שיערבם יחד, ו'אימא להיפך, שמה שנאמר 'עליו'
24 ד'קא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
25 את המים, ומה שנאמר 'אל כל'י' ללמדנו ש'תהא חיותו ב'כלי' -
26 ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבירו לכלי שבו
27 עושה את המי חטאת, אלא צריך ליטול המים מן המעין באותו כלי
28 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
29 לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מזה
30 מצינו ב'כל קקום' - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
31 המ'שיר - את העפר נותן ל'מעלה. ולכן מסתבר ללמוד שאף ב'קא
32 - לגבי פרה, דינו כן ש'מ'שיר ל'מעלה' - שנותן את המים תחילה
33 ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל כל'י' לעכב בסדר הנתינה,
34 ומ'עליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

1 צריך שיתן ע'פ'ר על ג'בי מים - ולא מים על העפר, אף ב'קא -
2 באפר פרה אדומה צריך שיתן הע'פ'ר על ג'בי מים. ומאותה גזרה
3 שזה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, ומה ב'קא - באפר
4 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדים את הע'פ'ר ל'מים
5 ב'שיר, אף ל'חל' - לגבי סוטה, אם הקדים את הע'פ'ר ל'מים, בדיעבד
6 ב'שיר. שואלת הגמרא, ו'תתם - באפר פרה, מ'נ'לן שאם הקדים את
7 האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, תרי קרא' ב'תיבי בפרה אדומה
8 שלכאורה סותרים זה את זה, ב'תיב "ונתן ע'ליו מים חיים", אלמא
9 - משמע שנותן את הא'פ'ר ב'ר'ש'א ועליו נותן את המים, וב'תיב
10 'מים חיים אל כל'י', אלמא - משמע שנותן את המים ב'ר'ש'א אל
11 הכלי, ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. ה'א
12 ב'יצר מקיימים את שתי המשמעויות הללו, אם ר'צה ליתן תחילה
13 ו'ה - המים נ'ת'ן, ואם ר'צה ליתן תחילה ו'ה - האפר, נ'ת'ן וכשר.
14 אלא שלומדים בגזירה שזה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
15 יתן את האפר. מבארת הגמרא, ו'ר'ב'ן הסוברים לגבי מי סוטה שאף
16 בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
17 פרה אדומה הדין כן, ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

בס"ד. שיחת שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- א. בהמשך להמדובר בתקופה האחרונה, אודות ענין "והחי יתן אל לבו"¹ בקו השמחה והטוב כו' -
 הרי, לכל-לראש צריכה להיות הוספה בענין התורה, שנקראת "חיים"², היינו, שעל-ידי התורה נעשה ענין
 "והחי יתן אל לבו", תוספת חיים³, בקו הטוב - "אין טוב אלא תורה"⁴ ובקו השמחה - "פיקודי ה' ישרים
 משמחי לב"⁵.
 ומהאופנים בהוספה בתורה - כמאמר המשנה⁶ "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", לימוד התורה
 בעשרה (ברבים) דוקא.
 ובהקדמה: מכיון ש"כל ישראל בחזקת כשרות"⁷, הרי מובן וגם פשוט, שכל אחד ואחד מהעשרה
 יושב ועוסק בתורה בכל רגע פנוי (כפי שמאריך רבינו הזקן בתחילת ספר התניא, בגדול חומר ביטול
 תורה אפילו לרגע אחד), ולא עוד, אלא ש'גזול' מהזמן שעוסק בעניני העולם (על-פי 'שולחן ערוך') כדי
 להוסיף עוד יותר בלימוד התורה⁸.
 וכמו-כן מובן שלימוד התורה שלו (גם ביחיד) הוא באופן של "עסק" - כפי שמבאר כ"ק מו"ח
 אדמו"ר נשיא דורנו במעלת ה"עסק" בתורה, לא רק לימוד סתם, אלא באופן של "עסק", מיוסד על
 דברי ה'בית-חדש'¹⁰ בפירוש נוסח ברכת התורה (לפי כמה נוסחאות) "לעסוק בדברי תורה".
 ואף-על-פי-כן, ישנה מעלה גדולה יותר - "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", לימוד התורה ברבים
 (בעשרה) דוקא, כלומר, אף שלא נוסף בכמות הלימוד (שהרי גם לפני-זה למד תורה בכל רגע פנוי),
 וגם בנוגע לאיכות הלימוד למד כבר באופן של "עוסק בתורה", מכל-מקום נוספת איכות מיוחדת ונעלית
 יותר מצד מעלת קדושת עשרה מישראל, ולכן צריך כל אחד ואחד להשתדל ללימוד תורה ברבים (בעשרה)
 דוקא, ולא "ללימוד ענין אחר, כ-אם בדבר שהציבור עסוקין בו", כפי שמבאר רבינו הזקן ב'אגרת
 הקודש'¹¹.
 ולהעיר, שהמאמר ששלח כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, בקשר עם חגיגת י"ב תמוז הראשונה - חג
 הגאולה לכללות ישראל, כפי שמדגיש במכתבו¹² (המצורף למאמר) ש"לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב
 תמוז, כ-אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה" (כל
 הסוגים שבישראל) - הוא: המאמר¹³ "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"¹⁴, שבו נתבאר גודל עילוי לימוד
 התורה בעשרה (ברבים) דוקא.
 ב. ומכאן באים לקשר ושייכות להתוועדות זו - התוועדות בלתי רגילה (בזמן בלתי רגיל):
 מכיון שכל המאורע (עליו נאמר "והחי יתן אל לבו") הוא ענין בלתי רגיל, לכן צריכה להיות הוספה
 בלתי רגילה גם בעניני חיים, טוב ושמחה, ולכל-לראש - ההוספה בתורה, כדרשת חכמינו ז"ל¹⁵ "ראה
 חיים עם אשה - זו תורה", באופן של טוב ושמחה (כנ"ל סעיף א).
 וענין זה נעשה (גם ובמיוחד) על-ידי התוועדות - שכמה וכמה מישראל מתאספים ועוסקים בתורה
 יחדיו, "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", ובזה גופא - מתוך התוועדות של שמחה, שבזה מודגשת יותר
 השמחה שבתורה.

(9) סה"מ קונטרסים ח"א רנח, א ואילך. תרפ"ח ע' קיב. ע'
 קצו. ועוד.

(10) אור"ח סמ"ז (ד"ה ונוסחא).

(11) סכ"ג (קלז, א).

(12) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

(13) ל' המכתב הנ"ל.

(14) נדפס בס"מ תרפ"ח ע' קמח.

(15) ראה קידושין ל, ב. וראה אג"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה ע'
 רסו.

(1) ל' הכתוב - קהלת ז, ב.

(2) אבות דר"נ ספ"ד.

(3) ראה אבות פ"ב מ"ז (פרק דשבת זה): מרבה תורה מרבה

חיים.

(4) שם פ"ו מ"ג.

(5) תהלים יט, ט.

(6) שם פ"ג מ"ו.

(7) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב.

(8) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 312. ועוד.

- 1 ג. ובכל זה נוספת הדגשה יתירה בשנה זו – 'שנת הקהל', ושנת תשמח:
- 2 התוכן ד"הקהל" הוא – "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו'
- 3 את כל דברי התורה הזאת"¹⁶, כלומר, אף שגם לפני-זה כל אחד ואחד מהם עסק בתורה (האנשים והנשים
- 4 והטף, כל חד לפום שיעורא דיליה), כאמור, ש"כל ישראל בחזקת כשרות", עד לחזקת קדושה כו',
- 5 מכל-מקום נוסף עילוי גדול יותר על-ידי פעולת "הקהל את העם", שזהו גם תוכן לימוד התורה ברבים
- 6 דוקא.
- 7 וכן בנוגע לשנת תשמח – שצריכה להיות הוספה יתירה בענין השמחה, ובזה גופא – תְּשַׂמַּח וּתְשַׂמַּח,
- 8 הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לאחרים.
- 9 ומכיון שכן, הרי בשנה זו יש הדגשה יתירה בנוגע להתוועדות של שמחה של כמה וכמה מישראל,
- 10 שבה עוסקים בדברי תורה – שעל-ידי-זה נעשים שני הענינים, "הקהל" ושמחה גם יחד.
- 11 ד. ויש להוסיף עוד ענין עיקרי במעלת ההתוועדות – מלבד כללות העילוי ד"עשרה שיושבים ועוסקים
- 12 בתורה": מהענינים העיקריים בהתוועדות הוא – שבה מודגש ענין אהבת ישראל ואחדות ישראל, אשר
- 13 על-ידי-זה מבטלים את סיבת הגלות¹⁷, ובהיבטל הסיבה – בטל בדרך ממילא גם המסובב, הגלות.
- 14 [ולהעיר, שאף שישנו הפתגם הידוע¹⁸ שאצל חסידים אין "בדרך ממילא", אלא צריך להיות ענין של
- 15 עבודה כו' – הרי, בהאמור אודות ביטול הגלות "בדרך ממילא", אין הכוונה לשלול הצורך בענין
- 16 העבודה, אלא אדרבה – שהעבודה תוכל להיות בענינים נעלים יותר, ענינים הקשורים ושייכים לגאולה
- 17 (לא רק ביטול הגלות), מכיון שלא יצטרכו לעבודה בשביל ביטול הגלות, כי זה יהיה בדרך ממילא].
- 18 ובדרך ממילא יתבטלו גם כל הענינים הבלתי-רצויים (כולל הענין שעליו נאמר "והחי יתן אל לבו"),
- 19 ולא רק באופן שלא נשאר מהם רושם כלל, אלא יתירה מזה – שנהפכים לטוב, על-דרך פסק-דין הרמב"ם¹⁹
- 20 ש"כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי
- 21 ששון ושמחה", עד לשלימות השמחה – "שמחת עולם על ראשם"²⁰.
- 22 ויש לומר (אף שלא מצינו בפירוש) שכן הוא גם בנוגע לתורה – "ראה חיים.. זו תורה" – שלאחרי
- 23 הירידה בשבירת הלוחות, הרי, לא זו בלבד שלעתיד-לבוא יהיו לוחות ראשונות ולוחות שניות באופן
- 24 שלא ישאר רושם כלל משבירת הלוחות, אלא יתירה מזה, שהירידה (בשבירת הלוחות) עצמה תתהפך
- 25 לטוב.
- 26 ה. ויהי-רצון – והוא העיקר – שמהדיבור בענינים אלו, נבוא תיכף ומיד לקיומם בפועל ממש, ביטול
- 27 הגלות וביטול כל הענינים הבלתי-רצויים, והפיכתם לטוב ושמחה, בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי
- 28 משיח צדקנו.
- 29 וכל זה – באופן של זריזות, שהרי "אלקיכם כהן הוא"²¹, ו"כהנים זריזין הם"²², ובפרט לאחר ש"כלו
- 30 כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"²³, שהיא "בשעתא חדא וברגעא חדא"²⁴.
- 31 כולל גם (ואדרבה – לכל לראש – כמו שכתוב²⁵ "מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל")
- 32 ביחס להקב"ה, כביכול, הן בנוגע לענין התשובה, שנעשית "בשעתא חדא וברגעא חדא", ותיכף ומיד –
- 33 הגאולה, גאולת השכינה (כביכול) ביחד עם גאולתם של ישראל,
- 34 ובפשטות – ש"מיד הן נגאלין"²⁶, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁷, "קהל גדול ישובו
- 35 הנה"²⁸, לארצנו הקדושה, שיתווסף בה העילוי ד"ירחיב ה' אלקיך את גבולך"²⁹, ושם גופא – לירושלים

(16) וילך לא, יב.

(17) ראה יומא ט, ב.

(18) סה"ש ה'ש"ת ע' 57 תש"ב ע' 119.

(19) ה' תעניות בסופן.

(20) ישע' לה, יו"ד, נא, יא.

(21) סנהדרין לט, סע"א.

(22) שבת כ, א. וש"נ. רמב"ם ה' שבת פ"ג ה"כ.

(23) סנהדרין צז, ב.

(24) זח"א קטז, סע"א.

(25) תהלים קמו, יט. וראה שמו"ר פ"ל, ט.

(26) רמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ו.

(27) בא יו"ד, ט.

(28) ירמ' לא, ז.

(29) שופטים יט, ח ובפירש"י.

- עיר הקודש, שיתווסף בה העילוי ד"וראמה"³⁰, עד לבית-המקדש וקודש-הקדשים שבו נמצאים הלוחות (לוחות שניות ושברי לוחות ראשונות³¹), אשר גם בהם יתווסף עילוי גדול יותר (כנ"ל סעיף ד).
- והעיקר - כאמור - שכל זה יתקיים תיכף ומיד, בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, ובאופן הנראה והנגלה לעיני בשר, עדי קיום היעוד³² "ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריק", בעגלא דידן ממש.
- ו. כללות ענין "החי יתן אל לבו" קשור גם עם תורת והוראת רבינו הזקן³³ ש"צריכים לחיות עם הזמן", היינו, "לחיות" עם פרשת השבוע שקוראין ולומדים באותו זמן, ובפרט ביום השבת שבו קוראין כל הפרשה כולה.
- ובהדגשה יתירה בשבת זו - שקוראין שתי פרשיות שמחברים יחדיו, ואם-כן נוסף עוד יותר ב"חיות" בעניני התורה, מכיון שצריכים "לחיות" עם עניני התורה של שתי פרשיות.
- ובפרטיות יותר: מכיון שיש שנים שבהם קוראין כל אחת משתי פרשיות אלו בפני-עצמה, כל פרשה בזמן מיוחד (שבת) בפני-עצמה, מוכח שהם שני ענינים (ואופני עבודה כו') שונים בזמנים שונים.
- [הן אמת שמכיון שמדובר אודות שתי שבתות (שבועות) הסמוכות זו לזו, בוודאי יש השפעה הדדית ביניהם - לא רק באופן שהזמן המוקדם משפיע על הזמן שלאחריו, אלא גם שהזמן המאוחר משפיע על הזמן שלפניו, כדמוכח מזה שבכמה וכמה ענינים צריכה להיות הכנה לזמן שלאחרי-זה, היינו, שהזמן המאוחר משפיע על הזמן שלפניו - אבל אף-על-פי-כן הרי הם שני ענינים בזמנים שונים כו'].
- וביחד עם זה, מכיון שבשנה זו (וכיוצא בזה) קוראין שתי הפרשיות ובאופן שמחברים אותן יחדיו - צריכה להיות הוראה ולימוד "לחיות" ("והחי יתן אל לבו") עם שתי הפרשיות, הן בנוגע לתוכן שתי הפרשיות, והן בנוגע לחיבורן יחד.
- וכל זה צריך להיות באופן המובן ושייך לכל אחד ואחת מישראל, "האנשים והנשים והטף", ובאופן שיומשך במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר"³⁴, "היום לעשותם"³⁵, "היום" כפשוטו, כדלקמן.
- ז. ובהקדמה - שבכל אחת משתי הפרשיות יש ריבוי ענינים עד אין סוף, ועל-אחת-כמה-וכמה כשמחברים שתיהן יחד, ולכן יש להתעכב על התוכן המרומו בשמות הפרשיות.
- ובנידון-דידן, בשמות הפרשיות מודגש לא רק שהם ענינים שונים, אלא יתירה מזה - ענינים הפכיים, שלכן חיבורם יחד הוא ענין של חידוש:
- "תזריע" - "אשה כי תזריע גו'" - הוא ענין ישוב העולם ("לשבת יצרה"³⁶), ובישוב העולם גופא - "וילדה זכר", אשר מכיון ש"איש דרכו לכבוש"³⁷, נעשה על-ידו ישוב העולם בשלימות.
- ולאידך, שמה של הפרשה השניה קשור עם ענין בלתי-רצוי³⁸, כמבואר במדרשי רבותינו ז"ל³⁹ שנקרא על שם "מוציא שם כו'" (אותיות ר' ע' - היפך הטוב), שתוכנו - היפך ישוב העולם (כפשטות הענינים - שמבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו⁴⁰), שלכן גם עונשו הוא במדה זו - "בדד ישב, מחוץ למחנה מושבו"⁴¹, "חוץ לשלוש מחנות"⁴².

הפרשה, ובפרט בקריאת התורה שקורין שם זה בפירוש - הרי זה ענין בלתי-רצוי (וראה לקו"ש ח"ז ע' 100 ואילך).

(39) ראה ערכין טו, ב. ויק"ר פט"ז, ג.
(40) וכן הוא ברוחניות הענינים - כידוע שכללות סדר השתלשלות העולמות כו' קשור עם ענין "הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם" (קה"ר פ"ז, א (ב)). "שם טוב", וממילא ענין "מוציא שם כו'" (היפך הטוב) הוא היפך ישוב העולם (גילוי והמשכת אלקות בעולם).

(41) פרשתנו (תזריע) יג, מו.

(42) פירש"י עה"פ.

(30) זכרי' יד, יו"ד. וראה ב"ב עה, ב.

(31) ראה ברכות ח, ב. וש"נ.

(32) ישע"ל ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).

(33) "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(34) אבות פ"א ס"ו.

(35) ס"פ ואתחנן.

(36) ישע"ל מה, יח. וראה גיטין מא, רע"ב.

(37) יבמות סה, ב. וש"נ.

(38) ולכן, בכמה קהילות קדושות בישראל ("נהרא נהרא

ופשטי") אין קורין לפרשה זו בשמה, אלא בשם "פרשת טהרה". אבל בקהילות שקורין גם פרשה זו כשם שמופיע בתחילת

- 1 ועל-פי-זה צריך להבין: (א) מהי ההוראה משמה של הפרשה השניה, (ב) ועוד ועיקר: איך יתחברו
- 2 שני ענינים אלו יחדיו?
- 3 ח. ונקודת הביאור בזה: כללות עבודת האדם נחלקת בשני קוין; עבודה בקו של חיוב - "עשה טוב"⁴³,
- 4 שזהו ענין "תזריע", ישוב העולם, ועבודה בקו של שלילה - "סור גו"⁴³, לסור ולהתרחק מענינים
- 5 בלתי-רצויים, שזהו תוכנה של הפרשה השניה, להרחיק הענינים שהם היפך ישובו על עולם.
- 6 ושני עניני שתי הפרשיות ("סור מרע ועשה טוב") שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים
- 7 והטף - דמכיון ששניהם נאמרו בתורה, ובלשון ציווי⁴⁴ [הן הענין ד"תזריע", והן ענין הפרשה השניה,
- 8 שבו נאמר הציווי "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"] לכל אחד ואחת מישראל, בוודאי שהם בכוחו
- 9 וביכלתו של כל אחד ואחת מישראל - "איני⁴⁵ מבקש כו' אלא לפי כוחי"⁴⁶.
- 10 ובפרטיות יותר: בכחו של כל אחד ואחד מישראל לפעול בענין ישוב העולם ("תזריע"), למלא כוונת
- 11 הבריאה על-ידי קיום תורה ומצוות, הן בנוגע לאנשים, הן בנוגע לנשים - במצוות השייכות אליהן, כולל
- 12 גם לימוד ההלכות הצריכות להן (כפי שמבאר רבינו הזקן בהלכות תלמוד-תורה סוף פרק ראשון), נוסף
- 13 על כללות ענין "נשים במאי זכין, באקרוי כו' ובאתנוי כו' ונטרין לגבריהו כו"⁴⁷, והן בנוגע לטף,
- 14 מצד חינוך כו'.
- 15 ויש להוסיף ולהעיר מדיוק "אשה כי תזריע", "אשה" דייקא - שענין זה שייך אצל כל אחד ואחד
- 16 ממש, כי ענין הלידה ("וילדה"), ועל-אחת-כמה-וכמה "וילדה זכר", שלמות ישוב העולם על-ידי "איש
- 17 (ש)דרכו לכבוש" - שייך רק לאחר שנעשה בן עשרים, גיל "יוצא צבא בישראל"⁴⁸ ולכל הפחות - לאחר
- 18 שנעשה בן י"ג שנה, שנעשה מחוייב במצוות;
- 19 אבל ענין "אשה כי תזריע" - מכיון שתכונת האשה, "מקבל", ישנה אצל כל אחד ואחד מישראל ממש,
- 20 למגדול ועד קטן, כי בשעה שנולד הרי הוא תיכף ומיד בתנועה של "מקבל", לכן תיכף ומיד שייך אצלו
- 21 ענין "תזריע".
- 22 וכמור-כן בכוחו של כל אחד ואחד מישראל לפעול בענין "סור גו", להרחיק ולבטל הענינים
- 23 הבלתי-רצויים שיהיו "מחוץ למחנה", ועד לתכלית השלימות - להפכם לטוב וקדושה.
- 24 ט. והנה, שני קוין אלו הם שני אופני עבודה שונים, ולכן יש מקום שיהיו בשני זמנים שונים, היינו,
- 25 משך זמן שמתעסק (בעיקר) בקו החיוב, "עשה טוב", ומשך זמן שמתעסק (בעיקר) בקו השלילה, "סור
- 26 גו" מענינים בלתי-רצויים.
- 27 ובענין זה ישנו חידוש בחיבור שתי הפרשיות (המודגש בשנה זו) - שיש לעסוק בשני אופני עבודה
- 28 אלו (לא רק בזמנים שונים, אלא גם) בעת ובעונה אחת, על-דרך ובדוגמת חיבור שתי הפרשיות יחד, שאין
- 29 זה באופן שחלק מסויים בשבוע שייך לפרשה הראשונה, וחלק מסויים בשבוע שייך לפרשה השניה, אלא
- 30 באופן שכל רגע ורגע במשך השבוע כולו - מהרגע הראשון של סיום הפרשה שלפני-זה, עד לרגע
- 31 האחרון, שלאחריו מתחילה הפרשה שלאחרי-זה - שייך לשתי הפרשיות כפי שהן מחוברות.
- 32 ויש להוסיף, שענין זה הוא בהדגשה יתירה בדורנו זה, עקבתא דמשיחא - שאין פנאי להמתין לעשות
- 33 כל עבודה ועבודה בזמן מיוחד בפני-עצמו, אלא יש למהר ולסיים את כל עניני העבודה, שלכן נוגע
- 34 ביותר להדגיש את הפעולה בשני הקוין יחד.
- 35 י. ובאותיות פשוטות - בנוגע למעשה בפועל: חיבור שתי הפרשיות מלמדנו שעבודת שלילת הענינים
- 36 הבלתי-רצויים (הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע לפעולה עם הזולת) אינה דורשת יגיעה והתעסקות

(43) ל' הכתוב - תהלים לד, טו, לז, כז.

(44) הכולל גם הבטחה (ע"ד המבואר בתו"א תשא פו, ג).

(45) תנחומא נשא יא. במדבר פ"ב, ג.

(46) דאף שבמתן-תורה "על כל דיבור ודיבור פרחא נשמטן"

(שבת פח, ב. שמו"ר פכ"ט, ד), הרי לאח"ז ניתנה להם כל התורה

כולה באופן שיוכלו לקבל, ועד - באופן של "יחוד נפלא שאין

יחוד כמוהו כו'" (תניא פ"ה).

(47) ברכות יז, א. וש"נ.

(48) במדבר א, ג. ועוד.

- 1 בפני-עצמה בזמן מיוחד כו', כי-אם שעל-ידי העבודה בקו החיוב ("תזריע") נעשה בדרך מחילה ביטול
2 ושלילת הענינים הבלתי-רצויים, עד להפיכתם לטוב, שאז יכולים להוסיף עוד יותר בעניני חיוב (כנ"ל)
3 סעיף ד).
- 4 והעילוי שבזה - לא רק בנוגע לעבודה בקו החיוב (שיכולים להוסיף בה יותר, כנ"ל), אלא גם בנוגע
5 לעבודה ביחס לענינים הבלתי-רצויים עצמם, שגם היא חדורה בקו הימין (מה-שאינ-כן בעבודה בכל קו
6 בפני-עצמו - שמודגש חילוק "ימין מקרבת ושמאל דוחה"⁴⁹), נוסף לכך שההתעסקות בשני הקוין (יחד)
7 היא "בשתי ידיים", על-דרך מה שכתוב⁵⁰ במשה רבינו (בנוגע לתלמידו יהושע, ש"לא ימיש מתוך
8 האוהל"⁵¹) "ויסמוך את ידיו", "בשתי ידיו"⁵², שמזה נמשך גם אצל כל אחד ואחד מישראל (מצד ניצוץ
9 משה שבקרב⁵³), גם בנוגע לפעולתו עם הזולת ("והעמידו תלמידים הרבה"⁵⁴).
- 10 יא. ויהי-רצון שעל-ידי מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים, נזכה בקרוב ממש לגאולה באופן
11 ד"לדה זכר" - "שיר חדש"⁵⁵, לשון זכר, דקאי על השיר בגאולה העתידה, שאין אחריה גלות⁵⁶, להיותה
12 גאולה נצחית.
- 13 ולהעיר, ש"נצחית" הוא גם מלשון "נצחון", אשר גם בזה ישנם שני קצוות, מעלת הנצחון, והענין
14 הבלתי-רצוי שהוצרכו ללחום עמו עד לנצחון, ועל-פי האמור לעיל, גם הנצחון הוא באופן שלא נשאר
15 רושם כלל מענין המלחמה, ונשאר רק הענין הטוב שבנצחון - ששרשו ממדרגה נעלית ביותר⁵⁷, ובשביל
16 מבוזים כל האוצרות כו' ונותנים לכל אחד ואחד מאנשי החיל (על-ידי פקדי החיל - נשיאי ישראל,
17 עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), כמבואר בארוכה ב'המשך ההילולא'⁵⁸.
- 18 ו"כן תהיה לנו" - שבימי הגלות האחרונים נמשכים ומתגלים כל האוצרות כו' לכל אחד ואחד
19 מישראל, בכל המצטרך להם, בגשמיות וברוחניות, וברוחניות ובגשמיות גם יחד.
- 20 וכפי שאומרים בנוסח ה"רבנו של עולם" שלאחרי ספירת העומר - "יושפע שפע רב בכל העולמות",
21 שענין זה מודגש בכל ימי הספירה, ועל-אחת-כמה-וכמה לאחר שיעברו "שלשה שבועות" (בספירה
22 היום⁵⁹), שאז ישנו ענין ה"חזקה" ("בתלת זימני הוי חזקה"⁶⁰) גם במנין השבועות ("מצוה למימני יומי,
23 ומצוה למימני שבועי"⁶¹), ומתכווננים לל"ג בעומר, "הוד שבהוד", שבו נשלם בירור עיקרי המדות
24 (כללות ענין ספירת העומר)⁶².
- 25 ולהעיר, שגם בל"ג בעומר מודגש חיבור של קצוות - כידוע⁶³ של"ג בעומר קשור עם ענין "שבת
26 אחים גם יחד"⁶⁴, ומודגש גם בספירת "הוד שבהוד"⁶² שמחד גיסא הרי זו דרגה הכי תחתונה, שאין בה
27 גילוי המוחין והמדות, כי-אם באופן של הודאה בלבד, ובזה גופא - הודאה שבהודאה. ולאידך גיסא,
28 בדרגה תחתונה זו מאיר גילוי הכי עליון, שלכן ביום זה היתה ההילולא דרבי שמעון בן יוחאי, "יום
29 שמחתו"⁶⁵, ונעשה יום שמחה לכלל ישראל, "זמן שמחתנו".
- 30 והעיקר - שמהדיבור בכל ענינים אלו, נזכה תיכף ומיד לקיומם בפועל ממש, ובאופן של אור וגילוי,
31 כמודגש גם בענין "ספירת העומר", "וספרתם הוא לשון בהירות, כמו אבן ספיר"⁶⁶, ועד ש"מראה באצבעו

(49) סוטה מז, א. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד הי"ז.

(50) פינחס כז, כג ובפירש"י.

(51) תשא לג, יא.

(52) כולל גם - שפעולת שתי הידים היא בקו הימין, אלא שב"ויסמוך את ידיו" מדובר בענין שהוא מלכתחילה רק חיובי, "עשה טוב", והחידוש הוא - שגם פעולת "סור גו" חדורה בקו הימין.

(53) שפעולתו גם בעבודה בפועל ממש - "ליראה את ה' גו" (ראה תניא רפמ"ב).

(54) אבות פ"א מ"א.

(55) תהלים צו, א. קמט, א.

(56) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים

קטז, ב.

(57) ראה לקו"ת פרשתנו (תזריע) כא, ב.

(58) ד"ה באתי לגני ה'שית פ"א.

(59) דאף שהספירה היא בלילה - שייכת היא גם לכל היום כולו, שלכן אם שכח לספור בלילה, סופר ביום (בלי ברכה). וממשיך לספור (בברכה) בלילות שלאח"ז (שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט סכ"ד).

(60) ב"מ קר, רע"ב. וש"נ. ולהעיר מתו"א יתרו סז, ג. קט, ג.

(61) מנחות סו, א.

(62) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר (דש, א).

(63) ראה זח"ג נט, רע"ב.

(64) תהלים קלג, א.

(65) ראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז.

(66) לקו"ת אמור לה, ב.

1 ואומר זה"ז⁶⁷, ושתי פעמים "זה"ז⁶⁸, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו
2 ממש.

* * *

3 יב. מאמר דיבור-המתחיל "אשה כי תזריע" גו'.

* * *

4 יג. נהוג בכל התועודות ביום השבת-קודש ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות
5 אאמו"ר על הזוהר בפרשת השבוע, וענין בשיעור היומי ברמב"ם (ונוסף לזה, להשלים הביאור בענינים
6 שדובר אודותם לפני-זה ונשארו באמצע כו').

7 בנוגע לפירוש רש"י - יש לבאר ענין "והחי יתן אל לבו" בנוגע לפירוש רש"י הראשון בהתחלת
8 הפרשה: "א"ר שמלאי: כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו
9 נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף", כדלקמן.

10 ונוסף לזה, יש להתעכב על אחד מפירושי רש"י שהעירו אודותם - על הפסוק⁶⁹ "ואם פרוח תפרח
11 הצרעת גו' לכל מראה עיני הכהן", "פרט לכהן שחשך מאורו":

12 ראיית הכהן - נזכרה כמה פעמים בפסוקים שלפני-זה, ורש"י אינו מפרש מאומה, מכיון שמוכן
13 בפשטות ש"וראה הכהן" שייך רק בכהן שיכול לראות. ואם-כן, מדוע בפסוק זה - "לכל מראה עיני
14 הכהן" - הוצרך רש"י לפרש "פרט לכהן שחשך מאורו", מאי קמ"ל?! וכפי שיתבאר לקמן.

15 יד. בהערות אאמו"ר⁷⁰ מובא מאמר הזהר⁷¹ "רבי יהודה פתח ואמר: אל⁷² תראוני שאני שחרחרות
16 ששזפתני השמש וכו'", ובהערה שלאחרי-זה מבאר ש"שחרות" "רומז על תוקף הדין", ומציין למבואר
17 ב'לקוטי תורה' בענין "שחורה אני".

18 ויש להוסיף ולהעיר גם מהמבואר ב'לקוטי תורה' ריש פרשתנו בענין שחרות הכושים כו' (כמוזכר
19 לעיל - במאמר). ויש לבאר גם הלימוד וההוראה בעבודת האדם לקונו, "והחי יתן אל לבו", כדלקמן.

20 טו. בנוגע לשיעור היומי ברמב"ם - ישנו ענין של "סיום" - סיום הלכות מאכלות אסורות: "וכל
21 הנזהר בדברים אלו (בענין הנקיות כו') מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה,
22 שנאמר⁷³ והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני".

23 ובהקדמה - שלא מצינו במפרשי הרמב"ם ביאורים על סיומי ההלכות בעניני אגדה ומוסר כו', אף
24 שגם בענינים אלו יש צורך בביאור והסבר, ועל-דרך-זה בנידון-דין, שלכאורה אינו מובן:

25 ב'ספר המצוות' שורש ד', כותב הרמב"ם ש"יש בתורה עשין ולאויין שאינם על דבר מסויים, אלא
26 כוללים כל המצוות כולן. . (ש)אין מקום למנות את הציווי הזה כמצוה בפני עצמה, לפי שאינו מצוה
27 לעשות איזה דבר מסויים". ומביא דוגמא ממה שכתוב "קדושים תהיו", "והתקדשתם והייתם קדושים"⁷⁴
28 - ש"הם ציוויים לקיים כל התורה, כאילו אמר היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו כו'".

29 ועל-פי-זה אינו מובן, איך לומדים מפסוק זה ציווי פרטי - ענין הנקיות, כמו: "אסרו לאכול בידים
30 מסואבות מזוהמות"⁷⁵ (כפי שדרשו חכמינו ז"ל⁷⁶ "והתקדשתם, אלו מים ראשונים. והייתם קדושים, אלו
31 מים אחרונים"), וכן שאר הפרטים שמביא הרמב"ם, ומסיים ש"כל הנזהר בדברים אלו כו' שנאמר
32 והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני" - בה בשעה שפסוק זה הוא ציווי כללי הנוגע לקיום כל
33 התורה כולה? וכפי שיתבאר לקמן.

(67) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פירש"י בשלח טו, ב.

(72) ש"ה"ש א, ו.

(73) שמיני יא, מד.

(74) קדושים יט, ב.

(75) שם הלכה ל.

(76) ברכות נג, סע"ב.

(68) שמו"ר שם.

(69) תזריע יג, יב.

(70) לקוטי לוי"צ ריש פרשתנו (ע' עדר).

(71) ח"ג מה, ב.

טז. כאן המקום להזכיר אודות אלו שהכינו דבר המשמח עבור מסיבות והתוועדיות בקשר עם פעולות בענין "והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני", על-ידי כללות מעשינו ועבודתינו בעניני תורה ומצוות.

ויש לומר, שבפסוק זה נרמזים שלושת הקוין: תורה תפילה (עבודה) וגמילות-חסדים: "כי קדוש אני" - קאי על ענין התפילה, שבה מודגש ביטול מציאותו של האדם להקב"ה, "כי קדוש אני". וענין "והתקדשתם והייתם קדושים" - קאי על תורה ומצוות שבהן מודגשת פעולת האדם. ובזה גופא - "והתקדשתם" קאי על פעולת האדם מצד-עצמו, ואילו "והייתם קדושים" קאי על נתינת-כח מלמעלה, שזהו החילוק בין מצוות ותורה: "והתקדשתם" - פעולת האדם מצד-עצמו - קאי על קיום המצוות (גמילות-חסדים - כללות כל המצוות), "והייתם קדושים" - נתינת-כח מלמעלה - קאי על התורה.

וכרגיל בכגון-דא - אלו שהכינו קנקני המשקה עבור פעולות אלו, יעלו למעלה, כולל גם עליה למעלה ברוחניות, כהכנה לפעולה בנוגע לציבור, ויכריזו פרטי הדברים, ויזמינו את כל המסובים להשתתף בגופם או בנשמתם ובממונם כו'.

ויהי-רצון שעל-ידי-זה יתוסף עוד יותר בענין "והריקותי לכם ברכה עד בלי די"⁷⁷, ולכל לראש - בנוגע להצלחה בפעולות אלו, בתוככי שאר פעולות כלל ישראל.

[לאחרי חלוקת המשקה - התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

יז. הביאור בפירוש רש"י: בטעם השינוי בפסוק זה משאר הפסוקים שלפני-זה, שבהם נזכר אודות ראיית הכהן - רצו לומר שמכיון שבפסוק זה מדובר אודות ראיית צרעת ש"כסתה גו' מראשו ועד רגליו", יש צורך בראיה חזקה מתוך השתדלות יתירה כו', ולכן מפרש רש"י שבמקרה כזה יש צורך בכהן שכח הראיה שלו הוא בתוקף יותר, "פרט לכהן שחשך מאורו".

אבל, הסבר זה אינו נכון, כי בצרעת ש"כסתה גו' מראשו ועד רגליו" אין צורך שיתוסף באיכות הראיה, ראיה חזקה ביתר השתדלות וכיוצא בזה, כ-אם הוספה בכמות בלבד, היינו, שבמקום לראות חלק קטן בגוף, יצטרך לראות את כל הגוף, "מראשו ועד רגליו", שהחילוק ביניהם אינו אלא שבשביל ראיית כל הגוף יש צורך במשך זמן ארוך יותר, ותו לא מידי⁷⁸.

ועל כן צריך לומר, שהכרחו של רש"י (לפרש כאן "פרט לכהן שחשך מאורו") אינו מצד תוכן הענין, כ-אם מפני דיוק הלשון (שמעתיק רש"י בפירושו) "לכל מראה עיני הכהן":

הלשון "לכל מראה עיני הכהן" (ולא "למראה עיני הכהן"), מדגיש, שבענין זה לא מספיק ראיה סתם, אלא יש צורך בראיה כזו שהיא "לכל מראה עיני הכהן", היינו, שכח הראיה של הכהן הוא בשלימותו, כל כח הראיה, "פרט לכהן שחשך מאורו", "חשך" דייקא (ולא "סומא"⁷⁹), שנחלש כח הראיה, כמו אור שחשך קצת, ואם-כן אין זה "לכל מראה עיני הכהן".

יח. והנה, על-פי האמור שהלימוד הוא מדיוק לשון הכתוב (ולא הכרח מצד תוכן הענין שבפסוק זה) - צריך עיון וביורור, אם פסוק זה בא ללמדנו בנוגע לכללות ענין ראיית הכהן (לא רק במקרה המיוחד שבו מדובר בפסוק זה - "כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו"), שכהן שחשך מאורו אינו יכול לראות נגעים, או שזה דין מיוחד ב"כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו".

אמנם, ענין זה לא שייך לפירוש רש"י על התורה - מכיון ש"אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"⁸⁰,

(79) שאצלו לא שייך כלל "וראה הכהן", לא רק "לכל מראה עיני הכהן".
(80) פירש"י בראשית ג, ח.

(77) מלאכי ג, י"ד. וראה שבת לב, סע"ב. וש"נ.
(78) שהרי, ע"פ פש"מ אין צורך שיראה "מראשו ועד רגליו" בבת אזור. וכיו"ב.

- 1 ובנידון-דין, שהפירוש "לכל מראה עיני הכהן" הוא "פרט לכהן שחשך מאורו", ואין ענינו לכתוב פסקי
- 2 הלכות, אם פסוק זה בא ללמד על כללות ענין ראיית הכהן (כפי שלמדים בדרך ההלכה⁸¹) אם לאו.
- 3 וכמו-כן לא צריך רש"י לבאר הטעם ש"לכל מראה עיני הכהן" נאמר בפסוק זה דוקא [בין אם זה
- 4 דין מיוחד בנוגע ל"כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו" - מהו הטעם שבמצב זה דוקא דרושה ראייה
- 5 מיוחדת, ובין אם למדים מזה בנוגע לכללות ענין ראיית הכהן - מהו הטעם שדין זה כתבה התורה בפסוק
- 6 המדבר אודות "כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו"] - כשם שאינו צריך לבאר טעם השינויים בפרטי
- 7 ההלכות בשאר ענינים, כ-אם "פשוטו של מקרא".
- 8 יט. ויש להוסיף בהאמור לעיל, בנוגע לכללות ענין ראיית הכהן - שבדרך לימוד "פשוטו של מקרא"
- 9 מסתבר לומר שלא זו בלבד שאין צורך בשלימות כח הראיה של הכהן ("פרט לכהן שחשך מאורו"),
- 10 אלא יתירה מזה, שאין צורך בראיית הכהן כלל, אלא יכול להיות גם על-ידי כהן סומא.
- 11 ובהקדמה: בכמה ענינים שהתורה מזכירה בהם פעולה שצריכה להיות באחד מאברי הגוף (כמו,
- 12 "וראה הכהן" - ראייה בעינים, וכיוצא בזה), מצינו שגם כאשר על-פי הלכה למדים שדין זה אינו שייך
- 13 במי שחסר אצלו אבר זה, לא מזכיר רש"י לימוד זה בפירושו על התורה.
- 14 ולדוגמא: בבן סורר ומורה - "היה אחד מהן (אביו או אמו) גדם או חגר או אלם או סומא או חרש,
- 15 אינו נעשה בן סורר ומורה, שנאמר⁸² ותפשו בו - ולא גדמים, והוציאו אותו - ולא חגרים, ואמרו - ולא
- 16 אלמים, בננו זה - ולא סומים, איננו שומע בקולנו - ולא חרשים"⁸³. ואף-על-פי-כן, רש"י אינו מזכיר
- 17 ענין זה בפירושו על התורה, כי בדרך לימוד פשטות הכתובים, יכול ענין זה להתקיים גם אם אביו ואמו
- 18 גדמים או חגרים כו' - על-ידי אחר (וכיוצא בזה).
- 19 ועל-דרך-זה יש לומר בנידון-דין, שאף שנאמר "וראה הכהן", מכל-מקום יכול הדבר להתקיים גם
- 20 על-ידי כהן סומא - כשאחד רואה ואומר לו מה שראה, כי העיקר הוא שהטומאה והטהרה תיקבע על-פי
- 21 כהן ("גזירת הכתוב הוא, שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן"⁸⁴), ואין הכרח שהכהן יראה
- 22 בעצמו את הנגע.
- 23 ויש להביא ראיה לדבר - מזה ש"כהן שאינו יודע לראות (שאינו בקי בדיני מראות נגעים), החכם
- 24 רואהו ואומר לו: אמור טמא, והכהן אומר טמא. אמור טהור, והכהן אומר טהור וכו'"⁸⁵ (שגם דין זה
- 25 לא הביא רש"י, מכיון שמובן מעצמו מפשטות הכתובים), ומזה מובן, שכשם שאין צורך שידע דיני
- 26 מראות נגעים, כמו-כן אין צורך שידאג בכלל, דזיל בתר טעמא, שהעיקר הוא שהכהן יאמר טמא או טהור
- 27 על סמך ידיעת החכם, ועל-דרך-זה יכול לומר טמא או טהור על סמך ראייתו של אחר.
- 28 ועל-פי-זה, בפסוק "ואם פרוח תפרח גו' וכסתה גו' לכל מראה עיני הכהן", יש חידוש מיוחד שצריך
- 29 להיות "לכל מראה עיני הכהן", "פרט לכהן שחשך מאורו", היינו, שצריכה להיות ראיית הכהן דוקא,
- 30 ולא עוד אלא ראייה בשלימותה, "לכל מראה עיני הכהן". ויש להאריך בכל זה, ו"תן לחכם ויחכם עוד"⁸⁶.
- 31 כ. הביאור בפירוש רש"י הראשון, "א"ר שמלאי כו'", ב"החי יתן אל לבו" - נכלל בשיחות דלעיל.
- 32 כא. הביאור בנוגע להערות אאמור"ר על הזוהר בענין "אל תראוני שאני שחרחרת גו'" בעבודת האדם:
- 33 הפירוש הפשוט ב"אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש", הוא - שאין להסתכל ("אל
- 34 תראוני") על זה שיהודי נמצא במעמד ומצב של שחרות כו', מכיון שאין זה אלא מפני סיבה צדדית,
- 35 "ששזפתני השמש", אבל מצד העצם והפנימיות שלו הרי הוא בתכלית השלימות⁸⁷.

(85) רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ב (ממשנה נגעים רפ"ג.

תו"כ תזריע שם).

(86) משלי ט, ט.

(87) ע"ד משנת"ל בנוגע לדברי ר' שמלאי, אודות שייכותו

העצמית של כאו"א מישראל לתורה.

(81) ראה תו"כ עה"פ.

(82) תצא כא, יט.

(83) רמב"ם הל' ממרים פ"ז ה"י (מסנהדרין עא, סע"א -

במשנה).

(84) פירוש תזריע יג, ב.

- ויש להוסיף בזה בעומק יותר: פעולת "שזפתי השמש" באופן בלתי-רצוי - בהכרח שיש לה שורש ומקור בקדושה [ואדרבה, ככל שתגדל הירידה למטה, הרי זה מורה ששורש הענין הוא בדרגה נעלית ביותר, כידוע⁸⁸ שכל הגבוה ביותר, יורד למטה ביותר], הן בנוגע לשמש עצמה, והן בנוגע לתכונת השיזוף שכתוצאה מזה "אני שחרחורת".
- והענין בזה - כמבואר ב'לקוטי תורה' בענין "שחורה אני ונאווה", ש"השחרות הוא מבחינת החושך, ישת חושך סתרו"⁸⁹ היינו, דרגה נעלית בקדושה שהיא למעלה מגילוי אור, שמזה נמשך ונשתלשל בחינת החושך ד'לעומת-זה', כדי להפכו לקדושה, עד לבחינת החושך דקדושה, "ישת חושך סתרו".
- ויש לקשר זה עם המבואר ב'לקוטי תורה' בפרשתנו⁹⁰ בענין התכללות החסדים והגבורות כו', שעל-פי-זה יש לומר, שגם בחושך כלול ענין האור. ואדרבה, שורש החושך הוא בבחינה שלמעלה מאור וגילוי, "ישת חושך סתרו".
- ודוגמתו בנפש האדם - שמצב השחרות, ש"האהבה.. היא מסותרת שאינה נראית ונגלית בלב, וגם היא מכוסה בלבוש שק שמלוכשת בנפש הבהמית"⁹¹, קשור עם השחרות דקדושה, עצם הנשמה שלמעלה מענין הגילוי, כי כל הענינים הבלתי-רצויים "אין פועלים בנפש אלקית עצמה בנקודת אהבתה שהיא תשאר בקיומה וחזקה"⁸⁹, ואדרבה, על-ידה "יכול למשול ולשלוט ברוחו ולהפך לבו מן ההיפך אל ההיפך כו'".⁹⁰
- כב. ויש להוסיף - לאלו ש"תואנה הם מבקשים", באמרם שאין זה אלא בדרך הדרוש וכו' - שמפורש הדבר ב'תוספות' בשם ה'ירושלמי':
- בנוגע לכריעה במודים - איתא בירושלמי⁹² והובא ב'תוספות'⁹³ ש"כד מטי מודים, הוא כרע מגרמיה", היינו, שהכריעה במודים אינה מצד ההתבוננות כו', אלא מצד הרגילות בלבד.
- ואין צורך בראיות והוכחות מדברי ה'ירושלמי' וה'תוספות' - שהרי זה מעשים שבכל יום, והלוואי שלא יקרה כמו שזה קורה: ישנם דברים פשוטים ביותר, שאילו היה האדם מתבונן בהם כדבעי, אזי היה . . מתענף! ולדוגמא: באמירת "מודה אני לפניך" - אילו היה מתבונן ש"מלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו", ועל-אחת-כמה-וכמה בהמשך התפילה - "הודו לה' קראו בשמו", פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע, עד לתפילת העמידה.
- וכתורת הבעל-שם-טוב⁹⁴ ש"זהו חסד גדול מהשם-יתברך שאדם חי אחר התפילה, שלפי דרך הטבע היה לו למות.. מכח הכוונות הגדולות שהוא מכוין". והדברים אמורים (לא רק בנוגע לתפילת נעילה ביום הכיפורים, אלא) בנוגע לכל תפילה שבכל יום!
- ואף-על-פי-כן בנוגע לפועל, ידע איניש בנפשיה מדת כוונתו בתפילה... ועד כדי כך, שיש מציאות ש"כרע מגרמיה", לא מוחין ולא מדות כו', כי-אם כריעה שמצד הרגילות כו'.
- ולאידך גיסא, הרי זה מדגיש את מעלתו של כל אחד ואחד מישראל - שגם במצב כזה שהתפילה היא בלי כוונה, יש אצלו ענין הכריעה וההשתחוואה מצד עצם מציאותו, "כרע מגרמיה", היינו, שבכריעה זו שאינה מצד ההתבוננות כו' (להיותו במצב של שחרות), מתבטא הביטול מצד עצם הנשמה שלמעלה מהבנה והשגה כו'.
- כג. הביאור בשיעור היומי ברמב"ם ב"חיי יתן אל לבו" - יובן בהקדים כמה דיוקים בדברי הרמב"ם: (א) בסיום הלכות מאכלות אסורות, מביא הרמב"ם גם את סיום הכתוב "כי קדוש אני" - ואילו ב'ספר המצוות' מביא רק "והתקדשתם והייתם קדושים", ואינו מביא את סיום הכתוב "כי קדוש אני"?

(91) שם ה, ד.

(92) ברכות פ"ב סה"ד.

(93) שבת קיח, סע"ב. ר"ה טז, ב. ב"ב קסד, סע"ב.

(94) צוואת הריב"ש סל"ה.

(88) ראה שערי אורה שער הפורים, ד"ה יביאו לבוש מלכות

פ"ב ואילך. פל"ב ואילך. ועוד.

(89) תזריע יט, א ואילך.

(90) שה"ש ו, א.

- 1 (ב) "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו" - מדוע כותב קדושה ואחר-כך טהרה, הרי קדושה היא
- 2 למעלה מטהרה, "טהרה מביאה כו' לידי קדושה"⁹⁵, וכפי שמצינו בהלכה⁹⁶ שטבילה וטהרה (סתם) לא
- 3 מהני לקודש?
- 4 (ג) ואחר-כך ממשיך "וממרק נפשו כו'", מלשון רחיצה, כמו "ומורק ושוטף במים"⁹⁷ - דלכאורה,
- 5 לאחר ש"מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו", מהו הצורך ב"ממרק נפשו"?!
- 6 (ד) מהו הדיוק "ממרק נפשו לשם הקב"ה"?
- 7 כד. ויש לומר הביאור בכל זה ב"חיי יתן אל לכו":
- 8 "והתקדשתם והייתם קדושים" הוא אמנם ציווי כללי בנוגע לקיום כל התורה, אבל מה שכתוב בסיום
- 9 הכתוב "כי קדוש אני", הרי זה מוסיף עוד ענין בנוגע לקיום כל התורה - שכללות העבודה בקיום תורה
- 10 ומצוות צריכה להיות מצד "כי קדוש אני".
- 11 ובלשון הרמב"ם - "לשם הקב"ה":
- 12 עבודת ה' יכולה להיות בכמה אופנים, עבודה מיראת העונש, או כדי לקבל שכר, או אפילו שעבוד
- 13 את ה' בגלל שנתן לו כל הטובות כו'. אבל ישנו אופן עבודה נעלה יותר - עבודה לשמה, "לשם הקב"ה",
- 14 ובלשון הרמב"ם בסוף הלכות תשובה - עבודה מאהבה.
- 15 ויש לומר, ש"לשם הקב"ה" הוא ענין נעלה יותר אפילו מעבודה מאהבה, כי גם אהבה היא גדר וציוור
- 16 מסויים כו'⁹⁸, ולכן תכלית השלימות היא - לא (רק) מפני שאוהב את הקב"ה, כי-אם "לשם הקב"ה".
- 17 כה. והנה, אף-על-פי שהעבודה "לשם הקב"ה" הוא ענין כללי, הרי זה בא לידי ביטוי גם בענין פרטי
- 18 — "נקיות יתירה":
- 19 תוכן "נקיות יתירה" הוא - שנוסף על כללות עבודתו בקיום תורה ומצוות, קיום כל מצוות-עשה
- 20 וזהירות ממצוות לא-תעשה, הרי הוא מוסיף גם ב"נקיות יתירה" (שלא לאכול בידים מסואבות וכיוצא
- 21 בזה).
- 22 וענינו בעבודה בנפש האדם, "לתקן הדעות"⁹⁹ - שגם לאחר שמקיים כל עניני תורה ומצוות, 'עשה'
- 23 ו'לא-תעשה', מצד הציווי "והתקדשתם והייתם קדושים", מתעלה לדרגה נעלית יותר, ש"מביא קדושה
- 24 וטהרה יתירה לנפשו, וממרק נפשו לשם הקב"ה", היינו, שמטהר את עצמו מ"מציאותו", שבעבודתו
- 25 יורגש רק הענין ד"כי קדוש אני" (למעלה מ"והתקדשתם והייתם קדושים", קדושת האדם) - "לשם
- 26 הקב"ה".
- 27 ועל-פי-זה מובן גם הסדר: "קדושה (ואחר-כך) טהרה כו' (ואחר-כך) ממרק נפשו" - כי, ככל
- 28 שמתעלה לדרגה נעלית יותר, מרגיש יותר את החסרון שבעבודתו עד עתה, ולכן גם לאחר הקדושה
- 29 צריך להיות אצלו ענין של טהרה, ולא עוד אלא שצריך להיות "ממרק נפשו" - עד שיזכה לעבוד עבודתו
- 30 "לשם הקב"ה".
- 31 כו. ויש להביא דוגמא לכל האמור לעיל:
- 32 ענין הנקיות הוא אחד החילוקים שבין תלמיד-חכם לעם-הארץ — שהרי "תלמיד-חכם שנמצא רבב
- 33 על בגדו כו'"¹⁰⁰, "של בנאין (תלמיד-חכם) מצד אחד, ושל בור משני צדין"⁹⁹. ומזה מובן, שכאשר
- 34 מתעלה לדרגה נעלית יותר ב'תלמיד-חכם', נדרשת ממנו נקיות יותר, גם מענינים שלפני-זה לא היו
- 35 נחשבים אצלו כ"רבב".

(98) אפילו כאשר האהבה היא באופן שכוללת גם ענין היראה.
(99) ראה רמב"ם הל' תמורה בסופן.
(100) שבת קיד, א.

(95) משנה סוף סוטה. רמב"ם הל' טומאת אוכלין בסופן.
(96) חגיגה יח, רע"ב - במשנה. רמב"ם הל' שאר אבות
הטומאות פי"ג ה"ב.
(97) צו ו, כא.

ויש להוסיף ולהמתיק עוד יותר: אמרו חכמינו ז"ל¹⁰¹ "איזהו עם-הארץ וכו' אפילו קרא ושנה ולא
שימש תלמידי-חכמים, הרי זה עם-הארץ", היינו, שגם לאחר שנתעלה בלימוד התורה, "קרא ושנה",
נחשב עדיין ל"עם-הארץ" כל זמן שלא שימש תלמידי-חכמים.
והנה, מעניני שימוש תלמידי-חכמים - עליו אמרו חכמינו ז"ל¹⁰² "גדולה שימושה של תורה יותר
מלימודה" - ש"מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא"¹⁰³, היינו, להוליך בגדיו אחריו לבית המרחץ.
ולכאורה, אינו מובן: שימוש תלמידי-חכמים באופן הכי נעלה הוא - בלימוד התורה, שנעשה "תלמיד
המחכים את רבו"¹⁰⁴, עד כדי כך ש"מתלמידי יותר מכולם"¹⁰⁵, אשר שימוש כזה הוא ענין נעלה
באין-ערוך לגבי שימוש הולכת הבגדים לבית המרחץ! ?
ואף-על-פי-כן, מדגישים חכמינו ז"ל מעלת שימוש תלמידי-חכמים בהולכת הבגדים לבית המרחץ -
כדי לרמז, שגם לאחר השלימות בלימוד התורה, "תלמיד המחכים את רבו", צריך להיות "קדושה וטהרה
יתירה לנפשו, וממרק נפשו לשם הקב"ה", דבר הבא לידי ביטוי בענין הנקיות והטהרה, שזהו ענין
ההליכה לבית המרחץ, נקיות וטהרה בגשמיות, ועל-אחת-כמה-וכמה ברוחניות. עד כדי כך, שאפילו
שימוש תלמידי-חכמים לשאת את בגדיו לבית המרחץ, יש בו עילוי (בפרט מסויים) לגבי "לימודה"
(כולל גם הלימוד באופן ש"מחכים את רבו"), מכיון שענין זה קשור עם שלימות העבודה (לאחרי ש"קרא
ושנה כו'") - "ממרק נפשו לשם הקב"ה".
ועוד דוגמא כללית - ממאמרו של רבי זירא¹⁰⁶, "אם ראשונים בני מלאכים - אנו בני אנשים, ואם
ראשונים בני אנשים - אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא¹⁰⁷ ושל רבי פנחס בן יאיר"¹⁰⁸,
היינו, שאמר על כל בני דורו, כולל גם רבו, ואפילו אלו שהיו גדולים יותר מרבו, גדולי האמוראים,
שלאחרי גודל מעלתם בלימוד התורה כו', הרי לגבי דרגת הקדושה וטהרה יתירה של "ראשונים",
נחשבים הם "כחמורים", ובזה גופא - "לא כחמורו של... רבי פנחס בן יאיר", שה"חומר" שלו היה מזוכך
כל-כך שהרגיש מעצמו במאכל שאינו מעושר!
ויתירה מזה - בנוגע לכללות ענין לימוד התורה בזמן הזה - ש"התורה שאדם למד בעולם הזה, הב
הוא לפני תורתו של משיח"¹⁰⁹, היינו, שלאחרי כל העילוי וההפלאה של לימוד התורה במשך כל הדורות,
הרי זה בבחינת "הבל" לגבי תורתו של משיח, לאחר שלימות הקדושה וטהרה דלעתיד-לבוא, שאז
יהיו כל הענינים "לשם הקב"ה" בתכלית השלימות.
כז. וההוראה מזה בעבודה בפועל - מובנת בפשטות - שנוסף על כללות "מעשינו ועבודתינו" בקיום
תורה ומצוות, צריכה להיות השתדלות יתירה בדברים אלו שעל-ידם "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו
וממרק נפשו לשם הקב"ה".
ובפשטות - להוסיף ביתר שאת וביתר עוז ב"מעשינו ועבודתינו" בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה,
מתוך "קדושה וטהרה יתירה.. לשם הקב"ה", ובפרט בימינו אלו, עקבתא דמשיחא, שבהם מודגשת יותר
ההכנה לשלימות דלעתיד-לבוא.
ולכל לראש - ההוספה בלימוד התורה, כולל גם לימוד שיעורי הרמב"ם, אשר "סיום" הלכה אחת
(ובנידון-דין, סיום הלכות מאכלות אסורות) הוא זמן המתאים לעורר ולזרז אודות כללות לימוד שיעורי
הרמב"ם שלושה פרקים ליום, כהמנהג שנתקבל ונתפשט אצל מאות ואלפים מישראל, והולך ומתפשט
עוד יותר.
וכמין-כן יש לעורר גם אודות הענינים שהזמן גרמא - הן בנוגע לפעולות המיוחדות בל"ג בעומר,
יום שמחתו של רבי שמעון בן יוחאי, ובהדגשה יתירה בשנה זו, 'שנת הקהל' - "הקהל את העם, האנשים

105) תענית ז, א. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ה.

106) שבת קיב, ב.

107) ראה אבות דר"נ ספ"ח.

108) ראה חולין ז, סע"א ואילך.

109) קה"ר רפ"ב. שם פי"א, ח.

101) ברכות מז, ב. וש"נ.

102) שם ז, סע"ב.

103) עירובין כז, ב. וש"נ. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ח.

הל' עבדים פ"א ה"ז.

104) חגיגה יד, א.

- 1 והנשים והטף" (עם מחיצות כו', כמובן וגם פשוט), והן בנוגע לפעולות בקשר לענין החינוך בימי הקיץ,
- 2 כמדובר כמה פעמים.
- 3 ומכאן באים גם לפרקי אבות שלומדים בשבת זו - פרק שני, שהוא בדוגמת "חודש השני", התחלת
- 4 כללות תקופת ימי הקיץ.
- 5 אמנם, מכיון שהקהל התעייף כבר... יפסיקו עתה בניגון שמח, ואחר-כך יתבאר ענין בפרקי אבות
- 6 של שבת זו, פרק שני.
- 7 ויהי-רצון - והוא העיקר - שתיכף ומיד זוכים לענין "שלישי", בית-המקדש השלישי וגאולה
- 8 השלישית, במהרה בימינו ממש.
- 9 כח. הביאור בפרקי אבות - נדפס לעיל.
- 10 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח-ציבור שי', לנגן "יהי-רצון כו' שיבנה בית המקדש", ואחר-כך
- 11 הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ג
ברוקלין.

הנהלת חברת קופת בחורים דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם ובו תאור עבודתם ודו"ח, ויהי"ר מהשי"ת אשר יצליחו בעבודתם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

מה שמפליא הוא שמוסד הקשור עם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הנה יצמצם כ"כ הוצאתו שלא תהי' יותר על ההכנסה, וכמדומה לי שזהו המוסד היחידי בד' אמות של ליובאוויטש המתנהג ככה. לא הייתי מתערב בזה לולי החשש שיש אצלי, שמפני שיטה זו לא להרבות ההוצאה על ההכנסה, מצמצמים בעבודתם גם במקום נחיצות בה, ובודאי למותר לעורר ע"ד מדת הבטחון בכלל, ולא באתי בזה אלא בהערה ובהארה שכדאי להשתמש במדת הבטחון גם בענין פרטי זה ולהיות רואים אשר אם יגדילו ההוצאה לפ"ע, הרי בודאי יומצא להם מקורי הכנסה יותר גדולים, ואפשר אדרבה זהו הדרך, וכמבואר בחסידות בהחילוק דאברים וכלים, אשר אברים הם לא רק מקבלים החיות אלא גם ממשיכים החיות, אשר מזה מובן שכשיגדילו צנורי האברים ממשיכים חיות יותר גדול.

ובהתאם לכל הנ"ל שיהי' האמצעים להשתמש בהם במקום ובמקרה של דעפיציט, הרי מוסג"פ גמ"ח מאחת הקופות אשר אצלי בסך מאתיים שקל, ובמילא הרי יש בידם להגדיל ההוצאה תומ"י עכ"פ במאתיים שקל יותר מההכנסה.

בברכה לכל המתעסקים בקופה זו המשתתפים והמסייעים בידם, אשר השי"ת יזכה את בית חב"ד שיוכרחו לנתינת גמ"ח לא מפני ההכרח בגשמיות אלא רק כדי להיות עי"ז מרכבה לספירת חסד דאצילות וכמסופר בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר (תש"א).

בברכת הצלחה וכ"ט.

בס"ד. משיחות שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח

(תרגום מאידיש)

מאן דבעי למהוי חסידא לקיים כו' מילי דאבות" 30
 שזה נתנה תורה לרשותו ובחירתו של האדם, 31
 "שיבור לו האדם", ועל זה באה ה"עצה טובה" 32
 שהדרך הישרה שיבחר תהי' "כל שהיא תפארת 33
 לעושי' כו'", כמבואר במפרשי המשנה¹⁰, ובארוכה 34
 - בהל' דעות¹¹ וב'שמונה פרקים¹² להרמב"ם, 35
 ש"הדרך ישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה 36
 מכל הדעות שיש לו לאדם זה וכו' "¹³, "המעלות 37
 הממוצעות"¹⁴, שזהו "תפארת לעושי' ותפארת לו 38
 מן האדם". 39

אבל עדיין צריך ביאור: מדוע נותנים את 40
 הביורור וההחלטה בנוגע ל"דרך ישרה" בדברי 41
 הרשות, לרגש ודעת האדם? 42

ויתירה מזה: איך יכולים לסמוך על האדם 43
 שהוא קרוב אצל עצמו¹⁵, ו"יצר לב האדם רע 44
 מנעוריו"¹⁶, ופשוט שלא בכל פעם הוא ראוי לדעת 45
 מהי ה"דרך ישרה"?! הרי בכדי שהאדם הקרוב 46
 אצל עצמו וכו' לא "יתעה" (ועד לפעמים - בדרך 47
 שאינה מתאימה או אפילו הפכית מהתורה)¹⁷, ויהי' 48
 לו 'מורה דרך' המראה לו את ה"דרך ישרה" היכן 49
 ללכת - ניתנה לו התורה (תורה מלשון הוראה¹⁸). 50

איך אפשר לומר "שיבור לו האדם" - "האדם", 51
 לאו דוקא צדיק או עכ"פ אדם כשר, אלא "האדם" 52
 סתם, הכולל בפשטות את כל אדם?! 53

(9) תויו"ט שם.

(10) רע"ב. רמב"ם.

(11) פ"א.

(12) פ"ד. נסמן בפיה"מ להרמב"ם כאן.

(13) הל' דעות שם ה"ד.

(14) פיה"מ להרמב"ם שם.

(15) סנהדרין ט, ב. י, א. יבמות כה, ב.

(16) נח ת, כא.

(17) וראה ר"ן לנדרים שם (בעין יעקב) שמטעם זה נאמר גם
 "תפארת לו מן האדם" - "שגם אחרים מפארים ומשבחים אותו",
 כי "אם היא ישרה רק בעיניו, גם דרך אויל ישר בעיניו". אבל
 לפי"ז צריך ביאור: (א) למה נאמר "תפארת לעושי'" (ב) ועיקר:
 ההכרעה איזו דרך הישרה תלוי' בדעת התורה ולא בדעת בני
 אדם, שהרי גם אחרים (שמפארים ומשבחים אותו) יכולים לטעות
 כו'.

(18) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ספר השרשים שלו ערך ירה.

גור"א ר"פ בראשית. וראה זח"ג נג, ב.

א. במשנה הראשונה בפרקי אבות שלומדים 1
 בשבת זו¹ [לפי המנהג "לומר פרקי אבות, פרק 2
 אחד בכל שבת שבין פסח לעצרת"] איתא; "רבי² 3
 אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל 4
 שהיא תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם". 5
 וצריך להבין: 6

(א) מהי השאלה (ע"פ תורה) "איזו היא דרך 7
 ישרה" - הרי מובן בפשטות ש"דרך ישרה" היא 8
 כמו שכתוב בתורה (ובפרט במשנה - ועד ב'שולחן 9
 ערוך"), ומקרא מלא דיבר הכתוב "כי ישרים דרכי 10
 ה'!"³, "פיקודי ה' ישרים גו'!"⁴! 11

(ב) וביותר תמוה: הלשון במשנה הוא "איזו 12
 היא דרך ישרה שיבור לו האדם"⁵. ולכאורה: היתכן 13
 שמוסרים אל האדם שהוא לבד יברר ("שיבור" 14
 מלשון "שיבורר"⁶) ויחליט בשכלו מהי ה"דרך 15
 ישרה"?! הרי לזה ניתנה התורה! 16

(ג) עד"ז אינו מובן המענה על השאלה ("איזו 17
 היא דרך ישרה שיבור לו האדם") - "כל שהיא 18
 תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם", "שיהא נוח 19
 לו ויהיו נוחין בני אדם ממנו"⁷; איך זה שייך 20
 שההחלטה "איזו היא דרך ישרה" תהי' תלוי' מה 21
 שהאדם מרגיש שהיא "תפארת" ו"נוח" (לו 22
 ולאחרים)?! 23

ובפרט שהלשון (המדויק) במשנה הוא "כל 24
 שהיא תפארת לעושי'", היינו, כל דבר ש"נוח לו 25
 כו'" - זוהי "דרך ישרה"! 26

ב. לכאורה הי' אפשר לומר, שבמשנה לא 27
 מדובר אודות דברים שנצטוונו עליהם בתורה, אלא 28
 אודות דברי הרשות⁸, וכתוכן מסכת אבות ד"האי 29

(1) פרק ב' משנה א'. וכ"ה בנדרים כב, סע"ב.

(2) ולהעיר שבמשנה תיכף לאח"ז נקרא בשם "רבי יהודה
 הנשיא" (ראה שבת לב, ב (וש"נ) ש"רבי יהודה הנשיא, היינו
 רבי"). ואכ"מ.

(3) הושע יד, י.

(4) תהלים יט, ט.

(5) ועד"ז במאמר רבי, בתמיד כה, א.

(6) רע"ב לאבות כאן. ועוד.

(7) ראה תויו"ט כאן.

(8) ב"ק ל, א.

27 אבל כאשר לאחר אמרם "נעשה" הוסיפו
28 "ונשמע" - מוכח, שה"נשמע" הוא (גם) ענין בפני
29 עצמו.²⁷

30 ד. והביאור בזה: שלימות העבודה בקיום
31 התורה ומצוותי' היא, שבנוסף להענין ד"נעשה"
32 (קבלת עול) יבין האדם וירגיש ("נשמע") בשכלו
33 ומדותיו הטוב והיוקר וההכרח כו' של תורה
34 ומצוות.

35 ויתירה מזה - (לא רק הנשמה, נפש האלקית,
36 אלא) גם הנפש הבהמית תבין ותרגיש הטוב
37 שבתורה ומצוות, וכפי שהוא במצות אהבת ה'
38 (הכוללת את כל המצוות²⁸) - שצריך להיות
39 "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
40 מאדך"²⁹, "בכל לבבך - בשני יצריך"³⁰.

41 ולכן אמרו בניי "נעשה ונשמע", שקיומם
42 תומ"צ יהי' לאחר ההתחלה ד"נעשה" (כלי קשר
43 לשכל כו') גם "ונשמע", שבשכלם יובן ההכרח
44 והיוקר לתומ"צ.

45 אבל ענין זה (ששכל האדם יבין היוקר
46 לתומ"צ) הוא שלב שני בעבודת ה'. ולכן בפעם
47 הראשונה אמרו בניי "כל הדברים אשר דיבר ה'
48 נעשה", שיקיימו ציוויי הקב"ה בעשי' בלבד³¹,
49 בקבלת עול. ולאחרי זה, בא השלב השני "כל אשר
50 דיבר ה' נעשה ונשמע", שקיום התומ"צ הוא באופן
51 שגם השכל מבין את העילוי לתומ"צ.

52 ה. עפ"י יובן מה שהמשנה אומרת "איזו היא
53 דרך ישרה שיבור לו האדם":

54 שלימות העבודה היא, שקיום המצוות [ה"דרך
55 ישרה", "פיקודי ה' ישרים גו'"] יהי' באופן "שיבור
56 לו האדם", שיקיימם לא רק בדרך קבלת עול, אלא
57 גם שהאדם בשכלו יבין (ויבחר) כי זוהי הדרך
58 הישרה.

59 וה"דרך ישרה שיבור לו האדם" היא "כל שהיא
60 תפארת לעושי'", שקיום התומ"צ יהי' באופן

1 ג. ויש לומר הביאור בזה:

2 אף שעיקר היסוד של כל התורה ומצוותי' הוא
3 קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול המצוות¹⁹ -
4 מ"מ מצינו שלפני מתן-תורה אמרו בניי "נעשה
5 ונשמע"²⁰, לאחר שאמרו "נעשה"²¹ - לא רק
6 "נעשה" כל מה שהקב"ה יצוה (קבלת עול), אלא
7 גם "נשמע" מלשון הבנה²².

8 ולכאורה אינו מובן: קיום המצוות צריך להיות
9 (לא מצד חיוב השכל, אלא) מצד ציוויי הקב"ה²³ -
10 ומדוע הוסיפו "ונשמע" (מלשון הבנה)?

11 ובפרט שההוספה "ונשמע" לכאורה גורעת
12 ומקטינה את העול ד"נעשה" (קיום ציוויי הקב"ה
13 מצד קבלת עול)?

14 הגם שבאמרם "נעשה" לפני "נשמע", "הקדימו
15 נעשה לנשמע"²⁴, הדגישו שהעיקר הוא ה"נעשה"
16 - אעפ"כ, ישנה גם הבנה, ויתירה מזה: יש צורך
17 להבהיר ש"נעשה" קודם. ולמה שינו והוסיפו גם
18 "נשמע"?

19 ואף שיש חיוב על כאו"א ללמוד תורה בהבנה
20 והשגה ("נשמע") ולהתבונן בשכל האדם "כפי
21 כחו"²⁵, "כפי מה שהיא יכולה להשיג ולידע"²⁶,
22 מ"מ הרי זה גופא מה שלומד תורה בהבנה והשגה
23 ה"ז מצד ציוויי הקב"ה [כמו מצוות מעשיות,
24 שקיומן מצד ציוויי הקב"ה], נמצא שהלימוד בתורה
25 הוא רק פרט ב"נעשה" (קיום בקבלת-עול דוקא
26 עוד ציוויי של הקב"ה).

(19) ראה ברכות יג, א במשנה.

(20) משפטים כד, ז.

(21) שם, ג.

(22) כמו "שמע ישראל" (ואתחנן ו, ד) מלשון הבנה; "דבר
כי שומע עבדך" (שמואל א ג, ט"ו), ועוד.

(23) ראה שיעור רמב"ם ביום זה (סוף הל' מאכא"ס) "קדושה
וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה". ועפ"י י"ל: (א)
מה שמביא גם סיום הכתוב ("והתקדשתם והייתם קדושים") כי
קדוש אני" (דלא כבסהמ"צ סוף שורש ד), שה"התקדשתם גו"
הוא לשמה - מפני "כי קדוש אני", "לשם הקב"ה". (ב) לשון
"וממרק נפשו" לאחר "קדושה וטהרה" (דלכאורה מירוק הוא
לפני ומביא לקדושה וטהרה) - כי אפילו במצב של קדושה
וטהרה יתירה, הרי בערך להעבודה "לשם הקב"ה" עדיין יש צורך
במירוק, וע"ד רבב על בגד של תלמיד חכם, שבערך לדרגתו ה"ז
גם כו' (אף שבערך לדרגת ע"ה, אין זה פגם כלל) - שבת קיד,
א. ועוד דוגמאות לזה - נתבארו בארוכה בהתוועדות (ועד לקודש
דקד"ק לגבי פרה אדומה - חגיגה יח, ב ואילך).

(24) שבת פח, א.

(25) ל' הרמב"ם סוף הל' מעילה. וראה שם סוף הל' תמורה.

(26) ל' אדה"ז בהל' ת"ת פ"א ס"ד.

(27) וכמוכח גם מזה ש"קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה
ואחד כנגד נשמע" (שבת, שם).

(28) שרש כל רמ"ח מצוות-עשה (תניא פ"ד). גם מצוות-עשה
דיראה שהיא שורש כל שס"ה מל"ת (תניא שם).

(29) ואתחנן ו, ה.

(30) ברכות נד, א במשנה.

(31) כמודגש בברכת המצוות קודם לקיומן: "קדשנו במצוותיו
וציוונו".

32 שלהם לתענוגי עולם הזה, ועד ששובר אותם. וזה
33 מביא סו"ס לשינוי וזיכוכ בגוף ונה"ב, שגם מצד
34 הנה"ב יהי "שיבור לו האדם" – באופן אמיתי,
35 שירצה לקיים תומ"צ.

36 הדרך הזו היא גם דרך ע"פ תורה, שתביא סו"ס
37 לזיכוכ הגוף ונה"ב³⁵, אבל אין זו "דרך ישרה" מצד
38 "אשר עשה האלקים את האדם ישר"³⁶ כי דרך זו
39 קשורה ובאה כתוצאה מן החורבן (בית המקדש),
40 ובלשון הרמב"ם³⁷ – שימי התעניות ("שכל ישראל
41 מתענים בהם") הם "מפני הצרות שאירעו בהן, כדי
42 לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה כו"³⁸ על
43 החטאים שגרמו לחורבן, ועד"ז בנוגע לתענית
44 פרטי, ה"ז "בזמן שתבוא צרה" ר"ל הבאה "בגלל
45 מעשיהם הרעים כו"³⁸, שזה מביא לתשובה
46 ולתיקון החטא, אבל לא בדרך ישרה [ולכן]³⁹
47 התכלית לעתיד-לבוא, כאשר הענינים יהיו
48 (בתכלית ה)שלימות – "כל⁴⁰ הצומות האלו עתידים
49 ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים
50 להיות יום-טוב וימי ששון ושמחה כו"⁴¹].

51 וכידוע שע"פ עבודה הרגילה, ההנהגה "שלא
52 יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב
53 בדירה נאה כו"⁴² היא כפס"ד הרמב"ם⁴² – "דרך
54 רעה ואסור לילך בה" וה"הולך בדרך זו נקרא
55 חוטא, שהרי הוא אומר בנזיר וכיפר עליו מאשר

1 שיראה איך שתומ"צ הם תפארת ויופי המפארים
2 ומייפים את האדם המקיימם – "תפארת לעושי".
3 וזה עדיין לא מספיק, אלא צריך להיות גם
4 "ותפארת לו מן האדם" – שהרגש והחיות שיש לו
5 בתומ"צ הוא עד כדי כך, עד שגם אנשים שמסביבו
6 רואים על-ידו את היופי שבתומ"צ.

7 ו. ויש להוסיף, שזהו גם מהרמזים וטעמים
8 שמשנה זו היא התחלת פרק שני בפרקי אבות:
9 תחילת פרק ראשון היא "משה קיבל תורה
10 מסיני ומסרה כו" – ההדגשה שקיום ההוראות
11 צריך להיות מצד זה שמשנה קבלם מסיני
12 (מהקב"ה)³² – בדוגמת "ויען כל העם" בפעם
13 הראשונה "כל הדברים אשר דיבר ה' נעשה", לקיים
14 ולעשות ציווי הקב"ה;

15 ואח"כ באים לפרק שני, השלב השני בעבודת
16 ה', ולכן ההתחלה בפרק זה היא – ההדגשה שצריך
17 להיות (גם) "שיבור לו האדם", שהאדם בוחר
18 בשכלו³³ – בדוגמת מענה בני" בפעם השני" "כל
19 אשר דיבר ה' נעשה ונשמע".

20 ז. ויש לבאר הלשון "איזו היא דרך ישרה
21 שיבור לו האדם" בעומק יותר, שב"יבור לו האדם"
22 גופא, ישנם כמה ובכללות – שתי דרכים, וה"דרך
23 ישרה" היא "כל שהיא תפארת כו".

24 והענין בזה: בכדי לנצח את הנפש הבהמית
25 והיצר שיכול לרצות שיהודי יעבור על רצונו של
26 הקב"ה ר"ל, ולפעול שתומ"צ יהיו באופן "שיבור
27 לו האדם" – ישנם בכללות שתי דרכים:

28 הדרך הראשונה היא, שהוא נכנס במלחמה³⁴ עם
29 היצה"ר, ועם החושך שהיצה"ר רוצה להביא, עי"ז
30 שמתעסק בתעניות וסיגופים וכיו"ב, שמענה את
31 הגוף והנה"ב, עד שמחליש את הרצון והתאוה

(32) ראה רע"ב לריש מס' אבות.

(33) ועפ"ז יש לומר הביאור בהמשך המשנה "והוי זהיר
במצוה קלה כבחמורה כו" : דלכאורה אין זה מילתא דחסידותא
– אלא שתוכן המשנה קאי לא בנוגע ל"נעשה" (קבלת עול),
שמצד זה אין חילוק בין קלה וחמורה, אלא בנוגע ל"נשמע",
שניתן לשיקול דעת והרגש האדם, יש חילוק (ע"פ שכל כו) בין
קלה וחמורה. ולכן אומרים (לא שאין חילוק ביניהם, אלא שיש
חילוק גדול ביניהם, זו קלה וזו חמורה, ומ"מ) "הוי זהיר במצוה
קלה כבחמורה", כי שלימות העבודה היא שגם ה"נשמע" (כפי
שהוא ענין בפ"ע) צ"ל חדור עם קבלת עול ד"נעשה".

(34) ובה כמה אופנים, כי אין דיעותיהם שוות ואין הזמנים
שוים.

(35) ועפ"ז יש לומר שגם דוד המלך שאמר (תהלים קט, כב)
"לבי חלל בקרבי, שאין לו יצה"ר כי הרגו בתענית" (תניא פ"א)
ה' לו העבודה ד"ואהבת גו' בכל לבבך, בשני יצריך" (דפשיטא
שלא חסר לו במצוה זו) – כי גם ע"י עבודה בדרך תענית נעשה
זיכוכ בנה"ב.

אלא מ"מ ה' אברהם בדרגה נעלית יותר ש"עשה מיצר הרע
טוב" (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), משא"כ דוד (ש"לא ה' יכול
לעמוד בו והרגו בלבבו"), אף שהי' לו אהבה "בכל לבבך, בשני
יצריך", אמר "לבי חלל בקרבי", כי לא הפכו לטוב (כמו אברהם),
כי"אם כפה אותו לטוב, "שיש בידי לנפול" (רש"י ד"ה ולבי –
ברכות סא, ב), "כפה אותו לעשות רצון בוראו" (פני משה
בירושלמי שם). ואכ"מ.

(36) קהלת ז, כט.

(37) הל' תעניות רפ"ה.

(38) שם רפ"א.

(39) וראה שמונה פרקים להרמב"ם פ"ד.

(40) רמב"ם סוף הל' תעניות. דבפשטות (ובפרט – ע"פ טעמא
דמילתא) האלו המפורשים בקרא, וכ"ש שאר תעניות.

(41) אבל אין זה דרך ישרה, מכיון שמקודם היו הצרות
והצומות, ורק לאחר"ז הם נהפכים לששון ושמחה. ודרך הישרה
היא – שהעבודה מלכתחילה היא שגם נה"ב מרגשת ה"תפארת"
דתומ"צ, כדלקמן בפנים.

(42) הל' דעות רפ"ג. וראה גם שמונה פרקים להרמב"ם שם.

לשמה"⁴⁷, ולימוד תורת החסידות יתן לו את
ההסברות והרגשות האמיתיים, שגם הגוף ונה"ב
ירגישו איך שתומ"צ הם טוב עבור יהודי, ועד
שעי"ז יהפוך את הנה"ב.

ח. ע"פ הנ"ל בנוגע לחילוק בין פרק ראשון
(דפרקי אבות) לפרק שני - יומתק, שאת הפרק
הראשון לומדים (בכל שנה) ב(שבת האחרון
(ד' חודש הראשון (חודש ניסן), ואת הפרק השני
(ב(שבת הראשון (ד' חודש השני (חודש אייר):

הנקודה של חודש ניסן היא - יציאת מצרים,
שיצי"מ לא באה ע"י עבודת האדם ("ואת ערום
ועריה"⁴⁸) כ"א מלמעלה. והנקודה של חודש אייר
היא - ספירת העומר, ספירת (ועבודת) האדם, ועד
לביורו וזיכוך נה"ב⁴⁹.

וזה מתאים עם שני פרקים הנ"ל:

ההדגשה בפרק הראשון (שלומדים בחודש
הראשון) היא - "משה קיבל תורה מסיני", קיום
המצוות מצד הציווי שמלמעלה; וההדגשה בפרק
השני (שלומדים בחודש השני) היא - "דרך ישרה
שיבור לו האדם" עבודת המטה.

ט. ויש לומר, שזהו גם הרמז והשייכות לפרשת
השבוע, תזריע (מצורע), שקוראים בדרך כלל
בחודש אייר, ובכו"כ שנים (כבשנה זו) בשבת
שלומדים פרק שני בפרקי אבות:

התוכן ד"א(שה כי) תזריע"⁵⁰ (לשון נקבה)
מדגיש את העבודה מלמטה למעלה. ובלשון
החסידות - אתערותא דלתתא, כפי שאדמו"ר
הזקן⁵¹ מבאר את המאמר⁵² "אשה מזרעת תחילה,
יולדת זכר", ש"איש" ו"אשה" מרמזו כביכול על
הקב"ה וכנס"י, וכש"אשה מזרעת תחילה", התחלת
העבודה באתערותא דלתתא, אזי "יולדת זכר",
העבודה היא בת-קיימא, כי זה בא מן היהודי
עצמו, "שיבור לו האדם".

ולהוסיף, ש"אשה" קאי גם על דרגת "מקבל"
שיש בכאו"א, אפילו בתינוק שזה-עתה נולד (כולל

1 חטא על הנפש, אמרו חכמים⁴³ ומה אם נזיר שלא
2 פירש אלא מן היין צריך כפרה, המונע עצמו מכל
3 דבר ודבר על-אחת-כמה-וכמה, לפיכך ציוו חכמים
4 שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעתו
5 התורה בלבד כו', לא דיך מה שאסרה תורה כו'.

6 [ומה שמצינו אצל כמה צדיקים (שאצלם
7 העבודה ב"דרך ישרה") שפירשו את עצמם מכמה
8 ענינים וכו', יש לומר אחד הטעמים בזה, שהם
9 הגיעו לדרגה נעלית כזו שהפרישה מהדברים
10 הגשמיים לא היתה אצלם ענין של צער, כ"א חלק
11 מהטבע שלהם].

12 והדרך השני', שהיא ה"דרך ישרה", היא -
13 שיהודי מתעסק בהוספת אור וטוב וקדושה
14 דתומ"צ, ואינו עוסק רק בשבירת הגוף ונה"ב, אלא
15 שמסביר להם את הטוב כו' שבתומ"צ לעצמם
16 ("תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם"), ועד
17 שהם מצד עצמם ירגישו ויבינו, ומנצל אותם גופא
18 להוספה בתומ"צ, אכילה ושתי' לשם שמים וכו'.
19 ואזי בדרך ממילא "נדחה" החושך והרע דנה"ב, ועד
20 שנתברר.

21 זוהי ה"דרך ישרה"⁴⁴ - כמודגש במיוחד ע"פ
22 שיטת החסידות, ובפרט חסידות חב"ד - שבדורות
23 אלו אין הדרך לעשות ריבוי תעניות⁴⁵, אלא דוקא
24 "עזוב תעזוב עמו"⁴⁶, וחסידות חב"ד מסבירה את
25 היוקר וההכרח דתומ"צ באופן ד"יתפרנסון מיניה",
26 עד שגם הנה"ב יוכל להבין, כמדובר כמ"פ
27 בארוכה.

28 ולכן, אומרת תורת החסידות, ה"דרך ישרה"
29 עבור יהודי, שבעמדו במעמדו ומצבו (עם גוף
30 ונה"ב, אע"פ שהם עדיין לא מבוררים) ילמדם
31 תורה, כולל - תורת החסידות, בתחילה "שלא
32 לשמה", ואח"כ יבוא "מתוך שלא לשמה בא

(43) תענית יא, סע"א. וש"נ.

(44) ולהעיר מלשון אדה"ז בשער ספר התניא (תושב"כ של חסידות חב"ד) שה"ספר לקוטי אמרים . . . ספר של בינונים . . . מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד, בדרך ארוכה וקצרה בעוה"י, וכו' ג"ל פקדים, "דרך ארוכה וקצרה" (וביאור ה"דרך ישרה" שבאבות הוא במשנה אחת) - כי בתניא המדובר ע"ד עצות בעבודת ה' וב"דבר" הזה, ובמילא במלחמת היצר וכו'. וראה הקדמת המלקט בארוכה.

(45) ראה אגה"ת פ"ג.

(46) ל' הכתוב - משפטים כג, ה. וכתורת הבעש"ט עה"פ (כתר שם טוב, הוספות סט"ז), וראה הוספות לאו"ת להה"מ סקצ"א.

(47) פסחים נ, ב. וש"נ. וראה רמב"ם סוף הל' תשובה.

(48) יחזקאל טז, ז.

(49) ראה קונטרס משיחת ש"פ שמיני. וש"נ.

(50) שם הפרשה, שמורה על תוכן כל הפרשה.

(51) לקו"ת ריש פרשתנו.

(52) ברכות ס, א, וש"נ.

ואע"פ שסדר הנ"ל הוא שלב שני בעבודת ה' -
 יש עד"ז אצל כאו"א בכל יום, "מיד" כשניעור
 משנתו: לפני לימוד התורה צריך להיות נטילת
 ידים ("אסור להוציא דברי תורה מפיו בידים
 מטונפות"⁵⁸), בנוסף לזה צריך לברך ברכת התורה
 וכו'. ואעפ"כ "מיד כשניעור משנתו"⁵⁹ הרי
 "מבשרי" גופא, מזה שמרגיש שהוא חי, ה"ז
 מעורר אצלו להודות להקב"ה, "מודה אני לפניך
 כו' שהחזרת בי נשמת".

יא. ונשאלת השאלה; מכיון שנמצאים בעולם,
 מלשון 'העלם והסתר' (שהתורה אינה עדיין
 בגלוי), ושם גופא "יצירתו של אדם אחרי כל
 בהמה חי' ועוף", ועד ש"יתוש קדמך"⁶⁰, איך יש
 בכחו שמ"יצירתו" יבוא ל"תורתו"?

יהודי שהשלב הראשון בעבודת ה' ("נעשה")
 יש לו כבר בשלימות, והגיע כבר לשלב השני
 ("נעשה ונשמע") - מובן שמ"יצירתו" יכול לבוא
 ל"תורתו", אבל ההוראה "כשם שיצירתו כו' כך
 תורתו" ה"ה (ככל הוראות התורה) לכאו"א, ועד
 לזה שעדיין לפני נטילת ידים (ברוחניות), ואיך יש
 לו הכח על הנ"ל?

וכדי לתרץ שאלה זו, מביא רש"י את בעל
 המאמר "אמר ר' שמלאי":

ר' שמלאי אומר בגמרא⁶¹, שתינוק במעי אמו
 "מלמדין אותו כל התורה כולה", וזה ש"בא מלאך
 וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה", אינו
 מבטל ח"ו וח"ו את התורה שלמד, כ"א שמכסה
 ומעלים רק (לפי שעה), והתורה שלמד נותנת לו
 כח ללמוד תורה לאחר שיצא לאויר העולם⁶²
 [כמובן גם בפשטות: כשמישהו שכח דבר שלמד
 פעם, יכול להיזכר בזה כאשר לומד זאת שנית],
 ויתירה מזה - מצד נשמתו שהיא "חלק אלקה

1 תינוק בדיעות), שעדיין אינו מאיר אצלו כח
 2 ההשפעה שלו, ה"ה מיד מקבל; גם אצלו יש הכח
 3 לפעול "תזריע"⁵³.

4 י. ובפרטיות יותר: עה"פ "אשה כי תזריע"
 5 פירש"י: "א"ר שמלאי, כשם שיצירתו של אדם
 6 אחר כל בהמה חי' ועוף במעשה בראשית, כך
 7 תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חי' ועוף".

8 וצריך להבין: התורה קדמה למעשה בראשית,
 9 ועד שמעשה בראשית נברא ע"י התורה, "אסתכל
 10 באורייתא וברא עלמא"⁵⁴ - וא"כ היתכן שכאן
 11 הסדר הוא להיפך, "כשם שיצירתו כו' כך
 12 תורתו"⁵⁵?

13 וע"פ הנ"ל, י"ל הביאור בזה:

14 סדר הבריאה (כפי שהעולם נברא ע"י הקב"ה)
 15 היא בדרך מלמעלה למטה, שהתורה קדמה, וע"י
 16 "אסתכל באורייתא - ברא עלמא".

17 ועד"ז הוא גם בעבודת האדם, כפי שהעבודה
 18 היא עדיין בשלב הראשון, "נעשה" לבד (קיום
 19 התומ"צ בדרך קב"ע). אבל האדם מצד עצמו, אינו
 20 מרגיש עדיין בשכלו ובמדות לבו וכו' את העילוי
 21 שבתומ"צ - שאז מעשי האדם (אינם "באים" ממנו,
 22 מהאדם, אלא) מיוסדים ו"נבראים" מציווי ודיני
 23 התורה.

24 תכלית השלימות בעבודת האדם היא (כנ"ל) -
 25 "נעשה ונשמע", שגם מצד מציאותו (שכלו ומדותיו
 26 וכו') תורגש ותאיר האמת של התורה.

27 ולכן אומר רש"י (בפרשת תזריע, שענינה
 28 עבודה מלמטה למעלה, כנ"ל) "כשם שיצירתו של
 29 אדם כו' כך תורתו כו'", שמיצירתו (מציאות)
 30 גופא, לומד (ובא ל)תורה⁵⁶, וע"ד מ"ש⁵⁷ "ומבשרי
 31 אחזה אלקה".

האדם", ולאח"ז "דע מה למעלה ממך" כפירוש הידוע ד"מה
 שלמעלה הוא מן" (לקו"א להה"מ סקצ"ח. או"ת שלו קיב, ב.
 וראה ס' השיחות תש"ד ע' 23).

(57) איוב יט, כו.

(58) טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ס"א ס"ו.

(59) סידור אדה"ז בתחילתו.

(60) ויק"ר ריש פרשתנו. סנהדרין לח, א.

(61) נדה ל, ב.

(62) ראה לקו"ת שלח מד, א. ראה יח, ג.

(53) משא"כ "וילדה" (התוצאות ופירות מפעולות שלו) שיין
 רק אחרי זמן. ועאכ"כ השלימות ד"וילדה זכר", שמעלתו דאיש
 דרכו לכבוש (יבמות סה, ב. קידושין לה, א) תהי' רק כשנעשה
 בן עשרים (איש צבא), או עכ"פ בן י"ג.

(54) זח"ב קסא, סע"א ואילך. ועוד.

(55) ואף שלא נאמר "מפני שיצירתו כו' לכן תורתו כו'" -
 הו"ל לשנות הסדר ולכתוב "כשם שתורתו כו' כך יצירתו כו'".

(56) להעיר גם מזה שבפרק ראשון דאבות - ההתחלה היא
 "משה קיבל תורה כו'" ולאח"ז "על שלשה דברים העולם עומד";
 משא"כ בפרק שני דאבות - ההתחלה היא "דרך ישרה שיבור לו

17 לו את הטוב והיוקר וההכרח שבתומ"צ, באופן
18 שיבין וירגיש בשכלו ומדותיו, "דרך ישרה שיבור לו
19 האדם".
20 יג. ויה"ר שמהלימוד בפרק שני בפרקי אבות,
21 ילכו ב"דרך ישרה", בלי כל מלחמות ובלי כל
22 מניעות מחושך הגלות, לבית המקדש השלישי,
23 ומ"אשה כי תזריע", מעשינו ועבודתנו בזמן
24 הגלות, נפעל⁶⁵ "וילדה זכר"⁶⁶, ה"שיר חדש"
25 דלעת"ל⁶⁷ בלשון זכר⁶⁸, עי"ז שתהי' גאולה נצחית
26 שאין אחרי' גלות⁶⁹,
27 ובמהרה בימינו ממש, ובעגלא דידן.

1 ממעל ממש"63 שם אינו מגיע ענין השכחה, כי אין
2 שכחה לפני כסא כבוד⁶⁴.
3 ולכן יש בכחו, באיזה מצב שרק יהי', אפילו
4 בהעלם של העולם, לגלות את האמת של התורה,
5 ושל מציאות העולם, ושל שכלו ומדותיו.
6 יב. אחת ההוראות שלמדים מזה:
7 כשמתבוננים אליבא דאמת, ורואים איפוא
8 נמצאים בעבודת ה', יכולים ליפול מאד ברוח כו'.
9 ועד"ז כאשר הולכים לדבר אודות יהדות
10 ומעיינות התורה עם יהודי שנמצא ב"חוצה",
11 בעולם הזה הגשמי והחומרי, ועד ליהודי שלכאורה
12 כל הזמן הי' ב"חוצה", כי קיבל חינוך-יהודי לא
13 טוב (או בכלל לא נתחנך) ר"ל, יכולים לחשוב,
14 איך יוכלו לפעול עליו.
15 ועי"ז בא הלימוד מהמשנה בפרק זה, שכל
16 יהודי, בכל מעמד ומצב שנמצא, יכולים להסביר
(63) תניא רפ"ב.
(64) ראה ברכות לב, ב. וראה ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"י.

(65) ראה תניא רפ"ז.
(66) ראה אוה"ח הק' ריש פרשתנו. הובא באוה"ת פרשתנו ע'
תצא ואילך. ע' תתט ואילך.
(67) אוה"ת שם ע' ע. ע' תצה ואילך. ע' תתט ואילך.
(68) מכילתא בשלח טו, א.
(69) ראה תוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב.

אגרות קודש

[חדש הגאולה תשי"ג]

מה שהקשה במכתבו האחרון על המסקנא בנדה (מב, א) דהוי כרואה מתוספתא זבים רפ"ג,
דלפי פי' הגר"א בזבה אין מינה אין סותרת וא"כ הוי כנוגעת - לא הבנתי קושיתו, דבשי"ס איירי
בפולטת ש"ז שקבלה ובתוספתא - ברואה אינה מינה, דאפילו טומאה דנוגעת אין עיי"ז, דאין האשה
מטמאה בלובן.

(ב) מה שהקשה במכתבו שם - בר"ש זבים פ"ד מ"ו, דמפרש בתוספתא הנ"ל דאין מינו סותרו
היינו זב שראה כו' שאין סותר אלא יום א' משא"כ בזבה דסותרת ז', דא"כ ה"ז חומר בזבה ולא בזב.

הנה גם **בעצם הדין** יש להקשות, דכיוון דגוה"כ הוא דדוקא זיבה גמורה סותרת כל ז' ולא
כשהיא מעורבת, א"כ גם בזבה צ"ל הדין כן, דאם תראה לובן בימי זובה הרי אף שא"א בלא צחצוחי
זיבה, לא תסתור אלא יום א' (ראה נדה כב, א ובתוס' שם).

עוד צע"ק לפי זה - דהול"ל אין מינו **מעורב** סותר.

גם לכאורה צ"ע, משי"כ הר"ש דעל פי' הבי' יש כמה קושיות - מה הן.

ולישב כל הערות הנ"ל, ובאשר בלא"ה מוכרח לומר דהר"ש במשנה זו נדפס בלתי מתוקן, כי
בין התיבות "אשה בראי" חסרות **כמה** תיבות כמובן. אולי אפ"ל, דנפל בדפוס עוד טעות ובמקום "ופי'
זה" צ"ל "ופי' הא' לא יתכן" - ומיושב כל הנ"ל. ומה שמפרשי התוס' העתיקו פי' הא' ולא הבי' - הנה
קלבד"מ, שלא הרגישו בכל הערות הנ"ל.

לקוטי שיחות פרשת מצורע כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

ב.

רש"י אינו חוזר בדיוק על אותו פירוש

- 17 לכאורה, ניתן היה לענות בפשטות: בפרשת צו
- 18 אומר רש"י בתחילה⁸, ש"כל הענין הזה דפרשת
- 19 המילואים פירשתי בואתה תצוה", ולכן אין הוא צריך
- 20 לחזור על פירוש המילה "תנוך", המפורשת בפרשת
- 21 תצוה, באותו ענין. ואילו בפרשתנו, מובאת המילה
- 22 בענין אחר לגמרי.
- 23 אך עדיין אין זה מובן, כי מדברי רש"י כאן מובן,
- 24 שאין בכוונתו רק לחזור על אותו פירוש של המילה
- 25 "תנוך" כבפרשת תצוה, כי:
- 26 נוסף לקשיים המתעוררים: (א) מדוע צריך רש"י
- 27 בכלל לחזור על פירוש של מילה שכבר הוסברה? (ב)
- 28 אם בכל זאת יש צורך בחזרה⁹ – די היה בפירוש
- 29 בקיצור¹⁰ "גדר אמצעי שבאוזן" – בדומה למילה
- 30 "בוהן" המופיעה אחר-כך בפסוק, אשר בפרשת תצוה
- 31 הוא מפרש "הגודל בפרק האמצעי", ואילו בפרשתנו
- 32 הוא אומר בקיצור "גודל".

א.

פירושי רש"י למילה "תנוך"

- 1 מן הפסוק¹ "ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך
- 2 אוזן המטהר...", מצטט רש"י את המילה "תנוך"
- 3 ומפרש "גדר אמצעי שבאוזן, ולשון תנוך לא נודע לי,
- 4 והפותרים קורים לו טנדרוס"².
- 5 צריך להבין: אמנם, המילה "תנוך" אינה נפוצה
- 6 כל-כך בתורה³, אבל היא כבר מוזכרת לפנינו בחומש,
- 7 בפרשת צו⁴, ואף לפני-כן, בפרשת תצוה⁵. יתר-על-כן:
- 8 בפרשת תצוה מפרש רש"י את המילה, ואומר: "תנוך,
- 9 הוא הסחוס האמצעי⁶ שבתוך האוזן שקורין טנדרוס"⁷.
- 10 ואם כך, אם רש"י כבר פירש לפנינו את המילה
- 11 "תנוך", מדוע הוא חוזר על כך?
- 12 וממה-נפשך: אם ישנה סיבה, מדוע אין רש"י
- 13 מסתפק בפירושו בפרשת תצוה, והוא צריך לחזור על
- 14 כך כאשר התורה אומרת שוב את המילה "תנוך", הרי
- 15 צריך היה רש"י לפרש מילה זו שוב בפעם הקודמת
- 16 שהיא מופיעה, בפרשת צו?

כפרש"י בכורות באל"י רכה – ע"ד מ"ש הרי"א האמליר (נרפס ב"גידיל תורה" ג.י. תשרי תשל"ח ע' לו. וראה שם ע' מב תשובת הרה"ל). אבל בשר"ת הצ"צ שם מוכח לא כן בט"ז. וראה לקמן הערה 13. 39. ואכ"מ.

(3) ראה ראב"ע תצוה שם "אין לו ריע".

(4) ח, כג. כד.

(5) כט, כ.

(6) כ"ה בדפוס א' וב' ובכו"כ כת"י רש"י. ומזה משמע כנ"ל בתויו"ט וצ"צ שכל העליונה נק' "סחוס". ובדפוסים אחרים "הוא הסחוס גדר האמצעי".

(7) כ"ה ברוב הדפוסים ובדפוס ב'. וכ"ה בפרשתנו בדפוס ב' (טינרוס), ובדפוס ראשון הוא כבפרשתנו "טינדרוס". ויש גורסים בפרש"י תצוה ופרשתנו "טנדרין". וכ"ה בפרש"י בכורות לו, א ד"ה הסחוס. וברע"ב שם "טנדריס". וברגמ"ה בכורות שם כבפרשתנו "טנדרוס".

(8) ח, ה.

(9) כיון שהוא לשון בלתי רגיל ויתכן ש(הבן חמש למקרא) לא יזכור מה שפירש בספר חומש שלפנ"ז.

(10) וכמו שמצינו כמ"פ בפירוש רש"י שחזר ומפרש פירושו בקיצור פעם ב' מה שכבר פירש לפניו (בחומש) באריכות יותר. וכ"ה בנדר"ד שבתחלת פירושו מקצר לגבי פי' בפ' תצוה שכתב שם "הוא הסחוס האמצעי שבתוך האוזן". ובפרשתנו רק "גדר אמצעי שבאוזן". אבל כאן בהמשך פירושו מוסיף ומשנה כדלקמן בפנים.

(1) פרשתנו יד, יד.

(2) מפשטות לשון רש"י משמע שכוונתו להגדר שבאמצע האוזן בפני נקב האוזן כמ"ש בפרישה לטור י"ד סי' שט סק"ד. ט"ז שם סק"ד. וכן מוכח מלשון רש"י בפ' תצוה (שהובא לקמן בפנים) "שבתוך האוזן". ולפי"ז הוא דלא* כת"א כאן (יד. יז. כה. כח) "רום אודנא" (וכן תרגם עה"פ בפ' תצוה ופ' צו דלקמן בפנים. ועד"ז הוא במכילתא דרשב"י משפטים כא, ו: בגבוה שבאוזן), כ"א כתיב"ע כאן (ופ' תצוה וצו שם). ולהעיר משו"ת צ"צ חיו"ד סי' רכט (ראה שם מתויו"ט ולחם חמדות ופ"ו דבכורות) דמוכח מפרש"י בש"ס דגובה של אוזן נק' סחוס (הל' שהובא ברש"י גם בפ' תצוה שם), ומשמע גם מפרש"י (בכורות מ, ב) דעליונה של אוזן כולו נק' תנוך, ועפ"ז יש לפרש ל' "תנוך" ו"גדר האמצעי שבאוזן", גם לפי הת"א עיי"ש בארוכה*** – ולכאורה בפירוש המלה ובמציאות אין לחלק בין פירוש רש"י עה"ת לפרש"י על הש"ס. אבל י"ל דמכיון שמפורש במשנה (שם לו, א) לענין מום "מן החסחוס אבל לא מן העור" (אלי' רכה של אוזן – פרש"י שם), משמע שחסחוס – "תנוך האוזן" (פרש"י שם) כולל כל העליונה כהתויו"ט וכי. כי לשון חסחוס ותנוך אפשר לפרש גם על העליונה, אבל פי' "תנוך" ו"חסוס" מצ"ע לפרש"י הוא גדר האמצעי ממש כפרישה וט"ז שם. אבל לפ"ז צ"ל שמ"ש הט"ז שם הוא רק בפ' לשון תנוך (בפרש"י) ולהלכה ס"ל שנפגמה בחסרון מן התנוך (שבשו"ע שם) הוא כל העליונה (הקשה) של האוזן, שהרי מפרש סיום לשון השו"ע ולא העור שבשפת האוזן

(* ולא נדעתי הגאון (שהובא בראב"ע תצוה כט. כ) "הרץ הדבק בעגול האוזן". וברד"ק (בספר השרשים ע' תנך) הרץ אשר בקצה האוזן. ועד"ז בש"ך עה"ת בפ' צו. וראה פי' ז"ר (הובא לקמן הערה 26).

(** עה"פ כאן (וכן בפסוק כה. כח דלקמן) תרגם: על גדידא מיצעא דאודנא. בפסוק יז: על חסחוס דאודנא. וכן תרגם בתצוה כט. כ. בצו יז. כג: על חסחוס אודנא דאהרן דהוא גדידא דמיצעא. ובפסוק כד שם: גדידא מיצעא.

(*** ולהעיר ממדרש לקח טוב עה"פ כאן: זה גדר האמצעי הקרוב לגבוה של אוזן. ובמדרש הגדול תצוה שם: זה רום של אוזן שהוא גדר האמצעי.

בביטוי "בלעז"¹⁴, גם אז קשה להבין מדוע הוא
משתמש בתואר כל-כך נדיר – "הפותרים"¹⁵, ולא
בביטויים רגילים יותר: "המפרשים", "המחברים"
וכדומה, בדומה¹⁶ ללשון רש"י: מנחם בן סרוק פרשו,
חברו וכדומה.

ד.

כוונת רש"י לשלול את הסבר "תורת כהנים"

ההסבר לכל זה הוא:
באומרו "ולשון תנך לא נודע לי" מתכוון רש"י
לשלול, לפי פשוטו של מקרא, את הפירוש המובא
ב"תורת כהנים" כאן, שממנו מובן בפשטות הקשר
המשמעותי בין "תנך" לבין "גדר האמצעי", כדלהלן
בסעיף ה'. רש"י שולל פירוש זה במילים "ולשון תנך
לא נודע לי", כי אין הוא מתאים לפי פשוטו של
מקרא.

אמנם, בדרך כלל אין רש"י שולל פירושים, אלא
מפרש מיד את הפירוש לפי פשוטו של מקרא, בלי
התחשבות בהתאמת הפירוש להלכה ולחלקים אחרים
בתורה. אך כאן צריך לשלול את הפירוש של "תורת
כהנים", כי פירושים רבים של רש"י בפרשתו,
ובחומש ויקרא בכלל לקוחים מ"תורת כהנים", כפי
שמציין רש"י עצמו בחלק מהם. יתר-על-כן – בפסוק
הקודם מצטט רש"י התחלה של פירוש מ"תורת
כהנים", ואומר "וכן" בתורת כהנים¹⁷, וכוונתו
שיענינו בהמשך הפירוש ב"תורת כהנים".

יתכן, איפוא, שכאשר יראו שפירושו של רש"י
"גדר אמצעי שבאוזן" לקוח מ"תורת כהנים", יחשבו
רש"י מקבל גם את ההסבר של "תורת כהנים" לגבי

הרי פירוש רש"י כאן מוסיף ומשנה לעומת פירושו
שבפרשת תצוה. הוא מוסיף (א) "ולשון תנך לא נודע
לי", (ב) "הפותרים קורים לו". ולפיכך הכרחי לומר,
שרש"י מתכוון לפרש כאן משהו חדש לגבי "תנך",
הקשור דוקא לפרשתו.

ג.

שאלות נוספות על פירוש רש"י

כמובן יש להבין:
(א) מהי כוונת רש"י במילים "לשון תנך לא נודע
לי": אם כוונתו היא שבביטוי "תנך" אין שום
משמעות מיוחדת שבגללה זה "גדר אמצעי שבאוזן",
הרי ישנם שמות רבים בתורה שאין בהם שום קשר בין
משמעות השם לבין הדבר שאותו הוא מכנה, ואפילו
בפסוק זה עצמו: את המילה "בוהן" מסביר רש"י
"גודל", ואינו אומר "לשון בוהן לא נודע לי", למרות
שאין הוא מציין קשר משמעותי בין "בוהן" לבין
"גודל".

(ב) מדוע הוא אומר "לא נודע לי", שזהו ביטוי
שאינו נפוץ אצל רש"י, ואינו אומר כבמקומות אחרים,
"לא ידעתי" וכדומה?

(ג) באומרו "הפותרים קורים לו טנדרוס" נראה
בפשטות, שרש"י מתכוון¹¹ לכך שזהו ה"לעז"¹² של
"תנך", ואם כך, צריך היה רש"י לומר, כדרכו, ובלעז
קורין לו טנדרוס" (או: "טנדרוס בלעז")¹³!

[קשה לומר שבדיוק את הלעז של מילה זו לא ידע
רש"י בעצמו, והוא נזקק לעזרת ה"פותרים" בכך].

(ד) גם אם נמצא הסבר לכך שרש"י אינו משתמש

בפרש"י תצוה מפורש (לכל הדפוסים) "שבחוך האוזן" ואין מקום לטעות.
ולהעיר מלשון אדה"ז בשו"ע סוף הל' מכירת חמץ שלאחרי הל' פסח.
ואכ"מ. וראה לקמן הערה 39.

(14) ראה גם פרש"י בראשית א, כז. נח יא, ג. ויצא ל, לו. ועוד. וראה
הערה 11. ובתחלת הערה שלפני.

(15) הלשון "פתרון" וכיו"ב נמצא כבר בפרש"י לפני, ראה לדוגמא:
בא יוד, כא. יתרו כ, ח. משפטים כא, יג. שם כג, ב. תרומה כה, יב. שם,
מ. שם כז, ד. אבל ברוב מהגיל פ"י "פתרון" היינו פירוש וביאור המקרא
או התיבה שאינו מפורש בכתוב, משא"כ בנדר"ד.

(16) לך טו, ב. ויצא ל, ח. שם, מא. ובכ"מ.

(17) ובדפוס ב' "כדאיתא בתו"כ".

(11) בספר הזכרון בפרש"י כאן "אומרו והפותרים קורין לו טנדרוס
לא ידעתי אם היא ארמית או עברית ולכן לא נודע לי לשון תנך לדעת
הפותרים".

(12) ברע"ב בכורות שם "בלעז". וברגמ"ה שם "שלועזים טנדרוס".
וראה ס' השרשים לרד"ק שם.

(13) זה שכתב רש"י "קורין לו" (וכן בפ' תצוה: שקורין טנדרוס) ולא
כתב טנדרוס בלעז, כדרכו בכ"מ – לכאורה אפשר לומר שהוא בכדי
שנדע בדיוק מקומו באוזן כי בלשון "החסוס" מצ"ע וגם בלשון "גדר)
אמצעי שבאוזן" אפשר לפרש שכולל כל חלק הקשה שבאוזן* כפי
התירו"ט והצ"צ בפירוש רש"י על הש"ס (כנ"ל הערה 2, 6). אבל (נוסף
על הנ"ל בהערה 2 הרי): א) גם במשנה בש"ס בכורות לו, א ד"ה
החסוס (שבו מפרשים דעת רש"י כנ"ל) כתב "שקורין טנדרין". (ב)

(* לכאורה משמע גם כן בפיה"מ להרמב"ם נגעים פ"ד מ"ט (וראה פיה"מ הוצאת הרב קאפאח). ועפ"י שם בצ"צ פ"י "גדר אמצעי שבאוזן" י"ל שכן ס"ל להרמב"ם גם
בפ"ו מהל' ביאת המקדש ה"ב. ובריש פ"ה מהל' מחוסרי כפרה. ולא כמש"כ בתו"י"ט בכורות שם. ועפ"י מתורצת קושינו על הכס"מ בהל' ביאת מקדש שם (ועד"ז
כתב בשו"ת מלבוש יו"ט י"ד. סי' יד). אבל מראה שהצ"צ ס"ל כדעת התו"י"ט בהרמב"ם. וכדמוכח גם מה שהשואל להצ"צ (נדפס ב"גדיל תורה" (תנ"ל הערה 2)
ע"ז ואל"ך. וראה שם ע"ז (מב) כתב ע"ד הנ"ל בדברי הרמב"ם. והצ"צ תפס דברי התו"י"ט ולחם חמודות.

השמטת ה"אלף" כאן, והשמטת ה"תי"ו" שם, 25
היא, כדלעיל, כבמילים אחרות בלשון הקודש. 26

— מוצאים במילים רבות בתנ"ך, שמוסיפים 27
לאותיות השורש "אלף" או "תי"ו", וזה שם עצם, 28
כגון המילה אנך (לפי פירוש רש"י²⁷), ובמילה 29
"ובתבונה", אשר אותה מפרש רש"י "מבין דבר..."²⁸, 30
ועוד מילים רבות. 31

וכיון ש"תנוך" כולל את שתי המשמעויות — "תוך" 32
ו"נוך" — יוצא, שבכך מתכוונת התורה ל"גדר 33
אמצעי"²⁹. 34

כדי לשלול את הטעות, שפירוש זה מתאים גם לפי 35
הפשוט, מדגיש רש"י "ולשון תנוך לא נודע לי". 36

וזאת, במיוחד כיון שכבר לפנינו למדנו בפירוש 37
רש"י³⁰, ש"האנפה היא דיה רגזנית". כלומר, "אנפה" 38
(עם "נו"ן") היא מלשון כעס ורגז, כמילה "אף". 39

ומכך מובן, שגם בדרך פשוטו של מקרא, בפירושו 40
של רש"י, יש מילים הכתובות לפעמים עם אות 41
מסוימת, ולפעמים בלעדיתה. 42

ו.

לפי פשוטו של מקרא "תנוך" אינו מלשון "תוך" ו"אנך"

הסיבה לכך שרש"י אינו מקבל פירוש זה היא: 43
רש"י סובר, שמילה הכתובה לפעמים עם "נו"ן" 44
ולפעמים בלי "נו"ן", יש לכל אחת מן המילים פירוש 45
אחר³¹, לפי פשוטו של מקרא. 46

1 הקשר שבין "תנוך" לבין "גדר אמצעי". לפיכך הוא
2 מדגיש "ולשון תנוך לא נודע לי".

3 לפי זה נפתרות שתי הקושיות: (א) שימוש רש"י
4 בביטוי "ולשון תנוך לא נודע לי", (ב) העובדה שרש"י
5 אינו אומר זאת בפרשת תצוה:

6 רש"י אינו יכול לומר "ולשון תנוך לא ידעתי", כי הוא
7 אכן יודע את פירוש "תורת כהנים" ל"לשון תנוך". אבל
8 בפירוש זה "לא נודע": הוא אינו מוכר¹⁸ ומקובל אצלי
9 "לי", אשר לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא¹⁹.

10 לפיכך אומר רש"י דברים אלה בפרשתנו, ולא
11 בפרשת תצוה, כי בדרך כלל אין רש"י נוהג לשלול
12 פירושים, ורק בפרשתנו יש סיבה מיוחדת לעשות זאת,
13 ובנוסף לכך, בדברי חז"ל על הפסוק בפרשת תצוה אין
14 הסבר ל"לשון תנוך"²⁰.

ה.

ההסבר של "תורת כהנים"

15 ב"תורת כהנים" כאן נאמר: "יכול על תוך ודאי,
16 תלמוד-לומר על נוך. אי על נוך — יכול על גובה של
17 אוזן²¹, תלמוד-לומר תוך נוך. הא כיצד? זה גדר אמצעי".

18 המפרשים²² מסבירים, שכוונת ה"תורת כהנים"
19 היא, ש"תנוך" אינו סתם שם ל"גדר אמצעי", אלא
20 הוא: (א) מלשון "תוך" בפנים. ותוספת האות "נו"ן"
21 היא כבמילים רבות אחרות בלשון הקודש, הכתובות
22 לפעמים עם "נו"ן" ולפעמים ללא "נו"ן"²³. (ב) מלשון
23 "נוך" — "חומת אנך"²⁴ — במשמעות של רום²⁵
24 וגובה²⁶.

(18) ע"ד ולא נודע כי באו אל קרבנה (מקץ מא, כא).

(19) והא דבכמה מקומות כותב רש"י "לא ידעתי" וכיו"ב. אף שגם
שם יש מדרשי רז"ל — ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2 וש"נ — הוא לפי:
(א) שבכלל אין דרך פרש"י לשלול דרז"ל, כדלקמן בפנים. (ב) גם בדרז"ל
על אתר כתוב וכיו"ב אינו צריך לשלול באם מובנת השלילה בפשטות
(כי אינו ע"ד הפשט כלל).

(20) וגם בפ' צו (שם ח, כג-כד) אף שמפרש בתו"כ שם "זה גדר
האמצעי" אינו מפרש השייכות לתיבת "תנוך" כבפרשתנו.

(21) כ"ה בתו"כ הנדפסים עם פ' הקרבן אהרן; עם פ' רבינו הלל:
עם פ' המלבי"ם. וכן הובא בר"ש ותויו"ט נגעים פי"ד מ"ט. וכ"ה בתו"כ
ע"פ כת"י רומי מנוקד (יכול על תוך ודיי). אבל בתו"כ הנדפס עם פ'
הראב"ד: ת"ל על תנוך אי על תנוך יכול על גובה. ובזית רענן גרס
(בילקוט): על תנוך ודאי כו' ת"ל אוזן אי על אוזן וכו'. וכן הועתק בפ'
רבינו הלל: יכול על תנוך ודאי. וראה שם בחילופי נוסחאות בפ' ר"ה.
(22) ראה מלבי"ם כאן. וראה ראב"ד וקרוב אהרן בפירושו לתו"כ.
תויו"ט נגעים פי"ד מ"ט.

(23) כמו האנפה — ראה לקמן בפנים.

(24) עמוס ז, ז.

(25) ראה לעיל הערה 2 שכן תרגם אונקלוס תיבת תנוך "רום אודנא".
(26) וצ"ע במ"ש בקרבן אהרן כאן "לא ידעתי פ" מלת נוך האיק
מורה על החצון". ובראב"ד לתו"כ כאן "ישמא מוציא אותו מלשון נאספו
עלי נכים שפירושו אנשים קשים מאד וכן הגבוה של האוזן הוא הקשה
שבאוזן". ובפ' זית רענן לילקוט שם פ' "על תנוך ודאי": פ' הרכה
שהוא למטה באוזן. ובפ' רבינו הלל: דהיינו מקום תחתון שבאוזן
דמשמע תחת נוך. וראה שם בחילופי נוסחאות.

(27) ח"ש כה, ג.

(28) תשא לא, ג.

(29) וכ"ה בת"י דלעיל הערה 2.

(30) שמיני יא, יט.

(31) מפירוש הראב"ד וקרוב אהרן ותויו"ט ועוד (וכ"ה במלבי"ם) שם
משמע שמפרשים שלדעת התו"כ תיבת "תנוך" היא מלה מורכבת
מ"תנוך" ו"נוך". ולפ"ז לפי "תוך" אינם משתמשים בהנוק". ולהעיר

21 "בדיל" למדידת יושרה של חומה³⁶, והקשר שבין
22 "בדיל" זה לבין "גובה" ו"רום" הוא רק בכך שמניחים
23 את ה"בדיל" לגובה החומה³⁷.
24 לפיכך אי אפשר לומר בפשטות, שהמשמעות של
25 "על תנוך" היא "על גובה" – בעקבות הדמיון שבין
26 "תנוך" לבין "אנך" – כי המילה "אנך" בעצמה איננה
27 "גובה", ובמיוחד כאשר האותיות "תנוך" אינן כמו³⁸
28 האותיות "אנך", כדלעיל³⁹.

ז.

הסבר דברי "הפותרים"

29 לפי כל האמור, מובנים גם דברי רש"י "והפותרים
30 קורים לו סנדורס", שלא כדבריו בפרשת תצוה
31 "שקורין סנורס".

32 ענינים של ה"פותרים" הוא בדומה לענין פתרון
33 חלום, כפי שמסופר לפני-כן, בחומש בראשית, ששר
34 המשקים ראה בחלום "שלשה שריגים", ויוסף פתר לו
35 שהכוונה היא ל"שלשת ימים"⁴⁰. וכך גם לגבי חלום
36 פרעה על "שבע פרות..." שיוסף פתר שהן "שבע
37 שנים"⁴¹. כלומר, בחלום לא ראו "ימים" או "שנים",
38 ובכל-זאת יוסף פתר, גילה והראה את כוונת החלום,

1 ההכרח לכך הוא: על "וברוח אפיק"³² מפרש רש"י
2 "היוצא משני נחיריים של אף דיבר הכתוב כביכול
3 בשכינה דוגמת מלך בשר ודם, כדי להשמיע אוזן
4 הבריות כפי ההווה שיוכלו להבין דבר, שאדם כועס
5 יוצא רוח מנחיריו, וכן עלה עשן באפו, וכן ומרוח אפו
6 יכלו, וזהו שאמר למען שמי אאריך אפי, שזעפו נחה
7 נשימתו ארוכה, וכשהוא כועס נשימתו קצרה... וכל אף
8 וחרון שבמקרא אני אומר כן..."³³.

9 מזה מובן, שלמרות שהמילה "אף" יכולה להיות
10 בעל משמעות של רוגז וכעס, כאנפה, הרי זה ברור רק
11 כאשר היא כתובה ביחד עם המילים "רוח" "עשן"
12 "אאריך" (נשימות³⁴) וכדומה, אבל משמעות המילה
13 "אף" כשלעצמה איננה כעס ורוגז, אלא האיבר אף
14 כפשוטו³⁵.

15 לכן אי אפשר להסביר בפשוטו של מקרא,
16 ש"תנוך" הוא מלשון "תוך".

17 רש"י אינו מקבל שהמילה "תנוך" היא מלשון
18 "נוך" – רום וגובה, כ"חומת אנך", כי בנוסף לשינויים
19 שבאותיות "אלף" ו"תיו", כדלעיל, הרי המילה
20 "אנך" כשלעצמה, אינה מלשון "רום", אלא זהו

(37) ובפרט לפרש"י ח"ש (שם) (אבל הוא בחצאי רבע) שכתב
"חומת אנך שהוא מן ננה רגלים". וראה ראב"ד לתו"כ פ' צו שם.

(38) בפרש"י ח"ש שם שבתיתת אנך האל"ף היא הוספה, ובפרש"י
שמות ג, ב שלפעמים מוסיפים תיו. ועפ"י י"ל לכאורה בתיבת "תנוך"
שיש בזה השורש "נכה" שבאנך. אבל (נוסף ע"ז שמצד פרש"י ח"ש שם
אין לפרש ככתוב – נוך, גובה***, כבהערה שלפנ"ז, הרי) הוספת
התיו המבואר ברש"י שמות שם היא להורות על ענין הדביקות – ראה
דקדוקי רש"י (באר רחובות) – שאינו שייך בנדר"ד.

(39) ע"פ פ' הצ"צ (הנ"ל הערה 2) בגדר האמצעי שבאזון – אולי
י"ל מענינים מופלאים ע"ד ההלכה בפרש"י עה"ת: שזה שמוסיף "ולשון
תנוך לא נודע לי" כוונתו לא רק לשלול הפי' שבתו"כ, בפי' לשון "תנוך"
כ"א שנפק"מ גם להלכה: הלשון "גדר אמצעי שבאזון" מצ"ע יש לפרש
שקאי על כל העליונה של אזון שקשה כ"סחוס" ו"נק" גדר האמצעי כיון
שיש לו דבר מקיף למטה בחלק גדול מן האזון ועוד דגם שם בעליונית
האזון יש קצת עור רך קצת ע"ג הקשה" (צ"צ שם). וראה לעיל שזה"ג
להערה 13 שגם ברמב"ם בפיה"מ משמע כן וגם שם מפרש "והוא אמרם
תנוך אזון זה גדר האמצעי", משא"כ לפי' התו"כ בתיבת "תנוך" –
"תוך" "נוך" – מוכרח לומר שהוא גדר האמצעי בפני נקב האזון כפי
הראב"ד לתו"כ. וק"א שם***.

(40) וישב מ, יב.

(41) מקץ מא, כו.

שכמה סוגים בפי' כאלה: א) בנדר"ד שתיבה אחת מורכבת מב' תיבות
ופי' תיבה זו יוצא מב' התיבות: ב) "אפאיהם" (האזינו לב, כו) וכיו"ב
שרש"י כותב: ואונקלוס תרגם כו' תיבה זו לג' תיבות אמרתי אף אי הם
– שכל האותיות ישנם בהתיבה והפי' רק מפרידם לג' תיבות, משא"כ
בנדר"ד ש"ה"ן משמש לב' התיבות (תוך נוך, ג) "שמים" שפירש"י
(בראשית א, ח) "שא מים.. אש מים שערבן כו" – שציקר ההוספה היא
אות אל"ף "שא מים אש ומים", ש"יש לנו תיבות הרבה חסרות אל"ף
לפי שאין הכרת האל"ף נכרת" (פרש"י בא י, כא). וראה מפרשי רש"י
שם (רא"ם, לבוש, דקדוקי רש"י, משכיל לדוד. ועוד). ד) פרש"י שם "שם
מים" – דמפרשים המ' לפניו וגם לאחריו (וראה משכיל לדוד שם),
משא"כ בנדר"ד שמפרשים התיבות "וך" ששייכות (גם) לה"תיו" אף
שהנ"ן מופטיק. ועוד.

(32) בשלח טו, ח.

(33) וראה פרש"י וירא יח, כג.

(34) שהרי אי אפשר להאריך האף עצמו.

(35) בפרש"י לך (יז, יא) "ונמלתם כמו ומלתם והנזון בו יתירה ליסוד
הנופל בו לפרקים כגון נ' של נוסף ונ' של נושא כו" – ה"ז נזון יתירה
כיסוד נופל בתחתית התיבה** ולא באמצע התיבה. ומזה שלא פירש רש"י
בבשלח שם שאף הוא משרש אנך (כהרד"ק בספר השרשים שלו) מוכח
שלא ס"ל כן. ועד"ז מובן בנדר"ד.

(36) ראה פרש"י ומצודות (ועוד) עמוס שם.

(*) בספר זכרון לרש"י שם כתב דהנחתא שכתוב בהם שם מים במ"ם נ"ל שאינן נכונות (כי הוא דעת ר"י ב"ח כו). וליתא ברש"י כתי"ה קלא. קמה (הר טולוז).
ובדפוס שני איתא רק "שמים אש ומים שנערבן כו". אבל ברוב הדפוסים ומפרשי רש"י איתא. וכן משמע ברמב"ן באן.
(**) וגם שם י"ל שהכרחו הוא כיון שהוא לשון ציווי ותפעל לא יבוא בציווי (וראה דקדוקי רש"י (מירא דכיא) שם).
(***) אלא ש"ל שני"פ פרש"י נזן הוא כמו נכה, וגם מצד זה שייך לגדר האמצעי שבאזון. ע"ד פ' הב' בראב"ד לתו"כ צו שם.
(****) כ"כ בצ"צ שם בפי' הק"א ובשור"ת מלבושי יו"ט שם תפס בא"א בק"א ומפרש דברי התו"כ ע"ד הג"ל ברש"י. וזע"ג.

30 "הסתלקות אור החכמה, כי מצורע חשוב כמת וכתוב
31 ימותו ולא בחכמה". בחסידות⁴⁶ מוסבר ענין זה בהרחבה
32 לגבי עבודת האדם: "מוחין דאימא" – הדרגה של
33 "בינה", התבוננות בגדלות הבורא, מעוררים אצל האדם
34 אהבה מדרגת "רצוא", רצון לצאת ממצויאיתו העצמית
35 ולהכלל באלקות.

36 "מוחין דאבא", דרגת ה"חכמה", הנעלית מבינה,
37 גורמים להתבטלות מוחלטת כלפי אלקות, עבודה מסוג
38 של "שוב" שאינה כלות הנפש, אלא התבטלות על-ידי
39 התעסקות בתורה ובמצוות למטה.

40 "נגעים" נגרמים עקב "הסתלקות אור החכמה":
41 כאשר חסרה ההתבטלות המוחלטת של החכמה, ועקב
42 זאת חסרה הורדת ה"רצוא" וכלות הנפש לדרגת
43 "שוב" – לימוד התורה וקיום המצוות, אז יכולה דרגת
44 ה"רצוא" (הנובעת מהתבוננות של "מוחין דאימא"
45 בלבד) לאפשר "יניקה לחיצונים" (=השפעת כוחות
46 לצד החיצוני) כפי שההתלהבות בתפילה בלבד יכולה
47 להביא לידי הרגשת ישות עצמית וכדומה, ועד לידי
48 התלהבות בלתי רצויה⁴⁷.

49 לפיכך תיקון הנגעים ורפואתם נעשים על-ידי
50 הכהן, שהוא מוריד למטה את אור החכמה, וכך
51 נטהרים הנגעים ונרחיקת יניקת החיצונים, כמוסבר
52 בהרחבה בחסידות.

י.

הסיבה לנגעים - הסתלקות החכמה

53 בטהרה על-ידי הכהן ישנם שני פרטים⁴⁸: "והובא
54 אל הכהן" ו"ויצא הכהן אל מחוץ למחנה". כדי לתקן
55 את הנגעים אין להסתפק בהורדת השפע של אור
56 החכמה בלבד ("ויצא הכהן..."), אלא יש צורך לפני-כן
57 ב"והובא אל הכהן" – התיקון (במקור⁴⁹ הנגעים,
58 ב"רצוא" וכלות הנפש. דבר שנעשה באמצעות "מוחין
59 דאימא" (בינה), והתאמתם אל ה"שוב", על-ידי הכהן
60 – חכמה. וביחד עם תיקון ה"רצוא" מתאפשר אחר-כך
61 "ויצא הכהן..." – הורדת והבאת אור החכמה אל

1 שהכוונה היא לשלשה ימים ולשבע שנים. כלומר,
2 "פותרים" מוצאים צד שווה בין שני דברים שאינם
3 זהים.

4 לפיכך, לאחר שרש"י אומר "ולשון תנוך לא נודע
5 לי" – שלפי פשוטו של מקרא אין מתאימה ההשוואה
6 של "תנוך" ל"תוך" ו"נוך" – הוא ממשיך ואומר,
7 ש"והפותרים קורים לו טנדרוס":

8 אלה ה"פותרים" ומשווים בין שפות⁴², שלפי דרך
9 פירושה יש הסבר ל"לשון תנוך" מפני הדמיון של "תנוך"
10 ל"תוך" ו"נוך", אומרים, שזוהי הסיבה לכך שה"לעז"
11 של "תנוך" הוא "טנדרוס", כי שתי המילים הללו
12 "דומות" בצליליהן – במילה "טנדרוס" יש צליל של
13 "תי"ו", "נו"ן" ו"וא"ו", בדומה למילה "תנוך" – ולכן
14 ה"פתרון" של המילה "תנוך" ב"לעז" הוא "טנדרוס".

ח.

הדמיון בין מילים בלה"ק לשפות אחרות

15 לכאורה, כיצד ייתכן בפשוטו של מקרא, שמילה
16 ב"לעז" בתקופת רש"י, תהיה בעלת שורש זהה כשל
17 מילה בלשון הקודש, מילה בחומש?!

18 – הרי אנו מוצאים יותר מזה בפירוש רש"י בפרשת
19 דברים⁴³: על "צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי
20 יקראו לו שניר" אומר רש"י "הוא שלג בלשון אשכנז
21 ובלשון כנעני". כלומר, המילה "שלג" בלשון אשכנז
22 ובלשון כנעני בתקופת רש"י היא כבשפת "האמוריים",
23 אשר "יקראו לו שניר" – מילה המופיעה בחומש.

24 [ולהעיר: גם עתה נקרא שלג בלשון אשכנז,
25 ובאנגלית, בדומה ל"שניר" – "שניי", "סנאו"]⁴⁴.

26 ודומה לכך המילה "טנדרוס" בתקופת רש"י, שהיא
27 מן השורש "תנוך", שבחומש.

ט.

הסיבה לנגעים - הסתלקות החכמה

28 מיינה של תורה שבפירוש רש"י:
29 מוסבר בספרי הקבלה⁴⁵, שהסיבה לנגעים היא

(46) לקו"ת פרשתנו שם. סהמ"צ להצ"צ מצות טומאת המצורע. ובכ"מ.

(47) לקו"ת שם. ע"ד פלשתיים דקדושה וכו' (תו"א סא, ג ואילך. תו"ח ר"פ תולדות פ"ו).

(48) לקו"ת פרשתנו כה, א ואילך.

(49) להעיר ש"והובא" צ"ל למקום שיותר לבוא לשם (מקומו – אלא

(42) עפ"י יובן גם ל' רש"י בתצוה כח, כב: ואף שרשרות פתור מנחם כו' לשון שרשים ואמר שהרי"ש כו'.

(43) ג, ט.

(44) ויתירה מזו י"ל, שכולם באים משורש "שלג" שבלה"ק, וא"כ הרי"ז כנדר"ד.

(45) ע"ח של"ח פ"ז. הובא בלקו"ת ריש פרשתנו*. ועוד.

והתיקון שבמוחין דאימא נרמז במילה 16
 "והפותרים", שמשמעותה, כבפתרון חלומות, גילוי 17
 ופירוש התוכן הפנימי של שני דברים הנראים שונים, 18
 ועל-ידי כך קישורם ואיחודם. 19
 משמעות הדברים בעבודת האדם בעניינינו היא: 20
 פותרים את "מוחין דאימא", את ההתלהבות וה"רצוא" 21
 הנובעים מבינה, שיהיו, כפי שנדרש על-פי הכוונה 22
 הפנימית. 23
 ולאחר מכן נמשך אור החכמה ב"תנוך", עד "על 24
 בוהן ידו... ועל בוהן רגלו" – בקיום המצוות במעשה, 25
 ביד וברגל⁵³, 26
 ואז מתבטלים הנגעים – "וכיפר עליו הכהן 27
 וטהר"⁵⁴. 28
 (משיחת ש"פ מצורע תש"ל)

1 "מוחין דאימא", ועל-ידי כך מתבטלת האפשרות
 2 לנגעים.
 3 שני פרטים אלו בטהרה רמוזים בפסוק ובפירוש
 4 רש"י: "ונתן הכהן על תנוך אוזן המטהר הימנית..."
 5 מורה על המשכת אור החכמה – ("ונתן הכהן") אל
 6 מוחין דאימא – "אוזן", "שמיעה" והתבוננות⁵⁰.
 7 ועל כך אומר רש"י "ולשון תנוך לא נודע לי" –
 8 הטהרה והתיקון שב"תנוך אוזן", במוחין דאימא, "לא
 9 נודע"⁵¹, אינם באים מעצמם על ידי המשכת מוחין
 10 דאבא, באמצעות הכהן, אלא יש צורך תחילה בתיקון
 11 הפגם של מוחין דאימא – בבינה עצמה כשם
 12 שהתשובה צריכה להיות במקום הפגם⁵².
 13 [רש"י משתמש בביטוי "לא נודע", לשון נפעל,
 14 "ידיעה" ופעולה הנעשית מאליה, ולא בביטוי "לא
 15 ידעתי" וכדומה].

(לקו"ת חקת סד, א) איני יודע באיזו דרך כו' (ברכות כה, ב) מצד פנימיות
 הנפש שלמעלה מידיעה (אוה"ת פנחס ע' אנט ואילך. ד"ה אך בגורל
 תרכ"ו. ד"ה אשרינו תרפ"ח, תרצ"ו. וראה לקו"ת ויקרא נ, סע"ד).
 (52) לקו"ת פרשתנו שם לענין זה שצריך לתקן תחלה המעוות במוחין
 דאימא.
 (53) ראה תורת לוי"צ שם.
 (54) פרשתנו יד, כ.

שבמקומו גופא הקרוב למקום הכהן – ספורנו עה"פ), או שההבאה היא
 בנפשו שלא להשהות (תו"כ עה"פ).
 (50) ראה מאו"א בערכו (וש"נ): אוזן נק' בינה כו'. וראה סהמ"צ שם ק,
 סע"ב) במוחין דאימא בינה הוא השגה והתבוננות והיא כמו בחי' שמיעה
 שמשגיג הדבר. ולהעיר ע"ד הנ"ל (בפנים) מתורת לוי"צ הערות למס' נגעים
 ע' שנט ואילך.
 (51) ע"ד הפי' לא ידעתי נפשי (ראה מק"מ ר"פ צו) ע"ס כו' לא ידענו

אגרות קודש

ב"ה, י"ג ניסן, ה'תשי"א
 ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מהורש"ז שי'

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום מוצש"ק ט' לחוד"ז, המודיע מביאתם שלום לקנדה, ומהתחלתו
 בהסתדרות, ויה"ר מבעל הרצון הוא השי"ת שישתדר באופן המתאים לפנייהם בגשמיות וברוחניות
 ויוכל לקבוע עתים בתורת הנגלה ותורת החסידות מתוך הרחבה ומנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ויוסיף
 אומץ גם בחקו דצדקה.

אבל אין כדאי לחכות עד גמר הסתדרותו בקביעות העתים, כי התורה, ובפרט לימוד התורה
 בקביעות, היא היא כלי הממשיך וכלי המקבל לטוב גשמי ורוחני. וככל אשר יקדים בעשיית כלי זה כן
 תקדם הברכה לבוא, וככל אשר יגדיל הכלי כן תגדל המשכת וקבלת הברכה.

בעתו נתקבל משלוח מנות קנקן מלא בנדיקטין ותי"ח על זה.

מוסג"פ הקונטרס לפסח עם מכתב כללי השייך אליו ואסיים בברכת חג הפסח כשר ושמח,
 והסתדרות הנכונה בגשמיות וברוחניות בקרוב ממש.

הפוי"ש כהדו"ש.

והיינו שכתוב³ יחיו מתוך נבלתי יקומון הוא הג' מלכים הראשונים⁴ דעת חסד וגבורה, שהם בל"ע יוב"ב חש"ם מספרם⁵ מתי"ך במכוון.

"ואח"כ כתיב "נבלתי יקומון", הוא מה שיתתקנו האחרונים דחו"ב שהם בחי' נובלות, נובלות חכמה נובלות בינה, והיינו נבלתי מלשון נובלות, ומפני שבהאחרונים דחו"ב לא הי' מיתה ח"ו רק ביטול וירידה בלבד לכן אין צריך לכתוב בהם יחיו כי לא מתו, רק יקומון, שיקומו מירידתם.

לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד יח

בראשית לו, לגילד: וימת בלע וימלך תחתיו יוכב בן זרח מבצרה: וימת יוכב וימלך תחתיו חשם מארץ התימני:

קלו

לעתיד יבולע המות, דבשרשו הוא מז' מלכי דתהו, ורמז בפי' (ישעי' כו, יט) "יחיו מתוך" בגי' בלע יובב חשם"

הנה שרש המיתה¹ הוא מתהו, מהז' מלכים דתהו שמתו וכו', וכל ענין עבודת האדם למטה הוא לתקן כל זה.

ורק לעתיד כשיתקן הכל כתיב² בלע המות לנצח.

(3 שם כו, יט.

(4 ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פרק ד. לעיל סימן קכג. קכו. קלד. קלה. לקמן סימן קמב.

(5 בל"ע (בגי' 102), + יוב"ב (20), + חש"ם (348) = 470, וכן מתוך = 470.

(1 ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן יא. יב.
(2 ישעי' כה, ח. [ראה גם לעיל סימן קיג].

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

דוחה הגמרא: לעולם יתכן שגט שנכתב בסתמא שלא לשם אשה מסוימת כשר, והאופן שבו פוסלת המשנה את הגט דילמא הוא כדרך פפא. דאמר רב פפא בביאור דברי המשנה, הקא – כאן במשנה, בסופרים העשויין להתלמד את מלאכת כתיבת הגט עסקינן – אנו עוסקים, ולא איכתוב – (נכתב) גט זה לשם פרישות כלל, ועל כן הוא פסול. אבל גט שנכתב לשם גירושין, אפילו שלא נכתב לשם אשה מסוימת אלא בסתמא למי שירצה לגרש בו, עדיין יתכן שהוא כשר.
שוב מוכיחה הגמרא: אלא מהא – מהמשך דברי המשנה האמורה יש להוכיח שסתמא בגט פסול.

דנה הגמרא במקור דברי רבא שגט שנכתב בסתם פסול. שואלת הגמרא: ונבי גט דסתמא פסול, מנלן – מנין לנו דין זה שמכוחו הקשה רבא מדוע סתמא בקדשים כשר.
מנסה הגמרא להוכיח דין זה: אי לימא – אם תאמר שמקורו הוא מהא דתנן – ממנה ששינונו במשנה בגיטין (כד), אדם שרצה לגרש את אשתו, והיה עובר בשוק ושמע סופרים מקרין לפני תלמידיהם ומכתיבים להם, איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני, ואמר אותו אדם וזה שמי וזה שם אשתי ואגרש בגט זה, פסול גט זה מלגרש בו, משום שלא נכתב לשם גירושין אשה זו. והרי גט זה לא נכתב לשם אשה אחרת, אלא נכתב בסתם, ומכאן שסתמא בגט פסול.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' א

השחיטה לזרוק את הדם שלא לשם הבעלים, אבל אם חשב על השחיטה עצמה שתהיה שלא לשם הבעלים, אין בזה משום שינוי בעלים. שכן משמעות 'לשם בעלים' היא לשם שיתכפרו הבעלים ולא איש אחר, והכפרה אינה אלא בזריקה.
וכן חמור שינוי קודש בכך שישינו אף לאחר מיתה, שאדם שהפריש קרבן ומת והביאו היורשים את קרבנו שינוי קודש פוסל בו, ועל היורשים להביא מירושת אביהם קרבן אחר. מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו נוהג אלא בחי' הבעלים, אבל לאחר שמתו כבר אינם בעלים על הקרבן, ושוב לא שייך בו דין שינוי בעלים.
וכן חמור שינוי קודש בכך שישינו בקרבנות ציבור בקרבנות יחיד, מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו שייך אלא בקרבנות יחיד ולא בקרבנות ציבור, שהרי כל אדם מישראל נחשב לבעלים עליהם.

צריכות להיעשות לשם אוכלין בקרבן פסח, ויתכן שאף לא נאמר בהן דין שינוי בעלים בכל הקרבנות.
משיבה הגמרא: נאמרה וביחה בשינוי קודש, ונאמרה וביחה בשינוי בעלים, מה וביחה הנאמרה בשינוי קודש לא חלקת בין וביחה לשאר עבודות אלא כולן צריכות להיעשות לשם הזבח, אף וביחה הנאמרה בשינוי בעלים לא תחלק בהן בין וביחה לשאר עבודות, וכולן צריכות להיעשות לשם הבעלים.
דוחה הגמרא: איכא למיפרך מה לשינוי קודש, שכן הוא חמור יותר משינוי בעלים בכך שפסולה בגופה – בגוף הקרבן, מה שאין כן בשינוי בעלים שאין פסולו בגוף הקרבן אלא הוא פסול צדדי.
וכן חמור שינוי קודש בכך שישינו בכל ארבע עבודות הדם, שכן התרבו כולן לדין שינוי קודש מדרשות הכתובים שהובאו לעיל. מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו אלא באופן שחשב בשעת

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע

יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמור אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה טמא

גאולה האחרונה בחי' "שיר לשון זכר" וזהו "וילדה זכר", וקודם לזה יהי' ד' גליות, המרוכזות בפי' – "וטמאה שבעת ימים" (גלות בבל), "כימי נדת" (גלות מדי), "דותה" (גלות יון), "טמא" (גלות אדום), ואח"כ גאולה שלימה

אשה כי תזריע וילדה זכר. הנה הגאון של"ה במסכת פסחים כתב על הא דאמרו חז"ל תורה וארץ ישראל ועולם הבא ביסורין, שקודם קבלת התורה הי' יסורין של מצרים, וקודם ארץ ישראל הי' יסורין של עיכוב במדבר ארבעים שנה, וקודם עוה"ב הם ד' גליות כדי שיזכנו, וזהו (קהלת ב) כיתרון האור מן החושך, למען שיקבלו ישראל עול תורה כנגד עול מצרים, ועול מצות כנגד מדבר, ועול יראת הרוכמות כנגד ד' גליות שהוא עיקר עוה"ב, ששיגו יראה ואהבה בשלימות, שהיו מרכבה כמו האבות מרכבה בחייהם שנאמר (בראשית יז) ויעל אלקים מעל אברהם.

הגאולה האחרונה יהי' בבחינת זכר שאין אחריו גלות, ויהי' שיר חדש לי' זכר, וכתוב וזרעתי לי' בית ישראל, שעיקר פיזור הגלות להוסיף גרים על ישראל לקבץ נפוצות הניצוצות.

וזהו שכתוב אשה כי תזריע, אשה היא כנסת ישראל שנקרא הכל בלשון נקיבה, שהגאולות הראשונות יש אחריהם גלות, ואמר כי תזריע, שהיו זרועים בארבע כנפות הארץ. וילדה זכר, שהיא גאולה אחרונה שהוא בחינת זכר שאין אחריו גלות. רק צריך לזכות מאוד שיזכו לגאולה אחרונה שהוא עוה"ב חיות הנצחיות, ובזה צריך לד' גליות.

והנה בגלות בבל היו ישראל בטומאת ארץ העמים, ובגלות מדי ויון היו ישראל בארץ ישראל, ובתחלת מלכות פרס היו ישראל בבבל קודם בנין בית המקדש ואח"כ היו בארץ ישראל, לכך כתיב **וטמאה שבעת ימים**, רמז על גלות בבל שהיו בארץ טמאה שבעת ימים, היינו שבעין שנים.

כימי נדת, רמז על גלות מדי, שבתחלתם היו בבבל ואחר כך בארץ ישראל, וז"ש כימי נדת לרמז על טומאה, ולא נכתב טומאה בפירוש.

דותה מרמז על גלות יון, שהיו בא"י רק שצרות גדולות היו בימי יון, לכך פירש רש"י דותה לשון מדוה וחולה ולא לשון טומאה.

טמא מרמז על גלות אדום, לכך כתיב טמא"א ר"ת 'תהיה טמאה מגלות אדום'.

ואח"כ יהי' גאולה שלימה במהרה בימינו, לכך כתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, שלא ישאר ערל וטמא, ויום השמיני מרמז על בחינת מדה השמינית שהוא עוה"ב שאז יהי' גאולה שלימה בב"א.

גנזי יוסף

ביאור המחלוקת (ר"ה יא.) אם בניסן עתידין ליגאל או בתשרי, ומפרש בזה מאחז"ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזרע תחלה יולדת נקבה וכו'

אשה כי תזריע וילדה זכר. אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזרע תחילה יולדת נקבה (ברכות ס.). ובו יבואר הפלוגתא חד אמר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, וחד אמר בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל (ר"ה יא.).

הכלל יש שהקדוש ברוך הוא בעצמו ברוב רחמיו מרחם על עמו ישראל, בלי שום התעוררות התחתונים. ויש שהקדוש ברוך הוא מרחם עצמו על עמו ישראל מחמת מעשה התחתונים מעמו ישראל, במעשיהם הנאים במה שעושים ומקיימים מצותיו, והבחינה הב' יותר טוב לפני עמו ישראל.

וזהו הרמז, כי הקדוש ברוך הוא המשפיע חיות בכל עת ורגע על כל העולמות נקרא בשם "איש", והעולמות המקבלים חיות מאתו בכל עת ורגע נקראים בבחינת "אשה".

וזהו אשה מזרעת תחילה, דהיינו כשהשפע בא מחמת מעשה התחתונים, יולדת זכר, מרמז כשהשפע בא מחמת מעשה התחתונים, אין בו שום קטרוג ח"ו, וזהו יולדת זכר, על הרמז כאיש גבורתו (שופטים ח, כא). איש מזרע תחילה, דהיינו כשהקב"ה בעצמו מעורר השפע על עמו ישראל, זהו הרמז יולדת נקבה, על הרמז תש כחו כנקבה (ברכות לב.), כי שם ח"ו יש קטרוג.

וזהו הרמז בגמרא, ולא פליגי, כי כשיהי' א"ה הגאולה במהרה בימינו מחמת התעוררות התחתון, אז יהי' הגאולה בתשרי, אפילו שהחודש הזה מורה על הדין, כיון שהגאולה יהי' א"ה מחמת התעוררות התחתון, אבל כשיהי' הגאולה מחמת רוב רחמיו, אז יהי' דווקא בניסן, בעת שאין דינין שורה כלל, כי על זה רומז שהחודש ניסן נקרא חודש אביב, אל"ף ב"ת כסדר, ותשרי הוא אותיות תשר"ק (זהו"ק ח"ב קפג.), כי ניסן הוא אור הישר מורה על חסד, ותשרי הוא אור החוזר מורה על דין (זהו"ק שם)'.
קדושת לוי

(1) ראה [קדושת לוי] פר' דא"ה היום אתם יוצאים.

האריה בשורשו – גבוה יותר מהשור, כי פני אריה אל הימין כו' . . ידוע שכל הגבוה גבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר ולכן האריה ששורשו גבוה יותר, בנפילתו למטה נעשה חיה טמאה, מה שאין כן השור . . להיותו למטה מ'פני אריה', לכן גם לאחר השבירה אינו נפרד מן הקדושה, אלא הוא בהמה טהורה.

ממאמר שבת פרשת אחריי' קדושים, ה'תשכ"ח

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

יב (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר וּטְמֵאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דִּוְתָהּ תִּטְמָא:

ב מלל עם בני ישראל למימר אתמא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מסאבא שבעת יומין כיומי רחוק סוכתה תהי מסאבא:

לדה. כימי נדת דוּתָהּ תטמא. כסדר כל טמא האמורה בנדה, מטמא בטמאת לדה, ואפלו נפתח הקבר בלא דם. דוּתָהּ. לשון דבר הזב מגופה. לשון אחר: לשון מדנה וחלי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה, ראשה ואבריה כבדין עליה.

כ"י אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי: כָּשֶׁם שֶׁיִּצְרָתוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר כֹּל בְּהֶמָּה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כֵּן תוֹרָתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁת אַחֵר תוֹרַת בְּהֶמָּה חַיָּה וְעוֹף. כִּי תִזְרִיעַ • (נדה כז) לְרִבּוֹת שֶׁאֲפִלוּ לְדַתּוֹ מַחֲוִי, שֶׁנִּמְחָה וְנַעֲשֶׂה כִּמְיֹן זֶרַע, אָמַר טְמֵאָה

(~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיום כ"ח אייר)

שלשה דברים העולם עומד. אחר המאמר, אמר לו: "איש מזריע תחלה יולדת נקבה" - זוהי אמר (הרבנית דבורה-לאה, בתו של אדמו"ר הזקן). "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" - זהו אמת.

אִישׁ מִזְרִיעַ תַּחֲלָה יוֹלֶדֶת נִקְבָּה, אִשָּׁה מִזְרַעַת תַּחֲלָה יוֹלֶדֶת זָכָר (ברכות ט) באחד החזיונות לילה שראה ה"צמח צדק" את רבני הזקן, בתוך שלשים יום להסתלקותו, אמר לפניו המאמר "על

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א, עמ' 732)

"כִּי תִזְרִיעַ" - הנריעה אינה אפשרית אלא בארץ. לומר לה, כי למרות התשוקה האמורה, אין אדם רשאי לברוח מן העולם, אלא עליו לעבוד עם העולם ובתוכו - לברור ולהעלותו.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב) "אִשָּׁה" - רמז לתשוקת הנשמה לחזור אל שרשה האלקי, שכן השם אשה הוא על שם מקורה של האשה, "כִּי מֵאִשׁ לוקחה" (בראשית ב).

(~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק ז, עמוד 74 - מתוך 'לקראת שבת')

טעם הקדמת תורת הבהמה לתורת האדם

מה שאין-כן בשאר הנבראים שאינם יכולים לעבוד כלל על רצונו יתברך, הינו שההבדל ביניהם הוא לא רק במעשה החטא בפועל אלא גם באפשרות לחטא, שאצלם אין בכלל האפשרות לחטא, מה שאין-כן באדם. ומזה נבוא גם כן לבאור סדר פרשיותיהם בתורה, דהסדר הוא מהקל אל הכבד, דתחלה נשנית תורת הבהמה כו', שהברור והעילוי דבהמה חיה ועוף - שאינם יכולים לחטא, הוא בנקל יותר מהברור דהאדם - שיש בו האפשרות לחטא, ולכן רק לאחרונה נשנית תורת האדם.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי, כָּשֶׁם שֶׁיִּצְרָתוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר כֹּל בְּהֶמָּה וְחַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כֵּן תוֹרָתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁת אַחֵר תוֹרַת בְּהֶמָּה חַיָּה וְעוֹף. (יב, ב. ובפירוש רש"י) וְצִרִּיף לְהַבִּין מַה הַשִּׁיכוֹת בֵּין יִצְרָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּסוֹף מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית - לְבִין זֶה שֶׁנִּתְפָּרֶשֶׁת תוֹרָתוֹ אַחֵר בְּהֶמָּה וְעוֹף, שֶׁעַל־זֶה אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי "כָּשֶׁם כִּי כֹ", הִינּוּ שֶׁב' עֲנִינִים אֵלּוּ שׁוּיִם הֵם. וַיֵּשׁ לְבָאָר עַל־פִּי דְבָרֵי אֲדָמוֹר"ר הִזְקֵן בִּתְנִיָּא, שֶׁהָאֲדָם נִחוּת מִכָּל הַנִּבְרָאִים בְּזֹאת שֶׁהוּא בַּעַל בְּחִירָה וּבִיכְלִיתוֹ לַחֲטָא,

ספורנו

בו ללחות מותריי ויהיה הולך נקבה. כימי נדת דוּתָהּ. כי בו ימים ראשונים יגר הנדות אשר לא התעפש עדין ולא הפסיד צורת טמאתו. תורה ג

ממנה לפעמים בעת החבור - לא יכנס ביצירת הזכר כלל, אבל דמה ותפעל ויקפא בזרע האיש, וכאשר יכנס מזרעה הלחותי בדמה הנקפא, יהיה

יב (ב) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר. כבר אמרו 'אשה מזרעת תחלה יולדת זכר' (נדה פא, א). וזה, כי אמנם זרע האשה - והוא הלחות הנפלט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א עמ' 236)

עלול להגיע ל'כלות הנפש', שאיפה להנתק מהגוף והעולם. מלמדנו הכתוב, שגם הוא ח'יב 'לזרע' מצות גשמיות וארציות (כשם שזריעה פשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לידי צמיחה).

אשה כי תזריע (יב, ב) ירמו . . על כנסת ישראל . .
שנקראת אשה . . הזרעת מצוות (אור החיים) הקב"ה נקרא 'איש', ועל שמו נקראת כנסת ישראל בשם 'אשה' – "כי מאיש לקחה זאת". השם אשה מבטא, אפוא, יהודי שקשור לה', וכל רצונו הוא להתקרב אליו. והנה, אדם כזה

ג וביקמא תמינאה יגזר בסרא דערלתה:

(ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק ל"ה עמוד 57 ואילך – מותך 'לקראת שבת')

מסירות נפש של מוהל

והינו, כי מסירות נפש זו היא מצד דרךגת ישראל כפי שהם למעלה אפילו מהתורה, וכמאמר רבותינו ז"ל מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה (ראה ב"ר פ"א, ד. תדב"ר פ"ד).

וכיון שענין המילה הוא גילוי ה'עצם' ד'ישראל שלמעלה מהתורה, לכן הרי זה מודגש בפעולת המילה, שמוכן המוהל למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה של חלול שבת – ולמול את התינוק.

ומוהל שאינו מוכן למסור נפשו ולמול בשבת – אינו יכול למול גם בחול; כי הרי על-ידי המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה (שו"ע אדה"ז א"ח מהד"ת סו"ד), והינו התקשרות העצמית ד'ישראל בקודשא-ברייהו שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במוהל הבא למול את התינוק ולהכניסו בבית.

בקשר לפסוק "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג), ישנה הלכה ב'שלחן ערוך' "מילה בזמנה דוחה את השבת, שנאמר: וביום השמיני ימול בשר ערלתו – ביום, ואפילו בשבת" (שו"ע אדה"ז תחילת סימן שלא).

ענין זה של מילה בשבת, יש בו דבר פלא. דבשלקמא אם האב הוא שמל את בנו ביום השבת – מוכן, שהרי זו היא מצוה דידיה; אבל כאשר בא מוהל אחר ומל את הבן – וכמו שהוא ברובא דרובא – הרי לכאורה, פיון שאין המצוה מוטלת עליו בדוקא, למה לו להכניס עצמו בזה ולעשות פעולה היפך משמירת השבת?

ונש' לומר דאדרבה, בזה בא לידי ביטוי ענין המילה לאמיתותו. דהנה מבאר בספרים שענין המילה מדגיש את ענין ה'מסירות נפש', שיהודי מוכן למסור את נפשו להקב"ה בלי שום חשבונות, ואפילו כשעל-פי התורה יש בזה שאלות וספקות (וע"ד מעשה פינחס – ראה ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 46)

לקנימה, הטילה אותה התורה על האב. וימול אברהם – המצוה מטלת מלכתחלה על האב. ואיכא בינייהו, כאשר הבן הגיע לבגרות ולא נמול: האם מטלת המצוה עליו או על האב.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, ג) מקאן, שהאב מצוה על בנו למולו (ירושלמי) בבבלי נלמדת חובה זו ממה שנאמר 'וימול אברהם את יצחק בנו'. ויש לבאר: **וביום השמיני** – המצוה מטלת על הבן (שהרי לא נזכר בפסוק שהיא מטלת על האב), אלא שמאחר שהתינוק אינו יכול

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך 2, עמוד 53 – מותך 'לקראת שבת')

בריתו של אברהם אבינו

השמיני ימול בשר ערלתו", ובספר ה"יד" למד זאת ממה שנאמר לאברהם אבינו "המול לכם כל זכר"? ויובן בהקדים מה שכתב הרמב"ם בפרוש המשניות (חולין סוף פרק ז) "כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה על-ידי משה רבינו עליו השלום, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו השלום מל עצמו

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, ג)
למול את הבן שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו (רמב"ם ספר היד, במנין המצוות)
מצוה רטו היא שצונו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר. (ספר המצוות מצוה רטו)
וצריך להבין טעם השנוי בין ספר המצוות לספר ה"יד", דבספר המצוות למד זאת ממה שנאמר (בפרשתנו) "וביום

על־ידי מִשֶׁה רבינו ולא בגלל הצווי לאברהם, עם כל זה תוכנה ומהותה הוא "בריתו של אברהם אבינו", כי מתקשרים באותו ברית שנכרתה עם אברהם. וזהו טעם השינוי בין ספר המצוות לספר ה"יד": שספר ה"יד" הוא ספר הלכה, ולכן מביא מקור החיוב דהמצוה שהוא בפרשת תזריע (לאחרית מתן־תורה), וספר המצוות שענינו הוא פרוש המצוות (תוכנו והלכותיהן), מביא הפתרונים המבארים מהותה וגדרה של המצוה, הפתרונים אצל אברהם אבינו.

ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על־ידי משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו על־ידי־השלוש". הינו שקיים המצוות עתה - אף המצוות שנצטוונו עליהן קודם מתן־תורה, הוא אף ורק מפני צווי הקב"ה על־ידי משה. ויש לומר, שיש הבדל בין מצוות מילה לשאר המצוות שנצטוו עליהם אף קודם מתן־תורה, שמצוות מילה אף לאחר מתן־תורה, תוכנה הוא "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", דאף־על־פי שחיוב המצוה הוא מפני שציונו הקב"ה

ד ותלתין ותלתא יומין תיתב בדם דכו בבל קידשא לא תקרב ולמקדשא לא תעול עד משלם יומי דכותה:

(ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל־קדש לא־תגע ולא־המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה:

לא־תגע • אזהרה לאוכל, כמו ששנויה ב"יבמות" (דף עה). • בכל־קדש • (מכות יד. יבמות שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארץ, ששבלה לסוף שבועה ואין שמשה מעריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את כפרת טהרתה.

י"ג • תשב • אין "תשב" אלא לשון עכבה, כמו: (דברים א) "ותשבבו בקדש", (בראשית יג) "וישב בארץ ממרא". בדמי טהרה • אף־על־פי שרואה, טהרה. בדמי טהרה • לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו 'טהר'. ימי טהרה • מפיק ה"א - ימי טהר שלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י ע' 90, ע"פ ביאורי החומש)

"אף־על־פי שרואה טהרה" - גם כשאדם רואה סביבו דם (שרומז על הטמאה), הוא אינו מתחשב ומשפע מזה, אלא נשאר טהור. ועל־ידי־זה מגיע לדרגה נעלית יותר - "והוא שם דבר כמו טהר", לא רק שהאדם טהור, אלא הוא הופך ומשנה את טבעו של ה"דם" ל"דם טהר".

תשב בדמי טהרה (יב, ד) בדמי טהרה: אף־על־פי שרואה טהרה. בדמי טהרה: לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו טהר (רש"י) תפקידו של האדם להפך את חשף העולם לאור באמצעות התורה והמצוות. אף לכל־לראש עליו לנאש שאין החשף משפיע עליו, ורק אז יכול להפך את החשף לאור. ענין זה נרמז בסדר פרוש רש"י:

ה ואם נקובתא תליד ותהי מסאבא ארבעה עשר כרובקה ושתין ושתא יומין תיתב על דם דכו:

(ה) ואם־נקבה תלד וטמאה שבעים בנדתה ושלשים יום ושלשת ימים תשב על־דמי טהרה:

ובמשלם יומי דכותה לברא או לברתא תיתי אמר בר שמה לעלתא ובר יונה או שפנינא לחטאתא לתרע משפן זמנא לנת פהנא:

(ו) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא בבש בן־שנתו לעלה ובן־יונה או־תר לחטאת אל־פתח אהל־מועד אל־הכהן:

ויקרבנה קדם יי ויכפר עלה ותדפי מסואבת דמהא דא אוריתא דילדתא לדוכרא או לנקובתא:

(ז) והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה:

שְׁהוּא בָּא לְכַפֵּר, בּוֹ הִטְהָרָה תְּלוּיָהּ. וְטִהָרָה • מְכַלֵּל
שְׁעָד כָּאן קְרוּיָה טְמֵאָה.

כִּי־יִי־וְהִקְרִיבוּ • (זבחים יט. סנהדרין פג) לְלַמֶּדֶךָ, שְׂאִין מֵעֶפְכָּה
לְאָכֹל בִּקְדָּשִׁים אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה
חֲטָא, שְׁנֵאֲמַר: "וְכִפֹּר עָלֶיָּה הַכֹּהֵן וְטִהָרָה", מִי

ח וְאִם לֹא תִשְׁכַּח יְדֵהָ כְּמִסַּת אִמְרָא וְתִסַּב
תְּרִין שְׁנֵינִין אוֹ תְּרִין בְּגֵי יוֹנָה חַד לְעֵלְמָא
וְחַד לְחֲטָאָתָא וְכִפֹּר עָלֶיהָ כְּהֵנָּא וְתִדְכִּי:

(ח) וְאִם־לֹא תִמְצָא יְדֵהָ דִּי שֶׁהָ לְקַחְהָ שְׁתֵּי־תְרִין
אוֹ שְׁנֵי בְּגֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלְמָא וְאֶחָד לְחֲטָאָתָא וְכִפֹּר
עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטִהָרָה: פ

לְעוֹלָה, כֶּף שְׁנֵינִי ב' זְבָחִים' בְּכֶרֶךְ 'כָּל הַתְּדִיר' (דף צ

• (א"ז)

כִּי־יִי־אֶחָד לְעֵלְמָא וְאֶחָד לְחֲטָאָתָא • לֹא הִקְדִּימָה
הַפְּתוּב אֲלֵא לְמִקְרָאָה, אֲבָל לְהִקְרָבָה - חֲטָאָתָא קוֹדֵם

א וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה וְעִם אֶהֱרֹן לְמִימַר:

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

ב אֲנִשׁ אֲרִי יְהִי כְּמִשְׁךָ בְּסִרְיָה עֲמָקָא אוֹ
עֲדִיָּא אוֹ בְּהֵרָא וְיְהִי כְּמִשְׁךָ בְּסִרְיָה לְמַכְתָּשׁ
סְגִירִי וְיִתְחִי לֹת אֶהֱרֹן כְּהֵנָּא אוֹ לֹת חַד
מִבְּנוֹהֵי כְּהֵנָּא:

(ב) אֲדָם בְּיִיחִיָּה בְּעוֹר־בִּשְׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ־סִפְחָת אוֹ
בְּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר־בִּשְׂרוֹ לִנְגַע צִרְעַת וְהוּבָא
אֶל־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים:

וגו' • גִּזְרַת הַפְּתוּב הִיא, שְׂאִין טְמֵאָת נִגְעִים וְטִהָרְתָן
אֲלֵא עַל־פִּי כֹהֵן (ח"ט) •

כִּי־יִי־שְׂאֵת אוֹ־סִפְחָת וגו' • (נעמים פ"א) שְׁמוֹת נִגְעִים
הֵם, וּלְכַנּוֹת זֶה מִזֶּה. בְּהֶרֶת • חֲבֵרְבוֹרוֹת טִיִּיא־ר
כְּלַע"ז, וְכֵן (אייב לד): "כְּהִיר הוּא בְּשִׁחָקִים". אֶל אֶהֱרֹן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך י עמ' 25)

"מִנְגַּעֲי עֲצָמוֹ" - הוּא רוֹאֵה אוֹתָם בְּחִבְרוֹ, מִכֵּינן שְׁהוּא עֲצָמוֹ
לְקוֹי בְּמוֹמִים אֵלֶּה. וְכַתּוּבָת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הִידוּעָה,
שְׁכַּאֲשֶׁר אֲדָם רוֹאֵה רַע בְּזוּלָתוֹ, הִרִי זֶה הוֹכָחָה שְׁמַעֲיִן אוֹתוֹ
רַע - נִמְצָא בּוֹ עֲצָמוֹ.

וְהוּבָא אֶל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים (יג, ב)
כָּל הַנִּגְעִים אֲדָם רוֹאֵה חוּץ מִנְגַּעֲי עֲצָמוֹ (נעמים פ"ב)
"כָּל הַנִּגְעִים אֲדָם רוֹאֵה" - כָּל 'נִגַּע' וּמוֹם רוּחָנִי שְׂאֵדָם
רוֹאֵה, "חוּץ" - בְּחוּץ, אֲצֵל זוּלָתוֹ, עָלָיו לְדַעַת שְׂאִין זֶה אֲלֵא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

נִקְרִית. בְּעוֹר בִּשְׂרוֹ - הַנִּגַּע אֵינוֹ שִׁיר לְעֵצֶם הָאֲדָם וְאִף
לֹא לְבִשְׂרוֹ, כִּי־אִם לְעוֹרוֹ בְּלִבְד. נִגַּע צִרְעַת - נִגַּע גַּם
מִלְשׁוֹן נִגְיָעָה; הַנִּגַּע אֵינוֹ שִׁיר אֲפִלּוֹ חִיצוֹנִיּוֹתוֹ, אֲלֵא רַק
נוֹגַע בּוֹ.

וְהָיָה בְּעוֹר בִּשְׂרוֹ לִנְגַע צִרְעַת (יג, ב)
רַק פְּסָלֶת שְׁבִסוּף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נוֹלְדוֹ
בְּבִשְׂרוֹ . . בְּחִיצוֹנִיּוֹת (לקוטי תורה)
וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף: כִּי יִהְיֶה - אֵין זֶה דָּבָר הֶרְגִּיל, אֲלֵא מִקְרָה

ספורנו

הַמֵּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה וְזוּלָתָם, וְלֹא תִהְיֶה
בָּהֶם טְמֵאָה כָּלָל.
וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. כִּי כָּל מִי שִׁילֵף אֶל
מְקוֹם לְהִתְפַּעֵל לֹא יִקְרָא "בָּא" אֲזַ, אֲבָל
יִקְרָא "מוּבָא", כְּעֵנִין "...תוּבָל
לְמַלְךְ.. רַעוּתִיָּה מוּבָאוֹת לָר" (תהלים מה,
טו), "וְהִגִּישׁוּ אֲדוֹנָיו" (שמות כא, ו), "וְהִבִּיא
הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ" (במדבר ו, טו), וְהִתְפַּךְ
"וְנִגְשׁוּ אֶל הַמִּשְׁפָּט" (דברים כה, א),
"וְנִקְרַב בַּעַל הַבֵּית" (שמות כב, ז), "עַד
הָאֱלֹהִים יָבֹא דְבַר שְׁנֵיהֶם" (שם שם,
ח). תורה ג

הַצִּרְעַת הַחֲזָקִים שֶׁסְּפָרוּ, שֶׁהֵם סִרְטָן
לְכָל הַגּוֹף בְּכָלָל, וְהֵם נוֹטִים אֶל הָאֲדָם
וְהַשְׁחָרוֹת, לֹא תִטְמָאֵם הַתּוֹרָה כָּלָל.
כִּי אֵלֶּה הֵד' מִרְאוֹת לְבִדְנָה שֶׁסְּפָרוּ ז"ל
שֶׁהֵן שְׂאֵת וְתוֹלְדָתָהּ, בְּהֶרֶת וְתוֹלְדָתָהּ
בָּאוֹת בְּתוֹכָחוֹת עַל עוֹן, בְּאִמְרָם ז"ל:
כָּל שֵׁשׁ בּוֹ אֶחָד מִד' מִרְאוֹת הַלָּלוֹ
אֵינָן אֲלֵא מִזְבַּח כְּפָרָה (ברכות ה, ב), אֲבָל
שְׂאֵר מֵינֵי הַצִּרְעַת שֶׁסְּפָרוּ הָרופְאִים
לֹא יְהִיוּ בְּעִמְנוּ כָּלָל עַל צַד 'מִזְבַּח
כְּפָרָה' אִם לֹא יִהְיֶה עִמְנוּ בְּתַכְלִית
הַקְּלָקוֹל חֵס וְשְׁלוֹם בְּשְׂאֵר "מִדּוֹי
מִצְרִים הֶרְעִים", אוֹ מִצַּד חֲטָא בְּהִנְגָּה

(ח) וְכִפֹּר עָלֶיהָ. כִּי כָּל יְמֵי זוֹב טְמֵאָתָהּ
תִּהְיֶינָה כָּל מַחֲשַׁבּוֹתֶיהָ פּוֹנוֹת אֶל עַסְקֵי
כְּלֵי הַזֶּרַע וּפְעֻלָּתָם, וְלֹא תִהְיֶה רְאוּיָהּ
לְמַקְדֵּשׁ וּקְדָשָׁיו עַד שֶׁתִּבְיֵא כְּפָרָתָהּ
וְתִפְנֶה אֶל הַקֹּדֶשׁ. תורה ט
יג (ב) אֲדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בִּשְׂרוֹ. וְהָיָה
יִהְיֶה בָּרַב, אִם לֹא יִטְהַר הַזֶּרַע מִדָּם
הַנְּדוּת.
שְׂאֵת אוֹ סִפְחָת אוֹ בְּהֶרֶת. כָּלֶם מֵינֵי
צִרְעַת, וּמִרְאֵיהֶן לָכֵן, כְּמוֹ שְׂבָא
כְּבִבְלָה. וְאֵין בָּהֶן מִמֵּינֵי הַצִּרְעַת
שֶׁסְּפָרוּ הָרופְאִים, וְזוּלָתֵי הַמּוֹרְפִיא־הָ
וְהָאֲלֵבָאֵם וְהַנֶּתֶק. אִמְנָם שְׂאֵר מֵינֵי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 65)

שמדבר לשון הרע מתוך חסר שימת לב, ללא פגנה רעה. ונמצא, שהרע אינו בנפש הדובר, בפנימיותו, אלא רק בדבורו, היינו בחיצוניותו.

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פְּסֻלַּת שְׂבָסוּף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרָר, לָכֵן נוֹלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . .
בְּחִיצוֹנִיּוֹת (לקוטי תורה) יֵשׁ לְשֹׂאֵל, הֲרֵי נִגְעִים בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהוּא עוֹן חֲמוּר בְּיִתְדוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהַפְּגָנָה לְמִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 89)

אור הראיה הוא בתקף גדול, ואינו יכול להתצמצם בראיה גשמית (שלבן נקרא הסוימא 'סגי נהר'); וענינו ברוחניות הוא, שרואה רק את הפנימיות של האדם, שפלה טוב. ולכן אין הוא רואה את הנגע - פסלת חיצונית.

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פְּסֻלַּת שְׂבָסוּף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרָר, לָכֵן נוֹלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . .
בְּחִיצוֹנִיּוֹת (לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ, מִדּוּעַ כִּהֵּן שֶׁשָּׂחַף מְאוּרָוֹ אֵינוֹ רֹאֶה אֶת הַנִּגְעִים. דְּהֵנָּה, אֲצֵל אָדָם כִּזֶּה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לו עמ' 34)

"אורות עליונים", אלא שנשתלשל מהם דינים קשים, ומהם משתלשל מראה נגע טמא. והדבר בא לידי בטוי גם בנגע כפשוטו - במראה טהור מלכתחלה: אמירת הפהן 'טהור' אינה טהרה מן הטמאה, אלא המתקת הגבורה והפיכתה לחסד.

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקֻדְשָׁה (לקוטי תורה) גְּבוּרָה בְּשִׂרְשָׁהּ אֵינָה צְמֻצוֹם, מִנִּיעַת הַשִּׁפְעַת, אֲלֵא תַגְבִּיחַת הַשִּׁפְעַת, שֶׁלְמַעֲלָה מִכְּלִי הַמְּקַבֵּל, וְלָכֵן מִשְׁתַּלְשֵׁל מִמָּוֶנָה צְמֻצוֹם וְדִין כְּפִשּׁוּטוֹ. וְאָף כֵּאֵן: נִגַּע בְּשִׂרְשׁוֹ הוּא תַגְבִּיחַת שֶׁל קֻדְשָׁה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

ומזה יכול להיות יניקת החיצונים, "כמו שאחר ההתלהבות בתפלה, אם אינו עוסק בתורה, יוכל להתהוות . . . בחינת דינים, קפיצת נכס". ויש להעיר מיתור לוי יצחק: המצורע - בגימטריא תה"ו.

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקֻדְשָׁה (לקוטי תורה) "אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים" הֵינּוּ אוֹרוֹת דְּתוֹהוּ, אוֹרוֹת שְׂאִינִם יְכוּלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּכֻלָּם. וּבַעֲבוּדַת הָאָדָם הֵינּוּ 'רְצוּא בְּלִי שׁוֹב', הַתְּשׁוּקָה לְצִאת מִכְּלִי הַגּוֹף וּלְכַלֵּל בְּאוֹר ה', 'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

הדרגות. ולהעיר, שגם משיח, שנקרא 'מצורע', מבדל לגמרי מכל העם, פכתוב בו "הנה ישפיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (למעלה מהאבות ולמעלה ממושה רבנו).

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קִשְׂיָא דְקֻדְשָׁה (לקוטי תורה) לְפִי זֶה, יֵשׁ לְבָאֵר מֶה שֶׁכְּתוּב בַּמִּצְרָע "בְּדֹד יֵשֵׁב" לְמַעֲלִיחָא, וְהֵינּוּ, שֶׁמְדַבֵּר בְּדִרְגָּה נְעֻלִית בְּיִתְדוֹ, שֶׁמְבַדֵּלֶת לְגַמְרֵי מִשְׁאֵר

~ נקודות משיחות קודש ~ ע"פ לקוטי שיחות כרך כו. עמוד 88 - מותר 'לקראת שבת'

טומאת הנגעים - על-ידי איש החסר

מושביו", שהמצורע נשלח מחוץ לג' מחנות, וגם שם הוא צריך לשבת לבד "בדד", אפילו לא עם טמאים אחרים. וכמו כן ברוחניות, הצרעת היא טומאה חמורה כל-כך, עד שלמי שנטמא על-ידיה אין לו כל שייכות למחנה הקדושה "מחוץ למחנה מושביו".

אָדָם כִּי-יְהִיָּה בַּעֲוֹר-בָּשָׂרוֹ שָׂאת . . . וְהוּבֹא אֶל-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים: (יג, ב).

אף-על-פי שהפל כשרין לראות נגעים - הטומאה והטהרה תלויה בכהן. כיצד, כהן שאינו יודע לראות, החכם רואה, ואומר לו, אמור טמא, והכהן אומר טמא (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה ב)

ועל-זה מלמדת התורה שדבר חמור כל-כך, אי-אפשר להעשות אלא על-ידי כהן, שענינו "לברך את עמו ישראל באהבה". רק אוהב ישראל באמת יכול לפסוק כזה דין חמור על יהודי. כי רק עליו אפשר לסמוך שלא יגזיף ולא ישקוט, ויחפש את כל הטעמים על-פי תורה להתיר, ורק כשלא ימצא, יטמא את הנגע. והנמשל בחיי היום-יום מובן.

דין זה הוא דבר פלא: דאף-על-פי שהכהן הוא קטן או שוטה, ואינו יודע את הדין וההלכה (ולכן סומך על דברי החכם), אומרת התורה דיוקא הוא יהיה מי שיפסוק הדין ויאמר לפועל 'טמא'.

ויש לומר בדרך הדרוש ועבודת האדם, דבטמאת צרעת יש חוקרא שאינה בשאר טומאות: "בדד יושב מחוץ למחנה

וַיִּחַזֵּי כִּהְנֵא יֵת מִכְתָּשָׁא בְּמִשְׁךְ בִּסְרָא
וְשַׁעַר בְּמִכְתָּשָׁא אֶתְהַפִּיף לְמִיחֹר וּמִחֹזֵי
מִכְתָּשָׁא עֲמִיק בְּמִשְׁךְ בִּסְרָא מִכְתָּשָׁא
סְגִירָתָא הוּא וַיִּחַזֵּגָה כִּהְנֵא וַיִּסְאֵב יֵתָּה:

(ג) וַרְאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בִּנְגַע
הַפֶּדֶי לָבֵן וּמִרְאָה הַנֶּגַע עִמָּךְ מַעוֹר בְּשׂוֹר נִגַּע
צָרַעַת הוּא וַרְאָהוּ הַכֹּהֵן וְטָמֵא אֹתוֹ:

חֲמָה עֲמָקָה מִן הַצֵּל. וְטָמֵא אֹתוֹ • יֹאמֵר לוֹ: 'טָמֵא
אַתָּה', שֶׁשַּׁעַר לָבֵן סִימָן טָמְאָה הוּא, גִּזְרַת הַכֶּתוּב.

כִּי"ו וְשַׁעַר בִּנְגַע הַפֶּדֶי לָבֵן • מִתְחִלָּה שְׁחֹר וְהַפֶּדֶי
לָלָבֵן בְּתוֹךְ הַנֶּגַע; וּמַעוֹט שַׁעַר שְׁנַיִם (כ"ח) • עִמָּךְ
מַעוֹר בְּשׂוֹר • (כ"ח) כָּל מִרְאָה לָבֵן עִמָּךְ הוּא, כִּמְרָאָה

וְיֹאֵם כִּהְנֵא חֲנִיָּא הִיא בְּמִשְׁךְ בִּסְרָא
וְעֲמִיק לִית מִחֻזָּהָ מִן מִשְׁכָּא וְשַׁעַר לֹא
אֶתְהַפִּיף מִיחֹר וַיִּסְגֵּר כִּהְנֵא יֵת מִכְתָּשָׁא
שְׂבָעָא יוֹמִין:

(ד) וְאִם־בִּחְרָתָּ לְבִנְיָה הוּא בְּעוֹר בְּשׂוֹר וְעִמָּךְ
אֵין־מִרְאָה מִן־הַעוֹר וְשַׁעַר לֹא־הַפֶּדֶי לָבֵן וְהַסְגִּיר
הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׂבָעַת יָמִים:

כִּי"ז וְעִמָּךְ אֵין־מִרְאָה • לֹא יִדְעָתִי פְּרוּשׁוֹ. וְהַסְגִּיר • וַיִּסְגֵּרָנוּ בְּבֵית אֶחָד, וְלֹא יִרְאָה עַד סוֹף הַשָּׁבוּעַ,
וַיּוֹכִיחוּ סִימָנִים עָלָיו.

הַיִּחַזֵּגָה כִּהְנֵא כִּיּוֹמָא שְׂבִיעָאָה וְהָא
מִכְתָּשָׁא קָם כַּד הָיָה לֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׁא
בְּמִשְׁכָּא וַיִּסְגֵּרָנָה כִּהְנֵא שְׂבָעָא יוֹמִין
תְּנִינֹת:

(ה) וַרְאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עִמָּךְ
בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׂבָעַת
יָמִים שְׁנִית:

כִּי"ח בְּעֵינָיו • כִּמְרָאָהוּ וּבְשַׁעוֹרוֹ הָרִאשׁוֹן. וְהַסְגִּירוֹ • שְׁנִית • הָא אִם פָּשָׁה בְּשָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט.

וַיִּחַזֵּי כִּהְנֵא יֵתָּה כִּיּוֹמָא שְׂבִיעָאָה תְּנִינֹת
וְהָא עֲמִיקָא מִכְתָּשָׁא וְלֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׁא
בְּמִשְׁכָּא וַיִּדְכֶּנָּה כִּהְנֵא עֲדִיתָא הִיא וַיִּצַּבַּע
לְבוּשֵׁיהִי וַיִּדְכֵּי:

(ו) וַרְאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהִנֵּה כִּהְנֵא
הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטַהֲרוֹ הַכֹּהֵן מִסִּפְחַת
הָיָה וּכְבֹס בְּגָדָיו וְטַהֵר:

בְּגָדָיו וְטַהֵר • הוּאֵל וְנִזְקֵק לְהַסְגֵּר, נִקְרָא טָמֵא וְצָרִיף
טְבִילָה.

כִּי"ט כִּהְנֵא • הַכֹּהֵן מִמְרָאִיתוֹ; הָא אִם עִמָּךְ בְּמִרְאִיתוֹ
אוֹ פָּשָׁה – טָמֵא. מִסִּפְחַת • שֵׁם נֶגַע טַהוֹר. וּכְבֹס

וְיֹאֵם אוֹסְפָא תוֹסֵף עֲדִיתָא בְּמִשְׁכָּא כְּתֵר
דְּאַתְחֲזִי לְכִהְנֵא לְדַפּוּתָהּ וַיִּתְחַזֵּי תְּנִינֹת
לְכִהְנֵא:

(ז) וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה הַמִּסִּפְחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הָרִאשׁוֹ
אֶל־הַכֹּהֵן לְטַהֲרָתוֹ וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל־הַכֹּהֵן:

ספורנו

עוֹר, עַד שֶׁיִּהְיֶה יָחַס לָבֵן הָעוֹר אֵלָיו
כִּיחָס הַצֵּל אֵל הַחֲמָה. תוֹרָה ה
(ה) וַרְאָהוּ הַכֹּהֵן. גִּזְרַת הַכֶּתוּב שֶׁלֹּא
תִּהְיֶה טָמֵאָת נִגְעִים וְטַהֲרָתָן אֵלָא עַל
פִּי כֹהֵן, "כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת"
(מלאכי ב, ז), וַיִּוֹרֵד לְמַנְגַּע לְפִשְׁפֹּשׁ
בְּמַעֲשָׂיו, וַיִּתְפַּלֵּל עַל עַצְמוֹ, וַיִּתְפַּלֵּל גַּם
הַכֹּהֵן עָלָיו. וּבִלְעֲדֵי זֹאת, בְּהִיּוֹת עַל
פִּיהֶם כָּל נֶגַע (על פי דברים כא, ה), יִקְנוּ
טְבִיעוֹת עֵין בְּמִדְרָגוֹת הַמְרָאוֹת
לְהַבְחִין בֵּין נֶגַע לְנֶגַע. תוֹרָה ו

מח, "נִרְפָּא הַנֶּתֶק" (פסוק לו). וּבִהְיוֹת זֶה
הַמִּין מִן הַחֲלִי לַעֲנֹשׁ, כְּאַמְרֵם ו'ל 'אינו
אֵלָא מִזְבֵּחַ כִּפְרָה' (ברכות ה, ב), נֶתַן וּמִנִּי
הַהִסְגֵּר לְעוֹרֵר אֵל הַתְּשׁוּבָה, כְּאַמְרוֹ
ו'יִגַּל אֲזָנִים לְמוֹסֵר וַיֹּאמֶר כִּי יִשׁוּבוּן
מֵאֲנִין" (איוב לו, ט). תוֹרָה ד
(ד) וְעִמָּךְ אֵין מִרְאָה מִן הָעוֹר. אֵף עַל
פִּי שְׂאֵמְרוֹ כָּל מִרְאָה לָבֵן עִמָּךְ הוּא,
כִּמְרָאָה חֲמָה הַעֲמָקָה מִן הַצֵּל, מִכָּל
מָקוֹם בְּהִיּוֹת גַּם הָעוֹר בְּאִיזוֹ מִדְרָגָה מִן
הַלָּבֵן, לֹא יִהְיֶה כָּל לָבֵן עִמָּךְ אֵצִל
וּזְלָתִי בְּהִיּוֹת עוֹבֵר גְּבוּל הַלָּבֵן שֶׁל

(ג) נֶגַע צָרַעַת הוּא. הִנֵּה אָמַר
לְפָעַמִּים "נֶגַע צָרַעַת הוּא", וּפָעַמִּים
"צָרַעַת הִיא" (פסוק ח), וּפָעַמִּים "צָרַעַת
נוֹשֶׁנֶת הוּא" (פסוק יא), וּפָעַמִּים "נֶגַע
הִיא" (פסוק כב). כִּי אָמְרָם יֵשׁ לְצָרַעַת,
כְּמוֹ לְשֹׁאֵר הַחֲלָאִים, עֲתוֹת הַתְּחִלָּה
וְתוֹסֶפֶת וְתִכְלִית, וְאִם יִרְפָּא הַחֲלִי
תִּהְיֶה לוֹ יְרִידָה גַּם כֵּן. וַיִּקְרָא לְהַתְּחִלָּה
"נֶגַע" בְּלִבָּד, וְלַתּוֹסֶפֶת "נֶגַע צָרַעַת",
וְלַתְּכִלִּית "צָרַעַת", וְכֹאשֶׁר תִּדְשֹׁן
תִּקְרָא "צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת" (פסוק יא), וְכֹאשֶׁר
תִּהְיֶה בִּירִידָה יֹאמֶר "נִרְפָּא הַנֶּגַע" יי.

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע נא

(ח) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פִשְׁתָּהּ הַמְסֻפָּחַת בְּעוֹר וְטִמְאָו הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: פ

ח וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא וְהָא אוֹסְפַת עֲדִיתָא בְּמִשְׁכָּא וַיִּסְאֲכְנָה כִּהְנָא סְגִירוּתָא הִיא:

כ"י • וְטִמְאָו הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטָמָא הָרִי הוּא מַחֲלָט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וּלְתַגְלִמַת וּלְקַרְבֵּן הָאֹמֹר בְּפִרְשַׁת

"זאת תהיה". צרעת הוא • המספחת הזאת. צרעת, לשון נקבה. נגע, לשון זכר.

(ט) נִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בָאָדָם וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: ט מִכְתֵּשׁ סְגִירוֹ אֲרִי תֵּהִי בְּאִנְשָׁא וַיִּתֵּמִי לָתָּה כִּהְנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 81)

נִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בָאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) וַיֵּשׁ לְשֹׂאֵל, מִדּוּעַ נִקֵּט סִגְנוֹן שֶׁל עֲנִיָּן חֹדֶשׁ, וְהִרֵי הַהִקְדָּמָה לְדִינֵי צָרַעַת כִּכָּר אֲמוּרָה לְעִיל. וַיֵּשׁ לוֹמַר, דִּהְנֶה לְהֵלֹךְ נֶאֱמַר "כָּלוּ הַפֶּךְ לָבֹן טָהוֹר הוּא", וּבְדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט אֵינָה גִזְרַת הַכְּתוּב

אֵלָּא סְבָרָא - תּוֹפְעָה זֹו מוֹכִיחָה שְׂאִין זֶה חָלִי אֵלָּא טִבֵּעַ הַגּוֹף. הָרִי שְׁנִתְחַדֵּשׁ כָּאֵן דִּין כָּלְלִי: כְּאִשֶּׁר כָּלוּ הַפֶּךְ לָבֹן, אֵין כָּאֵן חִלּוּת "נגע צרעת", וְלָכֵן אֵין כָּאֵן "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן".

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכָה שְׁעָר לָבֹן וּמַחֲיַת בְּשָׂר חִי בְשֵׂאת:

י וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא וְהָא עֲמָקָא חוּרָא בְּמִשְׁכָּא וְהִיא הַפֶּכָה שְׁעָר לְחֹרֵר וְרָשָׁם בְּסָרָא חִיָּתָא בְּעֲמָקָתָא:

כ"י • וּמַחֲיַת • שְׁנִימִינִי ט בְּלַע"ז, שְׁנֵהֶפֶךְ מִקְצַת הַלָּבֹן שֶׁבִּתּוֹף הַשְּׂאֵת לְמִרְאָה בְּשָׂר, אָף הוּא סִימֵן טִמְאָה - שְׁעָר לָבֹן בְּלֹא מַחֲיָה, וּמַחֲיָה בְּלֹא שְׁעָר לָבֹן;

וְאֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא נֶאֱמַרְהָ מַחֲיָה אֵלָּא בִּ"שְׂאֵת", אָף בְּכָל הַמִּרְאֹת וְתוֹלְדוּתֵיהֶן הוּא סִימֵן טִמְאָה.

(יא) צָרַעַת נֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרָנוּ כִּי טִמְאָה הוּא:

יֹא סְגִירוֹת עֲתִיקָא הִיא בְּמִשְׁוֹף בְּסִרָה וַיִּסְאֲכְנָה כִּהְנָא לֹא יִסְגְּרָנָה אֲרִי מְסָאֵב הוּא:

כ"י • צָרַעַת נֹשֶׁנֶת הִיא • מִכָּה יִשְׁנָה הִיא תַּחַת הַמַּחֲיָה, וְחִבּוּרָה זֹו נִרְאִית בְּרִיאָה מִלְמַעְלָה וְתַחֲתִיָּה

מִלָּאָה לַחָה; שְׁלֹא תֹאמַר: הוּאִיל וְעֲלִתָּה מַחֲיָה - אֲטַהַרְנָה.

(יב) וְאִם־פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וּכְפֹתָהּ הַצָּרַעַת אֶת כָּל־עוֹר הַנֶּגַע מֵרָאשׁוֹ וְעַד־רִגְלָיו לְכָל־מִרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב וְאִם מִסְגָּא תִסְגִּי סְגִירוּתָא בְּמִשְׁכָּא וְתַחֲפִי סְגִירוּתָא יָת כָּל מִשְׁוֹף מִכְתָּשָׁא מְרִישָׁה וְעַד רִגְלֹוֹהִי לְכָל חִיזוֹ עֵינֵי כִּהְנָא:

כ"י • מֵרָאשׁוֹ • שֶׁל אָדָם וְעַד רִגְלָיו. לְכָל־מִרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן • פָּרִט לַכֹּהֵן שֶׁחֲשָׁךְ מְאוּרֹו.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כְּפֹתָהּ הַצָּרַעַת אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָהַר אֶת־הַנֶּגַע כָּלוּ הַפֶּךְ לָבֹן טָהוֹר הוּא:

יג וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא וְהָא חֶפֶת סְגִירוּתָא יָת כָּל בְּסִרָה וַיִּדְכִּי יָת מִכְתָּשָׁא כָּלָה אֶתְהַפִּיף לְמַחְבּוֹר דְּכִי הוּא:

(יד) וּבָיִים הִרְאֹות בּוֹ בְּשָׂר חִי וְטִמְאָ:

יִד וּבִיזִימָא דְאַתְחַזִּי בֵּה בְּסָרָא חִיָּא יְהִי מְסָאֵב:

כ"י • וּבָיִים הִרְאֹות בּוֹ בְּשָׂר חִי • אִם צִמְחָה בּוֹ מַחֲיָה, הָרִי כִכָּר פֶּרֶשׁ שֶׁהַמַּחֲיָה סִימֵן טִמְאָה! (כ"ט) אֵלָּא הָרִי שֶׁהִיא הַנֶּגַע בְּאֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רִאשֵׁי אֲבָרִים שְׂאִין מְטִמְאִין מִשּׁוּם מַחֲיָה לְפִי שְׂאִין נִרְאָה הַנֶּגַע כָּלוּ בְּאֶחָד שְׁשׁוּפֶעַ אֵילָף וְאֵילָף, וְחֹזֵר רֹאשׁ הָאֲבָר וְנִתְגַּלָּה שְׁפוּעוֹ עַל־יְדֵי שׁוּמֵן, כְּגוֹן שֶׁהִבְרִיא

וְנַעֲשֶׂה רִחֵב וְנִרְאִית בּוֹ הַמַּחֲיָה, לְמַדְנֵנוּ הַכְּתוּב שֶׁטִּמְאָ. וּבָיִים • מָה תִּלְמֹוד לוֹמַר? לְלַמֵּד, יֵשׁ יוֹם שְׂאֵתָה רֹאָה בּוֹ וַיֵּשׁ יוֹם שְׂאִין אֶתָּה רֹאָה בּוֹ. מִכָּאֵן אֲמָרוּ: חֲתָן, נֹתֵנִין לוֹ כָּל שְׁבַעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה, לוֹ, וְלֹאֲצֻטְלִיתוֹ, וְלִכְסוּתוֹ וּלְבִיתוֹ. וְכֵן בְּרִגְלָל, נֹתֵנִין לוֹ כָּל יָמֵי הַרְגֵּל.

גדר ה"יום שאי אתה רואה בו"

זה טמא. אך אם אומרים כאופן הב', שהופקעו ימים אלו מדיני ראית הנגע, הנה גם אם ראה את הנגע, אין בכך כלום].

וזהו טעם המחלקת בין רבי לרבי יהודה. דרבי הלומד את הדין מ"וצנה הכהן ופנו את הבית", משמע דסבירא ליה שהוא בגדר דחיה, ש"ממתינים לו" עד שיוציא את כליו מהבית, ודוחים את ראית הנגע לזמן מה. מהשאינפן לרבי יהודה הלומד מהפסוק "וביום הראות בו" ד"יש יום שאי אתה רואה בו", אין זה רק שדוחים את ראית הנגע, אלא שיום זה הופקע מראית נגעים, ולא חלים עליו דינים אלו כלל.

(ויעוין במקור הדברים, שנתבארה שם לפיזה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתנים גם לדבר הרשות).

וביום הראות בו בשער חי יטמא: (יג, יד)

איתא בגמרא (מועד קטן ז, ב): "וביום הראות בו, יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מכאן אמרו, חתן שנולד בו נגע, נותנין לו ז' ימי המשפה כו', דברי רבי יהודה. רבי אומר, אינו צריך. הרי הוא אומר וצנה הכהן ופנו את הבית, אם ממתינים לו לדבר הרשות, כל-שכן לדבר מצוה".

ונראה, שחלוקים רבי ורבי יהודה בגדר הדין שאין רואים נגעים בימים מסוימים, דיש לומר בשני אופנים: א. שדוחים ראית הנגע לימים אחרים. ב. שהופקעו ימים אלו מדיני ראית נגעים, ולא חלים עליהם כלל.

[וה'נפקא מינה' בין שני האופנים הוא, אם עבר הכהן וראה את הנגע בימים אלו, דאם אומרים שדוחים את ראית הנגע, הנה אם לא דחה הכהן, וראה את הנגע בין כך, הרי

טו ויחזי כהנא ית בסרא חיא ויסאכנה בסרא חיא מסאב הוא סגירות הוא :

(טו) וראה הכהן את הבשר החי וטמא הבשר החי
טמא הוא צרעת הוא:

כ"י צרעת הוא • הבשר ההוא. בשר, לשון זכר.

טז או ארי יתוב בסרא חיא ויתתפיך למחור ויתתי לות כהנא :

(טז) או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל-הכהן:

יז ויחזנה כהנא והא אתתפיך מכתשא למחור וידבי כהנא ית מכתשא דכי הוא :

(יז) וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את-הנגע טהור הוא: פ

יח ובסרא ארי יהי בה במשכה שחנא ויתפסי :

(יח) ובשר פיהיה בו-בערו שחין ונרפא:

ונרפא • השחין העלה ארוכה, ובמקומו עלה נגע אחר.

כ"י שחין • (חולין ח) לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקוי הבא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור.

יט ויהי באמר שחנא עמקא חורא או כהרא חורא סמקא ויתתחי לכהנא :

(יט) והיה במקום השחין שאנת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל-הכהן:

כ"י או בהרת לבנה אדמדמת • שאין הנגע לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשני מראות – לבן ואדום.

ספורנו

שאיין עור מחלית, כדאיתא פ'ק בא סימן (נדה נה, א), וכמו שספרו הרופאים. תורה כ

אש. כי אמנם העור הטבעי שנאבד בשחין או במכה לא ישוב עוד כמאז, אבל יולד במקומו דבר דומה לעור,

(יט) והיה במקום השחין שאנת לבנה. שאין אותו המקום נדון בסימני עור בשר של מעלה, וכן מקום מכות

(כ) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מִרְאֵה שְׁפָל מִן־הָעוֹר וְשַׁעֲרָה הַפֶּה לָבָן וְטֹמֶאֶת הַכֹּהֵן נִגְע־צֶרַעַת הוּא בְּשָׁחִין פֶּרַחַה:

נשי"א • מִרְאֵה שְׁפָל • ואין ממששה שפל, אלא מתוך לבנינותו הוא נראה שפל ועמק כמראה חמה עמקה מן הצל.

(כא) וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־כָּה שַׁעַר לָבָן וְשַׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כַּהֵּה וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים:

(כב) וְאִם־פִּשֶׁה תִּפְשֶׂה בְּעוֹר וְטֹמֶאֶת הַכֹּהֵן אֹתוֹ נִגַּע הוּא:

נשי"א • נגע הוא • השאת הזאת או הבהרת.

(כג) וְאִם־תִּחַתִּיהָ תַעֲמֹד הַבִּהְרֵת לֹא פִשֶׁתָּה צִרְבֹת הַשָּׁחִין הוּא וְטִהְרוּ הַכֹּהֵן: ס

נשי"א • תחתיה • במקומה. צרבת השחין • פתגומו 'רשם שחנא', אינו אלא רשם חמום הנקר בכשר. כל 'צרבת' לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חמום, כמו (יחזקאל כא ג): "וְנִצְרְבוּ־כָּה כָּל־פָּנִים". ריטורי"ר בלע"ז. צרבת • ריטרישמענ"ט בלע"ז.

♦ יום שני א' אייר ♦

(כד) או בשור פִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיתָּה מַחִית הַמְכוֹה בַּהֲרֵת לִבְנָה אֲדַמְדָּמַת או לִבְנָה:

נשי"א • מחית המכוה • שנימני"ט בלעז. פשחיתה המכוה נהפכה לבהרת פתוכה, או לבנה חלקה; וסימני מכוה וסימני שחין שוים הם. (חולין ח) ולמה חלקן הכתוב? לומר, שאין מצטרפין זה עם זה: נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה, לא ידונו כגריס.

(כה) וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהְפָּךְ שַׁעַר לָבָן בַּבִּהְרֵת וּמִרְאֵה עֶמֶק מִן־הָעוֹר צֶרַעַת הוּא בַּמְכוֹה פֶּרַחַה וְטֹמֶאֶת אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִגַּע צֶרַעַת הוּא:

כה ויחזי יתה כהנא והא אתהפוך שער חור בבִּהְרֵתָּ וּמִחֲזָהָּ עֵמֶק מִן מִשְׁכָּא סְגִירוֹתָּ הִיא בְּכוֹרָהּ סְגִיָּאָה וְיִסָּאָב יִתָּה כִּהְנָא מִכְּתֵשׁ סְגִירוֹתָּהּ הִיא:

(כו) וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בַּבִּהְרֵת שַׁעַר לָבָן וְשַׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כַּהֵּה וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים:

כו ואם יחזנה כהנא והא לית בבִּהְרֵתָּ שַׁעַר חור ומכִּיכָּא לִיתָהּא מִן מִשְׁכָּא וְהִיא עֵמֶקָּא וְיִסָּגְרָנָה כִּהְנָא שִׁבְעָא יוֹמִין:

כֹּה וַיִּחַזְקֵהוּ כִּהְנָא בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אִם אוֹסְפָא
תּוֹסֵף בְּמִשְׁפָּא וְיִסָּאב כִּהְנָא יְתֵה מִכְתֵּשׁ
סְגִירוּתָא הִיא :

כח ואם באתה קמת בהרת לא אוספת
במשפא והיא עמית עמך כנאה היא וידכנה
כהנא ארי רשם כנאה היא :

כט וגבר או אתתא ארי יהי בה מכתשא
ברישא או כדקן :

(כו) וַיֵּרָאֵהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אֶם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה
בְּעוֹר וְטִמָּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֹגַע צֹרַעַת הוּא :

(כז) וְאִם־תַּחֲתִיָּהּ תַּעֲמֹד הַבֹּהֶרֶת לֹא־פָשְׁתָּהּ בְּעוֹר
וְהוּא כִּיָּה שֵׁאת הַמִּכּוּה הוּא וְטִהְרוּ הַכֹּהֵן
כִּי־צֹרַבַת הַמִּכּוּה הוּא :

(כח) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נֹגַע בְּרֹאשׁ אוֹ
בְּזָקֵן :

נ"י בראש או בזקן • בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר, שזה סימנו בשער
לבן וזה סימנו בשער צהב.

ל ויחזי כהנא ית מכתשא והא מחזוהי
עמיק מן משפא ובה שער סמך דעידק
ויסאב יתה כהנא נתקא הוא סגירות רישא
או דקנא הוא :

(ל) וַיֵּרָאֵהוּ הַכֹּהֵן אֶת־הַנֹּגַע וְהִנֵּה מֵרָאֵהוּ עִמָּק
מִן־הָעוֹר וְכוּ שְׁעַר צָהָב דִּק וְטִמָּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתַּק
הוּא צֹרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקֵן הוּא :

נ"י וכו שער צהב • שנהפך שער שחור שבו לצהב. נתק הוא • כך שמו של נגע (ת"כ) שבמקום שער.

לא וארי יחזי כהנא ית מכתשא נתקא והא
לית מחזוהי עמיק מן משפא וישער אפס
לית בה ויסגר כהנא ית מכתשא נתקא שבעת
ימים :

(לא) וְכִי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־נֹגַע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אֵין
מֵרָאֵהוּ עִמָּק מִן־הָעוֹר וְשִׁעַר שָׁחַר אֵין בּוֹ וְהַסְגִּיר
הַכֹּהֵן אֶת־נֹגַע הַנֶּתֶק שְׁבַע־עַת יָמִים :

ס"א סימן טהרה הוא בנתקים, כמו שנגמר: "ושער שחור
צמח בו וגו'".

נ"י וישער שחור אין בו • הא אם היה בו שער
שחור – טהור ואין צריך להסגר, ששער שחור –

לב ויחזי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה
והא לא אוסף נתקא ולא יהיה בה שער סמך
ומחזי נתקא לית עמיק מן משפא :

(לב) וַיֵּרָאֵהוּ הַכֹּהֵן אֶת־הַנֹּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה
לֹא־פָשָׁה הַנֶּתֶק וְלֹא־יָהָה בּוֹ שְׁעַר צָהָב וּמֵרָאֵה
הַנֶּתֶק אֵין עִמָּק מִן־הָעוֹר :

נ"י והנה לא פשה וגו' • הא אם פשה, או היה בו שער צהב – טמא.

לג ויגלח סחרני נתקא ודעם נתקא לא יגלח
ויסגר כהנא ית נתקא שבעא ימים תננות :

(לג) וְהַתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהַסְגִּיר הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּתֶק שְׁבַע־עַת יָמִים שְׁנִית :

ספורנו

המחליטין שלא במקום שער, הנה
השער השחור מציל במקום שער מן
המראה לבן ומן הפשיון. תורה לא

שקבלו רבותינו וזרונם לברכה. וכן
הוא מין צרעת אצל הרופאים. אמר
אם כן, שאף על פי שתהייה במקום
הנתק מראות הטמאות ופשיון

(ל) נתק הוא. שיש בתוך מקום שער
איוה מקום שנתק ממנו השער בכח
החלי, לא בכח אדם ולא בכח סם, ואף
על פי שאין שם שום מראה, כמו

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע

כ"י • וְהִתְגַּלַּח • סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְאַתְּ-הַנֶּתֶק לֹא שִׁיחָא נָכֹר אִם פִּשָּׁה, שָׂאֵם יִפְשָׁה יַעֲבֹר הַשְּׁעָרוֹת יִגְלַח. (ת"י) מִיָּיִת שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת סָמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדֵי וַיֵּצֵא לַמָּקוֹם הַגָּלוּי.

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה לֹא-פִשָּׁה הַנֶּתֶק בָּעוֹר וּמֵרֹאָהוּ אֵינֶנּוּ עִמָּךְ מִן-הָעוֹר וְטָהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכַבֵּם בַּגִּידוֹ וְטָהַר:

לד וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא יֵת נִתְקָא כְּיוֹמָא שְׂבִיעָאָה וְהָא לֹא אוֹסְף נִתְקָא כְּמִשְׁכָּא וּמְחֻזָּהִי לִיתוּהִי עִמִּיק מִן מִשְׁכָּא וַיְדַכֵּי יְתֵה כִּהְנָא וַיִּצָּבַע לְבוּשׁוֹהִי וַיְדַכֵּי:

(לה) וְאִם-פִּשָּׁה יִפְשָׁה הַנֶּתֶק בָּעוֹר אַחֲרֵי טָהֲרָתוֹ: כ"י • אַחֲרֵי טָהֲרָתוֹ • אֵין לִי אֶלָּא פוֹשָׁה לְאַחַר הַפִּטּוֹר, מִזֵּינ אִף בְּסוּף שָׁבוּעַ וְרֹאשׁוֹן וּבְסוּף שָׁבוּעַ שְׁנִי? תִּלְמוּד לזֹמֶר: "פִּשָּׁה יִפְשָׁה".

(לו) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פִשָּׁה הַנֶּתֶק בָּעוֹר לֹא-יִבְקֹר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא הוּא:

לו לִי וַיִּחַזֵּמָה כִּהְנָא וְהָא אוֹסְף נִתְקָא כְּמִשְׁכָּא לֹא יִבְקֹר כִּהְנָא לְשַׁעַר סָמָךְ מִסָּבֵב הוּא:

(לז) וְאִם-בְּעִינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשַׁעַר שָׁחַר צִמַּח-בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטָהֲרוּ הַכֹּהֵן: כ"י • וְשַׁעַר שָׁחַר • מִזֵּינ אִף הִירָק וְהָאֵדָם שְׂאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לזֹמֶר: "וְשַׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב" דוּמָה לְתַכְנִית הַצֹּהֵב, "צָהָב", כְּמוֹ "צָהָב", אורפלא

(לח) וְאִישׁ אוֹ-אִשָּׁה כִּי-יְהִיָּה בָּעוֹר-בְּשָׂרָם בַּהֲרַת כֹּהֵן לְבָנָת: כ"י • וְשַׁעַר שָׁחַר • מִזֵּינ אִף הִירָק וְהָאֵדָם שְׂאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לזֹמֶר: "וְשַׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב" דוּמָה לְתַכְנִית הַצֹּהֵב, "צָהָב", כְּמוֹ "צָהָב", אורפלא

לח וַיִּגְבֵּר אוֹ אִתְמָא אַרְי יְהִי כְּמִשְׁךְ בְּסָרְהוֹן בַּהֲרַת כֹּהֵן לְבָנָת:

כ"י • בַּהֲרַת • חֲבִרְבוּרוֹת.

(לט) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בָּעוֹר-בְּשָׂרָם בַּהֲרַת כֹּהֵן לְבָנָת בִּהֶק הוּא פָּרַח בָּעוֹר טָהוֹר הוּא: כ"י • בַּהֲרַת לְבָנָת • שְׂאִין לִבָּן שְׁלֵהֵן עַז אֶלָּא כֶּהָה. בִּהֶק • כְּמִין לִבָּן הַנִּרְאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם, שְׁקוֹרִין

כ"י • בַּהֲרַת לְבָנָת • שְׂאִין לִבָּן שְׁלֵהֵן עַז אֶלָּא כֶּהָה. בִּהֶק • כְּמִין לִבָּן הַנִּרְאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם, שְׁקוֹרִין

♦ יום שלישי ב' אייר ♦

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא: מ וַיִּגְבֵּר אַרְי יִמָּר שַׁעַר רִישָׁה קִרְחַת הוּא דְכִי הוּא:

כ"י • קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא • טָהוֹר מִטְּמֵאֵת נִתְקִין, שְׂאִינוּ גְדוֹן בְּסִימָנֵי רֹאשׁ וְזָקָן, שֶׁהֵם מָקוֹם שַׁעַר, אֶלָּא בְּסִימָנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר: בְּשַׁעַר לִבָּן, וּמִחִיָּה וּפְשִׁיזוֹן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 93)

השער", היינו שנגע בראש או בזקן ענינו נשירת שער). ומכיון שנשירת שערות אינה נגע, אין סביר לומר ש"ימרט ראשו" הוא סמן טמאה, ואין צורך לשלל את זה; אלא הפתוב בלמוד דינו של נגע שנולד במקום זה.

שאינו נדון בסמני ראש וזקן . . אלא בסמני נגעי עור בשר (רש"י יג, מ) אינו מפרש שבא ללמוד ש"ימרט ראשו" אינו מטמא. ונמוקו עמו: על "נתק הוא" מפרש רש"י "כך שמו של נגע שבמקום שער", היינו שהנגע אינו נוצר מנשירה דנקא (ודלא כהרמב"ן, שכתב "שנתק משם

(מא) **ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבה הוא טהור** מאדם מלקבל אפיהי יתר שער רישה גלוש הוא דכי הוא:

הוא:

כ"י. **ואם מפאת פניו** • משפוע קדקד כלפי פניו, קרוי "גבחת", ואף הצדעין שמכאן ומכאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחוריו קרוי "קרחת".

(מב) **וכייהיה בקרחתו או בגבחת נגע לבן אדמדם צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגבחתו:** מבוארי יהי בקרחתו או בגלושתו מכתש חור סמוך סגירות סגיא היא בקרחתו או בגלושתו:

כ"י. **נגע לבן אדמדם** • פתוף. מנין שאר המראות? תלמוד לומר: "כמראה צרעת עור בשר" – כמראה הצרעת האמור בפרשת 'עור בשר': "אדם כי יהיה בעור-בשרו". ומהו אמור בו? שטמא בארבע מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה.

(מג) **וראה אתו הפה והנה שאת הנגע לבנה אדמדם בקרחתו או בגבחתו כמראה צרעת עור בשר:** מג ויחזי יתה כהנא והא עמיק מכתשא חורא סמקא בקרחתו או בגלושתו כמחזי סגירותא משך בסרא:

(מד) **איש צרוע הוא טמא הוא טמא יטמאנו הפה בראשו נגעו:** מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא וסאבא כהנא ברישה מכתשא:

כ"י. **בראשו נגעו** • אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו פרמים וגו'".

(מה) **והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל-שפם יעטה וטמא טמא יקרא:** מה וסגירא די בה מכתשא לבושהי והון מבדעין ורישה יהי פריע ועל שפם פאבלא יתעטף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי:

כ"י. **פרמים** • קרועים. פרוע • מגדל שער. ועל-שפם יעטה • כאבל. שפם • שער השפתיים, גרינו"ן בלע"ז. **וטמא טמא יקרא** • משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מ"ק ח).

(מו) **כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בדרך יושב מחוץ למחנה מושבו:** מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב הוא בלחודוהי ייתב מברא למשריתא מותבה:

כ"י. **בדרך יושב** • שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים ליושב בדרך? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין

איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה • חוץ לשלש מתנות (פסחים טו).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י) | הרע על אחד מישראל, אפלו כשאומר אמת, הוא מבטל תענוג הבוֹרָא . . ומביא בו מדת עצבות כביכול . . ומהפך מכל אחד מישראל, אפלו מרשע גדול . . וכשמדבר לשון

והבגד פייהו בו נגע צרעת בבגד צמר או (מז) | **מז ולבושא ארי יהי בה מכמש סגירו בלבוש צמר או בלבוש פתן:**
בבגד פשתים:

או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור (מח) | **מח או בשתי או בערבא לכתנא ולעמרא או במשא או בכל עבד משך:**
או בכלמלאכת עור:

לפשתים ולצמר. של פשתים, או של | **או בכלמלאכת עור. זה עור שנעשה בו צמר. או בעור. זה עור שלא נעשה בו מלאכה.**

ספורנו

אלהיה להיות לו לעם סגולה" (דברים 10:1) – וזה מפני שתקות המכון מאתו יתברך היא יותר ראויה ומצויה באישי זאת האמה ממה שתהיה באישי וזולתה, כי אמנם מציאות הבורא ואחיותו נודע בקצתה ומקבל בכלה מהאבות, כאמרו "נודע ביהודה אלהים וגו' בישראל גדול שמו" (תהלים ע, ב) – כתב להורותם התורה, והוא החלק העיוני, "והמצוה", והוא החלק המעשי, כאשר העיד באמרו "והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם" (שמות כד, כ).

והזהיר, שבנטותם מזה, יעיר אונם ביסורין, כאמרו "אם שמוע תשמע. כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך" (שם טו, כו). ובחמלתו עליהם, כשהיה הרב מהם לרצון לפניו, אמר לעורר היחידים מהם, ראשונה בנגעי בגדים, אשר עליהם באה הקבלה שאין בגדי גוים מטמאים בנגעים, וכשלא בהם גם כן לא בא נגע צרעת בשבט כלל. ולזה ראוי שלא יהיו בגדי גוים ולא פתיהם מטמאים בנגעים, כמו שקבלו הם וז"ל. וכאשר לא עלו הדורות למדרגה ראויה לחמלה זו, אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי פתים, עד שאמרו קצתם וז"ל שלא היו לעולם. תורה מח

בעל הבירה. וכאשר תעורר להתבונן מציאות בוראו ונגדלו וטובו, אשר בו הוא "רב חסד ואמת" (שמות לד, ט) ובהם "עושה צדקה ומשפט", ואחר שהתבונן והפיר זה ילך בדרךיו לעשות רצונו כרצונו – הנה זה בלי ספק דומה לבוראו יותר מכל שאר הנבראים, והוא התכלית המכון מאת הבורא הממציא, כאמרו "וצדיק יסוד עולם" (משלי י, כה).

וכאשר לב הותל הטה את האדם מזה, בהיותו נשמע אל הכח המתאנה הגשמי בכל פעולותיו או בקצתם להתרשל מרצון בוראו או להתקומם עליו, יהיה הענש עליו נצחי או בלתי נצחי כפי המשפט האלהי, כאמרו "כי לא אצדיק רשע" (שמות כג, ז). וכאשר יקרה זה לאדם בשגגה שיוצא מאתו, הנה יתיסר בממונו או בגופו כפי החכמה האלהית להעיר אונם, כאמרו "ויגל אונם למיסר" (איוב לו, ז). אמנם הנרדמים אשר לא התעוררו כלל לדעת דבר מזה, והם כל בני הנבר ורב האמה הישראלית וולתי יחיד סגולה – הם בלי ספק תחת הנהגת השטע והגרמים השמימיים הנכבדים מאותם בני אדם, כשאר מיני בעלי חיים אשר לא תפל השגחה אלהית באישיהם אכל במיניהם בלבד, כי בהם תשלם פגנת הממציא יתברך. וכאשר בחר באמה הישראלית, כאמרו "בך בחר ה'

(מז) **והבגד פי ייהו בו נגע צרעת.** ממה שאין ספק בו, שלא יהיה זה בשבט בשום פנים, כי בבגד לא יקרו אלה המראות המשונות אם לא מצד מלאכה תשימם בו בצבעים שונים, ככונה או שלא ככונה, וזה מצד איזה חטא שיקרה בסמים הצובעים או במלאכת האמן או בהתפעלות הבגד הצבוע. וכבר באה הקבלה, שלא ידונו בנגעי בגדים וולתי הלכנים בלתי צבועים כלל. אמנם העיד הכתוב, שלפעמים יהיה זה כפלא בבגדים ובבתים, וזה להעיר און הבועלים על עברות שבידם, כמו שספרו וז"ל שיקרה בענין השביעית, כאמרם (קידושין ב, א): בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, אדם נושא ונותן בפרות שביעית, סוף מוכר את מטלטליו. לא הרגיש, סוף מוכר שדהו וכו'. וכל זה בחמלת ה' על עמו. וכן קבלו וז"ל שאין בגדי גוים מטמאים בנגעים. וזה, כי אמנם המין האנושי הוא התכלית המכון במציאות בפרט במציאות הנפסדים, כי הוא לבדו מוכן מכלם להיות דומה לבורא במשפלות ובמעשיות, כאשר העיד הוא יתברך באמרו "בצלמנו בדמותנו" (בראשית א, כו). ויצדק זה בכל אחד מאישי האדם בשכלו האישי הנקרא "צלם אלהים", ובכחו הבחירי הנקרא "דמות אלהים", כי האדם לבדו בנבראים הוא

מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא או במשפא או בשתניא או בערבא או בכל מאן דמשפך מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא :

(מט) וְהָיָה הַנֶּגַע יִרְקָקִי א֥וֹ אֲדָמָדִם בִּפְגָּדָא֥ אוֹ בְּעוֹר אִו־בִּשְׁתִּי אִו־בְּעָרֵב א֥וֹ בְּכָל־כְּלִי־עוֹר נֹגַע צֹרַעַת הוּא וְהָרָאָה אֶת־הַכֹּהֵן:

נח"י ירקרק • ירק שבירקין • אדמדם • אדם שפאדמים.

נ ויתחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא שבעת יומין :

(נ) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים:

נא ויתחזי ית מכתשא כיומא שביעאה ארי אוסף מכתשא בלבושא או בשתניא או בערבא או במשפא לכל די יתעבד משפא לעבידא סגירות מחזרא מכתשא מסאב הוא :

(נא) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פָשָׁה הַנֶּגַע בִּפְגָּדָא֥ אוֹ־בִשְׁתִּי אִו־בְּעָרֵב א֥וֹ בְּעוֹר לְכָל־אִשֶּׁר־יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמַלְאכָה צֹרַעַת מִמָּאֶרֶת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא:

נח"י צרעת ממארת • לשון "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פוינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה הימנו'.

נב ויוקיד ית לבושא או ית שתניא או ית ערבא בעמרא או בכתנא או ית כל מאן דמשפך די יהי בה מכתשא ארי סגירות מחזרא היא בנורא תתוקד :

(נב) וְשָׂרַף אֶת־הַפֶּגֶד א֥וֹ אֶת־הַשֹּׁתִי א֥ אוֹ אֶת־הָעֵרֵב בַּצֹּמֶר א֥וֹ בַּפִּשְׁתִּים א֥ אוֹ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־צֹרַעַת מִמָּאֶרֶת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף:

תלמוד לומר: "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמירות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמירות, לשון שפה, כמו אמרא.

נח"י בצמר או בפשתים • של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גדי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" — אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה

נא ויתחזי כהנא ויהא לא אוסף מכתשא בלבושא או בשתניא או בערבא או בכל מאן דמשפך :

(נא) וְאִם־יֵרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בִּפְגָּדָא֥ אוֹ בִּשְׁתִּי אִו־בְּעָרֵב א֥וֹ בְּכָל־כְּלִי־עוֹר:

נד ויפקד כהנא ויתחזיר ית די בה מכתשא ויסגרנה שבעת יומין תננינות :

(נד) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֶת־אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוּ שִׁבְעַת־יָמִים שְׁנִית:

כלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא כיצד? יכבס מן הפגד עמו.

נח"י את אשר-בו הנגע • יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר-בו הנגע". יכול כל הפגד

• יום רביעי ג' אייר •

נה ויתחזי כהנא בטר דתחזיר ית מכתשא ויהא לא שגא מכתשא מן פד הוה ומכתשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תכרא היא בשחיקותה או בחדותה :

(נה) וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיִי הַכֹּבֶס אֶת־הַנֶּגַע וְהָיָה לֹא־הִפְךָ הַנֶּגַע אֶת־עֵינוֹ וְהַנֶּגַע לֹא־פָשָׁה טָמֵא הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֵנוּ פְּחִתָּה הוּא בְּקִרְחָתוֹ א֥וֹ בְּגִבְחָתוֹ:

כ"י - אַחֲרֵי הַכֶּבֶס • לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת. לֹא הִפֹּף הַנֶּגַע אֶת-עֵינוֹ • לֹא הִכָּה מִמֶּרְאִיתוֹ. וְהִנֵּג לֹא-פָשָׁה • שְׁמַעְנוּ, שֶׁאִם לֹא הִפֹּף וְלֹא פָשָׁה, טָמֵא. וְאִין צָרִיךְ לֵאמֹר לֹא הִפֹּף וּפָשָׁה. הִפֹּף וְלֹא פָשָׁה, אֵינִי יוֹדֵעַ מֵהַיָּעוֹשׂ לֹ? תִּלְמֹד לֵאמֹר: "וְהִסְגִּיר אֶת הַנֶּגַע", מִכָּל-מָקוֹם, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים וְכו', כְּדֹאִתָּא ב'תּוֹרַת כְּהֻנִּים', וְרַמְזוֹתֶיהָ כָּאֵן לְיִשְׁבַּת הַמִּקְרָא עַל אֶפְנֵיוֹ. פְּחָתָהּ הוּא • לְשׁוֹן גִּמָּא, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל ב' ז'): "בְּאַחַת הַפְּחָתִים", כְּלוּמַר שֶׁכֹּלָה הִיא, נִגַּע שְׁמֵרָאִיו שׁוֹקֵעִין. בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְיָתוֹ • כְּתַרְגוּמוֹ: בְּשִׁחִיתוֹתָהּ אוֹ בְּחִדְתוֹתָהּ. קִרְחָתוֹ • שִׁחִים יְשָׁנִים.

וּמִפְנֵי ה'מִדְרָשׁ' שֶׁהֲצִיף ל'גִּזְרָה-שְׁוֵה': מִזֵּין לְפָרִיחָהּ בְּבִגְדִים שֶׁהִיא טְהוֹרָה? נֶאֱמָרָה "קִרְחַת וְגִבְיָת" בְּאֶדָם, וְנֶאֱמָרָה "קִרְחַת וְגִבְיָת" בְּבִגְדִים. מֵה לְהֵלֵן פָּרַח בְּכָלֹ - טְהוֹר, אָף כָּאֵן פָּרַח בְּכָלֹ - טְהוֹר, לְכָף אֲחִיז הַפְּתוּב לְשׁוֹן "קִרְחַת וְגִבְיָת". וְלַעֲנֵן פְּרוּשׁוֹ וְתַרְגוּמוֹ, זֶהוּ מִשְׁמַעוֹ: קִרְחַת - לְשׁוֹן יְשָׁנִים, וְגִבְיָת - לְשׁוֹן חֲדָשִׁים, כְּאֵלֹו נִכְתָּב בְּאַחֲרִיתוֹ אוֹ בְּקִדְמוּתוֹ, שֶׁהַקִּרְחַת לְשׁוֹן אַחֲזָרִים וְהַגִּבְיָת לְשׁוֹן פָּנִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְאִם מִפָּאֵת פָּנָיו וְגו'", וְהַקִּרְחַת, כָּל שְׁשׁוּפֵעַ וְיֹרֵד מִן הַקֶּדֶק וְלֹאחֲרָיו, כָּף מִפְּרֵשׁ ב'תּוֹרַת כְּהֻנִּים'.

(נ) וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בִּתְּחֵלָה הַנֶּגַע אַחֲרֵי הַכֶּבֶס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן-הַבֶּגֶד אוֹ מִן-הָעוֹר אוֹ מִן-הַשָּׂתִי אוֹ מִן-הָעֶרֶב:

וְאִם זֶהוּ כְּהֵנָּה וְהָא עֲמִיא מִכְתָּשָׁא בְּתַר דְּתַרְוֵי יְתֵה וְכִזְעַ יְתֵה מִן לְבוּשָׁא אוֹ מִן מִשְׁפָּא אוֹ מִן שְׁתֵּי אִם מִן עֶרְבָא:

כ"י - וְקָרַע אֹתוֹ • יִקְרַע מִקּוֹם הַנֶּגַע מִן הַבֶּגֶד וְיִשְׂרָפֵנוּ.

(ז) וְאִם-תִּרְאָה עוֹד בְּבִגְד אוֹ-בְשָׂתִי אוֹ-בְעֶרֶב אוֹ בְּכָל-כְּלִי-עוֹר פִּרְחַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֵנוּ אֶת אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע:

וְאִם תִּתְחַזֵּי עוֹד בְּלְבוּשָׁא אוֹ בְשָׂתִי אוֹ בְּעֶרְבָא אוֹ בְּכָל מֵאָן דְּמִשְׁפָּא סְגִיָּא הִיא בְּנוֹרָא תוֹקְדָנָה יֵת דִּי בֵּה מִכְתָּשָׁא:

כ"י - פִּרְחַת הוּא • דְּבָר הַחוּזֵר וְצוּמָח. בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֵנוּ • אֶת כָּל הַבֶּגֶד.

(ח) וְהַבֶּגֶד אוֹ-הַשָּׂתִי אוֹ-הָעֶרֶב אוֹ-כָל-כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכִבֵּם שְׁנִית וְטָהַר:

נַח וְלְבוּשָׁא אוֹ שְׁתֵּי אוֹ עֶרְבָא אוֹ כָּל מֵאָן דְּמִשְׁפָּא דִּי יִתְחַזֵּר וְיַעֲדִי מִנְהוֹן מִכְתָּשָׁא וְיִצְטַבַּע תְּנִינֹת וְיִדְבִּי:

כ"י - וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע • אִם כְּשֶׁכִּבְסוּהוּ בַתְּחִלָּה עַל-פִּי כְּהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הַנֶּגַע לְגִמְרִי. וְכִבֵּם שְׁנִית • לְשׁוֹן טְבִילָה. תַּרְגוּם שֶׁל 'כְּבוֹסִין' שֶׁכְּפָרָשָׁה זֹ לְשׁוֹן לְבוֹן:

"וְיִתְחַזֵּר". חוּץ מִזֶּה, שְׁאִינוֹ לְלַבֵּן אֶלָּא לְטַבֵּל, לְכָף תַּרְגוּמוֹ 'וְיִצְטַבַּע'. וְכֵן כָּל כְּבוֹסִי בְּגָדִים שֶׁהֵן לְטְבִילָה, מִתְרַגְּמִין 'וְיִצְטַבַּע'.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת כֹּרֶךְ ז' עַמ' 99)

- "אֲמַנִם שִׁיחֵיהָ לְרָצוֹן לִפְנֵי ה'... הִיָּה צָרִיךְ לְהִבִּיא קֶרְבָּן... וְעִשְׂוֹ... הַתַּעֲנִית הוּא בְּמִקּוֹם קֶרְבָּן" (שם).
 "לְשׁוֹן טְבִילָה" - כְּדִי לְהִיטֵי "לְרָצוֹן לִפְנֵי ה'" - עַל הָאֶדָם לְהִיטֵי "כָּל יָמָיו בְּתַשׁוּבָה", עַל-יְדֵי טְבִילָה ב'מִי הַדַּעַת הַטְּהוֹר' שֶׁל הַתּוֹרָה. וְכִמְבָּאֵר ב'אַגְרַת הַתְּשׁוּבָה' (פֶּרֶק ט) שֶׁ"כָּל יָמָיו בְּתַשׁוּבָה" הֵינּוּ 'תְּשׁוּבָה עֲלָהּ', הַנֶּעֱשִׂית עַל-יְדֵי הָעֵסֶק וְהַשְׁקִידָה בַּתּוֹרָה.

וְהַבֶּגֶד אוֹ הַשָּׂתִי... אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכִבֵּם שְׁנִית וְטָהַר (יג, נח)
 וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע: אִם כְּשֶׁכִּבְסוּהוּ בַתְּחִלָּה עַל-פִּי כְּהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הַנֶּגַע לְגִמְרִי. וְכִבֵּם שְׁנִית: לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י)
 בְּאִזְר עֵינֵן "וְכִבֵּם שְׁנִית" בְּעִבּוּדַת הָאֶדָם:
 "כְּשֶׁכִּבְסוּהוּ בַתְּחִלָּה" - כְּשֶׁאֶדָם שָׁב בְּתַשׁוּבָה עַל חֲטָא שֶׁחָטָא, "סָר מִמֶּנּוּ הַנֶּגַע לְגִמְרִי" - "נִמְחַל לוֹ לְגִמְרִי מֵהַ שֶׁעָבַר עַל מִצְוֹת הַמִּלְוָה" (אַגְרַת הַתְּשׁוּבָה פ"ב), "וְכִבֵּם שְׁנִית"

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת כֹּרֶךְ ז' עַמ' 93)

- לְבוֹן. ב. הַסֵּרַת טָמְאָת הַנֶּגַע שֶׁהַתְּפִשְׁטָה בְּכָל הַבֶּגֶד, וְאִז מִשְׁמַעוּתָהּ - טְבִילָה. וּמִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִבֵּם שְׁנִית" מִשְׁמַע

לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י יג, נח) אֲפֶשֶׁר לְבָאֵר אֶת הַמִּטְרָה שֶׁל כְּבוֹס זֶה בְּשָׁנֵי פָנִים. א. הַסֵּרַת הַנֶּגַע, וְלִפִּי זֶה מִשְׁמַעוּתָהּ

שהוא בא בהמשך לראשון ויש להם תכן דומה. לכן מפרש לשון 'טבילה', היינו ששניהם מטהרים את הבגד: הראשון מסיר את הנגע, והשני את הטמא. אף אם הוא לשון

נט דא אורייתא דמכתש סגירו בלבוש עמר או כתנא או שתניא או ערבא או כל מאן דמשך לדכיותה או לסאבותה: פ פ פ
(נט) זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים
או השתי או הערב או כלכלי-עור לטהרו או
לטמאו: פפפ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

יד (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:
א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא
אל-הכהן:
ב דא תהי אורייתא דסגירא ביומא דדכיותה
ויתתי לות פהנא:

כ"י- זאת תהיה תורת המצרע וגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בלילה.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעוין לקוטרשיחות חלק יב. עמוד 78 – מתוך 'לקראת שבת'

הלימוד המיוחד שטהרת המצרע נעשית ביום

זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו

רש"י, אין מקום ללימוד מ"ביום צותו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפרכת המצרע.
וידויק שפיר מזה שבדבור-המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצרע", ואילו לתיבת "ביום" (שלכאורה מונה נלמד שאין מטהרין בלילה) רמז רש"י ב"וגו" – כיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשוטו של מקרא) שאינו בלילה. ורק שפסוק זה נתיחד, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותן המיוחדת, ולכן נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בלילה". [ויעוין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות].

זאת תהיה תורת המצרע וגו', מלמד שאין מטהרין אותו בלילה (יד, ב. ובפירוש רש"י)
והקשו במפרשים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטהרין המצרע בלילה, והרי טהרת המצרע פוללת הבאת קרבן, ואין מקריבים קרבנות בלילה, כדדרשינו ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו ז, לח) "ביום צותו" – שכל הקרבנות כשרים רק ביום.
ויש לומר שבפשוטו הכתובים, אין תיבת יום שוללת הלילה, וכדחזינו במעשה בראשית "והי ערב והי בוקר יום אחד". ועוד, שעל מפת בכורות שהיתה בלילה, כתוב "ביום הכותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פי לקוטרשיחות חלק ז, עמוד 100 – מתוך 'לקראת שבת'

גם הנמוך ביותר מובא אל הכהן

עונשו של המצרע לישב בדרך מחוץ למחנה, מגיע מחמת חטאו הקמור שדבר לשון-הרע (רש"י תזריע יג, מו), ואם כן הימצאותו מחוץ למחנה היא מחמת שבדרגתו הרוחנית נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" – שמשמעותו שייבא בעל-כורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח ממרום, ודאי שישבו אל המחנה.

זאת תהיה תורת המצרע . . והובא אל-הכהן: ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה (יד, ב-ג)

ולכאורה צריך ביאור לשון הכתוב "והובא אל הכהן", שהרי נאסר על המצרע להקנס למחנה ישראל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המשך הכתוב הוא "ויצא הכהן" – שבא אל המצרע "מחוץ למחנה". כן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא".
והביאור בזה בדרך החסידות:

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יד - פרשת תזריע-מצורע סא

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכך נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוקמת

ג' ויפוק כהנא למבא למבא למשריתא ויחזי כהנא והא אתסי מכתש סגירותא מן סגירא:

(ג) ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע-הצרעת מן-הצורע:

כ"י - אל-מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו.

ד' ויפקד כהנא ויסב למדפי תרתין צפרין חיון דכנן ואעא דארנא וצבע זהורי ואזוכא:

(ד) וצוה הכהן ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב:

ז' ויעץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזב. מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו בתולעת וכאזב. עץ ארז. מקל של ארז. ושני תולעת. לשון של צמר צבוע זהורית (ב"מ כ"ט).

כ"י - חיות. (חולין קמא) פרט לטרפות. טהרות. פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע (ערכין טו), שהוא מעשה פספטי דברים, לפיכך הזקוק לטהרת צפרים, שמפספסין תמיד בצפצוף קול.

ה' ויפקד כהנא ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע:

(ה) וצוה הכהן ושחט את-הצפור האחת אל-כלי חרש על-מים חיים:

כ"י - על-מים חיים. נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נכר בהם, וכמה הן? רביעית.

ו' ית צפרא חיתה יסב יתה וית אעא דארנא וית צבע זהורי וית אזוכא ויטבול יתהון וית צפרא חיתה בדמא דצפרא דנכיסא על מי מבוע:

(ו) את-הצפור החיה יקח אתה ואת-עץ הארז ואת-שני התולעת ואת-האזב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים:

ז' את-הצפור החיה יקח אתה. מלמד שאינו אוגדה עמהם, אלא מפרישה לעצמה, אבל העץ והאזב פרוכים יחד בלשון הזהורית, כענין שנאמר: "ואת-עץ הארז ואת-שני התולעת ואת-האזב", קיחה

ז' וידי על דמדפי מן סגירותא שבע זמנין ויכנה וישלח ית צפרא חיתה על אפי חקלא:

(ז) והזהר על המטהר מן-הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את-הצפור החיה על-פני השדה:

ח' ויצבע דמדפי ית לבושהי ויגלח ית כל שערה וינסחי במיא וידי ויבתי כן יעול למשריתא ויתב מבא למשכנה שבוע יומין:

(ח) וכבם המטהר את-בגדיו וגלח את-כל-שעריו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל-המחנה וישב מחוץ לאהל שבעת ימים:

כ"י - וישב מחוץ לאהל. (ת"כ, חולין קמא) מלמד שאסור בתשמיש המטה.

ט ויהי כיומא שביעאה יגלח ית כל שערה
ית רישה וית דקנה וית גביני עינוהי וית כל
שערה יגלח ויצבע ית לבושהי ויטחי ית
בסרה כמא וידיבי:

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שְׁעָרָו אֶת־
רֹאשׁוֹ וְאֶת־זָקְנוֹ וְאֶת גְּבִתּוֹ וְאֶת־כָּל־שְׁעָרָו
יִגְלַח וּכְבֹּס אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בָּשָׁרוֹ בַּמַּיִם וַתְּהִי:

כ"י אֶת־כָּל־שְׁעָרָו וְגו'. כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל, לְהַבִּיא כָּל מְקוֹם כְּנוֹס שְׁעָר וּנְרָאָה.

י ויביומא תמינאה יסב תרינ אמרינ שלמין
ואמרתא חדא פת שתא שלמתא ותלתא
עסרונין סלתא מנחתא דפילא במשח ולגא
חד דמשחא:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִימִם וּכְבֹּשֶׁה
אַחַת פֶּת־שְׁנֵתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת
מִנְחָה בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְלֹא אֶחָד שָׁמֶן:

מצרע טעונינ נסכים (סוטה יז). וְלֹא אֶחָד שָׁמֶן • לְהוֹזוֹת
עָלָיו שָׁבַע וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּפָה אֲזָנוֹ וּמִתֵּן בְּהוֹנוֹת.

כ"י וּכְבֹּשֶׁה אַחַת • לַחֲטָאת. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים •
לְנִסְכֵּי שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים הֵלָלוּ, שֶׁחֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ שֶׁל

יא ויקים כהנא דמדיפי ית גברא דמדפי
ויהיהוין קדם יי בטרע משפן זמנא:

(יא) וַהֲעֵמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהֵר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהֵר
וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י לִפְנֵי ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בְּשַׁעַר נִקְנוֹר וְלֹא בַעֲזָרָה עֲצֻמָּה, לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר כְּפוּרִים.

יב ויסב כהנא ית אמרא חדא ויקרב יתה
לאשמא וית לגא דמשחא ואריס יתהוין
אקמא קדם יי:

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶגֶם הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כ"י וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם • יְקָרִיבֵנוּ תְנוּפָה לְשֵׁם אֲשֶׁם. וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טֵעוֹן תְּנוּפָה חֵי. וְהִנִּיף
אֹתָם • אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֵּג.

יג ויפוס ית אמרא באמר די יפוס ית
חטאתא וית עלתא באמר קדיש ארי
כחטאתא אשמא הוא לכהנא קדש קודשין
הוא:

(יג) וַיִּשְׁחַט אֶת־הַכֹּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־
הַחֲטָאת וְאֶת־הָעֵלָה בַּמָּקוֹם הַקָּדֹשׁ כִּי פַחֲטָאת
הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

לכֹּהֵן • בְּכָל עֲבוֹדוֹת הַתְּלוּיוֹת בַּכֹּהֵן, הַשְׁוֶה אֲשֶׁם זֶה
לַחֲטָאת, שֶׁלֹּא תֹאמַר: הוֹאִיל וַיִּצָּא דָמוֹ מִכָּלֵל שְׁאֵר
אֲשָׁמוֹת לְהַנִּיחַן עַל תְּנוּפָה וּבְהוֹנוֹת, לֹא יֵהָא טֵעוֹן מִתֵּן
דָּמִים וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? לֵכָךְ נֹאמַר: "כִּי פַחֲטָאת
הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן". יָכוֹל יֵהָא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעַלָּה
כַּחֲטָאת? תִּלְמוּד לומר וכו', ב'תּוֹרַת כֹּהֲנִים'.

כ"י בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'. עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ
בַּצִּפּוֹן, וּמֵה תִלְמוּד לומר? וְהֵלֵךְ כְּבֹר נֹאמַר בְּתוֹרַת
אֲשֶׁם בְּפֶרֶשׁת "צוֹ אֵת אֶהְרֹן", שֶׁהָאֲשֶׁם טֵעוֹן שְׁחִיטתוֹ
בַּצִּפּוֹן? לְפִי שֶׁיִּצָּא זֶה מִכָּלֵל אֲשָׁמוֹת לְדוֹן בְּהַעֲמָדָה.
(ובחי' ב) יָכוֹל תֵּהָא שְׁחִיטתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לֵכָךְ
נֹאמַר: "וַיִּשְׁחַט... בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'". כִּי
כַּחֲטָאת • כִּי כָּלֵל הַחֲטָאוֹת. הָאֲשֶׁם • הַזֶּה. הוּא

ספורנו

הקדוש ברוך הוא, זה גונב מלבושי,
אין אני והוא יכולים לעמוד בעולם
אחד. וכבר ספר הכתוב על עזרה
באמרו "ויקחוקתו גבה לבו עד
להשחית, וימעל בדה אלקיו.. והצרעת
ורחה במצחו" (דברי הימים ב כו, טז
ט). תורה יג

הרע ועל גסות הרוח, ששניהם מעילה
בקדש. כי אמנם לשון הרע עקרו
בסתר, כמעמיק מדה לסתיר עצוה,
כאמרם: העובר עברה בסתר, כאלו
דוחק רגלי שכינה (תניגה טו, א). ועל
המתגאה נאמר "גבה עינים ורחב לבב
אתו לא אוכל" (תהלים קא, ח). אמר

(ט) וְרָחַץ אֶת בָּשָׁרוֹ בַּמַּיִם
וַתְּהִי. מענין "וישב מחוץ לאהל" (פסוק
ח). תורה י
(יב) וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם. כְּבֹר
התבאר שענין האשם הוא על מעל
בקדש, כמו החטאת על חזיב כרת.
וכבר אמרו שהצרעת היא על לשון

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמַּטְהָר הַיּוֹמִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיּוֹמִית וְעַל־כֹּהֵן רַגְלוֹ הַיּוֹמִית:

כ"י • תנוף • גדר אמצעי שבאין; ולשון "תנוף" לא נודע לי, והפותרים קורים לו: טנדרו"ס. בהן • גודל.

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֵּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

טו ויסב כהנא מלגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דשמאלא:

(טז) וַיִּטְבֹּל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיּוֹמִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַשְּׂמָאלִית וַהֲוָה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פַּעַמִּים לִפְנֵי יְהוָה:

טז ויטבול כהנא את אצבעה דיימינא מן משחא די על ידה דשמאלא וידי מן משחא באצבעה שבע זמנין קדם יי:

כ"י • לפני ה' • (ת"כ) כנגד בית קדשי הקדשים.

(יז) וּמִיֵּתֵר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמַּטְהָר הַיּוֹמִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיּוֹמִית וְעַל־כֹּהֵן רַגְלוֹ הַיּוֹמִית עַל דָּם הָאֵשֶׁם:

יז ומשאר משחא די על ידה יתן כהנא על רום אודנא דמדכי דיימינא ועל אליון ידה דיימינא ועל אליון רגלה דיימינא על דמא דאשמה:

(יח) וַהֲנוֹתֵר בְּשֶׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמַּטְהָר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

יח ודאשתאר במשחא די על ידא דכהנא יתן על ריש דמדכי ויכפר עלוהי כהנא קדם יי:

(יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֻטָּאת וּכְפָר עַל־הַמַּטְהָר מִטַּמְאָתוֹ וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה:

יט ויעבד כהנא ית חטאתא ויכפר על דמדכי מסובתה וכתר בן כוס ית עלתא:

(כ) וַהֲעֵלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֵלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַ וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ׀

כ וינסכ כהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחה ויכפר עלוהי כהנא וידיכי:

כ"י • ואת־המנחה • מנחת נסכים של בהמה.

♦ יום חמישי ד' אייר ♦

(כא) וְאִם־דָּל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח בָּבֶשׁ אֶחָד אֵשֶׁם לַתְּנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעֶשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בְּשֶׁמֶן לַמִּנְחָה וְלֹג שֶׁמֶן:

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדבקה ויסב אמר חד אשמה לארמא לכפרא עלוהי ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחה ולגא דמשחא:

כ"י וְעָשְׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד • לִכְבֹּשׁ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד, | עַל הַבְּהוֹנוֹת, וְשֹׁמֵן שֶׁל נֹסְכֵי הַמִּנְחָה לֹא הִזְקַק
זָבִיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד לְנֹסְכָיו. וְלֹג שֹׁמֵן • לְתֵת מִמֶּנּוּ
הַפְּתוּב לִפְרֹשׁ.

(כב) וְשֵׁתִי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ
וְהָיָה אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה:

(כג) וְהָבִיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמַהֲרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה:

כ"י וְהָיָה שְׁמִינִי לְמַהֲרָתוֹ • שְׁמִינִי לְצַפָּרִים וּלְהִזָּאת עַץ אֶרֶז וְאֶזוֹב וְשְׁנֵי תוֹלַעַת.

(כד) וּלְקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְאֶת־לֶגַּם הַשֹּׁמֵן
וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

(כה) וְשִׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וּלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם
הָאֵשֶׁם וְנָתַן עַל־תֵּנוּד אֹזֶן־הַמִּטְהָר הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית:

(כו) וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצֹק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׁמָאלִית:
דְּשִׁמָּא לֹא:

(כז) וְהִזָּה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְּמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר
עַל־כַּפּוֹ הַשְּׁמָאלִית שִׁבְעַ פַּעֲמִים לִפְנֵי יְהוָה:

(כח) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ עַל־תֵּנוּד
אֹזֶן הַמִּטְהָר הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
רִגְלוֹ הַיְּמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם:

כ"י וְעַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם • אִפְלוּ נִתְקַנַּת הַדָּם; לְמַד שֶׁאֵין הַדָּם גּוֹרֵם אֶלָּא הַמְקוֹם גּוֹרֵם.

(כט) וְהִנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן
עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה:

(ל) וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתָּרִים אוֹ מִן־בָּנֵי הַיוֹנָה
מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ:

(לא) אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֹג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־
הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהָר
לִפְנֵי יְהוָה:

כד וְיִסַּב כֹּהֵנָא זֵת אִמְרָא דְאַשְׁמָא וְזֵת לֶגָא
דְּמִשְׁחָא וְאַרְיִים זִתְהוֹן כֹּהֵנָא אִרְמָא קֳדָם יי:

כה וְיִסֹּס זֵת אִמְרָא דְאַשְׁמָא וְיִסַּב כֹּהֵנָא
מִדְּמָא דְאַשְׁמָא וְיִתֵּן עַל רוּם אוּדְנָא דְּמִדְּכֵי
דְּיִמְיָנָא וְעַל אֱלִיּוֹן יְדָה דְּיִמְיָנָא וְעַל אֱלִיּוֹן
רִגְלָה דְּיִמְיָנָא:

כו וּמִן מִשְׁחָא יִרְיֵק כֹּהֵנָא עַל יְדָא דְכֹהֵנָא
דְּשִׁמָּא לֹא:

כז וְיִזְיֵד כֹּהֵנָא בְּאֶצְבָּעָה דְּיִמְיָנָא מִן מִשְׁחָא דִּי
עַל יְדָה דְּשִׁמָּא לֹא שִׁבְעָ זְמָנִין קֳדָם יי:

כח וְיִתֵּן כֹּהֵנָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה עַל רוּם
אוּדְנָא דְּמִדְּכֵי דְּיִמְיָנָא וְעַל אֱלִיּוֹן יְדָה
דְּיִמְיָנָא וְעַל אֱלִיּוֹן רִגְלָה דְּיִמְיָנָא עַל אִתְרֵי
דְּמָא דְאַשְׁמָא:

כט וְיִנְשַׁתָּאֵר מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָא דְכֹהֵנָא
יִתֵּן עַל רִישָׁא דְּמִדְּכֵי לְכַפֵּרָא עֲלוּהִי קֳדָם יי:

ל וְיַעֲבֵד זֵת חַד מִן שְׁפִינִיָּא אוֹ מִן בָּנֵי יוֹנָה
מִדִּי תִדְּבֵק יְדָה:

לא זֵת דִּי תִדְּבֵק יְדָה זֵת חַד חֲטָאתָא וְזֵת חַד
עֹלָתָא עַל מִנְחָתָא וְיַכְפֵּר כֹּהֵנָא עַל דְּמִדְּכֵי
קֳדָם יי:

(לב) וְאֵת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צֹרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשִּׂי לָב דָּא אורִיתא די בה מכתש סגירו די לא תדבק ידה בדכותה: ידו במהרתו: פ

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: לג ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(לד) כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָזָה וְנִתְּתִי נִגַּע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם: לד כי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם:

נש"י ונתתי נגע צרעת • (ויקרא רבה) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמונים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

הדבור גם בקדשה. וכמו שכתוב **אֲשֶׁר לִקְחִי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֻרִי וּבְקִשְׁתִּי**: יש לקחת מ'אמורי' את כח הדבור ולהשתמש בו בתורה ובתפלה - **בְּצִלוֹתִי וּבְבִעוֹתִי**. ונתתי נגע צרעת (יד, לד) **שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְּמוּנִיּוֹת** (רש"י) הנגעים הופיעו בבתיהם של האמוריים דוקא, שרומז על דבור רע, שכן הנגעים באים על לשון הרע. אף דוקא בבתים אלו ישנם 'מטמוניות', שהרי נתן להשתמש בכח

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק כב, עמוד 66 – מתוך 'לקראת שבת'

פעולת הדיבור בנפש האדם

ויש למדש, דתרי גוני לשון-הרע איכא. בהלכות דעות (המדבר בענינים בלתי רצויים שבין אדם לחברו) עוסק בלשון-הרע הבא מחמת מדות רעות שבאדם – שעקר החסרון בזה הוא בהזק שנגרם על-ידו לזולת. אבל כאן עוסק הרמב"ם בלשון-הרע חיצוני לגמרי, שבא מתוך שיחה סתם ללא כוונה רעה. ועקר הפגם הוא באדם עצמו, שדיבור רע זה פוגם בנפשו, כבמרים הנביאה שבודאי לא נתפנה לגנותו, ולא היה בדיבורה שום הזק. ועל-זה אומר: דבתחלה הלשון-הרע הוא חיצוני לגמרי להאדם המדבר, ולכן גם העונש מדה כנגד מדה הוא בביתו, שאינו חלק מהאדם, והוא הדבר הכי חיצוני – רכושו. אבל אם חס-ושלום, ממשיך האדם בדבורי לשון-הרע, הרע מתחיל לחזור לטבעו ולמדותיו, ולכן נענש בכלי תשמישיו שהם קרובים אליו יותר מקורות ביתו. ואם ממשיך לעמוד ברשעו, הרי שהרע חוזר עוד יותר, ומתבטא בצרעת בבגדיו, ועד שהוא עצמו נעשה טמא.

כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָזָה וְנִתְּתִי נִגַּע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם: (יד, לד) אות ופלא היה בישראל כדי להזהירם מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו. . ואם עמד ברשעו עד שהותץ הבית – משתנין כלי העור שבביתו. . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנין הבגדים שעליו. . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים, שהיא הליצנות ולשון הרע, ועל ענין זה הוא מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת. . זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה')

ויש לומר בבאור דברי הרמב"ם, בהקדים הקשיא דלכאורה הלכה זו הוה-לילה להכניס בהלכות דעות פשעוסק בחומר לשון-הרע ("פאילו כפר בעיקר" וכו'), ומדוע כתב אותה בהלכות צרעת?

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק לב, עמוד 91 – מתוך 'לקראת שבת'

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

זהב בקירות בתיהם כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר. (יד, לד) ובפירוש רש"י צריך ביאור מה הכריח את המדרש (שהוא מקורו של **כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְּתִי נִגַּע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם:** בשורה היא להם. . לפי שהטמינו אמונים מטמוניות של

ובזה יבנו דברי המדרש שהיו מטמינים כל ארבעים שנה (ולא ממפלת סיחון ועוג). דהטמנתם משך כל הארבעים שנה היתה משום שכבר ביציאת מצרים ידעו שישאל יחזרו, שהרי תלה הכתוב "דור רביעי ישובו הנה", ב"ש"לם עון האמורי" [וידעו שהגיע זמנם לחזור לארצם]. ומכך הבינו, שישבת עם בארצו תלויה במעשיו, שזה נתן להם התקנה שאולי יבוא יום ובני ישראל ישלחו גם הם מארצם (אם יתנהגו שלא כדבעי), ואז יוכלו לשוב וליקח המטמוניות. וזו הסיבה בפשוטו של מקרא לכך שהטמינו ממונם, מעשה המבטא גם תקנה שישונו לקחתו.

רש"י) לפרש שהיו מטמינים "כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר", והרי אפשר לפרש בפשטות, שיתכן שההטמנה החלה בעקבות מפלת סיחון ועוג שהיו האומות "בטוחין עליהם" (רש"י תחילת בלק), שאז נאחזו בפחד והחלו להטמין אוצרותיהם?

ויש לומר הביאור בזה: הטמנת המזון יש בה דבר והיפוכו. מצד אחד, מגלה היא על הפחד שמא יבואו ישראל וינצחו במלחמה ויקחו את ממונם. אך מאידך, מראה היא גם על תקנה שעוד ישובו למקומותיהם, שלכך מטמינים האוצרות בקירות הבתים, שיעמוד להם המזון לכשיחזרו.

לה וייתי דדילה ביתא ויחזי לכהנא למימר
במכתשא אתחזי לי בביתא:

(לה) ובא אשר-לו הבית והגיד לפהו לאמר כנגע
נראה לי בבית:

רש"י) כנגע נראה לי בבית. (נעמים פ"ב, ת"כ) אפלו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי, לא יפסק דבר ברור לומר: 'נגע נראה לי', אלא: "כנגע נראה לי".

לו ויפקד כהנא ויפנוי ית ביתא עד לא יעול
כהנא למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די
בביתא ובתר כן יעול כהנא למחזי ית
ביתא:

(לו) ויצוה הפהו ופנו את-הבית במרם יבא הפהו
לראות את-הנגע ולא יטמא כל-אשר בבית ואחר
כן יבא הפהו לראות את-הבית:

תורה? אם על כלי שטף – יטבילם ויטהרו, ואם
על אכלין ומשקין – יאכלם בימי טמאתו. הא לא
חסה תורה אלא על כלי חרס, שאין להם טהרה
במקרה.

רש"י) במרם יבא הפהו וגו'. שכל זמן שאין פהו
נזקק לו, אין שם תורת טמאה. ולא יטמא כל-אשר
בבית. (ת"כ) שאם לא פנהו ויבא הפהו ויראה הנגע,
נזקק להסגר וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה

לו ויחזי ית מכתשא והא מכתשא כבתלי
ביתא פחתין ירקון או סמקון ומחזיהו מפיה
מן כתלא:

(לו) וראה את-הנגע והנה הנגע בקירת הבית
שקערורת ירקורת או אדמדמת ומראהו שפל
מן-הקיר:

רש"י) שקערורת. (ת"כ) שוקעות במראהו.

לח ויפוק כהנא מן ביתא לתרע ביתא ויסגר
ית ביתא שכעא יומין:

(לח) ויצא הפהו מן-הבית אל-פתח הבית והסגיר
את-הבית שבעת ימים:

לט וייתב כהנא ביומא שביעאה ויחזי והא
אויספת מכתשא כבתלי ביתא:

(לט) וישב הפהו ביום השביעי וראה והנה פשה
הנגע בקירת הבית:

ספורנו

וטהרתו בבגן שלישי שיכנה ויבונן
במהרה כימינו, אמר. תורה לו

לכהו, ועם זה נתן זמן הסגר. ובמדרש
אמריו בכל זה רמז לחרבן הראשון,
ותקונו בשני, וסתירתו בחרבן שני,

(לו) ופנו את הבית במרם יבא. ולא
יבא קדם לכן, ובין כך יהיה זמן
תשובה ותפלה לבעלים, וזמן תפלה

מִיִּפְקֵד פֶּהֱנָא וַיִּשְׁלֹפֹן יָת אֲבָנָיָא דִּי בִּהֲן
מִכְתָּשָׂא וַיִּרְמוּן יָתֵהֶן לְמַבְרָא לְקִרְתָּא לְאַתְר
מִסָּבָב:

מִשְׁתַּמְשׁוֹת שָׁם. לְמִדָּד הַכְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ
מִטְמָאוֹת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ.

(מ) וַצִּוְהַ הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הִנֵּגַעַ
וַהֲשִׁיבוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחֲוִיץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כִּי־יֵי וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • כִּתְרִגְמוּ: 'וַיִּשְׁלֹפֹן',
יִטְלוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ: (דברים כה) "וַחֲלָצָה נַעֲלוּ", לְשׁוֹן
הַסֵּרָה. אֶל־מְקוֹם טָמֵא • (ת"כ) מְקוֹם שָׂאִין טְהוֹרוֹת

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטר-שיחות חלק ג, עמוד 10 ואילך - מתוך 'לקראת שבת'

ב' גדרים בשכונות לרשע

א. רשע הגר בסמיכות למישהו, פועל שינוי לרעה במעשי
השכן, ולכן "אוי לשכנו" כי הרשע יפעול עליו לרעה. ב.
השכינות לרשע הרי היא סימן שגם השכן דומה לו, דעה
שגרים זה ליד זה הוא מפגי שדומים הם אחד לשני. וזהו
"אוי לשכנו", כי השכינות לרשע מראה שגם השכן באמת
דומה הוא להרשע.

והוא הדבר באבן המנוגעת. לדעת רש"י הרשע פועל רק על
מעשי השכן. ואם כן, רק אבן שנדבק בו הנגע חיבים
לחלצו, דאז אמרין דחלק המנוגע שבאבן פועל גם על
חלק השני שיהיה מנוגע.

מה-שאין-כן אם מפרשים ששכינות היא סימן, שגם אם
לא נראים האנשים דומים זה לזה, הרי השכינות מוכיחה
שבאמת דומים הם, הנה בענייננו, גם אם לא נראה הנגע
כלל באבנים אלו, יש להוכיח מכך שסמוכים הם לאבן
המנוגע, שגם אבנים אלו שיכות לנגע. ולכן חיבים לחלצם.

מֵא וַיִּתְּ בֵּיתָא יִקְלִפּוֹן מְגִיז סְחֹר סְחֹר
וַיִּרְמוּן יָת עֲפָרָא דִּי קְלִיפּוֹ לְמַבְרָא לְקִרְתָּא
לְאַתְר מִסָּבָב:

כְּהִנִּים גְּדִרֵּשׁ כֵּן, שִׁיקְלֹף הַטִּיחַ שֶׁסָּבִיב אֲבָנֵי הִנֵּגַע.
הִקְצוּ • לְשׁוֹן קִצָּה, אֲשֶׁר קִצְעוּ בִּקְצוֹעַ הִנֵּגַע סָבִיב.

מִב וַיִּסְבּוּן אֲבָנָיָא אַחֲרֵינִין וַיַּעֲלוּן בְּאַתְר
אֲבָנָיָא וַעֲפָר אַחֲרֵן יִסֵּב וַיִּשׁוּעַ יָת בֵּיתָא:

מִג וְאֵם יוֹתִיב מִכְתָּשָׂא וַיִּסְגִּי בְּבֵיתָא בְּתַר
דִּישְׁלֹפֹן יָת אֲבָנָיָא וּבְתַר דְּקְלִיפּוֹ יָת בֵּיתָא
וּבְתַר דִּיתְשָׁע:

וְגו' • (ת"כ) יָכוֹל חֹר בּוֹ בְּיוֹם, יֵהָא טָמֵא? תִּלְמוּד לומר:
"וְשֵׁב הַכֹּהֵן", "וְאֵם יוֹשִׁיב". מֵה 'שִׁיבָה' הָאִמּוּרָה לְהִלָּן
בְּסוּף שְׁבוּעָה, אִף 'שִׁיבָה' הָאִמּוּרָה כָּאן בְּסוּף שְׁבוּעָה.

מִד וַיַּעֲלוּ בִּהֲנָא וַיַּחֲזִי וְהָא אוֹסְף מִכְתָּשָׂא
בְּבֵיתָא סְגִירָת מְחֻזָּא הִיא בְּבֵיתָא מִסָּבָב
הוּא:

וַצִּוְהַ הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים (יד, כז)

וַחֲלָצוּ - מִלְּמַד שֶׁשְּׁנֵיהֶם חוֹלְצִים, מִפָּאן אָמְרוּ אוֹי לְרִשָּׁע
אוֹי לְשִׁכְנֹו (תורת כהנים על הפסוק)

בִּמְפָרְשִׁים מְצִינוּ כְּמָה פְרוּשִׁים בְּדִין "שְׁנֵיהֶם חוֹלְצִים":
רש"י כֹּתֵב (סוף מסכת סוכה דבור-המתחיל אוֹי לרשע. ועוד)
"בִּתְוֹרַת כְּהִנִּים תִּנָּא, וַחֲלָצוּ אֶת הָאֲבָנִים, נִגַע בְּאֶבֶן
שֶׁבִּמְקָצוֹעַ, שְׁנֵיהֶם חוֹלְצִין". וְהִנֵּנוּ, דְּפִירוּשׁ דִּין זֶה לְשִׁיטָּתוֹ
הוּא, שְׂאֵם נִרְאָה נִגַע בְּאֶבֶן שֶׁבִּמְקָצוֹעַ, שֶׁהוּא אֶבֶן הַנִּרְאָה
בְּב' בְּתִים, חִיבִים לְחַלּוֹץ אֶת הָאֶבֶן כּוֹלָה, אִף אֶת חֶלֶק
הָאֶבֶן שֶׁבְּבִית שְׁלֵא נִרְאָה בּוֹ הִנֵּגַע.

אִף יֵשׁ מְפָרְשִׁים (ראה משנה אחרונה לנגעים פרק יב משנה ו, ופרק
יג משנה ב) שְׂגָם אִם נִרְאָה נִגַע בְּכֶתֶל שְׁבִין ב' בְּתִים, חִיב
גַּם הַשֶּׁכֶן לְחַלּוֹץ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁבְּכּוֹתֵל בֵּיתוֹ שֶׁנִּגַּד הִנֵּגַע,
אִף שֶׁבְּבִיתוֹ לֹא נִרְאָה הִנֵּגַע, וְגַם לֹא נִגַע הִנֵּגַע בְּאֶבְנֵיו.
וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁדָּבָר זֶה תְּלוּי בְּפִירוּשׁ הַכֹּלֵל ד' "אוֹי לְרִשָּׁע אוֹי
לְשִׁכְנֹו", דִּישׁ לומר בְּב' אוֹפְנִים:

(מא) וְאֶת־הַבֵּית יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר
אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל־מַחֲוִיץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כִּי־יֵי יִקְצַע • (דריצ"ר בלע"ז) וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה.
מִבֵּית • (ת"כ) מִבְּפָנִים. סָבִיב • סְבִיבוֹת הִנֵּגַע. בִּתְוֹרַת

(מב) וְלִקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וַהֲבִיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וַעֲפָר אַחֵר יִקַּח וַיִּטַּח אֶת־הַבֵּית:

(מג) וְאִם־יָשׁוּב הִנֵּגַע וּפָרַח בְּבֵית אַחֵר חִלָּץ אֶת־
הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַטּוּחַ:

כִּי־יֵי הַקְצוֹת • לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת, וְכֵן הַטּוּחַ, אֲבָל "חִלָּץ
אֶת־הָאֲבָנִים" מוֹסֵב הַלְשׁוֹן אֶל הָאָדָם שֶׁחִלָּצוֹ, וְהוּא
מִשְׁקָל לְשׁוֹן כְּבֵד, כְּמוֹ 'כָּפַר', 'דָּבַר'. וְאִם יוֹשִׁיב הִנֵּגַע

(מד) וְכֵאֲ הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פִּשָּׁה הִנֵּגַע בְּבֵית צִרְעַת
מִמְאָרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא:

הַנֶּגַע", לא טהרתי אלא את הרפואי. מה יעשה לו? 'ביאה' אמורה למעלה ו'ביאה' אמורה למטה: מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוץ דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בפתחתונה כף וכו' כדאיתא בתורת כהנים. גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כף הוא: "ואם-ישוב", "ונתן", "והבא אל-הבית", "והאכל בבית", "ובא הכהן וראה והנה פשה". ודבר הכתוב בעומד בראשון, שנותן לו שבוץ שני להסגור, ובסוף שבוץ שני להסגור בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוץ. חזר - נותן, לא חזר - טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות. ואם-בא יבא. לסוף שבוץ שני. וראה והנה לא-פשה. מקרא זה בא ללמד בעומד בענינו בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפואי, ואין רפואי אלא הבית שהקצה והוטה ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוץ שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם-בא יבא", בשני, "וראה והנה לא-פשה", יטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטוח את-הבית וטהר הכהן את-הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פרש על החוזר שטעון נתיצה.

מה ויתרע ית ביתא ית אבנוהי וית אעוהי
וית כל עפר ביתא ויפק למברא לקריתא
לאחר מסבב:

מו ודינעול לביתא כל יומין דיסגר יתה יתי
מסבב עד רמשא:

יכבס את-בגדיו. אין לי אלא אוכל, שוכב מנין? תלמוד לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שיעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא).

מז ודינשכב בביתא יצבע ית לבושוהי
ודייכול בביתא יצבע ית לבושוהי:

וְיָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנָה פֶּשֶׁה • (ת"כ) יכול לא יהא החוזר טמא, אלא-אם-כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת" בביתם, ונאמר: "צרעת ממארת" בבגדים: מה להלן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה, אף כאן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה. אם-כן, מה תלמוד לומר: "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את-הבית" היה לו לכתב אחר: "ואם-ישוב הנגע... וראה והנה פשה"?! הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בענינו בשבוץ ראשון, ובא בסוף שבוץ שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בענינו בשבוץ ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו? יכול יתצנו כמו שסמך לו: "ונתן את-הבית"? תלמוד לומר: "ושב הכהן", "ובא הכהן", נלמד ביאה משיבה; מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוץ, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוץ. ואם חזר, נותן. לא חזר, טהור (ת"כ). ומנין שאם עמד בקנה ובזה, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוץ? תלמוד לומר: "ובא" "ואם בא יבא", במה הכתוב מדבר? אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושה בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור: "ובא", "ואם בא יבא", אלא את שבא בסוף שבוץ ראשון ובא בסוף שבוץ שני "וראה והנה לא-פשה", זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן: "וטהר הכהן את-הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא

(מה) ונתן את-הבית את-אבניו ואת-עציו ואת כל-
עפר הבית והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא:

(מו) והבא אל-הבית כל-ימי הסגיר אתו יטמא
עד-הערב:

וְיָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנָה פֶּשֶׁה • (ת"כ) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד לומר: "כל-ימי". יטמא עד-הערב. (ת"כ) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהיה בכדי אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד לומר: "והאכל בבית

(מז) והשכב בבית יכבס את-בגדיו והאכל
יכבס את-בגדיו:

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא
אוסף מקתשא כביתא בתר דישוע ית ביתא
וידבי כהנא ית ביתא ארי אתסי מקתשא:

מט ויסב לדכאה ית ביתא תרתין צפרין
ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא:

נ ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי
מבוע:

נא ויסב ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע
זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא
דצפרא דנכיסא ובמי מבוע וידי לביתא
שבע זמנין:

נב וידי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע
ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא
ובצבע זהורי:

נג וישלח ית צפרא חיתא למפרא לקרתא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידי:

נד דא אורייתא לכל מקתש סגירותא
ולנתקא:

נה ולסגירות לבושא ולביתא:

נו ולעמקא ולעדנא ולבהרא:

(מח) ואם-בא יבא הכהן וראה והנה לא-פשה הנגע
בבית אחרי הטח את-הבית וטהר הכהן את-הבית
כי נרפא הנגע:

(מט) ולקח לחטא את-הבית שתי צפרים ועץ ארז
ושני תולעת ואזב:

(נ) וישחט את-הצפר האחת אל-כלי-חרש על-מים
חיים:

(נא) ולקח את-עץ-הארז ואת-האזב ואת שני
התולעת ואת הצפר החיה וטבל אתם בדם הצפר
השחוטא ובמים החיים והזה אל-הבית שבע
פעמים:

(נב) וחטא את-הבית בדם הצפור ובמים החיים
ובצפר החיה ובעץ הארז ובאזב ובשני התולעת:

(נג) וישלח את-הצפר החיה אל-מחוץ לעיר אל-פני
השדה וכפר על-הבית וטהר:

(נד) זאת התורה לכל-נגע הצרעת ולנתק:

(נה) ולצרעת הבגד ולבית:

(נו) ולשאת ולספחת ולבהרת:

ספורנו

(נו) ולשאת ולספחת ולבהרת. אף
על פי שהם דומים בזה שכל אחד מהן
לכן, ושידיניהם שוים ומצטרפים, כפי
מה שבא בקבלה, מכל מקום צריך
שהבא להורות בנגעים יהיה בקי
במדרגות הלכן ומקומותיהם, כי מקום
שחין ומקנה נדונים במקראות מערביות,
וצרבת (יג, כג) ומקום שער אינו נדון
במראה כלל. תורה נו

אינם נדונים בלתי מראות. תורה נה
(נה) ולצרעת הבגד ולבית. שאף על
פי ששניהם שוים במראה ירקרק או
אדמדם, ושניהם על אפן בלתי טבעי,
מכל מקום הם נבדלים בזה: שהפושא
בבגד בסוף שבוע ראשון נשרף כלו
(לעיל יג, נא נב), והפושא בבית בסוף שבוע
ראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו
שבוע (יד, לט מב). תורה נו

(נד) זאת התורה. מי שיבא להורות
בנגעים צריך שידע להבדיל בין שני
מינים אף על פי שהם אחד בסוג,
כאמרו "בין נגע לנגע" (דברים יז, ח).
לכל נגע הצרעת ולנתק. שאף על פי
ששניהם צרעת בעור האדם, מכל
מקום הם נבדלים בזה, שהנתק נדון
בלתי מראות אבל דינו בנשירת שער
וכשער שחר, ושאף כל מיני הצרעת

(נ) לְהוֹרֹת בַּיּוֹם הַטָּמֵא וּבַיּוֹם הַטָּהוֹר זֹאת תּוֹרַת הַצִּרְעָת: פ

כ"י לְהוֹרֹת בַּיּוֹם הַטָּמֵא וּגְו'. אֵינָה יוֹם מְטַהֵר וְאֵינָה יוֹם מְטַמֵּא.

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

(ב) דַּבְּרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָכוּ טָמֵא הוּא:

כ"י לְכ"י כִּי יִהְיֶה זָב • יְכֹל זָב מִכָּל מְקוֹם יֵהָא טָמֵא? תַּלְמוּד לומד: "מִבְּשָׂרוֹ", וְלֹא כָּל בְּשָׂרוֹ (ת"כ. נדה מג.) אַחֵר שֶׁחֵלֶק הַכֶּתוּב בֵּין בְּשָׂר לְבָשָׂר, וְכִיתִי לְדִין טָמֵא בְּזָב וְטָמֵא בְּזָכָה: מֵה זָכָה, מִמְּקוֹם שֶׁהִיא מְטַמֵּא טָמֵא קָלָה - נִדָּה, מְטַמֵּא טָמֵא חֲמוּרָה - זִיכָה. אִף הַזָּב, מִמְּקוֹם שֶׁמְטַמֵּא טָמֵא קָלָה - קָרִי, מְטַמֵּא

(ג) וְזֹאת תִּהְיֶה טִמְאַתּוֹ בְּזָכוֹ כִּי בְּשָׂרוֹ אֶת-זָכוֹ אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזָּכוֹ טִמְאַתּוֹ הוּא:

כ"י לְר"י ר"י שֶׁזָּב אֶת בְּשָׂרוֹ. אֶת-זָכוֹ • כִּמוֹ רִיר שִׁיזָּא צָלוּל. אוֹ-הַחֲתִים • שִׁיזָּא עַב וְסוֹתָם אֶת פִּי הָאֵמָה וְנִסְתָּם בְּשָׂרוֹ מִטַּפַּת זָכוֹ; זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ: (מְגִלָּה ח'. נדה מ"ג) מִנָּה הַכֶּתוּב הִרְאִינוּ רֵאיוֹת שֶׁתִּים וְקִרְאוּ "טָמֵא", שֶׁנֶּאֱמַר: "זָב מִבְּשָׂרוֹ זָכוֹ

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת כ"ב עמ' 86)

שֶׁתִּים לְטִמְאַה וְהַשְּׁלִישִׁית מִזְקִיקָתוֹ לְקַרְבָּן (רש"י טו, ג) יֵשׁ לְשֵׁאל, מִנֵּין לוֹ שֶׁהִבְדִּיל הוּא לְגַבִּי קַרְבָּן, וְלֹא לְגַבִּי חֲמוּרָה הַטָּמֵא. וְיֵשׁ לִזְכֹּר, דִּהְיָה אִף שֶׁהִפְסִיד הִרְאִינוּ עוֹסֵק בְּשִׁתִּי רֵאיוֹת וְהַשְּׁנִי בְּשֵׁלֶשׁ רֵאיוֹת, אֵין בְּכָף כְּדִי

(ד) כָּל-הַמְּשֻׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב וְכָל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-יִשָּׁב עָלָיו יִטָּמָא:

(נ) זֹאת תּוֹרַת הַצִּרְעָת. אֵין לְהוֹסִיף וּלְהַחְמִיר לְטָמֵא נִגְעִי עוֹר בְּשָׂר אַחֲרִים, אִף עַל פִּי שֶׁהֵם אֶצְלָנוּ מִיְּמֵי צִרְעַת רַבִּים מֵאַלְהָה, כְּאָמְרוּ "אֵל תּוֹסַע עַל דְּבָרָיו" (משלי ח. ט). כִּי אִמָּנָם עִם כָּל רַעְתָּם לֹא נָדִין אוֹתָם כְּדִין צִרְעַת כָּלְלִי, כִּמוֹ שֶׁטָּהַר הַכֶּתוּב בְּשִׁהֲפֹךְ כָּלִי לְבָן (לעיל יג, יא), שֶׁעֲבָר גְּבוּל הַצִּרְעַת הַטָּמֵא לְרַע, כַּעֲנִין הַטָּמֵא הַנִּשְׁרַפָּה שֶׁנִּפְסְדָה צוּרְתָהּ. תוֹרָה א טו (ב) זָב מִבְּשָׂרוֹ. כְּכָר בָּאָה הַקְּבִלָּה, "מִבְּשָׂרוֹ" וְלֹא מִחֲמַת אֲנָסוֹ (בְּרִיתוֹת ח. ב). וְזֶה, שִׁיחִיָּה הַזָּב שׁוֹתֵת בְּסִבַּת "בְּשָׂרוֹ", שֶׁהוּא בְּנֵי לְאֵמָה אוֹ לְכָלִי הַזָּרַע, וְלֹא מִחֲמַת סָבָה אַחֲרֵת מִגֵּרָת אֶת הַזָּב. וּכְכָר פָּרִשׁוֹ ו'ל (נדה לה, ב) שֶׁהַזָּב הוּא כָּלְבֹן בִּיצָה הַמוֹנָרָה. וְכָאֲשֶׁר יִקְרָה זֶה "מִבְּשָׂרוֹ", שֶׁהוּא בְּסִבַּת חֲלִי כָּלִי הַזָּרַע

בְּלָכָד, הִנֵּה זֶה יוֹרָה עַל חֻלְשָׁתָם וְחִסְרוֹן עֲבוּלָם, אֲשֶׁר יִקְרָה עַל הָרֵב בְּסִבַּת רֵב הַתְּמִידָה הַמְּשֻׁלָּל וְהַרְהוּרִי, אֲשֶׁר בּוֹ לֹא תִּחְדֹּל "וְיָמַת אֲנֹלָת חֲטָאֵת" (משלי כד, ט). וּבְכֵן רֵאיוֹ שִׁיטְפָּר ו' נְקִיִּים (פסוק יג, יא), אֲשֶׁר בָּם סִטוּר הַרְהוּרִי מְלֻבָּ, וְיִטְבֵּל מִן הַטָּמֵא (שם), וְיִכְפֹּר בְּחֲטָאֵת וְעוֹלָה (פסוקים יד טו) עַל מֵה שֶׁפָּעַל וְהִרְהָר. תוֹרָה ג

שיעור יומי ליום שישי ה' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - טו - פרשת תזריע-מצורע עא

לָכֵן, יָצָא זֶה שְׂאוֹמְרִים לוֹ: 'עֲמֹד וְנַעֲשֶׂה מְלֶאכְתָּנוּ'.
אֲשֶׁר-יֹשֵׁב. 'יֹשֵׁב' לֹא נֶאֱמַר, אֲלָא: "אֲשֶׁר-יֹשֵׁב
עָלָיו" הַזֶּה, בְּמִיחָד תָּמִיד לָכֵן.

כִּי-כֹל-הַמְשַׁכֵּב. הָרְאוּי לְמַשְׁכֵּב. יָכוֹל אֲפֹלוּ מִיָּחִד
לְמֶלֶאכָה אַחֶרֶת? תִּלְמוּד לומר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", 'אֲשֶׁר
יִשְׁכַּב' לֹא נֶאֱמַר, אֲלָא: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", הַמִּיחָד תָּמִיד

הַיּוֹגֵר דִּי יִקְרַב בְּמַשְׁכָּבָה יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יֵגַע בְּמַשְׁכָּבוֹ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ
בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

אָדָם, לְטָמֵא בְּגָדִים; וְהַמְּגַע שְׂאִינוּ מְשַׁכֵּב, אִינוּ אֲלָא
וְלֹד הַטְּמֵאָה, וְאִינוּ מְטַמֵּא אֲלָא אֲכָלִין וּמִשְׁקִין.

כִּי-וְאִישׁ אֲשֶׁר יֵגַע בְּמַשְׁכָּבוֹ. לְמַד עַל הַמְשַׁכֵּב
שֶׁחֲמוּר מִן הַמְּגַע, שֶׁזֶה נַעֲשֶׂה אֵב הַטְּמֵאָה לְטָמֵא

וְיִדְיָתָב עַל מָנָא דִּייתָב עֲלוֹהִי דּוֹכְנָא
יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד
רַמְשָׂא:

(ו) וְהַיֹּשֵׁב עַל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-יֹשֵׁב עָלָיו הַזֶּה יִכְבֵּס
בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: (חצי הספר)

וְכִי-יֹשֵׁב עַל-הַפְּלִי. (ת"כ) אֲפֹלוּ לֹא נִגַּע, אֲפֹלוּ עֲשָׂרָה כָּלִים זֶה עַל זֶה, כִּלְזָן מְטַמְּאִין מִשּׁוּם מוֹשֵׁב, וְכֵן
בְּמַשְׁכֵּב.

כִּי-וְהַיֹּשֵׁב עַל-הַפְּלִי. (ת"כ) אֲפֹלוּ לֹא נִגַּע, אֲפֹלוּ עֲשָׁרָה כָּלִים זֶה עַל זֶה, כִּלְזָן מְטַמְּאִין מִשּׁוּם מוֹשֵׁב, וְכֵן
בְּמַשְׁכֵּב.

וְיִדְיָקָרֵב בְּכִסֵּר דּוֹכְנָא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ז) וְהַנֹּגֵעַ בְּכִשֵּׁר הַזֶּה יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמֵא
עַד-הָעֶרֶב:

ח וְאִרִי יְרוּק דּוֹכְנָא בְּדִכְנָא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ח) וְכִי-יִרְק הַזֶּה בְּטָהוֹר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם
וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

כִּי-וְכִי-יִרְק הַזֶּה בְּטָהוֹר. (ת"כ. נדה נה) וְנִגַּע בּוֹ אוֹ נִשְׁאוֹ, שֶׁהָרַק מְטַמֵּא בְּמִשְׁא.

ט וְכָל מְרַפָּא דִּי יִרְכּוּב עֲלוֹהִי דּוֹכְנָא יִהִי
מְסָאָב:

(ט) וְכָל-הַמְרַפֵּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזֶּה יִטְמָא:

כִּי-וְכָל-הַמְרַפֵּב. אֶף-עַל-פִּי שְׁלֹא יֹשֵׁב עָלָיו, כְּגוֹן: הַתְּפוּס שֶׁל סָרְגָא, שְׁקוּרִין אַרְצוֹן, טָמֵא מִשּׁוּם
מְרַכֵּב. וְהָאֶפֶף שְׁקוּרִין אֵלִיו"ש, טָמֵא טְמֵאת מוֹשֵׁב.

י וְכָל דִּיקְרָב כָּל דִּי יִהִי תַחְתּוֹתָהִי יִהִי
מְסָאָב עַד רַמְשָׂא וְיִדְיָטוּל יִתְהוֹן יִצְבַּע
לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד
רַמְשָׂא:

(י) וְכָל-הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד-
הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם
וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

יְהִינּוּשָׂא אוֹתָם. כָּל הָאָמור בְּעֵנִין הַזֶּה, זֹכְבוֹ וְרָקוֹ
וְשִׁכְבַּת וְרָעוּ וּמִימֵי רִגְלָיו וְהַמְשַׁכֵּב וְהַמְרַפֵּב, מִשְׁאָן
מְטַמֵּא אָדָם לְטָמֵא בְּגָדִים.

כִּי-וְכָל-הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ. (ת"כ) שֶׁל
זָב. כֵּן וְלִמַּד עַל הַמְרַכֵּב שֶׁיֵּהָא הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טָמֵא, וְאִין
טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים, וְהוּא חֲמֵר בְּמַשְׁכֵּב מִבְּמַרְכָּב.

יא וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּה דּוֹכְנָא וְיִדְוֵהִי לֹא
שְׂטָף בְּמִיָּא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא
וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יִגְעִבוּ הַזֶּה וְיִדְּיו לֹא-שָׂטַף בַּמַּיִם
יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

טְבִילַת גּוֹפּוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׂטִיפַת יָדִים, לְלַמַּדְךָ,
שְׂאִין בֵּית-הַסֵּתָרִים טְעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֲלָא אִיבָר
הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדִים (ת"כ. נדה סו).

כִּי-וְיִדְּיו לֹא שָׂטַף בַּמַּיִם. בְּעוֹד שְׁלֹא טָבַל
מִטְּמֵאתוֹ, וְאֲפֹלוּ פֶסֶק מִזּוֹכְרוֹ וְסִפְר שְׂבָעָה וּמְחִסֵּר
טְבִילָה, מְטַמֵּא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב

(יב) וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יַעֲבֹד הָזָב וְכָל־כְּלִיעַיִן
יִשְׁטֹף בַּמַּיִם:

כ"י. וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יַעֲבֹד הָזָב • יכול אפילו נגע בו מאחוריו וכו', כדאיתא ב'תורת כהנים': 'עד איזהו מנגעו שהוא ככלו? הוי אומר: זה הסטו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטי-שיחות חלק יז, עמוד 170 ואילך – מתוך 'לקראת שבת'

כלי חרס, עץ, ומתכת בעבודת ה'

אמנם, כשהאדם עוסק ב"אחוריו" שהם עניני עולם הזה, ואינו יכול להשאיר בדרך נעלית של קדושה וטהרה, עלול הוא לחשוב שעל-ידי זה גם נשמתו "נטמאה" בטומאת עולם הזה.

וזהו "אין כלי חרס נטמא מאחוריו", שהנשמה הטהורה נשארת בקדושתה וטהרתה, ואינה נטמאת על-ידי ההתעסקות בדברים שהם לצורך הגוף.

אך כדי שלא להטמא בטומאת עולם הזה, על האדם להשאיר בבחינת "כלי חרס", שיירגיש את עצמו בביטול ונפשיו כעפר לכל תהיה, מה שאין-כן אם הוא בבחינת "כלי עץ", שעץ צומח וגדל, ורומז על מי שמרגיש את עצמו כגדול, או שהוא בבחינת "כלי מתכת", שמקשה את עצמו כברזל, ואינו מתנהג בביטול ובענוה, הרי אז נטמא הוא מאחוריו, ועניני עולם הזה יכולים לטמא את נשמתו חס-ושלום.

וכלי־חרש אשר־יַעֲבֹד הָזָב וְכָל־כְּלִיעַיִן יִשְׁטֹף בַּמַּיִם: (טו, יב)

יכול אפילו נגע בו מאחוריו כו', תלמוד לומר אשר יגע בו וכו'. (תורת כהנים)

הדין הוא שאין כלי חרש נטמא מאחוריו, מה שאין-כן כלי עץ או כלי מתכת, שנטמאים גם אם נגע הטמא "מאחוריו". ויש לפרש זה בדרך הרמז, בעבודת האדם לקונו: כלי חרש שעשוי מעפר, רומז על האדם ש"סודו מעפר". ו"אחוריו" רומז על גוף האדם, שלגבי נשמתו נקרא "אחוריו".

והנה טבע הטביע הקב"ה בעולמו שאין האדם יכול לעסוק בכל זמנו בענינים רוחניים בלבד כגון תורה ועבודה, אלא מוכרח הוא להתעסק גם בעניני "אחוריו", כאכילה ושתיה ופרנסה וכיוצא בזה, בכדי שתוכל הנשמה להשמר בגוף האדם.

יג. וְאֵרִי יְדֵי דוֹכָנָא מְדוּבָה וְיִמְנִי לָהּ
שְׁבַעַת יוֹמִין לְדִכּוּתָהּ וְיַצְבַּע לְבוּשׁוּתָהּ
וְיִסְחִי בְשָׂרָהּ בְּמִי מְבוּעַ וְיִדְכִי:

(יג) וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

כ"י. וְכִי־יִטְהַר • כשיפסק. שבעת ימים לטהרתו • שבעת ימים טהורים מטמאת זיבה, שלא יראה זוב, וכלן רצופין (נדה סז).

יד. וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

(יד) וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

טו. וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

(טו) וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

טז. וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

(טז) וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בְּמִים חַיִּים
וְטָהַר:

(יז) וְכָל-בֶּגֶד וְכָל-עוֹר אֲשֶׁר-יְהִיָּה עָלָיו שִׁכְבַּת-זֶרַע וְכַבֵּם בַּמַּיִם וְטָמְא עַד-הָעֶרֶב:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת-זֶרַע וְרַחְצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד-הָעֶרֶב:

כ"י • וְרַחְצוּ בַּמַּיִם • גִּזְרַת מֶלֶךְ הִיא שֶׁתִּטְמֵא הָאִשָּׁה בְּכִיָּאָה, וְאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם נִוְגַע בְּשִׁכְבַּת זֶרַע, שֶׁהָיָה מִגַּע בֵּית הַסֵּתֵרִים הוּא.

(יט) וְאִשָּׁה כִּי-תִהְיֶה זֹכָה דָּם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל-הַנִּגָּע בָּהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כ"י • כִּי-תִהְיֶה זֹכָה • (ת"כ) יָכוֹל מֵאַחַד מִכָּל אֲבָרֶיהָ? תִּלְמִיד לִוְיִי (ויקרא כ): "וְהָיָה גִלְתָּה אֶת-מְקוֹר דָּמֶיהָ", אִין דָּם מִטְמֵא אֶלָּא הֵבֵא מִן הַמְּקוֹר (נדה י"ז) • דָּם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׂרָה • אִין זֹכָה קְרוֹי זֹכֵב לְטָמְא,

(כ) וְכָל־אִשֶּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אֲשֶׁר-תִּשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא:

(כא) וְכָל-הַנִּגָּע בְּמִשְׁכָּבָהּ יַכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד-הָעֶרֶב:

(כב) וְכָל-הַנִּגָּע בְּכָל-כְּלִי אֲשֶׁר-תִּשְׁכַּב עָלָיו יַכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד-הָעֶרֶב:

(כג) וְאִם עַל-הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹו עַל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-הוּא יִשְׁכַּב-עָלָיו בְּנִגְעוֹבוֹ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כ"י • וְאִם עַל-הַמִּשְׁכָּב הוּא • (נ"ח) הַשּׁוֹכֵב, אֹו הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָהּ אֹו עַל מוֹשְׁבָהּ, אֶפְלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אִף

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ. לֹא כְתוּב 'אִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשְׁהּ', כִּי הָעֵיד עַל הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא תִטְמֵא מִחַמַּת שׁוּם זֶב בְּלִתִּי אָדָם אֹו קָרִי, כְּמוֹ שֶׁטְמֵא בְּאִישׁ. אֲמָנָם טָמְאָת הָאִשָּׁה בְּקָרִי לֹא תִהְיֶה אֶלָּא כְּאִשֶּׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בֵּית הַסֵּתֵרִים. תוֹרָה יֵט

(יט) וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זֹכָה דָּם. לְמִד דִּינֵי הַנִּדָּה (פסוקים יט כד) וְהַזִּנְיָה (פסוקים כה כח), וְהַטָּעִין אֶת הַזִּנְיָה קָרְבֵּן חֲטָאֹת וְעוֹלָה (פסוקים כט לו), וְכִנּוּהַ הָעֵיד כִּי לֹא יִקְרָה זֶה בְּבִנּוּת עֲמוֹ, וְזִלְתִּי לְהָעִיר אֲנִי עַל מְרִי קוֹדֵם בְּפִעַל וּבְמַחֲשָׁבָה. כִּי הוּא אֲמָנָם הַרְבוּת הָעֵנֶשׁ שֶׁעֲנֵשׁ אֶת

חִוָּה עַל פְּעֻלָּתָהּ וּמַחֲשַׁבְתָּהּ שֶׁנִּכְלָל בְּאַמְרוֹ "הַרְבֵּה אַרְבֵּה עֲצָבוֹנָךְ" (בראשית ג, טו), וּבְכֵן רָאוּי שֶׁתִּסְפֹּר ו' נְקִיּוֹת, עַד יַעֲרָה עָלֶיהָ רוּחַ תְּשׁוּבָה וְסִהְרָה, וְאֹו תִטְבֵּל וְתִכְפֹּר בְּחֲטָאֹת עַל פְּעֻלַּת הָרַע וּבְעֻלָּה עַל הַמַּחֲשָׁבָה. תוֹרָה כ

בו יטמא • אינו מדבר אלא על המרפב, שנתרפה | בגדים, שהמרפב אין מגעו מטמא אדם לטמא
מ"ע-הפלי". בנגעו-בו יטמא • ואינו טעון כבוס

(כד) ואם שכב ישכב איש אתה ותהי נדתה עליו | כד ואם משכב ישכוב גבר יתה ותהי רחוקה
וטמא שבעת ימים וכל-המשכב אשר-ישכב עליו | עלוהי ויהי מסאב שבעת יומין וכל משכבא
די ישכוב עלוהי יהי מסאב: די ישכוב עלוהי יהי מסאב:
יטמא: ס

נשי"א ותהי נדתה עליו • (ת"כ, נדה לג) יכול יעלה לרגלה, | ומה תלמוד לומר: "ותהי נדתה עליו"? מה היא
שאם בא עליה בחמשי לנדתה, לא יטמא אלא שלשה | מטמא אדם וכלי חרס, אף הוא מטמא אדם וכלי
ימים כמותה? תלמוד לומר: "וטמא שבעת ימים". חרס.

(כה) ואשה כייזוב זוב דמה ימים רבים בלא | כה ואתמא ארי ידוב דוב דמה יומין סגי אין
עת-נדתה או כייזוב על-נדתה כלימי זוב | בלא עין רחוקה או ארי תדוב על רחוקה
טמאתה כימי נדתה תהיה טמאה הוא: | כל יומי דוב סוכתה כימי רחוקה תהי
מסאבא היא:

נשי"א ימים רבים • שלשה ימים. בלא עת-נדתה. | וקרנן, והנדה אינה טעונה ספירת שבעה נקיים,
אחר שיצאו שבעת ימי נדתה. או כייזוב • את | אלא שבעת ימים תהיה בנדתה, בין רואה בין שאינה
שלשת הימים הללו. על-נדתה • (נדה עב) מפלג מנדתה | רואה; ודרשו בפרשה זו י"א יום שבין סוף נדה
יום אחד, זו היא זבה, ומשפטה חרוץ בפרשה זו. | לתחלת נדה, שכל שלשה רצופין שתראה באחד
ולא פדת הנדה, שזו טעונה ספירת שבעה נקיים | עשר יום הללו, תהא זבה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות לתניא עמ' יט)

ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים (טו, כה) אחד עשר | יא. (הפנה למאמר ר"ל (נדה עב, ב): "חצי לג שמן לתודה,
יום שבין סוף נדה לתחלת נדה (רש"י) שמעתי מאמורי" | ורביעית יין לנזיר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה – הלכה
הרה"ג והרה"ח שליט"א: תניא – ראשי תבות: תודה נזיר | למשה מסיני").

(כו) כל-המשכב אשר-תשכב עליו כלימי זובה | כו כל משכבא די תשכוב עלוהי כל יומי
במשכב נדתה יהיה-לה וכל-הפלי אשר תשכב | דובה כמשכב רחוקה יהי לה וכל מנא די
עליו טמא יהיה כטמאת נדתה: | תיתב עלוהי מסאב יהי כסואבת רחוקה:

(כז) וכל-הנוגע בם יטמא וכבם בגדיו ורחץ במים | כז וכל דיקרב בהון יהי מסאב ויצפע
וטמא ער-הערב: | לבושהי ונסחי במיא ויהי מסאב עד
רמשא:

(כח) ואם-טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים | כח ואם דכיאט מדובה ותמני לה שבעת
ואחר תטהר: | יומין ובתר כן תדפי:

(כט) וביום השמיני תקח-לה שתי תרים או שני | כט ובידומא תמינאה תסב לה תרין שפנינין
בני יונה והביאה אותם אל-הפתח אל-הא | או תרין בני יונה ומיתי יתהון לזות כהנא
מועד: | לתרע משפן זמנא:

שיעור יומי לשבת קודש ו' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טו – פרשת תזריע-מצורע עה

וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה
וּכְפָר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֶּבֶחַ טַמְאֹתֶיהָ:

וְהִזְרִיתָם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטַּמְאֹתָם וְלֹא יָמָתוּ
בְּטַמְאֹתָם בְּטַמְאֵם אֶת־מִשְׁכְּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

וְהִזְרִיתָם • אֵין 'נִזְרִיה' אֵלֹא פְרִישָׁה, וְכֵן (ישעיה
א): "נִזְרוּ אַחֲזֹר", וְכֵן (בראשית מח): "נִזִּיר אַחֲזִיר". וְלֹא

וְזֹאת תֹּרַת הַזֶּבֶב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת־זֶרַע
לְטַמְאֵהָ־בָה:

וְזֹאת תֹּרַת הַזֶּבֶב • בַּעַל רֹאִיָּה אַחַת. וּמֵהוּ תֹרַתּוֹ. וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת־זֶרַע • הָרִי הוּא כְּבַעַל
קָרִי, טָמֵא טַמְאֵת עָרֵב.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כֵּב עַמ' 81)

בַּעַל רֹאִיָּה אַחַת (רש"י טו, לב)
לֹא פִּרַשׁ שֶׁהַכֹּהֵן לְבַעַל שְׁתֵּים אוֹ שְׁלֹשׁ רֹאִיוֹת, שֶׁנִּזְכָּר
לְעֵיל, כִּי דִּינוּ חֲמוּר יוֹתֵר מִדֵּינוּ שֶׁל בַּעַל קָרִי, הַמוֹפִיעַ
בְּכַתוּב לְאַחֵר מִכֵּן. אֵלֹא מִפְּרֹשׁ שֶׁהַכֹּהֵן לְבַעַל רֹאִיָּה אַחַת,

וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ וְהִזָּב אֶת־זִזְבוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ
וְלֵאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טַמְאָה:

וְהִזָּב אֶת־זִזְבוֹ • בַּעַל שְׁתֵּי רֹאִיוֹת וּבַעַל שְׁלֹשׁ רֹאִיוֹת, שֶׁתֹּרַתָּן מִפְּרֹשֶׁת לְמַעַלָּה:

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רמז - רנב

ספורנו

בְּלִתֵּי אָדָם.
וְלֵאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טַמְאָה. גַּם כֵּן
רֹאִי לְהַתְּבוֹנֵן, שֶׁעַל הָאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִם
טַמְאָה אָמַר "וְהָיָה נִדְתָּה עָלָיו" (פסוק
ד), וְלֹא כֵן יֹאמַר עַל הַטְּהוֹרָה שִׁישְׁכַּב
הַזֶּבֶב אוֹתָהּ, כִּי בָּנָה יוֹרָה שֶׁהַזָּכָר
מִתְּקַלְקֵל יוֹתֵר בְּשִׁכִּיבַת הַדָּוָה מִמֶּה
שֶׁתְּתַקַּלְקֵל הָאִשָּׁה בְּשִׁכִּיבַת הַחוּלָה,
כְּמוֹ שֶׁבֶּא הַנִּסְיוֹן בְּמִצְוַת עֵת וְזוֹלָתָהּ.

וּבִשְׁתֵּן. תוֹרָה לֹא
(לג) וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ. כִּי "נִדְתָּה" (לעיל יב,
ג) מוֹרָה שֶׁהָיָה זֶה עַל חֲטָא, וּלְפִיכָךְ
הִיא טַמְאָה.
וְהַזֶּבֶב. וְהָעִיּוֹן בְּדָבָר הַזֶּבֶב הוּא, שֶׁהוּא
לְהַעֲזִיר אֶזְנוֹ עַל חֲטָא שֶׁקָּדַם.
אֵת זִזְבוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ. וְעַם זֶה רֹאִי
לְהַתְּבוֹנֵן הַבָּדֵל זֶב הַזָּכָר מִזֶּב הַנִּקְבָּהּ,
כִּי זֶב הַנִּקְבָּהּ לֹא יִטְמָא וְזוֹלָתִי הָאָדָם,
זֶב הַזָּכָר לֹא יִטְמָא וְזוֹלָתִי בְּהִיּוֹתוֹ

(לב) וְזֹאת תֹּרַת הַזֶּבֶב. זֶה הוּא מֵה
שֶׁרֹאִי לְעִיּוֹן בְּכָל אֱלֹהִים רֹאשׁוֹנָה,
שֶׁבְּהִיּוֹת הַזֶּבֶב טָעוֹן קָרְבֵּן חֲטָאת, יוֹרָה
שֶׁבֶּא עַל חֲטָא כְּמַעֲשֵׂה וּבְמַחֲשָׁבָה.
וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת זֶרַע
לְטַמְאָה בָּהּ. כִּי אִמְנָם טַעַם טַמְאֵת
הַקָּרִי הוּא שֶׁכְּנִת הַמוֹצִיאֹ הִיא
"לְטַמְאָה בָּהּ" בְּעִטּוֹ שֶׁל נֶחֱשׁ, לֹא
לְקִיּוֹם הַמִּיּוֹן. שְׁלוּלִי זֶה לֹא הִיָּתָה בְּזֶרַע
שׁוּם טַמְאָה כְּמוֹ שֶׁאֵין טַמְאָה בְּפִרְשׁ

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי־קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (נוראוי הי לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

ליקוטי אמרים

והנה באהבה יש ג"כ שתי מדרגות אהבה

רבה ואהבת עולם. אהבה רבה היא אהבה בתענוג' והיא שלהבת העולה מאליה ובאה מלמעלה בבחי' מתנה למי שהוא שלם ביראה כנודע על מאמר רז"ל דרכו של איש לחזור אחר אשה שאהבה נקראת איש וזכר כמ"ש זכר חסדו ואשה יראת ה' כנודע וכלי קדימת היראה אי אפשר להגיע לאהבה רבה זו כי אהבה זו היא מבחי' אצילות דלית תמן קיצוץ ופירוד ח"ו אך אהבת עולם היא הבאה מהתבונה ודעת בגדולת ה' א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא ממש חשיב וכביטול דבור אחד בנפש המושכל בעורו במחשבתה או בחמדת הלב כנ"ל אשר ע"י התבוננו' זו ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפש מלבושיה דהיינו שלא תתלבש בשום דבר הנאה ותענוג גשמי או רוחני לאהבה אותו ולא לחפזין כלל שום דבר בעולם בלתי ה' לבדו מקור החיים של כל התענוגים שכולם בטילים במציאות וכלא ממש קמיה חשיבי ואין ערוך ודמיון כלל ביניהם ח"ו כמו שאין ערוך לאין ואפס המוחלט לגבי חיים נצחיים וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי

1 וְהֵנָּה, בְּאַהֲבָה יֵשׁ גַּם-בֶּן שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹתַי: – כִּלְלִית: "אַהֲבָה
2 רַבָּה" וְ"אַהֲבַת עוֹלָם". "אַהֲבָה רַבָּה" הִיא "אַהֲבָה
3 בְּתַעֲנוּגִים", – אַהֲבָה וְתַעֲנוּג מֵאַלְקוֹת – לֹא שֶׁהַאֲהֲבָה מֵיִצְגַת
4 "מְבוּקֶשׁ" מִסוּרִים, שֶׁאִיפֹה לְהַשְׁגֵּת דָּבָר מִזֶּה, וְלִמְשֹׁל: לְהִתְאַחֵד
5 עִם הַקִּבְיָה אוֹ לְהַכִּילוֹת
6 בְּאַלְקוֹת, אֲלֵא הָאֲהֲבָה
7 עֲצֻמָּה מִשְׁמַעְהָ תַעֲנוּג 1
8 וְדִבְיּוֹת בְּאַלְקוֹת, וְהִיא 2
9 שְׁלֵהֶבֶת הָעוֹלָה מֵאַלְיָה, 3
10 – לֹא שֶׁהָאֵדָם יוֹצֵר 4
11 וּמְדַלֵּק בְּקִרְבוֹ אַהֲבָה זוֹ, 5
12 אֲלֵא אַהֲבָה זוֹ בָּאָה אֵלָיו 6
13 מִעֲצֻמָּה, וּבָאָה מִלְּמַעְלָה 7
14 בְּבַחֲנִית מִתְּנָה לְמִי 8
15 שֶׁהִיא שְׁלֵם בְּיִרְאָה, – מִי 9
16 שֶׁהִירָאָה אֲצִלוֹ בְּשִׁלְמוֹת, 10
17 נוֹתֵנִים לוֹ מִתְּנָה מִלְּמַעְלָה, 11
18 שִׁגִיעַ לְ"אַהֲבָה 12
19 בְּתַעֲנוּגִים"; כְּנֻדָּע – 13
20 בִּידוּעַ הַפִּירוּשׁ עַל מֵאֲמָר 14
21 רַבּוֹתֵינוּ וְ"לֹא": "דְּרָבּוֹ 15
22 שֶׁל אִישׁ לְחֹזֵר אַחֵר 16
23 אִשָּׁה", – שִׁפִּירוּשׁ 17
24 בַּעֲבוּדַת ה'; הוּא: שֶׁאַהֲבָה 18
25 נִקְרָאת "אִשָּׁה" וְ"זָכָר", 19
26 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹¹: "זָכָר – 20
27 חֲסִדוֹ", – שֶׁבִּדְרָךְ רִמּוֹ 21
28 מִשְׁמַעוֹ, שֶׁבַחֲנִית חֲסֵד

29 ("חֲסִדוֹ") וְאַהֲבָה, הִיא בַחֲנִית "זָכָר", וְ"אִשָּׁה – הִיא בַחֲנִית יִרְאָה
30 ח"י¹², – שֶׁבִּלְשׁוֹן הַפִּסּוֹק "אִשָּׁה יִרְאֵת ה'" – מִרְמוֹזַת הַשִּׁיכּוֹת
31 שֶׁל "אִשָּׁה" לְ"יִרְאָה", כְּנֻדָּע; – וְהוּא "דִּרְכוֹ שֶׁל אִישׁ לְחֹזֵר אַחֵר
32 אִשָּׁה", בַּחֲנִית הָאֲהֲבָה ("אִשָּׁה") הִיא בְּשִׁלְמוֹת, וּבְלִי
33 לְחֹזֵר" – בְּמָקוֹם שֶׁבַחֲנִית יִרְאָה ("אִשָּׁה") הִיא בְּשִׁלְמוֹת, וּבְלִי
34 קְדִימַת הִירְאָה אִי אִפְשָׁר לְהִגִּיעַ לְאַהֲבָה רַבָּה זוֹ, כִּי אַהֲבָה
35 זוֹ הִיא מִבַּחֲנִית אֲצִילוֹת, דְּלִית תָּמָן קִיצוּץ וּפִירוּד חֲסִי
36 וְשְׁלֹם. – שֶׁאֵין בּוֹ בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת שׁוֹם דָּבָר שֶׁל הַתַּנְתְּקוֹת
37 וְהַתְּפִירוֹת כִּי אֵין שֵׁם דָּבָר נִפְרָד וּמִנּוֹתָק מֵאַלְקוֹת, שִׁיחִיה
38 מוֹרָגֶשׁ לְמַצִּיאוֹת לְעֻצְמוֹ, אֲלֵא הֵכֵל שֵׁם בְּטֵל בְּמַצִּיאוֹת
39 לְאַלְקוֹת. הָרִי מוּבָן, שֶׁגַּם הָאֲהֲבָה שֶׁמִּ"אֲצִילוֹת" אֵינֶנָּה יִכוּלָה
40 לְשִׁירוֹת, בְּמִי שֶׁהִירָאָה אֲצִלוֹ אֵינֶנָּה בְּשִׁלְמוֹת, מִי שֶׁעִידִין מִרְגִישׁ
41 אֶת עֲצֻמוֹ לְמַצִּיאוֹת אִיזוֹ שֶׁהִיא, וְאֵינוֹ בְּטֵל לְגַמְרִי לְאַלְקוֹת. אִךְ
42 "אַהֲבַת עוֹלָם" – הַמְּדִירָגָה הַשְּׁנִיָּה בְּאַהֲבָה, הִיא הַקְּבָאָה
43 מִהֶתְבֹּנְנָה וְדַעַת בְּגִדְלַת ה' אֵינֶ"סוֹף פְּרוּד־הוּא, הַמְּמַלֵּא כָּל

עֲלָמִין – הַמְּמַלֵּא וּמַחִיָּה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת בַּחֲיוֹת פְּנִימִית
וּמַצּוּמִצְמַת בְּהִתְאֵם לְהִרְכִּבוֹ שֶׁל כָּל נִבְרָא, וְסוּבֵב כָּל עֲלָמִין,
– וּמַחִיָּה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת בַּחֲיוֹת שְׁלִמְעֵלָה מִהָעוֹלָמוֹת וְאֵינֶנָּה
מַצּוּמִצְמַת לְפִי עֵרֶךְ כָּל עוֹלָם וּנִבְרָא שֶׁהִיא מַחִיָּה, וְכָלֵא קְמִיָּה
כָּלֵא מְמֶשׁ חֲשִׁיב, – הֵכֵל
לְגַבִּי הַקִּבְיָה, אֵינוֹ נַחֲשֵׁב
לְכֻלּוֹם מִמֶּשׁ, וְכִבְטוּל
דְּבִירוֹ אַחֵר בְּנִפְשׁ
הַמְּשַׁכֵּלָת
בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ – בִּשְׁעָה
שֶׁהִדְבִּירוֹ נִמְצָא עִדִּין
בְּמַחֲשַׁבַת הַנִּפְשׁ, אוֹ
בְּחִמְדַת הַלֵּב כְּנֻזָּר
לְעִיל¹³, אֲשֶׁר עַל-יָדֵי
הַתְּבֹנְנוֹת זוֹ מִמִּילָא
תִּתְפַּשֵּׁט מִדַּת הָאַהֲבָה
שֶׁבְּנִפְשׁ מְלֻבוּשִׁיָּה, –
בְּהֵם הִיא מְלֻבוּשֶׁת,
כְּלוֹמֹר: שִׁיּוֹת לֹא תִהְיֶה
לוֹ אַהֲבָה לְדִבְרִים שְׁאוּתָם
אַהֲבָה (שֶׁבְּאַהֲבָתוֹ לְאוֹתָם
דִּבְרִים, הִיתָה מִדַּת
הָאֲהֲבָה שֶׁבְּנִפְשׁוֹ מְלֻבוּשֶׁת
בְּהֵם), וְכֵל אַהֲבָתוֹ תִּהְיֶה
לְהַקְבִּיָּה בְּלִבָּהּ, דְּחִינוֹ
שֶׁלֹּא תִתְלַבֵּשׁ – מִדַּת
הָאֲהֲבָה, בְּשׁוֹם דְּבָר
הַנָּאָה וְתַעֲנוּגִי גִשְׁמִי אוֹ

רוּחָנִי לְאַהֲבָה אוֹתוֹ, – אֶת ה"דִּבְרֵי גִשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי, וְלֹא
לְחַפְזִין כָּלֵל – "חַפְזִין מִשְׁמַעוֹ רִצּוֹן פְּנִימִי, שׁוֹם דְּבָר בְּעוֹלָם,
בְּלִיתִי ה' לְבָדוֹ, – כָּל אַהֲבָתוֹ וּרְצוֹנוֹ הַפְּנִימִי יִהְיֶה לְהַקְבִּיָּה
בְּלִבָּהּ, שֶׁהוּא מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל כָּל הַתַּעֲנוּגִים, שֶׁכָּלֵם – כָּל
הַתַּעֲנוּגִים, בְּטִלִּים בְּמַצִּיאוֹת וְכָלֵא מְמֶשׁ קְמִיָּה חֲשִׁיב, –
לְגַבִּי "מְקוֹר הַחַיִּים" שֶׁהוּא "ה' לְבָדוֹ", כָּל הַתַּעֲנוּגִים בְּטִלִּים
בְּמַצִּיאוֹת וְאֵינֶם נַחֲשִׁים לְכֻלּוֹם מִמֶּשׁ, וְאֵין עֵרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלֵל
בֵּינֵיהֶם – בֵּין כָּל תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, לְבֵין הַקִּבְיָה, "מְקוֹר הַחַיִּים"
שֶׁל כָּל הַתַּעֲנוּגִים, חֲסִי וְשְׁלֹם, כְּמוֹ שֶׁאֵין עֵרֶךְ לְאֵין וְאַפֶּס
הַמְּחַלֵּט לְגַבִּי חַיִּים נִצְחִיִּים, – כִּךְ אֵין עֵרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלֵל בֵּין כָּל
תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם "אֵין וְאַפֶּס הַמּוֹחֲלָט", לְגַבִּי הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים
שֶׁמִּמְקוֹר הַחַיִּים, מִהַקְבִּיָּה – הַתְּבֹנְנוֹת זוֹ תַעֲרוּר בּוֹ אֶת הָרִצּוֹן,
שֶׁלֹּא לְרִצּוֹת אֶת כָּל הַתַּעֲנוּגִים, אֲלֵא לְרִצּוֹת אֶת מְקוֹר כָּל
הַתַּעֲנוּגִים, שֶׁהוּא: אֲלֵקוֹת, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁴: "מִי לִי בְּשָׁמַיִם,
וְעִמָּךְ לֹא חִפְצָתִי בְּאַרְצִי", – כְּלוֹמֹר: כָּל דָּבָר שֶׁהוּא "עִמָּךְ", כָּל

16 שִׁנְפִּשׁוּ מְלֻבָּשֵׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גִּשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי - יָכוֹל
 17 - גַּם הוּא, לְהִלָּחִיב נַפְשׁוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וּשְׁלֵחַת עֲזָה וְלֶחֶב
 18 הָעוֹלָה הַשְּׁמִימָה, עַל־יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹכְרֹת לְעִיל, - עַל
 19 יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת בַּעֲנִינִים הָאֲמֹרִים, יַעֲזֹר גַּם הוּא בִּקְרֹבוֹ אֲהָבָה
 20 לִוְהִיחַת לְהַקְבִּי, כְּמוֹ
 21 שִׁיתְּבָאָר לְקָמָן. - בִּיחֹס
 22 לַמְדִּירִיגָה הַעֲלִיזוֹנָה יוֹתֵר
 23 שֶׁל אֲהָבָה, לַמְדֹנָה, שֶׁהִיא
 24 יִכְוָלָה לְהִיּוֹת רַק בְּמִי
 25 שֶׁהִירָאָה הִיא בְּשִׁלְמוֹת,
 26 וְאִילוּ בִּיחֹס לַמְדִּירִיגָה
 27 הַשְּׁנִיָּה שְׂבֵאָהָה (לַמְרוֹת שֶׁעַל פִּי סֹדֵר, צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהִיּוֹת
 28 קוֹדֵם יִרְאָה וְלֹאֲחִירָהּ אֲהָבָה) יוֹסֵבֵר לְהֵלֵךְ, עַל יוֹצֵא מִן הַכֹּלֵל,
 29 שְׂיוֹכֵל לְהִגִּיעַ לְאֲהָבָה זֶה בְּלִי הַקְדָּמָה הִירָאָה. וְכֵן אֹמֵר רַבֵּנוּ
 30 הַזֶּה:

ליקוטי אמרים

וּלְכַבִּי צוּר לְכַבִּי וְגו' וְכַמ"ש לְקָמָן וְגַם מִי שֶׁאֵין מִדַּת
 אֲהָבָה שֶׁבִּנְפִשׁוֹ מְלֻבָּשֵׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גִּשְׁמִי אוֹ
 רוּחָנִי יָכוֹל לְהִלָּחִיב נַפְשׁוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וּשְׁלֵחַת עֲזָה
 וְלֶחֶב הָעוֹלָה הַשְּׁמִימָה ע"י הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹכְרֹת לְקָמָן

1 דָּבָר שֶׁהוּא טָפֵל וּבִטֵּל לֶךְ - אֵין חֲפָצִי בּוֹ, כָּלָה שְׁאָרִי וְלִכְבִּי,
 2 צוּר לְכַבִּי וְגו', וְכַמ"ש שִׁיתְּבָאָר לְקָמָן¹⁵. - פֶּרֶטִי אֹפְנִי
 3 הָאֲהָבָה אֲלֵיהֶם מְגִיעַ יְהוּדִי עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת בִּגְדֻלוֹת ה', כֹּל
 4 הָאֲמֹר הוּא בְּמִי שִׁישׁ לוֹ רִגֵּשׁ שֶׁל אֲהָבָה לְדַבְרִים מְסוּיִימִים,
 5 וְהַתְּבוֹנָנוֹת פּוֹעֵלֹת בּוֹ
 6 שְׁמֵדָת הָאֲהָבָה "תַּתְּפִשֵּׁת"
 7 מַעֲנִינִי הָעוֹלָם, וְתַהֲדִיחַ
 8 לֹאֲלֻקֹּת בִּלְבָד. אֵךְ, מִי
 9 שֶׁבִּטְבַּעַו הוּא קָר, וְאֵין בּוֹ
 10 שׁוּם רִגֵּשׁ שֶׁל אֲהָבָה
 11 לֹאִיזָה דָּבָר שֶׁהוּא, כִּדִּי
 12 לְהַעֲבִיר אֶת מִדַּת הָאֲהָבָה מִזֶּה לֹאֲלֻקֹּת, וּמִמִּילָא קֶשֶׁה לוֹ
 13 בְּהִרְבָּה לְעוֹרֵר בִּקְרֹבוֹ רִגֵּשׁ שֶׁל אֲהָבָה - אֶף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל גַּם
 14 הוּא לִיצוֹר בִּקְרֹבוֹ אֲהָבָה לִוְהִיחַת לְהַקְבִּי, עַל־יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
 15 הָאֲמֹרָה. וּבִלְשׁוֹן ה'תניא": וְגַם מִי שֶׁאֵין מִדַּת אֲהָבָה

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח]:

57 באהבה להקב"ה. אך - ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, והוא
 58 - רק, דרך מקרה והוראת שעה, בהשגחה פרטית מאת ה',
 59 לצורך שעה, - כדי שהרשע ובעל העבירה יתעורר באהבה
 60 להקב"ה ולהיפך לבעל תשובה, כמעשה דרכי אלעזר בן
 61 דוד¹⁶. - שהיה רשע
 62 ובעל עבירות - ולפתע
 63 חזר בתשובה מתוך אהבה
 64 להקב"ה, עד שנשמתו
 65 יצאה בתשובתו. הרי
 66 שהיתה בכך משום
 67 הוראת שעה. כמו
 68 שכתוב¹⁷, שר' אלעזר בן
 69 דודי'א היה גלגול של
 70 יוחנן כהן גדול, ששימש
 71 שמונים שנה ככהן גדול
 72 ונעשה צדוק¹⁸ - ועל־ידי
 73 שנשמתו גולגלה בר'
 74 אלעזר בן דודי'א (שהיה
 75 מקודם, כאמור, רשע
 76 ובעל עבירות, ולאחר מכן

31 וְהִנֵּה, בְּחִינַת אֲהָבָה זֶה, פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירְאָה, כְּפִי
 32 בְּחִינַת הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, - אֶת הָאֲהָבָה, כְּנוֹדֵעַ [שְׁהַדַּעַת
 33 כּוֹלֵל חֲסִדִּים וְגִבּוֹרוֹת, שֶׁהֵם אֲהָבָה וִירְאָה, - חֹסֵד - אֲהָבָה,
 34 וְגִבּוֹרָה - יִרְאָה, וְ"דַעַת" כּוֹלֵלַת בְּתוּכָה אֶת שְׁתֵּיהֶן וּמִבִּיאָה
 35 לְהַתְּגַלּוֹת שְׁתֵּיהֶן; כְּלוֹמֵר:
 36 הַהִתְקַשְּׁרוֹת הַחוּזָקָה שֶׁל

ליקוטי אמרים

וְהִנֵּה בְּחִי' אֲהָבָה זֶה פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירְאָה כְּפִי בְּחִי'
 הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה כְּנוֹדֵעַ [שְׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסִדִּים וְגִבּוֹרוֹת
 שֶׁהֵם אֲהָבָה וִירְאָה וּפְעָמִים שֶׁהַחֲסִדִּים קוֹדְמִים לִירֵד
 וְלְהַתְּגַלּוֹת] וְלִכֵּן אֲפֻשֶׁר לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבִירוֹת שִׁיעֵשָׂה
 תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה הַנּוֹלֶדָה בְּלִבּוֹ בּוֹכְרוֹ אֶת ה' אֱלֹהֵיו וּמ"מ
 הִירְאָה ג"כ כְּלוֹלָה בָּהּ מִמִּילָא רַק שֶׁהִיא בְּבִחִי' קִטְנוֹת
 וְהָעֹלָם דְּהִינּוּ יִרְאָת חֲטָא לְמִרּוֹד בּוֹ ח"ו וְהָאֲהָבָה הִיא
 בְּהַתְּגַלּוֹת לָבוֹ וּמוֹחוֹ אֵךְ זֶהוּ דֶּרֶךְ מַקְרָה וְתוֹרַת שְׁעָה
 בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית מֵאֵת ה' לְצוּרֵךְ שְׁעָה כְּמַעֲשֵׂה דִר"א
 בֶּן דוֹרִי'א. אֲבָל סֹדֵר הָעֲבוּדָה הַקְּבוּעָה וְתִלּוּיָהּ
 בְּבִחִירַת הָאָדָם צָרִיךְ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה קִיּוּם הַתּוֹרָה
 וְהַמְצוּת ע"י יִרְאָה תַּתָּא בְּבִחִי' קִטְנוֹת עכ"פ כְּסוּר
 מִרַע וְעֵשָׂה טוֹב לְהֹאִיר נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר הַתּוֹרָה

37 ה'דעת" שלו בגדלות ה',
 38 מעוררת באדם ומגלה את
 39 שני הרגשות של יראה
 40 ואהבה, ופְּעָמִים
 41 שֶׁהַחֲסִדִּים קוֹדְמִים לִירֵד
 42 וְלְהַתְּגַלּוֹת], - לִפְנֵי
 43 הַגִּבּוֹרוֹת, וּבִנְפֶשׁ הַכוּוֹנָה
 44 שֶׁלִּפְעָמִים מִתְּגַלֶּה
 45 מִהַתְקַשְּׁרוֹת הַדַּעַת, אֲהָבָה
 46 לִפְנֵי יִרְאָה. וְלִכֵּן אֲפֻשֶׁר
 47 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבִירוֹת
 48 שִׁיעֵשָׂה תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה
 49 הַנּוֹלֶדָה בְּלִבּוֹ, כְּפִי
 50 אֶת ה' אֱלֹהָיו. - שְׁלֵמוֹת

77 חזר בתשובה מתוך אהבה להקב"ה) - נתעלו כל תורתו
 78 ומצוותיו של יוחנן כהן גדול¹⁹. אֲבָל סֹדֵר הָעֲבוּדָה הַקְּבוּעָה
 79 וְתִלּוּיָהּ בְּבִחִירַת הָאָדָם - צָרִיךְ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה קִיּוּם
 80 הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת עַל־יְדֵי יִרְאָה תַּתָּא בְּבִחִינַת קִטְנוֹת
 81 עַל־כִּלְפָּנִים, כְּ"סוּר מִרַע וְעֵשָׂה טוֹב", - לַהֲיַמְנֵעַ מִכֹּל
 82 עֲבִירָה וְלִקְיִים כֹּל מִצְוָה, לְהֹאִיר נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר הַתּוֹרָה

51 שֶׁעַד עֵתָה הִיָּה רִשָּׁע וּבַעַל עֲבִירוֹת וְלֹא הִיָּתָה לוֹ יִרְאָת ה' - בְּכֹל
 52 זֹאת נִוצַרַת בּוֹ אֲהָבָה לְהַקְבִּי הַמִּבִּיאָה אוֹתוֹ לְתְּשׁוּבָה; וּמִכָּל־
 53 מְקוֹם הִירְאָה נִסְיָן כְּלוֹלָה בָּהּ - בְּאֲהָבָה זֶה עֲצָמָה, מִמִּילָא,
 54 רַק שֶׁהִיא - הִירְאָה, בְּבִחִינַת קִטְנוֹת וְהָעֹלָם, - בְּתוֹךְ הָאֲהָבָה,
 55 דְּהִינּוּ יִרְאָת חֲטָא - בִּלְבָד, לְמִרּוֹד בּוֹ חֲסִי וְשִׁלּוּם, וְהָאֲהָבָה
 56 הִיא בְּהַתְּגַלּוֹת לָבוֹ וּמוֹחוֹ. - בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחוֹ הוּא מְרַגֵּשׁ רַק

15. בפרק מח. 16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה - ובפרטיות במדרי' האהבה - הנדפס בסוף קו' העבודה - דכוונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה - דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב

ליקוטי אמרים

6 נסתרה] - כלומר בתחילה
7 נדרש אור של תורה
8 ומצוות בנפש האדם, ורק
9 לאחר מכן ביכולת האדם
10 להגיע לאור האהבה.

1 ומצותיה, ואחר כך
2 יאיר עליה אור האהבה
3 [כי "ואהבת" בגימטריא
4 ב' פעמים "אור", כידוע
5 ליוצאי חן: - חכמה

ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת בגימטריא כ"פ אור כידוע ל"ח]:

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

47 משתווים כל בני ישראל - אותה צורה של תפילין ואותו אופן
48 של הנחה שזה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי
49 הנחות ביותר בישראל. מה שאין כן בדחילו ורחימו - שונה
50 הדבר ביחס ליראה ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבתם
51 ולב, - בכך שונה אחד מן
52 השני: יש מי שידיעתו
53 באלקות גדולה ועמוקה
54 יותר ולכן יראתו ואהבתו
55 את ה' גדולות יותר, ויש
56 אשר ידיעתו פחותה יותר,
57 ולכן גם יראתו ואהבתו
58 את ה' הן במדרגה פחותה
59 יותר, כנזכר לעיל. בפרק
60 הקודם הסביר רבנו הזקן,
61 שההבדל בין "אהבה רבה"
62 ל"אהבת עולם" הוא:
63 "אהבה רבה" היא אהבה
64 הבאה מלמעלה, והאדם
65 בעבודתו לא היה יכול אף
66 פעם להגיע אליה, ואילו
67 "אהבת עולם" היא אהבה

שאדם מגיע אליה על-ידי העבודה של השגה והתבוננות
בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת אהבה כזו הכוללת
בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה מדרגת "אהבה
רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי בנשמתו מלמעלה בתור
ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש להזדקק להבנה
ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת "אהבת
עולם", שכאמור, מתגלה על-ידי עבודת האדם. ובלשון
ה"תניא": אך אחת היא אהבה הפלולה מכל בחינות
ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", - ישנה אהבה יחידה
ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה"
ו"אהבת עולם", והיא שונה לכל נפש מישראל, וירשנה לנו
מאבותינו; - בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן
האבות, ישנה אהבה זו. והינה, מה שכתב הוהר על פסוק:
"נפשי אויתך בלילה וגו'" - וה"והר"ם⁵ מדייק, שלפי פירושו
הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדויקת: אם מדובר על הנפש

11 בפרק מד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות
12 הכלליות שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. - אדם בכוחות
13 עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה
14 זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך - הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך
15 של מתנה; - "אהבת עולם",
16 הבאה על-ידי התבוננות
17 בגדלות ה', על-ידי שיהודי
18 מתעמק ומבין גדלות ה' - הוא
19 מגיע לאותה אהבה.
20 והנה, כל מדרגת אהבה
21 משתי מדרגות אלו:
22 "אהבה רבה" ו"אהבת
23 עולם" - נחלקת לשתי
24 בחינות ומדרגות לאין
25 קץ, - ישנן אינסוף
26 מדרגות של אהבה, גם
27 במדרגת "אהבה רבה"
28 וגם במדרגת "אהבת
29 עולם", כל חד לפנים
30 שיעורא דליה, - כל אחד
31 לפי שיעורו, מדרגת

32 האהבה בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; כמו שכתב
33 הוהר הקדוש על פסוק: "נודע בשערים בעלה"² -
34 ש"בעלה" דא קרש"א בריה"א, - הקב"ה נקרא "בעל" של
35 כנסת ישראל - ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" - דאיהו
36 אתידע ואתדבק - הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" -
37 לכל חד לפנים מה דמשער בלביה וכו". - לכל אחד כפי
38 שהוא "משער" ו"תופס" בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים
39 שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל
40 בדרגות הפרטיות. ולכן נקראים דחילו ורחימו - יראה
41 ואהבה, "הנסתרות לה" אלהינו", - כי מדרגת האהבה של
42 יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא עומד
43 באותה מדרגה, ותורה ומצוות - הן "הנגלות לנו ולבנינו"
44 לעשות כו", - ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד,
45 כי תורה אחת ומשפט אחד לכלנו, בקיום כל התורה
46 ומצוות בבחינת מעשה, - בעשיית וקיום כל התורה והמצוות,

(ז, א. יג, א). ומוכן ג"כ דיצאה נפשו בכבי' - דאין שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח. 4. ישעי' כו, ט. 5. חלק ג; סח, א.

אני מתאנה ותאב לאור אינסוף ברוך-הוא, – שהוא, חיי
 החיים האמיתיים, להמשיכו בקרבי עלידי עסק התורה
 בהקיצו משנתי בלילה, – את אור אינסוף, חיי החיים
 האמיתיים, תאב אני להמשיך בקרבי עלידי התורה, דאורייתא
 וקדשא-בריה-הוא כלא
 חד, – שכן התורה

והקב"ה הם דבר אחד, ועלידי לימוד תורה
 אמשיך בקרבי אור איך סוף – כלומר: דרגת
 האהבה הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד
 התורה, שעלידי הלימוד מתאחדים ומתדבקים
 בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה את
 העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית
 ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו
 בעיניך כחדשים" – הרי שהאהבה והתשוקה לחיות האלקית
 שאדם ממשיך בקרבו עלידי לימוד התורה, צריכה להיות, כמו
 זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז התשוקה
 לחיות היא חזקה וגלויה. כמו שכתב הוהר שם: "דבעי בר
 נש מרחימותא דקדשא-בריה-הוא למיקם בכל לילה,
 לאשתדלא בפלחנה עד צפרא בו". – מחמת אהבתו
 להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק בעבודתו, עבודת
 ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי אויתך" –
 האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש שהקב"ה
 הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו של
 יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה עלידי התבוננות
 עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר
 בהמשך הפרק.

בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי איתך", כלומר:
 נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויתך" – אני
 תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו,
 כמדבר בעדו, ואומר "אויתך" – כלומר: אני תאב לך? – ומפרש
 ה"זוהר" שהמלה "נפשי"

מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" – מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן – "אויתך" – אני תאב לך. "דירחים" לקדשא-בריה-הוא רחימותא דנפשא ורחא – על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורח, כמה דאתדבקו אליו בנפשא, ונפשא רחים לון וכו'. – כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף,

והגוף אוהב אותן וכו'. וזהו שכתוב: "נפשי איתך", כלומר
 מפני שאתה ה' "נפשי" וחי האמיתי, לכך "אויתך", –
 אני תאב לך; פרוש, שאני מתאנה ותאב לך כאדם המתאנה
 לחיי נפשו, וכשהוא חלש ומעונה מתאנה ותאב שתשוב
 נפשו אליו, – שלאמתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג
 הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו רואים, שאדם יוותר על כל
 התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים
 גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי
 – אינו תענוג", אדם אינו חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא
 מרגיש בתענוג הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף,
 ואין החיות אז אצלו בהתגלות כמו שצריך להיות – אז הוא חש
 בתשוקה לחיים. וכן כשהוא חלש לישן – שאז החיות היא
 בהתעלמות, שכן "שינה – אחד מששים במיתה"⁶, ולכן האדם
 אז, מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו – כך

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

מסתרת נספן בכל נפש מישראל בידשה מאבותינו, היא,
 מה שכתוב ב'רעיא מהימנא': "כברא דאשתדל בתר אבוי
 ואמיה, דרחים לון יתיר
 מנרמיה ונפשיה ורוחיה
 בו", – עבודתו של משה
 רבנו להקב"ה היתה,
 כעבודת בן לאביו ואמו,
 שהוא אוהב אותם יותר
 מאשר את עצמו, את

ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
 בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כברא דאשתדל
 בתר אבוי ואמיה דרחים לון יתיר מנרמיה ונפשיה
 ורוחיה בו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא

ואהבה רבה וגדולה מזו, – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא
 למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה
 להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא

חיי החיים, אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מן ישראל, בירושה מן האבות – ובכן קיימת אהבה גדולה מזו – והיא

31 כָּבֵל דָּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכוּ'. - התפשטותו של משה
32 רבנו ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור.
33 ומכיוון שבכל דור ישנה התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל
34 יהודי, הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה
35 אהבה, שישנה בכל יהודי

36 בירושה מאבותינו, כאופן
37 אהבתו של משה רבנו.
38 רק שְׁהֶאֱרָה זו - מנשמת
39 משה רבנו לכל אחד
40 מישראל בכל דור, הִיא
41 בְּבִחִינַת הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם
42 גְּדוֹל בְּנִפְשוֹת כָּל בֵּית
43 יִשְׂרָאֵל, וְלְהוֹצִיא אֶת
44 זֶה הַמִּסְתָּר מִתְּהַעֲלָם
45 וְהַסֵּתֶר אֶל הַגָּלוּי,
46 לְהִיּוֹת בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ
47 וּמִחוּ - שאהבה זו תהיה
48 מורגשת במוח - לֹא
49 נִפְלָא וְלֹא רְחוּקָה
50 הִיא, אֲלָא קְרֹוב הַדָּבָר
51 מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְכֶּךָ. -

52 מהי משמעות הקירבה על-ידי הפה ועל-ידי הלב? - דְּהִינּוּ,
53 לְהִיּוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בִּנְיַת לְבוֹ וּמִחוּ, -
54 שהרי, "קול מעורר הכוונה" - הדיבור והקול מעוררים את כוונת
55 הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּחַיֵּי הַחַיִּים אִי-סוֹף בְּרוּךְ
56 הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ מִשֵּׁשׁ הָאֱמִתִּי וּמְקוֹר חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר
57 אֵלָיו הָאֱהָבָה בְּאֱהָבַת הַבֵּן אֶל הָאָב. וְכַשִּׁירִיגִל עֲצָמוֹ בֵּין
58 תָּמִיד - הָרִי הַתְּרִגֵּל נַעֲשֶׂה טָבַע. - אותו רגש, שהקב"ה הוא
59 אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אהב את אביו - נעשה
60 בו דבר טבעי.

1 גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו
2 עבור אביו ואמו, לפדות אותם משביים - עבודה ואהבה כאלו,
3 היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה
4 מסותרת כזו - כִּי הֲלֹא אָב אָחֵךְ לְכָלְנִי. - כלומר: כמו במשה
5 רבנו שאהבתו היתה מפני
6 שהקב"ה הוא אביו, כך יש

7 גם בכל יהודי סוג אהבה
8 כזו, שהרי הקב"ה הוא
9 אביו של כל יהודי. -
10 אהבה זו היא למעלה
11 מהאהבה הקודמת, שהרי
12 אהבת "נפשי אויתיך",
13 שבהיותה כמו אהבה
14 לחיים, מחייבת רק באותה
15 מדה שהיא קשורה לחיים,
16 אך אינה מחייבת מסירות
17 נפש שהיא ההיפך מחיים;
18 ואילו, האהבה, אודותה
19 אנו לומדים כעת, מחייבת
20 גם מסירות נפש, כמו
21 אהבת בן לאביו ולאמו

22 שאינה מדודה באופן שחייו קודמים לחייהם, אלא אהבתו
23 אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור
24 אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְנֶשֶׁת
25 לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדְּרֵינָה אֶהְבֵּת "רַעֲיָא
26 מְהִימָנָא", - מאהבת משה רבנו, כיצד, איפוא, אומרים, שלכל
27 יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? -
28 התשובה לכך היא: מִכָּל-מְקוֹם תָּרִי אִפְסָ קִצְהוּ וְשִׁמְיָן מִנְהוּ
29 מֶרֶב טוֹבוֹ וְאִזְרוּ - של משה רבנו, מֵאִיר לְכָלְלוֹת יִשְׂרָאֵל
30 כָּבֵל דּוֹר וְדוֹר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתִקּוּנִים⁹, דְּאֶתְפַּשְׁטוּתִיהָ

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

69 מְסַתֶּרֶת". - מבחינת הנשמה הרי טבעה בה אהבה זו באמת
70 לאמיתה, רק שְׁתוּעֵלֶת - עבודתו המביאה את יִצְיָאָתָהּ אֶל
71 הַגָּלוּי - הרי זה, כְּדִי
72 לְהַבִּיאָה לִידֵי מַעֲשֶׂה, -
73 להביא לידי כך שהאהבה
74 תעורר את המעשים
75 שבאדם, שבהיותה
76 מוסתרת ונעלמת אין

61 וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאוּרָה שֶׁהוּא בֶּת דְּמִיּוּנִי - שבאמת
62 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש
63 להתרחק מדמיונות, בכל
64 זאת - לֹא יְחוּשׁ, - אל
65 יחוש מכך, מֵאַחֵר
66 שֶׁהוּא אֲמֵת לְאֱמִתּוֹ
67 מִצֵּד עֲצָמוֹ - בלעדי
68 עבודתו, בְּבִחִינַת "אֶהְבֵּה" ¹⁸ הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה

ליקוטי אמרים

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא
בת דמיוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד
עצמו בבחי' אהבה מסותרת רק שתועלת יציאתה אל
הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה

8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה - דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול - פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדובר ג"כ באהבה זו - כמבואר בקונ' עה"ת, עבודה) - וכזה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו - דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו - הו"ל ככרא כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה ממשיך דעת (ואתפשטותו) - ג"כ בזה, ומעיקר מהותו - חכ' וביטול) ואהבה - היא מאברהם".

44 ה"מחשבה טובה". וְהַנְחָת רוּחַ – שהוא גורם להקב"ה בלימוד
45 התורה ובקיום המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמֵחַת הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי
46 שָׂבָא אֱלֹוֵי בְצָאָתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנוֹכַר לְעִילָי, – שכן,
47 בהיותה לברשה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי
48 (שהוא בנו של הקב"ה,
49 של המלך) בכלא, ועל ידי

50 תורה ומצוות היא יוצאת
51 מהכלא ומתחברת
52 להקב"ה, דבר הגורם נחת
53 רוח רבה להקב"ה, כמו,
54 למשל, בשעה שכן המלך
55 משתחרר מכלאו ושב אל
56 אביו המלך. או לְהִיּוֹת לוֹ
57 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים בְּנוֹכַר
58 לְעִילָי. – ה'נחת' רוח' באה
59 מכך, שעל ידי לימודו
60 תורה וקיומו מצוות,
61 מתבצעת כוונתו ותשוקתו

62 של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה",
63 בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על
64 ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא
65 גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא
66 דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הכן לאביו), יכולה
67 לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו)
68 לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאבינו
69 הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי
70 אויתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה
71 כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של
72 "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו
73 האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": וְהִנֵּה, גַם – ביחס
74 לְבַחֲנִית – האהבה האמורה, של "נִפְשִׁי אוֹיְתֶךָ" הַנוֹכַר לְעִילָי
75 – קָרִיב הַדָּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָהּ מִתְּהַעֲלֵם אֶל הַגִּילּוֹי, עַל־יְדֵי
76 הַהֲרָגַל תְּמִיד בְּפִי וּלְבֹ שְׁוִי. – שגם הלב ירגיש ויחוש במה
77 שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים¹². אֵךְ אִם
78 אֵינֵנו יֹכֵל לְהוֹצִיאָהּ – את האהבה, אֶל הַגִּילּוֹי בְּלִבּוֹ,
79 אֲפִי־עַל־פִּי־כֵן – מצד האהבה הוא יֹכֵל לְעַסֵּק בְּתוֹרָה
80 וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן, עַל־יְדֵי צִיּוּר עֲנָן אַהֲבָה זֶה בְּמַחֲשָׁבָה
81 שְׂבִימָחוֹ, – כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה –
82 וְ"מַחֲשָׁבָה טוֹבָה הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא מְצַרְפָּה כו'": –
83 למעשה, ועל־ידיה יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה
84 בספירות העליונות, כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה
85 ומצוות מתוך אהבה גלויה בלב.
86 בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה

1 בכוחה להביא לידי מעשה, שְׁהוּא – המעשה הוא עֵסֶק בְּתוֹרָה
2 וְהַמִּצְוֹת שְׁלֹוֹמֵד וּמְקִיָּם עַל־יְדֵיהֶם, – על־ידי התגלות
3 האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו וּתְבָרָךְ בְּכֵן
4 הַעוֹבֵד אֶת אָבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה
5 גלויה זו, ללמוד תורה
6 ולקיים מצוות, כדי לגרום

7 נחת רוח להקב"ה שהוא
8 אבינו האמיתי. ומכיוון
9 שמבחינת הנשמה,
10 האהבה היא באמת, הרי
11 גם כשהיא איננה
12 בהתגלות מתוך אמת
13 לאמיתה, והיא נראית
14 כדמיונית בלבד – אין הוא
15 צריך לחשוש מכך, מכיוון
16 שגם היא, הרי מביאה
17 אותו ללימוד התורה
18 ולקיום המצוות מתוך

19 אותה כוונה. וְעַל זֶה אָמְרוּ – חכמינו ז"ל¹⁰: "מַחֲשָׁבָה טוֹבָה –
20 הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה", – הוא מצרף ומאחד
21 את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת גִּדְפִין לְפָרְחָא – להיות
22 "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה,
23 בְּנוֹכַר לְעִילָי. – בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה
24 טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות –
25 שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאין הוא אשם
26 בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו
27 עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו
28 הכתוב כאילו עשאה". מהלשון "מצרפה למעשה" משמע
29 שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות
30 למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה.
31 בפרק ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם
32 שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת חיות במעשה
33 המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך
34 אהבה – הוא עושה זאת בחיות. ואילו, כשהאהבה איננה
35 בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן
36 שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד עצמה, שום
37 שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות
38 דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי
39 הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי
40 המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) – ולכן, על
41 הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה" למעשה, וזה פועל
42 שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את
43 התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של

10. קדושין מ, א. 11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: " (באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו – ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיי – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו) – לאחר שהי' מעונה (כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?".

בנשמתו של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות),
ולכאורה היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך
האהבה והיראה (הכלולה באהבה) – תעלנה ב"עולם היצירה"
בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר
כך? – דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן
רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן
מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר
כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות
לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא
"מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות
זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה האבות מהתבוננות, והן מעלות
את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה.
ובלשון ה'תניא':

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות,
שמכיוון שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך
שיקיים את התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות
כתוצאה מכך עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות

עצמן, כאמור, **אָכַל**
בְּשֶׁהֶן – שתי האהבות,
בְּהַתְגַּלּוּת לְבָבוֹ –
שהתבוננות מעוררת בו
את האהבה בהתגלות
ובהרגשת הלב, **נִקְרָא** –
אז, **"רְעוּתָא דְלִבָּא"**
בְּזִמְרָה, – לא אהבה
טבעית, אלא "רצון הלב" –
דרגה נעלה של אהבה
ורצון הלב, **וּמִקוּמָן**
בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּא,
– ששם מקום המדות
השכליות, **וְלִשְׁם הֵן**
מַעֲלֹת עֲמֻתָּה הַתּוֹרָה
וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת
מִמֶּהֶנּוּ, – שקיים אותן

מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות
שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל – **מִפְּנֵי**
שִׁיעִיאתָן מִהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר הַלֵּב אֶל בְּחִיַּת גִּלּוּי הָיָא עַל־יְדֵי
הַדַּעַת וְהַקִּיעַת הַמַּחֲשָׁבָה בְּחִזּוֹק וְהַתְּבוּנָה עֲצוּמָה מְעֻמָּקָא
דְּלִבָּא יְתִיד וְתִדִּיר – מתוך עומק הלב במדה מרובה ותדירה
בְּאִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא אֵיךְ הוּא – הקב"ה, **חֵינּוּ מִמֶּשׁ וְאִבְינּוּ**
הָאֱמִתִּי בְרוּךְ־הוּא. – ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות עמוקה
וחזקה כזו – **וּמוֹדַעַת זֹאת** – והרי ידוע, **מִה שֶׁכָּתוּב**
בְּתַקְוָנִים¹³: כִּי בְּעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה מְקַנָּא תַּמָּן אִמָּא עֲלִיָּא,

והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה
והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים
הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות
מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן בטבע אהבה
ויראה – הרי כשם שמקומה של מדרגת יראה ואהבה "טבעיות",
הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך מעלות היראה
והאהבה את התורה והמצוות לספירות שב"עולם היצירה"; ואם
היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה
בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא
עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה) –
עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן
יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי אויתך" והאהבה של
13 "כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתייהן הן "טבעיות"

27 **וְהֵנָּה, ב' בְּחִינּוֹת אֲהָבוֹת אֱלֹהִים**, – אהבת "נפשי אויתך" – מה
28 שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו
29 האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את
30 הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, **אֵפֶּי שֶׁהֵן יִרְשָׁה**

31 **לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְכֵמוֹ**
32 **טָבַע בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן**
33 **הִירָאָה הַכְּלוּלָה בְּהֵן**, –
34 היא גם כן ירושה לנו
35 מאבותינו וכמו טבע בנו,
36 **שֶׁהָיָא לִירָא מְלַפֵּד**
37 **חֶסֶד וְשֵׁלֹם מִמֶּקוֹר חֵינּוּ**
38 **וְאִבְינּוּ הָאֱמִתִּי בְרוּךְ**
39 **הוּא** – מתוך הרגש
40 שהקב"ה הוא מקור חיינו
41 – קיים מורא, המונע את
42 האדם מלעשות עבירות,
43 כדי שלא יהיה נבדל
44 מהקב"ה, מקור חיינו.
45 ומתוך הרגש שהקב"ה
46 הוא אבינו האמיתי – קיים
47 המורא, שלא לעשות

48 עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי – הרי
49 למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן כמו "טבע"
50 אצלנו – **אֵפֶּי־עַל־פִּי־בֵן אֵינָן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וְדַחֲמֵי"**
51 **מִבְּעֵינִי**, – יראה ואהבה טבעיות, **אֱלָא בְּשֶׁהֶן בְּמִחוֹ**
52 **וּמַחֲשָׁבָתוֹ לְבַד וְתַעֲלוּמָתוֹ לְבָבוֹ**, – בטרם באו לידי גילוי, **וְאִזּוֹ**
53 **רַק אִזּוֹ כִּשְׁהֵן בַּהֲעֵלֶם הַלֵּב, מִקוּמָן בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּיִצְרָה**,
54 **שֶׁם הַמֶּקוֹם וְהַמְּדִירָגָה**, אליהן שייכות המדות הטבעיות,
55 **וְלִשְׁם** – לעשר ספירות "עולם היצירה", **הֵן מַעֲלֹת עֲמֻתָּה**
56 **הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת מִמֶּהֶנּוּ וּבְסִתְּתָה**. – כלומר: כאשר

- 1 - שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה" שהוא ספירת
- 2 ה"בינה" של "עולם האצילות", שְׁהִיא - בעבודת ה',
- 3 הַתְּבוּנוֹת בְּאוֹר אֵין־סוֹף חַי חַיִּים בְּרוּךְ־הוּא, וּכְמֹאמֶר
- 4 אֱלֹהֵינוּ: - ב"פתח אליהו" שב"תיקוני זוהר"¹⁴: "בִּינָה - לֵבָא וּבָה
- 5 הַלֵּב מִבִּין". - "בינה" היא
- 6 לב, ובה הלב מבין. כלומר:
- 7 ההתבוננות והשגת המוח
- 8 מאירות בלב, הרי
- 9 שההשגה וההתבוננות
- 10 באור אֵין־סוֹף הן ענין שיש
- 11 לו שייכות ל"עולם"
- 12 הבריאה, בו מאירה
- 13 ספירת הבינה של "עולם"
- 14 האצילות" - ולכן מקומן של אהבות אלו - המתגלות על ידי
- 15 התבוננות כזו - הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את
- 16 התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד
- 17 שבאהבות "נפשי אויתיק" ו"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל)
- 18 ישנה מעלת האהבה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם
- 19 מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות
- 20 שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור,
- 21 אלינו בירושה מן האבות. - לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק
- 22 בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם
- 23 זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה
- 24 מלמעלה) - בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה
- 25 הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים
- 26 שיפורטו להלן: וְלֹא עוֹד, - לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי
- 27 אויתיק" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה
- 28 הבאה מהתבוננות, אֱלֹא - יתירה מזו, שְׁבִי בְּחִינֹת אֲהָבוֹת
- 29 אֱלוֹ הַנוֹצְרוֹת לְעֵיל - הן כלולות מן בחינת "אהבה רבה",
- 30 וּגְדוּלָה וּמַעְלָה מִ"דְּחִילוֹ
- 31 וּרְחִימוֹ שְׁכָלִים", -
- 32 מיראה ואהבה שכליות
- 33 הבאות משכל והתבוננות
- 34 בגדלות ה', אֲשֶׁר הָאֲהָבָה
- 35 - הבאה מהתבוננות,
- 36 נִקְרָאת לְעֵיל בְּשֵׁם
- 37 "אֲהָבַת עוֹלָם". - כלומר
- 38 - לשתי האהבות
- 39 האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה
- 40 מ"אהבת עולם" - ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א,
- 41 מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא
- 42 ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם
- 43 מקומה של "אהבת עולם", וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה
- 44 שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם
- 45 מ"אהבת עולם" - שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא
- 46 "בעולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא
- 47 יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם
- 48 האצילות". - ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל,
- 49 להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת
- 50 בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון ה"תניא":

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכוונתו:

- 51 רַק שְׁאֵף־עַל־פִּי כֵן צָרִיךְ לְטַרֵּחַ בְּשִׁכְלוֹ לְהַשִּׁיג וּלְהַגִּיעַ גַּם
- 52 לְבַחֲחִינַת "אֲהָבַת עוֹלָם" הַנוֹצְרֶת לְעֵיל, הַבָּאָה מִתְּבוּנוֹתָה
- 53 וְדַעַת בְּגִדְלוֹת ה', -
- 54 אהבה זו נוצרת כולה
- 55 מהתבוננותו של יהודי
- 56 בגדלות ה', ולא כמו
- 57 בשתי האהבות האמורות
- 58 הבאות בעצם בירושה מן
- 59 האבות, ורק התגלותן היא
- 60 על ידי התבוננות, וזאת -
- 61 בְּדִי לְהַגְדִּיל מְדוּרַת אֵשׁ
- 62 הָאֲהָבָה בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ
- 63 וְשִׁלְהַבַּת עֶזָה וְלֵהֵב
- 64 הַעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַד
- 65 שְׁ"מִים רַבִּים - העומדים כנגד אהבה זו, לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת
- 66 וְכוּ' - את האהבה, וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטַפּוּהָ וְכוּ'¹⁵. -
- 67 וכשהאהבה נוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה' - יש בה יותר
- 68 להב שלהבת ורשפי אש מאשר לאהבה הבאה בעצם בירושה,
- 69 למרות שגם התגלותה
- 70 באה על ידי התבוננות; כִּי
- 71 יֵשׁ יִתְרוֹן וּמַעְלָה
- 72 לְבַחֲחִינַת אֲהָבָה בְּרִשְׁפֵי
- 73 אֵשׁ וְשִׁלְהַבַּת עֶזָה וְכוּ',
- 74 הַבָּאָה מִתְּבוּנוֹתָה וְדַעַת
- 75 בְּגִדְלוֹת אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־
- 76 הוּא, - כלומר: בהפלאה
- 77 גדלות ה', עַל שְׁתֵּי
- 78 בְּחִינֹת אֲהָבָה הַנוֹצְרוֹת
- 79 לְעֵיל בְּאֲשֶׁר אֵין
- 80 בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וְשִׁלְהַבַּת
- 81 כו', - אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת
- 82 הקב"ה לישראל, בהיותו "מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶,

ליקוטי אמרים

- רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו
- להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה
- מהתבונה ודעת בגדולת ה' כדי להגדיל מדורת אש
- האהבה ברשפי אש ושלהבת עזה ולהב העולה
- השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות
- לא ישטפוה וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה
- כרשפי אש ושלהבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת
- בגדולת א"ס ב"ה על שתי בחי' אהבה הנ"ל כאשר
- אין כרשפי אש ושלהבת כו' כיתרון ומעלת הזהב
- העולה השמימה, עד
- ש"מים רבים - העומדים כנגד אהבה זו, לא יוכלו לכבות
- את האהבה, ונהרות לא ישטפוה וכו'¹⁵. -

14. הקדמה לתיקוני זוהר יז, א. 15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א, ב" ר"י, 2 - נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אין כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדולת אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה:

23 ותכליתו, - כל תכלית בריאתו של אדם, היא הרי, לַמַּעַן דַּעַת
24 אֵת כְּבוֹד ה' וְיִקַּר תַּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר
25 יוֹכַל שְׂאֵת, - להבין את גדלות ה', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּדִרְעֵי
26 מְהִימָנָא פְּרִשְׁת בֵּא: "בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעוֹן לִיה וכו'", וְכַנּוּדֵעַ:
27 - תכלית בריאתו של
28 האדם היא, כדי שיכירו

29 וידעו את גדלות ה', וכפי
30 שהדבר ידוע, הרי
31 שבהתבוננות עצמה יש
32 משום מעלה ותכלית,
33 והתבוננות בגדלות ה'

34 ישנה במדה מרובה יותר באהבה הבאה כולה מהתבוננות,
35 מאשר ישנה בשעת התעוררות שתי האהבות האמורות; שכן,
36 להתעוררות שתי האהבות האמורות נדרשת רק ההתבוננות
37 שהקב"ה הוא חיי החיים והוא החיים האמיתיים - או (באהבה
38 של "כברא דאשתדל") שהקב"ה הוא אבינו האמיתי. ואילו,
39 באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות - נדרשת התבוננות גדולה
40 ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'. עד שבכך מתבצעת
41 יותר כוונתו של הקב"ה "בגין דישתמודעון ליה" - שנבראים
42 תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא
43 להסתפק באהבות הבאות בירושה מן האבות, אלא לטרוח
44 להגיע לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.

1 ומעלה זו של אהבה כרשפי אש, היא: פִּתְרוֹן וּמַעֲלָת הַהֶבֶב
2 עַל הַכֶּסֶף וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמְזוֹן¹⁷. - מעלת הזהב כנגד
3 הכסף אינה מתבטאת רק בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא
4 המעלה היא בעצם תכונתו של הזהב, שיש בו התנוצצות

5 ה"שובה" את נפש האדם
6 - כך גם האהבה הנוצרת
7 מהתבוננות, שמעלתה
8 מתבטאת בלהב השלהבת
9 וברשפי האש שבה - אין
10 זה אומר שהיא מדריגה
11 נעלה יותר באהבה -

12 שהרי, להיפך, האהבה הבאה מלמעלה נעלה יותר ונקראת
13 "אהבה רבה" - אלא, עצם ענין להב השלהבת שבאהבה זו,
14 והשתפכות הנפש שהיא יוצרת עד לידי כלות הנפש - והו
15 יתרונה של אהבה זו. - זהו טעם אחד, מדוע אין לו לאדם
16 להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה מן
17 האבות - אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה
18 מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין
19 זה רק מצד האהבה עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה
20 זו, כי התבוננות זו היא "תכלית" כשלעצמה, שכן בכך מתבצעת
21 כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שהנבראים ישיגו ויכירו
22 בגדלותו של הקב"ה. ובלשון ה"תניא": וְגַם כִּי יֵה כָּל הָאָדָם

ב' התבוננות, בכלל: א) הפלאה - ומביאה - גילוי או הולדה - דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות - בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) - מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי - תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקונ' עה"ח פ"ב. 17. בפרק נ.

היום יום . . .

יום ראשון יום רביעי ל ניסן, ר"ח, טו לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קמה קנ.
תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

הַהֲתוֹצְדוֹת דְּסֻעוּדָה שְׁלִישִׁית, שֶׁכֶּת מְבַרְכִּים, וְיוֹמֵי דְּפִגְרָא - בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּמוֹעֲדֵי אֲנִ"ש -
צְרִיכִים לְהִתְקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. הַהֲתוֹצְדוֹת דְּמִלְגָּה מְלָכָה - אֲצֵל אֲנִ"ש שִׁיחֵיו בְּכַתְיָהֶם הַפְּרָטִיִּים.

יום שני יום חמישי א אייר, ב דר"ח, טז לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.
תהלים: א-ט.
תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האָט געזאָגט אמאָל פאר'ן טאַטען - אין א פארבריינגען ספירה-צייט אין די
יאָהרען תרנ"א-ג: דעם אלטען רבי'ן'ס חסידים פלעגען אלעמאָל ציילען. דער וואָרט

היום יום . . .

איז דעם טאטען זייער געפעלען געוואָרען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפֿען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאָג, דארף מען וויסען וואָס מ'האָט אויפגעטאָן און וואָס מ'דארף ווייטער טאָן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מאָרגען זאָל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אַמרו בְּנוֹכְחוֹת אָבָא – בְּהִתְעוֹדוֹת שֶׁל יְמֵי הַסְּפִירָה בְּשָׁנִים תַּרְנ"א–ג – חֲסִידֵי אֲדָמוֹר הִזְקֵן הָיוּ תְּמִיד סוֹפְרִים. הִפְתָּגָם מְאֹד מְצָא חֵן בְּעֵינֵי אָבָא, וְאָמַר: זוּהִי עֲנִינָה שֶׁל "עֲבוּדָה"; הַשְּׁעוֹת צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת סְפוּרוֹת, וְאִז הֵימִים סְפוּרִים. כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם, צָרִיךְ לְדַעַת מַה פֻּעַלוּ וּמַה יֵּשׁ לַפֻּעַל בְּעֵתִיד.. יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד שֶׁה'מְחַר' יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר "יָפָה" מֵאֲשֶׁר 'הַיּוֹם'.

יום
שלישי

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: ייזו.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האָט עם אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הַלֵּלֶת אֶת אֲדֹנֵי אָבִי זְקֵנֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מֵהַר"ש] – בְּשָׁנַת תַּקצ"ג.
בְּגִיל שִׁבְעָה, אֲדָמוֹר ה' "צִמַּח צֶדֶק" בְּחֵנוּ פֶּעַם. הִסְבֵּא כָּל כֹּף הַצְּלִיחַ, שֶׁהַמְּלַמֵּד שָׁלוּ הַתְּפִעַל מְאֹד, לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהִתְאַפֵּק, וְאָמַר ל'צִמַּח צֶדֶק': הֵא, מַה אַתָּם אוֹמְרִים? הוּא מְצַלִּיחַ! עֲנֵה לוֹ ה' "צִמַּח צֶדֶק": מַה יֵּשׁ לְהַתְּפִיעַל ש'תְּפִאֲרַת שְׁבַתְּפִאֲרַת" מְצַלִּיחָה?

יום
רביעי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הַפְּטָרָה: וַיְהִי דְבַר גּוֹ' הַלְדָּרֵשׁ אֹתִי.
שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח"ב.
תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.
אין שותים מים קדם הַבְּרִלָה.

כָּל הַמִּדּוֹת, אֵיךְ גַּם הַמִּדּוֹת הֵלָא טוֹבוֹת, אוֹ גַּם רְעוֹת עַל פִּי תִּאָרֶם וּשְׁמוֹתֵיהֶם, אֲפָשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעֲבוּדַת ה' עַל פִּי הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מִשְׁלֵם זוֹסְיָא זצ"ל מֵהַאֲנִיפָאֲלִיא לְמַד כְּמָה דְּרִכִּים בְּדִרְכֵי הָעֲבוּדָה מִגֵּנֵב: (א) הַצָּנֵעַ לֶכֶת (ב) מַעְמִיד עֲצָמוּ בְּסִפְנָה (ג) דְּבַר הַיּוֹתֵר קָטָן חָשׁוּב כְּדָבָר גָּדוֹל (ד) עֲמִיל בְּטַרְחָא גְדוּלָּה, (ה) זְרִיזוֹת (ו) בּוֹטֵחַ וּמְקַנָּה (ז) אִם לֹא הַצְּלִיחַ בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹנָה חוֹזֵר הַרְבֵּה פְּעָמִים.

יום
חמישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.
תניא: פרק מז. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח וּשְׁלֹא לְסַפֵּר שְׁעָרוֹת ראש תינוק עד מלאת לו שלש שנים.
גְּזִיזַת הַשְּׁעָרוֹת – אֲפֻשְׁעָרְעָנֶשׁ [=תְּסַפֵּרָת] (שֶׁל תִּינוּק) – הוּא דָּבָר גָּדוֹל בְּמִנְהַגֵּי יִשְׂרָאֵל. וְעָקְרוּ
הוּא בְּהַחֲנוּךְ דֵּהֲשָׂאֵרַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהַנְּחַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ נִהְגוּ לְהִדָּר לְהַגְלִיל אֶת
הַתִּינוּק בְּעִנְיַן נְשִׂיאוֹת טְלִית קֶטָן וּבְכִרְכוֹת הַשַּׁחַר וּבְכִרְכַּת הַמְּזוּזָה וּקְרִיאת שְׁמַע שְׁעַל הַמַּטָּה.

יום
שישי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אַראָפּ א נשמה
אויף דער וועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אכציג יאָהר, צוליב טאָן א אידען א טובה
בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:
יורדת נשמה לעולם וחיה שבועים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט
ברוחניות.

שבת
קודש

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.
תהלים: לה-לח.
תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו
רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואָס מאַכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך .
ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות
המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאָן א טובה א אידען
בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם-לְבִרְכָּהּ: "אֵל יִפְטָר אָדָם מִחֻבְרוֹ אֲלָא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלְכָה", וּפְרָשׁוּ הוּד
כְּבוֹד קִדְשֵׁת אַבּוֹתֵינוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ – אֶת הַמַּאֲזִין – ל'מֵהֶלֶךְ'.
עִנְיָן הַהִלּוּךְ הוּא לַעֲלוֹת מִדְּרָגָא בְּעִלּוֹי אַחֵר עִלּוֹי, מַעֲלַת הַנְּשָׁמוֹת עַל מַעֲלוֹת הַמַּלְאָכִים,
דְּעֲלִיָּה זוּ הִיא בְּיֹתֵר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפִעֵל טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לַיהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכָלֵל וּבְרוּחָנִיּוֹת
בְּפָרֵט.

הצלה מטומאה בכלי צמיד פתיל שניקב יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

רימון?

ולכן לדעת התוספות כלי גדול שניקב 'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה אף שהנקב פחות מרוב הכלי ורוב הכלי שלם, ואילו כלי קטן שנפחת רובו, אפילו ניקב פחות מ'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה.

וה'משנה אחרונה' (כלים יז, א) מבאר את שיטת רש"י והרמב"ם:

כלי גדול, היינו ששימושו מיועד לדברים גדולים מרימון, ולכן נקב 'במוציא רימון' עדיין אינו מבטל את תשמישו ואינו בטל מתורת כלי, ומציל בפני הטומאה, ורק אם נפחת ברובו ואינו ראוי לתשמישו, נפסל ואינו מציל. ואילו כלי קטן המיועד לדברים קטנים מרימון, הרי כאשר ניקב 'במוציא רימון' (אף שהוא שלם ברובו) אינו ראוי לתשמישו ובטל מתורת כלי, ולכן אינו מציל מטומאה, וכלי קטן ביותר שנפחת ברובו, אף שהנקב קטן ממוציא רימון, בטל מתורת כלי ואינו מציל מטומאה.

הלכות טומאת מת פרק כב, הלכה ג: כלי חרש מציל בצמיד פתיל, עד שניקב במוציא רימון; ובגדול, עד שניפחת רבו.

כלי חרס בצמיד פתיל מתי אינו מציל בפני הטומאה? לדעת הרמב"ם ולדעת רש"י (שבת צו, א ד"ה ברברבי) כלי גדול אינו מציל מפני הטומאה רק אם נפחת ברובו, אבל נפחת פחות מרוב הכלי, אפילו אם הנקב הוא 'במוציא רימון' עדיין מציל, ואילו כלי קטן אם ניקב 'במוציא רימון' אינו מציל, אבל פחות מ'מוציא רימון' גם אם הנקב הוא רוב הכלי (שהרי הכלי קטן), מציל.

והתוספות (שם ד"ה הא ברברבי, לפי הסבר המהרש"א) הקשו על חלוקה זו בין כלי גדול לכלי קטן: אם בכלי גדול נקב ברוב הכלי פוסל ואינו מציל מטומאה, מדוע לא יפסל כלי קטן שנפחת ברובו? והרי אדרבה, כלי גדול שנפחת ברובו, נשאר בו יותר מאשר בכלי קטן ועם זאת נפסל, ואם כן כלי קטן כל שכן שיפסל כשנפחת ברובו אף אם לא נפחת 'במוציא

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

האם העובר נחשב 'משא'?

לאשה מעוברת לצאת לרשות הרבים בשבת, והרי היא מוציאה משא מרשות לרשות? ('קבא דקשייטא', ו).

ויש לומר כי איסור הוצאה בשבת הוא רק במשא גמור, אך העובר שבמעי האשה, אפילו אם הוא נחשב כגוף נפרד מהאם, הרי הוא טפל אליה ודינו כתכשיט שמותר לצאת בו, אך בפרה אדומה כל משא פוסל ('קבא דיישובא' ע' נד).

ויש שביארו את דברי הרמב"ם באופן אחר: עליית הזכר פוסלת את הפרה רק אם הדבר נעשה ברצון הבעלים, אך אם גילה דעתו שאינו מעונין בכך, כגון שהעמיד שומר שלא יעלה עליה זכר והשומר לא שמר כראוי ועלה עליה זכר, הרי היא כשרה, אך אם הפרה התעברה על ידי הזכר, בוודאי נוח לו בכך והיא נפסלת אפילו באופן זה.

וזהו שכתב הרמב"ם "אין צריך לומר שהמעוברת פסולה", היינו שאם התעברה על ידי עליית הזכר בוודאי נוח לבעלים בכך ועל כן נפסלת (משנה אחרונה פרה שם).

הלכות פרה אדומה פרק א, הלכה ז: עֵלָה עָלֶיהָ זָכָר - פְּסוּלָהּ; וְאִין צָרִיךְ לומר שְׁהַמְעֵבֶרֶת פְּסוּלָהּ.

מלשון הרמב"ם משמע שבפרה מעוברת יש יותר טעם לפסול מאשר בפרה שעלה עליה זכר ולא התעברה. ויש להבין: הרי הפסול של פרה מעוברת הוא מחמת עליית הזכר, ומדוע העיבור מוסיף סיבה לפסול?

ויש לומר כי פרה מעוברת פסולה מטעם נוסף, מלבד עליית הזכר - מאחר והיא נושאת את עוברתה, היא נפסלת כדין פרה שעשתה מלאכה (תוספות יום טוב פרה ב, א).

ובכך יש לפרש את מחלוקת רבי אליעזר וחכמים (פרה שם) בדין פרה מעוברת. לדעת רבי אליעזר העובר נחשב כחלק מהאם ('עובר ירך אמור') ואין היא נושאת גוף אחר וכשרה. ואילו לדעת חכמים העובר נחשב גוף נפרד והאם נושאת גוף אחר ופסולה ('ר"ש ורע"ב פרה שם).

אך לכאורה יש להקשות על כך: אם כן, כיצד מותר

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

היכן מקום שריפת הפרה האדומה?

המשחה שהוא ממזרחת של ירושלים. ואם כן מה שכתב הרמב"ם ששורפים את הפרה חוץ לחר ה'בית' (מחזק למחנה ליה) הוא לאו דוקא והכוונה חוץ לירושלים (מחזק לשלש מחנות).

אך ה'שפת אמת' (זבחים שם) מבאר:

משמעות הגמרא (שם) היא שרק לדעת רבי שמעון שריפת הפרה היא מחוץ לשלש מחנות, כי הוא לומד מ'גזירה שוה' שדין שריפת פרה אדומה שווה לדין שריפת פר ושעיר של יום הכפורים שהיא מחוץ לשלש מחנות, אבל לדעת חכמים אין ללמוד מ'גזירה שוה' ששריפת הפרה היא חוץ לשלש

הלכות פרה אדומה פרק ג, הלכה א: אין שורפין את הפרה אלא חוץ לחר הבית, שנאמר: "והוציא אתה אל מחוץ למחנה"; ובחר המשחה היו שורפין אותה.
וכתב ה'כסף משנה':

בגמרא (זבחים קה, ב) אמרו ששריפת פרה אדומה שנאמר בה "והוציא אותה אל מחוץ למחנה" היתה מחוץ לשלש מחנות, היינו חוץ לירושלים (בית המקדש - מחנה שכניה, הר הבית - מחנה ליה, שאר ירושלים - מחנה ישראל. ראה הל' בית הבחירה פ"ז הי"א). וכן מפורש במשנה (פרה פ"ג מ"ו) ששרפו את הפרה בהר

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פט

והכוונה למחנה לוי (זכחים קז, ב). ואף שריפת הפרה שהיא "מחוץ למחנה" הכוונה למחנה לוי, כדברי הרמב"ם (הל' בית הבחירה שם) "מפתח הר הבית עד פתח העזרה... כמחנה לוי". ומוסיף ה'שפת אמת':

כתב הרמב"ם "בהר המשחה היו שורפין אותה". ואם הר המשחה הוא מחוץ לירושלים (ראה זכריה יד, ד) יש לומר שאף אם עשו כך, מעיקר הדין אפשר היה לשורפה אף בירושלים, מחוץ להר הבית.

מחנות. וכן פסק הרמב"ם ששריפת הפרה אינו מחוץ לירושלים (חוץ לשלש מחנות) אלא חוץ להר הבית (מחנה לוי). וכעין זה ביאר ה'מרכבת המשנה', והוסיף: לכאורה, אם אין למדים מ'גזירה שוה' ששריפת הפרה היא חוץ לשלש מחנות, מניין לנו שהנאמר 'והוציא אותה אל מחוץ למחנה' משמעו חוץ להר הבית (מחנה לוי) ולא חוץ לעזרה (מחנה שכניה), היינו בהר הבית?

אלא יש ללמוד מאיסור 'שחוטי חוץ' (שחיטת קרבנות מחוץ למקדש) שנאמר בו "אשר ישחט מחוץ למחנה" (ויקרא יז, ג)

כלי סדוק לקידוש מי חטאת ולנטילת ידיים יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

(נתינת האפר על המים שהתמלאו בכלי) ולא חילק בין סוגי הכלים השונים. ומשמע מדבריו שאפילו כלי המיועד למאכלים נפסל בנקב בשיעור הקטן (ראה לחם משנה הל' ברכות שם).

ובטעם החילוק יש לבאר כי בקידוש מי חטאת שהוא מדאורייתא הכלי נפסל תמיד בנקב קטן, אך בנטילת ידיים שהיא מדרבנן הקילו שנקב בשיעור הקטן של 'כונס משקה' פוסל בכלי המיועד למשקים ולא בכלי המיועד למאכלים (צמח צדק י"ד סי' קעו, ה).

ויש להוסיף כי לצורך כשרות הכלי למי חטאת אין די בכך שיש עליו שם 'כלי' אלא עליו להיות ראוי למלא את יעודו – 'ונתן עליו מים חיים אל כלי' ואם המים נשפכים ממנו ואין ראוי למים, הרי הוא פסול אע"פ שלא בטל ממנו שם כלי.

אך בנטילת ידיים כשרות הכלי תלויה רק בכך שיש עליו שם 'כלי', ואם ניקב בשיעור שעדיין שם כלי עליו, כשר אף אם המים נזולים ממנו מעט (משנת חיים – שבת, סי' לה).

הלכות פרה אדומה פרק ו, הלכה ו: כָּלִי חָרָשׁ שֶׁנֶּקֶב בְּכֹנֶס מִשְׁקָה, אֵין מְקַדְּשִׁין בו.

דינו של כלי שניקב נוגע לכמה תחומים בהלכה ומצאנו התייחסויות שונות לכך בדברי הרמב"ם.

בטומאה: כלי שנסדק בטל מתורת כלי ושוב אינו מקבל טומאה. ושיעור גודל הסדק נקבע בכל כלי על פי ייעודו המקורי, כפי שמפרט הרמב"ם בהל' כלים (פ"ט ה"א וא"ל). כלי המיועד לאחסון מאכלים יוצא מתורת כלי על ידי נקב בגודל זית. המיועד למשקים – בנקב בשיעור 'כונס משקה', היינו שכאשר מניחים אותו על משקה יכנס המשקה לכלי דרך הנקב. וכן הלאה.

בנטילת ידיים: כלי שנשבר פסול לנטילת ידיים. וכתב הרמב"ם (הל' ברכות פ"ו ה"א), ששיעור השבר הפוסל את הכלי לנטילה מקביל לדיני טומאה. כלומר, כל שבר המטהר את הכלי מטומאה, פוסל אותו לנטילת ידיים.

ובקידוש מי חטאת כותב הרמב"ם כאן שנקב בשיעור 'כונס משקה' פוסל את הכלי למילוי מי חטאת ולקידוש המים

האם יש שיעור להזאה? יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

מהמים הכשרים שהרי הזאה מועלת "כל שנגע בו מן המים כל שהוא"?

ומתיר המהר"י קורקוס (מובא בכס"מ כאן): לדעת הרמב"ם ההזאה אינה צריכה שיעור על גוף האדם, היינו שגם כמות קטנה ביותר של מים שיבואו על גופו מטהרת אותו, אך מכל מקום צריך שיהא שיעור במים כדי לטבול בהם את גבעולי האזוב שבהם מזים, ולכן כאשר המים מעורבים עם מים פסולים ההזאה פסולה, כי אין על האזוב שיעור שלם של מים טהורים. ויש מתרצים:

אמנם כאשר המים אינם מעורבים הרי הם כשרים בכל שהוא, אך כשהמים מעורבים עם מים אחרים בטלה חשיבותם ושוב אינם כשרים בכל שהוא אלא צריכים שיעור (תפארת ישראל פרה פ"ט מ"א, כונו ב).

הלכות פרה אדומה פרק ט, הלכה ח: מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁנֶּתְעַרְבּ בָּהֶם מִים אֲחֵרִי כֹל שֶׁהָאֵל... הָרִי אֵלֶּי פְּסוּלִין.

בגמרא (זכחים פ, א) נחלקו תנאים בדבר: רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלים. ובטעמם של חכמים אמרו בגמרא שלדעתם משקה המתערב במשקה אחר נבלל ומתערב עמו לגמרי וכל טיפה וטיפה מעורבת משני המשקאות (כי 'יש בילה'), וכן לדעתם 'הזאה צריכה שיעור', וממילא כאשר מזים מהמים המעורבים אין שיעור שלם מהמים הכשרים שהרי מעורבים בהם גם המים הפסולים.

ולפי זה יש סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם: להלן (פ"י ה"ח) פסק שהזאה אינה צריכה שיעור אלא "כל שנגע בו מן המים כל שהוא – טהור", ואם כן מדוע פסק כאן כחכמים שהמים המעורבים פסולים, והרי אע"פ שכל טיפה מעורבת גם מהמים הפסולים, די בכך שיש בה גם

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

הזאת מי חטאת שאינה מכוח אדם

דליכא כוחו כלל" (רש"י שם), אבל כאשר המים הותזו על החרס וחזרו וניתזו למחט (מיצה עליה) הרי הם מכוח המזה וההזאה כשרה, כדינו של רבא שהזורק אבן בכותל וחזרה לאחר מכוחו היא באה.

וכיון שהרמב"ם פוסק (הל' רוצה פ"ג ה"ב) כרבא ש"הזורק צרור בכותל וחזרה האבן לאחוריה והרגה חייב... שמכחו היא באה", איך כתב כאן שהספק הוא שמא מן החרש נמצה עליה' ובגללו נפסלת ההזאה, והרי זריקה החוזרת לאחר מכוחו היא באה והזאה כשרה היא?

ויש שכתבו (ערוך לגר סנהדרין שם, כתר המלך) שהגרסה הנכונה ברמב"ם היא: "ספק מן החרש נמצא עליה - הוייתו פסולה" כפירוש רש"י, שהמים נמצאו על המחט והספק הוא שמא הגיעו לשם מחמת שיפוע החרס ולא מכוח המזה כלל.

והרש"ש (סנהדרין שם) נקט שגרסת הרמב"ם שלפנינו נכונה כי לשון הגמרא "ספק על החרס היזה ומיצה עליה" משמעו שהמים הגיעו על ידי כוח המזה ובאופן כזה ההזאה כשרה אבל הרמב"ם שינה וכתב "ספק מן החרש נמצה (לשון נפעל)", היינו שמאליהם נתמצו המים והגיעו אל המחט ולא מכוח המזה ולכן הזאתו פסולה.

הלכות פרה אדומה פרק יב, הלכה ג: מַחַט שְׁהִיא נִתְּנָה עַל הַחֶרֶשׁ, וְהָיָה עָלֶיהָ, סֶפֶק עַל הַמַּחַט הָיָה, סֶפֶק מִן הַחֶרֶשׁ נִמְצָה עָלֶיהָ - הָיְתָה פְסוּלָה.

הזאת מי חטאת צריכה לבוא מכוח הזאת אדם ולכן מחט טמאה שהיתה על החרס והזו עליה מי חטאת אך לא ידוע האם המים באו על המחט מכוח המזה או נפלו על החרס ומשם הותזו על המחט, אין הם נחשבים כבאים מכוחו של האדם שהיזה. ועל כך שנינו (פרה פ"ב מ"ב): "ספק על המחט היזה, ספק על החרס היזה ומיזה עליה - הזאתו פסולה".

והקשו אחרונים (מים חיים להפ"ח, רעק"א גליון הרמב"ם):

לדעת רבא (סנהדרין עז, ב), הזורק אבן בכותל וחזרה לאחוריה והרגה אדם חייב מיתה, כי האבן חזרה לאחר מכוח הזורק. והגמרא מקשה מהלכה זו שהזאת מי חטאת על המחט נפסלת שמא היתה ההזאה על החרס ומשם הותזו המים על המחט ואין זה נחשב כמים שבאו מכוח המזה, ומתרת: במקום "ספק על החרס היזה ומיזה עליה" יש לגרוס במשנה "ומצא עליה". כלומר, הספק שבגללו ההזאה נפסלת הוא שמא 'ומצא עליה' והמים שעל המחט לא הותזו אלא הגיעו לשם כי "היה מדרון והלכה הזאה על המחט,

שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ח

הסגר המצורע

פשה", ואם הכהן הראשון צריך לסמן את הנגע - הרי גם השני יוכל לדעת אם פשה הנגע?

ב. שיחבוש את הנגע בבד וכדר', כדי לסגור ולהגן עליו שלא יוסר על ידי מכה או שפשוף וחיכוך.

וה'משנה למלך' (להלן פ"ד ה"ז) פירש שההסגר ענינו אמירת הכהן לבעל הנגע שהוא מוסגר וצריך להמתין לבדיקה אחר שבעת ימים, אך אין צורך לעשות פעולה כל שהיא.

ועוד דנו ראשונים האם הסגר המצורע הוא בתוך המחנה או מחוץ לשלוש מחנות. לדעת רש"י (מו"ק ז, א) מצורע מוסגר אינו צריך לצאת מחוץ לשלוש מחנות, אך כתבו התוספות (שם, ד"ה אמר) שרש"י חזר בו שהרי מפורש (מגילה ח, ב) שלענין שילוח מחוץ למחנה, המוסגר והמוחלט שווים.

והקשה המאירי (מגילה שם): "שמא תאמר אם המוסגר טעון שילוח, היאך אתה קוראהו מוסגר, והרי מחוץ למחנה הוא?" ותיירץ: "אפשר שבבית שחוף למחנה הוא עומד".

הלכות טומאת צרעת פרק א, הלכה י: לֹא יִהְיֶה כָּהֵן שֹׁעֵר לָבֵן וְלֹא מַחִיָּה - יִסְגֵּר שְׂבָעַת יָמִים.

לדעת רש"י (בפרושו עה"ת ויקרא יג ד) הכהן סוגר את בעל הנגע בתוך הבית שלא ייראה החוצה עד סוף שבעת הימים. ובתוספת הרא"ש (מו"ק ז, ב) הוסיף כי לשיטת רש"י הכוונה שהוא סגור בבית "ואין אדם נכנס אליו, דהיינו הסגר, שיהא סגור בבית כל שבעת הימים" אך העיר שמשמעות לשון הפסוק "והסגירו..." את הנגע" היא הסגר הנגע ולא הסגר האדם, ולכן פירש שההסגר הוא באחד משני דרכים אלו:

א. שיסגור את הנגע על ידי סימון בצבע סביב הנגע, "כדי שיהא ניכר אם פשה, כי הפשיון מטמא בכל שהוא, וההכנס שבחכמים אי אפשר לו לעמוד בטביעת עין על פשיון כל שהוא אם לא יעשה סימן סביב". [וכתב ה'מנחת חינוך' (מצוה קטט), שלדעת הרמב"ם אינו מסמן סביב הנגע שהרי כתב להלן (פ"ט ה"ד) "מת הכהן שראהו תחילה... רואהו כהן אחר, ואין השני יכול לטמאו בפשיון, שאין יודע אם פשה או לא

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' ב

8 לחובת נדרך. ומכאן שאף אם קרב הזבח שלא לשמו הרי הוא
9 כשר כנדרבה.
10 מפרשת הגמרא את הצורך בשתי הדרשות האמורות: וְאִי־צִיָּטִיר
11 גם 'מוֹצֵא שְׁפָתָיו', וְאִי־צִיָּטִיר גם את ההיקש של 'זאת התורה' כדי
12 ללמוד דין לשמה בקרבנות. משום דא' כְּתִיב דְּחִמְנָא רַק 'מוֹצֵא
13 שפתיו' בלא ההיקש האמור (וְהָיָה אֱמִינָא)

1 ומדוע שנינו במשנתנו שהם כשרים.
2 מתרצת הגמרא: מקור משנתנו הוא ממה דאָמַר קָרָא (דברים כג כד)
3 'מוֹצֵא שְׁפָתָיו תִּשְׁמָר וְעֵשִׂית פִּאֶשֶׁר נִדְרָתָ וְגו' לֹא אֶלְהִיךָ נִדְבָה,
4 וכי הָיָה נִדָּר הוּא נִדְבָה, הֲלֹא נִדָּר הוּא, ומדוע פתח הכתוב בלשון
5 נִדָּר וְסִיִּים בלשון נִדְבָה, אֲלֵא כוונת הכתוב היא, אִם פָּמָה שְׁנִדְרָתָ
6 עֵשִׂית וְהִקְרַבְתָּ לְשִׁמּוֹ יֵהָא נִדָּר וְעַלָּה לְשִׁם חוֹבְתָךְ 'כֹּאשֶׁר נִדְרָתָ,
7 וְאִם לָאוּ - אִם לֹא תִקְרִיבְנוּ לְשִׁמּוֹ יֵהָא קֶרְבֵּן זֶה נִדְבָה, וְלֹא יַעֲלֶה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ל' ניסן אייר תשע"ח

נעשה בכוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה בידי אדם בכלי שלם שמתמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה).

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

הלכות טומאת מת

פרק אחד ועשרים

(1) יבאר דין הכלים המצילים מצמיד פתיל, ואם כלי חרס מציל באוהל, כלים המצילים באוהל כמה צריך שיהיה בדפנס, ואם מצילים חוץ לאוהל אם סמכם לאוהל, קורה שיש בה פתח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדירה תלויה בקורה, בור שבתוך הבית וטומאה בבית וכלי בבור, חרות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלו מכסה פי החרות, חרות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה טומאה בין הבית והחרות, תנור ישן בתוך חדש וסרידה על פי החדש או להיפך, קדירה שכפאה על פי החבית ומרח דפנותיה עם החבית.

- 1 א. מנין לצמיד פתיל שמציל באהל המת? שנאמר:
- 2 וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא.
- 3 הא יש צמיד פתיל עליו - טהור. ומפי השמועה
- 4 למדו, שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרש בלבד,
- 5 כלי שאינו מטמא אלא דרך פתחו²; לפיכך, אם היה
- 6 פתחו סתום ומקף צמיד פתיל - הציל על כל
- 7 שבתוכו. קל וחמר לכל הכלים שאין מקבלין
- 8 טמאה³ שצילו בצמיד פתיל. והם: כלי גללים⁴,
- 9 כלי אבנים, כלי אדמה, וכלי עצמות הדג ועורו
- 10 ועצמות העוף, וכלי עץ הבא במדה⁵, ונסרים של
- 11 עץ שהן פשוטים ואינם כלים, וגלמי כלי מתכת⁶. כל
- 12 אלו מצילין בצמיד פתיל. אם הדברים שבתוך הכלי
- 13 המקף נצלו, קל וחמר לפלועין ולכלים שתחת
- 14 האהלים⁷. מה בין אהלים לכלים שמצילין בצמיד
- 15 פתיל? שהכלים אינם מצילין אלא בצמיד פתיל,
- 16 והאהלים מצילין בכסוי בלבד.

(2) אבל לא מגבו. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח". ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למדו. (3) לא מתוכם ולא מגבם. (4) עשויים מרפש בקר מיובש. (5) שמחזיק ארבעים סאה. (6) בברייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטיו טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטיו טמאים". גולמי כלים = כלים שלא נגמרה מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (7) שאוהל מפסיק בינם ובין הטומאה.

- 17 ב. משפך שפפהו⁸ - מציל בכסוי⁹. אף על פי
- 18 ששקצתו נקוב ונקב קטן¹⁰ - הרי הוא כסתום¹¹.

(8) הניחו ופיו הרחב למטה. (9) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (10) הפה הצר. (11) מפני שנקב זה

- 19 ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן
- 20 טפח על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על
- 21 הארץ, אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן
- 22 הצדדין - הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד
- 23 התהום, מפני שהן באהל והאהל מציל. אלא אם כן
- 24 היה הכלי כלי חרש, שאין אהלי כלי חרש מצילין.
- 25 פיצד? חבית¹² שפפויה על פיה, אף על פי שמרחקה
- 26 בטיט מן הצדדין - כל מה שתחתיה טמא; שנאמר:
- 27 צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. הדביק
- 28 פיה לכתל ומרחקה מן הצדדים¹³ - מצלת¹⁴ על כל
- 29 מה שבתוכה ועל כל שפנגדה בכתל. ואם לא מרח
- 30 מן הצדדין - אינה מצלת; שאין כלי חרש מציל
- 31 משום אהל¹⁵, כמו שבארנו. אבל שאר כל הכלים
- 32 המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן דבוקות בדפני
- 33 הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מצילין
- 34 משום אהל. לפיכך¹⁶ צריך שיהיה בדפן הכלי¹⁷
- 35 טפח¹⁸, שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד
- 36 שיהיה להן דפן [טפח]. היה לכלי דפן חצי טפח,
- 37 והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והדביק זה
- 38 לזה¹⁹, אף על פי שיש שם חלל טפח - אינו מציל,
- 39 עד שיהיה טפח במקום אחד²⁰.

(12) של חרס. (13) סביב כל הפה והידקו לכותל. (14) זה אינו בכלל "על גביו" שנתמעט בספרי. (15) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירוח. (16) מפני שמציל מדין אוהל. (17) גובה הדופן. (18) מראש דופנו עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. (19) דופן הכלי לשפה ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. (20) בדופן האוהל או בכלי.

- 40 ד. כשם שמצילין מבפנים²¹ עם דפנות האהל, כך
- 41 מצילין חוץ לאהל אם סמכן לאהל, שהרי האהל
- 42 נעשה כסוי מפל מקום. פיצד? כלי מתכם²² שיש לו
- 43 דפן טפח, שהניחו²³ על גבי יתדות²⁴ חוץ לאהל
- 44 וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו²⁵ -
- 45 כלים שבתוכו טהורין²⁶. ואם היה סמוך לכתל חצר
- 46 או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן פתל אהל²⁷;
- 47 ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהלו
- 48 על הטמאה²⁸.

(21) בתוך אוהל הטומאה. (22) כלי גדול שמחמים בו מים. (23) על צידו. (24) ומרוחק טפח מן הקרקע. (25) תחת המיחם. (26) אף על פי שדופן התחתון של האוהל מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לדות. ניש מבדילים בין "חדות" ו"דות" ואומרים, שחדות הוא בניין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם]. (45) שאם תינטל המנורה יפול הכיסוי לתוך הדות. (46) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.

ח. החדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו, והיתה טמאה בין שפת הכלי ושפת החדות או בתוך החדות - הבית טמא; שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בבית - כלים שבבתלי החדות, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורים⁴⁷, ואם לאו - טמאים⁴⁸. ואם היו בתלי החדות רחבים משל בית⁴⁹ - בין כך ובין כך⁵⁰ טהורים, מפני שאין מקבלי הבית. וכשם שמציל⁵¹ החדות בתוכו, כך מציל בבתליו. כבר בארנו, שהתנור הישן⁵² הרי הוא ככל הכלים שהן מביאים את הטמאה ואין נעשין אהלם, ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו אלא אם כן היה מקף צמיד פתיל, כשאר כלים המצילים. וכן בארנו, שהתנור החדש⁵³ אינו ככלים לענין זה, אלא נעשה אהל, ולפיכך מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל, כאהלם. וכסוי התנור הוא נקרא סרידא.

(47) כמו ביב קמור בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. (48) כותלי הבור אינם מצילים, שהרי אינם אוהל. (49) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכתלי הבית ושם בנוי חלק מכתלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ לבית. (50) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. (51) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. (52) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. (53) שנתייבש אבל לא הוסק.

ט. תנור ישן בתוך החדש⁵⁴ וסרידא על פי החדש, והרי הכסוי נשען על פי התנור הישן⁵⁵ - רואין: אם כשינטל הישן תפל הסרידא⁵⁶ - לא הציל, וכל שבתוכו⁵⁷ טמא⁵⁸; ואם לאו - הפל טהור⁵⁹. היתה החדש בתוך הישן והסרידא מנחת על פי הישן⁶⁰, אם יש בין החדש והכסוי פחות מטפח - כל שבתוך החדש טהור, וכאלו הסרידא מנחת על פיו⁶¹.

(54) וטומאה בבית. (55) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. (56) לתוך החדש. (57) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. (58) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי, וישן אינו מציל. (59) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח בטיט (צמיד פתיל). (60) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. (61) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח.

(27) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. (28) שהכלי אינו חוצץ.

ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מקבלי לכתל וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה מן הקורה, והיתה הקורה נוגעת בפי הקדרה פלה ומכסה אותה - כלים שבקדרה טהורים²⁹, שהרי הצלו בכסוי האהל להם³⁰. ואם לא היה פי הקדרה מכסה בקורה אלא ביניהם רוח³¹ - כל מה שבקדרה טמא³², והקדרה עצמה טמאה.

(29) רבינו קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדרה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שיהיה פי הקדרה כולו מכוסה. (30) לקדירה ומה שבתוכה. (31) כל שהוא. (32) הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכם ואינה מצילה, מפני הרייח שבינה ובין הקדירה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית וכלים בבור, אם היה מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן טפח - הרי כל מה שבבור טהור³³. היה לבור בגין סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, בין שפסחו בכלי המציל שיש לו דפן בין שלא היתה לו דפן³⁴ - הרי זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר³⁵.

(33) אבל אם כסו בכלי שדופנו פחות מטפח אינו מציל, כמבאר למעלה בהלכה ג (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. (34) גבוה טפח אלא פחות מזה. (35) דופן הבניין.

ז. חדות³⁶ הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו, והפרח³⁷ שלה יוצא ומכסה פי החדות³⁸, ונתן כלי המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען על פרח המנורה³⁹ - רואין: אם תנטל המנורה והכלי המציל עומד⁴⁰ - הרי זה מציל על כל שבחדות, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות⁴¹ טהורים⁴² עד התהום⁴³, ואף המנורה טהורה, אף על פי ששפת הפרח נראה⁴⁴ בין הכסוי והחדות; ואם לאו⁴⁵ - הפל טמא⁴⁶.

(36) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. (37) רבינו שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". (38) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. (39) ונשאר ריוח אווירי בין הכיסוי ובין דופן הדות, וטומאה בבית. (40) ואינו נופל לתוך הדות. (41) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו השטח שהוא כנגד עובי פרח המנורה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. (42) מפני שרואים את הכיסוי כאילו הוא מונח על שפת הדות. (43) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. (44) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח עוברת הטומאה מן הבית

פֶּרֶק שְׁנִי וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין המחצית ושולי קרקעות כלים ודפנותיהם מאחוריהם אם מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו אם ביטלו, כלי חרס עד כמה יינקב ולא יציל בצמיד פתיל, תנור שהיתה סרידה על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באוהל המת ונסדק התנור, תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו או מגופת חבית שניקבה, חבית מוקפת צמיד פתיל שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת של חרס בתוכה ונתונה באוהל המת, חבית שניקבה מצידה וסתמו שמרים את הנקב, ואם אגף חצי הנקב וכמה מקיפים, מגופת חבית שנתחלחלה וחבית זפותה שנתקלף החרס מלמעלה והזפת עומד.

א. שולי המחצית² ושולי קרקעות הפלים³ ודפנותיהן מאחוריהן⁴ - אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת. קרסמן⁵ ופפן⁶ ופפן⁶ ופפן⁶ - מצילין בצמיד פתיל. שאין מציל בצמיד פתיל אלא פלים.

(2) תוספתא כלים פ"ז ה"י. מחץ = כלי חרס גדול שמשתמשים בו לשאוב יין מן הגת, ובקרקעיתו קערורית ונקראת "שולי המחץ" (רבינו בפירושו לפרה פ"ה מ"ה). (3) צ"ל: הכלים, וכן הגירסא בכת"י תימן. פירוש, בית קיבול שבשולי הכלי מבחוץ. [בתוספות נדה מט, א, ד"ה אלא, מובאת תוספתא זו, וגורסים: "שולי המחצית וקרקעות הכלים"]. (4) אם יש שם שקערורית (הגר"א בהגהותיו על התוספתא מוחק המלה "מאחוריהן", ורצוי למוחקק גם כאן, שהרי גם בפנים אין שקערורית שבדפנות מצלת). (5) חתך אותן. (6) החליקן.

ב. פלי חרש⁷ שנתן בו טיט עד חציו - לא בטלו⁸, ואם השקיע בו את הפלים - מציל.

(7) תוספתא שם, ה"ז. (8) לא יצא מתורת כלי, ולפיכך מציל בצמיד פתיל, אבל אם הוצא מתורת כלי אינו מציל, כמו טבעת הבלועה בלבנה (למעלה פ"כ ה"ה). ראה כסף-משנה.

ג. פלי חרש⁹ מציל בצמיד פתיל עד שניקב במוציא רמון¹⁰. ובגדול¹¹ - עד שניפחת רב¹². פיצד? פלי גדול שניפחת [חציו]¹³, והקיפו צמיד פתיל, וסתם מקום הפחת בצמיד פתיל - הרי זה מציל, אף על פי שאינו חשוב פלי לענין טמאה¹⁴. אבל פלי¹⁵ המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או סדוק ולא סתם¹⁶ הנקב - נטמא ואינו מציל. וכן היה בנקב¹⁷? אם היה פלי העשוי לאכלים¹⁸ - שעורו במוציא זיתים¹⁹; היה עשוי למשקה - שעורו בכונס משקה¹⁹. העשוי לקף ולקנ²⁰ - מטילין אותו לחמרא²¹, ומשניקב בכונס משקה אינו מציל עד שישתם הנקב או עד שישמעטנו.

(9) שבת צה, ב, וצו, א. (10) שרימון בינוני יעבור דרך הנקב. לכאורה הלכה זו תמוהה מאוד. מתחילה ב"מוציא רימון" ומסיימת ב"מוציא זיתים"; שנית: לפעמים נאמר

י. סרידא⁶² של חרס שיש לה שפה⁶³ והיא עודפת על פי התנור ומקפת צמיד פתיל, אפלו היתה טמאה תחתיה או על גבה - הכל טמא⁶⁴; אבל כנגד אורו של תנור טהור⁶⁵. היתה טמאה כנגד אורו של תנור⁶⁶ - מכנגדו⁶⁷ על לרקיע טמא, וכל מה שבתוכו טהור.

(62) בירור מוקדם של דעת רבינו דיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכן: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטמאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששינוי באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לענין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עודפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעורף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה מטמאה כל מה שכנגדה בין תחתיה ובין על גבה (כשהיא רצוצה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. (63) שם במשנה א' אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועורף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מניחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א, עוסקת בעורף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. (64) כל מה שתחת העורף ועל גביו. (65) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העורף ובין אורו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה עליו ועל הטומאה. (66) על הסרידה. (67) בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה.

יא. קדרה⁶⁸ שפפאה על פי החבית⁶⁹ ומרח דפנותיה עם החבית - מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שביניה ובין שפתות החבית⁷⁰. הושיבה על פי החבית כדרפה⁷¹ ומרח⁷² - אינה מצלת; מפני שהקדרה מתטמאה מאורה, ואין פלי טמא מציל⁷³, כמו שבארנו.

(68) של חרס. (69) וטומאה בבית. (70) כגון שפי הקדירה עודף על פי החבית או כגון שנתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפתות. (71) על שוליה. (72) כלומר, אף על פי שמירר. (73) אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נִכְנָס²⁶ - הָרִי זֶה טָמֵא; פָּחוֹת מִכָּאֵן²⁷ - נָצַל בְּצִמִּיד
פְּתִיל. הִיָּה הַסֵּדֶק עָלָּ - אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ אַרְךְ²⁸, אֶלָּא
שְׁעוֹרוֹ כְּמֵלֵא פִי מְרַדֵּעַ נִכְנָס.

(22) שם מ"ז. (23) כלי חרס גדול שיש לו דפנות, ומכסים בו את התנורים. (24) שהיתה מחוברת לתנור בטיט וכדומה. (25) מלמד שנותנים על צואר הבהמה כדי לכוון הילוכה. (26) הסדק גדול קצת מעובי המרדע. (27) אפילו הם שווים - טהור. (28) לשון המשנה שם. נלאו כל מפרשי המשנה ליישב את התמיהה החמורה: הרי המרדע עגול הוא? והרא"ש גורס: אם הוא ארוך, אין רואים אותו עגול. ראה 'תוספות יום טוב' ומלאכת שלמה.

ה. תַּנּוּר²⁹ צִמִּיד פְּתִיל שֶׁנֶּקֶב נֶקֶב בְּעֵינוֹ שֶׁל
תַּנּוּר³⁰ הַטּוֹחָה³¹: אִם הִיָּה הַנֶּקֶב מֵלֵא כּוֹשׁ³² נִכְנָס
וְיוֹצֵא פְּשֵׁהוּא דוֹלֶק³³ - הָרִי זֶה נָטָמָא; וְאִם הִיָּה
הַנֶּקֶב פָּחוֹת מִזֶּה - נָצַל³⁴.

(29) שם מ"ח. (30) נקב עשוי בגגו של התנור להוציא את העשן, ונקרא עין התנור (ר"ש). (31) שטחו אותה בטיט וסגורה כדי שלא יפוג חמומו של התנור. (32) פלך. (33) ואינו כבה כשמוציאים אותו דרך הנקב. (34) כחכמים שם.

ו. נֶקֶב הַתַּנּוּר מִצְדֵּי³⁵ - שְׁעוֹרוֹ מֵלֵא כּוֹשׁ נִכְנָס
וְיוֹצֵא שֶׁלֹּא דוֹלֶק³⁶. וְכֵן מְגֻנֶּפֶת הַחֲבִית³⁷ שֶׁנֶּקֶבָה -
שְׁעוֹרָהּ כְּדִי שֶׁתִּכְנָס מִצֵּה שְׁנֵי³⁸ שֶׁל שִׁיפוֹן³⁹ בְּנֶקֶב.
וְחֲצִיבִים⁴⁰ גְּדוֹלִים שֶׁנֶּקְבוּ - שְׁעוֹרָן כְּדִי שֶׁתִּכְנָס מִצֵּה
שְׁנֵי⁴¹ שֶׁל קֶנֶה⁴¹. פָּחוֹת מִכָּאֵן - טְהוּרִין. בְּמָה דְּכָרִים
אֲמוּרִים? בְּזֶמֶן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינָן; אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֶׁאֵר
הַמְּשָׁקִין, אֲפִלּוּ נֶקְבוּ כָּכָל שְׁהָן⁴² - נָטָמָא, וְאֵין
הַצִּמִּיד פְּתִיל מוֹעִיל לָהֶם עַד שִׁסְתָּם הַנֶּקֶב. וְאִם
בְּזֶמֶן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינָן, לֹא אֲמָרוּ אֶלָּא שֶׁנֶּקְבוּ שֶׁלֹּא בִּידֵי
אָדָם; אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲפִלּוּ כָּל שְׁהָן -
טָמֵאִים⁴³, וְאֵין נָצַלִין עַד שִׁסְתָּם הַנֶּקֶב.

(35) במשנה שם כתוב: "ניקב מצידו". וכל מפרשי המשנה מבארים, מצידו של העין במקום המירווח. (36) שיעור קטן מדולק. (37) פקק של חרס שסותמים בו פי החבית. סתם חבית - של חרס היא. (38) הקשר השני. (39) מין תבואה ממשפחת השעורה (רוגגן בלעז), וקנה שלו דק וחלול ויש בו שלושה קשרים, הקשר שלמטה עבה, האמצעי - בינוני, והעליון דק. (40) כלים גדולים מחביות. (41) קנה סוף הגדל על שפת נהרות ואגמים הם חלולים, ובהם קשרים. והקשר התחתון הוא עבה מכולם. רגילים היו לשאוף יין מן החביות בקנה של שיפון, ומן החצבים בקנה סוף, ושיעורם מותאם להרגל זה. (42) אבל לא פחות מכונס משקה (רבינו בפירושו למשנה). ומה בין יין לשאר משקין? מבאר הגר"א בהגהותיו למשנה, שהאור מפיג טעמו של היין, ובעל היין אינו מרוצה מן הנקב, ולפיכך צריך שיעור יותר גדול. אבל שאר משקין האויר יפה להם, והבעלים רוצים בנקב, ולפיכך דינו כאילו עשוהו בעצמם. (43) שהרי נפתחה הסתימה, מפני שהמנקב החשיב את הנקב כפתח.

"סתימה" סתם, ולפעמים סתימת "מקום הפחת בצמיד פתיל". אולם עיון מעמיק בפירוש רבינו למשנה כלים הנ"ל, מגלה לנו הסבר ההלכה הזו. שנינו שם: "העשוי לאכלין שיעורן כזיתים, עשוי למשקין שיעורן כמשקין וכו' ובכונס משקה". ורבינו מעיר על הסתירה בין משנה זו לסוגיית הגמרא שבת הנ"ל, הקובעת שיעור כמוציא רימון או רובו, ומבאר שבפחות מכמוציא זית מציל אפילו בלי סתימה [וסובר כרש"י שבת שם, שלא הקפידה תורה על צמיד פתיל אלא על פי הכלי בלבד, אבל כשניקב שלא בכוונה מן הצד מציל אם הפחת הוא פחות מהשיעורים הקבועים בגמרא שם, מפני שנאמר "כלי פתוח"], ואם ניקב כמוציא זית וא"כ אינו כלי לקבל טומאה, אינו מציל אלא אם סתם את הנקב בצמיד פתיל, ואם היה הנקב כמוציא רימון (רימון גדול פי כמה מזית) יש הבדל בין כלי גדול לקטן, בכלי קטן אין צמיד פתיל מועיל להציל, ובגדול מציל עד חציו ועד בכלל. ורבינו מסיים ביאורו, וכותב: והבן זה, שהוא עיון דק ומקום הטענה (ראה תוספות שבת שם ד"ה ולענין). לאור בירור זה, מתפרשת ההלכה ללא קשיים וסתירות. בבא ראשונה זו עוסקת בכלי חרס קטן, והנקב הוא למעלה ממוציא זיתים (ואם הוא למטה משיעור זה, יתבאר דינו בסוף ההלכה). (11) כלי גדול. (12) אבל בפחות מרובו, אפילו הנקב כמוציא רימון - מציל. [בגמרא שם אמרו: "הא ברברבי, הא בזוטרי" (בעברית: כאן בגדולים, ושם בקטנים). ומפרש רבינו (וכן פירש רש"י) בגדולים רוב, ובקטנים כמוציא רימון (ראה תוספות שם, וראב"ד כאן)]. (13) והוא-הדין בכלי קטן שנפתח פחות מכמוציא רימון. (14) אינו מקבל טומאה. (15) בין גדול בין קטן. כלים פ"ט מ"ח. (16) בצמיד פתיל. (17) כדי שלא יציל בלי סתימה בצמיד פתיל. (18) להניח בו אוכלין. (19) שאם יעמיד שולי הכלי המנוקב על משקה וילחוצו קצת - ייכנס המשקה. (20) לאוכלין ולמשקין. (21) נותנים עליו שתי החומרות: מקבל טומאה עד שיינקב כמוציא זיתים, ואינו מציל בכונס משקה (רבינו מבאר כאן רק את החומרא השניה, מפני שאין אנו עוסקים כאן בטומאת כלים אלא בדיני הצלה בצמיד פתיל). וכל הדינים הללו אמורים בניקב מעצמו, אבל כשניקבו בכוונה - שיעורם בכל שהוא. [אפשר גם לפרש שיטת רבינו באופן אחר ולומר, שיש הבדל בין כלי קטן כמוציא זית, ובין כלי גדול כמוציא רימון עד חציו. בקטן מספיקה סתימה בלי צמיד פתיל במקום הנקב, אבל בגדול שנפתח חציו צריך צמיד פתיל. כמו שמבאר רבינו כאן בפירוש. ולפי פירוש זה, מה שאמר בבבא הראשונה "מציל בצמיד פתיל", הכוונה הצמיד פתיל שעל פי הכלי ולא של סתימת הנקב, והדוגמא בבבא "כיצד", נאמרה בכלי גדול בלבד. ומזה יוצא שהפיסקא "ולא סתם הנקב", פירושה סתימה בלי צמיד פתיל. והראשון נראה לי יותר].

ד. תַּנּוּר²² שְׁהִיָּה סְרִידָא²³ עַל פִּיו וּמִקָּף צִמִּיד
פְּתִיל²⁴ וְנָתַן בְּאֵהָל הַמֵּת, וְנִסְדָּק הַתַּנּוּר: אִם הִיָּה
הַסֵּדֶק מֵלֵא פִי מְרַדֵּעַ²⁵, שְׁהוּא הֶקֶף טָפַח - נָטָמָא
הַתַּנּוּר, וְאִם עַל פִּי שְׁאִין הַמְרַדֵּעַ יָכוֹל לְהַכְנִס בְּסֵדֶק
אֶלָּא הָרִי הוּא כְּמוֹתוֹ בְּשִׁוּהוּ; פָּחוֹת מִכָּאֵן - הַתַּנּוּר
טָהוּר. נִסְדָּקָה הַסְרִידָא שְׁעַל פִּיו: כְּמֵלֵא פִי מְרַדֵּעַ

נחלחלו באחד משבעת המשקין (ראה פ"א מה' טומאת אוכלין ה"ב). (68) מיין פירות שלא נימנה בין שבעת המשקין.

- ט. מגופת החבית⁶⁹ שנתחלחלה⁷⁰, אף על פי שאינה נשמטת⁷¹ - אינה מצלת⁷², שהרי נתרעע הצמיד.⁷³
- הפדור⁷³ והבקעת⁷⁴ של גמיל⁷⁵ שנתן על פי החבית ומרח מן הצדדין - לא תציל⁷⁶, עד שימרח על כל הפדור ועל כל הבקעת ממטה למעלה⁷⁷. וכן במטלת של בגד⁷⁸ שקשרה על פי הכלי. היתה של גר או של עור וקשרה במשיחה⁷⁹, אם מרח מן הצדדין - הציל⁸⁰.

(69) שם מ"ג. (70) נתרופפה. (71) אינה יוצאת מפי החבית. (72) כחכמים שם. (73) מטלית שכרכה ככדור (שם מ"ד). ואפילו אם המטלית גדולה משלוש על שלוש והיא מקבלת טומאה, מכיוון שכרכה ככדור והקטינה אינה מקבלת טומאה ומצלת (תפארת ישראל). (74) צ"ל: והפקעת. (75) מין עשב ארוך, וכרכו ועשה כדור. (76) מפני הנקבים שבהם. (77) במשנה כתוב: "מלמעלן ומלמטן". ופירש הרא"ש שם, שימרח מלמטה במקום שהוא נוגע בדופן החבית. ומלמעלה, היינו כל מה שכולט מחוץ לחבית. ונראה שגם רבינו מפרש כך (ראה ר"ש שם). (78) שיש בה נקבים בין החוטים. (79) חבל דק. (80) עור ונייר אינם מנוקבים.

- י. חמת⁸¹ של עור הדג⁸² או הניר⁸³ שהלביש בהן את החבית⁸⁴ וצָרְרָה⁸⁵ מלמטה - הרי זו מצלת⁸⁶. ואם לא צָרְרָה, אף על פי שמרח מן הצדדין - לא תציל⁸⁷.

(81) נאד גדול (תוספתא כלים פ"א ה"ז). (82) שאינו מקבל טומאה (למעלה פכ"א ה"א). (83) נייר אינו מקבל טומאה. (84) ופי החבית למעלה ומכוסה בשולי החמת. (85) קשרה מלמטה תחת שולי החבית. (86) אם מירחו לשולי החבית (כסף-משנה). ולמה מצלת, הלא אין כאן צמיד פתיל על פי החבית אלא במקום השולים (ראה למעלה פכ"א ה"ג)? מפני שהחבית משמשת צמיד פתיל לנאד, כי היא סותמת את פיו. ואין זה דומה לחבית כפויה שבפכ"א ה"ג, מפני ששם הצמיד פתיל הוא תחת פי הכלי, אבל כאן הוא על פי הכלי. יוצא מזה, שהנאד מציל על החבית הנמצאת בתוכו וסותמת את פיו (על פי פירוש הר"ש במשנה כלים פ"א, ד). (87) מפני שהמירוח יתפרק (ואפשר גם לנמק מפני שפי הנאד נשאר פתוח, שהרי המירוח הוא מן הצדדים).

- יא. חבית⁸⁸ זפוחה שנתקלה⁸⁹ החרס מלמעלה והזפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הזפת ודחקו עד שידבק בזפת, ונמצא הזפת עומד בין הפסוי ובין קרקע החבית - הרי זה מציל. וכן בכלי המוריס⁹⁰ וכיוצא בהן מדברים המתמרחין שהיה המתמרח בין הפסוי ובין הכלי כמו זר, הואיל והפל דבוקין - הרי זה מציל⁹¹.

- ז. חבית⁴⁴ שהיא מלאה משקין טהורין ומניקת⁴⁵ של חרס⁴⁶ בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת - החבית והמשקין טהורין⁴⁷, והמניקת טמאה, מפני שקצתה האחת בתוך החבית המקפת והקצה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. אף על פי שהיא עקמה - אין העקם כסתום.

(44) שם מ"ב. (45) כלי ארוך וחלול שמוצצים על-ידו יין מן החבית. (46) במשנה כתוב "מניקת" סתם, ורבינו מפרש - של חרס (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (47) ואף-על-פי שהמניקת פתוחה לחוץ, לא יצאה החבית מידי צמיד פתיל. והטעם, מפני שקנה המניקת עקום, אין פיה שלמעלה נעשה פתח לחבית, אבל לגבי טומאת עצמה מסיים רבינו "אין העקום כסתום", מפני שבמקום העיקום מתעכבים כמה טיפות יין - הרי זה כבית קיבול. פסק כבית-שמאי, מפני שחזרו בית-הלל והורו כמותם.

- ח. חבית⁴⁸ המקפת צמיד פתיל שנקבה מצדה וסתמו שמרים⁴⁹ את הנקב - הציל. אגף⁵⁰ חצי הנקב וסתם חציו⁵¹ - הרי זה ספק⁵² אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה⁵³ - עד שימרח⁵⁴ מן הצדדין⁵⁵. סתמו בשני קסמים⁵⁶ - עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחברתה⁵⁷. וכן נסר⁵⁸ שנתון על פי התנור ומרח מן הצדדין - הציל. הרי שני נסרים - עד שימרח מן הצדדין ובין נסר לחברו. חבר את שני נסרים במסמרים של עץ⁵⁹ וכיוצא בהן, או שלפף עליהן שוגמין⁶⁰ - אינו צריך למרח מן האמצע. במה מקיפין⁶¹? בסיד ובחרסית ובגפסין, בזפת ובשעווה, בטיט ובצואה ובחרסית⁶², ובכל דבר המתמרח. ואין מקיפין לא בבצע⁶³ ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל⁶⁴ ואינו צמיד⁶⁵. ומקיפין בדבלה⁶⁶ שמנה שלא הקשרה⁶⁷ ובבצק שגלושה במי פרות⁶⁸, פדי שלא יטמא; שדבר טמא אינו חוצץ.

(48) שם פ"י מ"ו. (49) שמרי היין שבחבית. (50) סתם בטיט וכדומה. (51) השמרים סתמו חצי הנקב השני. (52) בעיא שלא נפשטה, בבא קמא קה, ב, ולפי פירוש התוספות שבת צו, א, ד"ה ולענין. (53) ענף של עץ גפן. (54) בטיט. (55) כדי לסתום את הסדקים הדקים שבין דופן החבית ובין הזמורה, אבל אינו צריך למרוח טיט על הזמורה עצמה למרות סופגיותה. (56) שתי זמורות חתוכות לאורכן, ואפילו הצמיד חתך לחתך. (57) שם. (58) קרש. (59) במשנה, "בסינין". ומפרש שם רבינו יתידות של עץ שתוחבים בנקבים העשויים בנסרים. (60) מין קליפת עץ שעליה לחלוחית מדבקת, והדביק את הקליפה במקום חיבור הנסרים (והר"ש מפרש ששם). (61) מחברים, כדי שיהיה עליו דין צמיד פתיל. (62) מין אדמה המתמרחת יפה בלי גיבול במים. (63) מתכת רכה דומה לעופרת ("ציון" באידיש). (64) כיסוי. (65) מודבק יפה. המדובר בכלי חרס. (66) תאנה מיובשת. (67) לקבל טומאה. אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומשתמש בהם לערב, וחששו חכמים שמא ישאל לחבר כלים שהיו באוהל המת בכלי חרס בצמיד פתיל, שלדעתו הם טהורים, אבל לחבר הם טמאים שבעה ימים, וצריכים הזאת מי פרה מפני שכלי עם-הארץ טמאים ואינם מצילים. (11) אלא על אוכלין ומשקין. (12) כלי חרס שנטמא אין לו טהרה במקוה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבורו" (כדי להקל על הקורא, הבנת הנימוקים המסובכים, מצאנו לנכון לשנות קצת את סדר הדברים ולהקדים את המאוחר).

ב. אדם¹³ שְׁהִיָּה נָתוּן בַּתּוֹךְ הַחֲבִית וּמִקֶּפֶת צָמִיד פְּתִיל - טָהוֹר. וְאִפְלוּ עֲשָׂאָה גּוֹלָל לְקֶבֶר. וְיִרְאָה לִי, שָׂזָה שְׁלֹא גָזְרוּ עַל כָּלִי חָרָס שְׁלֹא יֵצֵא עַל הָאָדָם¹⁴, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי, וְכָל דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי לֹא גָזְרוּ בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אדם שהיה נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל טהור" ("מפני שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם").

דין זה בא בהמשך לדינים השונים של כלי המוקף צמיד פתיל שמציל אוכלין ומשקין וכלי חרס אחרים שהיו בתוכו מטומאת אוהל.

ויש לבאר הלכה זו בעבודת ה': עניין החיים בעבודה ורוחנית הוא הדביקות בה' "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום", כיון שהקב"ה נקרא חיים והוא מקור החיים, וממילא הדביקות בו ית' היא על-ידי קיום התורה והמצוות, שהרי 'מצוה' היא מלשון 'צוותא' וחיבור' שעל-ידה נעשה חיבור בין יהודי לקב"ה.

גם כאשר יהודי נמצא בעולם הזה במצב של דביקות בה', הרי עצם ירידתו לעולם הזה הגשמי, עולם הקליפות וסט"א אשר הרשעים גוברים בו, היא בדוגמת הכניסה לאוהל המת ר"ל.

והעצה לזה היא להכניס את עצמו לכלי חרס שנעשה מעפר האדמה, ועניינו בעבודת ה' עניין הביטול - "ואנכי עפר ואפר", וכאשר הוא מבטל את כל מציאותו - הופך את עצמו למציאות של קדושה. ובנוסף צריך להקיף עצמו בצמיד פתיל, כי כאשר ישנו פתח לאוהל המת יכול לקבל השפעה, על-דרך שמצינו ש"הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול, תוכן חול", היינו שכאשר יש אפילו פתח לחול ולטומאה משפיע הדבר על "תוכן", ולכן צריך לסתום החבית בצמיד פתיל.

(על-פי ז"ן מלכות' ספר טהרה ט" קלז)

13) בתוספתא, אהלות פט"ו ה"ח. (14) הרי גם באדם יש לחשוש שעם-הארץ שיהיה בתוך כלי חרס יחשוב שלא נטמא, ולמעשה נטמא מפני שכלי טמאים וכלי טמא אינו מציל.

ג. כָּלִי חָרָס¹⁵ שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשִׁין בָּהֶן בְּאֶפֶר הַפָּרָה אוּ בְּקִדְשִׁים - עֲמִי הָאָרֶץ נֶאֱמָנִים עַל טְהָרָתָם, מִפְּנֵי

(88) שם מ"ה. (89) נשבר חלק מדופנה ונתקלף מעל הזפת. (90) כדים שנותנים בהם שומן דגים מלוח. במשנה: "קבוסים". (91) כחכמים.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים

(1) יבאר דין כלים המצילים בצמיד פתיל על מה מצילים, כלי חרס שמשמשים בהם באפר פרה או בקדשים אם עמי הארץ נאמנים עליהם, ארובה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה על פי הארובה, היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ, ואם היה אוהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארובה.

א. כָּל הַכֵּלִים² הַמְּצִילִים³ בְּצָמִיד פְּתִיל - מְצִילִין עַל כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָן, בֵּין אֲכָלִין בֵּין מִשְׁקִין, בֵּין בְּגָדִים וּבְכֵלִי שֵׁטָף⁴. זֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שְׁכָלִי חָרָס הַמִּקְּףָ צָמִיד פְּתִיל אֵינוּ מְצִיל אֲלָא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמִּשְׁקִין וְעַל כָּלִי חָרָס אֲחֵרִים שִׁיְהִיו בְּתוֹכָו; אֲבָל אִם הָיוּ בְּתוֹךְ כָּלִי חָרָס הַמִּקְּףָ כָּלִי שֵׁטָף אוּ בְּגָדִים - הָרִי אֵלּוּ טְמָאִים. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ שְׁלֹא יֵצֵא עַל הַכָּל בְּשָׂאָר כָּלִים הַמְּצִילִין?⁵ מִפְּנֵי שֶׁשְׂאָר הַכָּלִים הַמְּצִילִין אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכָלִי חָרָס מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְכָלִי טְמָא אֵינוּ חוֹצֵץ, וְכָל כָּלִי עִם הָאָרֶץ בְּחֻזְקַת טְמָאָה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁶. וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ⁷: כָּלִי חָרָס שֶׁל עִם הָאָרֶץ לֹא יֵצֵא עַל הַכָּל⁸, וְשֶׁל חֶבֶר יֵצֵא עַל הַכָּל, שֶׁהָרִי הוּא טָהוֹר? מִפְּנֵי שֶׁאֵין עִם הָאָרֶץ טְמָא בְּעִנְיַי עֲצָמוֹ, שְׂאֹמֶר: הוּאִיל וְכָלִי חָרָס מְצִיל עַל הַכָּל, אֶחָד אָנִי וְאֶחָד הַחֲבֵרָה⁹. וְלִפְיָכֶךָ חֲשׂוֹנָה¹⁰ וְגִזְרוּ שְׁלֹא יֵצֵא עַל הַכָּל¹¹. וְלָמָּה אָמְרוּ: מְצִיל עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמִּשְׁקִין וְעַל כָּלִי חָרָס? מִפְּנֵי שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה טְמָאִים הֵן עַל גֵּב עִם הָאָרֶץ בֵּין קֶדֶם שִׁיְהִיו בְּאֹהֶל הַמֵּת בֵּין אֲחֵר שִׁיְהִיו שָׁם תַּחַת צָמִיד פְּתִיל, וְלַעוֹלָם לֹא יִשְׁאֵל הַחֲבֵר מַעַם הָאָרֶץ לֹא אוֹכְלִין וְלֹא מִשְׁקִין וְלֹא כָּלִי חָרָס אֲלָא עַל דַּעַת שֶׁהֵן טְמָאִין, שֶׁהָרִי אֵין לָהֶן טְהָרָה לַעוֹלָם¹², וְלֹא יָבוֹא בָּהֶן לִידֵי תַקְלָה. אֲבָל כָּלִי שֵׁטָף שׂוֹאֵל אוֹתָם הַחֲבֵר מַעַם הָאָרֶץ וּמִטְבִּילֵן מִפְּנֵי מַגַּע עִם הָאָרֶץ וּמַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּטְהָרוֹת, לִפְיָכֶךָ חֲשׂו חֲכָמִים שְׂמָא יִשְׁאֵל מִמֶּנּוּ כָּלִי שֵׁטָף שֶׁכֶּבֶר הִיָּה תַּחַת צָמִיד פְּתִיל בְּכָלִי חָרָס שְׁלֹו, שֶׁהָרִי עִם הָאָרֶץ הִזָּה מְדַמָּה שְׁנַצֵּל, וְהָרִי הוּא טְמָא טְמָאָה שֶׁבָּעָה, וְיִטְבִּיל הַחֲבֵר וְיַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּטְהָרוֹת וְיָבוֹא לִידֵי תַקְלָה. וּמִפְּנֵי זֶה גִזְרוּ שְׁלֹא יֵצֵא כָּלִי חָרָס עַל כָּלִי שֵׁטָף שֶׁבְּתוֹכּוֹ.

(2) עדויות פ"א מ"ד. (3) נמנו למעלה פכ"א ה"א. (4) כלים שיש להם טהרה במקוה. (5) כגון כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (6) פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב, ה"א. (7) חגיגה כב, א"ב. (8) על שום דבר לא יציל. (9) בין אני ובין החבר. (10) שהרי חבר שואל מעם-הארץ כלים שיש להם טהרה במקוה ומטבילים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שבעליה טהור, ואפילו אם יש בארובה פותח טפח, מפני שהעורף המרודד מציל כמו האוהל עצמו. (36) של האוהל. (37) למעלה פכ"א ה"ג.

1 שֶׁהֵן נִזְהָרִים בָּהֶן הָרֶבֶה, וּלְפִיכָף יַצִּילוּ עַל הַפֶּל
2 בְּצִמִּיד פְּתִיל אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חֶרֶס.

(15) אהלות פ"ה מ"ה.

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

פרק ארבעה ועשרים

(1) יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורים או בנסרים ויריעות וטומאה בחציו האחד, בית שהוא מלא תבן ואין בינו לקורות פותח טפח וטומאה בתוכו, כותל שבין שתי בתים וטומאה בתוך הכותל, ודין כותל המשמש את הבית, ודין כותל שחצי עוביו בנין וחציו סלע.

27 א. בית שחלקו בקנקנים² טהורות מן הארץ ועד
28 הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים
29 כלפי הטהרה - הרי אלו מצילות³, ואם היו כלפי
30 הטמאה - אינן מצילות⁴. טחן בטיט⁵, בין מבפנים
31 בין מבחוץ⁷ - רואין: אם יכול הטיט לעמוד בפני
32 עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל
33 אהל אחד.

(2) של חרס. (3) שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וכלים טהורים עם דפנות הבית חוצצים. (4) שהרי נטמאו מתוכם וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. (5) ופיהם לצד הטומאה. (6) מצד הטהרה. (7) בצד הטומאה.

34 ב. בית שחלקו בנסרים⁸ או ביריעות⁹, אם חלקו מן
35 הצדדין¹⁰ או מפלפי הקורות¹¹, והיתה הטמאה
36 בפנים¹² - כלים שבין המחיצה ובין הכתל או שבין
37 המחיצה והקורות טהורין¹³. היתה הטמאה בין
38 מחיצה לכתל או בין מחיצה לקורות - כלים שפבית
39 טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא
40 והטמא¹⁴, כמו שבארנו באהל שבתוף הפית. היו
41 הפלים בתוף עבי המחיצה עצמה¹⁵, בין שהיתה
42 הטמאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוף הפית:
43 אם היה מקום הפלים טפח על טפח - טמאים¹⁶,
44 ואם לאו - טהורין¹⁷. וכבר בארנו פיצד דין הפית
45 אם חלקו מפלפי ארצו¹⁸.

(8) שאינם מקבלים טומאה וחוצצים. (9) שקבען לאוהל וחוצצות אף על פי שמקבלות טומאה. (10) העמיד את המחיצה בזקיפה בין כתלי הבית. (11) המחיצה מפרידה בין הבית והקורות, וקמה על גבה כעין עלייה. (12) החלק שבו הפתח לחוץ נקרא בית. (13) שהמחיצה מצילה מפני שאין דרך הטומאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא לעלייה אלא דרך פתח הבית. (14) אם סופה לצאת הרי היא מטמאה אף לפני שיצאה. (15) במשנה שם בבבא האחרונה כתוב: "כלים שבחצץ" ומפרש רבינו בעובי המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים מונחים שם. (16) מפני שהטומאה נכנסת לחור. (17) כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים

3 ד. ארבה¹⁶ שבין בית לעליה, וטמאה בפית,
4 וקורה¹⁷ נתונה על פי הארבה¹⁸ ונקובה ככונס
5 משקה¹⁹ - הקדרה טמאה²⁰, והעליה טהורה²¹. היתה
6 שלמה - כל שבעליה מאכלין ומשקין וכלי חרס
7 טהור, אבל אדם וכלי שטף שבעליה טמאים; שאין
8 כלי חרס חוצץ אלא על האכלים ועל המשקין וכלי
9 חרס, וכל שבעליה טהור²² כאלו הוא תחת צמיד
10 פתיל בכלי חרס²³. וטמאו האדם²⁴ שבעליה זו,
11 מפני שהוא דבר המצוי²⁵. לפיכך, אם היה בעליה
12 זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין - הכלי טמא
13 טמאת שבעה²⁶, והמשקין טהורין²⁷. היתה בה אשה
14 לשה בערבה של עץ²⁸ - האשה והערבה טמאין
15 טמאת שבעה, והבצק טהור כל זמן שעוסקת בו²⁹.
16 פרשה³⁰ וחורה ונגעה בו - טמאתו. וכן אם פנה
17 הבצק או המשקין לכלי אחר מפלי שטף שבעליה
18 - נטמאו במגע הכלי האחר. היה על פי ארבה זו
19 שאר כלים המצילים בצמיד פתיל³¹, שאין מקבלין
20 טמאה כמו שבארנו³², ולפיכך אין מגע עם הארץ
21 מטמא, או שהיה כלי חרס הטהור לפרה אדמה או
22 לקדש, שהכל נאמנין על טהרתן - הרי זה מציל על
23 כל מה שבעליה. היה אהל נטוי³³ בעליה ומקצתו
24 מרדד³⁴ על הארבה שבין בית לעליה - הרי זה
25 מציל³⁵ ואף על פי שאין גגו³⁶ על הארבה, שהאהל
26 מציל בכסוי כמו שבארנו³⁷.

(16) שם מ"ב. (17) של חרס. (18) ומכסה את כולה. (19) ראה למעלה פכ"ב ה"ב. (20) אפילו אם גבה למטה, מפני שהטומאה עוברת דרך הנקב הקטן הזה לתוכה ומטמאתה ואת כל מה שבתוכה, ואף-על-פי שטומאה אינה עוברת בפחות מטפח. והטעם, מפני שלטומאת עצמה חודרת גם בנקב קטן (ראה כלים פ"י מ"ח). (21) מפני שאין בנקב פותח טפח. (22) פירוש, וכל מה שבעליה, שאמרנו למעלה שהוא טהור (אין זה דין חדש אלא הרחבת הנימוק). (23) ולפיכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס, כמבואר בה"א. (24) אף-על-פי שאמרנו (בהלכה ב), שצמיד פתיל מציל על האדם. (25) שאדם יימצא בעליה, ובהלכה ב טיהרו דבר שאינו מציל בלבד. (26) שהרי נטמא באוהל המת. (27) הקדירה הצילה. (28) להוציא של חרס שניצל בצמיד פתיל. (29) ואינה מטמאה את הבצק בנגיעתה, שאם נאמר שטמאתו - לא תועיל ההצלה כלום, וחכמים קבעו שמציל על אוכלין ומשקין (רבינו בפירושו למשנה). (30) סילקה ידיה מן הבצק. (31) כגון כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה. (32) למעלה פכ"א ה"א. (33) שם פ"ז מ"ב. (34) עורף נסחב ומכסה את הארובה. (35) אם יש טומאה בבית, כל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שְׂבִין הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה, וְהַטְּמָאָה בְּתוֹךְ מְעֻזִּיבָה: 16
מִחֻצָּה וּלְמִטָּה - הַבֵּית טָמֵא וְהַעֲלִיָּה טְהוֹרָה; 17
מִחֻצָּה וּלְמִעֲלָה - הַעֲלִיָּה טָמֵאָה וְהַבֵּית טְהוֹר; 18
מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין. הֵיחָה טָמֵאָה בְּאֶחָד 19
מֵהֶן, וְכָלִים בְּתוֹךְ הַמְּעֻזִּיבָה: מִחֻצָּה וְכָלִפִּי טָמֵאָה 20
- טָמְאִין; מִחֻצָּה וְכָלִפִּי טְהוֹרָה - טְהוֹרִין; מִחֻצָּה 21
לְמִחֻצָּה - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין. הֵיחָה הַמְּעֻזִּיבָה לְאוֹרִי³³ 22
וְטָמֵאָה בְּתוֹכָהּ: מִחֻצָּה וּלְמִטָּה - הַבֵּית טָמֵא, 23
וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה אֶפְלוּ פִּנְגֵּד הַטְּמָאָה טְהוֹר³⁴, 24
שְׁהָרִי פֶשֶׁטָה הַטְּמָאָה כָּכָל הַבֵּית³⁵; הֵיחָה הַטְּמָאָה 25
מִחֻצָּה וּלְמַעְלָה - הַבֵּית טְהוֹר³⁶, וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה 26
פִּנְגֵּד הַטְּמָאָה טָמֵא³⁷; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - הַבֵּית טָמֵא, 27
וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה פִּנְגֵּד הַטְּמָאָה טָמֵא, שְׁהָרִי אִי 28
אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם³⁸. 29

(28) המדובר כשאין פותח טפח במקום הטומאה, ואף על פי כן אין עליה דין טומאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו. ורואים אנו את הטומאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טפח במקום הטומאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא כקבר סתום שמתמא מכל צד. (29) פירוש, שהוא רחוק מן הטומאה. (30) משום, שהטומאה נמצאת בחצי הכותל הנגרר אחר הבית השני. (31) באמצע עובי הכותל. (32) תקרה. (33) שאין עליה גג. (34) ואין דנים אותה כטומאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (35) והסברנו למעלה שרואים את הטומאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעזיבה חוצצת. (36) כמו בבית ועלייה. (37) שהרי אינה כמנוחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (38) מטמאים את האדם שמא הטומאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמא היא מונחת משהו למטה מחצייה. [למעלה בכותל בין שני בתים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאוויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם].

ה. וְכֵן פֶּתֶל הַמְּשֻׁשׁ אֶת הַבֵּית - יְדוֹן מִחֻצָּה 30
לְמִחֻצָּה. מִיָּצֵד? פֶּתֶל שֶׁהוּא לְאוֹרִי, וְגַם הַבֵּית סָמוּךְ 31
לְפֶתֶל וְאִינוּ מִרְקָב עַל הַפֶּתֶל³⁹. וְטָמֵאָה רִצְצָה בְּתוֹךְ 32
הַפֶּתֶל: הֵיחָה מִחֻצָּיו וּלְפָנִים - הַבֵּית טָמֵא, וְהַעֲוֹמֵד 33
מִלְּמַעְלָה עַל רֹאשׁ הַפֶּתֶל⁴⁰ טְהוֹר, פְּעוּמֵד עַל גֵּג 34
הַבֵּית; הֵיחָה מִחֻצָּיו וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר, וְהַעֲוֹמֵד 35
מִלְּמַעְלָה פִּנְגֵּד הַטְּמָאָה טָמֵא, שְׁהָרִי לֹא פֶשֶׁטָה 36
הַטְּמָאָה בְּתוֹךְ הַבֵּית. הֵיחָה הַטְּמָאָה מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה 37
- הַבֵּית טָמֵא, וְהַעֲוֹמֵד מִלְּמַעְלָה טְהוֹר, שְׁהָרִי פֶשֶׁטָה 38
הַטְּמָאָה בְּבֵית. נִטֵּל מִהַפֶּתֶל מִבְּפָנִים⁴¹ אוֹ שְׁהוֹסִיף 39
בְּפֶתֶל מִבְּחוּץ עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַטְּמָאָה מִחֻצָּי פֶּתֶל 40

הנמצאים בחציו שלצד הטומאה טמאים אפילו אין בסדק טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש, ואינה צורך בניין הבית), ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה שם פרק ו', ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטומאה בתוך המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב "היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית (כדעת הרא"ש) ורבינו נקט לשון המשנה. וכשיש בו טפח טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני שהיא מחיצה עראית אינה נידונית ככותל. (18) בנה מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה, ופתח הבית נשאר למעלה מן המחיצה.

ג. בֵּית שֶׁהוּא מְלֵא תָבֵן¹⁹ וְאִין בֵּינוּ לְבֵין הַקְּרוֹרוֹת 1
פּוֹתַח טַפַּח: טָמֵאָה בְּפָנִים²⁰, בֵּין בְּתוֹךְ הַתָּבֵן בֵּין 2
שְׁהֵיחָה בֵּין תָּבֵן לְקוֹרוֹת - כָּל הַכָּלִים שֶׁפִּנְגֵּד יִצְיֵאת 3
הַטְּמָאָה²¹ בְּמִלּוֹאוֹ שֶׁל פֶּתַח²² טָמְאִים; הֵיחָה טָמֵאָה 4
חוּץ לְתָבֵן בְּמִלּוֹאוֹ שֶׁל פֶּתַח - כָּלִים שֶׁבְּפָנִים²³, אִם 5
יֵשׁ בְּמִקוֹמָן טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוֹם טַפַּח - טְהוֹרִין²⁴, 6
וְאִם לֹא טָמְאִין²⁵. וְאִם יֵשׁ בֵּין תָּבֵן לְקוֹרוֹת פּוֹתַח 7
טַפַּח - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף²⁶ טָמְאִין²⁷; שְׁאִין הַתָּבֵן 8
חוּצָין, מִפְּנֵי שְׁסֵתָם תָּבֵן דַּעְתּוֹ לְפָנוֹתָו. 9

(19) ונשאר פנוי המקום שכנגד הפתח בלבד, עד הכותל הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבן. (20) בחלק שהתבן בו. (21) כל המקום הפנוי שכנגד הפתח, אפילו החלק הרחוק מהפתח, שהטומאה לא תעבור שם, נקרא "יציאת הטומאה" מפני שהטומאה תצא דרך המקום הזה וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (22) לשון התוספתא, והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה יותר מרוחב מיטת המת ונושאייה. ונראה שגם הכלים שבתבן טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח. (23) שבתוך התבן. (24) מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבן, מציל הוא על הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על פי שאינו מציל על הטומאה מליטמא כשדרכה לצאת שם, אבל מציל על הטהורים מליטמא. (25) שהרי אין כאן אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבן מציל שבעל הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום הטומאה). (26) בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין שאין בו. (27) משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו מציל אלא כשאין דעתו לפנותו, אבל כשאין פותח טפח בין התבן לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טומאה מאהילה על התבן.

ד. כֶּתֶל שְׂבִין שְׁנֵי פָתִים וְטָמֵאָה בְּתוֹךְ הַכֶּתֶל - בֵּית 10
הַקְּרוֹב לְטָמֵאָה טָמֵא²⁸, וְהַקְּרוֹב לְטָהֳרָה²⁹ טְהוֹר³⁰. 11
הֵיחָה מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה³¹ - שְׁנֵיהֶן טָמְאִין. הֵיחָה 12
הַטְּמָאָה בְּאֶחָד מִשְׁנֵי הַפָּתִים, וְהַכָּלִים בְּתוֹךְ הַכֶּתֶל: 13
מִחֻצָּיו וְכָלִפִּי טָמֵאָה - טָמְאִים; מִחֻצָּיו וְכָלִפִּי טְהוֹרָה 14
- טְהוֹרִין; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - טָמְאִין. וְכֵן מְעֻזִּיבָה³² 15

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

52) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. 53) דין קורה כדן סלע ויגדנה כקליפת השום (למעלה הלכה 1), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סז, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרכת כשמורידים אותה. 54) המדובר כשאין במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרכת, מה שאין כן קורות, שאין עומדות להיבקע (כסף משנה). 55) שהרי היא כקבר סתום המטמא מכל צדדיו. 56) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. 57) כל שהוא אפילו כקליפת השום. 58) כשהטומאה במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

פרק חמשה ועשרים

1) יבאר עמוד העמוד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו, טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח, חור גדול שבעובי הכתלים שדרך לעשותו לתשמיש וטומאה בתוכו, ודין ב' פרדסים זה בצד זה או למעלה מזה. וכלב שאכל בשר מת תוך שלשה ימים, האשה שמת עוברה בתוך מעיה והאשה שמקשה לילד, האשה שהפילה שלה, ואם ילדה ב' ילדים אחד חי ואחד מת, האשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה בו המיילדת, והבולע טבעת טמאה.

א. עמוד² העמוד בתוך הבית וטמאה רצוצה³ תחתיו - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח⁴ יוצא מעמוד זה וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים⁵, שאינו מטמא אלא כנגד הטמאה⁶.

2) אהלות פ"ו מ"ו. 3) שאין במקומה טפח על טפח פנוי. 4) קישוט בולט מן העמוד עשוי בתבנית פרח. 5) שם מ"ו. 6) ולא מצידה, ומשמיענו שאין אנו דנים את העמוד כשיפוע האוהל של הפרח, ושיפועי אוהלים כאוהלים (ראה למעלה פ"ח ה"ז).

ב. [ואם יש במקום הטמאה⁷ טפח על טפח על רום טפח - הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו, והבית פלו טמא, שהרי האהיל על הקבר.

7) כלומר, במקום הפנוי מחוץ לשטח התפוס ע"י הטומאה (ראה למעלה פ"ז ה"ד).

ג. טמאה שבתוך הכותל⁸ ומקומה טפח על טפח על רום טפח - כל העליות הבנויות על כותל זה, אפלו עשור⁹, טמאות; שהרי הכותל פלו קבר סתום עד סופו, והוא כותל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר¹⁰. בנה בית¹¹ בצד הכותל מכאן ובית מכאן ובנה עליה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכותל הטמא הוא באמצע קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על הקבר, והעליה

1 ולפנים - הבית טמא; נטל מחוץ⁴² או שהוסיף בעבי הכותל מבפנים עד שנמצאת הטמאה מחצי כותל ולחוץ - הבית טהור⁴³. היתה הטמאה נתונה על גבי הכותל⁴⁴, אפלו מחציו ולפנים - הבית טהור⁴⁵.

39) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. 40) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. 41) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ, וקילף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. 42) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. 43) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. 44) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. 45) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית. ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר.

ו. בית המשמש את הכותל⁴⁶ - ידון כקליפת השום⁴⁷. כיצד? החופר שני כוכים⁴⁸ או שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו שני בתים⁴⁹ חפורים בקרקע ונצפה ביניהן כותל המכדיל בין שניהן, והיתה טמאה בבתים וכלים בכותל, אם יש עליהן כקליפת השום - טהורים; היתה טמאה בכותל זה וכלים בבתים, אם יש עליהן כקליפת השום - טהורים. הנה למדת, שפחל בנזן נדון מחצה למחצה, וכותל הסלע⁵⁰ או שנצפה מגוש הארץ פשוט⁵¹ מכאן ומכאן נדון כקליפת השום.

46) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשאר בתוכם מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. 47) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הבדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. 48) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוך. 49) שטחים חלולים. 50) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאלהן.

ז. כותל שחצי עביו בנזן וחציו סלע - נדון מחצה למחצה⁵¹.

51) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא.

ח. טמאה שהיתה בין קורות הבית⁵², אפלו אין תחתיה אלא כקליפת השום - הבית טהור⁵³, ורואין את הטמאה כאלו היא רצוצה⁵⁴ בארץ ומטמאה כנגדה בלבד. ואם יש במקומה טפח על טפח - הפל טמא⁵⁵. וכן אם היתה נראית בתוך הבית⁵⁶ - בין קו ובין קו הבית טמא. שני פתחים זה על גבי זה וטמאה בכותל שביניהן: אם נראית שהיא⁵⁷ לתוך אחת מהן - הוא טמא ונחברו טהור, ואם לאו - נדונין מחצה למחצה⁵⁸.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(24) שם פ"ב ה"ח. (25) במקום שאין עליו משקוף. (26) כר' יהושע שם, אפילו כשהדלת פתוחה, ואם יש עליו משקוף והדלת פתוחה הבית טמא, מפני שהמשקוף מאהיל על הטומאה ומתחבר עם אוהל הבית, ואם הדלת נעולה טהור אפילו המשקוף מאהיל, מפני שאין דרך הטומאה להכנס, ולכן הדלת חוצצת (תפארת ישראל). (27) כמו במונחת בכותל, מחציה ולפנים - ככפנים, מחציה ולחוץ - ככחוץ. (28) שם. (29) אפילו אם מודבק כחלק שמחוץ לדלת. בזה גם ר' יהושע מודה, מפני שחלקו הפנימי הוא עצמו חלק מאוהל הבית, לכן כולו בטל לגבי הבית. מה שאין כן באסקופה, שהיא נמשכת יותר לקרקע מאשר לבית.

ז. פֶּלֶב שְׂאֵכֶל³⁰ בְּשַׁר הַמֵּת וּמֵת³¹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים³² וְהִי הוּא מְטֵל עַל הָאֶסְקָפָה - רֹאֵין חָלָל הַטְּמֵאָה מְגוּפָה³³: אִם הוּא פֶּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹף וְלִפְנֵים³⁴ - הַבֵּית טְמֵא³⁵, וּמִפְּנֶגֶד הַמִּשְׁקוֹף וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר³⁶.

(30) שם פ"א מ"ז. (31) אבל אם הוא חי, אינו מטמא אפילו בתוך שלושה ימים, מפני שהטומאה בלועה בגופו (למעלה פ"כ ה"ב, וה"ה). (32) ולא נתעכל עדיין הבשר (ראה למעלה פ"כ ה"ד). (33) המקום בגופו שהטומאה מונחת שם (בפירושו למשנתנו, כותב רבינו: האיצטומכה, פירוש, קיבה). (34) בין שיש בחללו פותח טפח, ובין אין בו. (35) אם יש בחללו פותח טפח, צידו העליון מאהיל על הטומאה ואינו חוצץ, והמשקוף מאהיל עליו, ולפיכך כל הבית כאוהל הטומאה, ואם אין בו פותח טפח, הרי הטומאה רצוצה ובוקעת ועולה לתוך הבית, ומפני שדלת הבית פתוחה מתפשטת הטומאה לכל הבית (ראה תפארת ישראל "קריית ארבע" דיני טומאה רצוצה אות ב). (36) כר' יוסי במשנתנו, לפי פירוש הרע"ב (ראה 'תוספות יום טוב' וסדרי טהרות). [ויש לעיין בדבר, מהו ההבדל בין זה לדין אדם מוטל על האסקופה בפ"ח ה"ב, ולמה מטהר רבינו כשקיבת הכלב בחוץ, אפילו אם מקצת גופו של הכלב מן המשקוף ולפנים?].

ח. הָאִשָּׁה³⁷ שִׁמְתָּ עֲפָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, אִם נִעְשָׂה רֹאשׁ הַגָּפֶל כְּפָקָה³⁸ שָׁל שְׁתֵּי - פִּינּוֹן שֶׁנִּפְתַּח הָרֶחֱם עַד שֶׁנִּרְאָה הָרֹאשׁ נִטְמָא הַבֵּית מִפְּנֵי הָעֶפֶר, אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא יֵצֵא.

(37) שם פ"ז, מ"ד. (38) כראש המעוגל של פלך לחוטי האורך (בכורות כב ע"א).

ט. הָאִשָּׁה שִׁמְקָשָׁה³⁹ לִילֵד וַיֵּצֵא מִבֵּית לְבֵית וְהִפְלִיָּה נָפֶל מֵת בְּבֵית שְׁנֵי - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טְמֵא בְּסִפָּק, שִׁמְאָה כְּשֶׁהִיָּתָה בּוֹ יֵצֵא רֹאשׁוֹ שָׁל גָּפֶל הִזָּה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁלֹּא הִיָּה רֹאשׁ הַגָּפֶל כְּפָקָה שָׁל שְׁתֵּי; אֲבָל אִם הִעֲגִיל רֹאשׁ הַגָּפֶל כְּפָקָה - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טְהוֹר; שְׁאֵלּוֹ נִפְתַּח רִחְמָהּ שָׁם, לֹא הִיָּתָה יְכוּלָּה לְהִלָּף עַל רִגְלֶיהָ. לְפִיכָּךְ, אִם הִיָּתָה נִטְלָת בְּאֶגְפִּים⁴⁰ וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן

הַשְּׁנִיָּה הַפְּנוּיָה עַל גְּבֵה טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זֶה עַל גְּבֵי זֶה וְאֵין הַכְּתָל הַטְּמֵא כְּתֻלָּה¹².

(8) שם פ"ז מ"א. (9) זו על גבי זו, והכותל שהטומאה בה מגיע עד לעליה העליונה. (10) כל זה כשיש במקום הטומאה טפח על טפח, ואם אין בו טפח על טפח, דינו ככותל המשמש את הבית, למעלה בפכ"ד ה"ה, ומטמא את החדר שכנגד הטומאה בלבד ולא את החדרים שתחתיו ושעליו. (11) שם. (12) ותקרת העליה התחתונה חוצצת בפני הטומאה.

ד. חוֹרֵר¹³ גְּדוֹל¹⁴ שֶׁעָבְרִי הַכְּתָלִים שְׁדָרָף בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹתוֹ לְתַשְׁמִישׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא פְּרִדְסָק, שֶׁהִיָּתָה טְמֵאָה מִנְּחַת בְּתוֹכּוֹ וַיֵּשׁ עָלָיו¹⁵ דְּלָתוֹת סְגוּרוֹת - הַבֵּית טְהוֹר¹⁶. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה רְצוּצָה בְּקִרְקָעֶתוֹ אוֹ בְּכֻתְלּוֹ אוֹ בְּגִגּוֹ - רֹאֵין אֵת כָּל הַחוּר כָּלּוֹ כָּאֵלּוֹ הוּא אָטוּם¹⁷, וְרֹאֵין¹⁸ מְקוֹם הַטְּמֵאָה: אִם הוּא בְּחֻצֵי עָבִי הַכְּתָל שְׁלִפְנִים - הַבֵּית טְמֵא; וְאִם הִיָּתָה טְמֵאָה מִחֻצֵי כְּתָל וְלַחוּץ - הַבֵּית טְהוֹר; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה - הַבֵּית טְמֵא.

(13) תוספתא שם פ"ז ה"א. (14) לא פחות מטפח על טפח ברום טפח. (15) פירוש, אפילו יש עליו (ראה הערה הבאה). (16) הכסף-משנה מגיה: הבית טמא, וכך גירסתנו בתוספתא שם. והטעם, מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הדלתות לבית. (17) סתום. (18) דוגמה לטומאה בכתליו: עובי הכותל ששה טפחים, והפרדיסק פתוח לחוץ, ועומקו שלושה, והטומאה בעובי הכותל במרחק שני טפחים מצד הבית, וטפח אחד מחללו של הפרדיסק, אין אנו אומרים שהטומאה מחציו של הכותל ולחוץ, שהרי עוביו במקום זה הוא שלושה טפחים, אלא רואים את החור כאילו הוא אטום. ואם כן, עובי הכותל הוא ששה טפחים, ונמצא שהטומאה המרוחקת לא יותר משני טפחים מן הבית מקומה במחצית הפנימית, והבית טמא.

ה. שְׁנֵי פְּרִדְסָקִין¹⁹ זֶה בְּצַד זֶה אוֹ זֶה עַל גֵּב זֶה²⁰, וְטְמֵאָה מִנְּחַת בְּאֶחָד מֵהֶן, וְנִפְתַּח²¹ - הוּא וְהַבֵּית טְמֵא, וְיִחְבְּרוּ טְהוֹר²². הִיָּתָה טְמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבִּנְיָן - רֹאֵין אֵת הַפְּרִדְסָקִין כָּאֵלּוֹ הֵן אָטוּמִין, וְיִדוֹן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²³.

(19) משנה שם פ"ו, ז. (20) ודלתותיהם נעולות. (21) הדלת נפתחה. (22) הדלת הנעולה חוצצת, כשאין דרך הטומאה לצאת שם, כמו שנתבאר כמה פעמים. אבל אם גם דלתו פתוחה נכנסת לו הטומאה, מכיוון שיש בו פותח טפח (ראה למעלה פ"כ ה"ז דין ביב קמור). (23) כמו שביארנו בסוף ההלכה הקודמת.

ו. בְּזֵית²⁴ מִן הַמֵּת מְדָבֵק בְּאֶסְקָפַת הַבֵּית מִבְּחוּץ²⁵ - הַבֵּית טְהוֹר²⁶. הִיָּה רְצוּץ תַּחַת הָאֶסְקָפָה - יִדוֹן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה²⁷. הִיָּה מְדָבֵק לְמִשְׁקוֹף²⁸ - הַבֵּית טְמֵא²⁹.

הלכות פרה אדומה

יש בכללן שתי מצות עשה, וזהו פרטן: (א) דין פרה אדומה. (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן. ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה, ואם לוקחים עגלה לגדלה, אם היתה זקנה, והמראות שפוסלות בה, ובאי זה מקום, המומים הפוסלים בה, ואם העבודה פוסלת בה, ואי זו עבודה, פרה שנולד בה פיסול, ואם לקחו פרה ומצאו אחרת נאה ממנה, על יד מי נעשית הפרה, וטבולי יום אם כשרים בה.

~ נקודות משיחות קודש ~

בהמשך להלכות טומאת מת, באות הלכות פרה אדומה. על-דרך המבואר במדריש חז"ל ש"נתכרכמו פניו של משה" שלא ידע במה תהא טהרתו של זה הנטמא בטומאה הכי חמורה - טומאת מת, ולכן נאמרה לו פרשת פרה אדומה, כך גם הרמב"ם הביא הלכות פרה אדומה תיכף לאחר הלכות טומאת מת, מבלי לסיים הלכות אלו כדרכו בכמה מקומות בספרו בביאור עניינים של תיקון הדעות.

(על"פ י"ן מלכות' ספר טהרה סימן ד)

- א. מצות פרה² אדומה³ שתהיה בת שלש שנים⁴ או בת ארבע⁵. ואם היתה זקנה - כשרה⁶; אלא שאין מקמינן לה, שמא תשחיר⁷ ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה⁸; שנאמר: ויקחו אליה פרה - ולא עגלה. לא מצאו אלא עגלה - פוסקין עליה דמים⁹ ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה. ולוקחין אותה מתרומת הלשפה¹⁰.

(2) פרה פ"א מ"א. (3) טמאי מת אינם נטהרים בטבילה במקווה בלבד, אלא צריכים הזאת מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה, ודיניה מפורשים לקמן. (4) כל זמן שלא הגיעה לגיל זה, נקראת "עגלה" או "עגלת בקר". רבינו בפירושו שם מבאר, שעגל סתם הוא בן שנה, ו"עגלת בקר" היא בת שנים. (5) כחכמים, שם. (6) שם. משמע שאינה נקראת זקנה אלא אם עברו עליה יותר מארבע שנים. ולכאורה זה מנוגד לדבריו בפ"א מהל' מעשה הקרבנות, שפר למעלה מבן שלוש נקרא זקן. ובי' משנה למלך' מבאר: פרה אדומה שתחילתה מבת שלוש, נקראת זקנה אחר עבור שנתים. ז.א. למעלה מבת ארבע, וכן פר שתחילתו מבן שנים, נקרא זקן כשתעבורנה עליו שנתים. (7) טבען של שערות לשנות את גוונן מבהיר לכהה עם עלות הגיל, ושתי שערות שחורות פוסלות את הפרה. (8) 'ספרי' זוטא. (9) קובעים ומשלמים את מחירה (וכן בבבא מציעא פ"ה מ"ז: אין פוסקים על הפירות). (10) שקלים פ"ד מ"ב. כל גבר מישאל מגיל עשרים ולמעלה מחוייב לתת מחצית השקל (מטבע עתיק) לצרכי בית-המקדש ובעיקר לקניית

1 טמא בספק אף על פי שהעגיל ראש הנפל כפקה
2 של שתי⁴¹.

(39) אהלות שם. (40) בידי חברתיה. (41) מאותו הנימוק שאמרנו: שמא הוציא הנפל ראשו בבית ראשון.

3 י. האשה שהפילה⁴² שליא⁴³ - הבית טמא ודאי.
4 חזקה הוא שאין שליא בלא ולד.

(42) משנה נדה כו, א. (43) כעין שק של עור שהוולד מונח בו.

5 יא. מי שילדה⁴⁴ שני ילדים, אחד חי ואחד מת:
6 אם המת יצא ראשון - החי טהור⁴⁵, שהרי לא נגע
7 בו משיצא לאויר העולם⁴⁶; ואם החי יצא ראשון -
8 הרי הוא טמא, שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת
9 משיצא לאויר העולם, מפני שהוא מתגלגל אחריו
10 כאבן, שאין בו רוח חיים כדי להעמיד עצמו⁴⁷.

(44) שם מ"ה. (45) פירוש, אינו טמא טומאת שבעה ואינו צריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת, אבל טמא טומאת ערב מפני שנגע באמו שנגעה במת ושהיא טמאה גם כיוולדת, שבעה ימים לזכר וארבעה עשר לנקבה. (46) והנגיעה בו בתוך גופה של האשה אינה מטמאה (למעלה פ"כ ה"א). והמדובר כשהוציאו את החי מן הבית לפני שיצא המת. שאם לא כן, נטמא החי טומאת שבעה באוהל המת. (47) כשיצא המת תחילה, אין החי נמשך אחריו, מפני שהוא מתאמץ ומעכב את עצמו מלהתגלגל אחרי המת שיצא, אבל דבר שאין בו רוח חיים מתגלגל מאליו למקום הפתוח (מפירושו של רבינו במשנתנו).

11 יב. האשה שילדה⁴⁸ ולד מת, אפלו נפל קטן כמו
12 שפארננו⁴⁹ - הרי היא טמאה טמאת שבעה⁵⁰. מת
13 עברה בתוך מעיה ופשטה החיה⁵¹ את ידה ונגעה
14 בו - החיה טמאה שבעה, והאשה טהורה עד שיצא
15 הולד. וטמאת החיה מדבריהם, גזרה שמא תגע בו
16 משיצא לפרוזדור⁵². אבל מן התורה אין מגע בית
17 הסתרים⁵³ מגע; הואיל והוא בתוך המעים, הנוגע
18 בו טהור. וכן הבולע⁵⁴ טבעת טמאה וחזר ובלע
19 אחריה טבעת טהורה, אף על פי שנגעו זו בזו
20 בודאי בתוך מעיו - אינו מגע, והטמאה בטמאתה⁵⁵
21 וטהורה בטהרתה⁵⁶.

(48) משנה חולין עא, א. (49) למעלה פ"ב ה"א. (50) טומאת מת, וטעונה הזאה שלישי ושביעי, שהרי נגע גופה במת (מובן שהיא טמאה גם כיוולדת, ואם הפילה נקבה טמאה ארבעה עשר יום, אבל כאן אנו עוסקים בדיני טומאת מת בלבד, ולפיכך כתב טומאת שבעה). (51) המיילדת. (52) שם עב, א. החלק החיצון של אברי הלידה. (53) מקום מכוסה מטבעו. (54) שם עא, ב. (55) כשתצא מן הגוף. (56) אשריך הלכות טומאת מת, שנכנסת בטמאה ויצאת בטהרה (ראה סיום מסכת כלים).

סליקו להו הלכות טמאת מת

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(דברים טו, יט) "לא תגזו בכור צאנך", והוא-הדין בשאר קדשים הקרבים על המזבח. (27) טעם זה אינו מספיק להתיר גזיזת קדשי מזבח, אבל קדושת פרה אדומה היא כקדושת בדק הבית (דברים) שהקדשו לצרכי תיקונים ושיפוצים בבית-המקדש וכדומה). ורבינו פוסק בהל' מעילה (פי"א הי"ב) שאיסור גזיזתם הוא גזירת חכמים, ולא גזרו בפרה מפני הנימוק האמור כאן.

ד. וְצִרְיָן שִׁישָׁאָר מִן הַמֵּאֲדִים²⁸ כְּדִי שִׁינְטֵל בְּזוּג²⁹; 11
שָׁפֵל שְׁעָרָה שְׁאִינָה נִטְלָת בְּזוּג³⁰ - הָרִי הִיא פְּאֵלֹ 12
אִינָה³¹. לְפִיכָךְ, אִם הָיוּ בָּה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת אוֹ 13
שְׁחֹרוֹת שְׁאִינָן נִלְקָטִין בְּזוּג³² - הָרִי זֶה פְּשָׁרָה³³. 14

(28) אחרי גזיזת העליון השחור. (29) מספריים. (30) שסכיני המספריים אינן תופסות אותן. (31) [במסכת נידה (נב, ב) מחלוקת חכמים כמה הוא שיעורן של שערות בפרה ובנגעים וכו'. ובגמרא שם אמרו: "הלכה כדברי כולן להחמיר". ודעת רבינו (בפירוש שם), ששיעור ניטלות בזוג הוא הקטן שבכולם, ובהתאם לכך פסק בסוף הלכה זו, ששתי שערות לבנות או שחורות הנקלטות בזוג - פוסלות את הפרה. וכן בהל' טומאת צרעת (פ"ב ה"א) ששיער לבן שניטל בזוג מטמא בבשרת (ראה שם הערה ב). ולכאורה תמוהים דבריו כאן, למה הכשיר אם שיעור המאדים הוא כדי שינטל בזוג, ולא החמיר להצריך כדי לכופ ראשון לעיקרן כדעת רבי ישמעאל שם? ונראה, שדעת רבינו, ששערוֹת הנקלטות בזוג, שם (השני צרויה) שערוֹת עליהן לדברי הכול, ולא אמרו בהן "כאילו אינן", אולם נקבעו שיעורים לכל דבר (מהם הלכה למשה מסיני, ומהם שיעורי חכמים) ולמטה משיעורים הללו אינו מספיק, אבל אין זה אומר שהדבר "כאילו אינו", ולכן בראשון משחיר ועיקרן מאדים, הרי השערוֹת האדומות כשהן לעצמן לא קבעה להן התורה ולא חכמים שיעור מיוחד, שהרי פרה שכל שערוֹתיה קצרות כשירה, אם רק שם שערוֹת עליהן, ומה אנו צריכים כדי להכשירה? הרי אומר, הפסק בין השחורות לבין עור הפרה, ולזה מספיקות שערוֹת כל שהן אם שם שיעור עליהן (על-פי ה'כסף משנה' בתוספת ביאור). (32) אף-על-פי שכל ארכן לבן או שחור. (33) משמע ששערוֹת אדומות קצרות משיעור זה - פוסלות.

ה. הָיוּ³⁴ קְרָנִיָּה אוֹ טִלְפִּיָּה שְׁחֹרִים - יָגֵד³⁵. גִּלְגֵּל 15
הַעֵינָן³⁶ וְהַשְּׂנִים וְהַלְשֹׁן - אֵין מְרַאֲיָהן פּוֹסְלִים 16
בְּפָרָה. 17

(34) שם מ"ב. (35) יחתוך כמו "גדור אילנא" (דניאל ד, יא). בבכורות מד, א - מבואר, שמותר לחתוך את הקליפה החיצונית שעל גבי העצם הנקראת "זכרות הקרן", אבל אם חתך את הזכרות עצמה נעשית בעלת מום ופסולה. (36) פרה, שם.

ו. הָיְתָה בָּהּ³⁷ יִבְלָת וְחֻתְכָּה, אָף עַל פִּי שְׁצֻמָּה 18
בְּמִקְוָמָה שְׁעָרָה אֲדָם - פְּסוּלָה³⁸. 19

(37) שם. (38) כרבי יהודה. הראב"ד מנמק: לפי שאין עולה בו אדמימות גמורה, אלא הוא שיער לקוי.

קרבתו. השקלים ניתנו לידי הכהנים שהכניסום לחדר (לשכה) בבית-המקדש, ושלוש פעמים בשנה - לפני הפסח, לפני שבועות ולפני סוכות - ממלאים שלוש קופות גדולות מאתם השקלים לצרכים השוטפים. המטבעות שבקופות נקראים "תרומת הלשכה".

ב. זֶה שְׁנֵאָמַר בַּתּוֹרָה¹¹ 'תְּמִימָה' - תְּמִימָת 1
אֲדָמִימוֹת¹², לֹא תְּמִימָת קוֹמָה¹³; אֲלֵא אִם הָיְתָה 2
נִנְסָה¹⁴ - כְּשָׁרָה¹⁵, כְּשָׁאֵר הַקְּדוּשִׁים. הָיוּ בָּה שְׁתֵּי 3
שְׁעָרוֹת¹⁶ לְבָנוֹת אוֹ שְׁחֹרוֹת בַּתּוֹךְ גִּמָּא¹⁷ אַחַת¹⁸, אוֹ 4
בַּתּוֹךְ שְׁנֵי פּוֹסוֹת¹⁹ וְהֵן מְנַחֲתֹת זֶה עַל זֶה - פְּסוּלָה. 5

(11) במדבר, שם. (12) שכל שערוֹתיה אדומות. ב'ספרי' חוקת, פיסקה כג, דרשו: תמימה - תמימה באדמות. או (אולי) תמימה במומים (שלא יהיה בה מום)? כשהוא אומר: "אשר אין בה מום" הרי מומים אמורים, הא (אם כן) מה תלמוד-לומר תמימה? שתהא תמימה באדמות. (13) שתהיה קומתה גבוהה. (14) נמוכת קומה. (15) פרה פ"ב, מ"ב. ננסות, מום הוא באדם (בכור' מה, ב), אבל לא בבהמה. (16) פרה שם מ"ה. (17) שרשי השערוֹת יושבים בשקיעות קטנטנות שבעור, והן נקראות "גומות". (18) [בבבא-בתרא טז, א - אמרו: "כל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה". ואולי שונה עור האדם מעור הבהמה ('תפארת ישראל').] (19) במס' פרה פ"ב מ"ה, שנינו: "היו בה שתי שערוֹת שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פוסלות. רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד, היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה". ופירש שם רבינו: "וכוס הוא עגול מן הגשם יש בו כלל (הרבה) מן השיעור (צ"ל השיער) בשטח אחד". פירוש, השערוֹת מסודרות על גוף הבהמה כעין תלתלים (הגר"א), והם בולטות ביותר כשהן רטובות. ודעת רבינו שנחלקו רבי יהודה ותנא-קמא בדין שתי שערוֹת יוצאות משתי גומות או יותר ואינן כרוכות זו בזו או מונחות זו על זו. תנא-קמא סובר שאינן פוסלות (וכן אמרו בפירוש בתוספתא פרה פ"ב ה"ב: בתוך שתי גומות - כשירה), ורבי יהודה חולק ואומר שלא רק בגומא אחת אלא אפילו בכוס אחת פסולה, ואפילו אינן מונחות זו על זו. ומה שאמרו במשנה: "היו בתוך שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו - פסולה" דברי הכל הוא. ומוכן שכן הדין בכוס אחת לדעת תנא-קמא, ומשום רבי יהודה הפוסל בכוס אחת אפילו אינן מוכיחות, נקט שתי כוסות. ורבינו פסק כתנא-קמא, ונקט לשון המשנה, כדרכו במקומות רבים.

ג. הָיוּ בָּהּ²⁰ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת²¹ עֶקְרָן²² מֵאֲדִים וְרֹאשָׁן 6
מִשְׁחִיר, עֶקְרָן מִשְׁחִיר וְרֹאשָׁן מֵאֲדִים - הִפֵּל הוֹלֵךְ 7
אֲחֵר הָעֶקְרָן²³. וְגִזְזוּ בְּמִסְפְּרֵים²⁴ אֶת רֹאשָׁן הַמִּשְׁחִיר²⁵ 8
וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גִּזָּה כְּקִדְּשִׁים²⁶, שְׁאִין בְּנִתּוֹ 9
לְגִזָּז²⁷. 10

(20) שם. (21) בגומא אחת או בשתיים ומונחות זו על זו. (22) מקום צמיחתן. (23) כחכמים, שם. (24) תוספתא פרה פ"ב ה"ד. (25) רבינו בפירוש למשנה כותב, שצריך לגזוז, וכל זמן שלא גזז - פסולה. (26) התורה אמרה

זה משא ונפסלה. (53) כשהתכוון לשם משא, אבל בנתינה בלבד ובלי כוונה - רק עול פוסל ('תפארת ישראל'). (54) ואפשר שתבדיל (שבת נב, א). (55) צ"ל: לה. (56) שם. (57) לצורך הפרה בלבד, ולא לצורך האדם כלל. (58) אפילו משא כבד. (59) אף-על-פי שהדבר הוא גם לצרכה (בבא-מציעא ל, א). (60) שם. (61) שם, ל, ב: כתיב עבד (עין קמוצה) וקרינן (אנו קוראים) עובד (עין שרוקה), בעינן (צריכים) עובד דומיא (בדומה) דעבד. (62) שזה שלא ברצון הבעלים. (63) אפילו שלא בידעתו, מפני שרצויו הדבר לבעליה, כדי שתלד. אמנם, כשאנו פוסלים את הפרה לא נוח לו, שהרי יצא שכרו בהפסדו פי כמה, אבל אם נכשירה ירויח דמי העגל וירצה בכך, ולפיכך אין להכשירה. (64) שם. (65) צמד פרות קשורות יחד, ודשות בפרסותיהן את שיבלי התבואה. (66) והוא לא נתכוון לדישה כלל. (67) בפסחים כו, א. וכן בבבא-מציעא ל, א - מובא דין זה בעגלה ערופה, אולם בתוספתא פרה פ"ב ה"ב נאמר בפרה. (68) ואף-על-פי שהתכוון גם לצורך הפרה.

ח. פרה⁶⁹ שְׁנוּלָד בָּהּ פְּסוּל - תַּפְּדָה⁷⁰. וְכֵן אִם מָתָה
- תַּפְּדָה מִפְּנֵי עוֹרָהּ⁷¹, אָבַל לֹא לְהַאֲכִיל בִּשְׂרָה
לְכַלְבִּים⁷².

(69) ברייתא, שבועות יא, ב. (70) קדשים העומדים להקרב על המזבח אין להם פדיון, אבל פרה אדומה שקדושתה קלה כקדושת בדק הבית - יש לה פדיון. (71) שם. (72) שאין פודים את הקדשים כדי להאכילם לכלבים. בבכורות טו, א - דרשו זה מן הכתוב בדין קדשים שהוממו ונפדו (דברים יב, טו): "ואכלת" - ולא לכלביך (ראה 'תוספות' שבועות יא, ב, ד"ה משום). (אף-על-פי שרבינו פסק בפה' מהל' ערכין, שקדשי בדק הבית צריכים העמדה והערכה, ככתוב בתורה (ויקרא כז, יב): "והעמיד את הבמה לפני הכהן... והעריך", ואי אפשר להעמיד בהמה מתה - פרה אדומה "לב בית-דין מתנה עליה" (שבועות, שם) פירוש, בית-דין הקונה אותה מקדיש אותה על תנאי שאם לא יצטרכו לה - תצא לחולין).

ט. נִשְׁחָטָה⁷³ לְשֵׁם חֲלִין⁷⁴ - תַּפְּדָה וְאִינָה מִכַּפֶּרֶת⁷⁵.
נִשְׁחָטָה עַל גִּב מַעֲרֶכְתָּהּ⁷⁶ - אֵין לָהּ פְּדִיוֹן⁷⁷
עוֹלָמִית.

(73) שבועות, שם. (74) בברייתא, נאמר סתם: "נשחטה תפדה". ומפרש רבינו שנשחטה לשם חולין, ולא חילק רבינו בין נשחטה במקומה (על גבי מערכתה) או שלא במקומה, מכיוון שנשחטה לשם חולין מותר לפדותה. (בגמרא שם, אמרו הטעם, מפני שלב בית-דין מתנה עליה בשעה שמקדישים אותה, שאם תיפסל תצא לחולין, ופירשו 'בתוספות' שם ד"ה אי הכי, שעל-ידי תנאי בית-דין זה, דינה כבעל מום מעיקרו (שקדם מומה להקדישה) שהכול מודים שאינה צריכה העמדה והערכה). (75) כלומר, אינה ראויה להזאת אפרה, וצריכים להביא פרה אחרת. מצאנו לשון כפרה בפרה אדומה, במסכת מועד קטן כח, א. (76) המקום המזומן לשחיטת פרה ושריפתה (ראה לקמן פ"ג

ז. כֹּל הַמוֹמִין³⁹ הַפּוֹסְלִין בְּקֳדָשִׁים - פּוֹסְלִין בְּפָרָה,
שְׁנֵאֲמַר: אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם. הֵיכָה יוֹצֵא דִפְּן⁴⁰ או
מַחִיר⁴¹ או אֶתְנָן⁴² או טְרֵפָה⁴³ או שְׁנִירְבָּעָה⁴⁴ -
פְּסוּלָה; שְׁכָל הַפּוֹסְלִין אֶת הַקֳּדָשִׁים לְמִזְבֵּחַ -
פּוֹסְלִין אֶת הַפָּרָה וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא בְּקֳדָשִׁי בְּדֶק
הַבַּיִת, הוֹאִיל וּקְרָאָה הַכְּתוּב חֲטָאת. וּמִתָּר לִקַּח
אוֹתָהּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים⁴⁵ וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא רִבְעָה
הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, שְׁאִינוּ מִפְּסִיד בְּהִמְתּוֹ⁴⁶. יִתְּרָה
פָּרָה⁴⁷ עַל הַקֳּדָשִׁים, שֶׁהָעוֹבֵד פּוֹסֵלֶת בָּהּ. שְׁנֵאֲמַר:
אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֵל, וּבַעֲגָלָה עֲרוּפָה אוֹמַר:
אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בְּעַל; מָה עַל
הָאֲמֹר בַּעֲגָלָה - עֲשֵׂה שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת כְּעַל, אֵף עַל
הָאֲמֹר בְּפָרָה - יִפְסֹל בָּהּ שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת כְּעַל. אֲלֹא⁴⁸
שֶׁהֵעַל פּוֹסֵל בֵּין בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה בֵּין שְׁלֹא בִּשְׁעַת
עֲבוֹדָה⁴⁹, וּשְׂאֵר עֲבוֹדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֲלֹא בִּשְׁעַת
עֲבוֹדָה. כִּיצַד? קָשֶׁר עָלֶיהָ הָעַל, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא
חָרַשׁ בָּהּ - פְּסוּלָה; הַכְּנִיסָה לְדוֹשׁ - אֵינָה נִפְסָלֶת
עַד שִׁדּוּשׁ בָּהּ. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָּהּ. רִכַּב עָלֶיהָ⁵⁰,
נִשְׁעַן עָלֶיהָ, נִתְּלָה בְּזִנְכָהּ⁵¹ וְעָבַד בָּהּ אֶת הַנֶּהֱר, קָפַל
עָלֶיהָ אֶת הַמוֹסְרָה⁵², נָתַן טִלְתּוֹ עָלֶיהָ, נָתַן עָלֶיהָ
כְּסוֹת שֵׁל שָׁקִים - פְּסוּלָה⁵³. קָשְׂרָה בְּמוֹסְרָה: אִם
הֵיכָה מוֹרְדָת⁵⁴ וּצְרִיכָה שְׁמִירָה - כְּשֶׁרָה, וְאִם לֹאוּ
- פְּסוּלָה; שְׁכָל שְׁמִירָה שְׁאִינָה צְרִיכָה מִשּׁוּי הוּא.
עֲשֵׂה בָּהּ⁵⁵ סִנְדֵּל שְׁלֹא תַחֲלִיק, פִּרְשׁ טִלְתּוֹ עָלֶיהָ
מִפְּנֵי הַזְּכוּבִין - כְּשֶׁרָה. זֶה הַכֶּלֶל⁵⁶: כֹּל שֶׁהוּא
לְצִרְכָּה⁵⁷ - כְּשֶׁרָה⁵⁸; לְצִרְךָ אַחֵר⁵⁹ - פְּסוּלָה. נַעֲשִׂית
בָּהּ מִלֵּאכָה מֵאֲלִיָּה⁶⁰ או שֶׁעָלָה עָלֶיהָ עַל מֵאֲלִיו, אִם
לְרִצּוֹנוֹ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאֲמַר: אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ, שְׂאֵם
עָבַד בָּהּ לְרִצּוֹנוֹ - הִרי זֶה כְּמִי שֶׁעָבַד בָּהּ⁶¹. לְפִיכָךְ,
אִם שָׁכַן עָלֶיהָ הָעוֹף - כְּשֶׁרָה⁶²; עָלָה עָלֶיהָ זָכָר -
פְּסוּלָה⁶³. וְאֵין צְרִיךְ לֹאמַר שֶׁהַמַּעֲבָרֶת פְּסוּלָה.
הַכְּנִיסָה⁶⁴ לְרִבְקָה⁶⁵ וְדָשָׁה מֵאֲלִיָּה⁶⁶ - כְּשֶׁרָה;
הַכְּנִיסָה כְּדִי שֶׁתִּינֵק וְתִדּוּשׁ - פְּסוּלָה⁶⁷, שֶׁהִרי עֲשֵׂה
לְרִצּוֹנוֹ⁶⁸. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָּהּ.

(39) שם מ"ג. (40) לא נולדה באופן טבעי דרך הרחם, אלא פתחו את דופן הבהמה בסכין והוציאוה. (41) נתן כלב, ולקח פרה מחירה. (42) זונה שקיבלה פרה בשכרה. (43) טריפות שאינה עושה מום, כגון איברים הפנימיים שניקבו וכדומה (חולין יא ע"א). (44) בא עליה אדם. (45) שם. כחכמים. (46) דמי פרה אדומה מרובים, ואם יוודע שרבעה - לא יקנוה. (47) תוספתא פרה פ"ב. גמרא סוטה מו, א. (48) כלומר, קיים הבדל בין עול ובין עבודות אחרות. (49) שנתן עליה את העול, אבל לא עשה בה כל עבודה שהיא, כמבואר למטה. (50) משנה, פרה פ"ב, ג. (51) הוא-הדין בנתלה בחלק גוף אחר. (52) החבל הקשור בראש הבהמה נקרא "מוסירה" וקשירתו אינה פוסלת, אבל אם קיפל את החלק התלוי באויר והניחו על הפרה - הרי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטבל נקרא "טבול יום" כל זמן שלא שקעה השמש אחר טבילתו. (87) לתת את אפר הפרה על המים. (88) בכלים פ"א מ"ה שנינו: טבול יום אסור בקודש ובתרומה, ומותר במעשר (שני).

יד. הצדוקין⁸⁹ היו אומרים, שאין מעשה הפרה¹⁷ כשר אלא במערבי שמש. לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן⁹⁰ השורף את הפרה בשרץ⁹¹ וכיוצא בו, וטובל ואחר כך עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הגזרים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הפלים שמכניסין לתוכם אפר הפרה - כלם טבולי יום⁹².

(89) כת דתית בימי בית שני, שכפרה בתורה שבעל-פה. (90) פרה פ"ג מ"ז. (91) (בתוספתא שם ה"ד שטימאווה ע"י סמיכת ידים עליו. ורבינו לשיטתו בהלכה הבאה גבי שפופרת, שפסק כרבי יהושע שהקפידו שיהיה טבול יום דאורייתא (ראה הערה שם), והתוספתא היא לפי שיטת רבי אליעזר. ואולי לא היתה שם אפשרות לטמא את הכהן בשרץ, שהרי המעשה היה בזמן שגברה יד הצדוקים, והכהן הגדול היה מחבריהם, ומובן שלא יתנו להכניס שרץ לחדרו של הכהן, אבל אי אפשר היה לו לכהן זה להשמר מנגיעת ידי אחד מהפרושים. ראה 'תוספות יום-טוב' שם ד"ה ומטמאים). (92) דין זה למד רבינו מדין שפופרת של קנה, במשנה, פרה פ"ה, מ"ד (ראה הלכה הבאה).

טו. החותך⁹³ שפופרת של קנה⁹⁴ להניח בה אפר חטאת - יטמא אותה ויטבילה ואחר כך יניח בה. והחותכה והמטבילה טעון טבילה⁹⁵, מפני שעשאה בטמא מת בשביעי שלו. ולפיכך⁹⁶ אינה צריכה הזאה שלישי ושביעי, אלא מטמאה⁹⁷ כדי להראות לצדוקין ומטבילה ונותן בה⁹⁸.

(93) אפילו אם הוא טהור למעשה פרה. (94) שנינו (פרה פ"ה מ"ד): "שפופרת שחתכה לחטאת (סתם 'חטאת' בכל מסכת זו משמעותה פרה אדומה, על-פי הכתוב (במדבר יט, ט): 'חטאת היא'), רבי אליעזר אומר יטביל מיד, רבי יהושע אומר יטמא ויטביל". פירוש הדברים: אמרנו (בהלכה הקודמת), שהפרה נעשית בכלים שהם טבולי יום, ומפני שחכמים גזרו על הכלים הנגמרים בטהרה שיהיו טמאים לקודש ולפרה (משנה, חגיגה כ, ב) אומר רבי אליעזר שאין צורך לטמא את השפופרת נגמרה בטהרה (כשטהור הוציא ממנה את התוך הרך ונעשתה כלי) ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, שהרי היא טמאה לפרה כטומאת מת ביום שביעי שלו (חגיגה כג, א), ולפיכך יש כבר פרסום עובדתי לדעת הפרושים שטבול יום טהור לפרה. ורבי יהושע סובר, מכיוון שאין הצדוקים מודים בגזירות חכמים, אין כאן קביעת הלכה למעשה כחכמים, שהרי גם לדעת הצדוקים מותר להשתמש בכלי זה. ועוד, שהרי גם לדעת הפרושים אינה צריכה הערב שמש לקודש אלא לפרה בלבד, ואין כאן הוכחה שטבול יום הפסול לקודש כשר לפרה, ולכן מטמאים את השפופרת טומאה

ה"א). (77) כשנשחטה בהכשר מלא, גנאי הדבר להוציאה לחולין (רש"י שם). ומדובר כשאין בה פיסול, אבל אם נפסלה - תיפדה אפילו אם נשחטה במקומה. (למעלה בה"ח סתם רבינו ולא חילק בין במקומה ובין שלא במקומה). ה'חזון איש' פירש בדרך אחרת, אולם פירושו נראה דוחק).

י. לקח⁷⁸ פרה ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו תפדה שלא במום.

(78) שם.

יא. אף כהן הדיוט⁷⁹ כשר לשרפת הפרה⁸⁰; שנאמר: ונתתם אתה אל אלעזר הכהן, ויעזין אהרן דיה קנים. ומפי השמועה⁸¹ למדו: זו נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות - בין כהן גדול בין כהן הדיוט.

(79) כהן מן השורה. (80) שנינו (פרה פ"ד מ"א): "ושלא בכהן גדול - פסולה, ורבי יהודה מכשיר". אמנם דרכו של רבינו לפסוק כתנא-קמא, אולם כאן לא פסק כמותו מפני שב'ספרי' (חוקת קג) אמרו: "זאת (פרה שנעשתה בימי משה) נעשית באלעזר (בן אהרן, שהיה אז סגנו של כהן גדול) ושאר כל הפרות בכהן גדול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: זאת נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט". ומכאן למד רבינו שהתנא-קמא במסכת פרה הוא רבי מאיר, וחולקים עליו ארבעת חבריו, ופסק כרבים (כסף-משנה). (81) איש מפי איש עד משה רבינו.

יב. והעושה אותה⁸² לובש ארבעה פלים⁸³ של כהן הדיוט, בין שעשאה כהן הדיוט בין שעשאה כהן גדול⁸⁴.

(82) פרה, שם. (83) ארבעה בגדי לבן שכהן הדיוט לובש בשעת עבודתו במקדש. (84) שבעבודות אחרות לובש שמונה בגדים. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קג - למדו זה מ'גזירה-ש' (אחת המידות שהתורה נדרשת בהן). מלשונו משמע, שכהן גדול עושה אותה באותם הבגדים שכהן הדיוט עושה, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ד ה"ד, ואף-על-פי שבעבודות אחרות אבנטו של כהן גדול אינו דומה לאבנטו של כהן הדיוט. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג, שבעשיית פרה לובש כהן גדול אבנט של כהן הדיוט (ראה משנה-למלך כאן).

יג. כל העוסקין⁸⁵ בפרה מתחלה ועד סוף שהיו טבולי יום⁸⁶ - כשרים למעשה הפרה ולקדש⁸⁷ ולהזות מאפרה, ואף על פי שעדיין לא העריב שמשן. שזה שנאמר בכל הפרשה 'איש טהור' - הוא הטהור למעשה שני⁸⁸; אף על פי שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו - הרי זה טהור לפרה.

(85) ביומא מג, ב - למדו מן הכתוב (במדבר יט, יט): "וזהו הטהור על הטמא", שטבול יום כשר בפרה. (86) טמא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר טהרה – הלכות פרה אדומה קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בטהרתה, וכשם שמותר בטבול יום כך מותר בלא טבילה כלל, ומשום זה עשו "מעלות יתירות" לפרה אדומה.

(על"פ יין מלכות' ספר טהרה סימן ה)

(2) במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כותב רבינו כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל "בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה.

דאורייתא ומטבילים אותה ומשתמשים בה בניגוד לדעת הצדוקים. ופסק רבינו כרבי יהושע. (95) שם. מעלה יתירה בפרה שאינה בקודש. (96) מפני שטומאה כיום שביעי של טמא מת, ולא כסתם טמא מת, שטעון הזאה שלישי ושביעי. (97) טומאה דאורייתא, כמו שביארנו. (98) אפר פרה לפני שקיעת החמה.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

פרק שני

(1) יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן.

א. מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא פשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה, כשם שפרישין הכהן השורף אותה - מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה. ובית אבן היתה נקראת, מפני שקל פליה פלי אבנים שאין מקבלין טמאה. ובכלי האבן היתה משתמש כל שבועת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו הפהגנים, כדי להרבות בטהרתו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה, והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה, מפני שהיא כשירה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה כו".

וממשיך: "הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש, לפיכך היו בית-דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח"כ עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה".

וצריך להבין: מצד אחד נזהרים מאוד שמא יבואו לזלזל בפרה אדומה ו"מעלות יתרות" ו"הרחקות גדולות" עשו בה, ומצד שני מטמאין את הכהן כדי שדווקא טבול יום יעסוק בה כדי לבטל דברי הצדוקים, ואין חוששים לזלזול בפרה אדומה שטבול יום יעסוק בה, הגם שעדיין לא העריב שמשו.

והביאור בזה: כאשר קובעים את דרגת קדושתו האמיתית של עניין מסוים, ואומרים שקדושתו קלה מעניין אחר, אין בזה זלזול כלל, כגון הדינים השונים בשעיר המשתלח, הן באופן שילוחו שהיו "מתלשים" בשערו ואומרים לו טול וצא, טול וצא כו". והן בנוגע לעשייתו שהיה "דוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד", או בקדשי הבית שהן קלים מקדשי המזבח שאין לפדותן וכו', כי אלו הדינים המיוחדים לכל דבר ודבר, ולכן אין לחשוש שמא יבואו לזלזל בהם. אבל זה שפרה אדומה מותרת בטבול יום עלול להביא לידי זלזול, כי יבואו לומר שאין צריכים להיות זריזין

ב. שבועת ימים קדם שרפת הפרה מפרישין כהן השורף אותה מביתו, כשם שפרישין כהן גדול לעבודת יום הכפורים. ודבר זה קבלה ממשנה רבנו. וכן מפרישין אותו מאשתו, שמא תמצא נדה ויהיה טמא שבועת ימים.

(3) במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ודעת רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממש רבינו והסמיכוהו על המקרא. (4) "בועל נידה - כנידה".

ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבועה צפונת מזרחית היתה, כדי להזכירו שהיא פחטאת הנשחטת בצפון אף על פי שהיא נשחטת בחוץ.

(5) חוץ לבית המקדש.

ד. כל יום ויום משבועת ימי ההפרשה מזין עליו מי חטאת, שמא נטמא למת והוא לא ידע. חוץ מיום רביעי להפרשה, שאין צריך הזאה; לפי שאי אפשר שלא יהיה לא שלישי לטמאתו ולא שביעי, שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד שנייה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה, שאין צריך הזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד; וזה שמזין יום אחר יום, מעלה יתרה עשו בפרה.

(6) פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. וזה צריך הזאה בכל יום שמא הוא שלישי או שביעי. (7) שהרי לא נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קפדנית. (8) אמנם אפשר הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטומאה, כגון שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לענין הזאה אין דינו כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו שמבאר רבינו. (9) ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום. (10) שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד.

ה. פרישין בשבועתו היו מפרישין אותו, כדי שיהיה רביעי שילו להיות בשבועתו; שההזאה אינה דוחה שבת, והרביעי אין צריך הזאה.

(11) כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר נפסיד שני ימי הזאה.

31 שֶׁהָן טְהוּרִין מִטְּמֵאת הַמֵּת, שְׁמָא נִטְמָאוּ בְּטִמְאָה
32 אַחֲרָת.

(14) והתורה אמרה (במדבר יט, יט): והזהר הטהור על הטמא. (15) שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי אפשר להגיע שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו חוצץ בפני הטומאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה שכנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטומאה עוברת. (16) בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה", ולא יותר מזה. ופירש בברטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי. (17) רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין הטומאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור. (18) שחוצצות בפני הטומאה. (19) הדלתות נעשות אוהל, שהרי הן מאהילות על הנמצא תחתיהן. (20) נהר שוטף קרוב לירושלים. (21) בסוף הלכה זו כותב רבינו, שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן, והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן". בתוספות יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש טומאה ומגזירת חכמים, לכן התירו מילוי וגם קידוש על ידי קטן. (22) עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר הפרות.

33 ח. תינוק שֶׁטָבַל לְמַלְאָת וּלְהִזּוֹת - לֹא יִמְלָא בְּכֻלּוֹ
34 תינוק אחר, אף על פי שֶׁטָבַל. ותינוק שֶׁטָבַל לְהִזּוֹת
35 על כֶּהֱן זֶה - אֵינוֹ מִזֶּה עַל כֶּהֱן אַחֵר, עַד שֶׁיִּטְבַּל
36 לְשֵׁם מַעֲשֵׂה זֶה הַכֶּהֱן. וְכֵן כָּלִים שֶׁטְהוּרִים לְחֻטָּאת
37 זו וּבְגֵי אָדָם שֶׁטְהוּרִים לְחֻטָּאת זו - לֹא יִתְעַסֵּק בָּהֶם
38 בַּפֶּרָה אַחֲרָת עַד שֶׁיִּטְבַּלוּ לְשֵׁמָּה. וְכֵן הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ
39 מַעֲלֹת יִתְרוֹת בַּפֶּרָה.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר באי זה מקום שורפים הפרה וכיצד שורפים אותה, האזוב והארז ושני התולעת אם מעכבים זה את זה, לשלשה חלקים היו חולקים אפר הפרה ומי מתקדש בכל חלק, כמה פרות נעשו משנצטוו במצוה זו ומי עשאו.

40 א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ לַהֵר הַבֵּית²,
41 שְׁנֵאמַר: וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמִּחֲנֶה. וּבִהָר
42 הַמִּשְׁחָה³ הָיוּ שורפין אותה. וּבְכֹשֶׁ⁴ הָיוּ עוֹשִׂין מִהָר
43 הַבֵּית לַהֵר הַמִּשְׁחָה, וְתַחְתּוֹ בְּנֵי כַּפִּין⁵, וְכִפָּה
44 עַל כָּל שְׁתֵּי כַּפִּין⁶, כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה שְׁתֵּי רִגְלֵי הַכֹּפֶה עַל
45 גִּגְרִי שְׁתֵּי כַּפִּין שְׁתַּחֲתִיָּה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה תַּחַת הַכָּל
46 חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם⁸. אֵף מְקוֹם שֶׁרַפְתָּהּ וּמְקוֹם
47 הַטְּבִילָה שֶׁהָיוּ בָּהֶר הַמִּשְׁחָה - תַּחְתִּיהֶן חֲלוּל, מִפְּנֵי
48 קֶבֶר הַתְּהוֹם. וְהַפֶּרָה וְהַשּׁוֹרֵף וְכָל הַמְּסַעְדִּין
49 בְּשִׂרְפָתָהּ יוֹצֵאִין מִהָר הַבֵּית לַהֵר הַמִּשְׁחָה עַל גְּבִי
50 כֹּכֶשׁ זֶה.

1 ו. בְּכָל יוֹם מִימֵי הַהִפְרָשָׁה שְׂמִיזִין עָלָיו כֶּהֱן
2 מִזִּין מֵאֹפֶר פֶּרָה מִן הַפְּרוֹת שֶׁנִּשְׂרְפוּ כְּבָר¹²; וְאִם לֹא
3 הָיָה שָׁם אֵלָּא אֹפֶר פֶּרָה אַחַת בְּלִבָּד - מִזִּין מִמֶּנּוּ
4 עָלָיו כָּל הַשָּׁשָׁה¹³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל הששה".

הנה אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועניין זה מדויק בלשון המשנה "לא מצאו משבע עושין משש, מחמש, מארבע, משלוש, משתים ומאחת, ומי עשאו: הראשונה עשה משה כו" היינו שאפר פרתו של משה קיים לעד.

(על"פ דקור"ש ח"ג עמוד 127 והערה 3)

(12) מימות משה ואילך, שליש מאפר כל פרה שנשרפה היה שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). (13) כל ששת הימים. במשנה אמרו: "ומזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה אחרת, ויש מפרשים שכל יום ויום היו מזים מכל החטאות. ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו.

5 ז. בְּשִׂמְזִין עָלָיו בְּיָמֵי הַהִפְרָשָׁה, אֵין מִזֶּה עָלָיו אֵלָּא
6 אָדָם שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם, שֶׁהַמִּזֶּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה
7 טָהוֹר. וְאִם תֹּאמַר: יִזֶּה עָלָיו אִישׁ שֶׁנִּטְמָא וְהִזָּה
8 עָלָיו? שְׁמָא זֶה שֶׁהִזָּה עָלָיו לֹא הָיָה טְהוֹר¹⁴ מִטְּמֵאת
9 מֵת. וְכֵן הַכָּלִים שֶׁמִּמְלֵאִין כֶּהֱן וּמִקְדָּשִׁין לְהִזּוֹת עַל
10 הַכֶּהֱן הַשּׁוֹרֵף - כָּלִם כָּלִי אֲבָנִים הָיוּ שְׂאִין מִקְבָּלִין
11 טִמְאָה. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַעֲלֹת יִתְרוֹת הֵן שֶׁעָשׂוּ
12 כֵּהֱ. וְכִיצַד יִמְצָא אִישׁ שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם?
13 חֲצֵרוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם בְּנוֹיֹת עַל גְּבִי הַסֶּלֶעַ,
14 וְתַחְתִּיהֶן חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם¹⁵. וּמִבִּיאִין הָיוּ
15 נָשִׁים עֲבֻרוֹת וְיולָדוֹת שָׁם וּמִגְדָּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶם¹⁶.
16 וּבְשִׂרְצוֹ לְהִזּוֹת עַל הַכֶּהֱן הַשּׁוֹרֵף, מִבִּיאִין שְׁוָרִים,
17 מִפְּנֵי שֶׁכִּרְסִיהֶן נִפְּחוֹת¹⁷, וּמִנִּיחִים עַל גְּבִיָּהֶן
18 דְּלִתוֹת¹⁸, וְיוֹשְׁבֵין הַתִּינוּקוֹת עַל גְּבִי הַדְּלִתוֹת, כְּדִי
19 שֶׁיִּהְיֶה הָאֵהֶל¹⁹ מְכַדִּיל בֵּינָם לְבֵין הָאָרֶץ, מִפְּנֵי קֶבֶר
20 הַתְּהוֹם, וְכּוֹסוֹת שֶׁל אָבֶן בִּידֵם וְהוֹלְכִין לְשִׁילוּחָם²⁰.
21 הִגִּיעוּ לְשִׁילוּחָם, יוֹרְדִין שָׁם וּמִמְלֵאִין²¹. שְׂאִין לְחוּשׁ
22 שָׁם מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם, שְׂאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְקַבֵּר
23 בְּנֵהֶרֶת. וְעוֹלִין וְיוֹשְׁבִין עַל גְּבִי הַדְּלִתוֹת וְהוֹלְכִין
24 עַד שֶׁמִּגִּיעִין לַהֵר הַבֵּית. הִגִּיעוּ לַהֵר הַבֵּית, יוֹרְדִין
25 וּמִהֲלִכִין עַל רִגְלֵיהֶן. מִפְּנֵי שֶׁכָּל הָר הַבֵּית וְהַעֲזָרוֹת
26 - תַּחְתִּיהֶן הָיָה חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם. וּמִהֲלִכִין
27 עַד פֶּתַח הָעֲזָרָה²². וּבִפְתַח הָעֲזָרָה הָיָה קָלָל שֶׁל
28 אָפֶר, נוֹטְלִין הָאָפֶר וְנוֹתְנִין בְּמִים שֶׁבְּכּוֹסוֹת וּמִזִּין
29 עַל הַכֶּהֱן הַשּׁוֹרֵף. וּמִטְּבִילִין הָיוּ הַתִּינוּקוֹת
30 שֶׁמִּמְלֵאִין וּמִקְדָּשִׁין וּמִזִּין עַל הַשּׁוֹרֵף, אֵף עַל פִּי

וּלְפִיכֶךָ מוֹדִיעַ לְכָל וּמְגַלֶּה לְהֵן שְׁאֵלוֹ הֵן הַמֵּינִים
הָאֲמֹרִים בְּתוֹרָה. וְהָאֲזוּב הָאֲמֹר בְּתוֹרָה הוּא הָאֲזוּב
שְׁאוּכְלִין אוֹתוֹ בְּעֵלֵי בָתִּים וּמִתְבָּלִין בּוֹ הַקְּדֻרוֹת.
הָאֲזוּב וְהָאֲזוּב וְהַתּוֹלַעַת - שְׁלֹשָׁתָן מִעֲפָבִין זֶה אֶת זֶה.
וְכוֹרֵךְ הָאֲזוּב עִם הָאֲזוּב בְּלִשׁוֹן שֶׁל שְׁנֵי וּמְשַׁלֵּךְ אֶל
תוֹךְ בְּטָנָה, שְׁנֵאֲמַר: וְהִשְׁלִיךְ אֶל תוֹךְ שְׁרֵפֶת הַפָּרָה.
וְאֵינִי מְשַׁלֵּךְ קֹדֶם שְׁעִיצַת הָאוֹר בְּרִכָּה וְלֹא אַחֲרֵי
שְׁתַּעֲשֵׂה אֶפְרָיִם, וְאֵם הַשְּׁלִיךְ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאֲמַר: אֶל
תוֹךְ שְׁרֵפֶת - לֹא קֹדֶם שְׁעִיצַת הָאוֹר בְּרִכָּה וְלֹא אַחֲרֵי
שְׁתַּעֲשֵׂה אֶפְרָיִם. בֵּין שְׁהִשְׁלִיךְ שְׁלֹשָׁתָן כְּאַחַת בֵּין
שְׁהִשְׁלִיךְ זֶה אַחֲרֵי זֶה, בֵּין שְׁהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ גּוֹפָה אוֹ
לְתוֹךְ שְׁרֵפֶתָהּ, בֵּין שְׁנִקְרָעָה מֵאֲלִיָּה וְאַחֲרֵי כֵךְ הַשְּׁלִיךְ
בֵּין שְׁקִרְעָה בְּיָדוֹ אוֹ בְּכָלִי - כְּשִׁרְעָה.²⁷

(9) הדינים האמורים בהלכה זו, מקורם במשניות פרה פ"ג,
בתוספת פרטים אחדים שיתבאר לקמן. (10) ראה למעלה
פ"ב ה"ד. (11) מבאר כיצד מטמאים את הכהן, כשלא
היתה אפשרות לטמאו בשרץ. (12) והזקנים לא היו
טהורים לפרה. (13) תואר לאדם רום המעלה. (14) שאין
בה חורים או קשרים. (15) רחב למטה וצר למעלה.
(16) מקומות פתוחים. (17) מתלהבת ומתחזקת.
(18) החזית, הצד שמדליקים בו את האש. (19) מין גמי.
(20) ביד ולא בכלי. בספרי חוקת פיסקה קכג, אמרו: מצוותה
מצוות יד ולא מצוות רגל. (21) במשנתנו כתוב: גמר
מלהזות, מקנח ידו בגופה של פרה. ומפרש אביי (בבבבב)
צג, (ב) שבין הזאה להזאה מקנח אצבעו בשפת מזרק,
וכשגמר מקנח ידו בגופה של פרה. ובכסף-משנה מתפלא
למה נטה רבינו מדברי אביי. ולא ירדתי לעומק תירוצו.
ובזרע אברהם מתרץ, שרבינו סובר כר' נתן בספרי פיסקא
קכ"ג, שאינו מחלק בין גמר ובין לא גמר. (22) גם
השמאלית שקיבל בה את הדם. [ב'שיטה מקובצת' מנחות
ז, ב, מביא גירסא לפי כ"י עתיקים: "בפנים" במאי מקנח,
פירוש, בקרבנות הנעשים בפנים, ואומר אביי: בשפת מזרק,
והשאר נמחק. ונראה שגירסא זו היתה לעיני רבינו].
(23) כר' עקיבא, בספרי חוקת פיסקא קכד. (24) נדה כו, א.
(25) ביומא מב, א, אמרו: משקל "עשרה זוז" [בתקופה
העתיקה שימשו המטבעות משקלות]. ובהגהה כאן מסתמך
על משנה תרומות פ"י מ"ח: "עשרה זוז ביהודה, שהם
חמשה סלעים בגליל". אולם כבר הקדימו רבינו עצמו
בפירושו למשנתנו. ולא נתבאר למה העדיף רבינו משקל
גליל על משקל יהודה, שהסלע היה ארבעה זוזים.
(26) תוספתא פרה פ"ג ה"ז. (27) תוספתא שם.

ג. נגמרה²⁸ שְׁרֵפֶתָהּ - חוֹבְטִין אוֹתָהּ בְּמַקְלוֹת, הִיא
וְכָל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה שְׁנִשְׁרָפָה בָּהֶן, וְכוֹבְרִין אֶת הַכָּל
בְּכִבְרוֹת. וְכָל שְׁחוֹר שְׁאֶפְשָׁר שְׁיִכְתֵּשׁ וְיִהְיֶה אֶפְרָיִם, בֵּין
מִבְּשָׂרָהּ בֵּין מִן הָעֲצִים - כּוֹתֵשִׁין אוֹתוֹ עַד שְׁיַעֲשֵׂה
אֶפְרָיִם; וְשֹׁאֵין בּוֹ אֶפְרָיִם - מְגִיחִין אוֹתוֹ. וְכָל עֶצֶם שֶׁנִּשְׁאָר
מִעֲצָמֶיהָ בְּלֹא שְׁרֵפָה - בֵּין כֵּךְ וּבֵין כֵּךְ הִיא נִכְתֵּשׁ.²⁹

(28) כל הלכה זו מקורה במשנה פ"ג, יא.

(2) מפני שבהר הבית היה מקום שריפת קדשים שנפסלו
(רבינו פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד), כתב כאן "חוץ"
להר הבית. כלומר, לא במקום השריפה שבהר הבית אלא
במקום השריפה שמחוץ לחומת ירושלים (יומא סח, ב,
ובבבב קה, ב). ורבינו עצמו מסיים כאן: ובהר המשחה
(שהוא מחוץ לחומה) היו שורפים אותה (ובזה מסולקת
תמיהת החזו"ן איש על רבינו, הלא פרה נשרפת חוץ לחומת
ירושלים, ולמה כתב חוץ להר הבית?). (3) למזרח
ירושלים. (4) כעין גשר. (5) קשתות. (6) שתי שורות
עשו, אחת על גבי חברתה, וכל כיפה עליונה עמדה על
שתי כיפות של השורה התחתונה. (7) שלא כנגד הרגל.
(8) כמבואר בפרק ב ה"ז גבי חצירות.

ב. כיצד⁹ שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין
בנגליהן להר המשחה. וביט טבילה היה שם. וכהן
והמסעדין בשרפתה והפירה יוצאין על הכבש ויבאין
להר המשחה. ומטמאין את הפה¹⁰, וסומכין¹¹
הזקנים את ידיהם על הפה¹² ואומרים לו: טבל
אחת. ואם היה כהן גדול, אומרים לו: אישי¹³ כהן
גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים
מסדירים היו שם: ארזים, אלונים וברושים, ועצי
תאנה חלקה¹⁴. ועושין מערכה כמין מגדל¹⁵,
ומפתחין בה חלונות¹⁶, כדי שתהיה האור מלפנת¹⁷
בהן. ומראה¹⁸ המערכה במערב. וכופתין את הפירה
בחבל של מגג¹⁹, ונותנין אותה על גבי המערכה,
ראשה לדרום ופניה למערב. הכהן עומד במזרח
ופניו למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאלו²⁰.
ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית
שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, על כל הזאה
טבילת אצבע פדם. ושרי הדם שבאצבע פסולים
להזיה, לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של
פרה²¹. גמר מלהזות, מקנח את ידיו²² בגופה של
פרה ויורד מן המערכה. והצית את האש בעצים
קטנים והכניסן תחת עצי המערכה והתחיל האש
בה, והכהן עומד ברחוק ומשמר לה עד שיעצת האור
ברכה²³ ותקרא בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארז ואזוב,
אין פחות מטפח²⁴, וצמר צבוע בתולעת משקל
חמשה סלעים²⁵. ואומר לעומדים שם: עץ ארז זה?
עץ ארז זה? עץ ארז זה? אזוב זה? אזוב זה?
זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שני תולעת
זה? שלש פעמים על כל אחד ואחד. והן אומרין
לו: הין! הין! הין! שלש פעמים על כל אחד
ואחד. וכל כך למה? לפי שמייג ארזים שבעה הן,
ומייג אזוב ארבעה, והצבוע אדם - יש שצובעין
אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלבא, ויש
שצובעין אותו בתולעת. והתולעת היא הגרגרים
האדמים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו
האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ולזה צריך את הכח של משה רבינו – הנצחיות – שהרי מעשי משה נצחיים "לא מת משה.... מה להלן עומד ומשמש, אף כאן כו'". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה צריכה לכח הטהרה שבפרה שעשה משה רבינו.

ובזה יובן גם מה שמרמז הרמב"ם בכתבו על הפרה העשירית, ששלימות הטהרה על-ידי פרה אדומה בכלל תהיה רק בפרה שתיעשה בידי מלך המשיח, שאין כפרה גמורה לחטא העגל עד לעתיד-לבוא.

(על-פי לקו"ש חלק ל"ג עמוד 128)

(29 שם. 30) כל שטח המקדש היה מוקף חומה (חומת הר הבית), לפנים מן החומה היתה גדר מעשה רשת ונקראת סורג, ושטח שלפנים מהסורג בצד מזרח של המקדש ברוחב עשר אמות נקרא "חיל". (31) תוספתא שם. (32) כחכמים במשנה שם פ"ג ו.

פרק רביעי

(1) יבאר אם שוחטים ב' פרות אדומות כאחת, ואם לא רצתה לצאת אם מוציאים אחרת עמה, פרה שנשחטה שלא לשמה או על מנת לאכול מבשרה או מקבל דמה בכלי, אם היו (שבעה) כהנים כאחת או שלא כיוון כנגד ההיכל או חסר אחת מהמתנות כו', הוציא הדם חוץ ממערכתה או היה בלילה, ואם שחטה חוץ ממקום שריפתה, שרפה חוץ למערכתה או הפשיטה ואחר-כך שרף ואם חסר או פקע ממנה, אם נפסלת בלינה, ואם שרפה שלא בקידוש ידיים ורגלים, והיכן מקדש, שרפה שלא בעצים, ואם מרבה לה עצים.

א. אין שוחטין² שתי פרות אדומות כאחת, שנאמר: 15
ושחט אתה. 16

(2) 'ספרי' חוקת כג.

ב. לא רצתה³ פרה לצאת - אין מוציאים עמה 17
שחרה⁴, שלא יאמר: שחרה שחטו; ולא אדמה, 18
שלא יאמרו: שתיים שחטו. 19

(3) פרה, פ"ג מ"ז. (4) כשפרה מתעקשת ואינה רוצה לצאת, לוקחים פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם המסרבת.

ג. פרה⁵ שנשחטה שלא לשמה⁶, או שקבל⁷ או 20
שהזה⁸ שלא לשמה, או לשמה ושלם⁹, או 21
שלא לשמה ולשמה, או שנעשית שלא בכהן או 22
במחוסר בגדים¹⁰, או שעשאה בבגדי זהב¹¹ או בבגדי 23
חל - פסולה¹². שחטה על מנת לאכל מבשרה או 24
לשתות מדמה - כשרה¹³, לפי שלא נאמר בה ריח 25
ניחוח¹⁴. 26

(5) שם פ"ד ה"א. (6) בשעת שחיטה אמר שהוא שוחטה לשם אחד הקרבנות, כגון עולה או חטאת. (7) דמה. (8) ראה פ"ג ה"ב. (9) כגון לשם פרה אדומה ולשם עולה. (10) שלא לבש כל ארבעת הבגדים. (11) של כהן גדול.

ד. אין מכניסין פלום מאפרה להניחו בפעורה, 1
שנאמר: והניח מחוץ למחנה. ושלשה חלקים²⁹ היו 2
חולקין את כל אפרה: אחד נתן בחיל³⁰, ואחד בבהר 3
המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה 4
שמתחלק³¹ לכל המשמרות - היו הכהנים מקדשין 5
ממנו. וזה שנתן בבהר המשחה - היו ישראל מזין 6
ממנו. וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע; שנאמר: 7
והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - מלמד 8
שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה 9
ופרה ששורפין בחיל. ותשע פרות³² אדמות נעשו 10
משנצטוו במצוה זו עד שחרכ הבית בשונה. 11
ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע 12
מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה המלך 13
המשיח, מהרה יגלה. אמן, בן יהי רצון. 14

~ נקודות משיחות קודש ~

"... וזה שנתן בחיל היה מוכן ומוצנע, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת."

וההוראה מזה לעבודת ה': יהודי יכול להיות שקוע בעסקנות ציבורית ובהשפעה על יהודי אחר, ולשכוח מענייניו הרוחניים בעצמו, ועל-כך באה ההוראה שגם כאשר "מטהרים" יהודי אחר, צריך לזכור ולהשמר שלא יהיה עניין של טומאת מת בו עצמו שבגללו יצטרך להגיע לאפר פרה אדומה.

(על-פי לקו"ש חלק ד' עמוד 1060)

~ נקודות משיחות קודש ~

"... ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו... והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה."

וצריך להבין מדוע מציין הרמב"ם למספר הפרות שנעשו במשך כל הדורות, ומדוע ציין גם לפרה העשירית שיעשה מלך המשיח כמובדלת מכל העניינים והקרבנות של "הנשיא" שבנבואת יחזקאל, והדגיש שיעשנה מלך המשיח.

ויש לומר הביאור בזה: על המילים "ויקחו אליך פרה גו'" (שנאמרו למשה דווקא), אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועוד אמרו "לך אני מגלה טעם פרה", "אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על חטא העגל", וביארו המפרשים את השייכות בין חטא העגל לטהרה מטומאת מת, שלולא חטא העגל לא היתה מיתה אצל בני ישראל כי היתה "חירות ממלאך המות", שהרי במתן תורה פסקה זוהמתן (מחטא עץ הדעת – גורם המיתה) וחזרה על-ידי חטא העגל.

עפ"ז תובן השייכות של פרה אדומה למשה רבינו, כי יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל אלא גם ביטול סיבת הטומאה מעיקרא, היינו ענין המיתה,

25 שְׁמוֹסִיף עַל הַשֶּׁבַע אֵינוּ פְּלוּם. וְהוּא שְׂוִיָּה זֶה
26 שְׁהוֹסִיף כֹּהֵן אַחֵר; אֲבָל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ אִם
27 הוֹסִיף - פְּסוּלָהּ, מִפְּנֵי שְׁנֵתֶּנְסֶק בְּדָבָר שְׂאִינוּ צָרִיךְ
28 בְּשִׁעֲתָ שְׂרָפְתָּהּ.

(25) משנה, מנחות כז, א: "שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו". ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד, למדו מן הכתוב (במדבר יט, י) "חטאת היא" שאם שינה אחד מכל מעשה, פסולה. ובגמרא שם מנמק רבא, משום שכתוב בפרה (שם): "חוקת עולם", וכל מקום שנאמר בו לשון חוקה - מעכב. (26) תוספתא, פרה פ"ד, ה"א. ב'קריית ספר' להמב"ט מנמק, מפני שהתורה קבעה טבילה אחת לכל הזאה ולא שתי טבילות. ודעתו, שבכל הדינים האמורים כאן נפסלה הפרה ולא אותה ההזאה בלבד, והטעם מפני שעשה פעולה שלא לצורך הזאה כשירה. (27) במשנה, שם: "הזה מששית שביעית". ומפרש רבינו, מטבילה ששית הזה גם את השביעית בלי טבילת אצבע בינתיים, והתורה אמרה טבילה לכל הזאה. כל שינוי במעשה פרה מעכב (פוסל אפילו בדיעבד). ראה למעלה הערה כד. במשנתנו מפרש רבינו: ואף-על-פי שהוא שב אחר זה וטבל טבילה שביעית, והזה ממנה הזאה שביעית, הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה.

29 ח. הוציא²⁸ אֶת הַדָּם חוּץ מִמַּעֲרֻכְתָּהּ וְהָזָה²⁹ -
30 פְּסוּלָהּ³⁰.

(28) תוספתא, שם פ"ג ה"ו. (29) חוץ למערכת. (30) הפרה נפסלה. ולכתחילה לא יחזיר את הדם לשטח מערכתה על מנת להזות, אבל אם החזיר את הדם למערכתה והזה - כשירה. (בתוספתא זו ישנן כמה גירסאות, וקשה לקבוע את גירסת רבינו).

31 ט. הִזָּה³¹ מִדְּמָה בְּלִילָה, אֲפֹלוּ הִזָּה שֵׁשׁ הִזְיֹת בַּיּוֹם
32 וְאַחַת בְּלִילָה - פְּסוּלָהּ³².

(31) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (32) כמו בקרבנות, שהתורה קראה לפרה 'חטאת' (במדבר, שם).

33 י. שְׁחָטָהּ³³ חוּץ מִמָּקוֹם שְׂרָפְתָּהּ, אֲפֹלוּ שְׁחָטָהּ
34 לְפָנִים מִן הַחוּמָה³⁴ - פְּסוּלָהּ.

(33) זבחים קיב, א. (34) חומת ירושלים. בגמרא שם קיג, א - אמרו, שאפשר להעלות על הדעת, שאם הקריב את הפרה למקום מקודש יותר - היא כשירה.

35 יא. שְׂרָפָהּ³⁵ חוּץ מִמַּעֲרֻכָּה שְׁנִשְׁחָטָה עָלֶיהָ, או
36 שְׁחָלְקָה לְשָׁנִים וּשְׂרָפָהּ בְּשָׁתִי מַעֲרֻכּוֹת, או שְׂשָׂרָף
37 שְׁתֵּים בְּמַעֲרֻכָּה אַחַת - פְּסוּלָהּ³⁶. וְאִם אַחֵר שְׁנַעֲשִׂית
38 אֶפֶר מִבֵּיא אַחֲרֵת - שׁוֹרֵף עַל גִּבָּהּ³⁷ וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ.

(35) פרה פ"ד מ"ב. שם שנינו: "שרפה חוץ מגיתה". ודעת רבינו שגת ומערכה היינו הך (כסף-משנה), ובפירושו למשנה זבחים קיב, א - מפרש: "עצים מסודרים כעין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה". ונראה שמדובר כששרפה שלא כנגד פתח ההיכל, ופסק כרבי יוחנן (שם

(12) שלא לשמה פסולה, מפני שנקראה חטאת, שנאמר (במדבר יט, יט): "חטאת היא" וחטאת פסולה שלא לשמה. ומחוסר בגדים, בגדי זהב ובגדי חול, למדנו גם כן ב'ספרי' שם פיסקה קכד מפסוק זה, אולם רבינו בפירושו למשנה כותב שכל זה למדנו ב'גזירה-שוה' מעבודת יום הכיפורים. (13) שם מ"ג. ויש גורסים שם "פסולה". (14) כלומר, שדמה ובשרה אינם קרבים לגבי מזבח. (תמהו רבים, שהרי גם בקרבנות שנאמר בהם "ריח ניחוח" אין מחשבה כזו פוסלת לדעת חכמים - שהלכה כמותם - במשנה זבחים לה, א. ונראה שרבינו מוסיף נימוק זה שכוחו יפה גם לפי דעת רבי אליעזר במשנה שם, שמחשבה כזו פוסלת בקרבנות).

1 ד. קָבַל דְּמָה בְּכָלִי - פְּסוּלָהּ; שְׁנָאֹמֶר: וְלָקַח אֶלְעָזָר
2 הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ - מִצְוָתָהּ מִצְוַת יָד וְלֹא מִצְוַת
3 כָּלִי¹⁵.

(15) 'ספרי' שם, פיסקה קכג.

4 ה. הִזָּה בְּכָלִי¹⁶ אֲפֹלוּ אַחַת מֵהֵן - הִזְאָתוֹ פְּסוּלָהּ.
5 הִזָּה אַחַת מֵהֵן בְּשִׁמְלָאוֹ - פְּסוּלָהּ. הִזָּה שְׂבָעָה
6 כְּהִנִּים¹⁷ הִזְיָתוֹ כְּאַחַד¹⁸ - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָהּ; זֶה אַחֵר זֶה
7 - כְּשָׂרָה¹⁹. הִזָּה וְלֹא כֹּהֵן כְּנָגֵד הַהִיכָל - פְּסוּלָהּ²⁰;
8 שְׁנָאֹמֶר: אֵל נִכַּח פָּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד - עַד שְׁיִכְוֹן כְּנָגֵד
9 הַהִיכָל וְיִהְיֶה רֹאֵהוּ²¹. וְכֵן אִם שְׁחָטָהּ או שְׂרָפָהּ
10 שְׁלֹא כְּנָגֵד הַהִיכָל - פְּסוּלָהּ; שְׁנָאֹמֶר: וְשָׁחַט אֹתָהּ
11 לְפָנָיו²².

(16) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (17) כל אחד הזה הזאה אחת. (18) בבת אחת. (19) שם. (20) פרה פ"ד מ"ב. (21) הכהן יראה את ההיכל בשעה שהוא מזה. (22) לא נתבאר כיצד נלמד ממקרא זה שצריך לשחוט ולשרוף כנגד ההיכל (בגמרא זבחים קיג, א - למדו דינים אלה מהיקש מן הזאה).

12 ו. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? ²³ שְׂוִיָּה או שְׂרָף או שְׁחָט
13 כְּנָגֵד הַדְּרוֹם או כְּנָגֵד צָפוֹן או שְׂוִיָּה אַחֲרָיו
14 לְמַקְדָּשׁ; אֲבָל אִם עָמַד בֵּין מִזְרַח וּמַעֲרָב וּפָנָיו כְּנָגֵד
15 הַהִיכָל, אָף עַל פִּי שְׁלֹא כֹהֵן כְּנָגֵד [הַהִיכָל] בְּדִקְדוּקָה
16 - כְּשָׂרָה²⁴.

(23) שלא כנגד ההיכל, פסולה. (24) כרובא, מנחות כח, א - בפירושה של הברייתא, וכן מתפרשת לדעתו גם משנתנו (פ"ד, ג).

17 ז. חֲסֵרָה²⁵ אַחַת מִן הַמִּתְנֹנֹת - פְּסוּלָהּ. טָבַל שְׁתֵּים
18 וְהָזָה אַחַת - הִזְאָתוֹ פְּסוּלָהּ. טָבַל אַחַת וְהָזָה שְׁתֵּים,
19 אָף עַל פִּי שְׁלֹא חָשַׁב הִזָּה שְׁנִיָּה אֲלֹא טָבַל וְהָזָה
20 אַחֲרֵת - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָהּ²⁶. מִיָּצֵד ? טָבַל אֲצָבָעוֹ טָבִילָה
21 שְׁשִׁית וְהָזָה שְׁשִׁית וּשְׁבִיעִית²⁷, אָף עַל פִּי שְׁחָזַר
22 וְטָבַל אֲצָבָעוֹ וְהָזָה שְׁבִיעִית - הִזְיָתוֹ פְּסוּלָהּ. הִזָּה
23 מִטָּבִילָה שְׁבִיעִית [שְׁבִיעִית] וּשְׁמִינִית, אֲפֹלוּ חָזַר
24 וְטָבַל טָבִילָה שְׁמִינִית וְהָזָה שְׁמִינִית - כְּשָׂרָה; שְׁפָל

15 וְכָל מַעֲשֵׂיָהּ בַּחוּץ. וְכֵן כְּשֶׁמִּטְבִּילִין אֶת הַפֶּה
16 הַשּׁוֹרֵף אַחֵר שֶׁמִּטְמֵאִין אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁵⁷ - אֵינוֹ
17 צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדְּשׁוֹ⁵⁸, הוֹאִיל וְכָל מַעֲשֵׂיָהּ בְּטְבוּלֵי
18 יוֹם⁵⁹.

(50 פרה פ"ד מ"א. 51) כהן מחויב לרחוץ ידיו ורגליו לפני שהוא מתחיל בעבודה, ורחיצה זו נקראת "קידוש".
(52 עבודת קרבנות. 53) זבחים ב, ב. 54) כלי שנתקדש לצרכי המקדש. 55) בעזרה. 56) כוס קטנה. (בסוף מס' שבת, מפרש רבינו: לוח קטן. מובן שכאן אין לפרש כך).
(57) למעלה פ"ג ה"ב. 58) כהן שנטמא וטבל, צריך לקדש. 59) שם כ, א.

19 טז. שָׂרְפָה⁶⁰ שְׂלֹא בַעֲצִים⁶¹ אוּ בְכָל עֲצִים⁶², אֶפְלוּ
20 בָקָשׁ אוּ בִגְבָבָא⁶³ - כְּשֶׁרָה. וּמִצְוֹתָהּ⁶⁴ שְׂלֹא יִמְעַט
21 לָהּ עֲצִים מִן הָרְאוּי לָהּ, אֲבָל מְרֵבָה הוּא לָהּ חֲבִילִי
22 אֲזוּב⁶⁵ וְאֲזוּב יוֹן בְּזִמְן שָׂרְפָה כְּדִי לְהַרְבּוֹת אֶת
23 הָאֶפֶר. וְיֵשׁ לוֹ⁶⁶ לְהַרְבּוֹת עֲצִים בְּשִׂרְפָתָהּ עַד
24 שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר; אֲבָל מִשְׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר, אִם הוֹסִיף בָּהּ
25 אֶפְלוּ עֵץ אֶחָד - הֲרִי זֶה כְּמַעֲרַב אֶפֶר מִקְלָהּ⁶⁷ בְּאֶפֶר
26 הַפָּרָה.

(60 פרה פ"ד מ"ג. 61) אלא הצית את גוף הפרה. (62) בכל עצים שהם, אפילו לא מסוגים שנמנו למעלה (פ"ג ה"ב). (63) בהל' שבת תחילת פ"ג, מפרש רבינו: "זבל שדות", ונראה שהתכוון למה שנשאר בקרקע אחר קצירת התבואה. (64) שם מ"ד. (65) בתוספתא, פרה פ"ד ה"ו: "לעולם מרבה לה עצים. אמר רבי יהודה, אף כשהיו מרבין לה לא היו מרבין אלא חבילי אזוב מפני שאפרו יפה ומרובה". ודעת רבינו שרבי יהודה אינו חולק על תנא-קמא אלא מפרש דבריו, ולפיכך פסק כמותו (כסף-משנה). (66) כלומר, מותר לו עד שתיעשה אפר. (67) אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין.

27 יז. כָּל מַעֲשֵׂה הַפָּרָה⁶⁸ מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף אֵינוֹ אֵלָּא
28 בַּיּוֹם, וּבְזִכְרֵי בְּהֵמָה⁶⁹, וְהַמְלָאכָה פּוֹסְלָתָהּ בָּהּ⁷⁰, עַד
29 שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר. אֲבָל מִשְׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר⁷¹, אִם כִּנֹּס
30 אֶפְרָה בְּלִילָה אוּ שֶׁכִּנְסָתָהּ אִשָּׁה אוּ שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה
31 אַחֶרֶת בְּשַׁעַת כְּנִיסָתָהּ - הֲרִי זֶה כְּשֶׁרָה⁷². וּמִנֵּין
32 שֶׁאִסִּיפֵת הָאֶפֶר בְּכָל אָדָם⁷³ מִיִּשְׂרָאֵל חוּץ מִחֵרֶשׁ
33 שׁוּטָה וְקָטָן⁷⁴? שְׁנֵאֲמַר⁷⁵: וְאִסָּף אִישׁ טְהוֹר.
34 מִקְלָלָהּ⁷⁶ שְׂאִינָה צְרִיכָה בָּהּ. וְכֵאלוּ אָמַר: אָדָם⁷⁷
35 טְהוֹר, בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה. וּמִנֵּין שֶׁהַמְלָאכָה פּוֹסְלָתָהּ
36 בָּהּ⁷⁸? שְׁנֵאֲמַר: וְשָׁחַט אֹתָהּ⁷⁹. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
37 לְמַדוֹ, שֶׁלֹּא בָּא הַכְּתוּב אֵלָּא לְלַמֵּד, שֶׁאִם נִתְעַסַּק
38 בְּדָבָר אַחֵר בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתָהּ - פִּסְלָהּ. וְנֵאמַר:
39 וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו - שֶׁהָיוּ עֵינָיו בָּהּ. לְלַמֵּד,
40 שֶׁהַמְלָאכָה פּוֹסְלָתָהּ בָּהּ מִשַּׁעַת שְׁחִיטָה עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה
41 אֶפֶר. וְכָל הַעוֹסֵק בְּשִׂרְפָתָהּ וְעָשָׂה מְלָאכָה אַחֶרֶת
42 - פִּסְלָהּ, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר.

קיג, א). וכן פירש הברטנורא במשנתנו. (ויש מפרשים, שאפילו נגר פתח ההיכל - פסולה, מפני שצריך לשורפה במקום שחיטתה. על דעתם יתפרש שינוי לשון רבינו מלשון המשנה שבא להשמיענו ש"חץ מגיתה" שאמרו, הוא לא דווקא, אלא אפילו חוץ ממערכתה - פסולה). (36) כמו בשחיטה, למעלה ה"א, מפני שנאמר "אותה" ודרשו: אותה - לבדה. (37) על גבי הראשונה. תוספתא, שם פ"ד ה"ה.

1 יב. הַפְּשִׁיטָה וְנִתְחָה³⁸ וְאַחֵר כֶּף שָׂרַף כָּלָה -
2 כְּשֶׁרָה³⁹; וְאִם חִסֵּר מִמֶּנָּה כָּלוּם, אֶפְלוּ מִפְּרִשָּׁה⁴⁰ -
3 פִּסְלָהּ⁴¹. פָּקַע⁴² מַעוּרָה אוּ מִכְשָׁרָה, אֶפְלוּ מִשְׁעָרָה,
4 כְּנִית - יִחְזִיר⁴³; וְאִם לֹא הִחְזִיר - פִּסְלָהּ. פָּקַע חוּץ
5 לְמַעֲרֻכָּתָהּ - מְרֵבָה עָלָיו וְשׁוּרְפוֹ בְּמִקוּמוֹ. פָּקַע
6 מִקְרָנֶיהָ, מִטְּלָפֶיהָ אוּ מִפְּרִשָּׁה - אֵינוֹ צָרִיךְ
7 לְהִחְזִיר⁴⁴.

(38) שם מ"ג. (39) לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלימה (חולין יא, א) אבל בדיעבד לא נפסלה אם נותחה לפני שריפתה. (40) האוכל המעוכל שבמעיה. (41) כתוב בתורה (שם יט, ה): "את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף". (42) תוספתא, פרה פ"ג ה"ז. (43) בתוספתא שינוי: "פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר, ואם לא החזיר פסול, חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו". כאן על-כרחנו עלינו לפרש שגת היא חפירה בקרקע, ובה מסדרים מערכת עצים לשורוף עליה את הפרה, והמערכה אינה ממלאה את כל החפירה. ואם פקע ונפל חוץ לגת צריך להחזיר ואם לא החזיר פסול, אבל אם פקע ונפל בתוך הגת רחוק מן המערכה מרבה עצים ומרחיב את המערכה עד מקומו ושורפו במקום שנפל. וכן יש להבין גם דברי רבינו כאן. (44) תוספתא, שם.

8 יג. הַפָּרָה⁴⁵ אֵינָה נִפְסָלָת בְּלִינָה. לְפִיכָךְ, אִם נִשְׁחָטָה
9 הַיּוֹם וְהָיָה דָּמָה כֶּהֱלָכָתוֹ וְנִשְׁרָפָה לְמָחָר - כְּשֶׁרָה.
(45) תוספתא, שם פ"ד ה"א.

10 יד. שָׂרְפָה⁴⁶ אוֹנֵן⁴⁷ אוּ מִחִסֵּר כְּפָרָה⁴⁸ - כְּשֶׁרָה⁴⁹.

(46) זבחים יז, ב. (47) אבל ביום מיתת קרוביו (רבינו בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ט). ויש אומרים שלפני הקבורה בלבד נקרא אוֹנֵן. בפ"ב מהל' אבל ה"א, מונה רבינו את הקרובים שאוננים על מיתתם. (48) מצורע, זב וזבה ויולדת מביאים קרבנות אחרי שטבלו והעריב שמשם, ולפני הקרבנות נקראים "מחוסרי כיפורים", (49) ואף-על-פי שהם פסולים בקרבנות, והתורה קראה לפרה - חטאת. והטעם, לפי שאמרה תורה טבול יום כשר בפרה (למעלה פ"א ה"ג) יש ללמוד מזה קל-וחומר להכשיר אוֹנֵן ומחוסר כיפורים, שטומאתם קלה מטומאת טבולי-יום ('תוספות' שם ד"ה שרפה).

11 טו. שָׂרְפָה⁵⁰ שְׂלֹא בְּקִדּוּשׁ⁵¹ יָדַים וְרַגְלִים - פִּסְלָהּ,
12 מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשֵׂיָהּ כְּעֵין עֲבוּדָה⁵². וְהִיכֵן מִקְדָּשׁ⁵³ יָדָיו
13 וְרַגְלָיו; וְכָלִי שָׂרָתָה⁵⁴ כְּפָנִים⁵⁵. וְאִם קִדָּשׁ בַּחוּץ
14 וּמִכָּלִי הוּא, אֶפְלוּ בְּמִקְדָּהּ⁵⁶ שֶׁל חֵרֶס - כְּשֶׁר, הוֹאִיל

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

פרק חמישי

1 יבאר שכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים, אם אחר שיפירוש ממטמאי מטמא בגדים, והפרה עצמה אם מטמאה, המתעסק בה אחר שהכניסו אפרה, כל הנשרפים מטמאים עד שיעשו אפר, ובאיזה מקום הוא שורף, מאימתי מטמאים בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים.

- א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן. שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארז: וכבס בגדיו ורחץ בשור; ונאמר בשורף: והשרף אתה יכבס בגדיו; ונאמר: וכבס האסף את אפר הפרה. מלמד, שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה. אבל המשמרה בשעת עשייתה מטמא בגדים מדכריהם, גזרה שקלא יזיז בה איכר².

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן.... וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה".

וצריך להבין בדברי חז"ל בדברי אומות העולם שמונין את ישראל על מצוה זו: איך יתכן שפרה אדומה תטהר את הטמאין ותטמא את הטהורים. והביאור בזה על-פי הסיפור הידוע שהיה אצל אדמו"ר האמצעי שמסקנתו שכדי לתת לאדם את התיקון וסדר התשובה הראויים לו, צריך למצוא בעצמו עניין דומה בדקות דדקות. ועוד, גם מצבו של הזולת צריך שיהיה נוגע לו, כידוע פתגם אדמו"ר הריי"ץ על הפסוק מהמגילה "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", שצריך להרגיש כאילו העניין של חברו קרה לו עצמו.

כך גם בטהרת פרה אדומה, צריך המטהר שתהיה לו שייכות מסוימת למצב של היפך הטהרה, כדי שיוכל לטהר את חברו.

(על-פי "יון מלכות" ספר טהרה סימן ח)

2) לצורך שריפתה ודינו יהיה כעסוק בפרה.

- ב. כל מקום³ שנאמר בתורה בטמאות 'יכבס בגדיו' - לא בא למדנו שהבגדים שעליו בלבד הם טמאים; אלא ללמד, שכל בגד או כלי שניגע בו הטמא הזה בשעת חבורו במטמאיו - הרי הן טמאים. אבל אחר שפירש ממטמאיו אינו מטמא בגדים. כיצד? הנושא את הנבלה - אחר בגד שעליו או כלי שניגע בו כל זמן שהוא נושא הרי הן טמאין, והרי הן ראשון לטמאה. וכן זה הנושא הרי הוא ראשון. פירש ממטמאיו והשליך את הנבלה - הרי הוא ראשון פמות שהיה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא אותו, שאין ולד טמאה מטמא כלים,

68) שם פ"ד מ"ד. 69) משמע שגם שחיטה טעונה כהן, אולם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין פסק בפירוש שכשירה בור. ראה סוף הלכה זו. 70) אם המתעסק בה עשה אז איזו מלאכה שהיא אינה לצורך שריפתה - הפרה פסולה. 71) תוספתא, שם פ"ד ה"ו. 72) במסכת יומא מב, ב. ומג, א - דרשו זה מהמקרא. 73) בין איש ובין אשה. 74) התורה אמרה "והניח", ודרשו חכמים (שם מג, א) מי שיש בו דעה להניח, ואלה אין בהן דעת. 75) נימוק להכשיר בכל אדם. 76) מזה שאמר "איש" ולא "כהן", יוצא ברור שגם זו (לא כהן) כשר. 77) שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהיה עוסק במעשה פרה - נפסלה. 78) כלומר, המילה איש אינה מוציאה את האשה, ופירושה - אדם. בגמרא שם אמרו: "איש" להכשיר את הזר, "טהור" להכשיר את האשה. פירוש: כתוב בתורה (במדבר יט, ט) "ואסף איש טהור את אפר הפרה", המילה "איש" מלמדת שאיסוף אינו צריך כהן, והמילה "טהור" שהיא מיותרת, שהרי נאמר בה (שם, יט) "חטאת היא" וטמא פסול למעשה חטאת, באה ללמד שעל טהרה בלבד הקפידה תורה, אבל לא על המין. 79) שם מב, א - נאמרה דרשה זו לדעת רב, ששחיטת פרה צריכה כהן, אבל לדעת שמואל למדו ממקרא זה ששחיטתה כשירה בור, ופסול מלאכה נלמד מהכתוב (שם, ה) ושרף את הפרה לענינו. ותמוה הדבר, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרה כשרה בור, וכיצד למד ממקרא זה פסול מלאכה? (ונראה לומר בדעת רבינו, שאפשר לדרוש שתי הדרשות מהפסוק הזה, ולפיכך דקדק רבינו והביא כאן רק את קטע הפסוק "ושחט אותה", שממנו לומדים פסול מלאכה, ומן "לפניו" למדנו, שזר שוחט ואלעזר רואה, כשמואל. נראית לו לרבינו סברת רב, שצריכים לימוד מיוחד להיסח הדעת (פסול מלאכה) בשחיטה וכן גם בשריפה, אבל להלכה פסק כשמואל ששחיטה בור כשירה, ואין בכך כל סתירה. עי' בגמרא שם).

- 1 יח. שחט⁸⁰ את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה⁸¹
- 2 או נחתכה דלעת עמה - בשרה, שהרי לא נתפון⁸²
- 3 למלאכה; אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה
- 4 בשרה לאכילה⁸³, שאין שחיטת החלין צריכה פונה.
- 5 אבל אם נתפון לחתך הדלעת⁸⁴ ונחתכה בשעת
- 6 שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

80) חולין לב, א. 81) שלא בכוונה, כגון ששחט בסכין ארוכה. 82) עשיית מלאכה פוסלת מפני שמסיח דעתו מן הפרה, ומובן שמלאכה בלי כוונה אין בה היסח הדעת. 83) לפי הגירסה שלפנינו בדברי רבא שם, תלויים שני הדינים זה בזה, אם שחיטת בהמת חולין אינה צריכה כוונה - הפרה פסולה, מהדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת חברתה, ואם שחיטת בהמת החולין פסולה - הפרה כשירה, ומתפלא הכסף משנה על רבינו כאן שמכשיר שתייה (פתגם תלמודי אומר: "מוכי שטרא לבי תרי"), ולא מצא דרך אחרת אלא לשנות את הגירסה בדברי רבא. עיי"ש. 84) וכל-שכן אם נתכוון לשחוט בהמה אחרת.

8) איסוף האפר הוא המעשה האחרון בעיסוק הפרה.
9) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר העלם דבר של צבור ופר כהן משיח ושעירי חטאת של ציבור על עוון עבודה זרה. 10) אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ומשמעותה, הדבר שנאמר כאן מחייב גם בכל העניינים הדומים. 11) שמחוץ לחומת ירושלים. 12) אם נפסלו לאחר זריקת דמם, ואם נפסלו לפני זריקה שורפים אותם בהר הבית. 13) בפרים ושעירים הנשרפים. 14) ונגמרה מצותם, שהרי אפרם אינו טעון איסוף כאפר פרה. 15) בעצים.

ה. מאימתי מטמאין בגדים הנושאים פרים ושעירים הנשרפים? משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה. נשאים במוטות ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו - אלו שיצאו מטמאין בגדים, ואלו שעדיין לא יצאו אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. יצאו וחרוץ¹⁶ לעזרה - הנושאים בעזרה¹⁷ טהור¹⁸ עד שיצא בהן. הנה עומד חוץ לעזרה¹⁹ ומושב אותם משם מאחר שחרוץ²⁰, הואיל וכבר יצאו לחוץ והרי זה המושכם פחוץ - הרי הוא ספק טמא.

16) הפרים. 17) באו אנשים אחרים והתחילו לנושאים. 18) ואין אנו אומרים הפרים כבר יצאו ולפיכך הם מטמאים את כל המטפל בהם. וטעמו של דבר, לפי שנאמר (במדבר יט, ז), "ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה", משמע שהוא נמצא מחוץ למחנה, ואלה הלא עודם בעזרה. 19) האנשים האחרים שבאו להוציא שנית את הפרים. 20) הפרים.

ו. ומאימתי מטמא בגדים המשלח את השעיר²¹? משיצא חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחיתו לעזאל²². אבל אחר שדחהו, אם נגע²³ בכלים ובבגדים - טהורים²⁴.

21) לעזאל ביום הכיפורים, ונאמר בו (ויקרא טז, כו): ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה. 22) שהוא דוחה את השעיר מן הצוק (צוק = הר סלעי זקוף). 23) הדוחה. והוא הדין אם נגע לפני דחייתו בשעה שפירש מן השעיר. 24) אבל מטמא אוכלין ומשקין כוולד הטומאה.

ז. הנוגע בפרים ובשעירים הנשרפים עצמן, אפלו אחר שיצאו, בין אדם בין פלים, בין אכלין בין משקין²⁵ - הפל טהור. וכן אם נגעו בשעיר המשלח עצמו בזמן הולכתו - טהורין. שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהן בלבד, שנאמר: והשרף אתה יכבס בגדיי; אבל הנוגע - טהור.

25) כרב דימי זבחים קה, א. לפי גירסת הספרים שבידינו (וכן גורס רש"י שם): "צריכים הכשר טומאה ממקום אחר" ורבינו מפרש הדברים כפשוטם, שלדעת חכמים פרים הנשרפים ופרה אדומה אינם מטמאים אוכלין, אלא אם נגעו בשרץ וכדומה, אבל כל זמן שלא נטמאו אינם מטמאים.

כמו שבארנו בתחלת ספר זה. וכן פל פיוצא בגבלה. וכן פל העוסקין בפרה, אם נגע בבגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת שרפה - הרי הן טמאין. אבל אחר שיפירש ממעשיה, אף על פי שעדיין לא טבל, אם נגע בכלי - אינו מטמאו, מפני שהוא ולד הטמאה⁴. והפרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא פלים⁵ שנגעו בו, אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא וטעון טבילה ומטמא בגדים פל זמן שעוסק בה.

3) תורת כהנים שמיני פרק ו פרשתא ו: "מנין לעשות שאר כלים כבגדים? תלמוד לומר וטמא". 4) ראשון לטומאה. אדם וכלים הנוגעים באב הטומאה נעשים ולד הטומאה. 5) והוא הדין שאינה מטמאה אוכלים, אלא שכאן המדובר בטומאת אדם וכלים בלבד וסמך על דבריו בהלכה ז.

ג. במה דברים אמורים? בזמן שנשרפת במצותה; אבל אם נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול בשחיטתה⁶ - אינה מטמאה בגדים. ארע פסול בהזיתה - פל העוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים⁷, לאחר פסולה אינו מטמא בגדים.

6) הרי לא נעשה בה כל פעולה כשירה לשם אפר פרה. 7) ואין אנו אומרים הרי פרה זו לא נעשתה כמצותה ולא טמא בגדים אפילו לפני פסולה. וטעמו של דבר, מכיוון שהאדם או הכלים נטמאו, אינם חוזרים לטהרתם בלי טבילה והערב שמש.

ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר בן בחלוק האפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור⁸. ולא הפרה בלבד, אלא פל החטאות הנשרפות⁹ מן הפרים ומן השעירים - השורפם מטמא בגדים בשעת שרפתו עד שיעשו אפר. שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יום הכפורים: והשרף אתם יכבס. מפי השמועה למדו, שזה בנזן אב¹⁰ לכל הנשרפים שיהו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. במה דברים אמורים? בשלא ארע להן פסול ונשרפו במצותן בבית הדשן¹¹; אבל אם נפסלו בעזרה - נשרפין שם¹² בפסולי המקדשין, ושורפן טהור. וכן המתעסק בהן¹³ משיעשו אפר¹⁴ אינו מטמא בגדים. ואי זהו שורף? זה המסיע בשרפה, כגון המהפך בבשר והמשליך עצים והמהפך באש והחזקה גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן; אבל המצית האור¹⁵ והמסדר את המערכה - טהור. כף למדו מפי השמועה, שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשורפן - טמא ומטמא בגדים דין תורה פל זמן שהוא עוסק בהולכתו, וטעון טבילה והערב שמש; כמו המשלח את השעיר לעזאל, שהוא מטמא פל בגד וכל פלי שיגע בו בפלים שעליו פל זמן שמתעסק בשלוחו, שנאמר: והמשלח את השעיר לעזאל יכבס בגדיו.

פרק ששי

וְקָטָן⁷; וְהַפֶּל פֶּשְׁרִין לְקֹדֶשׁ⁸, חוץ מִחֶרֶשׁ שׁוֹטָה⁹
וְקָטָן⁹. וְאֵין מִמְּלֵאִין וְאֵין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא בְּכָלִי, וְאֵין
מִזֵּין אֶלָּא מִכָּלִי¹⁰. וְהַמְלוֹי וְהַקְדוּשׁ פֶּשְׁרִין פְּלִילָה¹¹,
אֲבָל אֵין מִזֵּין וְאֵין טוֹבְלִין¹² אֶלָּא בַּיּוֹם¹³. וְכָל הַיּוֹם¹⁴
פֶּשֶׁר לְהִזָּהָר וּלְטַבִּילָה¹⁵.

(6) אפילו אשה. רבינו מדמה מילוי לאיסוף האפר (ראה פ"ד
ה"י¹²). (7) ראה פ"ב ה"י, ובהערות שם. (8) לתת האפר
על המים. (9) פרה פ"ה, מ"ד, כתנא-קמא. (10) ידים פ"א
מ"ב. (11) תוספתא פרה פ"ד ה"י. (12) את האזוב במי
חטאת, כדי להזות על הטמא. (13) פרה פ"ב מ"א.
והטעם, מפני שכתבה תורה (שם, יט): "והזהה הטהור על
הטמא ביום השלישי וכו'". וטבילת אזוב למדנו בהיקש
מהזאה, משום שנאמר: וטבל... והזהה (רבינו בפירושו
למשנה שם). (14) הכסף-משנה רושם מקור הדין במשנה
מגילה כ, ב. לא התכוון למה שנאמר במשנה "הזאה", שהרי
שם הכוונה להזאת דם קרבנות, אלא למה שאמרו: זה
הכלל, כל שמצוותו ביום, כשר כל היום.

ג. בְּכָל הַפְּלִים מִמְּלֵאִין וּמִזֵּין וּמִקְדָּשִׁין¹⁵, אֲפִלּוּ
בְּכָלִי גָּלִילִים¹⁶ וְכָלִי אֲבָנִים וְכָלִי אֲדָמָה¹⁷ וּבִסְפִינָה.
וְאֶחָד כָּלִי חֶרֶס וְאֶחָד כָּל הַפְּלִים. אֲבָל אֵין מִמְּלֵאִין
וְאֵין מִקְדָּשִׁין וְלֹא מִזֵּין בְּדִפְנוֹת הַפְּלִים¹⁸, וְלֹא
בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲצִיץ¹⁹, וְלֹא בְּמַגּוּפַת הַחִבִּית²⁰, וְלֹא
בְּחִפְיוֹ²¹, וְלֹא בְּבִיצַת הַתַּרְנֻגְלִית²², וְלֹא בְּשִׁקָּת
שֶׁבִסְעָלָה²³. אֲבָל בִּיצַת הַיּוֹצְרִים²⁴ כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
כָּלִי אֲדָמָה.

(15) בפרה פ"ה מ"ה, שנינו: "בכל הכלים מקדשים". ורבינו
מדמה מילוי והזאה לקידוש. (16) רפח בקר מיובש.
(17) ואף-על-פי שלגבי טומאה אין דינם ככלי. (18) כלי
שנשבר ונשאר בית קיבול בדופן שבור. (19) כלי חרס
לשאוב בו יין מן הגת, ובשוליו מבחוץ יש לו בית קיבול
(ויש מפרשים, גומא בשולי הכלי בפנים). (20) אם יש בה
בית קיבול, מפני שחור זה אינו משמש לקבלת משקין אלא
לתחוב בו אצבע ולהוציא את המגופה מן החבית.
(21) בכף היד. (22) כחכמים שם במשנה. (23) שחצב בית
קיבול בסלע המחובר לקרקע, ונופלים בו מי מעיינות (רבינו
כותב שם: "אם יהיה בו חפירה". אולם אין הבדל בין
חפירה טבעית ובין חצובה בידי אדם). (24) יוצרי כלי חרס
גובלים בתחילה תבנית ביצה מטיט, ויש לה בית קיבול,
ולאחר מכאן נותנים לה התבנית הרצויה להם. ביצת
היוצרים היא איפוא חומר גלמי, ואף-על-פי-כן מותר לקדש
בה מפני שהיא כבר כלי (שם משנה ו).

ד. שׁוּלֵי כָּלִי עֵץ²⁵ וְכָלִי זָכוּכִית וְכָלִי עֶצֶם - אֵין
מִקְדָּשִׁין בֵּהֶן עַד שֶׁשָּׂשׂוּף אוֹתָן וַיִּתְקַנֵּם וַיַּעֲשֵׂם כָּלִים
בְּפָנֵי עֶצְמוֹן²⁶. וְכֵן מַגּוּפָה שֶׁהִתְקַנְּהָ²⁷ לְהִיּוֹת כָּלִי -
מִקְדָּשִׁין בֵּהָ. וּבִיצַת הַנַּעֲמִית²⁸ כְּשֶׁרָה לְקֹדֶשׁ בֵּהָ²⁹,
וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁשָּׂשׂוּף לְמֵלֶאֱתָ בֵּהָ וּלְהִיּוֹת
מִמֶּנָּה³⁰.

(25) תוספתא שם פ"ה ה"י. שולי כלים שיש להם בית קיבול

(1) יבאר המים שנותנים עליהם אפר פרה מאי זה מקום
ממלאים אותם, ובאי זה דבר, הכשרים למלאות המים או
לקדש, ואם מילוי וקידוש כשרים בלילה, כלים הכשרים
למלאות ולקדש, והמסייע למלאות בדבר המקבל טומאה,
המפנה המעיין לתוך הגת וחזר ומילא ממנו בכלי, המים
הכשרים למלאות ומי התערובת.

א. הַמִּים שְׁנוֹתְנִין עָלָיו אֲפֶר הַפֶּרָה - אֵין מִמְּלֵאִין
אוֹתָן אֶלָּא בְּכָלִי, וּמִן הַמַּעֲיִנוֹת אוּ מִן הַנְּהָרוֹת
הַמּוֹשְׁכִין²; שְׁנֹאֹמֶר: וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים אֶל כָּלִי³.
וַיִּתֵּן אֲפֶר הַפֶּרָה עַל הַמִּים⁴ שְׁנוֹתְמָלְאוּ הוּא הַנִּקְרָא
קֹדֶשׁ, וְהַמִּים הָאֵלּוּ שְׁנָתַן עָלֵיהֶן הָאֲפֶר הֵן הַנִּקְרָאִין
מִי חֲטָאֹת וּמִים מִקְדָּשִׁין, וְהֵם שֶׁקֶרָאָן הַכְּתוּב מִי
נִדְּהָ⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"המים שנותנים עליו אפר הפרה אין ממלאין אותו אלא
בכלי, שנאמר ונתן עליו מים חיים אל כלי".

זה ש"אין ממלאין אותו אלא בכלי" הוא לא מפני
שאי-אפשר לקחת מים ללא דבר שיש לו בית קיבול, אלא
שצריך למלאות בכלי שיש בו בית קיבול דווקא. וההוראה
מזה, שכל עניין של גילוי והמשכה צריך שיבוא בכלים
דווקא, כמבואר בכמה מקומות החשיבות של המשכה
בגדרי הטבע.

בנוסף צריכים המים להיות "חיים", וכפירוש הרמב"ם להלן
"מים המכזבין פסולין", ואם המים חרבין אפילו פעם
בשבע שנים - פסולין".

ובזה ההוראה היא שעבודת היהודי צריכה רצף תמידיות
וקביעות, שאם לא כן - מורה הדבר שאין זה באופן של
אמת לאמתו. ויתירה מכך, צריך שתהיה בעבודתו בעילוי
אחר עילוי עד להליכה האמיתית שהיא עילוי שלא בערך
לדרגתו הקודמת, עד כדי כך שמבטל לגמרי את דרגתו
הקודמת, כפי שמצינו ברבי זירא ש"שב מאה תעניתא
דלשתכח גמרא בבליה מיניה" כדי לבוא לעילוי של
תלמוד ירושלמי שהוא באין-ערוך. וכמבואר ששכחה זו
אינה של הלימוד עצמו ח"ו אלא של דרך הלימוד של
התלמוד בבלי.

(על-פי י"ן מלכות ספר טהרה סימן ט)

(2) אבל מי בורות שניקו פסולים. (3) מקרא זה מלמדנו
שני הדינים: א. שאין ממלאים אלא בכלים; ב. מי בורות
פסולים. "מים חיים" פירושו מי מעיינות או נהרות מושכים.
(4) בתוספתא פרה פ"ו ה"ב, שנינו: "נתן את האפר ואחר-כך
נתן את המים, פסול". ובגמרא סוטה טז, ב מפורש הטעם,
מפני שכתבה תורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים
צריכים להגיע ישר לכלי, בלי הפסק אפר ביניהם.
(5) במדבר יט, ט.

ב. הַכָּל פֶּשְׁרִים לְמֵלֶאֱתָ הַמִּים, חוץ מִחֶרֶשׁ שׁוֹטָה

ח. הַזֹּלֶף מִמֵּי⁴⁷ מִן הַמַּעֲיָן בְּיָדוֹ וּבְרִגְלָיו⁴⁸ וּבְחֻרְסִים⁴⁹ וְנָתַן לְתוֹךְ הַחֲבִית - פְּסוּלִין⁵⁰, מִפְּנֵי שְׁלֹא נִתְמַלֵּא בְּכָלִי. נָתַן אֶת הַחֲבִית⁵¹ בְּמִים וְדָחַק הַמִּים בְּיָדוֹ אוֹ בְּרִגְלָיו אוֹ בְּעֵלֵי יָרְקוֹת כְּדִי שְׂעִיבְרוּ לַחֲבִית - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין⁵². וְכֵן אִם שָׁקְעוּ בְּמִים כְּדִי שְׂעִיבְרוּ הַמִּים וַיַּעֲלוּ וַיִּשְׁפְּכוּ לַחֲבִית - פְּסוּלִין. וְאִם עָשָׂה בֶּן בְּעֵלֵי קָנִים אוֹ בְּעֵלֵי אֲגוּזִים⁵³ - הָרִי הַמִּים כְּשֵׁרִים. זֶה הַכֹּל: דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמָאָה, אִם סִיעַ בּוֹ הַמִּים כְּדִי שְׂעִיבְרוּ הַכֹּלִי - הַמִּים פְּסוּלִין; וְאִם סִיעַ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טְמָאָה - כְּשֵׁרִים.

(47) תוספתא פרה פ"ו ה"ב. (48) שואב את המים בידים או ברגליים. (49) שברי כלי חרס. (50) כך גורס רבינו בתוספתא, ולא כגירסא שבספרים שלנו. ואפשר גם לפרש שהעמיד ידיו או רגליו במקום המעיין או הנהר המושך, והפנה את זרם המים לחבית. (51) פרה פ"ו מ"ד. (52) מפני שנכנסו לחבית באמצעות או בסיוע דבר המקבל טומאה. (53) שניהם אינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה.

ט. הַמִּפְנֶה⁵⁴ הַמַּעֲיָן לְתוֹךְ הַגֶּת אוֹ לְתוֹךְ הַגָּבֵא⁵⁵, וְחִזֵּר וּמָלֵא בְּכָלִי מְאוֹתוֹ הַגָּבֵא אוֹ הַגֶּת - פְּסוּלִים; שֶׁהָרִי צָרִיף שְׂתֵהִיָּה לְקִיחַת הַמִּים מִן הַמַּעֲיָן בְּכָלִי בַּתְחִלָּה.

(54) שם מ"ה. רבינו שם מפרש, שהשקיע ידו במעיין, ועלו המים ונשפכו לתוך הגת. והר"ש פירש שעשה חריץ מן המעיין עד הגת, וזרמו מים לתוכו ואחר-כך סתם את החריץ. (55) בור קטן לא עמוק, מלשון "כמשק גבים שוקק" בישיעה לג, ד (הר"ש).

י. הַיָּם⁵⁶ הַגָּדוֹל⁵⁷ - כְּמִקְוֵה⁵⁸, וְאֵינוֹ כְּמַעֲיָן. לְפִיכָף אֵין מְמַלְאִין מִמֶּנּוּ לְקִדּוּשׁ. וְכָל הַנְּהָרוֹת⁵⁹ פְּסוּלִין⁶⁰ לְקִדּוּשׁ מִן מִי חֲטָאֵת. וְשֶׁאֵר הַיָּמִים⁶¹ - כְּמַעֲיָן⁶².

(56) שם פ"ח מ"ח. (57) הכוונה לים התיכון ולאוקיינוס (תפארת ישראל). (58) שנאמר (בראשית א, י): "ולמקוה המים קרא ימים", ולפיכך אף-על-פי שמזיז חוזרים ושבים (ובגמרא חולין סז, א קורא להם "נובעים") פסולים לקדש מגזירת הכתוב. (59) שיש עליהם חשש תערובות של מים פסולים. (60) תוספתא פרה פ"ט ה"א. [גירסת הגר"א בתוספתא: "כשרות", וכנראה גם בדברי רבינו הוא גורס כך, בהסתמך על דבריו בהלכה א, שכל הנהרות המושכים כשרים]. אבל נהרות שאין בהם חשש תערובות, כתב רבינו למעלה בהלכה א שהם כשרים. (61) הקטנים, כגון כנרת וחולה. (62) כשרים לקידוש.

יא. וְהַמִּים הַנִּגְרָרִין⁶³ מִשְׁאֵר הַיָּמִים⁶⁴, וְהֵן הַנִּקְרָאִין זִוְחָלִין - פְּסוּלִין⁶⁵. וְהַזִּוְחָלִין מִן הַמַּעֲיָן - הָרִי הֵם כְּמַעֲיָן וּכְשֵׁרִים⁶⁶.

(63) עוברים את שפת הים ונמשכים ונקווים בגומות. (64) וכל-שכן הנגררים מים הגדול. (65) לחטאת, כר' יוסי

מבחורן. (26) אבל אם הפך את הכלי ושוליו למעלה - אין מקדשים בהם. (27) תוספתא שם, לפי גירסת הר"ש והגר"א. (28) של בת היענה, שהיא גדולה וקליפתה קשה כאבן, ומתקנים ממנה כלים. (29) תוספתא שם. (30) עיקר הדין שצריכים כלי, נאמר בתורה גבי קידוש: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ומילוי והזאה למדנו מקידוש, ולפיכך הכשר לקידוש, ברור שהוא כשר גם למילוי והזאה.

ה. כָּלִי³¹ שֶׁחִבְרוּ בְּאֶרֶץ אוֹ בְּסַלְעַת³², אֶפְלוּ חִבְרוּ בְּסִיד - מְקַדְשִׁין בּוֹ³³ וּמִזִּין מִמֶּנּוּ. עָשָׂה עֲטָרָה³⁴ שֶׁל טִיט סָבִיב לְכָלִי³⁵, וְהַמִּים שֶׁפָּפְלִי צָפִין עַד שֶׁהִלְכוּ³⁶ לַעֲטָרָה: אִם נִשְׁלַת הָעֲטָרָה עִם הַכֹּלִי³⁷ - הָרִי הַמִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ כְּשֵׁרִים, שֶׁהָרִי הֵן בְּכָלִי אֲדָמָה³⁸; וְאִם לֹא - הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שֶׁל טִיט בְּסַלְעַת אוֹ עַל הָאֶרֶץ וּמָלֵא אוֹתָהּ מִים, שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּכָלִי.

(31) משנה שם פ"ה, ז. (32) מחובר לקרקע מימי בראשית. (33) הכלי לא נתבטל לגבי האדמה או הסלע. (34) שם. (35) רבינו במשנה אומר, שהמדובר בכלי שחבירו לסלע שבבבא הראשונה. וכן גם משמעות לשונו כאן בסוף ההלכה, ומפרש, שהקִיף את כל הכלי בעטרה של טיט ושפתה עודפת על שפת הכלי. נראה כוונתו שהעטרה מרוחקת קצת מן הכלי, ונוצר חלול בינה ובין הכלי והיא מחוברת לשולי הכלי, וכשהמים עוברים על שפת הכלי הם נשפכים לחלול. (36) שהגיעו לעטרה אחרי שעברו על שפת הכלי. (37) ואינה מתפוררת ולא נשאת במקומה. (38) שאינו קשור בסלע (הר"ש פירש שהמדובר בסלע תלוש, וכן פירוש הרטנורא).

ו. כָּלִי חֶרֶס³⁹ שֶׁנִּקְבַּח בְּכֹנֶס מִשְׁקָה⁴⁰ - אֵין מְמַלְאִין וּמִקְדְּשִׁין בּוֹ; אֲבָל אִם נִקְבַּח בְּמוֹצֵיא מִשְׁקָה⁴¹ - מְקַדְשִׁין בּוֹ.

(39) מימרא של רבא, במסכת שבת צה, ב. (40) אם יכניסו את המקום המנוקב למשקין, ייכנסו דרך הנקב. (41) המשקה שבתוך הכלי המנוקב יוצא דרך הנקב, אבל המשקין אינם נכנסים דרכו. מובן ששיעור זה הוא פחות מכונס משקה. [רבינו כאן וגם רבא שם, לא פירשו באיזה משקה אמרו. ברור שיש נקב שמוציא מים ואינו מוציא שמן. ונראה שהכוונה למים].

ז. כָּלִי שֶׁנִּקְבַּח⁴² מִלְמָטָה⁴³ וּסְתָמוֹ בְּסִמְרָטוּטִין - פְּסוּל, שֶׁהַמִּים שָׁבוּ אֵינָן עַל עֲגוּל הַכֹּלִי⁴⁴ אֲלָא עַל הַפִּקָּק⁴⁵. הִיָּה נְקִיב מִן הַצֵּד וּפִקָּקוֹ - הָרִי זֶה כְּשֵׁר⁴⁶ לְמַלְאֵת וּלְקִדּוּשׁ וְלַהֲזוֹת מִמֶּנּוּ.

(42) פרה פ"ה מ"ז. (43) בשוליים. (44) סתם כלים, עגולים הם. (45) הכלי אינו מחזיק את המים, ולולא הפקק היו נשפכים. (46) פירוש, החלק שלמטה מן הנקב, והוא הדין כשלא סתם את הנקב. ונקט "פיקקו", משום הרישא בנקוב מלמטה, שאפילו פקקו - פסול (כן פירוש הרא"ש והגר"א במשנה).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

על זה) בבאר שירר לתוכה שטף של מי גשמים שצריך להמתין.

במשנה שם. ואפשר שגם ר' יהודה מודה שזוחלים פסולים גם בשאר ימים. (66) מקוואות פ"ה מ"ה, "הזוחלין כמעין".

טז. אמת⁸⁷ המים⁸⁸ הבאה מרחוק, הואיל ותחלתה מן המעין - פשרה למלאת ממנה. ובלבד שישמרה שלא יפסקנה אדם⁸⁹, ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחלתן מן המעין, שהן פסולין.

(87) שם במשנה. (88) חריץ עמוק בקרקע, ומי מעין מושכים בו. (89) "אדם" לאו דווקא, אפילו תיפסק מאליה, נפסלו המים שנשארו בחלק האמה שאינו מחובר למעין. פסק כתנא-קמא, שצריכה שמירה.

פרק שביעי

(1) יבאר אם המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו או בהזאה, השכר אם פוסל בקידוש ובהזיה ומילוי, הממלא בידו אחת ועושה מלאכה באחרת, והממלא לאחרים או לעצמו, חמשה שמילאו חמש חביות לקדשם חמשה קידושים ונמלכו לערבם, הרוצה למלאות מים לקדש ומים אחרים לצרכיו, השואל חבל למלאות בו כו', הממלא ונותן לחבית והצניע החבית שלא תשבר, הממלא ונותן לשוקת ופינה חרסית מהשוקת והממלא לשתות ונמלך, שלשל הדלי ונפסק החבל מידו, ומים שמלאם לחטאת ואח"כ נמלך.

א. המלאכה פוסלת² במים קדם שיתקדשו³, ואינה פוסלת בהזאה. ודברים אלו הן דברי קבלה⁴. כיצד? הממלא מים לקדוש ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המילוי, או בשעת הולכת המים שממלא, או בעת שמערה אותן מקלי אל כלי⁵ - פסול. לעולם המלאכה פוסלת במים עד שיטיל להן את האפר. הטיל את האפר ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין המלאכה פוסלת בהן; אלא המוליד המים המקדשין או מערה אותן מקלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת - אין בקך כלום. וכן מזה מהן בידו אחת והוא עושה מלאכה בידו האחרת.

(2) משנה, פרה פ"ד, ד. (3) לפני נתינת האפר עליהם. (4) איש מפי איש עד משה רבינו. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד - שנינו: אין לי אלא שמלאכה פוסלת בפרה, במים מנין (שמלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה". או אפילו קידשו (המלאכה פוסלת אותם)? תלמוד-לומר "למי נדה", כבר הם מי נדה. ובמשנתנו מפרש רבינו שלמדנו מים מפרה, ששניהם נכללו באותו פסוק, ואות "ל" של "למי נדה" משמעותה, שהאדם חושב לעשותם מי נדה, ואחרי נתינת האפר כבר נעשו מי נדה, ואין הכתוב מדבר בהם. (נתבאר כבר, שהדינים שאינם יוצאים מפשוטו של הכתוב, אלא ע"י דרשה נוטה מהפשוט, דינים מקובלים הם, ומקובל גם לדרוש כך את הכתוב, ולפיכך אומר רבינו כאן: "דברי קבלה" אף-על-פי שנדרשים ב'ספרי' מן הכתוב.) (5) מהכלי ששאב בו את המים מהמעין, לכלי שבו יתן את האפר על המים.

יב. מים⁶⁷ המפין⁶⁸ והמבזבזין⁶⁹ - פסולין. ואלו הן המפין: המלוחים או הפושרים⁷⁰. והמבזבזים הם המעינות שפעמים מקירים⁷¹ ופעמים חרבין ויבשין. אפילו היו חרבין פעם אחת לשבע שנים - פסולין. אבל אם היו חרבין בשני בצורת⁷² או לשנים רבות יתר משבע, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינן חרבין - הרי אלו פשרים. ומעין היוצא בתחלה⁷³ - פשר⁷⁴, ואינו צריך לבדק שמה יבזבז.

(67) פרה פ"ח מ"ט. (68) שהם מזיקים לגוף. (69) כלשון "אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיה נח, יא). לקמן יבואר. (70) מעין שמימיו מלוחים מטבעם או חמים, הם הנקראים "מוכים". (71) מוציאים מים, מלשון: "כהקיר בו מימיה" (ירמיה ו, ז). (72) עצירת גשמים יוצאת מן הכלל. (73) מעין חדש, ואין אנו יודעים אם יכזב או לא. (74) כחכמים בתוספתא פרה פ"ט ה"ב.

יג. מי בצים⁷⁵ ומי הירדן ומי הירמוך - פסולין, מפני שהן מי התערובות⁷⁶. ואלו הן מי התערובות: מים פשרים לקדוש שנתערבו במים פסולין - אין ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים פשרים שנתערבו במים פשרים, כגון מימי שתי המעינות שנתערבו ונמשכו - ממלאין מהן⁷⁷.

(75) משנה יוד שם. פירוש, מים שנמצאים שמקומות מרעה שמעורב בהם טיט רך. (76) מעורבים בהם מים פסולים. (77) ולא גזרו על תערובת כשרים משום תערובת פסול. כחכמים שם.

יד. המים⁷⁸ שנששתו⁷⁹ שנויין מחמת עצמן⁸⁰ - פשרין.

(78) שם מ"א. (79) נשתנה טעמם או צבעם. (80) ולא מתערובת דבר מן החוץ.

טו. באר⁸¹ שנפל לתוכה חרסית או אדמה ונעשו מימיה עכורין⁸² - ממלא ממנה ואין צריך להמתין⁸³. נפל לתוכה שטף⁸⁴ של מימי גשמים⁸⁵ - ימתין עד שתציל⁸⁶.

(81) שהוא מעין. (82) על-ידי עליית אבק וחול מקרקע הבאר (רבינו בפירושו שם). (83) עד שקיעת החול, שהחול הבא מקרקעית המעין, אינו פוסל. כו' עקיבא שם. (84) תוספתא שם פ"ט ה"ב. (85) ונשתנה מראה מי הבאר (הגר"א שם). (86) שיחזרו המים לצלילותם הקודמת. חרסית ואדמה אינם מתערבים כל-כך במים, ולפיכך אין צריך להמתין. אבל מי גשמים מתערבים ונשתנו המים שלא מחמת עצמם. שנינו בתוספתא: הכול שווים (אין אדם חולק

במלאכה שעשה קדם שקדש, והוא מלוי השניה, 32
וכן השניה נפסלת במלוי השלישית, ואין פשרה 33
אלא אחרונה. 34

(18) רבינו בפירושו למ"א שם, כתב שדין זה התבאר בתוספתא (כנראה התכוון לפ"ה ה"ד) ומנמק את ההבדל בין לאחרים ובין לעצמו: אם מילא לאחרים, הרי אחר מילוי כל חבית גמר את פעולתו במים שבחבית זו, ולהיפך אין המילויים האחרונים פוסלים את הקודמים, אבל במילא לעצמו כדי לקדש הרי המילוי השני הוא מלאכה המפסיקה בין מילוי לקידוש ופוסל את המילוי. (19) משמע, שאם מילא כמה חביות לאדם אחד, הדין כמו במילא לעצמו. (וכן משמע מדבריו בפ"ח ה"ה במילא לאחר בשתי ידיו). (20) והמילוי ייגמר עם שפיכת כל המים לכלי הגדול. (21) שלא עשה כל מלאכה בין מילואה לבין הקידוש.

ה. חמשה 22 שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושים 23, כגון שישליף האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו לערבן וילקדשן פלן קדוש אחד, או שמלאום לקדשן קדוש אחד ונמלכו לקדשן חמשה קדושים - פלן פשרין, שהרי לא נתעסק הממלא במלוי אחר. 24 אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשם חמשה קדושים, אף על פי שתזר ונמלף לקדשן קדוש אחד - אין פשר אלא אחרון. 25 מלאן לקדשם קדוש אחד ונמלף לקדשן חמשה קדושים - אין פשר אלא זה שקדש בתחלה. 26 וכן אם אמר לאחר 27: קדש לך 28 את אלו - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו: קדש לך 29 את אלו - הרי פלן פשרין 30; שהרי לקדוש אחד מלאן 31, ואף על פי שנמלף עליה לקדשה חמשה קדושים 32 - הרי לא קדש הוא 33 אלא אחר 34 קדש לו.

(22) שם מ"א. (23) שכל אחד יקדש את חביתו. (24) וגם לא היה הפסק בין מילוי לקידוש. (25) הראשונות נפסלו לפני שנמלך, ואין חזרות להיות כשרות. (26) והאחרות נפסלו על-ידי קידוש ראשון המפסיק בין מילויין ובין קידושן. ואין זה דומה לחמשה שנמלכו, מפני ששם כל אחד מטפל בחבית שלו בלבד, ובה אין כל הפסק. (27) המדובר במילאן לקדש קידוש אחד ונמלך לקדש חמשה. שאם מילאן בתחילה על-מנת לקדש כל אחת בפני-עצמה נפסלו ארבע החביות הראשונות ע"י המילויים שאחריהן, כמו שנתבאר למעלה. (28) והממלא מסתלק מכל הענין, הרי השני בא במקומו, וכאילו הוא מילאן (רבינו בפירושו למשנתנו). (29) ואם כן, השני אין לו כל השתדלות במעשה המילוי, והראשון שמילא אינו עושה כל מלאכה. (30) כמו בחמישה שמילאו. (31) נימוק למה לא נפסלו ארבעה הראשונים. (32) ואמרנו שבנמלך, כשרה הראשונה בלבד. (33) שלא מילא, ואינו פוסל את המילויים של אדם אחר.

ו. הרוצה 34 למלא מים לקדשן ומים אחרים 35

ב. השקר 6 פוסל בקדוש ובהזהה, ואינו פוסל במלוי. 8 כיצד? הנוטל שקרו לקדש מי חטאת או להזות מהן - הרי אותן המים כמי המערה 9 והאפר כאפר מקלה 10 שאינו פלוס. אבל נוטל הוא שקר למלא מים או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם, ומזה מהן המזה בחנם. היה המקדש או המזה וכן 11 שאינו יכול להלף על רגליו, ובא הטמא ובקש ממנו להלף עמו במקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה מרפיבו על החמור, ונותן שקרו פפועל בטל שפוטל מאותה מלאכה שפוטלו ממנה 12. וכן אם היה כהן, והיה טמא 13 בטמאה המונעתו מלאכל תרומתו 14 בעת שילף עמו להזות או לקדש - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו 15; ואם בטלו ממלאכה - נותן לו שקרו פפועל בטל של אותה מלאכה. שפל אלו הדברים אינן שקר שנשפתר בקדוש או בהזהה, שהרי לא הרויח פלוס ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד.

(6) משנה, בכורות כט, א. (7) אם קיבל שכר כדי לקדש או להזות, לא נתקדשו המים וההזהה פסולה, בגמרא שם למדו זה מן המקרא. (8) גמרא, שם. (9) שפסולים לקידוש. (10) אפר עצים שרופים. (11) משנה, שם. (12) כפי שכר פועל בינוני משמכים משכרו המלא את ערך מניעת טירחת העבודה. כלומר, שמים במה היה הפועל מסכים לקבל ולהיטל ממלאכתו, ורק סכום זה מותר לו לקבל (רבינו בפירושו למשנה). (13) ההליכה תגרום לו טומאה. (14) וצריך לקנות חולין שמחירים גדול ממחיר תרומה שמותרת רק לכהנים בלבד. (15) רגילים היו לסוך גופם בשמן (מלשונו - שהיא גם לשון המשנה - משמע שמאכילו ומשקהו חינם, ולא נתבאר למה לא ינכה דמי תרומה).

ג. הממלא 16 באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת, או הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת 17 - שניהן פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם פאלו עשה עמו מלאכה אחת. 21 וכבר הודענו, שהמלאכה פוסלת במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים. 23

(16) פרה פ"ז מ"ב. (17) אבל בזה אחר זה כשרים, כמבואר בה"ד.

ד. הממלא 18 לאחרים, אפלו מלא אלה חביות זו אחר זו לאלף בני אדם 19 - פלן פשרים, וכל אחד מהן נוטל המים שלו ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית: אם נתפון לקבץ כל החביות לכלי אחד ולהשליף עליהן את האפר ומקדשן קדוש אחד - פלן פשרים, שהכל מלוי אחד הוא 20; אבל אם נתפון לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה - פלן פסולין חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת

- 1 לְצִרְכֵּי³⁵ - מְמַלֵּא אֶת שֵׁל צִרְכֵּי תַחֲלָה, וְקוֹשְׁרֵן³⁶
2 וְטוֹעֵנִן לְאַחֲרָיו, וְאַחֵר כֶּן מְמַלֵּא אֶת שֵׁל חֲטָאֵת,
3 כְּדִי שֵׁלֹא יִתְעַסֵּק בְּמִלְאכָה³⁷ אַחֵר הַמְלוּיִם³⁸, וְנוֹתֵנָם
4 לְפָנָיו³⁹ וְהוֹלֵךְ.

53 שם מ"ח. (54) ממלא בדלי קטן, ומערה לתוך חבית גדולה על שתתמלא. אף-על-פי שהוא דולה כמה פעמים, הרי זה מילוי אחד. (55) להעמידה במקום שאין שם עוברים ושבים. (56) ברגלי אדם ובהמה. (57) להוציא ממנה את המים שלא נשאבו לשם מי חטאת. (58) את המים המקודשים. כשנתמלאה החבית, מפור אפר פרה על המים ואחר הקידוש הזה הוא שואב ממנה פעם אחר פעם כפי צרכיו ונותן לחבית קטנה, ואם הצניע או נגב את החבית הקטנה כדי להוליך את המים המקודשים. (59) אלא לצורך קידוש או הזאה. (60) מוציא את המים מן השוקת.

יא. הַמְמַלֵּא⁶¹ דְּלִי לַשְּׁתוֹת, וְנִמְלֵךְ וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאֵת: אִם עַד שֵׁלֹא הִגִּיעַ הַדְּלִי לַמִּים חָשַׁב - מְעַרָה⁶² וְאִינוּ צָרִיף לִנְגַב⁶³; וְאִם מִשְׁהִיגֵעַ הַדְּלִי לַמִּים חָשַׁב - מְעַרָה וְצָרִיף לִנְגַב⁶⁴ וְאַחֵר כֶּן יְמַלֵּא בּוֹ לְחֲטָאֵת. שְׁלֵשׁ הַדְּלִי וְנִפְסַק הַחֶבֶל מִיָּדוֹ⁶⁵, אִם עַד שֵׁלֹא הִגִּיעַ הַדְּלִי לַמִּים חָשַׁב עָלָיו - מְעַרָה וְאִינוּ צָרִיף לִנְגַב⁶⁶. נִמְלֵךְ וְהוּא עוֹדֵהוּ בְּתוֹף הַמִּים⁶⁷ וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאֵת - מְעַרָה וְאִינוּ צָרִיף לִנְגַב⁶⁸. מִים שְׂמֻלָּאֵן לְמִי חֲטָאֵת⁶⁹, וְאַחֵר שְׁנֵתִּמְלֵא⁷⁰ חָשַׁב עָלָיָהּ לַשְּׁתוֹתָן - כְּשִׁיטָה אֶת הַכְּלִי לַשְּׁתוֹת פֶּסֶל הַמִּים⁷¹, אֵף עַל פִּי שֵׁלֹא שָׁתָה מִהֵן כְּלוּם.

(61) תוספתא פרה פ"ה ה"ב, ויש בה גירסאות שונות, וגירסת רבינו ניכרת מתוך דבריו כאן. (62) שופך את המים ששאב. כלומר, הם פסולים למי חטאת, מפני שהורדת הדלי היתה שלא לשם מי חטאת. (63) המחשבה שלפני הגעת הדלי למים הועילה במקצת, שלא יצטרך לנגב את הדלי לפני שאיבת מים אחרים במחשבת קידוש (כסף-משנה). (64) המחשבה אחר שהגיע הדלי למים אינה מועילה כלום, ודין דלי זה ככל דלי שיש בו רטיבות מים פסולים שצריך ניגוב. (65) ונפל הדלי למים. (66) כמו בלא נפסק. (67) נמלך אחר שהגיע למים, ולפני שהוציאו. (68) ה'כסף משנה' גורס "וצריך לנגב". אולם אפשר לקיים גירסתנו: "ואינו צריך לנגב", וכן היא בדפוס רומי (ר"מ) וכן בכת"י תימן. והטעם, מפני שהוא לא הוריד את הדלי עד למים במחשבת שתיה אלא שנפל מאליו ע"י קריעת החבל, אנו רואים מחשבתו לשתייה כאילו נפסקה לפני הגעת הדלי למים. (אמנם לא ברור למה לא כלל את שני הדינים (עד שלא הגיע ואחר שהגיע) בבבא אחת, אולם גם לגירסת ה'כסף משנה' קשה למה לא כלל בבבא אחת דיני נפסק ולא נפסק, שהרי דינם שווה). (69) משנה, שם פ"ט, ד. (70) ולפני שנתקדשו. (71) המחשבה לבדה אינה פוסלת אלא עם מעשה ההטייה, כרבי יהושע במשנה שם. והטעם, מפני שהפסול הוא משום היסח הדעת משמירת המים לחטאת, וכל זמן שלא עשה מעשה אינו מסיח דעתו כי

(34) שם מ"ה. (35) צרכים פרטיים. (36) בזמנם היו ממלאים מים בנודות של עור, וקושרים את פיהם בחבל וכדומה, כדי שלא יישפכו. (37) מילוי המים לצרכיו הפרטיים. (38) של מי חטאת. (39) ואם נתן את מי החטאת לאחריו - פסולים, לפי שכתבה תורה (במדבר יט, ט): "למשמרת", משמע שצריך לשומרם, ואם הם מאחוריו אינו יכול לשמרן שמירה מעולה (נראה שפסולים מדרבנן, ומדאורייתא מספיקה השמירה גם כשהמים מאחוריו. ראה לקמן פ"ה ה"ד).

ז. שְׁנֵי⁴⁰ שֵׁהִיו מְמַלְאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעֶצְמוֹ וְהִגְבִּיהוּ זֶה עַל זֶה⁴¹ וְנִטַּל זֶה לְזֶה קוֹץ מִיָּדוֹ אוֹ מִגּוּפוֹ בְּשַׁעַת מְלוּאוֹ⁴²: אִם מְלֵאוֹ שְׁנֵיהֶם לְקִדּוּשׁ אֶחָד⁴³ - הַמִּים כְּשֵׁרִים⁴⁴; וְאִם מְלֵאוֹ לְקִדּוּשׁ כָּל אֶחָד לְעֶצְמוֹ - זֶה שֶׁהִגְבִּיהוּ אוֹ הוֹצִיא אֶת הַקוֹץ פֶּסֶל מִמִּיּוֹ⁴⁵.

(40) שם מ"א. (41) עזרו זה לזה בהגבהת החביות. (42) והקוץ התחוב מפריע לו בעבודת המילוי. (43) לערב את המים וליתן את האפר על המים המעורבים. (44) מפני שכל המלאכות היו לצורך המילוי האחד. (45) מפני שעשה מלאכה בשעת המילוי שלא לצורך המילוי שלו.

ח. הַשּׂוֹאֵל⁴⁶ חֶבֶל לְמִלְאֵת בּוֹ וּמַלֵּא, וְנִטַּל הַחֶבֶל בְּיָדָיו וּמִמִּיּוֹ עַל כֶּתְפוֹ, וּפָגַע בְּעַעֲלִים⁴⁷ בְּדִרְכּוֹ וְנָתַן לָהֶן אֶת הַחֶבֶל כְּשֶׁהוּא מַהֲלֵךְ - כְּשֵׁרִין⁴⁸. וְאִם יָצָא מִן הַדֶּרֶךְ כְּדִי לְהוֹלִיךְ הַחֶבֶל לְבָעֲלִים - פֶּסֶל אֶת הַמִּים⁴⁹.

(46) שם מ"ו. (47) שהשאילו את החבל. (48) הולכת החבל בלי הוספת דרך, אינה מלאכה. (49) ההליכה שלא לצורך המים - פוסלת.

ט. מִי שֶׁהָיָה מְמַלֵּא⁵⁰ וּמִשְׁלִיף הַחֶבֶל שְׂמֻלָּא בּוֹ עַל הָאֶרֶץ, וְאַחֵר שְׂמֻלָּא חִזֹּר וְקָבַץ⁵¹ עַל יָדוֹ - פֶּסֶל⁵². וְאִם הָיָה דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לְתוֹף יָדוֹ - הַמִּים כְּשֵׁרִים.

(50) שם מ"ז. (51) כרך אותו סביב ידו. (52) אפשר היה לו לכרוך על ידו אגב דליה, והוסיף עבודה ע"י השלכת החבל על הקרקע.

י. הַמְמַלֵּא⁵³ וְנוֹתֵן לְחִבְתָּהּ⁵⁴ עַד שִׁימְלֵאנָה מִים, וְהִצְנִיעַ אֶת הַחִבְתָּהּ⁵⁵ שֵׁלֹא תִשְׁכַּח⁵⁶ בְּשַׁעַת שֶׁהָיָה מְמַלֵּא, אוֹ שִׁכְפָּאָה עַל פִּיהָ עַל מִנֵּת לִנְגַבָּהּ⁵⁷ לְמִלְאֵת כֶּה - כְּשֵׁר, שֶׁהָיָה מְצָרֵף הַמְלוּי הוּא. אֲבָל אִם הִצְנִיעָהּ אוֹ נִגְבָּהּ כְּדִי לְהוֹלִיךְ כֶּה אֶת הַקִּדּוּשׁ⁵⁸ - פֶּסֶל, שֶׁהָיָה עֹשֶׂה מְלָאכָה שְׂאִינָה לְצָרֵף הַמְלוּי⁵⁹. וְכֵן הַמְמַלֵּא וְנוֹתֵן לַשְּׁקָתָהּ, וּפָנָה חֲרִסִּית מִן הַשְּׁקָתָה בְּשַׁעַת מְלוּי: אִם בְּשִׁבִּיל שְׁתַּחֲזִיק מִים רַבִּים -

שמה יימלך ולא ישתה. לקמן (פ"ט הט"ו) יתבאר דין מים מקודשים.

להקצות אותם אחר כן. (15) שמלאכה זו אינה לצורך האכילה ממש.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

פרק שמיני

(1) יבאר המתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים, דבר שאין בו משום מלאכה ועמד או בהיפך, הממלא מים לקדשם ומסרם לאחר לשומרם ועשו הבעלים מלאכה, היו שנים שומרים המים ועשה אחד מהם מלאכה, והמקדש בידו אחת ועשה מלאכה באחרת, מילוי או קידוש שעשה עמו מלאכה לעצמו או לאחר, האומר קדש או מלא לי ואקדש ואמלא לך, אם אמר מלא לי ואקדש לך, וההולך לקדש מה עושה.

א. מי שהיו מימיו על כתפו ועמד והורה הוראה² לאחרים, או שדן דין, או שחלצה בפניו³ או מאנה⁴, או שהראה לאחרים את הדרך⁵, או שהרג נחש או עקרב, או נטל אכלין מן השוק להצניעם - הרי המים פסולים, שהרי נתעסק בדבר אחר קדם שיתן האפר על המים. אבל אם נטל האכלין לאכלן ואכלן כשהוא מהלך, או שהרג נחש או עקרב המעבדין אותו⁷ - הרי המים כשרים, שזה מצד הולכת המים⁸. זה הפלל: פל דבר שהוא משום מלאכה שעשהו קדם מתן האפר, בין עמד בין לא עמד - פסל; ודבר שאינו משום מלאכה: אם לא עמד - כשרים, ואם עמד - פסל. הנה מהלך במים ופרץ בשעת הלוחו מקום שילך בו, אף על פי שפרץ על מנת לגדור⁹ - כשרים¹⁰; ואם גדר קדם שיתן האפר - פסולין¹¹. וכן אם קצה¹² פרות לאכל, אף על פי שפונתו להקצות¹³ את השאר¹⁴ - כשרין; ואם הקצה קדם מתן האפר - פסל¹⁵.

(2) בענייני איסור והיתר. (3) השתתף כדיין בסידור החליצה. (4) קטנה יתומה שהשיאיה אמה ואחיה, יכולה למאן ולומר בפני עדים אינני רוצה בבעלי זה והנישואין בטלים. (5) עד כאן המדובר בעמד, אבל אם עשה אחת מאלה אגב הלוחו - המים כשרים. (6) אפילו אגב הלוח וכן מתפרש הדין הבא "נטל אוכלין להצניעם". מפני ששני אלה הם מלאכה ממש פוסלים אפילו לא עמד. (7) אינו יכול להמשיך בדרכו מפני הסכנה. (8) נראה שרבינו מכשיר בנחש ועקרב המעכבים אותו אפילו עמד. (9) כשיחזור בלי מי חטאת. (10) הפירצה היא לצורך הולכת המים ואינה פוסלת אף על פי שהיא מלאכה, ואפילו אם לא נתנו לו לפרוץ בלי התחייבות לגדור אחר כך את הפירצה. (11) אף על פי שלא הוסיף על מה שהיה לפני שפרץ, הרי היא מלאכה שלא לצורך המים (מהר"ם מרוטנבורג בפירושו למשנה). (12) קצץ. (13) לקצוץ ויש מפרשים לשטוח לייבוש. (14) את הפירות שנשאר על העץ ובעל הפירות אינו נותן לו לאכול אם לא יתחייב

ב. היה אוכל בשעת הולכת המים והותיר, וזרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת המקצה¹⁶: אם נתפנו שלא יאבדו הפרות - הרי המים פסולים, שהרי עשה מלאכה; ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן - הרי המים כשרין. הממלא מים לקדשן ומסרן לאחר לשמרן, ועשו הבעלים מלאכה - לא נפסלו המים, שהרי מסרן לשומר; ואם עשה השומר מלאכה - פסלן, שהרי הן ברשותו והוא נכנס תחת הבעלים. הרי שנים שומרים את המים ועשה אחד מהן מלאכה - המים כשרים, שהרי השני משמר; חזר הראשון¹⁷ לשמר¹⁸ ועמד השני ועשה מלאכה - המים כשרים¹⁹, עד שייעשו כל השומרים מלאכה כאחת²⁰.

(16) מחצלת שיש לה לבוזו ונותנים בה תאנים לייבשן. (17) אחר שעשה מלאכה. (18) בעשיית מלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה ולפיכך אומר רבינו "חזר לשמור". (19) אף על פי ששניהם עשו מלאכה בשעת שמירה. (20) אבל אם כל אחד עשה מלאכה בשעה אחרת - המים כשרים שהרי לא נפסקה השמירה.

ג. המקדש פאחת ידו ועשה מלאכה בשניה: אם לעצמו קדש - פסל, שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים²¹; ואם לחברו קדש - המים כשרים, שאין זה פוסל מימיו של חברו²² במלאכה שעשה; שאין המלאכה פוסלת בקדוש²³ אלא במים, והוא²⁴ שיהיה העושה השומר או הבעלים.

(21) שהרי בשעה שלקח האפר לידו התחיל לעשות מלאכה. (והר"ש מפרש הטעם, שמה קדמה המלאכה). (22) חברו לא מסר לו כל פעולה במילוי המים אלא בקידוש, ומלאכה פוסלת רק במילוי עד נתינת האפר. (23) ולפיכך אף על פי שנמסרה לו פעולה בקידוש, אין מלאכתו פוסלת. (24) בתנאי. ובכן, מלאכה פוסלת רק אם קיימים שני התנאים האמורים: א. אם נעשתה לפני נתינת האפר על המים; ב. עשו את המלאכה הבעלים או מי שנמסרה לו השמירה על המים.

ד. המקדש לעצמו ולאחר פאחת - שלו פסול, שהרי נפסלו המים של עצמו²⁵ בעסק שנתעסק בקדוש חברו. אבל אם קדש לשנים פאחת - שניהם כשרין, שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים.

(25) לפני נתינת האפר.

ה. הממלא לעצמו בשתי ידיו²⁶ פאחת: בקדוש אחד - פסול, בשני קדושים - כשר²⁷. קדש לעצמו בשתי ידיו פאחת: בקדוש אחד²⁸ - כשרים²⁹, בשני קדושים³⁰ - פסולין³¹. מלא וקדש בשתי ידיו פאחת

42) ונתבאר למעלה (פרק ז הלכה ב) שקידוש בשכר - פסול. והקידוש הראשון כשר מפני שבשעה שקידש לא קיבל כלום בשכרו וגם לא יקבל כל שכר, שהרי הקידוש השני יהיה פסול. (43) בבית אחת. (44) כלמעלה פרק ז הלכה ג, מפני שכל מילוי הוא מלאכה לגבי מילוי שני. וגם כאן רואים את מחשבתו למילוי שני כמלאכה. (45) הוא מתכוון רק למלא לחבירו אבל על מילוי בשביל עצמו אינו חושב כלל, שהרי מימיו כבר נתמלאו. והמדובר, כשקידש את מימיו לפני שהוא ממלא לחבירו, שאם לא קידשם עדיין, גם מימיו נפסלו, מפני שמילא לחבירו לפני נתינת האפר במים שלו.

ז. האומר לחבירו: קדש לי ואמלא לך - שניהן כשרין; שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש⁴⁶, והמילוי בשכר מותר. מלא לי ואקדש לך - שניהן פסולין. זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא כממלא ומקדש כאחת⁴⁷, ופסל המים במלאכה; וזה שקדש באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר, וכאלו החזיר חוב ששלו.

46) כמבואר למעלה הלכה ג, ולפיכך אין מחשבת המילוי פוסלת את הקידוש. וההבטחה למלא בשבילו אינה נחשבת כשכר, מפני שהמקדש אינו סומך עליה, שהרי אם זה יקיימה יפסול את מימיו שנתקדשו. (47) מחשבת הקידוש כקידוש, כמו במלא לי ואמלא לך.

ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח ופותח להוציא האפר, ונוטל קרדם אם צריך לחפור בו אפר הפרה, ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר, וכשר⁴⁸. ואם משנטל האפר לקדש בו פסה הפלי שהיה בו האפר או שהגוף⁴⁹ את הדלת או שזקף את הפלי⁵⁰ בארץ קדם שישלף האפר למים - פסל המים⁵¹; אבל האפר כשר לקדש בו מים אחרים. זקף את הפלי שיש בו האפר בידו כדי שלא יתפזר⁵² - כשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם הניחו בארץ - פסל, ואם פסלו - פסל⁵³. נוטל את האפר ורעה שהוא מרבה והחזיר ממנו⁵⁴ - כשר⁵⁵. נתן האפר על המים ורעה שהוא מרבה ונטל ממנו לקדש מים אחרים - כשר⁵⁶. קרסם⁵⁷ עלה זית לחתות בו האפר⁵⁸: אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה⁵⁹ - פסל⁶⁰, ואם בשביל שיפנס האפר בפלי⁶¹ - כשר⁶².

48) שכל אלה הם לצורך הקידוש. (49) סגר. (50) שנטל ממנו את האפר. (51) כל אלה הם לצורך האפר ולא בשביל קידוש זה ואם כן עשה מלאכה לפני נתינת האפר על המים. (52) כשהוא שופך את האפר על המים הוא מטה את הכלי שהאפר בו (במשנה: שופרת) ואם לא יזקפנו יתפזר האפר שבו. (53) המשך הנימוק למה שאמר: "אי אפשר". הדין עצמו, שאם כיסהו פסול, נאמר כבר למעלה. (54) לפני נתינתו על המים. (55) שהחזרת האפר

1 לעצמו³² - שניהן פסולין³³. מלא לאחר בשתי ידי כאחת: בקדוש אחד - כשר, בשני קדושין - פסולין³⁴. קדש לאחר בשתי ידי כאחת, בין בקדוש אחד בין בשני קדושין - שניהן כשרים³⁵. מלא וקדש בשתי ידי כאחת לאחר - המילוי פסול³⁶, והקדוש כשר³⁷. זה הכלל: כל מילוי שעשה עמו מלאכה, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר - פסול. וכל מים שנתמלאו בהלכתו ועשה מלאכה קדם שיתן את האפר: אם היו המים שלו - הרי הן פסולין, ואם היו של אחר - כשרין. וכל דבר שבידו³⁸ ועשה מלאכה, בין שיש שם שומר שאינו עושה מלאכה בין שאין [שם] שומר - פסול³⁹; ודבר שאינו בידו ועשה מלאכה: אם יש [שם] שומר - לא פסול⁴⁰, אם אין שם שומר - פסול⁴¹.

(26) שתי חביות. (27) הכסף משנה גורס: "בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול" ומפרש, בקידוש אחד - כשנתכוון לקבץ כל המים לכלי אחד ולקדשם - כשר, שהרי אפילו מלא בזה אחר זה - כשרים (כלמעלה פרק ז הלכה ד), אבל בשני קידושין - לקדש כל חבית בפני עצמה - שניהם פסולים, מפני שמילוי שני פוסל את הראשון ואין אנו יודעים איזו חבית קדמה. (28) הטיל אפר בשתי ידי לחבית אחת. (29) מפני שקידוש אחד הוא ואפילו קדמה יד אחת לשנייה אין בכך כלום, כאילו הטיל בידו אחת קימעה קימעה. (30) הטיל אפר לשתי חביות כאחת. (31) שקידוש הראשון פוסל את המים שבחבית השנייה ואין אנו יודעים איזו ראשונה. [נתבאר כבר (פרק ז הלכה ה), שלעצמו פוסל הקידוש את המילוי]. (32) מילא חבית וקידש חבית שמילאה קודם. (33) שמא קדם מילוי השנייה לקידוש הראשונה ונפסלה הראשונה על ידי מילוי השנייה, והשנייה נפסלה על ידי קידוש הראשונה. (34) במילוי אין הבדל בין לעצמו ובין לאחרים, שמלאכת הממלא פוסלת אפילו לאחרים, כמו שנתבאר למעלה. (35) כמו קידש לשניים כאחת בהלכה ד. (36) שמא קדם לו הקידוש. (37) שאפילו קדם המילוי לקידוש, לא נפסל כמו שנתבאר בהלכה ג. (38) אף על פי שאינו שלו אלא חבירו מסר לו. (39) פיסול המלאכה אינו תלוי בהיסח הדעת משמירת המים אלא פיסול בפני עצמו הוא (ודעת הראב"ד שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת). (40) מלאכה אינה פוסלת בשל אחרים, והיסח הדעת אין כאן שהרי יש שומר אחר. (41) בשעת עשיית המלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה.

15 ו. האומר לחבירו: קדש לי ואקדש לך, וקדשו זה לזה - הראשון כשר, והשני פסול, שהרי קדש בשכר⁴². אמר לו: מלא לי ואמלא לך, ומלאו זה לזה - הראשון פסול, הואיל וכוונתו שימלא לו חבירו חלף מילוי זה, הרי זה כממלא לו ולאחר⁴³ שהן פסולין⁴⁴; והשני כשר, שהמילוי בשכר מותר, והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין ככוונתו מילוי אחר⁴⁵.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ומיוסד על תנועת הביטול – שוב (מים) והוא היסוד לקיום כל המצוות כולן.

(על-פי יין מלכות ספר טהרה סימן יא)

(2) סוטה טז, ב. (3) אינו צריך לתת יותר מכדי שייראה על פני המים. (4) כחכמים שם, נגד דעת ר' שמעון. (5) ומשמע שנותן המים על האפר. (6) אחר נתינת האפר על המים, יערב הכול ויהיו מים על האפר. שם מבואר, שחכמים אומרים "אל כלי" דווקא. פירוש, כתוב בתורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים ניתנים ישר אל הכלי ולא אל האפר.

ב. המקדש צריך שיתפנו? ויתן האפר בידו על המים; שנאמר: ולקחו לטמא - עד שיהיה מתפנו לקדוש ולמלוי ולהזיה. אבל אם נפל האפר מן הקלי שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו חבירו או הרוח ונפל האפר בידו על המים, או שנטל האפר בידו על צד הקלי או על ידו ואחר כך נפל למים - הרי זה פסול.⁸

(7) תוספתא פ"ו ה"ג. (8) "ולקחו לטמא", משמע שהלקיחה תהיה לשם טהרה הטמא. וכן שאר הפעולות. (9) משנה פרה פ"ו, מ"א. (10) מפני שנאמר "ולקחו... ונתן", משמע מה שלקח, יתן הוא עצמו.

ג. קדש¹¹ פחות מקדשי הזאה בכלי זה ופחות מקדשי הזאה בכלי אחר - לא נתקדשו. היה האפר¹² צף על פני המים ונכנס ממנו מלמעלה¹³ וקדש בו מים אחרים - הרי אלו מקדשין; וכל שנגע במים - אין מקדשין בו פעם שניה¹⁴, ואף על פי שנגבו. ואפילו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים¹⁵ - אינו מנגבו ומקדש בו.

(11) זבחים צג, ב. (12) פרה פ"ו מ"ב. (13) אפר שלא נרטב במים. (14) כחכמים, שם. (15) ואמרנו למעלה (ה"ב) שאין המים מקודשים, אף-על-פי-כן נפסל האפר לקידוש. רבינו למד דין זה מדבריהם של חכמים במשנתנו, שאמרו: כל שנגע במים אין מקדשים בו, ומשמע אפילו לא נתקדשו המים.

ד. פלי קטן¹⁶ שהיה בתוך כלי גדול והן מלאין מים והמים מערבין - פיון שנותן האפר במים שפבלי הגדול נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן; ואף על פי שהיה פיו צר ביותר ולא נכנס לו אפר, שהרי המים בלן מערבין.

(16) שם משנה ג.

ה. היה ספוג¹⁷ בתוך המים בעת שנותן האפר - הרי המים שפספוג פסולין, מפני שאינן בכלי¹⁸. ביצד יעשה? זולף את כל המים עד שפגיע לספוג, ולא יגע בספוג. ואם נגע בספוג, אף על פי שהמים צפין על גביו כל שהן¹⁹ - פסולין, מפני שהמים שפספוג

לשפופרת אינה מלאכה (כסף משנה בשם הר"ש). (56) מפני שמלאכה אינה פוסלת אחר נתינת האפר על המים. (57) קטף (ויש מפרשים: חתך והתאימו לשפופרת). (58) עשהו כעין מרזב והכניסו לשפופרת, כדי שהאפר יעבור על פניו. (59) שלא יפול הרבה אפר לתוך המים. (60) שהרי מלאכה זו אינה לצורך קידוש זה, אלא לקמץ אפר. (61) כשיטה את השפופרת שהאפר בה, לא יתפזר האפר חוץ לכלי שהמים בו, אלא יפול לתוכו. (62) מעשה זה הוא לצורך הקידוש.

פרק תשיעי

(1) יבאר כיצד מקדשים המים באפר פרה, ואם צריך כוונה לקידוש כו', קידש פחות מכשיעור בכלי זה ופחות מכשיעור בכלי אחר, אפר שנגע במים אם מקדשים ממנו פעם שנית. וכלי קטן שהוא בכלי גדול שהם מלאים מים, היה ספוג במים בעת שנתן האפר ושתי שוקתות שבאבן אחת שנתנו אפר לאחת מהן, שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאו שוקת, ומים מקודשים שנתערבו בהם מים אחרים, המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש, מים מקודשים שנפלו לתוכם שרצים ורמשים או ששתתה מהם בהמה או חיה, מי חטאת או אפר חטאת שנשתנו מראיהם, החושב על מי חטאת לשותתם, מים שהניחם מגולים ומצאם מכוסים או איפכא, המוסר מים מקודשים לטמא לשמרם.

א. ביצד מקדשין² את המים באפר הפרה? נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים³, ומערב הפל. ואם נתן האפר תחלה ואחר כך נתן עליו המים - פסול⁴. ומהו זה שנאמר בתורה: ונתן עליו מים חיים? כדי לערב את האפר במים⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על המים... כו'."

וצריך להבין איך עולה סדר זה עם המבואר בלקו"ת בעניין שנקראה מצות פרה אדומה "חוקת התורה" כי כללות כל התורה כולה היא רצוא ושוב, וכך גם פרה אדומה ששריפת האפר הוא ה"רצוא" ונתינת המים היא ה"שוב", והלא סדר העבודה בכללות הוא שקודם צריך להיות ה"רצוא" ואח"כ עניין ה"שוב" כסדר עבודת התפילה שבכל יום שהיא עניין ה"רצוא", ואח"כ על-ידי לימוד התורה וקיום המצוות נעשה עניין ה"שוב".

ועל-פי-זה היה צריך להיות אפר קודם למים, ומדוע אינו כן. ויתירה מזו "אם נתן האפר תחילה ואח"כ נתן עליו המים פסול". ויש לומר שכיון שהדין הוא שגם המים שנותן בתחילה צריך להיות האפר, והיינו שמצד מחשבת האדם הרי המחשבה על האפר קודמת לנתינת המים בכלי. ועוד יש לומר שגם עניין הרצוא (אפר) צריך להיות חדור

פסולין. נפל לתוך מִשְׁקִין⁴⁰ וְיָמִי פְרוֹת - יַעֲרָה הַפֶּל, 17
וְצִרְיָה לְנֶגֶב הַכִּלִּי וְאַחֵר כֶּךָ יִתֵּן לְתוֹכוֹ מִיָּם מְקַדְּשִׁין 18
אַחֲרֵים. נפל לתוך דִּיּוֹ קוֹמוֹס⁴¹ וְנִקְנָתוֹם⁴² וְכָל 19
דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֵׁם - יַעֲרָה וְאִין צִרְיָה לְנֶגֶב⁴³; שָׂאם 20
יִשְׁאַר שֵׁם דָּבָר הָרוֹשֵׁם, הָרִי הוּא נִרְאָה. 21

(37) שם פ"ט מ"א. (38) בפרה החמירו שלא יתבטלו המים הפסולים בכשרים. [פסק כחכמים, ונימוקם נתבאר בובחים פ, א, שהזאה צריכה שיעור, וכאן אין שיעור מלא מפני שמים פסולים מעורבים בהם, ואפילו אם יזה פעמיים לא יועיל מפני שהזאות אינן מצטרפות. ואף-על-פי שרבינו (לקמן פ"ה ה"ז) פסק שאם נפלה הזאה כל שהיא על הטמא נטהר, מודה הוא שעל האזוב שבו מזים - צריך להיות שיעור (הר"י קורקוס)]. (39) נגד דעת ר' אליעזר, האומר "נייחנה בחמה והטל עולה". (40) המונח "משקין" בכל הספרות התלמודית, פירושו שבעת המשקין: מים, חלב, שמן, טל, יין, דם, ודבש דבורים. אבל מיצים הנסחטים מפירות, חוץ מזיתים וענבים, נקראים "מי פירות", וגם כאן כך. ויוצא מזה, שגם בנפלו מים או טל, צריך לערות ולנגב כשורצה לקדש מים אחרים באותו כלי. ולמה כתב רבינו בבבא ראשונה סתם "פסולים"? מפני ששם בא להשמיענו דין המים המקודשים, שהלכה כחכמים נגד ר' אליעזר שאמר: יזה שתי הזיות. ובנוגע לעירוי וניגוב, סמך על מה שיתבאר בבבא שניה (תפארת ישראל, בועז אות ג). (41) שרף-אילן צובע. (42) מים מכילים חלקיקי נחושת, ועושים מהם צבע. (43) אם לא נשארו רשמי צבע על דופני הכלי. ואם נשארו צריך להסירם, והניגוב לא יועיל.

ט. הַמְטָבִיל⁴⁴ כָּלִי לַחֲטָאֵת בְּמִים שְׂאִינָן רְאוּיִין 22
לְקַדְּשׁ⁴⁵ - צִרְיָה לְנֶגֶב⁴⁶ וְאַחֵר כֶּךָ יִקְדֹּשׁ בּוֹ. הַטָּבִילוֹ 23
בְּמִים הָרְאוּיִין לְקַדְּשׁ - אֵינּוּ צִרְיָה לְנֶגֶב⁴⁷. וְאֵם 24
הַטָּבִילוֹ לְאַסֵּף בּוֹ מִיָּם מְקַדְּשִׁין - בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ 25
צִרְיָה לְנֶגֶב⁴⁸. 26

(44) שם פ"ה מ"ב. כל הכלים צריכים טבילה לפני שמשמשים בהם למי חטאת. (45) שאינם מים חיים. ראה למעלה פ"ו. (46) כדי להעביר את לחלוות המים הפסולים שעל דופני הכלי. (47) ואף-על-פי שצריכים מילוי לשם קידוש, לא הקפידו על הלחלוות כמו במים פסולים. ועוד, מפני שהטבילו לצרכי חטאת, הרי זה כמו לשם מילוי (תפארת ישראל). (48) מפני שתערובת מים שאינם מקודשים במקודשים - פוסלת בכל שהיא.

י. קְרוּיָה⁴⁹ שֶׁהַטָּבִילָה בְּמִים הָרְאוּיִין לְקַדְּשׁ⁵⁰ - 27
מְקַדְּשִׁין בָּהֶּן⁵¹; אֲבָל אִין אוֹסְפִין לְתוֹכָהּ מִי חֲטָאֵת⁵², 28
מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים שֶׁהַטָּבִילָה בָּהֶן נִבְלָעִים בְּתוֹכָהּ וְיוֹצְאִין 29
וּמִתְעַרְבִין בְּמִי חֲטָאֵת וּפּוֹסְלִין אוֹתָן. נִטְמָאֵת 30
וְהַטָּבִילוּתָהּ - אִין מְקַדְּשִׁין בָּהֶן⁵³, שֶׁהַמְשָׁקִין הַטְּמָאִין 31
הַנִּבְלָעִין בְּגוֹפָהּ יִצְאוּ וְיִתְעַרְבוּ בְּמִים שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתָן 32
בְּתוֹכָהּ. 33

(49) דלעת שהוציאו את מה שבתוכה, ונשארה הקליפה העבה, וראויה לשאוב בה מים. ומפני שהיא גוף ספוגי,

יּוֹצְאִין²⁰ וּמִתְעַרְבִין בְּמִים הַפְּשָׁרִין. נפל ספוג לתוך 1
הַמִּים הַמְקַדְּשִׁין - נוֹטְלוֹ²¹ וְסוּחָטוֹ חוּץ לְפָלִי, 2
וְהַמִּים שֶׁבְּפָלִי פְשָׁרִין²². 3

(17) שם. (18) והתורה אמרה: אל כלי. (19) פירוש, בכל כמות שהיא, אפילו הרבה. (20) ע"י לחץ קל. (21) מוציאו מן המים, ואינו חושש שמא יצאו מים ע"י סחיטה קלה. (22) אבל המים שנסחטו - פסולים. הכסף משנה בשם הר"י קורקוס מנמק: גזרו משום נפל קודם קידוש, ולא החמירו כל-כך לאסור הנגיעה בספוג. ועוד נימוק: כי המים שאינם יוצאים אלא ע"י סחיטה, הרי הם כנשפכו מן הכלי. מקור דין זה בתוספתא פרה פ"ה ה"ה (נפלו שיבושים בתוספתא זו, וגירסת רבינו היא כמו בספרים שלפנינו).

ו. שְׁתִּי²³ שְׁקָתוֹת²⁴ שֶׁבְּאֵבָן²⁵ אַחַת שֶׁנָּתַן אֶת הָאֶפֶר 4
לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן - אִין הַמִּים שֶׁבְּשִׁנְיָה מְקַדְּשִׁין. וְאֵם 5
הֵיּוֹ נְקוּבוֹת זוֹ לְזוֹ²⁶ כְּשֶׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד²⁷, אוֹ שֶׁהֵיּוֹ 6
הַמִּים צָפִין עַל גְּבִיהֶן²⁸ אֶפְלוּ כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, וְנָתַן 7
אֶפֶר לְאַחַת מֵהֶן - הָרִי הַמִּים שֶׁבְּשִׁנְיָה מְקַדְּשִׁין²⁹. 8

(23) משנה שם פ"ה, ח. (24) שני בתי קיבול חצובים. (25) לא מחוברת בקרקע. (26) היה נקב במחיצה שבין שתי השקתות, והמים עוברים דרכן מאחת לשניה. (27) כשורצים לשפוף המשקין שבנודות של עור, ונתנים שפופרת לתוך פיו וקושרים אותו יפה, כדי שלא יזלפו המשקין מן הצדדים. ושיעורה כעובי "שתי אצבעות חזרות למקומן". פירוש, שאפשר להכניס בנקב שתי אצבעות (אצבע ואמה) ולסבב אותן ברווח. (28) על גבי המחיצה המפרידה ביניהן, ונמצאו שתיהן מחוברות במים הצפים. (29) מפני שהן ככלי אחד.

ז. שְׁתִּי אֲבָנִים³⁰ שֶׁהִקִּיפִן זוֹ לְזוֹ וַעֲשָׂאֵן שְׁקָתָהּ³¹, וְכֵן 9
שְׁתִּי עֲרֻבוֹת³², וְכֵן שְׁקָתָהּ שֶׁנִּחְלָקָהּ, וְנָתַן אֶפֶר בְּחֶלֶק 10
אֶחָד מֵהֶן - הַמִּים שֶׁבִּינְיָה³³ אֵינּוּ מְקַדְּשִׁין³⁴. וְאֵם 11
חֶבְרֵן בְּסִיד אוֹ בְּגַפְסִים³⁵ וְהֵם וְכוּלוֹת לְהַנְטֵל כְּאַחַת 12
הַמִּים שֶׁבִּינְיָה מְקַדְּשִׁין³⁶. 13

(30) שם מ"ט. (31) כגון שבשתיהן היתה חציבה פתוחה מצד אחד ופתוחה מלמעלה, וכשהסמיכן זו לזו נוצרה שוקת. (32) כלומר, שברי עריכות (ראב"ד). (33) שכנגד החריץ שביניהן. והמדובר כשחיברן בטיט, ואם יטול לידו חלק אחד תשבר השוקת. אולם אין המים יוצאים דרך הסדק, ולפיכך המים שבשוקת מקודשים, ואם לא חיברם כלל, אין כאן כלי וכל הקידוש פסול (כסף-משנה). (34) מפני שמקום החריץ משתייך גם לחצייה השני של השוקת שמימיה נתקדשו, אבל אם נתן אפר בשני החלקים - נתקדשו גם המים שבחריץ. (35) בהרבה לשונות לועזיות - גיפס. (36) אפילו אם נתן האפר רק בחלק אחד.

ח. מִיָּם מְקַדְּשִׁין³⁷ שֶׁנִּתְעַרְבוּ בָּהֶן מִיָּם אַחֲרִים כֹּל 14
שֶׁהוּא, אֶפְלוּ מִיָּם שֶׁנִּתְמָלְאוּ לְקִדְּשׁ - הָרִי אֱלוֹ 15
פְּסוּלִין³⁸. וְכֵן אֵם יָרַד לְתוֹכָן טַל³⁹ - הָרִי אֱלוֹ 16

(70 שם. 71) מפני שעשן אינו דבר זר לגבי אפר. (72) אפר פשוט, שלא משריפת פרה אדומה.

טו. החושב⁷³ על מי חטאת לשותות - לא פסול⁷², עד שישתה מהן⁷⁴. ואם שפך מן הפלי לתוך גורנו ולא נגעה שפתו במים שפפלי - לא פסול⁷⁵.

(73) משנה פרה פ"ט, ד. (74) כר' יוסי בשיטתו של ר' יהושע. והטעם, מפני שהמים כבר מקודשים אינו מסיח דעתו מהם, אולי יחזור בו ברגע האחרון. אבל אם שתה פסלם, מפני הרוק שבפיו, כמו בעלי חיים אחרים (ראה למעלה סוף פ"ז דין מים שאינם מקודשים). (75) את המים שנשארו בכלי. שם: ואם גרגר כשר. והטעם, זהירותו שלא לנגוע בשפתיו במים, מוכיחה שלא הסיח דעתו לגמרי, וחשב על הכשרן של המים שישארו.

טז. פלי⁷⁶ שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה ובא ומצאו מכסה - הרי אלו פסולין; שםא אדם שאינו טהור לחטאת נגע בהן, שהרי אדם פסול בודאי. הניחו מכסה ובא ומצאו מגלה: אם יכולה החלדה⁷⁷ לשנות ממנו או שירד לו טל בליילה - פסולין, ואם לאו - כשרין. מפני שיש כאן שתי ספקות: ספק אדם גלה או בהמה חיה ורמש; ואם תמצא לומר אדם גלה, שםא היה טהור⁷⁸ לחטאת או לא.

(76) שם פ"א מ"א. (77) הפוסלת בשתייתה (ראה למעלה ה"ב). (78) ושני ספקות להיתר - מותר בין באיסור והיתר, ובין בטומאה וטהרה.

יז. המוסר⁷⁹ מים מקדשין או מים שנתמלאו לקדוש לטמא לשמן - הרי אלו פסולין⁸⁰.

(79) שם פ"ז מ"י. (80) טמא אינו שומר כראוי מן הטומאה.

יח. שנים⁸¹ שהיו שומרין את המים ונטמא אחד מהן - כשרים, מפני שהן בשרשותו של שני⁸². טהר וחדר לשמר ונטמא השני - כשרים, מפני שהן בשרשותו של ראשון⁸³. נטמאו שניהן כאחת - המים פסולין⁸⁴.

(81) שם פ"ח מ"א. (82) השני שומר עליהם. (83) שחזר לטהרתו. (84) מפני שאין להם שומר טהור. [דינים דומים נתבארו למעלה (פ"ח ה"ב)].

פרק עשירי

(1) יבאר הממלא מים לקידוש אם צריך שיהיה הוא בעצמו המקדש והמזה, אם ממלא ומקדש אדם מים ומניחם אצלו ואם מוליכם ממקום למקום, אם יוליכם בנהר ובספינה, ומים שנתקדשו אם מפשיל הכלי לאחוריו, מי חטאת ששקלם במשקל, ומי הוא כשר להזות, המזה וזה שמזין עליו אם צריך כוונה, ואם צריך טבילת האיזוב לכל הזייה.

א. הממלא² מים לקדוש - אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחד ומזה אחד.

נבלעים בה מים ונפלטם ממנה (שם מ"ג). (50) במשניות שבידנו, הגירסא "במים שאין ראויים לקדש". ורבינו גורס "הראויים". (51) ואין חוששים שמא ספגה מים אגב טבילה, ולא נשאבו לשם מי חטאת, ונפלטם לתוך המים העומדים לקידוש. אבל אם הטבילה במים שאינם ראויים לקדש - חוששים (ראה ההלכה הקודמת בדין ניגוב). (52) החמירו בתערובת שאינם מקודשים במקודשים, יותר מתערובת מים שנשאבו שלא לשם מילוי. (53) בטומאה החמירו יותר (כסף-משנה).

יא. מים מקדשין⁵⁴ שפפל לתוכן שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן⁵⁵ - פסולין⁵⁶. אפלו היו יבשים⁵⁷ ביותר, כגון הנמלה והדירה והפנה שפתבואה. נפל לתוכה חפושין⁵⁸, אף על פי שלא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן - הרי המים פסולין, מפני שהיא כשפופרת⁵⁹ והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.

(54) שם פ"ט מ"ב. (55) של המים, ואף-על-פי שלא נתבקעו. (56) שנינו מראה המים מוכיח שנפלטה לתוכם ליחותם של בעלי החיים. (57) מטבעם, ועורם קשה. (58) תולעת שחורה בעלת כנפים קשות סוככות על כנפים דקות. (59) פיה, וכן מקום יציאתה רחבים והמעיי ישר.

יב. מים מקדשין⁶⁰ ששתת מהן בהמה או חיה - פסולין⁶¹. וכן כל העופות - פסולין; חוץ מן היונה, מפני שהיא מוצצת⁶² ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים⁶³ ששתו - אינן פסולין; חוץ מן החלדה, מפני שהיא מלקקת בלשונה, ונמצאת הלחה יוצאה מפיה למים.

(60) שם מ"ג. (61) מפני שמים מעורבים בריר, ניגרים מפיהן וחוזרים לכלי (רבינו במשנה). (62) כשהיא שותה, פותחת את פיה קימעה ומוצצת. (63) שמונת השרצים האמורים בתורה (ויקרא יא, כט - ל): החולד (חולדה) והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת.

יג. מי חטאת⁶⁴ שנשתנו מראיהן⁶⁵ מחמת עצמן - כשרים; נשתנו מחמת עשן⁶⁶ - פסולין. הגלדי⁶⁷ וחרורו ונמוחו - כשרים⁶⁸. אפלו נמוחו⁶⁹ בחמה. אכל אם המזון באור - פסולין.

(64) מים מקודשים ומי חטאת היינו הך, אלא שרבינו נקט לשונם של המקורות שמהם שאב. (65) תוספתא פרה פ"ט ה"ה. (66) עשן מעכיר את המים. (67) קרשו מפני הקור. (68) שם. (69) חימום טבעי, לא בידי אדם - דינו כמו נימוח מאליו.

יד. אפר חטאת⁷⁰ שנשתנו מראיו מחמת עצמו או מחמת עשן - כשר⁷¹. נשתנו מחמת אבק, או שפפל לתוכו סיד או גפסים, או שנתערב בו אפר מקלה⁷² - כל שהוא - הרי זה פסול.

המים. ומכיוון ששינו, שמלאכה אינה פוסלת מים מקודשים, ברור שהיסח הדעת אינה פוסלת, ולפיכך השיג כאן על דברי רבינו. (13) השמירה היא אמנם מדאורייתא, אבל חובת שמירה מעולה מלפניו דווקא ולא מאחוריו – גזירת חכמים היא, ולא גזרו במקום שאי אפשר, ולא החמירו על הממלא ללכת פעמיים (ראה למעלה פ"ז ה"ו).

ה. מי חטאת ששקלן¹⁴ במשקל¹⁵: אם הסיח דעתו - פסולין¹⁶, ואם לאו - פשוטין. אבל אם שקל דברים אחרים במי חטאת, הואיל ועשאן משקלת - פסולין¹⁷, שאין זו משמרת¹⁸. כל אלו הטהורים שממלאין או שמקדשין או שמוזין, וכן כל הכלים שממלאין ומקדשין מהם ושמזין מהן, אם היו טבולי יום, אף על פי שלא העריב שמשן - הרי אלו פשוטים¹⁹; שכל מעשה הפרה והמלווי והקדוש וההזהר פשוט בטבול יום, כמו שבארנו. ומפני הצדוקין מטמאין את כל כלי שטף ומטבילין אותן ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת.

(14) גיטין נג, א"ב. (15) כדי לדעת משקל המים, מסקנת הגמרא שם "כנגדן" – אם הסיח דעתו פסולים, ואם לאו – כשרים. ומפרש רבינו "שכנגדן" היינו שהניח כנגד המים משקלות בכף המאזנים. (16) מפני שהיסח הדעת פוסל גם במים המקודשים. (17) בגמרא שם אמרו "בגופם", פסולים אפילו כשלא הסיח דעתו מהם. ולפי פירוש רבינו "בגופם" הכוונה שהשתמש בהם במשקלות לשקול דברים אחרים (לרש"י דרך אחרת בפירוש הסוגיא שם. ראה 'חזון איש' ו'אור שמח'). (18) והתורה אמרה (במדבר יט, ט) "למשמרת למי נדה". יוצא מזה שמלאכה במים עצמם פוסלת אפילו במקודשים, ומה שאמרו שמלאכה אינה פוסלת אחר הקידוש, הכוונה אם עשה מלאכה אחרת בשעת עיסוקו במים (ראה 'מנחת חינוך' מצוה שצט). (19) נתבאר למעלה פ"א ה"ג, ופ"ד, וכפולו דברים אלו כאן במקומן של ההלכות הנוגעות לבני אדם העוסקים במי חטאת.

ו. הכל פשוטין²⁰ להזות, חוץ מאשה וטמטום ואנדרוגינוס²¹ [וחרש שוטה] וקטן שאין בו דעת²²; אבל קטן שיש בו דעת - פשוט להזות. והערל פשוט להזות, שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזהר והאשה מסעדתו²³, כגון שאחזה לו המים בידו - הזאתו פשרה, ובכלבד שלא תאחז בידו בשעת הזאה. ואם אחזה בידו בשעת הזאתו - פסולה.

(20) פרה פי"ב מ"י. (21) שהם ספק אשה. (22) במשנה: "ותינוק שאין בו דעת". (ביומא מג, א - דרשו מן הכתוב, שקטן כשר להזות אף-על-פי שהוא פסול למילוי מים ולאסוף אפר. ומוכן שהכשירו רק קטן שיש בו דעת, שהרי הזאה צריכה כוונה (לקמן ה"ז). ומזה יוצא, שבאסוף ומילוי ששינו (פרה פ"ה מ"ד) "חוץ מחרש שוטה וקטן", פסול גם קטן שיש בו דעת (תוספות יום-טוב) במשנה ג שם, וראה קושייתו מברייא יומא שם). (23) שם.

ז. המזה צריך לכנון ולהזות על הטמא לטהרו²⁴;

1 וכן ממלא אדם בכלי ומערה מבלי לכלי ומקדש
2 בכלי אחר, ומערה המים המקדשין מבלי לכלי
3 ומזה מבלי אחר.

(2) יומא מג, א. (3) תוספתא פרה פ"ט ה"א, וכן משמע בכמה משניות במס' פרה.

4 ב. ממלא אדם מים ומניחן אצלם בלא קדוש כל
5 זמן שירצה ואין בכך פלוס, ומוליכן ממקום למקום
6 ומעיר לעיר, ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת
7 שירצה. וכן המים המקדשין מניחן אדם אצלם מים
8 וימים ומזה מהן בכל יום שהוא צריך עד שיתמו,
9 ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר. ומשמר אדם
10 אפר פרה אצלם ומוליכו²⁵ ממקום למקום ומעיר
11 לעיר. פעם אחת²⁶ הוליכו כלי שהיה בו מי חטאת
12 בספינה בירדן, ונמצא כזית מן המת בקרקע
13 הספינה ונטמאו המים. באותה שעה גזרו בית דין
14 הגדול, שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת
15 בנהר²⁷ ובספינה, ולא ישיטם על פני המים, ולא
16 יעמד בצד הנהר מפאן ויזרקם לצד השני. אבל
17 עובר הוא אדם במים עד צוארו²⁸ ובידו אפר פרה
18 או מים מקדשין. וכן אדם וכלים הריקנים שהן
19 טהורין לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא
20 נתקדשו - מעבירין אותם בנהר בספינה.

(4) תוספתא חגיגה פ"ג, ט. (5) בכת"י תימן: ומוליכו.
(6) חגיגה כג, א. (7) כחכמים, שם. ובמשנה פרה פ"ט מ"ה,
שגזרו בכל הנהרות, נגד דעת חנניה בן עקיבא "שלא גזרו
אלא בירדן ובספינה כמעשה שהיה". (8) פרה, שם.
(9) שם, שלא גזרו אלא על מי חטאת אחר שנתקדשו בנתינת
האפר.

ג. מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול²⁹
21 ושטין [בהם] על פני המים; שלא גזרו אלא על
22 המים המקדשין ועל האפר בנהר.

(10) משמיענו, שאפילו החכמים שאינם מצמצמים את
הגזירה לכמעשה שהיה, לא הרחיבוה על הים הגדול,
ואפילו בספינה לא גזרו בו. ולמד זה מלשונם בברייא:
"אחד הירדן ואחר שאר הנהרות" משמע נהרות אבל לא ים.

ד. המוליך מים³⁰ לקדשן, ואין צריך לומר מים
24 שנתקדשו³¹, לא יפשיל הכלי לאחוריו אלא לפניו.
25 שגאמר: למשמרת למי נדה; בזמן שהן שמוזין -
26 הן מי נדה, ואם לאו - פסולין. מלא שתי חביות -
27 נותן אחת לפניו ואחת לאחוריו, מפני שאי אפשר³².

(11) שם, פ"ז, מ"ו. (12) בבא זו הוסיף רבינו מדעתו
בהתאם לשיטתו, שפסול מלאכה ופסול היסח הדעת הם
שני ענינים, והמלאכה אמנם אינה פוסלת מים שנתקדשו,
אבל היסח הדעת פוסלת אותם. (נתבאר כבר שיטת
הראב"ד, שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת משמירת

מקבל טומאה, לא נפסלו המים שנשארו באזוב, ואם נטפו לכלי טהור לחטאת - מותר לטבול בהם את האזוב ולהזות.

- י. מי חטאת⁴² שנתמעטו - טובל בהן אפילו ראשי²⁷
גבעולין⁴³ ומזה, ובכלבד שלא יספג⁴⁴. עלוהית⁴⁵
שפיה צר - טובל ומעלה כדרך⁴⁶ ומזה, ואינו צריך²⁹
להזהר שמא יגע בצדי הכלי⁴⁷ בפעם שניה³⁰.

(42) שם מ"ב. (43) ראשי הבדים של האזוב. (44) שלא יקנח מדופני הכלי, אלא יטבול (רבינו בפירושו למשנתנו). (45) שם. (46) אפילו כמה פעמים. (47) שנדבקו שם טיפות מים אגב הוצאת האזוב בפעם הקודמת, ועכשיו יעלה האזוב את אותן הטיפות ויזה בהן ואין כאן טבילה (רבינו, במשנה שם). אמנם הסגנון מגומגם קצת, אבל הכוונה ברורה (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

פרק אחד עשר

(1) יבאר כיצד מטהרים טמא מת במי פרה, ואם טבל ביום והיזה בלילה, מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה, מי שהיזה עליו בשלישי ולא בשביעי, ושכל המטמאין מקבלין הזאה, כיצד מצוות אזוב, ואם נפרדו הגבעולים ונשרו העלים או שלא אגדו, ודין מאימתי מזים באזוב, ואי זהו אזוב הכשר.

- א. כיצד מטהרים טמא מת במי נדה? לוקח אדם³¹
טהור שלשה קלחין³ של אזוב ואוגדן אגדה אחת,³²
ויבכל בד ובר גבעול אחד⁴, וטובל ראשי גבעולין³³
במי נדה שפפלי, ומתפנן ומזה על האדם או על³⁴
הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר שתגין³⁵
החמה. ואם היזה משעלה עמוד השחר - פשר.³⁶
ואחר שניה עליו ביום השביעי טובל ביום⁵ ומעריב³⁷
שמשו והרי הוא טהור לערב. טבל את האזוב³⁸
בלילה והיזה ביום, או שטבל את האזוב ביום והיזה³⁹
בלילה - הנאתו פסולה, והמים מטמאין⁶ משום מי⁴⁰
חטאת, כמו שיתבאר. עד שתהיה טבילת האזוב⁴¹
במים⁸ והנאתו מקנה ביום השלישי וביום השביעי⁴²
אחר שתגין החמה. ואם עבר ועשה משעלה עמוד⁴³
השחר - פשר, כמו שיתבאר.⁴⁴

(2) בספרי חוקת פסקא קבח למדו זה בגזירה שווה מפסח מצרים שכתוב בו (שמות יב, כב) "ולקחתם אגודת אזוב", ואין אגודה פחות משלושה. (3) בדים עם השורש שלהם. (4) שלא יצאו כמה בדים משורש אחד ואם יש יותר מפרידם וכולם כשירים (רבינו בפירוש למשנה ח שם אמר שגבעול הוא פרח לפני שיפתח, אולם כאן אי אפשר לפרש כך, וראה שם משנה ט). (5) לא התכוון לומר שהטמא צריך לטבול ביום ולא בלילה, שהרי המשנה (פרה שם) אומרת בפירוש: "אבל הוא עצמו טובל בלילה" וכן כתב רבינו בהלכה הבאה, אלא מבאר, כיצד אפשר למהר את הטהרה (כסף משנה למעלה פרק ו הלכה ב). (6) פירוש, המים של

- 1 ואם היזה שלא בכונה - הנאתו פסולה. אבל זה
2 שמזין עליו²⁵ אינו צריך בונה, אלא מזין על האדם
3 לדעתו ושלא לדעתו. המתפנן להזות²⁶ לפניו והיזה
4 לאחריו, לאחריו והיזה לפניו - הנאתו פסולה²⁷.
5 נתפנן להזות לפניו והיזה לצדדין של פניו - הנאתו
6 פשוטה²⁸.

(24) 'ספרי' זוטא: "והזה הטהור על הטמא" (שם, יט) ולא בזמן שלא נתכוון לטמא. (25) שם מ"ב. (26) במשנה, שם. (27) מפני שלא התכוון להזאה זו. (28) הצדדים של פניו, דינם כפניו.

- 7 ח. המזה²⁹ אינו צריך טבילה³⁰ לכל הנזה, אלא
8 טובל את האזוב ומזה הנזה אחר הנזה עד שיגמרו
9 המים³¹. ומזה הנזה אחת על כמה בני אדם או על
10 כמה כלים כאחת, אפילו מאה. כל שנגע בו מן
11 המים כל שהוא - טהור³², והוא שיתפנן המזה
12 להזות עליו. טבל את האזוב³³ ונתפנן להזות על
13 דבר שמקבל טמאה³⁴ או על האדם³⁵, והיזה מאותה
14 טבילה על דבר שאינו מקבל טמאה או על הבהמה,
15 אם נשארו מים באזוב - אינו צריך לחזר
16 ולהטביל³⁶, אלא מזה מן השאר על האדם או על
17 הכלים הטמאים, שהרי תחלת טבילתו פשוטה
18 היתה³⁷. אבל אם טבל את האזוב להזות על דבר
19 שאינו מקבל טמאה או על הבהמה, והיזה על האדם
20 או על הכלי הטמא - הנאתו פסולה³⁸, עד שיתחזר
21 ויטבל פעם שניה ויתפנן להזות על האדם או על
22 דבר המקבל טמאה.

(29) שם. (30) טבילת אזוב במי חטאת. (31) שבאזוב. (32) למד זה מלשון המשנה "עד מאה". (33) שם מ"ג. (34) כלים. מלשנו של רבינו בפירושו למשנתנו, יש ללמוד שמדובר בכלים טמאים ממש, וכן באדם טמא (ראה 'ברטנורא' ו'תפארת ישראל'). (35) נקט לשון המשנה, שכתבה "אדם" בבבא בפני-עצמה (ולא נתברר לי טעם הכפילות במשנה). (36) במשנה: "לא ישנה", ומפרש רבינו, שאינו צריך להטביל פעם שנית. (37) לשם דבר שצריך הזאה. (38) מפני שהטבילה פסולה. (במשנה: "אם יש באזוב ישנה". ורבינו מפרש צריך לטבול שנית, ולפי זה, צריך לפרש מה ששינוי: "אם יש באזוב", הכוונה אפילו נשארו מים באזוב. ראה גירסת 'רבינו חננאל' ביומא יז, א. ופירושו. וראה רש"י שם).

- 23 ט. הטבילה³⁹ את האזוב ונתפנן להזות על דבר שאינו
24 מקבל טמאה - המים המנטפים⁴⁰ פשרין⁴¹. לפיכך,
25 אם נטפו בפלי וחזר והטביל בהן את האזוב בכונה
26 להזות על דבר המקבל טמאה - הנאתו פשוטה.

(39) פרה, שם. (40) מן האזוב. (41) הטבילה בכוונה לא נכונה פסולה, שהרי התורה אמרה "וטבל..." והזה, אבל המים נשארו בכשרותם. ונראה, שאפילו הזה על דבר שאינו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ה' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נדה מזין עליה". ונראה שדין זה אינו שנוי במחלוקת (כסף משנה). (15) שם: "מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה".

ד. מצות אֶזוּב¹⁶ - שְׁלֹשָׁה קֶלְחִין, וְכָל קֶלֶח וְקֶלֶח גִּבְעוּל אֶחָד. נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה גִּבְעוּלִין. וּשְׁרִיר שְׁנִים¹⁷. או אִם לִקְחָ¹⁸ שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה וְאַגְדָן - כֶּשֶׁר. נִתְפָּרְדוּ הַגִּבְעוּלִין וְנִשְׁרָו הָעֵלִין, אִפְלוּ לֹא נִשְׁאָר מִכָּל גִּבְעוּל מֵהֶם אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא - כֶּשֶׁר; שְׁשִׁירֵי הָאֶזוּב בְּכָל שֶׁהוּא¹⁹. קֶלֶח שֵׁישׁ בּו שְׁלֹשָׁה בְּדִין²⁰ - מִפְּסָקוֹ²¹ וְאַחֵר כֶּף אוֹגֵד שְׁלֹשֶׁת; שְׁמֻצוֹתָ לְהִיּוֹת אֲגָדָה²², אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ בְּתוֹרָה שְׁהִיָּה אֲגָדָה. פֶּסֶקוֹ וְלֹא אֲגָדוֹ או שֶׁאֲגָדוֹ וְלֹא פֶּסֶקוֹ או שֶׁלֹּא פֶּסֶקוֹ וְלֹא אֲגָדוֹ וְהִזָּה בּו - כֶּשֶׁר. הָאֶזוּב הַקָּצֵר²³ - אוֹגְדוֹ²⁴ בְּחוּט עַל הַפּוֹשׁ²⁵ וְכִיּוּצָא בּו, וְטוֹבֵל²⁶ בְּמִים וּמַעֲלָה, וְאוֹחוֹ בְּאֶזוּב וּמִזָּה²⁷. נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם מִן הַחוּט²⁸ הִזָּה אוֹ מִן הַפּוֹשׁ²⁹ אוֹ מִן הַגִּבְעוּל³⁰ - הִזָּאתוֹ פְּסוּלָה³¹.

(16) תחילת הלכה זו נאמרה כבר למעלה ונכפלה כאן כהקדמה קצרה לדינים הבאים אחריה. (17) אם לקח שלושה ואגדם ונאבד אחד מהם מותר להזות בהם לכתחילה. (18) מצוה מן המובחר לקחת שלושה קלחים ואם לקח רק שניים ואגדם מותר להזות לכתחילה. בסוכה יג, א אמרו "לרבנן שלושה למצוה" אבל לא לעכב ופסק רבינו כרבנן. [בבריייתא שם אמרו חכמים שאם נשתייר אחד גם כן כשר, ומדברי רבינו כאן משמע שרק שניים כשרים, ונראה שפסק בזה כרבי יוסי מפני שבמשנתנו אין חולק עליו]. (19) לפני כן המדובר בשיירי מספר הבדים ופסק רבינו שצריך שניים וכאן המדובר בשיירים של כל בד ובד עצמו, ודבר זה התכוון להדגיש בסיומו זה. (20) נראה שרבינו גורס כך במשנה ומפרש, ששלושה בדים יוצאים משורש אחד. בספרי שלפנינו כתוב: איזוב שיש בו שלושה קלחים. (21) מפריד את שלושת הבדים. (22) למעלה (הלכה א בהערה הראשונה) הובאו דברי הספרי חוקת פיסקא קכח, שלמדנו בגזירה שווה מפסח מצרים שמצוותו בשלושה בדים ומגזירה שווה זו עצמה נלמד שמצוה לאגדם. (23) וכשיאחזנו בידו לא יגיע למי החטאת. (24) קושרו. (25) פלך. (26) כשהוא אוחו בכוש. (27) שצריך להזות באיזוב עצמו ולא להניעו על ידי דבר אחר. (28) שאגד בו את בדי האיזוב. (29) שקשרו בו. (30) והזאתו כשירה. (31) מפני שהוא וודאי טמא ואין ספק הזאה מוציאה אותו מידי טומאתו הוודאית.

ה. אין מזין לא ביונקות האזוב ולא בתמרות³², אֶלָּא בַּגִּבְעוּלִין. אֵלּוּ הֵן הַיּוֹנְקוֹת? גִּבְעוּלִין שֶׁלֹּא גָמְלוּ³³. וְכִי שֶׁהָזָה עָלֶיךָ בְּיוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ - פְּטוּר³⁴. וּמֵאִמְתִּי מִזִּין בְּאֶזוּב? מִשְׁנִינָן³⁵. וְאֶזוּב שֶׁהָזָה בּו מִי נִדָּה - כֶּשֶׁר לְטַהֵר בּו אֶת הַמִּצְרֶע. כָּל אֶזוּב שֵׁישׁ לוֹ שֵׁם לִי³⁶ - פְּסוּל. וְהָאֶזוּב שֶׁקוֹרִין אוֹתוֹ אֶזוּב בְּיַחֲדוֹ³⁷ - הוּא הַכֶּשֶׁר, וְהוּא הָאֶזוּב

ההזאה הפסולה מטמאים. (7) לקמן פרק ט"ו הלכה א, שמי חטאת מטמאים כל זמן שלא נעשה מצוותם, פירוש, שלא הוזו על הטמא כהלכתם. (8) למעלה כתב דין זה בהזאה וכאן מוסיף ומשמיענו שגם בטבילה כך הדין.

ב. מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים בְּלֹא הִזָּה, כְּשִׁיבּוֹא לְהִזּוֹת - מוֹנֶה בְּפָנָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמִזִּין עָלָיו בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְטוֹבֵל בְּשִׁבְעִי וּמַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאָרֶץ שֶׁבֹא לְהִזּוֹת, שֶׁאִפְלוּ אָמַר: הַיּוֹם שְׁלִישִׁי שָׁלִי - אֵינוֹ נֶאֱמָן, שֶׁמָּא הַיּוֹם נִטְמָא, לְפִיכָף צָרִיךְ לְמַנּוֹת בְּפָנָיו; אֲבָל חֶבֶר שֶׁבֹא לְהִזּוֹת⁹ - מִזִּין עָלָיו אוֹ עַל כָּלִי מִיָּד¹⁰. מִי שֶׁהָזָה¹¹ עָלָיו בְּשִׁלְשִׁי וְלֹא הִזָּה עָלָיו בְּשִׁבְעִי, וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים - טוֹבֵל בְּכָל עֵת שִׁירָצָה אַחֵר הַשְּׁבִיעִי, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלֵּילָה, וּמִזִּין עָלָיו בַּיּוֹם, בֵּין קֹדֶם טְבִילָה בֵּין אַחֵר טְבִילָה. אִפְלוּ טָבַל בְּלִיל תְּשִׁיעִי אוֹ בְּלִיל עֶשְׂרִי¹² - מִזִּין עָלָיו לְמַחֵר אַחֵר הַגֵּץ הַחֲמִי¹³.

(9) ואומר שהיום יום שלישי לטומאתו. (10) הזאה ראשונה ואחר ארבעה ימים מזים עליו או על כלי הזאה שנייה. (11) רבינו בפירושו למשנה פרה פרק יב, משנה יא מוסר מקור דינים אלה בספרי חוקת פיסקא קכט, ויש שם כמה גירסאות, ורבינו גורס: אין לי אלא ליום שביעי, שמיני, תשיעי ועשירי מניין (פירוש אם לא היזה בשביעי לטומאתו אלא בשמיני, בתשיעי או בעשירי, מניין שהוא טהור)? תלמוד לומר "וחטאו" - מכל מקום (בכל אופן אפילו לא בשביעי). והספרי ממשיך: שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא, תלמוד לומר "וחטאו" ואחר כך "וכבס בגדי ורחץ במים". ומפרש שם רבינו שדרשה אחרונה זו נאמרה רק כשהיזה בשביעי, אבל אם היזה בשמיני או תשיעי ורשאי הוא לטבול קודם ההזאה, ונימוקו, מפני שהכתוב שעליו מסתמך לימוד הספרי מדבר בהזאה בשביעי. ולפיכך פסק למעלה בהלכה א, בהזאת שביעי; "ואחר שיהיה עליו ביום השביעי טובל וכו'" ובהלכה זו בשהיה כמה ימים כותב: "ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין לאחר טבילה". (12) והוא טבול יום עד שקיעת החמה של יום מחר. (13) ואינו צריך טבילה שנייה. ומכל שכן כשטבל לפני שקיעת החמה ונגמרה טהרת הטבילה.

ג. כָּל הַמִּטְמָאִין¹⁴ מִקְבְּלִין הִזָּה. פִּיצַד? זָבִים וְזִבּוֹת נִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמַת - מִזִּין עָלֵיהֶן בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי וְהָרִי הֵם טְהוֹרִין מִטְמֵאֵת מַת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין טְמֵאָה אַחֶרֶת. שְׁנֵאָמַר: וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטְּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. הָא לְמַדָּת, שֶׁהִזָּה מוֹעֵלֶת לוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמֵא. וְכֵן הָעֵרֶל מִקְבֵּל הִזָּה. פִּיצַד? עֵרֶל שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְהִזָּה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי - הָרִי זֶה טְהוֹר מִטְמֵאֵת מַת, וּכְשִׁימּוֹל טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְעִרְבִי¹⁵.

(14) ספרי זוטא חוקת יט ובבריייתא ובזבחים צג, א אמרו:

המשקין עצמם הוכשר לקבל טומאה, וההכשר והטומאה באים כאחת. (49) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (50) רק מחשבת אכילה עושה אותו כאוכל.

פרק שנים עשר

(1) יבאר אדם שנטמא במת והיה עליו כמה הוא השיעור הצריך ליגע בו, נתכוון להזות על שני כלים או על שני בני אדם כאחת והיה על האחד ונפל ממנו לאחר, היה על שני כלים ונסתפק לו אם היה על שניהם כאחת, הכלים שהם חיבור לטומאה ולהזיה או לזה ולא לזה או חיבור לטומאה ולא להזיה.

- א. אדם שנטמא במת והיה עליו - בין שנגע כל שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הנדה. אפילו נפלה הנדה על ראש אצבעו או על ראש שפתו. אבל אם נגעה בלשונו - אינה פלוס; אף על פי שהלשון פאיכרים שפגלוי לענין טמאה, כמו שבארנו, אינן פאיכרים שפגלוי לענין הנדה וטבילה. וכן פלי שנטמא במת והיה עליו - בין שהגיע לגופו של פלי כל שהוא ממי הנדה עלתה לו הנדה.

(2) כרבא (זבחים צג, א), שמפרש דעתם של חכמים שהזאה אינה צריכה שיעור. ופירשו שם בגמרא, שבכלי צריך להיות כשיעור טבילת ראשי גבועלים של האזוב (וכן כתב רבינו לקמן בפט"ו ה"א), אבל על הטמא מספיקה טיפה כל שהיא. (3) מפני שאינה מקום גלוי. מחלוקת רבי ורבנן בקידושין כה, א ופסק כחכמים. (4) דברי עולא שם. (5) בפ"א מהלכות טומאת מת ה"ג. (6) פרה פ"ב מ"ב: "מזין על האדם ועל הכלים אפילו הן מאה".

- ב. שני כלים או שני בני אדם שנתפנו להזות על שניהן כאחת והיה על אחד מהן, ונטפו המים מעל הראשון על השני - הרי השני בטמאתו עד שיפלו עליו המים מהזית המזה, לא מן התמצית. היה על שני כלים ונסתפק לו אם היה על שניהן כאחד או מחברו נמצה עליו - הזיתו פסולה.

(7) דין זה יוצא מהבבא השניה שבהלכה זו, שמקורה במשנה פרה פ"ב, ב. (8) המתמצים ממקום אחר, לא מן האזוב. (9) שספק הזאה אינה מוציאה מידי ודאי טומאה, ואנו אומרים: העמד טמא על חזקתו (ראה למעלה פ"א ה"ד).

- ג. מחט¹⁰ שנתונה על החרש¹¹ והיה עליה, ספק על המחט היה ספק מן החרש נמצה עליה - הזיתו פסולה¹².

(10) שם. (11) וכלי חרס אין לו הזאה. (12) שלוש בבות במשנה זו, ובכולן המדובר בספק הזאה: א. ספק מן החוט, ספק מן האזוב (ראה למעלה פ"א מ"ד); ב. שני כלים; ג. מחט על החרס. ונשנו בסדר "לא זו אף זו", כל בבא מוספה על קודמתה. לא רק בחוט, שהספק הוא אם בכלל

- 1 שאוכלין אותו פעלי פתים; אבל זה שקורין אותו אזוב יין ואזוב פחלית ואזוב מדברי - פסול.

(32) כיס שבו זרע האזוב (רבינו בפירושו למשנה). (33) רכים מאוד, במשנה מפרש רבינו: "הוא אשר בארץ". (34) בשוגג מחטאת ובמזיד ממלקות אם התרו בו למלקות, מפני שגם יונקות אזוב שם, וכשרים מן התורה, ומדברנן לא יצא בהזאה זו וצריך הזאה שנייה. ואם הזו בתמרות חייב. פסק כתנא קמא שם. (35) יוציא ניצה (כיס קטן שהפרח טמון בו לפני פיתוחו). (36) שם נוסף המלווה את השם "אזוב". (37) בלי תוספת.

- ו. אזוב של אשרה³⁸ ושל עיר הנדחת ושל עבודה זרה ושל תרומה טמאה³⁹ - פסולה⁴⁰. של תרומה טהורה - לא יזהה, ואם יזהה - פשר.

(38) אילן ונטעים אחרים שניטעו לשם אליל. כיצא בזה שנינו בסוכה כט, ב, גבי לולב ופירשו בגמרא (שם לא, ב) שהמדובר באשירה דמשה (שבזמן משה) שהתורה אמרה (דברים יב, ג): "ואשריהם תשרפון באש" ולפיכך "כתותי מיכתת שיעוריה" (ככתות וטחון הוא ואין בו שיעור) ולולב צריך שיעור. אבל האשירות שניטעו אחרי כיבוש הארץ אינן טעונות שריפה וכשירות בדיעבד אף על פי שהן אסורות בהנאה, ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (המצוות חובה הן ולא הנאה). ונראה, שגם התוספתא כאן מתכוונת לאשירה שבזמן משה ופסול מפני שאזוב צריך שיעור (הר"ש בפירושו למשנה פרק י"א ז). (39) שם. אזוב שלקטו לאכילה חייב בתרומה ומעשרות. (40) אפילו אם הוא פחות מכביצה ואינו מטמא את מי החטאת (ראה לקמן פרק י"ב הלכה ו). והטעם, מפני שאמרה תורה (במדבר יט, יא) "והזה טהור על הטמא" למדנו שכל העיסוק בהזאה צריך להיות בטהרה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). (41) כיצא בזה שנינו בסוכה לד, ב גבי אתרוג של תרומה ופירשו שם בגמרא (לה, ב) מפני שמפסידה או מפני שמכשירה לקבל טומאה.

- ז. אזוב שלקטו לעצים⁴² ונפלו עליו משקין⁴³ - מנגבו⁴⁴ והוא פשר להזהה⁴⁵. לקטו לאכלין⁴⁶ ונפלו עליו משקין⁴⁷, אף על פי שנגבו - פסול, שהרי נטמא להזהה⁴⁸; שפל המשקין וכל האכלין וכל הפלים⁴⁹ הרי הן פטמאים לענין חטאת, כמו שבארנו. לקטו לחטאת - הרי זה ננלקט לעצים⁵⁰, ואם נפלו עליו משקין - מנגבו ומזה בו.

(42) אזוב שלא נלקט בכונה לאוכלו אינו מקבל טומאה, מפני שאינו מיוחד למאכל אדם ואף על פי שיש אנשים שאוכלים אותו, אבל דבר שהוא מיוחד למאכל אדם, אפילו אם לקטו להסקה - מקבל טומאה. (43) אפילו טמאים ממש. כדי שלא תתערבנה טיפות המשקין במי החטאת. (44) שהרי אינו מקבל טומאה. (46) מחשבתו עושה אותו אוכל וראוי לקבל טומאה כשיוכשר באחד משבעת המשקין. (47) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (48) בנגיעתו במשקין שלא נטהרו לחטאת ועל ידי אותם

ו. שֶׁלֶל²⁷ הַפּוֹכְסִין²⁸ וְהַבֹּגֵד שֶׁהוּא תָּפוּר בְּכָלֵאִם²⁹
וְהֵן עוֹמְדִין לְהַתִּירָן³⁰ - אֵינוֹ חֹבֵר לְהִזְהָה³¹, וְהָרִי הֵן
חֹבֵר לְטִמְאָה. וְכֵן הַסֵּלִים³² שֶׁבִּקְנָתָל³³, וְהַמָּטָה שֶׁל
טִרְבֵּל³⁴, וְקָרֵן שֶׁל פְּלִיכָה³⁵, וְקִרְנִים שֶׁל יוֹצְאֵי
דְּרָכִים³⁶, וְשִׁלְשֵׁלַת הַמִּפְתָּחוֹת³⁷ - חֹבֵר לְטִמְאָה וְלֹא
לְהִזְהָה; אֲלֹא צָרִיךְ שִׁנְעוּ הַמִּים מִן הַמִּזָּה בְּכָל סֵל
וְסֵל, וּבְכָל מִפְתָּח וּמִפְתָּח, וּבְכָל קָרֵן וְקָרֵן, וּבְכָל
קוֹרֶה וְקוֹרֶה מִמָּטָה זֶה הַמִּפְתָּלִת.³³

(27) תפירה שנעשתה לזמן קצר. (28) דרכם של כובסים לחבר בגדים קטנים עם גדולים, כדי שלא יאבדו אגב כביסה או כדי שלא להחליפם בבגדים של אחרים. (29) שעטנז, צמר ופשתים יחדיו, כגון שתפר בגדי צמר בחוט פשתן. (30) מפני האיסור, ולפיכך אין זה חיבור גמור. ואף-על-פי שהתפירה כשהיא לעצמה היא בת קיימא. (31) אם הזה על אחד מהם לא נטהר השני, ואף-על-פי שלטומאה הם חיבור. (32) פרה פי"ב מ"ט. (33) סלים גדולים קשורים יחד, ומובילים בהם פירות על גבי חמורים, והם תלויים אחד מימין החמור והשני משמאלו (ר"ש שם. וכנראה גם רבינו בפירושו התכוון לכך, אלא שקיצר). (34) כלי לדוש בו תבואה, והוא מחובר מכמה חלקים מתפרקים. (35) מיטת מתים שרגליה מתפרקות, והרגל נקראת "קרן" (רבינו בפירושו). (36) כלים בתבנית קרן עשויים חוליות חוליות, ומשתמשים בהם לשתיה. (37) שתלויים בהם כמה מפתחות.

ז. הַמַּחְבֵּר³⁸ שֶׁלֹּשׁ פִּסְתוֹת³⁹ שֶׁל צֶמֶר, וְשֵׁשׁ שֶׁל פִּשְׁתָּן, או שְׁלֹשָׁה סְדִינִים, או שְׁתֵּים עָשָׂר מִטְפָּחוֹת - הָרִי אֵלָיו חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזְהָה⁴⁰; יֵתֵר מִכָּאן⁴¹ - חֹבֵר לְטִמְאָה⁴² וְלֹא לְהִזְהָה⁴³. חֲלוּק אֶחָד וְטִלִּית אַחַת וְקְלוֹבִקְרִין אֶחָד - הָרִי הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזְהָה, אֲפִלּוּ הֵיוּ אֲרָפִין בְּיוֹתֵר או רְחִבִּין בְּיוֹתֵר, כֹּל שֶׁהֵן⁴⁴. וְאִי זֶהוּ קְלוֹבִקְרִין? זֶה שְׁנֵי בָּגָדִים שֶׁמְגִיחִין צֶמֶר גָּפֶן בְּיָגִיחָן וְתוֹפְרִין אוֹתָן קֹאחַת וְעוֹשִׂין מֵהֵן חֲלוּק לִימּוֹת הַגָּשְׁמִים.⁴²

(38) כלים פכ"ט מ"ב. (39) בגד עב שמתכסים בו מפני הקור. (40) דינם כבגד גדול אחד, כמו בהלכה ה. (41) אם חיבר יותר מהמספר האמור כאן. (42) לחומרא, כדין התורה. (43) אין רגילים לחבר כל-כך הרבה בגדים ביחד, ומפני כך יפרידו אותם. וגזרו חכמים שלא תספיק הזאה על בגד אחד, כמו בשלל הכובסים. משמע, שההזאה מועילה רק לאותו בגד שעליו הזה, וכל האחרים - אפילו המספר הקבוע בראש הלכה זו - לא נטהרו. (44) כל גודל שהוא.

ח. פְּסוּיִים⁴⁵ הַמַּחֲסֵם⁴⁶ שֶׁמַּחְבֵּר בְּשִׁלְשֵׁלַת⁴⁷: הַזֶּה עַל הַמַּחֲסֵם - טָהוֹר הַכֹּל⁴⁸; הַזֶּה עַל הַפְּסוּי - לֹא טָהוֹר הַמַּחֲסֵם⁴⁹ עַד שִׁנְיָה עָלָיו.⁴⁵

(45) פרה פי"ב ה"י. (46) כלי גדול לחמם בו מים.

נפלה הטיפה מן האזוב, אלא גם בשני כלים, שבוודאי נפלה הטיפה מן האזוב והגיעה גם לכלי השני - פסולה. ויותר מזה, לא רק בשני כלים שהטיפה שנפלה על כלי אחד נעשית מצוותה ואינה ראויה יותר להזאה, אלא אפילו במחט על החרס, שאפילו אם נפלה על החרס לא נעשית מצוותה, ואפשר לחשוב שאפילו ניתזה מן החרס ונפלה על המחט היא כשרה, משמיעה אותנו המשנה שהיא פסולה, מפני שההזאה צריכה לבוא ישר מן האזוב על הכלי הטמא (תפארת ישראל).

ד. פְּלִים¹³ הַמִּפְצָּלִין¹⁴ שֶׁמַּחְבֵּרִין זֶה לָזֶה בְּמַסְמְרִים, כְּגוֹן מִסְפָּרֶת¹⁵ שֶׁל פְּרָקִים¹⁶ וְאִיזְמֵל שֶׁל רְהִיטָנִי¹⁷ וְכִיּוֹצָא בָּהֶן: בְּשַׁעַת מְלֹאכָה¹⁸ - חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזְהָה¹⁹, שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה²⁰ - אֵינוֹ חֹבֵר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. פִּיּוֹצֵר הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזְהָה? שֶׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - נִטְמָא הַשֵּׁנִי²¹, וְאִם הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - עָלְתָה הִזָּה לְשִׁנְיָהּ, וְכֹאֵלּוּ הֵן גּוֹף אֶחָד. וְכִיּוֹצֵר אֵינוֹ חֹבֵר לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזְהָה? שֶׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - לֹא נִטְמָא חֲבֵרוֹ, וְאִם נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶן וְהִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה - לֹא טָהוֹר חֲבֵרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מַחְבֵּרִין. וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים²² גָּזְרוּ, שִׁנְיָהּ חֹבֵר לְטִמְאָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, גָּזְרָה מִשּׁוּם שַׁעַת מְלֹאכָה, וְלַעֲלוֹם אִם נִנְעָה בְּאֶחָד מֵהֶן טִמְאָה - נִטְמָא חֲבֵרוֹ. וְכֵן גָּזְרוּ עַלֵּיהֶן, שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֹבֵר לְהִזְהָה אֲפִלּוּ בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, גָּזְרָה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלֹאכָה, וְלַעֲלוֹם אִם הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן - לֹא טָהוֹר חֲבֵרוֹ, עַד שִׁנְיָה גַם עָלָיו. הִנֵּה לְמַדָּת, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה שׁוֹמֵעַ חֹבֵר לְטִמְאָה וְאֵינוֹ חֹבֵר לְהִזְהָה - אֵין זֶה אֲלֹא גָזְרָה מִדְּבָרֵיהֶם²³, עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ.²²

(13) שבת מח, ב. (14) חלקי הכלי מתפרקים, ובשעת מלאכה החלקים מחוברים. (15) מספריים. (16) חלקים. (17) רש"י מפרש "דפוס של עץ שמכניסים בו איזמל, ובו מחליקים את הקרשים" (מעצד). אולם רבינו מתכוון כנראה לכלי אחר, שהרי כתב: "שמחברים זה לזה במסמרים" ומעצד אין חלקיו מחוברים במסמרים. (18) בזמן שהאדם משתמש בהם. (19) מבואר לקמן. (20) ואפילו כשהפרקים מחוברים. (21) כאילו נגע הוא בטומאה. (22) כרבא, שם מט, א. (23) שמן התורה אין הבדל בין חיבור לטומאה ובין חיבור להזאה, וכל מה שהוא חיבור לטומאה הוא חיבור להזאה.

ה. שְׁנֵי פְלִים שֶׁמַּחְבֵּרִין עַד שִׁנְעִשׁוּ כְּגוֹף אֶחָד, כְּגוֹן שֶׁתִּפְרֹר שְׁנֵי בָּגָדִים או שְׁתֵּי יְרִיעוֹת - הָרִי אֵלָיו חֹבֵר לְטִמְאָה²⁴ וְלְהִזְהָה²⁵, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכֹלִי אֶחָד²⁶.

(24) לחומרא. (25) לקולא, אפילו מדרבנן. (26) ראה ההלכה הבאה.

(47) למיחם. (48) מפני שהמיחם הוא עיקר הכלי, והכיסוי טפל לו. כבית-הלל שם. (49) בזה גם בית-הלל מודים.

הכלי תחוב בו. (69) הקדוחות מהדקות יותר ואין רגילים לנתקן, והחרוקות מתנתקות בנקל.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר שמעלות יתרות עשו בטהרת החטאת ומה הן, הכל נאמנין על טהרת חטאת מפני חומרתה.

א. מעלות יתרות² עשו בטהרת החטאת³: שהאדם הטהור, אפלו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי המזבח, אינו טהור לחטאת⁴ ולא לשרפת הפרה ולא למלוי המים ולא לקדש⁵ ולא להזות עד שיטבל לשם חטאת ואחר כך יהיה טהור לחטאת. וכן הכלים, אפלו מזרק שפצצה, אינו טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין וכל המשקין, אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין חטאת כאכלין ומשקין המטמאין.

(2) דרגות טהרה יוצאות מן הכלל. (3) טהרת פרה אדומה. (4) לשחיטה, קבלת הדם והזאתו. (5) לתת את אפרה במים חיים על-מנת להזות מהם על הטמאים. מקור הלכה זו, בחגיגה כ, א.

ב. כל כלי הראוי למשכב או למושב, אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש, הרי הוא לגבי חטאת כמדרס הזב⁷ עד שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן גודגדא⁸ היה אוכל בטהרת הקדש כל ימיו, והיה מטפחתו כמדרס הזב לענין החטאת⁹.

(6) שם. (7) המונח "מדרס" כולל משכב, מושב, מרכב ומדרס, ודיניהם מפורשים בהל' מטמאי משכב ומושב. (8) מגדולי התנאים. (9) היה מקפיד על מאכלי חולין שלו שיהיו טהורים, כטהרת דברים קדושים.

ג. כל¹⁰ וכל הטמאות¹¹, אף על פי שאינו מטמא אדם ולא כלים אפלו לקדש, כמו שפארנו¹² - הרי הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו¹³: המקדש¹⁴ את מי חטאת לא ינצל את הסנדל, שפלו משקין¹⁵ על הסנדל ונמצא הסנדל טמא, שפל המשקין טמאין הן לגבי חטאת, ויתטמא זה המקדש בנגיעתו בסנדל¹⁶, ונמצאו מי חטאת טמאים¹⁷.

(10) פרה פ"ח מ"ב. (11) הנוגע באב הטומאה נקרא ראשון, והנוגע בו הוא שני, וכן הלאה. וכולם נקראים וכל הטומאה. (12) בהל' טומאת מת פ"ה ה"ד. (13) במשנה, שם. (14) הנותן את האפר על המים. (15) שאינם טהורים לחטאת, ומטמאים אדם ובגדים לחטאת. ולמה לא חששו שמה יפלו משקין על בגדיו, מפני שדרכם של משקין ליפול על הסנדלים וקשה להזהר מזה (ע"פ פירושו של ה'ברטנורא' למשנה. ראה רב"ד וכסף-משנה. וראה 'תוספות יום-טוב' במשנתנו). (16) אם תיפול הטיפה על רגלו, לא תטמא את האדם, שמשקין מטמאים כלים בנגיעה, אבל את האדם אינם מטמאים אלא אם-כן נגעו בידי (לקמן

ט. הווג⁵⁰ והענבל⁵¹ - חבור לטמאה ולהזאה, ואם הזא על אחד מהן - טהרו שניהן⁵².

(50) שם מ"ט. (51) הלשון של הפעמון המתנועע, ודופק על הווג המקיפו. (52) מפני שהם כלי אחד ואין מפרידים אותם.

י. הטוי⁵³ שטוים בו הפשתים או שזרין בו החבלים - שלשה גופין יש בו: העץ שמלפפין עליו הטוי, והוא הנקרא פוש⁵⁴; והנחשת או הפזול שבראש העץ, והוא הנקרא צנורא, שבה פותלין וטוין; והרחים שבאמצע הפוש, והיא הנקראת פקא⁵⁵. הכוש שפותלין בו⁵⁶ החבלים שנטמא - לא יזה⁵⁷ על הפקא שלו ולא על הפוש⁵⁸, אלא על הצנורא⁵⁹; ואם הזא על אחד משלשתן - טהר הכל. ושל פשתן⁶⁰ - מזה על אחד משלשתן לכתחלה, ששלשתן חבור.

(53) שם מ"ח. (54) לפעמים משתמש רבינו במונח כוש לפלך בשלימותו, וכן במשנה, אבל בעיקרו הוא מגדיר את העץ בלבד. (55) בפירושו לכלים פ"ט מ"ז, כותב רבינו שהפיקה היא בראש הכוש. פירוש, בראשו השני של הכוש, וכן פירשו כל מפרשי המשנה כאן. (56) כאן הכוונה לפלך בשלימותו. (57) לכתחילה. (58) העץ שמלפפים עליו. (59) שהיא עיקר הכלי. (60) חלקי הפלך שטוים בו פשתן, הם יותר מהודקים מאשר חלקי הכלי ששזורים בו חבלים.

יא. עזרי⁶¹ של צריסה⁶² שהוא מחבר לפקות⁶³ - חבור לטמאה ולהזאה⁶⁴. המלבן של מטות⁶⁵ - אינו חבור לא לטמאה ולא להזאה⁶⁶.

(61) שם. (62) רגילים היו לעשות שוליים של עור למיטות של תינוקות, ועניבות יוצאות מצידיהם, וכעין כפתורים היו תלויים בדפנות העריסה ליד השוליים ומחברים אליהם את העניבות. ולפעמים, כשהשוליים מלוכלכים ביותר, מורידים את השוליים כדי לנקותם. (63) לכפתורים. (64) מפני שהכול כלי אחד, ואין מורידים את העור אלא במקרים יוצאים מן הכלל, ובהפסק זמן רב. (65) רבינו מפרש במשנתנו שמלבן הוא "מרובע של עץ מורכב למעלה מן המיטה". בהלכות כלים פרק ד הלכה ב, מבוארת תבנית המיטה וחלקיה. ראה שם. (66) מפני שחיבורו רופף, וכשמזיזים את המיטה מורידים את המלבן. [הר"ש מפרש שמלבנות מונחים תחת כרעי המיטה].

יב. כל ידות הכלים⁶⁷ הקדוחות⁶⁸, כגון נצב הספין וכיוצא בו, שהנצב נקיב והפזול נכנס בו - חבור לטמאה ולהזאה. אבל הידות החרוקות, כגון עץ החנית, שהעץ נכנס בפזול - אינו חבור להזאה⁶⁹.

(67) שם. (68) מלשון מקדח. יש בהן חור עמוק, וקצה

22 אָפּלוּ לֹא נִטְמָאוּ אֶלָּא אַחֲרָיו בְּלִבְד לִגְבִי חֲטָאתָּ³⁵,
23 כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין בְּאַחֲרָיו, וְנִגַּע פְּלִי זֶה בְּכָלִי שְׁנִי
24 וְשְׁנִי בְּשִׁלְשִׁי - נִטְמָאוּ הַפְּלִים כֻּלָּן לִגְבִי הַחֲטָאתָּ,
25 וְאָפּלוּ הֵן מֵאָה.

(33 פרה, פ"ב מ"ז. (34 שם מ"ח. (ראה 'תפארת ישראל' 'בועז' יד, שבכלים החמירו יותר מבאדם, שאדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת אינו מתטמא אלא אם נגע בידיו, אבל אם נגע בגופו לא נטמא, וכלי מתטמא בכל נגיעה שהיא). (35 המילים "לגבי חטאת" מיותרות, ומקומן בסוף ההלכה לפני הפסיקה "אפילו הן מאה", ונכפול כאן בטעות. אם נקיים הגירסא כמו שהיא לפנינו, אפשר לטעות ולפרש שגם לגבי חטאת לא נטמא תוכו כשנגעו באחוריו. ומשנתנו אומרת בפירוש: לגין של חטאת שנטמאו אחרי - נטמא תוכו.

26 ז. כָּל הָרְאוּי³⁶ לְהִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס הַזֶּבֶב³⁷, אֵף עַל פִּי
27 שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשִׁי³⁸, אִם הֵינִדּוּ³⁹ הַטָּהוֹר לְחֲטָאתָּ -
28 נִטְמָא, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. וְכֵן הַטָּהוֹר לְחֲטָאתָּ
29 שֶׁהִנִּיד אֶת הָאָדָם שֶׁאִינוּ טָהוֹר לְחֲטָאתָּ⁴⁰, או שֶׁהִנִּיד
30 אֶת רֶקֶוּ אוֹ אֶת מִימֵי רִגְלָיו שֶׁל אָדָם זֶה⁴¹ - נִטְמָא,
31 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. אֲבָל פְּלִי שֶׁאִינוּ רְאוּי לְמִדְרָס
32 - אִינוּ מִטְמָא אֶת הַטָּהוֹר לְחֲטָאתָּ אֶלָּא אִם כֵּן נִגַּע בּוֹ.

(36 שם פ"א מ"א. (37 כלים המיוחדים לשכיבה, לשיבה ולרכיבה. פירי דיניהם מבוארים בהל' משכב ומושב. (38 הר"ש מפרש משנתנו בטהור לתרומה, אבל הטהור לקודש אינו מטמא בלא נגיעה (ראה לקמן הערה נב, והשלמות שם). (39 הזיוז. במשנה שם שנינו: "כל הראוי לטמא מדרס - מדף לחטאת", ומפרש רבינו (וכן הר"ש) שאם הסיטו הטהור לחטאת, נטמא טומאת מדף. פירוש, טומאה קלה מדרבנן, מלשון המקרא (ויקרא כו, לו): "קול עלה נדף" (רבינו, בפירושו שם). (40 אע"פ שהוא טהור לקודש (ראה השלמות). (41 בתוספתא שם נאמר דין רוקן ומימי רגליו בשם רבי, ובטהור לתרומה. וסובר רבינו שהתרומה לא דוקא, הוא הדין לקודש.

33 ח. כָּלִי⁴² הַטָּמֵא⁴³ בְּטָמֵא מֵת⁴⁴, אִם הֵנִידוּ הַטָּהוֹר
34 לְחֲטָאתָּ - נִטְמָא, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ, וְאֵף עַל
35 פִּי שֶׁאִין טָמֵא מֵת מִטְמָא בְּמִשָּׁא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁴⁵.
36 בִּיעֵד ? מִפְּתַח שֶׁהוּא טָמֵא מֵת שֶׁהִיהָ תְּלוּי בְּדֹלֶת
37 וְסִגְר הַטָּהוֹר לְחֲטָאתָּ אֶת הַדֹּלֶת, הוֹאִיל וְהִנִּיד אֶת
38 הַמִּפְתָּח הַטָּמֵא - נִטְמָא⁴⁶. וְכֵן אִם הִסִּיט אֶת הַשֶּׁרֶץ
39 וְאֶת שִׁכְבַּת זֶרַע⁴⁷ - הִרִי זֶה טָמֵא לְחֲטָאתָּ, אֵף עַל
40 פִּי שֶׁאִין אֵלּוּ מִטְמָאִין בְּמִשָּׁא, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר⁴⁸.

(42 שם. (43 טמא ממש. מדובר, בדבר שאינו ראוי למדרס. (44 מן התורה. בתוספתא שם, אנו שונים: "טמא שאמר, טמא מת ולא טמא מדף". פירוש, הדין שהנדה מטמאה בלא נגיעה נאמר רק בטומאה דאורייתא ולא בטומאה קלה מדרבנן. (45 בפ"ה מהל' טומאת מת ה"ט. (46 ראה השלמות לה"ז. (47 תוספתא שם. בתוספתא

ה"י), והכלי שנטמא במשקין מטמא את האדם בכל נגיעה שהיא. "והרי הוא (האדם) אומר: מטמאין לא טימאני, ואתה טמאתני" (מליצת המשנה). (17 שאין מונים לחטאת ראשון ושני ושלישי (לקמן ה"ו).

1 ד. מִי שֶׁנִּטְמָאוּ יָדָיו¹⁸ בְּלִבְד¹⁹ בְּדִבְרֵים הַמִּטְמָאִין אֶת
2 הַיָּדִים, כְּגוֹן שֶׁנִּגַּע בְּאֶבְלִין או בְּמִשְׁקִין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן,
3 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשׁ וְאִינוּ צָרִיךְ אֶלָּא
4 טְבִילַת יָדָיו²⁰ בְּלִבְד, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר²¹ - הִרִי נִטְמָא כָּל
5 גּוּפוֹ לְעִנְיַן הַחֲטָאתָּ וְצָרִיךְ טְבִילָה²². אָפּלוּ לֹא
6 נִטְמָאת אֶלָּא יָדוֹ אֶחָת²³ - נִטְמָא כָּלּוּ, וְהִרִי הוּא
7 רִאשׁוֹן לְטָמְאָה²⁴.

(18 שם פ"ב מ"ז. (19 וגופו לא נטמא. (20 לקודש צריכות טבילה בארבעים סאה. (21 בפ"ח מהל' אבות הטומאות ה"ז. (22 טבילת כל הגוף. (23 בפרה פ"י מ"ב, שנינו: "הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו - טמא", משמע אפילו בידו אחת. (24 לא נתבאר כוונתו, הרי בחטאת אין מונים ראשון ושני כלל, כמו שיתבאר בה"י. ראה 'חזון איש' שהתבלט בזה, ולא מצא יישוב לתמיהה זו.

8 ה. כָּל הַטָּעוֹן טְבִילָה²⁵, בֵּין מִן הַתּוֹרָה בֵּין
9 מִדְּבִרֵיהֶם, מִטְמָא²⁶ אֶת מִי חֲטָאתָּ²⁷ וְאֶת אֶפֶר
10 הַחֲטָאתָּ וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ מִי חֲטָאתָּ בְּמִגְעָה²⁸ וּבְמִשָּׁא²⁹. וְכֵן
11 מִטְמָא אֶת הָאֹזֹב הַמְּכַשֵּׁר³⁰, וְאֶת הַמִּים שֶׁנִּתְמַלְאוּ
12 וְצָדִין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ, וְאֶת הַכָּלִי הַרִיקָן הַטָּהוֹר
13 לְחֲטָאתָּ. מִטְמָא כָּל אֶחָד מֵאלּוֹ בְּמִגְעָה אֲבָל לֹא
14 בְּמִשָּׁא³¹. וְטָמֵא שֶׁנִּגַּע בְּמִקְצַת אֶפֶר חֲטָאתָּ - פָּסֵל
15 אֶת כָּלִי³².

(25 שם פ"א מ"ו. (26 אפילו אם טבל לקודש, אלא שלא התכוון לטהרת חטאת. (27 שניתן עליהם האפר. (28 אם נגע בהם. (29 אם הוא נשא אותם בלא נגיעה, כגון שהכלי עם מי החטאת היה מונח על דבר שאינו מקבל טומאה, והטמא הגביהו או הזיזו ממקומו. (30 שנרטב במשקין טהורים לחטאת, שאם נרטב במשקין שאינם טהורים לחטאת, כבר נפסל לפני נגיעת הטמא. (31 לא גזרו חומרת משא אלא על דברים המקודשים לחטאת, אבל לא למזומנים לחטאת טרם שנתקדשו. פסק כחכמים, שם. (טומאת משא האמורה בכל מקום, פירושה שהטהור נשא את הטומאה, אבל כשטמא נושא את הטהור מטמא בזב בלבד, כמו ששנינו בשבת פג, א "שלא מצאנו לו חבר בכל התורה כולה", אלא שמעלה יתירה עשו בחטאת). (32 עדויות, פ"ח מ"א.

16 ו. אִין מוֹנִין³³ לְחֲטָאתָּ רִאשׁוֹן וְשְׁנִי וְשִׁלְשִׁי כְּדָרֶךְ
17 שֶׁמוֹנִין לְתִרְוּמָה וְלִקְדָּשׁ. בִּיעֵד ? עֲשֵׂה שֶׁטְּבִילוֹ לְשֵׁם
18 חֲטָאתָּ וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן, אָפּלוּ לֹא נִטְמָא אֶלָּא לִגְבִי
19 חֲטָאתָּ בְּלִבְד, כְּגוֹן שֶׁנִּטְמָאת יָדוֹ בְּלִבְד, וְנִגַּע בְּחִבְרוֹ
20 וְחִבְרוֹ בְּחִבְרוֹ, אָפּלוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן טָמֵאִין לְחֲטָאתָּ.
21 וְכֵן כָּלִים³⁴ הַטָּהוֹרִים לְחֲטָאתָּ שֶׁנִּטְמָא פְּלִי מֵהֶן,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטף (כלים שיש להם טהרה במקווה, נקראים בלשון חכמים "כלי שטף") גזרו (רבינו, שם).

יא. הטהור לחטאת⁶² שהכניס ראשו ורבו לתוך מים
שנתמלאו לחטאת - נטמא, מפני שהן שאובין⁶³; 13
ומדברי סופרים, שהבא ראשו ורבו במים שאובין - 14
נטמא, כמו שיתבאר⁶⁴. 16

(62 שם פ"א מ"ג. 63 מים הנמצאים בכלים נקראים "שואבים", ואינם מטהרים את הטובל בהם. 64 בפ"ט מהל' אבות הטומאות ה"א. מפני שאמרו, שמי חטאת אינם מטמאים את הטהור לחטאת כמו שמטמאים את שאינו טהור, אפשר לטעות ולומר שגם הבא ראשו ורובו בהם לא נטמא, מלמדת המשנה שאין דבר כן, אלא מטמאים אותו כמו מים שאובים אחרים. (רבינו בפירושו שם מבאר, שהוא נעשה ראשון לטומאה ואוכלין הנוגעים בו נעשו שני, ואף-על-פי שמים שאובים אחרים עושים את האדם שני לטומאה (רבינו בהל' אבות הטומאות, שם). והטעם מפני שהוא נטמא כשני, ונפסל לחטאת, והטמא לחטאת נטמא בנגיעה במי חטאת ונעשה ראשון (רבינו במשנתנו). ראה 'תפארת ישראל' במשנתנו, 'בועז' אות יג).

יב. הכל נאמני⁶⁵ על טהרת החטאת, ואפלו עמי
הארץ⁶⁶, מפני חמרתה, ומעלות אלו שעשו בה הכל
נהרין בה. והרי נאמר בתורה: והיתה לעדת בני
ישראל למשמרת - כל ישראל ראויין לשמירה⁶⁷. 17
לפיכך, עם הארץ שהביא כלי מביתו, אפלו כלי
חרס⁶⁸, ואמר: כלי זה טהור לחטאת - הרי זה
טהור, ומקדשין בו ומזין ממנו, ואף על פי שאותו
כלי טמא לקדש ולתרוקמה. וכן עם הארץ שאמר:
טהור אני לחטאת, או שהיו מי חטאת אצלו ואמר:
טהורין הן - נאמן; שאין אדם מישראל מזלזל בה. 18

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת או שהיו מי חטאת אצלו ואמר טהורין הן נאמן שאין אדם מישראל מזלזל בה".

וצריך להבין מדוע לא נקט הרמב"ם הטעם שהובא בגמרא לדין נאמנות עם-הארץ בפרה אדומה: "כדי שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ושוורף פרה אדומה לעצמו". ויש לבאר הטעם על-פי דיוק לשון הרמב"ם (בדין טומאת עם-הארץ ברגל) ש"עם-הארץ הרי הוא בחזקת טמא" ולא כתב שחכמים גזרו עליו טומאה כי גזירת חכמים אינה רק מחשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על ע"ה חזקת טומאה כיון "שאינן בקיאין בדקדוקי טהרות וטומאות" לכן הן בחזקת טומאה. מסיבה זו לא הביא הרמב"ם שם את הטעם המובא בגמרא "משום איבה" כי מטעם זה לא היו חכמים מפקיעים חזקת טומאה, אלא רק משום שמפני חומרתן אין מזלזלים בה ולכן "הרי זה בחזקת טהורה". מאותה הסיבה לא הביא הרמב"ם טעם הגמרא בדין נאמנות עם-הארץ על טהרת פרה אדומה "שלא יהא כל

שלפנינו כתוב: "ואת הנבילה". והגר"א מוחק את המילים האלו. ונראה שגם רבינו אינו גורסן, מפני שנבילה מטמא במשא אפילו חולין. (48 שרץ - לקמן בפ"ד מהל' אבות הטומאות ה"ב. שכבת זרע - שם ה"א).

ט. הטהור לחטאת⁶⁹ שנגע בכלים שהיו למעלה מן
הזב⁵⁰ וכיוצא בו, והן הנקראין מדף, אף על פי
שהוא⁵¹ טהור לקדש⁵² - נטמא לחטאת⁵³. וכן כלי
הטהור לחטאת שנגע במדף - נטמא לחטאת. 1

(49 שם מ"ב. 50 ולא נגע בהם הזב, כגון שהיו הרבה כלים מונחים עליו זה על גבי זה, ורק התחתון נגע בו ונטמא מן התורה. אבל העליונים לא נטמאו מן התורה, אבל חכמים גזרו עליהם טומאה משום שדומים לכלים שהזב שוכב עליהם, שכולם, אפילו מאה, טמאים מן התורה. וטומאה זו נקראת "מדף" (ראה פ"ו מהל' משכב ומושב ה"ג). (51 הנוגע. 52 פירוש, לא נטמא לקודש מפני שמדף דינו כראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא את האדם. 53 ואף-על-פי שהכלים אינם ראויים למדרס, שאם הם ראויים למדרס מטמאים אפילו כשהנידס בלי נגיעה. (ה'כסף משנה' בשם הר"י קורקוס, שואל: הלא נגיעה מטמאה גם בכלים טהורים לגמרי אלא שאינם טהורים לחטאת (למעלה בסוף ה"ז) ומה בא להשמיענו כאן בנגיעה במדף? והשיב, שכלים טהורים מטמאים רק אם נגע בידי, אבל נגיעה בגופו אינה מטמאה, בדומה לאוכלין ומשקין, אבל מדף מטמא גם אם נגע בגופו). (ראה השלמות).

י. הטהור לחטאת⁵⁴ שנגע באוכלין ומשקין, בין
טהורין בין טמאים, שכל אוכלין ומשקין לגבי
חטאת אינן טהורין, אם נגע בהן בידו - נטמא כל
גופו, כמו שבארנו⁵⁵. נגע בהן ברגלו⁵⁶ או בשאר
גופו או שהסיתן בידו ולא נגע בהן - טהור⁵⁷. וכן⁵⁸
אם נגע⁵⁹ בתנור⁶⁰ וכיוצא בו משאר פלים שאינם
טהורין לחטאת⁶¹ - נטמא פלו; אבל אם נגע ברגלו
בהן - הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה. 5

(54 משנה, שם. 55 למעלה ה"ד. 56 ה'כסף משנה' מפרש, שההבדל בין נגיעה בידי לבין נגיעה בשאר חלקי הגוף נאמר באוכלין ומשקין טהורים, אבל לא בטמאים ממש. והביא ראיה מהלכה הקודמת בנגע בכלים, שלא חילק בין מגע ידיים לבין מגע הגוף. (ב'אור שמח' דחה ראיה זו, מפני שאין לדמות אוכלין לכלים, שכלים ראויים להיות אב הטומאה ויש מקום לגזור גם כשהם וולד הטומאה, אבל אוכלין ומשקין אינם נעשים אב הטומאה. וכן משמע גם מלשונו של הר"ש בפירושו למשנתנו. והבדל זה בין ראויים להיות אב הטומאה לשאינם ראויים, כתב רבינו עצמו בפירושו למ"ד (ראה הערה אחרונה בהלכה הקודמת). 57 כחכמים, במשנה שם. וגם בזה מדובר בין בטהורים ובין בטמאים (תפארת ישראל, וכן גם ב'אליהו רבה' שם). 58 שם מ"ד. 59 בידו. 60 של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם (רבינו בפירושו למשנה). 61 שלא גזרו על כלי חרס שנגעו בגוף האדם, אבל כלי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מכניס אותנו לבעייה הסבוכה שהתלבטו בה רבים - ראשונים ואחרונים - אם גזירת חכמים מועילה לעניינים שהם דברי תורה. (5) שיש בו דברים המטמאים באוהל. (6) לחלק הארובה הנמצא בתוך הבית ולא יצא מפי הארובה לבית. (7) טפח אורך וטפח רוחב ברום טפח ואין טומאה נכנסת בפחות משיעור זה. והטעם, מפני שאין המקום טהור. שהרי האפר בתוך הבית הטמא וזה דומה לכלי חרס העומד על השרץ. (8) אלא מונח על פי הארובה. (9) מפני שהטומאה נכנסת לארובה והכלי אינו חוצץ ונכנסת הטומאה לתוך הכלי.

ב. הִיָּה הַכֵּלִי שֶׁל אֶבֶן¹⁰, בֵּין שְׁנֵי בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח¹⁵
בֵּין שְׁאִין בָּהּ - הָאֶפֶר טָהוֹר¹⁶.

(10) שאינו מקבל טומאה כלל אפילו מדברי סופרים לא מגבו ולא מתוכו. (11) כשאינו משולשל (כסף משנה). מפני שאינו מקבל טומאה כלל הוא חוצץ.

ג. וְכֵן כָּלִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ אֶפֶר אוֹ מִיָּם מְקַדְּשִׁים וּמִקְוָה צְמִיד פְּתִיל¹² וְנִתּוֹן בְּאֵהָל הַמֶּת - הָרִי הָאֶפֶר וְהַמִּיָּם טָמְאִים. שְׁאִין אֶפֶר הַחֲטָאֵת נִצְלָת בְּצִמִּיד פְּתִיל; שְׁנֵאֲמַר: בְּמָקוֹם טָהוֹר, וְאִין זֶה מָקוֹם טָהוֹר.

(12) לשון המקרא (במדבר יט, טו) ופירוש, כלי חרס מכוסה בכיסוי מהודק ומחובר.

ד. וְכֵן אֶכְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁל קֹדֶשׁ¹³ אֵינָן נִצְלִין בְּצִמִּיד פְּתִיל¹⁴. אֲבָל מִיָּם שְׁאִינָן מְקַדְּשִׁין וְכָלִי רִיקָן הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת - נִצָּל בְּצִמִּיד פְּתִיל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהֵיוּ הַבְּעָלִים טָהוֹרִים; אֲבָל אִם נִטְמָאוּ הַבְּעָלִים - נִפְסְלוּ הַמִּיָּם בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיוּ. פִּיֶּצֶד? הֵיוּ מִיָּמִיו מְקַפֵּין צְמִיד פְּתִיל וְהָיוּ אֵלֶּם¹⁵ בְּאֵהָל הַמֶּת - שְׁגִיָּה טָמְאִים. הִיָּה הוּא מִבְּחוּץ וְהַמִּיָּם שְׁאִינָן מְקַדְּשִׁין מִבְּפָנִים¹⁶ - שְׁגִיָּה טָהוֹרִין¹⁷. הוּא בְּפָנִים וְהַמִּיָּם בְּחוּץ - כִּשְׁם שֶׁהוּא טָמֵא, כִּף מִיָּמִיו פְּסוּלִין¹⁸.

(13) חגיגה כה, א: אין הקודש ניצל בצמיד פתיל. (14) משנה שם. והטעם, מפני שלא כתבה תורה "במקום טהור" אלא באפר לבד, ומים המקודשים נפסלים מפני האפר שבהם. (15) המים שאינם מקודשים. (16) באוהל המת בצמיד פתיל. (17) נתבאר למעלה, שמים שאינם מקודשים ניצולים בצמיד פתיל. (18) מפני שאדם טמא שומר עליהם (זר זהב ומנחת בכורים, וראה למעלה פרק ט הלכה י"ז).

ה. הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת שֶׁהִיָּה עוֹמֵד עַל גִּבִּי הַתַּנּוּר¹⁹ וְכִיּוּצָא בוֹ מִבְּעָלִים שְׁאִינָם טָהוֹרִים לַחֲטָאֵת וּפְשֻׁט יָדוֹ חוּץ לַתַּנּוֹר וְכָלִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ מִי חֲטָאֵת בִּידוֹ, וְכֵן קָנָה הַמָּטָל עַל גִּבִּי הַתַּנּוֹר וּשְׁגִי פָלִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מִי חֲטָאֵת תְּלוּיִין בוֹ אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן - הָרִי אֵלֹו טָמְאִין, לְפִי שְׁאִינָן בְּמָקוֹם הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת. וְהוֹאִיל וְהֵם נִשְׁעָנִין עַל הַתַּנּוֹר - הָרִי הֵן פְּאֵלֹו מִנְחִין עַל גִּבִּיו. אֲבָל אִם הִיָּה עוֹמֵד עַל הַתַּנּוֹר וּבִידוֹ כָּלִי רִיקָן

אחד ואחד הולך ועושה פרה אדומה לעצמו" כי טעם זה אינו מספיק להסיר "חזקת טומאה" מעמי הארץ ולכן נקט הטעם ש"מפני חומרתה אין מזלזלין בה".

(על-פי לקו"ש חלק ל"ו עמוד 23)

(65) שם פ"ה מ"ה. (66) שאינם נזהרים במצוות, ואינם מקפידים בדיני טומאה וטהרה, וגזרו טומאה על מגעם. (67) תוספתא, חגיגה פ"ג ה"ח. (68) שאם נטמא אין לו טהרה במקוה, אף-על-פי-כן אין חוששים שמא נטמא, ומכל-שכן כלי שטף שאפילו נטמא יכול להטבילו ולטהרו.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ח

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

(1) יבאר כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מצידו, הניח הכלי על גבי השרץ או על גבי אוכל שני וכיוצא בו, אם אפר חטאת ניצל בצמיד פתיל, או מים שאינם מקודשים וכלי הטהור לחטאת, היה עומד במקום שאינו טהור לחטאת והוציא ידו עם כלי שיש בו מי חטאת לחוץ, הווייה שעברה על גבי טומאה, כלי שיש בו אפר חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה בזה, הגביה או הסיט שני הכלים בידו, וכל ספק טומאות שהוא טהור לגבי תרומה מה דינו לחטאת, הספיקות שתולין בהם את התרומה מה דינם לגבי חטאת.

א. כָּלִי חֶרֶס שֶׁהָיָה בוֹ אֶפֶר חֲטָאֵת וְנִגַּע בוֹ שָׂרֵץ מִצִּיד² - טָהוֹר, שְׁאִין כָּלִי חֶרֶס מְטָמֵא מִגִּבּוֹ אֶפְלוֹ לְגִבִּי חֲטָאֵת. הֵנִיחַ הַכֵּלִי עַל גִּבִּי הַשָּׂרֵץ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִטְמָא הַכֵּלִי - הָרִי הָאֶפֶר טָמֵא; שְׁנֵאֲמַר: וְהֵנִיחַ מִחוּץ לַמִּחְנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר, וְאִין זֶה מָקוֹם טָהוֹר. וְלֹא עַל גִּבִּי הַשָּׂרֵץ בְּלֶבֶד, אֲלֹא אֶפְלוֹ הֵנִיחוֹ עַל גִּבִּי אֶכָּל שְׁנֵי³ וְכִיּוּצָא בוֹ מִדְּבָרִים שֶׁטְמֵאָתָן טָמְאָה קֶלֶה וְהֵם מְדַבְּרִי סוֹפְרִים - הָרִי נִטְמָא הָאֶפֶר; שְׁנֵאֲמַר: בְּמָקוֹם טָהוֹר⁴ - שְׁלֹא יִהְיֶה עַל [גִּבִּי] שוֹם טָמְאָה בְּעוֹלָם. וְכֵן כָּלִי חֶרֶס שֶׁהָיָה בוֹ אֶפֶר חֲטָאֵת וְנִתּוֹן עַל אֶרֶבָּה שְׂבָכִית טָמֵא⁵: אִם הִיָּה הַכֵּלִי מְשֻׁלָּשֵׁל לְפָנֶיךָ⁶ - נִטְמָא הָאֶפֶר וְאִף עַל פִּי שְׁאִין בְּאַרְבָּה פּוֹתֵחַ טַפַּח⁷; וְאִם לֹא הִיָּה מְשֻׁלָּשֵׁל⁸, אִם הִיָּה בְּאַרְבָּה פּוֹתֵחַ טַפַּח - טָמֵא⁹.

(2) מצד הכלי ולא מתוכו. (3) שהוא שני לטומאה ואינו עושה שלישי בחולין. ינש מקום להסתפק מה דינו של שלישי בתרומה ושל רביעי בקודש. יש פנים לכאן ולכאן. ומלשונו של רבינו, שכתב "אוכל שני" יש להסיק ששלישי ורביעי אינם נקראים מקום טמא לעניין זה. (4) פירוש, חכמים עשו דבריהם כשל תורה וכשם שדברים הטמאים מדאורייתא פוסלים מן התורה את האפר שעל גביהם, אף על פי שהנגיעה בכלי אינה מטמאה, כך גזרו חכמים גם בדברים הטמאים מדבריהם. [ואפשר גם לפרש, שהאפר פסול מן התורה, מפני שהמקום הטמא מדברי חכמים אינו נקרא טהור. וסיוע קל לפירוש זה אתה מוצא בסיום דברי רבינו: שלא יהיה על גבי "שום טומאה בעולם". אולם זה

מִטְמֵא אֶת הַטְּהוֹר לַחֲטָאָת עַד שִׁנְעַב בּו בְּיָדוֹ, אֶלָּא
אִם בֶּן הָיָה רְאוּי לְמִדְרָס, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(31) הוֹיז.

ט. כֹּל סֶפֶק הַטְּמֵאוֹת שֶׁהוּא טְהוֹר לְגַבִּי תְרוּמָה³²,
כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר - הָרִי הוּא טְהוֹר לַחֲטָאָת; וְכֹל
הַסִּפְקוֹת שֶׁתּוֹלִין בָּהֶן אֶת הַתְּרוּמָה, אִם נוֹלְדוּ
בַּחֲטָאָת³³ - הָרִי אֵלּוּ נִשְׁפָּכִין³⁴. וְאִם נִעֲשׂוּ טְהוֹרוֹת³⁵
עַל גַּבִּי אוֹתָן פְּלִים וְאֶדָם שֶׁנוֹלְדוּ לָהֶן סִפְקוֹת אֵלּוּ
שֶׁהַחֲטָאוֹת נִשְׁפָּכִין עֲלֵיהֶן - הָרִי אוֹתָן הַטְּהוֹרוֹת
תְּלוּיוֹת³⁶. וְהַרְפָּפוֹת³⁷ אֵינָן כְּפִלִּים, וְהָרִי הֵן טְהוֹרוֹת³⁸
לַתְּרוּמָה וְלִקְדָּשׁ וְלַחֲטָאָת.

(32) שלושה סוגי ספק טומאה הם לעניין תרומה: א. ספק
טומאה, ששורפים את התרומה שנולד בה הספק; ב. שאין
שורפים אותה אבל גם לא אוכלים אותה (בלשון המשנה:
"תולים"); ג. התרומה נשארה בטהרתה, ספקות אלה
לסוגיהם נתבארו במסכת טהרות פרק ה. (33) אם נולדו
ספקות כאלה במי חטאת. (34) תרומה שהיא ראוייה
לאכילה אסור לאבדה בידיים ולפיכך אם נולד בה ספק
טומאה אסור לשורפה שמא היא טהורה, אבל מי חטאת
שאפילו לא נטמא אינם ראויים לשתייה מותר לשפוך
אותם. (35) חולין שנעשו בטהרת חטאת. (36) ואין אנו
אומרים הוואיל ומי חטאת נשפכים על ספק זה, גם חולין
על טהרת חטאת יישרפו, אלא הן תלויות. והטעם, מפני
שהמים אינם דבר מאכל ומשתה אין כל הפסד אם שופכים
אותם, שהרי אינם ראויים להזאה. אבל הטהרות ראויות
לאכילה ולא גזרו עליהן. (37) שבכות מעץ.

י. דְּבִלְהָ³⁸ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלְהָ³⁹ לְתוֹךְ מִי חֲטָאָת
וְנִטְלָה וְאֶכְלָה: אִם יֵשׁ בָּהּ כְּפִיצָה⁴⁰ - הַמֵּים טְמֵאִין,
בֵּין שֶׁהֵיטָה דְּבִלְהָ טְמֵאָה בֵּין שֶׁהֵיטָה טְהוֹרָה; שֶׁכֹּל
הָאֶכְלִין, אֶפְלוּ אֶכֶל קֹדֶשׁ, אֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאָת.
וְהָאוֹכְלָה חֵיב מִיתָה⁴¹, מִפְּנֵי שֶׁאֶכֶל תְּרוּמָה טְמֵאָה⁴².
וְאִם אֵין בָּהּ כְּפִיצָה - הַמֵּים בְּטָהֳרָתָן; שֶׁאֵין הָאֶכֶל
מִטְמֵא אַחֲרֵים עַד שֶׁהֵיטָה בּו כְּפִיצָה, בֵּין לַתְּרוּמָה
בֵּין לִקְדָּשׁ בֵּין לַחֲטָאָת.

(38) תאינים יבשות שנדרסו בעיגול ונדבקו לגוש אחד.
(39) מעצמה לא מרצון הבעלים. (40) אוכלים פחות
משיעור זה אינם מטמאים. (41) בידי שמים. (42) יש
למחוק את המלה "טמאה" ובמקומה לכתוב: והוא כבר
נטמא ממי נדה (כתב יד תימן), שהאוכל תרומה טמאה אינו
חייב מיתה, ובנידון שלפנינו חייב מיתה מפני שנטמא
בנגיעת מי חטאת שלא לצורך הזאה. וטמא שאכל תרומה
חייב מיתה בידי שמים.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) יבאר הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה, וכמה שיעור
הזאה, הנוגע בהן אחר שעשו מצוות והנוגע במי חטאת
שנפסלו, מי חטאת שנפלו לתוכם מי מעיין או מי פירות,
ואפר פרה שנתערב באפר מקלה, אפר כשר שנתנו על גבי

1 הַטְּהוֹר לַחֲטָאָת או מִים שֶׁאֵינָן מְקַדְּשִׁין - הָרִי אֵלּוּ
2 טְהוֹרִין²⁰ כְּמוֹת שֶׁהָיוּ. הָיָה עוֹמֵד חוּץ לַתְּנוּרָה וּפָשַׁט
3 יָדוֹ לַחֲלוּץ וְנִטַּל פְּלִי שֵׁשׁ בּו מִי חֲטָאָת וְהִעֲבִירוֹ עַל
4 גַּבִּי הַתְּנוּרָה - הָרִי זֶה טְהוֹר. וְכֵן הָיָה שֶׁעֲבָרָה עַל
5 גַּבִּי טְמֵאָה²¹, כְּגוֹן מִשְׁפָּב וּמוֹשָׁב²² וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן -
6 הָרִי זֶה טְהוֹרָה²³.

(19) של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם ולפיכך אינו
מטמא את האדם שנגע בו ברגלו. (20) לא הקפידה תורה
על מקום טהור אלא באפר בלבד, ולא נטמאו מנגיעת ידיו
מפני שהאדם עצמו לא נטמא. (21) זרק את המים במקום
טהור ועברו על פני טומאה ונפלו על הטמא הטעון הזאה
העומד במקום טהור. (22) של זב שמתמאים טומאה
חמורה, ומכל שכן אם עברה על שרץ ונבילה.
(23) ומטהרת את המוזה. בתוספתא פרה פרק י הלכה ג
אמרו, שבזה אף רבי עקיבא מודה, ופירש אביי בזבחים (צג,
א) מפני שהטיפה כבר נעקרה מידו אין מקום לגזור שמא
יניחנה במקום הטמא.

7 ו. כֹּל שֵׁשׁ בּו מִי חֲטָאָת וְכֹל שֵׁשׁ בּו קֹדֶשׁ שֶׁנִּגְעוּ
8 זֶה בָּזָה - הָרִי נְטֵמָא כֹּלִי שֶׁל חֲטָאָת וְכֹל שֵׁשׁ בּו,
9 אֶבֶל כֹּלִי הַקֹּדֶשׁ טְהוֹר כְּשֶׁהָיָה. וְכֵן אִם נִגַּע הַטְּהוֹר
10 לַחֲטָאָת בְּשִׁנְיָהּ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּשֶׁהָיָה מִנְּחִין עַל הָאֶרֶץ
11 - הָרִי נְטֵמָא שֶׁל חֲטָאָת; שֶׁהָרִי הַטְּהוֹר לַחֲטָאָת
12 נְטֵמָא בְּנִגְיַעַת הַכֹּלִי שֶׁאֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאָת, כְּמוֹ
13 שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְחֹזֵר וְטֵמָא אֶת מִי חֲטָאָת.

14 ז. הַגְּבִיחָה²⁴ שֶׁנִּי הַפְּלִים בְּשִׁתִּי יָדָיו²⁵ - שִׁנְיָהּ טְמֵאִין.
15 זֶה שֶׁל חֲטָאָת נְטֵמָא - מִפְּנֵי שֶׁנִּגַּע בּו אֶדָם שֶׁנִּגַּע
16 בְּכֹלִי שֶׁאֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאָת; וְשֶׁל קֹדֶשׁ נְטֵמָא - מִפְּנֵי
17 זֶה שֶׁהַגְּבִיחוֹ הוּא טְמֵא בְּנִשְׂאֵת מִי נִדָּה, שֶׁהֵן
18 מִטְמֵאִין בְּמִשְׁא מִפְּנֵי שֶׁנִּטְמָאוּ²⁶ מִחֲמַת הַכֹּלִי שֶׁל
19 קֹדֶשׁ. לְפִיכָּה, אִם הָיָה הַכֹּלִי שֶׁל קֹדֶשׁ פְּרוּךְ בְּנִיר
20 וְהַגְּבִיחוֹ בְּנִיר וְלֹא נִגַּע בּו²⁷, וְהַגְּבִיחָה הַחֲטָאָת²⁸ בְּיָדוֹ
21 שִׁנְיָה - שִׁנְיָהּ טְהוֹרִין; שֶׁהָרִי לֹא נִגַּע בְּכֹלִי²⁹ וְלֹא
22 נְטֵמָא לַחֲטָאָת. אֶבֶל אִם הָיָה נִגַּע בְּכֹלִי הַקֹּדֶשׁ
23 בְּיָדוֹ, אֶפְלוּ הָיָה שֶׁל חֲטָאָת בְּנִיר - שִׁנְיָהּ טְמֵאִין³⁰.

(24) האדם הטהור לחטאת. (25) והוא הדין אם נגע בשל
קודש והגביה את של חטאת. (26) צריך להיות: שנטמא,
פירוש מפני שהאדם נטמא לחטאת בנגיעתו בכלי של קודש
מטמאים אותו מי החטאת במשא ואף על פי שלא נגע במים
עצמם, אבל כל זמן שהוא טהור לחטאת, אין מי חטאת
מטמאים אותו (רבינו במשנתנו שורש ז). (27) בכלי עצמו.
(28) אף על פי שאינו כרוך בנייר. (29) וכלי זה אינו מטמא
במשא. (30) טומאת משא פירושה אפילו בלי נגיעה. ואם
כן נטמא הנושא כלי החטאת וחוזר ומטמא את כלי הקודש
בנגיעתו.

24 ח. הִסִּיט³¹ אֶת שְׁנֵי הַפְּלִים בְּיָדוֹ וְלֹא נִגַּע בָּהֶן -
25 שִׁנְיָהּ טְהוֹרִין; שֶׁאֵין הַכֹּלִי שֶׁאֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאָת

שהאדם הוא ראשון לטומאה, וכלים אינם מיטמאים בנגיעה אלא מאב הטומאה. ב'תורת כהנים' פרשת מצורע פרשת ב ה"ט, דרשו: "ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו" - בשעת מגעו מטמא בגדים, פירש - אינו מטמא בגדים. ומכאן למדו לשאר מטמאים במשא. (8) נדה ט. (9) ללמדנו מה היא כמות המים המטמאה במשא ומטמאה בגדים. (10) משנה פרה פ"ב, מ"ד. (11) מפני שנעשה בהם כבר מה שציוותה תורה. (12) על הבהמה או על כלי אבנים. (13) מן האזוב לכלי טהור. (14) כשיטביל בהם את האזוב לשם הזאה על דבר המקבל טומאה, מפני שהטבילה הראשונה היא פסולה. (15) למעלה פ"י ה"ט. ראה בהערות שם. (16) כלומר, אפילו הזה על דבר המקבל טומאה לא נעשה מצוותם, מפני שכשהטבילה פסולה, גם ההזאה שלאחריה פסולה, ולפיכך המים שנשארו באזוב מטמאים.

ב. אין מי חטאת¹⁷ מטמאין את הכל קדם שיעשו מצותן עד שיהיו¹⁸ טהורין וכשרין להזאה. אבל מי חטאת שנפסלו, כגון שנתערב בהן מים או ששתתה מהן בהמה וכיוצא בהן מאלו הדברים הפוסלין אותן¹⁹: אם נגע בהן הטהור לתרומה - נטמא²⁰, בין שנגע בידיו בין שנגע בשאר גופו²¹; נגע בהן אדם הטהור לחטאת ואפילו בידיו - הרי הוא טהור²² כמות שהיה²³.

(17) שם פ"ט מ"ח. (18) פירוש, אלא אם הם. (19) נמנו למעלה בפ"ט ה"א, יב ויג. (20) ואסור לאכול תרומה מגזירת חכמים. אבל מן התורה, כיון שנפסלו ואינם ראויים להזאה אינם מטמאים (כסף-משנה). ולא גזרו אלא לתרומה, אבל לא לחולין. (21) ראה הלכה ג. (22) "לפי שהוא (המים) ממין מה שהוא טהור לו (להאדם)". לשון רבינו בפירושו שם. התכוון לומר, מפני שמי חטאת כשרים אינם מטמאים את הטהור לחטאת, לא גזרו חכמים בפסולים, ואף-על-פי שהוא נוגע שלא לצורך הזאה. (23) צ"ל: כמות שהיה (כת"י תימן).

ג. מי חטאת²⁴ שננטמאו ונגע בהן אחר שננטמאו אדם הטהור לתרומה, בין בידיו בין בגופו - נטמא²⁵. ואם נגע בהן הטהור לחטאת בידיו - נטמא²⁶; נגע בשאר גופו - הרי הוא טהור²⁷ כמות שהיה²⁸.

(24) שם. (25) כמו בנפסלו. (26) כל גופו. והטעם, מפני שנגע במשקין טמאים. (27) שמשקין אינם מטמאים במגע בגוף.

ד. מי חטאת²⁸ שנפלו לתוכן מי מעין או מי מקנה או מי פרות: אם רב מי חטאת - מטמאין במשא²⁹; ואם רב מי פרות - אין מטמאין; מחצה למחצה - מטמאין. אפר פרה שנתערב באפר מקלה³⁰ וקדש בכלל: אם היה הרב אפר פרה - מטמאין³¹ במי נדה; ואם היה הרב אפר מקלה - אין מטמאין במגע³² אבל מטמאין במשא³³.

מים פסולים נגע בהם הטהור לתרומה, מי חטאת אם בטלים בטיט, ופרה ששתתה מי חטאת, המזה ממים שמזים עליהם לרבים ואחר כך נמצאו המים פסולים, ודין המזה באזוב הטמא לחטאת, והמגביה כלי שהיזה עליו והרי עליו מים.

א. הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה², בין אדם בין כלים - טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו³; שנאמר: והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב. הנה למדת, שמי הנדה אב מאבות הטמאות של תורה. וטמאת מגען בכל שהוא⁴. ואם היה בהן פדי הזאה - מטמאין במגע ובמשא⁵, והנוגע בהן או שנושאן שלא לצורך - מטמא בגדים בשעת מגעו⁶ או בשעת משאו עד שיפירש ממטמאיו⁷. שנאמר: ומזה מי הנדה יכבס בגדיו. אינו מדבר במזה על הטמא⁸; אם טהר את הטמא, קל וחמר שיהיה הוא טהור. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה: ומזה מי הנדה - לא נאמר אלא לשעור⁹, שהנוגע או הנושא מי נדה שיש בהן פדי הזיה שלא לצורך הזאה - טמא ומטמא בגדים דין תורה. וכמה הוא שעור הזאה? פדי שישטבל ראשי גבעולין של אזוב במים. כמה דברים אמורים שמי חטאת מטמאין? בזמן שנגע בהן או נשאן שלא לצורך קדם שיעשו מצותן; אבל אחר שעשו מצותן - אינן מטמאין כלל¹⁰. כיצד? הרי שטבל את האזוב והזה על האדם הטמא או על הכלים, והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנתזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור - הרי אותן המים טהורים¹¹, והנוגע בהן והנושאן טהור. הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה¹² - הרי המים המנטפין¹³ פשרין להזות מהן¹⁴, כמו שבארנו¹⁵. לפיכך מטמאין טמאת מי חטאת, לפי שלא עשו מצותן, שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה¹⁶.

(2) אבל לצורך הזאה אינם מטמאים (נדה ט, א). (3) כלומר, אפילו בשעת מגעו. ומכל-שכן אם נגע בכלים אחר שפירש מן המים. והמדובר, כשאין במים כשיעור הזאה. (4) אפילו טיפה קטנה מטמאה במגע. (5) בלי נגיעה, כגון הרבה כלים מונחים זה על גבי זה והמים בעליון, והגביה את כולם ונגע רק בתחתון, או שהזיזם ממקומם בלי נגיעה (ספרי חוקת, פיסקא קטט). (6) בכלים פ"א מ"ב, שנינו גבי מי חטאת: "וחשוכי בגדים במגע". ופירש רבינו, למנוע בגדים מטומאה כשנגע האדם במי חטאת ולא נשא אותם. ולכאורה דברי רבינו כאן מנוגדים למשנה זו, אולם בפ"ו מהלכות אבות הטומאות ה"ג, מפרש רבינו מה שסתם כאן, וכתב: "מי חטאת . . . הנוגע בהם מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא, שאי אפשר שיגע במים שלא יסיט אותם, וכבר ביארנו שאחד הנושא ואחד המסיט", והמשנה תתפרש שאינו מיטמא משום מגע, אבל משום משא - מיטמא (כסף-משנה). (7) והבגדים שנגע בהם אחר שפירש מן הטומאה - טהורים, מפני

יונה, ועני מדוכא ("דלי דלות") מביא סולת. ברוב החטאות, אין הבדל בין עשיר לעני, ונקראות "חטאת קבועה". (46 שם. 47) דרך החלון הזה היו מזים על טמאים רבים, ונאספו שם מים, והעם היו מתחלקים ובגדיהם מתלכלכים (רבינו שם).

ט. המזה⁴⁸ באזוב הטמא⁴⁹ לחטאת⁵⁰: אם יש בו כביצה - המים פסולין⁵¹ והזאתו [פסולה]; אין בו כביצה - המים פשרים⁵² והזאתו פסולה⁵³. ואזוב זה⁵⁴ מטמא חברו וחברו לחברו אפלו הן מאה, שאין מונין לחטאת⁵⁵.

(48 שם מ"ו. 49) כגון שלקטו לאכילה (ראה פרק יא ה"ז). (50) והוא טהור לקודש. (51) ואם היה טמא לתרומה או לקודש, המים טמאים ולא רק פסולים (רבינו בפירושו). (52) שאין אוכל טמא מטמא אחרים בפחות משיעור זה (הלכות טומאת אוכלים פ"ד ה"א). (53) שנאמר (במדבר יט, יט): "והזהה הטהור", בין האדם המזה ובין האזוב שבו מזים. (54) כשיש בו כביצה. (55) ראה למעלה פ"ג ה"ו.

י. המגביה⁵⁶ פלי שהזה עליו והרי עליו המים כדי הזאה - טהור; שהמים שעשו מצותן אינן מטמאין, כמו שבארנו⁵⁷.

(56 שם מ"ה "אוחז הוא הטהור בקורדום". 57) למעלה ה"א.

ברוך רחמנא דסייען

הלכות טומאת צרעת

יש בכללן שמונה מצות. שש מצות עשה, ושתיים מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להורות בצרעת אדם כדינה הכתוב בתורה. (ב) שלא יקץ סימני טמאה. (ג) שלא יגלח הנתק. (ד) שיהיה המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על שפם. (ה) טהרת צרעת. (ו) שיגלח המצרע את כל שערו כשיטהר. (ז) דין צרעת הבגד. (ח) דין צרעת הבית.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר אי זהו צרעת עור הבשר, וכמה מראות בה, ואם מצטרפים זה עם זה, מראה הפיתוך ומראה נגע שאינו עמוק מעור הבשר, שיעור כל נגע צרעת, וכל מקום שנאמר בהרת אם הוא דווקא, שלשה סימני טומאה הם בצרעת עור הבשר.

א. צרעת עור הבשר² הוא שילבין מקום מן העור³, ותהיה הלבנונית פקרום ביצה⁴ ומקרום ביצה ולמעלה⁵. אבל לבנונית שהיא דהה⁶ מקרום הביצה ולמטה - אינה צרעת, אלא בהק⁷ הוא.

(2) האמורה בתורה (ויקרא יג, ב): אדם כי יהיה בעור בשרו

(28) תוספתא פרה פ"ט ה"ג. (29) את הטהור לתרומה, אבל לא את הטהור לחטאת (חזון-איש, ראה ה"ב). ונראה שגם במגע מטמא, כדברי רבינו בפ"ו מהלכות אבות הטומאות הי"ג, שאי אפשר ליגע במים ולא להסיטם. (30) אפר עצי חולין שרופים. (31) משנה פרה פ"ט ז. (32) מפני שאפר באפר אינו נבלל יפה. ומכיוון שהרוב הוא אפר מקלה, אנו אומרים: באפר מקלה נגע. (33) בכורות כג, א. והטעם, מפני שנשא גם את אפר הפרה.

ה. אפר פשר³⁴ שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן ונגע בהן הטהור לתרומה, בין בידיו בין בגופו - נטמא. נגע בהן הטהור לחטאת, אפלו בידיו - הרי זה טהור כמות שהיה³⁵.

(34 שם, מ"ט. 35) כל דיניהם שווים למי חטאת שנפסלו (ה"ג).

ו. מי חטאת³⁶ שפסלו - לא יגבלם בטיט, שלא יעשו תקלה לאחרים, שמה יגע בטיט ונטמא; שמי חטאת אינם בטלין בטיט, שנאמר: חטאת היא³⁷.

(36 שם מ"ה. 37) בפירושו למשנה מביא רבינו דרשה זו בשם הספרי, אולם בספרי שבידינו לא מצאתיה.

ז. פרה ששתת³⁸ מי חטאת, אף על פי שנשחטה בתוף עשרים וארבע שעות³⁹ - בשרה טהור⁴⁰. שנאמר: למשמרת למי נדה; בזמן שהן שמוירין - אינן בטלין, אבל בזמן ששתאתן פרה - בטלו, שהרי אינם שמוירים⁴¹.

(38 שם. 39) ולא נתעכלו עדיין. (40) אף-על-פי שנגע אחר שחיטה במי החטאת שבמעיה. (41) ספרי חוקת, פיסקא קכה. פסק כר' יהודה במשנתנו נגד תנא-קמא, מפני שאמרו בספרי (שם): "וכבר הלכה זו נשאלה לפני שלושים ושמונה זקנים ביבנה, וטיהרו את בשרה", וכן נאמר שם בשם ר' יוסי הגלילי ור' טרפון (כסף-משנה).

ח. המזה⁴² מחלון שמזין ממנו על הרבים, והזה עליו ונכנס למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולין - הרי זה פטור⁴³; שחזקת המים שמזין מהן על הרבים שהן פשרין, והרי זה פאנוס⁴⁴. אבל אם הזה עליו מחלון של יחיד ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולין - חייב בקרבן עולה ויורד⁴⁵, מפני שהיה לו לבדק על המים ואחר כך יכנס למקדש. מחליקים⁴⁶ הוי העם במים ששותתים בארץ מחלון של רבים⁴⁷, ודורסים אותן ונכנסים למקדש, ולא היו חוששין להן שמה פסולין הן.

(42 שם פ"ב מ"ד. 43) מלהביא קרבן, כאדם טמא ששגג ונכנס למקדש. (44) מפני שלא היה צריך לחקור אם המים היו כשרים. [בפירושו למשנתנו, מוסיף רבינו עוד טעם ואומר, שאפילו אם היה ספק שמה הוא טמא, הרי אמרו, ספק טומאה ברשות הרבים - ספיקו טהור]. (45) עשיר מביא כשבה או שעירה, ועני מביא שתי תורים או שני בני

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק ו' אייר – ספר טהרה – הלכות טומאת צרעת קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לובן השלג והסיד הוא מסוג מיוחד שאינו דומה לסוג הלובן של צמר וקרום ביצה (ראב"ד כאן. והרמב"ן בפירושו על התורה (ויקרא יג, ג) מבאר שסוג לובן הבהרת הוא מבריק ומסנוור מהשאיין-כן סוג השאת. וראה 'תפארת ישראל' בתחילת מס' נגעים שחילק ג"כ את המראות לשני סוגים: מזהיר ובלתי מזהיר). (17) מזה שאמרנו, שהבהרת יותר לבנה משאת, וסיד יותר לבן מקרום ביצה, יש ללמוד שסיד הוא טפל לבהרת, וקרום ביצה טפל לשאת. (18) בגמרא שם משמע, ששיטת רבי עקיבא: "זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו" מנוגדת לשיטת אבות ותולדות השנויה בנגעים פ"א מ"א, ומכאן תמיהה חמורה על דברי רבינו כאן שנוקט שתי השיטות המנוגדות זל"ז. ב'כסף משנה' עמד על תמיהה זו ומבאר, שאמנם השקלא-וטריא במס' שבועות שם מסתמכת על ניגוד בין שתי השיטות, אבל לפי המסקנה שם ו, א - אפשר שגם רבי עקיבא מודה באבות ותולדות כפי שנשנו במשנתנו. ביאור נוסף בהערה הבאה.

ג. ארבע מראות נגעים אלו - בלן מצטרפין זה עם זה¹⁴, בין להקל בין להחמיר²⁰; בין בתחלת ראית הנגע²¹, בין בסוף השבעה²², בין לאחר שנפטר המצרע²³ או נחלט²⁴. פיצד? אחד נגע שהיה בלן לבן פשלג או כסיד ההיכל או צמר נקי או פקרום ביצה, ואחד נגע שהיה מקצת הלבן כמראה הבהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הספחת²⁵ - הכל כמראה אחד הוא חשוב. אם כן, למה מנאום חכמים²⁶ ואמרו: מראות נגעים - שתיים שהן ארבע²⁷? כדי להבין במראות²⁸. שכל כהן שאינו מפיר²⁹ המראות ושמותיהן פשול למדין אותן ומודיעין אותו - לא יראה הנגע, עד שיבין ויפיר³⁰ ויאמר: זו היא הבהרת וזו היא ספחתה³¹, זו היא השאת וזו היא ספחתה.

(19) בנגעים שם מ"ג, אנו שונים: "ארבעה מראות הללו מצטרפים זע"ז", ומשמע שאין כל הגבלה בדבר, ואפילו שתי התולדות או תולדה של שאת עם בהרת, שיש ביניהן הבדל של שלוש דרגות, גם כן מצטרפות. וכן משמע מ'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א ה"ד, שדרשו: והיה (פירוש, נאמר בתורה (שם יג, ב): "והיה לנגע צרעת" בלשון יחיד, ולא נאמר "והיו", והרי הכתוב מדבר בנגעים רבים) מלמד שמצטרפים זה עם זה, מפני שכולם נחשבים כאחד (ראה רש"י שבועות ו, א ד"ה ואע"ג, ורא"ש בפירושו למשנתנו). אמנם בסוגיה שם משמע, שמי ששונה אבות ותולדות סובר שתולדה מצטרפת רק עם אב שלה, אולם זה נאמר בשקלא-וטריא, אבל לפי המסקנה שם אליבא דרבי עקיבא, שדרגות הלובן אינן קובעות בצירוף, ונאמרו רק לשם לימוד טבעי הנגעים, אפשר שגם אבות ותולדות לא נקבעו לענין דיני צירוף אלא לשם לימוד טבעי הנגעים ומראותיהם "וכל כהן שאינו בקיא בהם ובשמותיהם אינו רואה את הנגעים" (גמרא שם). 'כסף משנה'. וראה דברי רבינו בסוף הלכה זו. (20) בין אם הצירוף מביא

וכו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת. (3) להוציא צרעת בראש או בזקן, שדיניה יתבארו לקמן בפ"ח. במה דברים אמורים, כשהלבנונית קשורה באיזו שהיא מחלת העור, אבל סתם כתם לבן בעור בריא לגמרי - אינו צרעת. וכן שנינו ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א ה"ו: "והיה בעור בשרו לנגע", מלמד שהוא מצטער ממנו. ברור שהכוונה שהנגע גורם לו כאב או גירוי מצער (ראה 'התורה והמצוה' למלבי"ם שם). (4) כקרום הרך שבפנים ולא הקליפה הקשה החיצונית ('תפארת ישראל' נגעים פ"א מ"א ב'בועז'). (5) לבנונית יותר עזה. (6) כהה. (7) שנאמר (שם, לט): בוחק הוא פרח בעור טהור הוא.

ב. וארבע מראות⁸ יש בצרעת עור הפשור, ואלו הן: לבן עז ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הפשור פשלג, הוא הנקרא בהרת⁹. ולבן שהוא דהה מזה מעט, שנראה צמר נקי של פכש בן יומיו¹⁰, הוא הנקרא¹¹ שאת¹². ולבן שדהה מן השאת מעט, שנראה כסיד ההיכל¹³, הוא תולדת הבהרת¹⁴, ונקראת ספחת¹⁵. ולבן שדהה מסיד ההיכל מעט, והרי הוא פקרום ביצה¹⁶, היא תולדת השאת, וגם זה נקרא ספחת. הנה למדת¹⁷, שהמראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת הבהרת, והמראה שהוא פקרום ביצה היא ספחת השאת; שאין לשון ספחת אלא טפלה. מכאן אמרו: מראות נגעים - שתיים שהן ארבע¹⁸: בהרת וספחתה, שאת וספחתה.

(8) נגעים פ"א מ"א. (9) האמורה בתורה (שם, ב): אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת. ונקראה כך על שם הלובן העז והבהיר, כמו "בהיר הוא בשחקים" (איוב לז, כא) - רש"י בפירושו על התורה. וב'תורת כהנים' (פרשת נגעים, פ"ב ה"ב) שנינו: "וכמה תהא לבנוניתה? כשלג, שנאמר (במדבר יב, י) והנה מרים מצורעת כשלג". (10) ביום שנוולד, ואחר שרחצו את צמרו כדי לנקותו (רבינו בפירושו על המשנה שם). (11) בתורה, שם. (12) כחכמים במשנה שם נגד דעת רבי מאיר. רבינו בפירושו למשנה שם אומר שהכתוב (שם, לט): "שאת לבנה או בהרת לבנה" מוכיח שאלו הן הלבנות ביותר. (13) של בית המקדש, שהוא לבן מאד, מפני שמלבינים את ההיכל בכל שנה, כמפורש במס' מדות פ"ג מ"ד ('תפארת ישראל' שם). (14) הנגעים המפורשים בתורה - בהרת ושאת - נקראים אבות, והנלמדים מדרשה כטפלים להם - נקראים תולדות, ונלמדו מהמילה "ספחת". ראה בהערה הבאה. (15) בגמרא שבועות ו, ב - אמרו: ואין ספחת אלא טפילה, וכן הוא אומר (שמואל-א ב, לו): ספחני נא אל אחת הכהונות. (16) רבינו נוקט שיטת רבי עקיבא (שבועות ה, ב) שארבעת המראות הם "זו למעלה מזו", פירוש נבדלים הם זה מזה בדרגת חוזק לבנוניתם ומסודרים בהתאם לכך, בהרת שלבנוניתה עזה ביותר נשנית בראש, ואחריה מראה השאת שהוא כצמר לבן, והשאת לבנוניתה למעלה מלובן סיד ההיכל, וסיד למעלה מקרום ביצה שלבנוניתה דיהה משלוש הקודמות. אבל לרבנן ההבדל הוא בסוג הלבנונית,

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מחליט", מפני ששם מדובר כשכהן אינו סומך על עצמו כלל ואומר מה שהחכם מלמדו, כמו שמבאר שם רבינו, וכאן כשהכהן רוצה לסמוך על בינתו ואינו מזדקק להוראותיו של חכם בקיא, אסור לו לראות נגעים עד שיבין ויכיר ('קריית ספר', וראה ב'כסף משנה' שם הסבר אחר). (31) לקמן (שם) כותב רבינו שצריך להיות בקיא גם בנגעי בתים ובגדים.

- ד. הִיָּה בְּמִרְאָה הַלֵּבָן מְאַרְפֵּעַ מִרְאֹת אֱלוֹ מִקְצֵת אֲדָמוּמִיּוֹת מְעַרְבֶת בּוֹ - גַּם זֶה נִגְעַ צִרְעַת הוּא; שְׁנֵאֲמַר: אוֹ בְּהֵרֵת לִכְנָה אֲדָמָדְמַת, וְהוּא הַדִּין לְשֵׁאת³² וְלִסְפַּחַת שֶׁל שֵׁאת וְלִסְפַּחַת הַבְּהֵרֵת. וְהַמִּרְאָה הַזֶּה, שֶׁהוּא מְעַרְבַּ מְלַבְּנוּנִית וּמַעֲטָ אֲדָם, הוּא הַנִּקְרָא פִּתְחוֹן³³. וְכִיצַד מִרְאֵה הַפִּתְחוֹן בְּאַרְבַּע מִרְאֹת אֱלוֹ? כָּאֵלּוּ הֵן אַרְבַּע פּוֹסוֹת³⁴ מִלְּאֹת חֻלְבָּה³⁵, וְנִתְעַרְבַּ בְּכּוֹס הָרֵאשׁוֹנָה שְׁנֵי טְפֵי דָם, וּבִשְׁנֵי אַרְבָּעָה טְפִין, וּבִשְׁלִישִׁית שְׁמוֹנֶה טְפִין, וּבִרְבִּיעִית שֶׁשֶׁ עֶשְׂרֵי טְפִין. הַפִּתְחוֹן שֶׁבְּבְהֵרֵת הוּא הַמִּרְאָה הָרְבִיעִי, וְהַפִּתְחוֹן שֶׁבְּשֵׁאת - כְּמִרְאֵה כּוֹס שְׁלִישִׁית, וְהַפִּתְחוֹן שֶׁבְּסְפַחַת הַבְּהֵרֵת - כְּמִרְאֵה הַכּוֹס הַשְּׁנִי, וְהַפִּתְחוֹן שֶׁבְּסְפַחַת הַשֵּׁאת - כְּמִרְאֵה הַכּוֹס הָרֵאשׁוֹנָה³⁶.

(32) נגעים פ"א מ"ב. ב'תורות כהנים' פרשת נגעים פ"ד ה"ג, אנו שונים: "יכול (אפשר לחשוב) השאת תטמא חלקה (כלי תערוכת אדמומית) והבחרת תטמא בפתון (בתערוכת כזו, שהרי 'אדמדמת' נכתבה בתורה אצל בהרת בלבד), מנין ליתן את האמור בבהרת בשאת, ואת האמור בשאת בבהרת? תלמוד-לומר צרעת היא". ופירש רבינו במשנה (שם) מפני שגם בבהרת בשאת כתוב "צרעת היא" למדים זו מזו. (זוהי אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ונקראת "גזירה שוה", היינו שבשני מקומות נמצאת אותה המילה, ולומדים מזה ששני הענינים דינם שווה). (33) מעורב בלשון ארמית. בתרגום יונתן בן עוזיאל (איוב כה, ב): "פתיכין אשא ומיא", פירוש: מעורבים אש ומים ('תוספות יום-טוב' במשנתנו). (34) סתם כוס מחזיקה רביעית הלוג ('מראה כהן' ס' ד). (35) שבועות ו, א. (36) רבינו מפרש, שבהרת הלבנה ביותר אין אדמומית ניכרת בה אלא-אם-כן תתערב כמות גדולה של אודם, ובמראות הכהים ניכרת אדמומית כשנתערבה כמות יותר קטנה, וכל מה שהלבנונית מחלישה והולכת, מצטמצמת כמות החומר האדום הדרושה, כדי שתהיה ניכרת (הראב"ד מהפך את הסדר, וראה 'כסף משנה').

- ה. כָּל הַמִּרְאֹת הָאֵלּוּ, בֵּין הַלֵּבָן בֵּין הַפִּתְחוֹן³⁷, מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה וְכִמְרָאָה אֶחָד הֵן חֲשׂוּבִין. וּבֵין שְׁהֵיָה הַנֶּגַע פָּלֹ לִבָּן אוֹ מִקְצֵתוֹ לִבָּן וּמִקְצֵתוֹ אֲדָמָדִם - הַכֹּל כְּמִרְאָה אֶחָד הוּא, בֵּין לְהִקָּל בֵּין לְהַחְמִיר.

(37) למעלה בה"ג השמיענו רבינו שארבעה המראות החלקים (כלי תערוכת אדמומית) מצטרפים, וכאן מוסיף

הקלה למצורע, בין אם הוא מחמיר עליו. כיצד? נקדים עיקרי דיני נגעי עור בשר: א. אדם שלקה בנגע מביאים אותו אל הכהן. ב. אם מצא הכהן נגע גדול כגריס (שיעורו יתבאר לקמן ה"ז) ויש בו שתי שערות שהלבינו או מחיה (בשר חי) כעדשה, הוא מודיע שהמנוגע הוא מצורע מוחלט. ג. אם אין בנגע אחד משני הסימנים האלה, הכהן מסגירו לשבעה ימים (פרטי ההסגר יבוארו לקמן). ד. אם לא פשה (= התרחב) הנגע אחרי שבעת הימים וגם לא נולדו בו סימני הטומאה שאמרנו למעלה, מסגירו הכהן שנית לשבוע. ה. אם אחרי הסגר שני לא נולדו בו אחד משלושת סימני הטומאה – שתי שערות לבנות, מחיה, פשיון – מטהרו הכהן. ולעולם אין הסגר שלישי בנגעי אדם (ראה סוף הפרק כאן). וראה רש"י בפירושו על התורה ויקרא יג, ו. וברבינו אליהו מזרחי (שם). ו. אם פשה הנגע אחרי הסגר ראשון או הסגר שני – הוא מצורע מוחלט. ז. אם אחרי ההסגר או אחרי שהוחלט התרחבה הצרעת ופרחה בכל גופו – טהור. ח. אם פרחה הצרעת בכל הגוף בתחילה, דינה ככל נגע ומסגירים את המנוגע. ועכשיו נפרש. (21) כאן הצירוף הוא לחומרא בלבד, כגון שהיה במנוגע כחצי גריס מראה בהרת וכחצי גריס מראה שאת, מצטרפים לשיעור גריס ומסגירים אותו כשאין בנגע סימני טומאה או מחליטים אותו כשיש בו סימן טומאה (ראה דין ב). (22) של הסגר ראשון או הסגר שני. ויש בשניהם להקל ולהחמיר. כיצד? היתה בו בהרת כגריס ונסגר, ואחרי שבעת הימים ירדה הלבנונית ונמצא מראה שאת, אין אנו אומרים שזה נגע חדש וטעון הסגר ראשון, אלא דנים שני המראות כנגע אחד ומסגירים אותו שנית, ואינו טעון הסגר שלישי (ראה דין ה). ולהחמיר כיצד? היתה בו בהרת כגריס, ואחרי ההסגר הוכחה הלבנונית של מחצית הנגע והפך למראה שאת, אין אנו דנים את שני החצאים כשני נגעים שונים פחותים מכגריס אלא מצטרפים ודנים אותם כנגע אחד. וכן בסוף הסגר שני הצירוף הוא לפעמים להקל ולפעמים להחמיר. להקל כיצד? היתה בו בהרת כשני גריסים, ואחרי הסגר שני, מצאו במקום הנגע גריס או יותר שאת, והשאר כמה שהיה, אין אנו אומרים נגע חדש – שאת – הוא זה וטעון הסגר, אלא מצטרפים ונגע אחד הוא שלא פשה בהסגר שני – וטהור (ראה דין ה). ולהחמיר: ניתוספה אפילו פחות מכגריס שאת, הרי זה פשיון ומחליטים את המנוגע (ראה דין ו). (23) פירוש, שטיהורו ופטורו מדיני נגעים, היינו, כשלא נמצאו סימני טומאה – שיער לבן, פשיון, מחיה – אחרי הסגר שני. ואם אחרי שפטורו פשתה הצרעת, הוא מצורע מוחלט ואפילו אם הפשיון היה ממראה אחד – מצטרף הוא לנגע הראשון. (24) אם אחר החליטה פרח נגע ממראה אחר בכל הגוף, אנו דנים שני המראות כנגע אחד ומטהרים אותו (ראה דין ז). כל הדינים שלמעלה, נשנו בקיצור במסכת נגעים פ"א מ"ג. (25) כסיד ההיכל או כקרום ביצה, ואפילו אין בנגע שיעור גריס אלא אם נצרף כל ארבעת המראות – מצטרפים. (26) שם מ"א. (27) ויותר רצוי היה לומר: מקרום ביצה ולמעלה – טמא. (28) שלימדו הכהנים להכיר ולראות הנגעים. (29) שבועות ו, א. (30) אין בזה סתירה לדברי רבינו לקמן (פ"ט ה"ב): "ואפילו היה הכהן קטן או שוטה, החכם אומר לו והוא

ט. כל מקום שנאמר בַּהֲרֹת⁵⁰ - הוא הדין לְשָׂאֵר
 אַרְבַּע מִרְאֹת⁵¹ שֶׁל לֶבֶן אוֹ שֶׁל פְּתוּךְ. וְהוּא שִׁיְהִיָּה
 הִנָּגַע בְּגִרִים אוֹ יָתֵר, וְיִהְיֶה עִמָּךְ מַעוֹר הַבָּשָׂר. וְזֶה
 הוּא שְׂאֵנוּ קוֹרִין אוֹתוֹ בַּהֲרֹת סֶתֶם⁵². בַּהֲרֹת שֶׁהִיא
 עֲזָה פְּשִׁלָּג נִרְאִית בְּאֵדָם שֶׁהוּא לֶבֶן בַּהֲרֹת⁵³, וּבַהֲרֹת
 שֶׁהִיא כְּהָה נִרְאִית כְּבוֹשִׁי⁵⁴ עֲזָה. לְפִיכָךְ אֵין מְשַׁעְרִין
 הַפֶּל אֶלָּא בְּבִינוּנֵי⁵⁵, שְׂאֵינוּ לֹא לֶבֶן וְלֹא שָׁחַר.

(50) פירוש, שנאמר איזה דין שהוא בבהרת. (51) בפירושו
 על המשנה (שם) כותב רבינו, שלמדו מגזירה שוה, נאמר
 בבהרת "צרעת", ונאמר בנגעים אחרים "צרעת", ליתן בכל
 הנגעים את האמור בבהרת. (52) לפי הענין מסתיימת כאן
 ה"ט, ומכאן ואילך ענין בפני עצמו. (53) לפעמים אפילו
 למטה מקרום ביצה. (54) שעורו שחור. (55) לפי מראה
 עורו של אדם בינוני, לא בהיר ביותר ולא כהה ביותר.
 כחכמים, במס' נגעים פ"ב מ"א.

י. שְׁלֹשָׁה סִמְנֵי טִמְאָה הֵן בְּצִרְעַת עוֹר הַבָּשָׂר⁵⁶:
 שְׁעָר לֶבֶן, וְהַמְחִיָּה⁵⁷, וְהַפְּשִׁיזוֹן⁵⁸. וְשְׁלֹשָׁתָן מְפָרְשִׁין
 בַּתּוֹרָה. כִּיצַד? מִי שֶׁנּוֹלָדָה בּוֹ בַּהֲרֹת וּבָה שְׁעָר לֶבֶן
 אוֹ מַחֲזִית בָּשָׂר חִי, כְּשִׁירְאָהּ הַכֹּהֵן - יִחְלִיטוּ וַיֹּאמֶר
 טִמְאָה. לֹא הִיָּה בָּהּ שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲזִיָּה - יִסְגֵּר⁵⁹
 שְׁבַעַת יָמִים. וּבְשָׁבִיעֵי רוֹאֵהוּ: אִם נוֹלַד בְּבַהֲרֹת שְׁעָר
 לֶבֶן אוֹ מַחֲזִיָּה, אוֹ שֶׁפְּשָׁתָהּ וְהוֹסִיפָה - הָרִי זֶה מַחֲלָט;
 לֹא נוֹלַד בָּהּ לֹא מַחֲזִיָּה וְלֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא פְּשָׁתָהּ
 בְּעוֹר - יִסְגֵּר שְׁבֻעַת שָׁנִי. אִם נוֹלַד בָּהּ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן
 - מַחֲלָטוֹ, וְאִם לֹא - הָרִי זֶה טָהוֹר וַיִּפְטָרְנוּ; שְׂאֵין
 בְּנִגְעֵי עוֹר הַבָּשָׂר הַסֵּגֶר יָתֵר עַל שְׁנֵי שְׁבֻעוֹת⁶⁰. וְאִם
 לֹא־חֲסַר שְׁפָטָרוֹ וְטָהַר פְּשָׁה הִנָּגַע אוֹ נוֹלַד בּוֹ שְׁעָר לֶבֶן
 אוֹ מַחֲזִיָּה - הָרִי זֶה מַחֲלָט טִמְאָה⁶¹.

(56) ראה למעלה הערה לו. (57) בשר בריא באמצע הנגע.
 (58) התרחבות הנגע. פרטי דיניהם מבוארים בפרקים הבאים.
 (59) ב'משנה למלך' לקמן פ"ד ה"ה כתב שאין סוגרים אותו
 ממש בבית, אלא הכהן אומר לו: הנך מוסגר, אולם רש"י
 בפירושו על התורה אומר שהכהן מסגירו ממש, וכן כתב
 גם בנדרים נו, ב. והר"ן וה'תוספות' שם קיבלו דעתו.
 (60) ראה מה שכתבנו למעלה ה"ג (דין ה). (61) נגעים פ"ג
 מ"ג.

יא. בַּהֲרֹת שֶׁהִיָּתָה עֲזָה פְּשִׁלָּג וְלֹא־חֲסַר הַסֵּגֶר נִעְשִׂית
 בְּקָרוֹם בִּיצָה, אוֹ שֶׁהִיָּתָה בַּתְּחִלָּה בְּקָרוֹם בִּיצָה
 וְנִעְשִׂית כְּשִׁלָּג - הָרִי הִיא כְּמוֹת שֶׁהִיָּתָה⁶²; שְׂאֵין
 עֲזוֹת הַמִּרְאָה סִמְנֵי טִמְאָה, וְלֹא כְּהִיָּתוֹ סִמְנֵי טָהָרָה.
 אֶלָּא אִם נִתְמַעַט מֵאַרְבַּע מִרְאֹת וְנִעְשִׂית כְּהָה
 מְקָרוֹם בִּיצָה, שֶׁהִיָּה נִעְשִׂית בְּהִקָּם⁶³, וְלִפְיָכָךְ טָהוֹר.
 אִם כֵּן, מֵהוּ זֶה שְׂנֹאֲמַר בַּתּוֹרָה: וְהָיָה כְּהָה הִנָּגַע
 וְלֹא פְּשָׁה הִנָּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֹּהֵן? ⁶⁴ שְׂאֵם כְּהָה
 מֵאַרְבַּע מִרְאֹת⁶⁵ - טָהוֹר. וְכֵן אִם לֹא כְּהָה וְלֹא פְּשָׁה
 וְלֹא נוֹלַד בּוֹ לֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲזִיָּה - הָרִי זֶה
 טָהוֹר⁶⁶.

ואומר שגם הפתוכים מצטרפים, מפני שדין צירוף מראות
 נגעים נשנה (בנגעים פ"א מ"ג) אחרי דיני הפתוכים, ומשמע
 שכל האמור למעלה כלול בדין צירוף.

ו. כָּל מִרְאָה צִרְעַת עוֹר הַבָּשָׂר³⁸ אֵינָה קְרוּיָה נִגְעָה³⁹
 וְלֹא מְשַׁמָּאָה עַד שִׁיְהִיָּה מִרְאָה הִנָּגַע עִמָּךְ מַעוֹר
 הַבָּשָׂר⁴⁰. לֹא עִמָּךְ בְּמִשְׁשִׁיתוֹ⁴¹, אֶלָּא בְּמִרְאִית הָעֵין,
 כְּמִרְאָה הַחֲמָה הַנִּרְאִית לְעֵין עֲמָקָה מִן הָעֵל. אֲבָל
 אִם הִיָּה מִרְאָה הַלֶּבֶן אוֹ הַפְּתוּךְ בָּשָׂה עִם שְׂאֵר
 הָעוֹר אוֹ גְבוּהָ מִן הָעוֹר - אֵינּוּ נִגְעָה, אֶלָּא כְּמוֹ צִמָּח
 מִן הַצִּמְחִים הָעוֹלִים בְּגוֹף.

(38) כל הנגעים שבגוף האדם, חוץ מנגעי הראש והזקן,
 נקראים צרעת עור הברש. ודיני נגעי ראש וזקן יתבאר
 לקמן בפ"ח. (39) בין המראות הלבנים ובין הפתוכים.
 (40) שבועות ו, ב. כתוב בתורה (ויקרא יג, ג): "ומראה הנגע
 עמוק מעור בשרו". ומה שאמרו בגמרא (שם): "אין שאת
 אלא גבוה" פירושו, שגבוהה ממראה הבהרת מפני שהיא
 כהה ממנה, אבל עמוקה ממראה העור (כסף-משנה).
 (41) שיהיה העור הבריא גבוה ממש ממקום הנגע, ומורגש
 במשמוש היד. "ומראה הנגע עמוק, אין ממשו עמוק"
 (תורת כהנים' פרשת נגעים פ"ב ה"ה). התכוון לומר,
 שאפילו אין הנגע עמוק ממש מבשר העור אלא מראהו -
 נקרא צרעת, אבל גם כשהוא עמוק ממש דין צרעת עליו אם
 מראהו עמוק ('קריית ספר').

ז. שְׁעוֹר כָּל נִגְעֵי צִרְעַת, בֵּין צִרְעַת אָדָם בֵּין צִרְעַת
 בְּגָדִים - כְּגִרִים⁴² הַקְּלִיָּקִי⁴³ שֶׁהוּא מְרַבֵּעַ⁴⁴. וְהוּא
 מְקוֹם מְרַבֵּעַ מַעוֹר הַבָּשָׂר כְּדִי צְמִיחַת שְׁלֹשִׁים
 וְשִׁשִּׁים⁴⁵ שְׁעֵרוֹת, שֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת אַרְךָ וְשֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת רָחֵב.
 וְכָל הַפְּחוֹת מִזֶּה⁴⁶ אֵינּוּ נִגְעָה צִרְעַת⁴⁷.

(42) נגעים פ"ו מ"א. (43) מין פול שהוא יותר גדול מפול
 רגיל, ונקרא כך על שם המקום שהוא גדל שם.
 (44) פירוש, הפול עצמו הוא מרובע. כך מפרש רבינו במס'
 מעשרות פ"ה מ"ח: "ומן הפולים מין אחד שהגרגרים שלו
 גדולים (גדילים?) מרובעים מיוחדים למקום, והוא הידוע
 כגרים הקליק". (וראה רא"ש כאן שפירש, שהגרים הוא
 עגול אלא שמוסיפים עליו את ארבע הקרנות ומשלימים
 לריבוע). (45) כלומר, לא כעוביין של שלושים ושש
 שערות, אלא כשטח המקום שגדלות בו בממוצע (ש"ך יו"ד
 ס' קצ ס"ק יח). (46) ממש שערות באורך וכן ברוחב,
 ואע"פ שיש בו כדי לרבעו ויצטרף למקום 36 שערות.
 (47) ראה בהלכה הבאה.

ח. נִגְעָה שֶׁהִיָּה רָחֵב כְּדִי צְמִיחַת חֲמֵשׁ שְׁעֵרוֹת, אֲפִלּוּ
 הִיָּה אָרְפוֹ אִמָּה - הָרִי זֶה טָהוֹר, וְאֵינּוּ נִגְעָה צִרְעַת
 עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ רְבֻעַ כְּגִרִים⁴⁸. וְכָל הַשְּׁעוֹרִין הַלֵּכָה
 לְמִשָּׁה מְסִינִי⁴⁹.

(48) באורך כגרים וברוחב כגרים. בפירושו על המשנה (שם)
 מבאר רבינו, שאין תבנית הנגע צריכה להיות מרובעת ממש,
 אלא שתתפוס מקום שאפשר להכניס בו גרים מרובע ולא
 יחרוג מגבולות הנגע. (49) עירובין ד, א.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ימות" (שמות כא, טו). ורש"י בפירושו על התורה אומר, "כהה הנגע" טהור, אבל לא כהה אפילו לא פשה - טמא. (והרמב"ן שם מפריך דעת רש"י ופסק כדעת רבינו. ראה 'תוספות יום-טוב' שם פ"א מ"ג).

(62) שם פ"ד מ"ז. דינה כאילו לא נשתנה כלל. (63) ראה למעלה ה"א. (64) ומשמע שכהיית הנגע הוא סימן טהרה, וכן אפשר ללמוד לכאורה מכאן שאם לא כהה - טמא. (65) למטה מקורם ביצה. (66) ומה שאמרה תורה "ולא פשה" הכוונה או לא פשה, כמו "ומכה אביו ואמו מות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' ניסן' אייר תשע"ח

15 שָׁקֶם וְאֵת תַּעֲנִיתָם, אֵלָּא: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם.
16 וּבִקְבֻלָּה¹⁶ הוּא אוֹמֵר: קָרְעוּ לְבַבְכֶּם וְאַל בְּגִדֵיכֶם.
17 וּמוֹסִיף בְּעֲנִינֹת אֵלֹהֵי כָפִי פָחוּ, עַד שֶׁיִּכְנִיעַ לָכֶם וַיֵּשׁוּבוּ
18 תְּשׁוּבָה גְּמוּלָה.

(12) משנה, שם טו, א. (13) שם טז, א בברייתא. (14) "בעל קומה", כדי שישמעו דבריו" (רש"י). והרא"ש פירש ת"ח שראוי למנות אותו פרנס על הציבור. (15) דברי תוכחה חזקים וקשים הכובשים את הלב ומעוררים לתשובה. (16) שקיבלנו בציווי מפי הנביאים בניגוד לפסוק הקודם, ביונה, שאינו אלא סיפור דברים ולא ציווי (רש"י במשנה, שם).

19 ג. וְאַחֲרֵי שֶׁגִּזְמָר זֶה דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין, עֹמְדִין בְּתַפְלָה¹⁷.
20 וּמַעֲמִידִין שְׁלִיחַ צַבּוּר הָרְאוּי לְהַתְפַּלֵּל בְּתַעֲנִיּוֹת
21 אֵלֹהֵי. וְאִם הָיָה אוֹתוֹ שְׂאוֹמֵר דְּבָרֵי הַכְּבוֹשִׁין רְאוּי
22 לְהַתְפַּלֵּל - מְתַפַּלֵּל¹⁸, וְאִם לֹא - מוֹדִידִין אַחֵר.

(17) משנה, שם. (18) שמכיון שהוא גדול הציבור בחכמה ובמעשים טובים, ראוי לו להתפלל.

23 ד. וְאִי זֶה הוּא הָרְאוּי לְהַתְפַּלֵּל בְּתַעֲנִיּוֹת אֵלֹהֵי?¹⁹ אִישׁ
24 שֶׁהוּא רָגִיל בְּתַפְלָה²⁰. וְרָגִיל לְקִרּוֹת בְּתוֹרָה נְבִיאִים
25 וְכַתּוּבִים²¹. וּמְטַפֵּל²² וְאִין לֹא²³. וַיֵּשׁ לוֹ יִגְיַעָה
26 בְּשֻׁדָּה²⁴. וְלֹא יִהְיֶה בְּכָנּוּ וּבְכָנִי בֵּיתוֹ וְכָל קְרוֹכֵיו
27 הַנְּלוּיִם עָלָיו בְּעַל עֲבָרָה, אֵלָּא יִהְיֶה בֵּיתוֹ רִיקָן מִן
28 הָעֲבֵרוֹת. וְלֹא יֵצֵא עָלָיו שֵׁם רַע בִּילְדוּתוֹ. שֶׁפֶל בְּרָךְ²⁵.
29 וּמְרַצָּה לָעַם²⁶. וַיֵּשׁ לוֹ נַעֲמָה²⁷ וְקוּלוֹ עָרֵב. וְאִם הָיָה
30 זָקֵן עִם כָּל הַמְּדוּת הָאֵלֹהֵי, הָרִי זֶה מְפָאָר²⁸; וְאִם אִינוֹ
31 זָקֵן - הוֹאִיל וַיֵּשׁ בּוֹ כָּל הַמְּדוּת הָאֵלֹהֵי, יִתְפַּלֵּל²⁹.

(19) שם טז, א בברייתא. (20) שלא יטעה בתפילתו, "שכל המתפלל וטעה סימן רע לו" (ברכות לה:). (21) שיהיו פסוקי התפילה, שרובם מן התורה וכו' - שגורים בפיו. (22) שיש לו טף וילדים. (23) במה לפרנסם, שלבו דואג עליו, ומתפלל מקירות לבו. (24) עלי-ידי-זה מכון יותר בתפילה על הגשמים. (25) עניו. (26) נוח לבריות ומסכימים לתפילתו. (27) מושך את הלב. (28) כן הוא במשנה, שם: "מורידין לפני התיבה זקן ורגיל כו'", הרי שלכתחילה מהדרים אחרי זקן. (29) שהרי בברייתא תענית שם לא נזכר "זקן".

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

הלכות תעניות

פרק רביעי

(1) נתבאר בו הסדר שעושים במקצת תעניות, מתעניות הגשמים, מענין התפילה, ותוספת הברכות וטכסים זה בזמננו, וכיצד היה נוהג בהר הבית, בזמן שהיה בית המקדש קיים. ונסתיים הפרק בביאור כמה גשמים ירדו ולא יצטרכו להתענות.

1 א. בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִשְׁבַּע תַּעֲנִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁל מָטָר²
2 מְתַפַּלְלִין עַל סֵדֶר זֶה³: מוֹצִיאִין אֶת הַתְּכָה⁴ לְרַחוּבָה
3 שֶׁל עִיר⁵, וְכָל הָעָם מְתַקְבְּצִים וּמְתַפְּסִים בְּשָׂקִים⁶.
4 וְנוֹתְנִין אֶפְרָר מִקְלָה⁷ עַל גְּבִי הַתְּכָה⁸ וְעַל גְּבִי סֶפֶר
5 תוֹרָה⁹, כְּדִי לְהַגְדִּיל אֶת הַכִּכָּיָה וּלְהַכְנִיעַ לָכֶם. וְאַחֲד
6 מִן הָעָם נוֹטֵל מִן הָאֶפְרָר וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁ הַנְּשִׂיא וּבְרֹאשׁ
7 אֶב בֵּית דִּין¹⁰ בְּמָקוֹם הַנֶּחָת תַּפְלִין¹¹, כְּדִי שֶׁיִּכְלָמוּ
8 וַיֵּשׁוּבוּ. וְכָל אֶחָד וְאַחֲד נוֹטֵל וְנוֹתֵן בְּרֹאשׁוֹ.

(2) דוקא של מטר, אבל בתעניות על שאר צרות - אין עושים כסדר הזה (לחם-משנה). (3) כל הסדר, במשנה תענית טו, א (4) שבה ספר תורה. (5) אנו יוצאים לרחובות של עיר, לומר: צעקנו בצנעא ולא נענינו - נבזה את עצמנו בפרהסיא (תענית טז). ומוציאים ספר-תורה לרחוב, לומר: כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעווננו (שם). (6) לומר: הרי אנו חשובים כבהמה (שם). (7) אפר משריפה. (8) כן הוא במשנה (שם, טו). והטעם הוא משום "עמו אנכי בצרה" ו"בכל צרתם לו צר" (שם טז). (9) כן הוא שם טז, א לפי נוסחת כת"י מניכן: "נותנין אפר מקלה על ספר-תורה", וכן הוא בתרגום שני לאסתר (ד, א) - וראה ב'כסף משנה'. (10) ש"אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים" (תענית טו:). (11) לשים אפר תחת פאר (הם התפילין).

9 ב. וְאַחֲרֵי כֵךְ¹² מַעֲמִידִין בִּינְיָהוּ זָקֵן חָכֵם, וְהֵן יוֹשְׁבֵין.
10 לֹא הָיָה שָׁם¹³ זָקֵן חָכֵם, מַעֲמִידִין חָכֵם. לֹא הָיָה שָׁם
11 לֹא זָקֵן וְלֹא חָכֵם, מַעֲמִידִין אֶדָם שֶׁל צוּרָה¹⁴. וְאוֹמֵר
12 לְפָנֵיהֶם דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין¹⁵: אֲחִינוֹ, לֹא שָׁק וְלֹא תַעֲנִית
13 גוֹרְמִין, אֵלָּא תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. שֶׁפֶן מְצִינוֹ
14 בְּנִינָה. שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּאֲנָשֵׁי נִינּוּה: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון ל' ניסן - ספר זמנים - הלכות תעניות קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 ה. ושלח צבור³⁰ מתחיל³¹ ומתפלל עד ברכת
- 2 "גואל ישראל". ואומר זכרונות ושופרות³² מעין
- 3 הצרה. ואומר: אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני.
- 4 אשא עיני אל ההרים וגו'. ממעמקים קראתיך ה'.
- 5 תפלה לעני כי יעטף וגו'.
- (30) כל הסדר, במשנה שם. (31) תפילת שמונה-עשרה.
- (32) כמו בראש השנה (משנה שם, כחנא קמא).
- 6 ו. ואומר דברי תחנונים כפי כחו. ואומר: ראה נא
- 7 בענינו וריבה ריבנו ומהר לגאלנו. ומתחנן. ואומר
- 8 בסוף תחנוניו: מי שענה את אברהם אבינו בהר
- 9 המורה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם
- 10 ביום הזה. ברוך אתה ה' גואל ישראל.
- 11 ז. ומתחיל להוסיף שש ברכות³³ שהוא מוסיף זו
- 12 אחר זו. ומתחנן בכל אחת מהן בדברי תחנונים
- 13 ופסוקים מדברי קבלה ומפכתבי הקדש, כפי שהוא
- 14 רגיל. וחותם בכל אחת מהן בתימאות אלו:
- (33) מיוחדות לתפילת תענית.
- 15 ח. בראשונה הוא חותם: מי שענה את משה
- 16 ואבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול
- 17 צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' זוכר הנשפחות³⁴.
- (34) לפי שהיו ישראל בשעבוד מצרים כנשכים ומיואשים,
- והקב"ה זכר אותם וגאלם.
- 18 ט. בשנייה הוא חותם: מי שענה את יהושע בגלגל,
- 19 הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה.
- 20 ברוך אתה ה' שומע תרועה³⁵.
- (35) שיהושע נענה ביריחו על-ידי השופרות, שעל-ידם נפלה
- חומת יריחו.
- 21 י. בשלישית הוא חותם: מי שענה את שמואל
- 22 במצפה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום
- 23 הזה. ברוך אתה ה' שומע צעקה³⁶.
- (36) לפי שבשמואל כתוב: "ויועק שמואל אל ה'" (שמואל-א ז, ט).
- 24 יא. ברביעית הוא חותם: מי שענה את אליהו בהר
- 25 הפרמל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום
- 26 הזה. ברוך אתה ה' שומע תפלה³⁷.
- (37) לפי שאלהו התפלל לה': "ענני ה' ענני" (מלכים-א יח, לו).
- 27 יב. בחמישית הוא חותם: מי שענה את יונה במעי
- 28 הדגה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום
- 29 הזה. ברוך אתה ה' העונה בעת צרה³⁸.
- (38) לפי שיונה התפלל: "קראתי מצרה לי" (יונה ב, ג).
- 30 יג. בששית הוא חותם: מי שענה את דוד ושלמה

- 31 בנו בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע קול
- 32 צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' המרחם על
- 33 הארץ³⁹. וכל העם עונים אמן אחר כל ברכה וברכה,
- 34 בדרך שעונים אחר כל ברכות.
- (39) ששניהם התפללו על הארץ ('תוספות' תענית טז: ד"ה ברוך). [וראה ברכות מח:].
- יד. בשביעית אומר⁴⁰: רפאנו ה' ונרפא וכו'. וגומר
- התפלה על הסדר, ותוקעין בחצוצרות. וכסדר הזה
- עושין בכל מקום.
- (40) כלומר, בהמשך התפילה הרגילה של שמונה-עשרה.
- טו. כשהיו מתפללים על הסדר הזה בירושלים, היו
- מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח⁴¹ ומתפללים
- בסדר הזה. וכשמגיע שלח צבור לומר "מי שענה
- את אברהם", אומר: ברוך אתה ה' אלהינו אלהי
- ישראל מן העולם ועד העולם⁴², ברוך אתה ה' גואל
- ישראל. והן עונים אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו
- לעולם ועד. ותזן הכנסת⁴³ אומר לתוקעים: תקעו,
- בני אהרן, תקעו. וחוזר מתפלל ואומר: מי שענה
- את אברהם בהר המורה, הוא יענה אתכם וישמע
- קול צעקתכם ביום הזה. ואחר כך תוקעין הפהנים
- ומריעין ותוקעין⁴⁴.
- (41) משנה, תענית טו, ב. (42) לפי שכל חותמי ברכות
- שבמקדש אמרו בנוסח זה, כמבואר במשנה ברכות סג, א.
- (43) שמש הממונה על בית הכנסת. (44) לפי זה, ישנם שני
- חילוקים בין התפילות במקדש לבין התפילות במדינה,
- שבמדינה ענו אמן ולא תקעו, ובמקדש ענו ברוך שם כבוד
- מלכותו, ותקעו, ועי' 'מגיד משנה'.
- טז. וכן בברכה השנייה לזו, שהיא ראשונה מן
- השש שמוסיף, חותם בה: ברוך ה' אלהים אלהי
- ישראל מן העולם ועד העולם, ברוך אתה ה' זוכר
- הנשפחות. והן עונים: ברוך שם כבוד מלכותו
- לעולם ועד. ותזן הכנסת אומר להן: הריעו, בני
- אהרן, הריעו. וחוזר שלח צבור ואומר: מי שענה
- את משה ואבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם
- וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ואחר כך מריעין
- ותוקעין ומריעין.
- יז. וכן על כל ברכה וברכה. באחת אומר: תקעו,
- ובאחת אומר: הריעו. עד שיגמרו כל שבע הברכות.
- ונמצאו הפהנים: פעם תוקעין ומריעין ותוקעין,
- ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין
- עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן
- תוקעין ומריעין שם, תוקעין בחצוצרות ובשופר
- באחת, כמו שאמרנו⁴⁵.
- (45) למעלה פ"א ה"ה.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ירושלים. וקבלה בידנו כי זה התחיל ב"ז בתמוז. (5) כי בבית הראשון כתוב "בעשתי עשרה שנה לצדיקהו בתשעה לחודש הובקעה העיר". כן הוא לפי התלמוד הבבלי בתענית כח: אבל הירושלמי סובר כי "קלקול חשבונות יש כאן", מרוב צרות של החורבן נשכח מישראל התאריך, שבו הובקעה העיר ונרשם בטעות לתשעה בתמוז, אבל לאמיתו של דבר היה גם בבית ראשון בשבעה עשר בתמוז. (6) שר יוני בימי חורבן בית שני. (7) וקבלה בידנו כי זה היה ב"ז בתמוז.

ג. ותשעה באב חמשה דברים ארעו בו: נגזר על ישראל במדבר שלא ינסו לארץ.⁸ וחרב הבית⁹ בראשונה¹⁰ ובשניה¹¹. ונלפדה עיר גדולה, וביתר שמה. והיו בה אלפים ורבות מ ישראל. והיה להם מלך גדול¹², ודמו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא מלך המשיח¹³, ונפל ביד הרומיים, ונהרגו כלם, והיתה צרה גדולה כמו חרבן בית המקדש¹⁴. ובו פיוס¹⁵ המוכן לפרענות חרב טורנוסרופוס הרשע את ההיכל ואת סביביו, לקים מה שנאמר: ציון שדה תחרש.

(8) בפרשת מרגלים נאמר: "ויבכו העם בלילה ההוא" - ו"אמר רבה אמר רבי יוחנן, אותו לילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכייה של חניס, ואני קובע לכם בכייה לדורות". (9) בית המקדש. (10) שכתוב: "ובחודש החמישי בשבעה לחודש... בא נבזראדן רב טבחים עבד מלך בבל ירושלים, וישורף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים", וכתוב: "ובחודש החמישי בעשור לחודש... בא נבזראדן רב טבחים... וישורף את בית ה'..." הא כיצד? בשבעה באב נכנסו גויים להיכל ואכלו וקלקלו בו, ובתשעה סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו. (11) "מגלגלין זכות ליום זכאי וחוב ליום חייב". (12) בן כוזיבא המלך. (13) "תני רבי שמעון בן יוחי, עקיבא רבי היה דורש: "דרך כוכב מיעקב" - דרך כוזבא מיעקב, רבי עקיבא כד הוה חמי בר כוזבא הוה אמר: דין הוא מלכא משיחא". (14) וקבלה בידנו כי זה היה בתשעה באב. (15) אף זו קבלה ביד חכמים.

ד. וארבעה ימי הצומות האלו, הרי הן מפרשין בקבלה: צום הרביעי וצום החמישי וגו'. צום הרביעי - זה שבעה עשר בתמוז, שהוא בחדש הרביעי¹⁶; וצום החמישי - זה תשעה באב, שהוא בחדש החמישי; וצום השביעי - זה שלשה בתשרי, שהוא בחדש השביעי; וצום העשירי - זה עשרה בטבת, שהוא בחדש העשירי.

(16) שניסן הוא ראש השנה לחדשים, שנאמר "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה".

ה. ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות¹⁷, ובשלשה עשר באדר¹⁸, זכר לתענית שהתענו בימי המן, שנאמר: דברי הצמות וזעקתם. ואם חל

יח. שבע תעניות האלו - כל מקום שגזרין אותם שם - אחר שמתפללין, ויצאין כל העם לבית הקברות ובוכין ומתחננים שם. פלומר: הרי אתם מתים באלו אם לא תשובו מדרכיכם⁴⁶. ובכל תענית מתעניות הצרות שגזרין על הצבור, מתפללין תפלת נעילה⁴⁷ בכל מקום.

(46) תענית טז, א. (47) משנה, שם כו, א.

יט. ירדו להם גשמים - עד מתי יהיו יורדין ויפסקו הצבור מן התענית? משירדו בעמק הארץ החרכה⁴⁸ טפח. ובכינות - טפחים. ובעבודה, עד שירדו בעמק שלשה טפחים⁴⁹.

(48) שאינה מעובדת. (49) תענית כה, ב. כחכמים החולקים על רבי מאיר.

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

פרק חמישי

(1) נתבארו בו עניני הארבעה צומות, שהם מדברי קבלה, וממנהג, כמבואר שם. והיה רוב הביאור בענין צום תשעה באב, לפי שהוא חמור מן השאר, בהרבה דברים. ונמשך לזה ביאור מה שאסור לעשותו בזמן הזה מפני חורבן הבית. והרואה ירושלים ובית המקדש וערי יהודה, מה הוא חייב לעשות מפני אבלות. ונסתיים זה הפרק האחרון בביאור שהצומות האלו עתידין להיות ימי ששון ושמחה בימות המשיח.

א. יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהן, כדי לעזור להלכות לפתח דרכי התשובה. והיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות. שזכרון דברים אלו נשוב להיטיב. שנאמר: והתנדו את עונם ואת עון אבתם וגו'.

ב. ואלו הן: יום שלישי בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם, ונכתב גחלת ישראל הנשארת, וסבב להתם גלות². ועשירי בטבת, שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים, והביאה במצור ובמצוק. ושבעה עשר בתמוז חמשה דברים ארעו בו: נשתברו הלוחות³, ובטל התמיד מבית ראשון⁴, והבקעה ירושלים בחרבן שני⁵, ושרף אפוסטומוס הרשע⁶ את התורה⁷, והעמיד צלם בהיכל.

(2) שמינהו לראש לאחר החורבן על הפליטה הנשארה, ועל ידי שנהרג, גלו כולם. וכתב רבנו ירוחם: "אמרו כי בראש השנה נהרג ונדהה תעניתו ליום חול". (3) בששה בסיוון ניתנו עשרת הדברות, בשבעה בסיוון בהשכמה עלה משה לקבל שאר התורה ושהה שם ארבעים יום, נמצאו כלים בשבעה עשר בתמוז וכשירד ראה שעשו ישראל את העגל וישבר את הלוחות לעיניהם. (4) כשצר נבוכדנאצר על

לגזור על הציבור דבר שאינו יכול לעמוד בו ולכן החמירו לפחות, בסעודה המפסקת. (31) שאינו כשר לכתחילה לנסכים. (32) בגמרא אמרו: "כל זמן שהוא כשלמים", כלומר לאחר שעברו עליו יום ולילה ויום, ששוב אין בו שמחה.

ח. במה דברים אמורים? ³³ שאכל ערב תשעה באב אחר חצות. אבל אם סעד קדם חצות, אף על פי שהוא מפסיק בה, אוכל כל מה שירצה. וערב תשעה באב שחל להיות בשבת - אוכל ושותה כל צרכו, ומעלה על שלחנו אפילו כסעדת שלמה ³⁴. וכן תשעה באב עצמו שחל להיות בשבת, אינו מחסר כלום ³⁵.

(33) שלא יאכל בסעודה שני תבשילין. (34) "שהיה אוכל הוא ושריו כור סולת" (רש"י שם). (35) ונדחה הצום ליום ראשון.

ט. זו היא מדת כל העם, שאינן יכולין לסבל יותר מדאי; אבל חסידים הראשונים, כפי היתה מדתן: ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו ³⁶ פת חרבה במלח, ושוה במים, ויושב בין תנור וכירים, ואוכל, ושותה עליה קיתון של מים בראגה ובשמן ובקפה, כמי שמתו מטל לפניו. כזה ראוי לחכמים לעשות, או קרוב מזה. ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל, אפילו של עדשים, אלא אם כן היה בשבת.

(36) "ישב בדד וידום".

י. עפרות ומניקות מתענות ומשלימות בתשעה באב ³⁷. ואסור ברחיצה, בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבעו במים. ואסור בסניכה של תענוג ³⁸, ובנעילת הסנדל, ובחשימש המטה - כיום הפפורים. ומקום שנהגו לעשות בו מלאכה - עושין, ומקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטלן. ואמרו חכמים, שהעושה בו מלאכה אינו רואה סימן ברכה לעולם.

(37) אבל בשלושת הצומות האחרים אינן מתענות. שחולה אף על פי שאין בו סכנה אינו מתענה אפילו בתשעה באב. (38) אבל להעביר הזוהמא מותר.

יא. תלמידי חכמים אין נותנין זה לזה שלום בתשעה באב, אלא יושבים דוים ³⁹ ונאנחים פאבלים. ואם נתן להם עם הארץ שלום, מחזירים לו בשפה רפה וכבד ראש ⁴⁰. ואסור לקרות בתשעה באב בתורה או בנביאים או בפסוקים, ובמשה ובמלכות ובגמרא ובהגדות ⁴¹. ואינו קורא אלא באיוב ובקינות ובדברים הרעים שביקמהו.

1 שלשה עשר באדר להיות בשבת, מקדימין ¹⁹
2 ומתעניין בחמישי ²⁰, שהוא אחד עשר. אבל אחד
3 מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת, דוחין
4 אותו לאחר השבת ²¹. חל להיות בערב שבת ²²,
5 מתעניין בערב שבת. ובכל הצומות האלו אין
6 מתריעין ולא מתפללין בהן תפלת נעילה, אבל
7 קורין בתורה שחרית ומנחה ב"ויחל משה". ובכל
8 אוכלים ושותין בלילה ²³, חוץ מתשעה באב ²⁴.

(17) "קרי להו צום (צום הרביעי...) וקרי להו ששון ושמחה (יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה)? - אמר רב פפא הכי קאמר, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, יש גזרת המלכות צום, אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתענים רצו אין מתענים", ובא הרמב"ם לקבוע שבזמן הזה, שאין שלום ואין גזירת המלכות, נהגו כל ישראל להתענות, וכבר קבלו עליהם את הצומות לחובה. (18) בשאילתות דרב אחאי גאון (פקודי): "בין כרכים בין כפרים בין עיירות כולן מתעניין בשלושה עשר באדר, דאמר רבי שמואל בר יצחק שלושה עשר זמן קהילה לכל הוא, שנאמר: נקהלו ועמוד על נפשם בשלושה עשר בו מאי קהילה? יום תענית". (19) ולמדו זאת מהמשנה במגילה ה. "באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין", שכשם שמקדימים מקרא מגילה - מקדימים את צום י"ג אדר, שאינו לפורענות אלא זכר לנס. (20) שבערב שבת אין להתענות מפני כבוד השבת. (21) כי בערב שבת אין להתענות מפני כבוד השבת. (22) עשרה בטבת, כי שאר הצומות אינן חלים ביום שישי לפי קביעות החדשים שלנו. (23) ליל יום התענית. (24) שכיון שעל פי הדין אין חיוב להתענות בהם, שהרי אין שלום ואין גזירה, אלא שכך נהגו, לא נהגו ביתר הצומות, חוץ מתשעה באב, אלא כתענית יחידים.

9 ו. משיבנס אב ממעטין בשמחה. ושבת ²⁵ שחל
10 תשעה באב להיות בתוכה, אסור לספור ²⁶ ולכבס ²⁷
11 וללבוש כלי מגהץ ²⁸, אפילו כלי פשתן ²⁹, עד שיעבר
12 התענית. ואפילו לכבס ולהניח לאחר התענית אסור.
13 וכבר נהגו ישראל שלא לאכל בשר בשבת זו, ולא
14 יפנסו למרחץ, עד שיעבר התענית. ויש מקומות
15 שנהגו לבטל השחיטה מראש החדש עד התענית.

(25) שבו. (26) להסתפר. (27) בגדים. (28) בגד מגוהץ. אבל ללבוש בגד מכובס, שאינו מגוהץ, שכבסוהו לפני שבת זו - מותר. (29) אף על פי שאין הגיהוץ ניכר בו כל כך.

16 ז. תשעה באב לילו פיומו לכל דבר. ואין אוכלין
17 אלא מבעוד יום. ובין השמשות שלו אסור, כיום
18 הפפורים. ולא יאכל בשר ולא ישתה יין בסעודה
19 המפסיק בה ³⁰; אבל שותה הוא יין מגתו שיש לו
20 שלשה ימים או פחות ³¹, ואוכל בשר מליח שיש לו
21 שלשה ימים או יתר ³². ולא יאכל שני תבשילין.

(30) שמיום שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות והנסכים, היינו צריכים להינזר מבשר ויין בכל ימות השנה, אלא שאין

הבית על ידו והצרה הייתה יותר גדולה. (53) דווקא בחתנים וכלות גזרו אבל אחרים מותרים.

טז. מי שראה ערי יהודה בחרבנם⁵⁴, אומר: ערי קדש היו מדבר, וקורע. ראה ירושלים בחרבנה, אומר: ירושלים מדבר וגו'⁵⁵. בית המקדש בחרבנו, אומר: בית קדשנו ותפארתנו וגו', וקורע. ומהיכן חיב לקרע? מן הצופים⁵⁶. וכשיגיע למקדש, קורע קרע אחר. ואם פגע במקדש תחלה, כשיבוא מדבר המדבר - קורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים.

(54) וכתבו הבית יוסף והב"ח ש"חורבנו" היינו, שיד גויים עודנה שלטת עליהן. (55) בנוסח אחר נוסף כאן: "וקורע". ואף על פי שכבר קרע על ערי יהודה, חזר וקורע על ירושלים עיר הקודש. (56) מקום מסביב לירושלים שאפשר לראות משם את מקום המקדש.

יז. כל הקרעים האלו כלם קורע בידו⁵⁷ מעמד. וקורע כל כסות שעליו, עד שיגלה את לבו⁵⁸. ואינו מאחה⁵⁹ קרעים אלו לעולם. אכל רשאי הוא לשלול, למלול, ללקח ולתפור כמין סלמות⁶⁰.

(57) ולא על ידי כלי. (58) שעושה הקרע בצד שמאלו כנגד ליבו. וסובר רבינו, שקריעות אלו דינן כקריעה על אב ואם, כשם שהשוו אותן בגמרא לענין איחוי הקריעה. והראב"ד חולק על זה. (59) תפירה מיושרת שמחברת את הקרעים כבראשונה. (60) תפירות שאינן מיושרות שהיכר הקרע נשאר.

יח. היה הולך ובא לירושלים, הולך ובא, תוף שלשים יום - אינו קורע קרע אחר; ואם לאחר שלשים יום - חזר וקורע⁶¹.

(61) וכן הדין בערי יהודה ומקום המקדש.

יט. כל הצומות האלו עתידים לבטל לימות המשיח. ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה. שנאמר: כה אומר ה' צבאות, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמנוחה טובים, והאמת והשלום אהבו⁶².

(62) "אותם ימים עתידים להיות ימים טובים לישראל, שנאמר כה אומר ה' צום הרביעי וגו', וכל המתאבלים עליה בעולם הזה, שמחים הם עימה לעולם הבא, שנאמר שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה וגו'".

סליק הלכות תעניות

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

הלכות מגלה וחנפה

יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים¹, ואינן מן המצוות.

1 ותינוקות של בית רבן בטלין ב². ומקצת החכמים נוהגין שלא להניח בו תפלין של ראש³.

(39) עצבים מכאב וצער על החורבן. (40) משום דרכי שלום. (41) שנאמר: "פקודי ה' ישרים משמחי לב". (42) שההתקדמות בלימוד גורמת להם שמחה. (43) שנקראים פאר, ובחורבן כתוב: "השליך משמים ארץ תפארת ישראל". וסוברים חכמים אלו, שדין תשעה באב כדן אבל ביום ראשון, שאסור בתפילין.

3 יב. משחרב בית המקדש, תקנו חכמים שהיו באותו הדור, שאין בוגין לעולם בוגן מסיד ומכיר⁴⁴ פבגין המלכים; אלא טח ביתו⁴⁵ בטיט וסד בסיד ומשייר מקום אמה על אמה פנגד הפתח⁴⁶ בלא סיד. והלוקח חצר מסיידת ומכירת, הרי זו בחזקתה⁴⁷, ואין מחיבים אותו לקלף הכתלים.

(44) ציורים נאים על הקיר. (45) יש אומרים כי בית הכנסת ובית המדרש אינם בכלל זה. (46) שיראוהו בכניסה לבית. (47) שעשה זאת אינו יהודי.

9 יג. וכן התקינו, שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט⁴⁸, ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב, משייר מין ממני התכשיט שנוהגת בהן, כדי שלא יהיה תכשיט שלם. וכשהחתן נושא אשה, לוקח⁴⁹ אפר מקלה ונותן בראשו מקום הנחת התפלין. וכל אלו הדברים - כדי לזכר ירושלים, שנאמר: אם אשפחך ירושלים, תשפח מימי. תדבק לשוני לחפי אם לא אפכרי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.

(48) אבל לסעודת שבת ויום טוב אינו צריך לחסר תבשיל. (49) החתן בעצמו, כמו שעושים כל העם בעת תענית צבור, שהרי נאמר "על ראש שמחתי".

20 יד. וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר. וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמח בהן ואסור לשמען, מפני החרבן. ואפילו שירה בפה על היין אסורה, שנאמר: בשיר לא ישתו יין. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשובות או שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן⁵⁰ על היין.

(50) כגון: בבית חתן וכלה.

26 טו. ואחר כך⁵¹ גזרו על עטרות חתנים, שלא להניחם כלל. ושללא יניח החתן בראשו שום כליל, שנאמר: הסר המצנפת והרם העטרה. וכן גזרו⁵² על עטרות פלות⁵³, אם היה של כסף או זהב, אכל של גדיל מתר לפלה.

(51) בפולמוס (= חיל מלחמה) של אספסיינוס, שצר על ירושלים בעת החורבן. (52) בפולמוס של טיטוס, שנחרב

ובאר שתי מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) נתבאר בו המחוייבים בקריאה, וזמן קריאת המגילה, וחילופו לפי חילוף המקומות.

א. קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים. והדברים ידועים שהיא תקנת הנביאים.⁴ והכל חייבים בקריאתה: אנשים ונשים,⁶ וגרים ועבדים משחררים.⁷ ומחנכין את הקטנים לקרותה.⁸ ואפלו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמע מקרא מגילה.⁹ וכן מבטלים תלמוד תורה לשמע מקרא מגילה;¹⁰ קל וחמר לשאר מצות של תורה,¹¹ שפלו נדחין מפני מקרא מגילה. ואין לה דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו, חוץ ממת מצוה¹² שאין לו קוברין; שהפוגע בו - קוברו תחלה ואחר כך קורא.¹³

(2) חכמים הראשונים נקראו סופרים (קידושין ל.). (3) אינן נכללות במנין תרי"ג מצוות. ולא כדעת 'בעל הלכות גדולות', שמצוות קריאת מגילה וחנוכה הן בכלל תרי"ג המצוות, מאחר שאנו מברכים עליהן: "אשר קדשנו במצותיו וצונו", וכבר ביאר רבינו את הענין הזה היטב ב'ספר המצוות' (שורש הראשון), שמאחר שאמרו (מכות כג.): "דרש רבי שמלאי, שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו למשה בסיני" (וכן היא גרסת רבינו שם ב'ספר המצוות'), לא יתכן לכלול בהן מצוות שנתחדשו אחר כך, אף-על-פי שהן בכלל "לא תסור" (שבת כג.). (4) במגילה יד, א: "תנו רבנן, ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות, עמדו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה". (וכן אמרו שם ב.): "מכרי כולה אנשי כנסת הגדולה תקנינהו" (הלא כל ימי מקרא מגילה בפורים תקנו אנשי כנה"ג) ובהם היו כמה נביאים (מגילה יז, ב.). (5) ערכין ב, ב. (6) מגילה ד, א: "אמר רבי יהושע בן לוי, נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס" - "שעלידי אסתר נגאלו" (לשון רב האי, ארצה"ג לפסחים קח. עמוד 151) וראה להלן. (7) אבל עבדים שאינם משוחררים, שפטורים ממצוות-עשה שהזמן גרמן כמו בנשים, פטורים ממקרא מגילה. ודוקא נשים חייבות, שעלידן נעשה הנס, כנ"ל. ועי' לחם-משנה. [וראה להלן פ"ג מהל' חנוכה ה"א הערה ב.]. (8) 'ירושלמי' מגילה פ"ב ה"ה: "רבי יהושע בן לוי, מכנש בנוי ובני ביתה וקרי לה קומיהון". (9) מגילה ג, א. (10) "כהנים בעבודתן לויים בדוכנם וישראל במעמדם, כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה" (מגילה שם). (11) שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, שהרי שנינו (פאה פ"א מ"א): "ותלמוד תורה כנגד כולם". (12) מת עזוב ואין מי שיטפל בו, שמצוה עליו לקברו. (13) מגילה ג, ב.

ב. אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו.¹⁴ והוא, שישמע מפי מי שהוא חייב

בקריאתה.¹⁵ לפיכך אם היה הקורא קטן¹⁶ או שוטה,¹⁶ השומע ממנו לא יצא.

(14) שהשומע כעונה. (15) משנה, שם יט, ב. (16) בקצת נוסחאות (וכן בגירסת הכסף-משנה) כתוב: "אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה", אבל ב'מעשה רוקח' מביא נוסחאות של כת"י משנת קי"א וקס"ב, ושם לא נזכר "חרש". וכן נכון, שהרי חרש גמור אינו שומע ואינו מדבר. ובחרש שמדבר ואינו שומע, אמרו (מגילה שם): "מאן תנא, חרש דיעבד נמי לא? (שאינו מוציא) רבי יוסי היא, דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא, רבי יוסי אומר - לא יצא", ומכיון שפסק רבינו בפ"ב מהל' קריאת שמע ה"ח, שהקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא, על כרחנו שבטל דין חרש במקרא מגילה. וכן הוא ב'ירושלמי' (מגילה פ"ב ה"ה): "אין כאן חרש, שגרת לשון היא במשנה" (כסף-משנה).

ג. מצוה לקרות את פלה.¹⁷ ומצוה לקרותה בפילה וביום.¹⁸ וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום.¹⁹ ומכרך קדם קריאתה בפילה שלש ברכות.²⁰ ואלו הן: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שפעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. וביום אינו חוזר ומכרך "שהחיינו".²¹ ומקום שנהגו לברך אחריה, מברך.²² ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, האל הרב את ריבנו, והדן את דיגנו, והנוקם את נקמתנו, והנפער לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו. ברוך אתה יי, הנפער.²³ לישאל מפל צריהם, האל המושיע.

(17) משנה, מגילה יט, א. כרבי מאיר. (18) מגילה ד, א: "אמר רבי יהושע בן לוי, חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב, ג) אלקי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי" (מזמור זה נאמר על אסתר - רש"י). (19) משנה, מגילה כ, ב: "זה הכלל, דבר שמצותו ביום - כשר כל היום, ודבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה". (20) משנה, שם כא, א. וגמרא כא, ב: "מאי מברך? רב ששת מקטרויא אקלע לקמיה דרב אשי, וברך: מנ"ח" (= על מקרא מגילה, שעשה נסים ושהחיינו, רש"י). (21) שכבר בירך בלילה. ויש אומרים, שצריך לברך שהחיינו גם ביום, שעיקר מצות הקריאה היא ביום, שנאמר (אסתר ט, כח): "והימים האלה נזכרים ונעשים" (ראה במגיד-משנה). (22) משנה, מגילה כא, א. ונוסח הברכה שם כא: (23) בכת"י הגירסא: "האל הנפער", כדי להזכיר שלש פעמים "האל" בברכה זו, כי שלש פעמים נפל עמלק בידי ישראל: בימי יהושע, שאול ומרדכי ('מעשה רוקח').

ד. איזהו זמן קריאתה?²⁴ זמנים הרבה תקנו לה חכמים,²⁵ שנאמר: בזמניהם. ואלו הן זמני קריאתה: כל מדינה שהיתה מקפת חומה מימי

ח. כפר שמקדימין וקוראין ביום הכניסה, בזמן
שאין נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה
אלא בארבעה עשר³⁵. וכל עיר שאין בה עשרה
בטלנין קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור - הרי
היא ככפר, ומקדימין וקוראין ביום הכניסה³⁶. ואם
אין שם עשרה בני אדם - תפנתו קלקלתו³⁷, והרי
הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא בארבעה
עשר³⁸.

(35) משנה, מגילה ה, א: "אמר רבי יהודה, אימתי? מקום
שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין לא בשני
ולא בחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה", שכיון שאין
נכנסים בשני וחמישי - אין זאת הקלה בשבילם (רש"י שם
ד:). (36) משנה, שם. (37) דבר זה עצמו, שנראה בעינינו
כתקנה וכקולא למקום זה, שיוכלו לקרוא ביום הכניסה,
שהרי אין שם בני אדם וצריך להיות ככפר, היא גופה
קלקלתו, וגורם שדינו יהיה כמו עיר, כמבואר להלן.
(38) "ירושלמי" מגילה פ"א ה"ד. שהרי מגילה שלא בזמנה
אין קורין אותה אלא בעשרה, כמבואר בהלכה הקודמת
(מעשה רוקח').

ט. במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום
הכניסה? בזמן שיש להם לישראל מלכות; אבל
בזמן הנה אין קוראין אותה אלא בזמנה, שהוא יום
ארבעה עשר ויום חמשה עשר³⁹: בני הכפרים ובני
עירות קוראין בארבעה עשר, ובני כרפין קוראין
בחמשה עשר.

(39) [מגילה ב, א: "אמר רבי יהודה, אימתי? בזמן שהשנים
כתיקונן וישראל שרוין על אדמתן, אבל בזמן הזה הואיל
ומסתכנין (כגירסת ה"ף) בה, אין קורין אותה אלא
בזמנה", שדווקא באותה העת שהיו ישראל מעמידים
דתייהם (= עומדים ברשות עצמם) ואין באים לידי סכנה,
היו קוראים אותה ב"א ב"ב ב"ג, אבל בזמן הזה
שומסתכנים ישראל בדתייהם - אין קוראים אותה אלא בזמנה
(ר"ף). וכן כוונת רבינו שתלה הדבר במלכות].

י. בן עיר⁴⁰ שהלך לכרף⁴¹, או בן כרף שהלך לעיר,
אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה⁴², ונתעכב
ולא חזר - קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו
לחזור אלא לאחר זמן הקריאה - קורא עם אנשי
המקום שהוא שם⁴³. וכרף⁴⁴ וכל הסמוך לו⁴⁵ וכל
הנראה עמו⁴⁶, אם אין ביניהם יתר על אלפים
אמה⁴⁷, הרי זה ככרף וקוראין בחמשה עשר.

(40) שזמן קריאתו ב"ד. (41) שזמן קריאתו בט"ו.
(42) של אותו המקום שאליו הלך (מגיד-משנה וכסף-
משנה). (43) מגילה יט, א. במשנה ובגמרא. (44) שם ג,
ב. (45) אף-על-פי שאינו נראה עמו, כגון שהוא בעמק.
(46) אף-על-פי שאינו סמוך לו, כגון שהוא בהר.
(47) פשוט הלשון מורה שזה מוסב גם על סמוך וגם על
נראה, ואם כן מה תועלת בנראה עמו? - הבדל רב יש

יהושע בן נון²⁶, בין בארץ בין בחוצה לארץ²⁷, אף
על פי שאין לה עכשו חומה, קורין בחמשה עשר
באר²⁸. ומדינה זו היא הנקראת²⁹ כרף. וכל מדינה
שלא היתה מקפת חומה בימות יהושע, ואף על פי
שהיא מקפת עתה, קוראין בארבעה עשר. ומדינה
זו היא הנקראת³⁰ עיר.

(24) מגילה ב, א. (25) אנשי כנסת הגדולה (מגילה, שם).
(26) משנה, שם. ודלא כרבי יהושע בן קרחה, שאמר (שם
ב:): מימי אחשורוש. (27) כן נראה ממה שאמרו (מגילה
ה, ב:): "רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר"
משום ספק מוקף חומה. והרי הוצל בחו"ל היא (כתובות
קיא. ולא גרסינן שם "הוצל דבנימין") - ר"ן למגילה פ"א
(דפוס ווילנא ב ע"א). וכן מפורש ב"ירושלמי" בתחילת פ"א
דמגילה "וחרב הכרף... בחו"ל (כן גרס הרמב"ן) קורין (=)
בחמשה עשר" (לקוטות הרמב"ן ור"ן שם). (28) מגילה
ג, ב. (29) משנה, שם ב, א. (30) מגילה ב, ב.

ה. שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מקפת
חומה בימי יהושע בן נון, קוראין בחמשה עשר,
שבה היה הנס, שנאמר: ונוח בחמשה עשר בו.
ולמה תלו הדבר בימי יהושע? כדי לחלק כבוד
לארץ ישראל, שהיתה חרבה באותו הזמן. כדי
שיהיו קוראין בבני שושן, ויחשבו כאלו הן כרפין
המקפין חומה, אף על פי שהן עתה חרבין, הואיל
והיו מקפין בימי יהושע קורין בחמשה עשר, ויהיה
זכרון לארץ ישראל בנס זה³¹.

(31) "ירושלמי" מגילה פ"א ה"א.

ו. בני הכפרים, שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא
בשני ובחמישי, תפנתו להם שיהיו מקדימין וקוראין
ביום הכניסה³². כיצד? אם חל יום ארבעה עשר
להיות בשני או בחמישי, קוראין בו ביום. ואם חל
ביום אחר חוץ משני ובחמישי, מקדימין וקוראין
בשני או בחמישי הסמוך לארבעה עשר.

(32) משנה, מגילה ב, א: "חכמים הקילו על הכפרים להיות
מקדימים ליום הכניסה, מפני שמספקין מים ומזון לאחייהם
שבכרכים" (שם ד:).

ז. כיצד? חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת -
מקדימין וקוראין בחמישי, שהוא יום אחד עשר.
חל להיות בשלישי - קוראין בשני, שהוא יום
שלושה עשר. חל להיות ברביעי - קוראין בשני,
שהוא יום שנים עשר³³. וכל אלו שמקדימין
וקוראין קדם ארבעה עשר, אין קוראין אותה
בפחות מעשרה³⁴.

(33) משנה, שם ב, א. "מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד
ובט", לא פחות ולא יותר". (34) מגילה ה, א. כרב. שכיון
שקוראים אותה שלא בזמנה - צריכה פרסום (רש"י שם).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר זמנים - הל' מגילה וחנוכה קמה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בניהם: "סמוך", נמדד במידת ההליכה. ואילו "נראה", נמדד בקו אווירי, שאע"פ שבהליכה יש יותר מאלפים אמה, כיון שבקו האוויר אין יותר מאלפים אמה - הרי הוא ככרך (כסף-משנה).

- א. הקורא את המגלה למפרע - לא יצא.²³ קרא
- ושכח פסוק אחד, וקרא פסוק שני לו, וחזר וקרא
- פסוק ששכח, וחזר וקרא פסוק שלישי - לא יצא,²⁵
- מפני שקרא פסוק אחד למפרע.²⁶ אלא כיצד עושה?
- מתחיל מפסוק שני ששכח וקורא על הסדר.²⁷

(2) משנה, מגילה יז, א. והיינו שקרא הפסוקים האחרונים ואחר-כך הפסוקים הראשונים. והוא הדין אם קרא הפסוקים האחרונים לפני שקרא הראשונים (וראה בפ"ב מהל' ק"ש הי"א). (3) "ירושלמי" מגילה פ"ב ה"ב. (4) מגילה יח, ב.

- ב. מצא צבור שקראו חציה, לא יאמר: אקרא חציה
- האחרון עם הצבור ואחזר ואקרא חציה ראשון,²⁹
- שזה קורא למפרע; אלא קורא מתחלה ועד סוף על
- הסדר.³⁰ קרא ושהה מעט וחזר וקרא - אף על פי
- ששהה כדי לגמור את פלה, הואיל וקרא על הסדר
- יצא.³¹

(5) שם. (6) משנה, שם יז, א: "קראה סירוגין - יצא". (7) ששהה כל-כך עד שהיה יכול לגמור בינתיים כל המגילה מראש עד סופה. (8) כן פסק בקריאת שמע (פ"ב מהל' ק"ש הי"ב) ובהלל (פ"ג מהל' חנוכה ה"ט), ורק בתפילה פסק (פ"ד מהל' תפילה הי"ג) שחזר לראש התפילה.

- ג. הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו.³⁴
- הלועזי³⁵ ששמע את המגלה בתפילה בלשון הקדש
- ובכתב הקדש - אף על פי שאינו יודע מה הן
- אומרים, יצא ידי חובתו.³⁶ וכן אם היתה כתובה
- יונית ושומעה - יצא, אף על פי שאינו מפיר.³⁸
- ואפילו היתה השומע עברי.³⁹

(9) משנה, שם. (10) המדבר בשפה זרה, ואינו מבין לשון הקודש. (11) משנה, שם. ובגמרא (יח): "אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים, מי ידעין? אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא, הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא". (12) מגילה יח, א. שגם בספרי-תורה התירו לכתוב יוונית (משנה מגילה ח:), ודרשו מהכתוב (בראשית ט, כז) "יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם" - "דבריו של יפת (יון) שהוא מבני יפת) יהיו באהלי שם" (מגילה ט:). וכן פסק רבינו בפ"א מהל' תפילין הלכה יט, עיי"ש. (13) [הכתב העברי הוא כתב ליבונא (סנהדרין כא:). אבל הלשון (=השפה) היא לשון הקודש. וכן נראה בויקרא רבה (פרשה לב) שאמרו שם: "לא שינו את לשונם, להלן כתיב - לאברם העברי - אלקי העברים, וכתיב כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש"].

- ד. היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות
- הגוים - לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המפיר
- אותו הלשון בלבד.⁴¹ והוא, שתהיה כתובה בכתב
- אותו הלשון. אכל אם היה כתובה בכתב עברי

- יא. עיר⁴⁸ שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מקפת
- חומה בימות יהושע בן נון או אחר בן הקפה,
- קוראין בשני הימים, שהן ארבעה עשר וחמשה
- עשר, ובבליהם. ומברכין על קריאתה בארבעה
- עשר בלבד, הואיל והיא זמן קריאתה לרב העולם.⁴⁹

(48) מגילה ה, ב. (49) כן הביא הר"ן בשם הגאונים (משנה-למלך).

- יב. קראו את המגלה באדר ראשון, ואחר כך עברו
- בית דין את השנה - חוזרים וקוראים אותה באדר
- השני בזמנה.⁵⁰

(50) משנה, מגילה ו, ב. כי מקרא מגילה ומצות פורים נקבעו לאדר השני, כדי לסמוך גאולה לגאולה, גאולת פורים לגאולת מצרים בפסח (שם בגמרא).

- יג. אין קוראין את המגלה בשבת⁵¹. גזרה שמא יטל
- אותה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה,
- ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. שהכל חייבים
- בקריאתה, ואין הכל בקיאים בקריאתה.⁵² לפיכך אם
- חל זמן קריאתה בשבת, מקדימין וקוראין אותה
- קדם השבת.⁵³ ושואלין ודורשין בהלכות פורים
- באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.⁵⁴

(51) משנה, מגילה ב, א. לפי קביעות החדשים שלנו, אי אפשר לחול בשבת אלא פורים של מוקפין. (52) מגילה ד, ב. (53) משנה, מגילה ב, א. ושם ה, א: "באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין - מאי טעמא? אמר רבי אבא אמר שמואל: אמר קרא (אסתר ט, כז) ולא יעבור" (כלומר: ולא יאחר). (54) מגילה ד, א.

- יד. כיצד?⁵⁵ יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת⁵⁶
- בגי עירות⁵⁷ מקדימין וקוראין בערב שבת, ובגי
- כפרים קוראים בזמנם באחד בשבת. חל יום חמשה
- עשר להיות בשבת - בגי כפרים מקדימין וקוראין
- בערב שבת, שהוא יום ארבעה עשר; ובגי עירות
- קוראין בו ביום, שהוא זמנם; ונמצאי הכל קוראין
- בארבעה עשר.

(55) משנה, שם ב, א. (56) בזמן שקידשו את החודש על-פי הראייה, וראה למעלה הערה נ. (57) בכת"י הגירסא: "ובגי עיירות ובגי הכפרים". לפי שבזמן הזה אין הכפרים קוראים ביום הכניסה (למעלה ה"ט).

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

פרק שני

(1) נתבאר בו איכות המגילה, והכשרה ופסולה, והאסור מן

כיון דחביבא, יהי דעתייהו ושמע"י (גמרא שם כא:).
(28) "ירושלמי" (מגילה פ"ב ה"ה): "מיכן והילך, נהגו
הרובים לקרותה בבית הכנסת" (ופירש ב'קרבן העדה'
בפירוש השני: נער מתרגמין רביא, מכאן ואילך נהגו
הנערים לקרותה בבית הכנסת. 'בני בנימין').

ח. אין קוראין בצבור במגלה כתובה בין
הכתובים. ואם קרא - לא יצא.²⁹ אלא אם כן היתה
יתרה על שאר היריעות או חסרה, כדי שיהא לה
הכר. אבל היחיד קורא בה ואפלו אינה חסרה ולא
יתרה, ויוצא בה ידי חובתו.³⁰

(29) מגילה יט, א. שנראה כאילו קורא במקרא, ואין כאן
פרסום הנס (רש"י שם). (30) [שכשם שאין קוראים בתורה
ואין מפטירים בנביא אלא בעשרה (מגילה כג:)] כן ודאי אין
קורין בכתובים בפחות מעשרה, וכיוון שקוראים ביחיד -
ניכר הדבר שאין זו קריאה בתורה נביאים וכתובים אלא
במגילה, ויש כאן פרסום הנס, ועי' ב'טורי אבן' שם].

ט. אין כותבין³¹ המגלה אלא בדיו על הגויל³² או
על הקלף³³, כספר תורה.³⁴ ואם כתבה במי עפצא
וקנקנתום³⁵ - פשרה. כתבה בשאר מיני צבעונין -
פסולה³⁶. וצריכה שריטוט בתורה עצמה³⁷. ואין
העור שלה צריך לעבד לשמה³⁸. היתה כתובה על
הניר או על עור שאינו מעבד³⁹, או שכתבה עכו"ם
או אפיקורוס - פסולה⁴⁰.

(31) משנה, מגילה יז, א. (32) "לוקחין עור בהמה או חיה,
ומעבירין השער ממנו תחילה, ואחר-כך מולחין אותו
במלח, ואחר-כך מעבדין אותו בקמח, ואחר-כך בעפצא
וכיוצא בו מדברים שמכווצים את העור ומחזיקין אותו, זהו
הנקרא גויל" (רבינו בפ"א מהל' תפילין ה"ו). (33) עור
שחילקו אותו בעביו לשנים ועיבדו אותו, החלק שממול
השער נקרא קלף (שם ה"ז). (34) כמו שכתב רבינו שם
ה"ח וה"ט, שספר-תורה נכתב גם על גויל וגם על קלף.
(35) חומצת הנחושת. ונלמד מדין כתיבת ספר-תורה (שם
פ"א ה"ד) - 'מגיד משנה'. (36) משנה, מגילה יז, א. שאנו
צריכים בה דיו דוקא (מגילה יט.). (37) שם טז, ב.
(38) [כן כתב רבינו (פ"א מהל' תפילין ה"א)] לענין מוזה
שאינה צריכה עיבוד לשמה, והסביר בתשובה שם (בכסף-
משנה), שלא שמענו שצריך עיבוד אלא לספר-תורה
ולתפילין]. (39) משנה, מגילה יז, א. (40) ראה בפ"א
מהל' תפילין ה"ג.

י. היו בה אותיות מטשטשות או מקרעות: אם
רשומן נפר, אפלו היו רפה - פשרה; ואם אין
רשומן נפר, אם היה רפה שלם - פשרה, ואם לאו
- פסולה, והקורא בה לא יצא.⁴¹ השמיט בה הסופר
אותיות או פסוקים, וקראן הקורא את המגלה על
פה - יצא.⁴²

(41) מגילה יח, ב. (42) שם.

יא. המגלה צריכה שתהא תפורה פלה עד שיהיו

1 וקראה ארמית לארמי - לא יצא; שנמצא זה קורא
2 על פה¹⁵, וכיון שלא יצא ידי חובתו הקורא - לא
3 יצא השומע ממנו.

(14) משנה, מגילה יז, א. (15) מגילה יח, א.

4 ה. הקורא את המגלה בלא פונה - לא יצא. כיצד?
5 היה כותבה¹⁶ או דורשה¹⁷ או מגידה, אם כן את
6 לבו לצאת בקריאה זו - יצא, ואם לא כן לבו -
7 לא יצא.¹⁸ קרא והוא מתנמנם¹⁹, הואיל ולא נרדם
8 בשנה - יצא.²⁰

(16) שקורא פסוק במגילה שלימה שהוא מעתיק ממנה
וכותבה. (17) שקורא פסוק במגילה שלימה ודורשה.
(18) משנה, שם יז, א. (19) "דקרי ליה ועני, ולא ידע
לאהדורי סברא, וכי אדכרי ליה - מדכר" (שקוראים אותו
ועונה, ואינו יודע להשיב בהבנת הלב, וכשמוזכרים לו -
נזכר) - מגילה יח: (20) משנה, שם יז, א. ודוקא הקורא
שקרא מתנמנם, כיון שרואים אנו שקרא כולה, אבל השומע
ששמעה מתנמנם לא יצא, שוודאי לא שמע כראוי
(ירושלמי פ"ב דמגילה ה"ב).

9 ו. במה דברים אמורים שהמכון לבו בכתובה יצא?
10 בשנתפון לצאת בקריאה שקורא בספר שמעתיק
11 ממנו²¹ בשעה שהוא כותב; אבל אם לא²² נתפון
12 לצאת בקריאה זו שכתב - לא יצא. שאינו יוצא ידי
13 חובתו אלא בקריאתה מספר שפלה כתובה בו
14 בשעת קריאה²³.

(21) שהיתה לפניו מגילה שלימה עשויה כתיקונה (לחם-
משנה, ממגילה יח:). (22) [בנוסח אחר, חסירה מילה זו
(מעשה רוקח), ולפי זה מתפרשים דברי רבינו היטב:
שאינו יוצא אלא אם כן מכין לזאת בקריאה שקורא
מהספר השלם שלפניו, אבל אם מכין לזאת בקריאה
שקורא בספר שכותב בו עכשיו - לא יצא]. (23) מגילה,
שם.

15 ז. הקורא את המגלה וטעה בקריאתה וקרא קריאה
16 משפשת²⁴ - יצא²⁵, לפי שאין מדקדקין בקריאתה.
17 קראה עומד או יושב - יצא, ואפלו בצבור. אבל
18 לא יקרא בצבור יושב לכתחלה, מפני כבוד
19 הצבור²⁶. קראוה שנים, אפלו עשרה באחד - יצאו
20 הקוראין והשומעים מן הקוראין²⁷. וקורא אותה
21 גדול עם הקטן²⁸ ואפלו בצבור.

(24) רק הקריאה משובשת, אבל הבנת הענין לא שובשה,
שאם גם הבנת הענין משובשת - לא יצא (מעשה רוקח).
(25) "ירושלמי" שם: "תני: אין מדקדקין בטעויותיה".
(26) כן נראה ב'ירושלמי' (שם פ"ד ה"א), אבל ביחיד קורא
יושב אפילו לכתחילה, וכן הוא בירושלמי (שם) על המשנה
"הקורא את המגילה": "מה לשעבר, הא בתחילה לא?...
כיני מתניתא מותר לקרותה עומד, מותר לקרותה יושב"
(לחם-משנה). (27) משנה, מגילה כא, א. "מאי טעמא?

- 1 פל עורוֹתֶיהָ מְגִלָּה אַחַת. וְאֵינָה נִתְפָּרֶת אֶלָּא בְּגִידִין,
2 כִּסְפֵּר תוֹרָה. וְאֵם תִּפְרָה שְׁלֹא בְּגִידִין - פְּסוּלָה.
3 וְאֵינוּ צָרִיךְ לְתַפֵּר אֶת כָּל הַיְרִיעָה בְּגִידִין כִּסְפֵּר
4 תוֹרָה, אֶלָּא אֶפְלוּ תִפֵּר בְּגִידִין שְׁלֹשׁ תִּפְרִיּוֹת בְּקֶצֶה
5 הַיְרִיעָה וְשְׁלֹשׁ בְּאֶמְצָעָה וְשְׁלֹשׁ בְּקֶצֶה הַשְּׁנִי -
6 כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שְׁנִקְרָאת אֲגֶרֶת.⁴³
- 43) במגילה יט, א: "אמר רב חלבו אמר רב חמא בר גוריא
אמר רב, מגילה נקראת ספר (ונכתב בספר - אסתר ט, לב)
ונקראת אגרת (אגרת הפורים - שם כט), ספר - שאם תפרה
בחוטי פשתן - פסולה, אגרת - שאם הטיל בה שלשה חוטי
גידין - כשרה, אמר רב נחמן - ובלבד שיהיו משולשין".
- 7 יב. וְצָרִיךְ הַקּוֹרֵא לְקִרְוֹת עֲשָׂרֶת בְּנֵי הָמָן וְ"עֲשָׂרֶת"
8 בְּנִשְׁמִיָּה אַחַת, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְכָל הָעָם שֶׁפֶלֶם נָתְלוּ
9 וְנִהְיֶה בְּאֶחָד.⁴⁴ וּמִנֵּהג כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקּוֹרֵא הַמְּגִלָּה
10 קוֹרֵא וּפּוֹשֵׁט בְּאֶגְרֵת⁴⁵, לְהִרְאוֹת הַנֶּס; וְכִשְׁיִגְמֹר,
11 חוֹזֵר וְכוֹרֵכָה⁴⁶ פְּלָה וּמִבְרָךְ.
- 44) שם, טז, ב. (45) כן כתב רב האי גאון (מגיד-משנה).
46) בכת"י: "ופושטה וכורכה".
- 12 יג. שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ, שֶׁהֵן אֲרֻבַּעַ עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה
13 עָשָׂר, אֲסוּרִין בְּהִסְפָּד⁴⁷ וְתַעֲנִית⁴⁸ לְכָל אָדָם בְּכָל
14 מָקוֹם. בֵּין לְבְנֵי כְּרִפִּין שֶׁהֵן עוֹשִׂין חֲמִשָּׁה עָשָׂר
15 בַּלָּבָד, בֵּין לְבְנֵי עִירוֹת שֶׁהֵן עוֹשִׂין אֲרֻבַּעַ עָשָׂר
16 בַּלָּבָד.⁴⁹ וְשְׁנֵי הַיָּמִים אֲסוּרִין בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִית בְּאֶדָר
17 הָרִאשׁוֹן וּבְאֶדָר הַשְּׁנִי⁵⁰. אֲנָשִׁי כְּפָרִים שֶׁהִקְדִּימוּ
18 וְקִרְאוּ בְּשָׁנִי אוֹ בַּחֲמִישִׁי הַסְּמוּךְ לְפֻּרִים - מִתְּרִים
19 בְּהִסְפָּד וְתַעֲנִית בְּיוֹם קְרִיאָתָהּ⁵¹, וְאֲסוּרִין בְּהִסְפָּד
20 וְתַעֲנִית בְּשָׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלּוּ⁵², וְאָף עַל פִּי שְׁאִין
21 קוֹרְאִין בָּהֶן.
- 47) ממה שכתוב במגילה "שמחה", נלמד שאסור בהספד
(מגילה ה:). (48) נלמד ממה שכתוב במגילה "ומשתה"
(מגילה, שם). (49) מגילה, שם. (50) במגילה ו, ב: "אין
בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות
לאביונים". "הא לענין הספד ותענית - זה וזה שוין".
(51) משנה, מגילה ה, א. (52) גמרא, שם. ש"שמחה אינה
נוהגת (בכפרים) אלא בזמנה".
- 22 יד. מַצּוֹת יוֹם אֲרֻבַּעַ עָשָׂר לְבְנֵי כְּפָרִים וְעִירוֹת וְיוֹם
23 חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְבְנֵי כְּרִפִּים לְהִיוֹתֵן יוֹם שְׂמִיחָה
24 וּמִשְׁתָּה, וּמִשְׁלֹחַ מִנּוֹת לְרַעִים וּמִתְּנוֹת לְאֲבִיּוֹנִים.⁵³
25 וּמִתֵּר בַּעֲשִׂיַת מְלָאכָה⁵⁴. וְאָף עַל פִּי כֵּן אֵין רָאוּי
26 לַעֲשׂוֹת כּוֹ מְלָאכָה. אֲמָרוּ חֲכָמִים: כָּל הָעוֹשֶׂה
27 מְלָאכָה בְּיוֹם פּוּרִים, אֵינוּ רֹאֶה סִימֵן בְּרָכָה
28 לְעוֹלָם.⁵⁵ בְּנֵי כְּפָרִים, שֶׁקִּדְּמוּ וְקִרְאוּ בְּשָׁנִי אוֹ
29 בַּחֲמִישִׁי, אִם חִלְקוּ מַעֲוֹת לְאֲבִיּוֹנִים בְּיוֹם קְרִיאָתָן -
30 יִצְאוּ.⁵⁶ אֲבָל הַשְּׂמִיחָה וְהַמִּשְׁתָּה אֵין עוֹשִׂין אוֹתָם
31 אֶלָּא בְּיוֹם אֲרֻבַּעַ עָשָׂר, וְאִם הִקְדִּימוּ - לֹא יִצְאוּ.⁵⁷
- 53) בדפוסים ישנים, אין המילים האלו "או מעות".
54) מגילה ז, א. (65) תוספתא מגילה פ"א, ו"ירושלמי" שם
פ"א ה"ד. (66) בבא-מציעא עח, ב. ו"ירושלמי" שם.
55) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות
בסעדתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם⁶⁷ שמחה
גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים
ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האמללים האלו
- 32 וּסְעֵדַת פּוּרִים שְׁעֵשָׂאָה בְּלִילָה⁵⁸ - לֹא יִצָּא יָדֵי
33 חוֹבְתוֹ.⁵⁹
- 58) שכתוב (אסתר ט, כב) "לעשות אותם ימי משתה
ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".
(54) במגילה ה, ב: "איסור עשיית מלאכה לא קבילו עליהו,
דמעיקרא כתיב (שם שם, יט) שמחה ומשתה ויום טוב,
ולבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ואילו
יום-טוב לא כתיב". (55) במגילה, שם: "רב חזייה לההוא
גברא דהוה שדי כתנא בפוריא, ולטייה דלא צמח כתנא".
(56) [נראה שמצוה לכתחילה לחלק מעות לאביונים ביום
י"ד, אלא שאם חילק ביום הקריאה יצא בדיעבד. ויתכן כי
זהו פירוש המשנה (מגילה ה).] "אע"פ שאמרו מקדימין,
מותרין בהספד ותענית ומתנות לאביונים" - כלומר מותרים
במתנות לאביונים, אע"פ שעיקר מצוותן ב"ד". (57) שם
ה, א: "שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה". (58) לילה שבו
קוראים המגילה (מגיד-משנה). (59) שכתוב "ימי משתה
ושמחה" (מגילה ז:).
- 34 טו. כִּיצַד חוֹבַת סְעֵדָה זֹאת? שְׂאִיכָל בְּשָׂרָה⁶⁰ וִיתִתֵּן
35 סְעֵדָה נָאָה כְּפִי אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדוֹ. וְשׁוֹתָה יַיִן עַד
36 שְׁנִישְׁתַּפְּרוּ⁶¹ וְיִרְדּוּ בְּשִׁכְרוֹתוֹ. וְכֵן חַיִּב אָדָם לְשַׁלַּח
37 שְׁתֵּי מִנּוֹת בְּשָׂר אוֹ שְׁנֵי מִינֵי תַבְשִׁיל אוֹ שְׁנֵי מִינֵי
38 אֶכְלִין לְחֻבְרוֹ, שְׁנֶאֱמַר: וּמִשְׁלֹחַ מִנּוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ
39 - שְׁתֵּי מִנּוֹת לְאִישׁ אֶחָד. וְכָל הַמְּרַבֵּה לְשַׁלַּח לְרַעִים
40 - מְשַׁבַּח. וְאִם אֵין לוֹ - מִחֲלִיף עִם חֻבְרוֹ⁶²: זֶה
41 שׁוֹלַח לְזֶה סְעֵדָתוֹ, וְזֶה שׁוֹלַח לְזֶה סְעֵדָתוֹ. כְּדֵי
42 לְקַיֵּם: וּמִשְׁלֹחַ מִנּוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ.
- 60) שהרי נאמר (אסתר שם): "ימי משתה ושמחה", ואין
שמחה אלא בבשר (פסחים קט.), ולמדו זאת ממה שנאמר
(דברים כז, ז): "וזבחת שלמים ואכלת שם, ושמחת"
(מגיד-משנה). (61) במגילה ז, ב אמרו: "אמר רבא, חייב
אינו לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך
מרדכי", שעל-ידי שתית היין - ישתכר וירדם בשכרותו,
ולא ידע. (62) מגילה ז, ב.
- 43 טז. וְחַיִּב לְחַלֵּק לְעֲנִיִּים בְּיוֹם הַפּוּרִים. אֵין פּוֹחֲתִין
44 מִשְׁנֵי עֲנִיִּים. נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִתְּנָה אַחַת אוֹ מַעֲוֹת⁶³
45 אוֹ מִינֵי תַבְשִׁיל אוֹ מִינֵי אֶכְלִין. שְׁנֶאֱמַר: וּמִתְּנוֹת
46 לְאֲבִיּוֹנִים - שְׁתֵּי מִתְּנוֹת לְשְׁנֵי עֲנִיִּים⁶⁴. וְאֵין
47 מִדְּקִדְקִין בְּמַעֲוֹת פּוּרִים, אֶלָּא כָּל הַפּוֹשֵׁט יָדוֹ לְטַל
48 נוֹתֵנִין לוֹ.⁶⁵ וְאֵין מִשְׁנִין מַעֲוֹת פּוּרִים לְצִדְקָה
49 אַחֲרֶיהָ.⁶⁶
- 63) בדפוסים ישנים, אין המילים האלו "או מעות".
64) מגילה ז, א. (65) תוספתא מגילה פ"א, ו"ירושלמי" שם
פ"א ה"ד. (66) בבא-מציעא עח, ב. ו"ירושלמי" שם.
50 יז. מוֹטֵב לְאָדָם לְהִרְבּוֹת בְּמִתְּנוֹת אֲבִיּוֹנִים מִלְּהִרְבּוֹת
51 בְּסְעֵדָתוֹ וּבְשִׁלּוֹחַ מִנּוֹת לְרַעֲיוֹ. שְׁאִין שָׁם⁶⁷ שְׂמִיחָה
52 גְּדוֹלָה וּמִפְאָרָה אֶלָּא לְשַׁמֵּחַ לֵב עֲנִיִּים וִיתוּמִים
53 וְאֶלְמָנוֹת וְגֵרִים. שֶׁהַמְשַׁמֵּחַ לֵב הָאֲמֻלָּלִים הָאֵלּוּ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הלשון "הכהנים הגדולים" קשה לכאורה, שהרי כהן גדול אחד בדור ומה כוונתו כאן.

והביאור בזה: ידועה מחלוקת הרמב"ם והתוס' במי שרוצה למסור נפשו על עבירות שאינן משלוש העבירות החמורות שבתורה, היינו עבירות שדינן "יעבור ואל יהרג". לדעת הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ה ה"ד) "כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו". אבל התוס' (במסכת עבודה זרה כז: ד"ה יכול) סברו שהרשות בידו לעבור, אבל "אם רצה להחמיר על עצמו אפי' בשאר מצוות הרשות בידו".

וכתבו הפוסקים (נמוק"י ס"פ בן סורר ועוד) שגם לדעת הרמב"ם כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג "אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים, ורואה שהדור פרוץ בכך, רשאי לקדש את ה' ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה, כדי שיראו העם וילמדו כו".

במילה זו תירץ הרמב"ם את השאלה מאיזה דין לחמו בני חשמונאי ביוונים שהרי אע"פ שבשעת השמד "יהרג ואל יעבור" בכל אופן, הרי זה רק אם כופין אותו לעבור על מצוות התורה, אבל לכאורה אין חיוב לצאת במלחמה נגד מלכות הרשעה שגזרה גזירות אלה. לכך כתב הרמב"ם על בני חשמונאי "הכהנים הגדולים" שכיון שהיו "גדולים" במובן של "גדול וחסיד וירא שמים" שכתב ה'כסף משנה, היתה הרשות בידם למסור נפשם על דברים שהדור פרוץ בהם.

ובזה יבואר באורח פלא ענין נוסף על פי דברי השל"ה שכל מועדי השנה יש להם שייכות לפרשיות החלות באותו הזמן, הרי שאותה השאלה ממש יש לשאול בפרשת וישב הנקראת בחנוכה בענין יוסף הצדיק, מאיזה דין הלך לראות את שלום אחיו בצאן, והרי ידע מדברי המלאך - "נלכה דותינה" שרוצים "לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם".

ואם תמצא לומר שרצה למסור נפשו על כיבוד אב, ורש"י בחומש סובר כהתוס' הנ"ל ש"הרשות בידו", הרי ציווי יעקב ליוסף היה "והשבני דבר", והרי אם יהרגוהו לא קיים המצוה כלל, וא"כ הדרא קושיא מאיזה דין הלך יוסף לראות את שלום אחיו בצאן והכניס עצמו בסכנת נפשות. ומתיר שיוסף הלך דותינה מאותו הדין שנלחמו החשמונאים ביוונים. כי יוסף ראה ש"הדור פרוץ" בכיבוד אב, שהרי ראובן בלבל יצועי אביו, שמעון ולוי "עכרתם אותי" וגם כל שאר האחים אינם מתחשבים באביהם כלל ומוכנים להרוג את יוסף, מכאן מסיק יוסף שהדור פרוץ בכיבוד אב, ויש אפילו למסור את הנפש כדי שיראו וילמדו מצות כיבוד אב.

(על פי דקור"ש חזק ל"ה עמוד 173)

1 דומה לשכינה, שנאמר: להחיות רוח שפלים
2 ולהחיות לב נדבאים.

67 ביטוי זה שגור בדברי רבינו, וראה בפ"א מהל' יסודי התורה ה"א.

3 יח. כל ספרי⁶⁸ הנביאים וכל הכתובים⁶⁹ עתידין
4 לבטל לימות המשיח⁷⁰, חוץ ממגלת אסתר⁷¹. והרי
5 היא קימת בחמשה חמשי תורה⁷² וכהלכות של
6 תורה שבעל פה⁷³, שאינן בטלין לעולם. ואף על פי
7 שכל זכרון הצרות יבטל, שנאמר: פי נשכחו הצרות
8 הראשונות וכי נסתרו מעיני - ימי הפורים לא
9 יבטלו⁷⁴, שנאמר: ימי הפורים האלה לא יעברו
10 מתוך היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם.

68 'ירושלמי' שם ה"ה. 69 אבל חמשה ספרי תורה אינם בטלים לעולם ('ירושלמי' שם). 70 שהרי "ליכא מידי דכתיבי בנביאים וכתובים ולא רמיזי באורייתא" (תענית ט). ודרשו (שבת קד.) על הכתוב (ויקרא כז, לד) "אלה המצוות" - "שאינן הנביא רשאי לחדש בה דבר מעתה", אלא שאין בנו בינה יתירה להבין את כל הרמזים בתורה, ולימות המשיח תמלא הארץ דעה את ה' וכולם יבינו את התורה, ולא יצטרכו לקרוא בנביאים וכתובים ('מראה הפנים' שם). 71 'ירושלמי' שם. 72 "שנאמר (דברים ה, יט): "קול גדול ולא יסף". ומתרגמין "ולא פסק" ('ירושלמי' שם). 73 "שנאמר (חבקוק ג, ו): "הליכות עולם לו" (אל תקרי הליכות אלא הלכות) - 'ירושלמי' שם. 74 'ירושלמי' שם.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

פרק שלישי - הלכות חנכה

1 נבאר בו ענין הנס שארע בזמן חנוכה, בימי בית שני. וחייב ההדלקה בשמונת הלילות. וקריאת ההלל בשמונת הימים. ונמשך לזה ביאור קריאת ההלל, וענינו בכל הימים הנקרא בהם, שהוא מדברי סופרים. ונתבאר בו גם כן כיצד היו קוראין אותו בזמן חכמי המשנה והתלמוד.

11 א. בבית שני, כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל²,
12 ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסק בתורה ובמצוות,
13 ופשטו ידם בממוןם ובבנותיהם³, ונכנסו להיכל
14 ופרצו בו פרוצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל
15 מאד מפניהם, ולחצו לחץ גדול; עד שרחם עליהם
16 אלהי אבותינו, והושיעם מידם והצילם. וגברו בני
17 חשמונאי, הכהנים הגדולים, והרגו, והושיעו
18 ישראל מידם. והעמידו מלך מן הכהנים, וחרזה
19 מלכות לישראל יתר על מאתים שנה, עד החורבן
20 השני.

~ נקודות משיחות קודש ~

"...וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם".

ד. כל שחייב בקריאת המגלה, חייב בהדלקת נר
חנכה.⁵ והמדליק אותה בלילה הראשון, מברך שלש
ברכות, ואלו הן: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנכה.
ו"שעשה נסים לאבותינו" וכו'. ו"שהחנינו וקיימנו"
וכו'. וכל הרוצה אותה ולא ברוך,⁶ מברך שתיים:
"שעשה נסים לאבותינו" ו"שהחנינו".⁷ ובשאר
הלילות - המדליק מברך שתיים,⁸ והרוצה מברך
אחת. שאין מברכין "שהחנינו" אלא בלילה
הראשון.

(5) ואף הנשים בכלל זה, שאף על פי שהן פטורות ממצוות
עשה שהזמן גרמא - חייבות במקרא מגילה שאף הן היו
באותו הנס וכמו כן חייבות בנר חנוכה מאותו הטעם.
(6) אף על פי שהדליקו עליו בביתו - כיוון שהוא עצמו לא
הדליק. (7) ואינו מברך "להדליק", שהרי כבר הדליקו
עליו בביתו. (8) "להדליק" ו"שעשה נסים".

ה. בכל יום ויום משמנות הימים אלו גומרין את
ההלל.⁹ ומברך לפניו: אשר קדשנו במצותיו וצונו
לגמור¹⁰ את ההלל; בין יחיד בין צבור. אף על פי
שקריאת ההלל מצוה מדבריי סופרים,¹¹ מברך עליו
"אשר קדשנו במצותיו וצונו"¹², בדרך שמברך על
המגלה ועל הערוב. שכל ודאי של דבריהם¹³
מברכין עליו. אבל דבר שהוא מדבריהם ועקר
עשייתו לו מפני הספק, כגון מעשר דמאי,¹⁴ אין
מברכין עליו. ולמה מברכין על יום טוב שני,¹⁵ והם
לא תקנוהו אלא מפני הספק? כדי שלא יזלזלו
ביום.¹⁶

(9) קורין את כל ההלל בלי דילוגים. (10) ורבי מאיר
מרטנברג נהג לומר "לקרוא את ההלל". (11) "והלל זה
מי אמרו? נביאים שביניהם תקנו להם לישראל שיהיו
אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא
תבוא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן".
(12) "והיכן ציונו? רב אויא אמר מלא תסור".
(13) מדרבנן. (14) שהפרשתו אינו אלא מספק שמא לא
הפריש עם-הארץ. (15) של גלויות. (16) אם יראו שלא
מברכין על יום טוב שני, יקילו לעצמם לעשות בו מלאכה.

ו. ולא הלל של חנכה בלבד הוא שמדבריי סופרים,¹⁷
אלא קריאת ההלל לעולם מדבריי סופרים בכל
הימים שגומרין בהן את ההלל.¹⁷ ושמנוה עשר
יום¹⁸ בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל, ואלו הן:
שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנכה, וראשון של
פסח, ויום עצרת. אבל ראש השנה ויום הכפורים
אין בהן הלל, לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד,
לא ימי שמחה ותרנה.¹⁹ ולא תקנו הלל בפורים,
שקריאת המגלה היא ההלל.²⁰

(17) וכן מפורש בתלמוד: "קריאת שמע דאורייתא - הלל

(2) "וחושך על פני תהום - זו מלכות יון, שהחשיכה עיניהם
של ישראל בגזירותיהם, שהייתה אומרת להם: כתבו על קרן
השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל". (3) "אמר רבי
יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו
הנס".

ב. וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בחמשה
ועשרים בחדש פסלו היה. ונכנסו להיכל, ולא
מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד. ולא היה
בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו
נרות המערכה שמונה ימים, עד שפיתשו זיתים
והוציאו שמן טהור.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בחמשה ועשרים
בחודש כסלו היה.."

וקשה, כיון שלדעת הרמב"ם היה נצחון המלחמה בכ"ה
בכסלו, נמצא, שהדלקת המנורה היתה בכ"ה בין הערביים
כי גם לדעת הרמב"ם שהדלקה המנורה היתה גם ביום הרי
אין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין
הערביים" ונמצא שהדלקת המנורה היתה אור לכ"ו, ומדוע
תיקנו חכמים להדליק המנורה באור לכ"ה.

והנה מלבד הדיון הארוך בזה באחרונים, יש לומר הטעם
בפשטות שבקדשים היום הולך אחר הלילה ולכן לא תיקנו
להדליק אור לכ"ו שאז תחשב הדלקה זו ליום כ"ו אלא
תיקנו ההדלקה אור לכ"ה.

ובטעם הפנימי יש לומר בזה על פי מה שנתבאר ב'תורה
אור' שההבדל שבין חנוכה ופסח כי נס חנוכה היה מבחינת
ממלא כל עלמין, ולכן היה קודם הניצחון במלחמה ואח"כ
יום המנוחה כי מצד ממכ"ע לא יכול להיות הגילוי וביטול
המנגד בבת אחת. אבל הנס בפסח בבחינת סוכ"ע שיכול
להכיל בתוכו גם הגילוי וגם ביטול המנגד-נגוף למצרים
והתגלות הקדושה לישראל בבת אחת, וביאור זה מתאים
גם לדעת הרמב"ם שהנצחון היה בכ"ה והדליקו המנורה
באור לכ"ו, אבל לדעת אדמוה"ז שהנצחון היה בכ"ד כסלו
הקושיא מעיקרא ליתא.

(על פי יין מלכות ספר זמנים סימן נה)

ג. ומפני זה התקינו חכמים שפאותו הדור, שיהיו
שמונת ימים האלו, שתחלתן כ"ה בכסלו, ימי
שמחה והלל. ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי
הבתים בכל לילה וליילה משמונת הלילות, להראות
וילגלות הנס. וימים אלו הן הנקראין חנכה. והן
אסורין בהספד ותענית פימי הפורים. והדלקת
הנרות בהן מצוה מדבריי סופרים, בקריאת המגלה.

(4) ומשום כך אין להדליק ביום, כמו שהדליקו במנורה
שבמקדש, כי "שרגא בטיהרא מאי מהני" (אין אור הנר
נראה ביום).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יְהִלְלוּהָ ה' אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיהָ, וְצִדִּיקִים וְחֲסִידִים
עוֹשֵׂי רְצוֹנָהּ, וְכָל עַמָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ
לְשִׁמְךָ. כִּי אַתָּה ה', לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת, וְנִעֲמִים לְשִׁמְךָ
לְזַמֵּר, וּמַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה הָאֵל. בְּרוּךְ אַתָּה ה',
הַמְלִיךְ הַמְהַלֵּל הַמְשַׁבֵּחַ הַמְפָאֵר חַי וְקַיִם תָּמִיד יְמִלְךָ
לְעוֹלָם וָעֶד.

יא. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגּוּ לְכַפֵּל. מ"א וְדָךְ כִּי
עֲנִיתִי²⁸ עַד סוֹף הַהֵלֵל כּוֹפְלִין כָּל דָּבָר וְדָבָר שְׁתֵּי
פְעָמִים. וּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ לְכַפֵּל - יְכַפֵּל, וּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ
שֶׁלֹא לְכַפֵּל - אֵין כּוֹפְלִין.

(28) לפי שכל הפרק כפול ומ"א ודך" ולמטה אינו כפול
ולפיכך נהגו לכפול הפסוקים.

יב. מְנַהֵג קְרִיאַת הַהֵלֵל בִּימֵי חֻקִּים הָרֵאשׁוֹנִים כֶּף
הָיָה: אַחֲרֵי שֶׁמִּבְרַךְ הַגָּדוֹל שֶׁמִּקְרָא אֶת הַהֵלֵל, מִתְחִיל
וְאוֹמֵר "הַלְלוּהָ", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּהָ". וְחוֹזֵר
וְאוֹמֵר "הַלְלוּ עֲבָדֵי ה'", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּהָ".
וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'", וְכָל הָעָם עוֹנִין
"הַלְלוּהָ". וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ מִעַתָּה
וְעַד עוֹלָם", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּהָ". וְכֵן עַל כָּל
דָּבָר. עַד שֶׁנִּמְצְאוּ עוֹנִין כָּל הַהֵלֵל "הַלְלוּהָ" מֵאָה
וְשִׁלֹּשׁ וְעֶשְׂרִים פְּעָמִים. סִימָן לָהֶם: שְׁנוֹתָיו שֶׁל
אַהֲרֹן²⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכל העם עונים הללו" וכן על כל דבר עד שנמצאו עונים בכל
ההלל הללו" מאה ושלוש ועשרים פעמים כמניין שנותיו של
אהרן הכהן".

וצריך להבין: דרכו של הרמב"ם שאינו כותב ב"י"ד החזקה"
סימנים, גימטריות וכד', ומה טעם ראה לציין שמספר
הפעמים שאומרים הללויה למנהג זה הוא כנגד שנותיו של
אהרן הכהן.

ויש לבאר שמה שנקט הרמב"ם מניין שנותיו של אהרן
הכהן גם הוא הלכה, וממהמילים "כמניין שנותיו של אהרן
הכהן" אנו לומדים שיטתו המיוחדת של הרמב"ם בדין
אמירת ההלל. ובהקדים: על מנהג זה הקשה "המאיר"
(בית הבחירה סוכה לח). ושאל שהרי ההלל הוא תפילה
שאינה אדם מוציא בה חבירו ידי חובה, ותיירץ שם שכיון
שאינה תפילה ממש לכן הקילו חכמים בהלל לאומרו
באופן זה.

אבל הרמב"ם שכתב על מנהג זה "ובו ראוי לילך", סובר
שאמירת ההלל באופן שכזה נחשבת לכתחילה לתפילה
גמורה, וכל העונה הללו" יוצא בה ידי חובת תפילה. ומכאן
שיטת הרמב"ם היא שלא כ"המאיר" כי לדעתו ההלל
הוא כן תפילה, ואמירתו באופן זה היא בשלמות גמורה
ואין כאן הוצאת הציבור ידי חובה בתפילת השליח-ציבור,

דרבנן". (18) בארץ ישראל. אבל בחוץ לארץ נוספו על
אלה שלושה ימים. (19) "אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי
השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא, רבונו של עולם מפני מה אין
ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים?
אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי
מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה לפניך?
(20) ולפי זה חידש המאירי שאם אין לו מגילה, חייב לקרוא
ההלל.

ז. מְקוֹמוֹת שֶׁעוֹשִׂין יוֹם טוֹב שְׁנֵי יָמִים, גּוֹמְרִין אֶת
הַהֵלֵל אַחַד וְעֶשְׂרִים יוֹם: תִּשְׁעָה יָמֵי הַחַג, וּשְׁמוֹנֶה
יָמֵי חֲנֻכָּה, וּשְׁנֵי יָמִים שֶׁל פֶּסַח, וּשְׁנֵי יָמִים שֶׁל
עֲצֵרָת. אֲבָל בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים קְרִיאַת הַהֵלֵל מְנַהֵג
וְאֵינוּ מְצוּהָ²¹. וּמְנַהֵג זֶה - בְּעֶבֶר, לְפִיכָךְ קוֹרְאִין
בְּדִלּוּג²². וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו, שְׁאֵין מְבָרְכִין עַל
הַמְנַהֵג. וְיָחִיד לֹא יִקְרָא כָּלֵל. וְאֵם הַתְּחִיל -
יְשִׁילִם²³, וְיִקְרָא בְּדִלּוּג בְּדֶרֶךְ שְׁקוּרָאִין הַעֲבֹר. וְכֵן
בְּשֵׁאֵר יָמֵי הַפֶּסַח קוֹרְאִין בְּדִלּוּג²⁴, בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים.

(21) "רב אקלע לבבל, חזינהו דקא קרי הלילא בריש ירחא,
סבר לאפסקינהו, כיוון שחזו דקא מדלגי דלוגי, אמר: שמע
מינה מנהג אבותיהם בדיהם" [=רב הגיע לבבל, וראה
שקוראים שם הלל בראש חודש, סבר להפסיק אותם, אך
כאשר ראה שהם אומרים את ההלל בדילוגים אמר: שמע
מינה מנהג אבותיהם בדיהם] (22) להראות שאינו אלא
מנהג, כנ"ל. (23) "תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר".
(24) רק בימי הסוכות גומרים את ההלל לפי שכל יום חלוק
מחבירו בקרבנותיו אבל ימי הפסח שווים בקרבנותיהם.

ח. בְּיָצֵד מְדַלְגִין? מִתְחִילִין מִתְחִילַת הַהֵלֵל עַד
חֲלֵמִישׁ לְמַעֲנֵנוּ מִיָּם, וּמְדַלֵּג, וְאוֹמֵר "ה' זָכְרָנוּ
יְבָרֵךְ" וְכו', עַד "הַלְלוּהָ", וּמְדַלֵּג, וְאוֹמֵר "מָה
אֶשִׁיב לָהּ" עַד "הַלְלוּהָ", וּמְדַלֵּג, וְאוֹמֵר "מִן
הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְה" עַד סוֹף הַהֵלֵל. זֶה הוּא הַמְנַהֵג
הַפְּשׁוּט. וְיֵשׁ מְדַלְגִין דִּילּוּג אַחֲרָיו²⁵.

(25) ואנו נוהגים לדלג "לא לנו" ו"אהבתי".

ט. כָּל הַיּוֹם כְּשֶׁר לְקְרִיאַת הַהֵלֵל. וְהַקּוֹרֵא אֶת הַהֵלֵל
לְמַפְרָע²⁶ - לֹא יֵצֵא²⁷. קָרָא וְשָׁהָ וְחֹזֵר וְקָרָא - אָף
עַל פִּי שֶׁשָּׁהָ כְּדִי לְגַמֵּר אֶת כָּלּוּ, יֵצֵא. יָמִים
שְׁגוֹמְרִין בֵּהֶן אֶת הַהֵלֵל, יֵשׁ לוֹ לְהַפְסִיק בֵּין פָּרָק
לְפָרָק, אֲבָל בְּאֻמְצַע הַפָּרָק לֹא יַפְסִיק. וְיָמִים
שְׁקוּרָאִין בֵּהֶן בְּדִלּוּג, אֲפִלּוּ בְּאֻמְצַע הַפָּרָק הוֹסֵק.

(26) מהסוף להתחלה [=והרבי מסביר בשם הבעל שם טוב:
"למפרע" שהוא סובר שכל זה קרה פעם בעבר ואין לזה כל
קשר לזמננו]. (27) למדו זאת ממה שנאמר בהלל "ממזרח
שמש עד מבואו", כשם ששקיעת השמש זורחתה לא
ייהפכו, כך מהולל שם ה' ולא למפרע.

י. כָּל יוֹם שְׁגוֹמְרִין בּוֹ אֶת הַהֵלֵל, מְבָרְךְ לְפָנָיו.
וּמְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ לְבָרֵךְ אַחֲרָיו - מְבָרְךְ. בְּיָצֵד מְבָרְךְ?

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי ה' אייר – ספר זמנים – הל' מגילה וחנוכה קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

קודם לנר חנוכה מפני השלום. ונכנס רבינו בספרו זה בשביתה ויצא בשלום.

א. בַּמָּה נֵרוֹת הוּא מְדַלֵּק בַּחֲנֻכָּה? מִצְוַתָּה שִׁיחִיָּה 20
כָּל בֵּית וּבֵית מְדַלֵּק גַּר אֶחָד, בֵּין שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבֵּית 21
מִרְבִּין בֵּין שְׁלֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא אֶדָם אֶחָד. 22 וְהַמְהִיר
אֶת הַמִּצְוָה, 23 מְדַלֵּק נֵרוֹת כְּמִנְיַן אֲנָשֵׁי הַבֵּית, גַּר לְכָל
אֶחָד וְאֶחָד, 24 בֵּין אֲנָשִׁים בֵּין נָשִׁים. 25 וְהַמְהִיר יוֹתֵר
עַל זֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר, 26 מְדַלֵּק גַּר לְכָל
אֶחָד בְּלִילָה הֶרְאָשׁוֹן וּמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בְּכָל לַיְלָה 27
וְלַיְלָה גַּר אֶחָד.

(2) "מצות חנוכה, נר איש וביתו" (שבת כא:). (3) בכת"י:
"המצוות". (4) "והמהדרין, נר לכל אחד ואחד" (שבת,
שם). (5) שהרי אף הנשים חייבות בנר חנוכה (ראה
למעלה פ"ג ה"ד). (6) "המהדרין מן המהדרין: בית שמאי
אומרים, ביום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת
והולך. ובית הלל אומרים, ביום ראשון מדליק אחת, מכאן
ואילך מוסיף והולך" (שבת שם). והלכה כבית הלל. ודעת
רבינו שהמהדרין מן המהדרין מקיימים גם את ההידור של
המהדרין, להדליק לכל אחד ואחד, ויש חולקים על זה
(תוספות' שבת שם ד"ה והמהדרין) וראה להלן ה"ג.

ב. בַּיֶּצֶד? הֲרֵי שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבֵּית עֹשֶׂהָ - בְּלִילָה 28
הֶרְאָשׁוֹן מְדַלֵּק עֹשֶׂהָ נֵרוֹת, וּבְלִיל שְׁנֵי עֶשְׂרִים, 29
וּבְלִיל שְׁלִישִׁי שְׁלֹשִׁים, עַד שֶׁנִּמְצָא מְדַלֵּק בְּלִיל 30
שְׁמִינִי שְׁמוֹנִים נֵרוֹת. 31

~ נקודות משיחות קודש ~

"ביצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון מדליק
עשרה נרות ובליל שני עשרים..."

אבל בהלכה ג' כתב "מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיו
כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין
והולכין נר בכל לילה ולילה". ויש לומר שמכל-מקום
שניהם כשיטת המהדרין מן המהדרין, ובפרט מנהג הרמ"א
שהיה דור אחרון לגבי הרמב"ם שהוא בהוספה על מנהג
ספרד אבל לא הונהג כך אע"פ שהרמב"ם הביאו להלכה.

(על פי לקו"ש חלק כ' עמוד 634)

ג. מִנְהַג פְּשׁוּט בְּכָל עֲרֵינוּ בַּסְּפָרָד, שִׁיחִיו כָּל אֲנָשֵׁי 32
הַבֵּית מְדַלִּיקִין גַּר אֶחָד בְּלִילָה הֶרְאָשׁוֹן וּמוֹסִיפִין 33
וְהוֹלְכִין גַּר בְּכָל לַיְלָה, עַד שֶׁנִּמְצָא מְדַלֵּק בְּלִיל 34
שְׁמִינִי שְׁמוֹנֵה נֵרוֹת, בֵּין שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי הַבֵּית מִרְבִּים 35
בֵּין שֶׁהָיָה אֶדָם אֶחָד. 36

(7) שמצות הדלקת נר חנוכה היא משום פרסום הנס, וצריך
שיהיה היכר בהדלקת הנרות כמה יום בחנוכה הוא. ואם כל
אחד ואחד ידליק, לא יהיה כל-כך היכר לתוספת הנס,
שיחשבו שכך מספר בני הבית (תוספות' שם).

ד. גַּר שֵׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי פִּיּוֹת, 8 עוֹלָה לְשְׁנֵי בְּנֵי אֶדָם. 37
מִלֹּא קָעָרָה שָׁמֶן וְהִקְפִּיפָה פְּתִילוֹת, אִם כִּפְּהָ עָלֶיהָ 38

וממילא גם לא קולא של חכמים בדבר. ובטעם שיטת
הרמב"ם יש לומר ששני אופנים באחדות הציבור, ישנה
אחדות הבאה מתוך וויתור על ביטוי היחיד למען מטרת
הכלל, תפילה באחדות שכזו אכן אינה תפילה ממש, וזהו
אכן הגדר לדעת ה"מאיר".

אבל ישנה אחדות גבוהה יותר, אחדות מהסוג שאותה
פעל אהרן הכהן בעם ישראל, והיא כה גדולה עד שאינה
"מוחקת" את ביטוי היחיד המרגיש בה כאילו הוא עצמו
מתפלל ומהלל לקונו. לשיטת הרמב"ם הנרמזת ב"מניין
שנותיו של אהרן הכהן" זוהי האחדות המצויה בין אומרי
ההלל כמנהג זה, ומשום כך היא תפילה גמורה ממש.

(על פי לקו"ש חלק כ"ג עמוד 229)

(29) "מאה ועשרים וג' פעמים שישיראל עונין הללויה כנגד
שנותיו של אהרן, הללויה הללו אל- בקדשו, לאהרן
קדושו, לאהרן קדש ה'".

יג. וְכֵן כְּשֶׁהִקְרָא מַגִּיעַ לְרֹאשׁ כָּל פֶּרֶק וּפֶרֶק, 30 הֵן
חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין מַה שְּׁאָמַר. בַּיֶּצֶד? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 2
"בַּצָּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם", כָּל הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין 3
"בַּצָּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם". וְהִקְרָא אוֹמֵר "בֵּית 4
יִשְׂרָאֵל מַעַם לַעֲזוֹ", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ". עַד 5
שִׁיאֹמַר "אֶהְבֹּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַחֲנוּנִי", וְכָל 6
הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "אֶהְבֹּתִי כִּי יִשְׁמַע ה'" וכו'. 7
וְכֵן כְּשִׁיאֹמַר הִקְרָא "הַלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם", כָּל 8
הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "הַלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם". 9

(30) "שמצוה לענות ראשי פרקים".

יד. הִקְרָא אוֹמֵר "אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא", וְהֵם עוֹנִין 10
אֲחֵרָיו "אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא", אָף עַל פִּי שְׁאִינוֹ 11
רֹאשׁ פֶּרֶק. הוּא אוֹמֵר "אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָּא", וְהֵם 12
עוֹנִים "אָנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָּא". הוּא אוֹמֵר "כְּרוּךְ 13
הַבָּא", וְכָל הָעָם אוֹמְרִים "כְּרוּךְ הַבָּא". וְאִם הָיָה 14
הַמִּקְרָא אֶת הַהֶלֶל קָטָן אוֹ עָבֵד אוֹ אִשָּׁה, עוֹנֶה 15
אֲחֵרֵיהֶם מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין מְלָה מְלָה בְּכָל הַהֶלֶל. זֶהוּ 16
הַמִּנְהַג הֶרְאָשׁוֹן, וְכוּ רְאוּי לִילָף. אֲבָל בְּזִמְנִים אֵלוּ 17
רְאִיתִי בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת מְנַהֲגוֹת מִשְׁנוֹת בְּקִרְיָאָתוֹ 18
וּבְעֻנִית הָעָם, וְאֵין אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֶה לְאֶחָד. 19

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) נתבארו בו משפטי ההדלקה בשלמות, כמה נרות הם
מדליקין, ובאי זה זמן, ושיעור השמן, ובאי זה שמן, ואם
אסור ליהנות ממנו, ובאי זה מקום מניחין אותו ומדליקין
אותו, ומי הם הראויים להדליקו, ואם אדם נפטר מפני
שמדליקים בשבילו. ונסתיים הפרק בביאור מעלת המצוה,
ושהיא קודמת לקידוש היום, ואחר כן נתבאר שגר ביתו

עשאה כמנורה שאין משתמשים בה כלל (ר"ן בשבת שם).
ואם כן אין לחשוש שמא יטה את הנר. (25) שהוא תשמיש
קל, ואינו צריך עיון גדול. (26) שבת כב, א.

ז. נר חנכה מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ²⁷
בטפח הסמוך לפתח על שמאל הנכנס לבית, כדי
שתהיה מזוזה בימין ונר חנכה משמאל²⁸. ואם היה
דר בעליה²⁹, מניחו בחלון הסמוכה לרשות
הרבים³⁰. ונר חנכה שהניחו למעלה מעשרים אמה
- לא עשה פלוג, לפי שאינו נכרי³¹.
26

(27) שם כא, ב. לפרסם את הנס לעוברים ושבים.
(28) ויהיה מוקף במצוות (שבת כב.). (29) שאין לו פתח
פתוח לרשות הרבים. (30) שם כא, ב. (31) שם כב, א.
שער עשרים אמה שולטת עינו של אדם, אבל לא יותר.

ח. בימי הסכנה³² מניח אדם נר חנכה בתוך ביתו
מבפנים. ואפלו הניחו על שלחנו - דיו³³. וצריך
להיות בתוך הבית נר אחר להשתמש לאורו³⁴. ואם
היתה שם מדורה, אינו צריך נר אחר³⁵. ואם אדם
חשוב הוא, שאין דרכו להשתמש למדורה - צריך
נר אחר³⁶.
32

(32) שאסור להוציא אור בחוץ. (33) שם כא, ב.
(34) להיכר שהדליק נר חנוכה לשם מצוה. (35) שמשמש
לאור המדורה, ויש היכר לנר חנוכה. (36) שבת, שם.

ט. נר חנכה שהדליקו חרש שוטף וקטן או עפוי³³
- לא עשה פלוג, עד שידליקנו מי שהוא חב
בהדלקה³⁷. הדליקו מבפנים והוציאו דלוק והניחו
על פתח ביתו - לא עשה פלוג, עד שידליקנו
במקומו³⁸. אחז הנר בידו ועמד - לא עשה פלוג,
שהרואה אומר: לצרכו הוא עומד³⁹. עשית⁴⁰
שהיתה דולקת כל היום פלו, למוצאי שבת מכבה
ומברך ומדליקה. שההדלקה היא המצוה, ולא
ההנחה⁴¹. ומתיר להדליק נר חנכה מגר חנכה⁴².
41

(37) ולא מועיל אם אלו ידליקו והחייב במצוה יניח הנר
במקומו, כי הדלקה עושה מצוה ולא הנחה (שם כג.).
(38) שם, כב, ב. (39) שם. ואף-על-פי שעמד בחוץ.
(40) פנס. (41) שם, כג, א. שהרי כך מברכים: "להדליק נר
חנוכה". (42) ואין כאן ביזוי מצוה, שהרי הדלקה עושה
מצוה, ואם כן בעת שמדליק - עוסק הוא במצוה (שם כב:).
אבל להדליק קיסם או גפרור מנר חנוכה כדי להדליק בזה
נר חנוכה אחר - אסור, משום ביזוי מצוה, ועי' ראב"ד.

י. חצר שיש לה שני פתחים בשתי רוחות, צריכה
שתי נרות; שםא יאמרו העוברים ברוח זו: לא הניח
נר חנכה. אבל אם היו ברוח אחת, מדליק בֶּאֱחָד
מֵהֶן⁴³.
45

(43) שם כג, א.

יא. אורח שמדליקין עליו בתוך ביתו, אינו צריך⁴⁶

1 פְּלִיגָה - כל פתילה ופתילה נחשבת¹¹ כנר אחד; לא
2 כפה עליה פלי - נעשית כמדורה, ואפלו כנר אחד
3 אינה נחשבת.

(8) והכניס לתוכם שתי פתילות. (9) שבת כג, ב. והיינו
למהדרין שמדליקים נר לכל אחד ואחד (רש"י שם).
(10) לפני ההדלקה. שעל-ידיה אין הפתילות מתחברות
יחד. (11) שבת, שם. שמצות חנוכה היא להדליק נר ולא
מדורה.

4 ה. אין מדליקין נרות חנכה קדם שתשקע החמה,
5 אלא עם שקיעתה¹²; לא מאחרין ולא מקדימין¹³.
6 שבת או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה,
7 מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק¹⁴. וכמה
8 הוא זמן זה? כמו חצי שעה או יתר¹⁵. עבר זמן זה,
9 אינו מדליק¹⁶. וצריך שיתן שמן בנר כדי שתהיה
10 דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק¹⁷.
11 הדליקה וכבתה, אינו זקוק להדליקה פעם אחרת¹⁸.
12 נשארה דולקת אחר שפלתה רגל מן השוק - אם
13 רצה לכבותה או לסלקה, עושה¹⁹.

(12) שבת כא, ב. (13) בשבת כג, ב: "אמר לה ההוא סבא:
ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר" ונמפרשה רבינו בנר חנוכה
(וכן הוא שם בתחילת הענין "דהוה רגיל בשרגי נר חנוכה
ונר שבת", לפי הגירסא בספר העתים - דק"ס עמ' 44 הערה
ג) שהרי אמרו שם "הוה מאחזה ומדלקת", ובשבת קשה
לומר כן, כי איך תאחר? ועי' רש"י שם ומגיד-משנה כאן].
(14) שבת, שם. (15) רב אלפס (שבת פ"ב). (16) שם:
"דאי לא אדליק - מדליק" שאם לא הדליק משתשקע
החמה, מדליק עד שתכלה רגל מן השוק, אבל אחר זמן זה
אינו מדליק. (17) "ואי נמי לשיעורה", היינו שצריך לתת
בה שמן שתדלק כשיעור זה (רב אלפס שם בפירוש השני).
(18) שם. (19) רב אלפס שם בפירוש הראשון, למה שאמרו
"ואי נמי לשיעורה".

14 ו. כל השמנים וכל הפתילות פשוט לנר חנכה²⁰,
15 ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה,
16 ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות²¹. ואפלו
17 בלילי שבת שבתוך ימי חנכה מתיר להדליק השמנים
18 והפתילות שאסור להדליק בהן נר שבת²², לפי
19 שאסור²³ להשתמש לנר חנכה²⁴ בין בשבת בין בחל.
20 ואפלו לבדק מעות²⁵ או למנותן לאורה אסור²⁶.

(20) שבת כא, ב: "פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהם בשבת, מדליקין בהם בחנוכה, בין בחול בין
בשבת". (21) מפני שהלכה היא: "כבתה - אינו זקוק לה"
(שם) וכמו שפסק רבינו למעלה ה"ה. (22) שאסור להדליק
נר שבת באותם השמנים הגרועים שאין נמשכים אחר
הפתילה, ובאותן הפתילות הגרועות שאין האור נתלית בהן,
"גזירה שמא יהיה אור הנר אפל, ויטה אותה בשעה
שישתמש לאורה" (פ"ה מהל' שבת ה"ה). (23) שבת, שם.
(24) לפי שנעשה זכר לנס שקרה במנורה בבית המקדש,

הלכות שופר וספה ולולב - שמונה פרקים.
הלכות שקלים - ארבעה פרקים.
הלכות קדוש החדש - תשעה עשר פרקים.
הלכות תעניות - חמשה פרקים.
הלכות מגלה וחנפה - ארבעה פרקים.

תורת חכם מקור חיים, לסור ממקשי מות

ספר רביעי והוא ספר נשים

הלכותיו חמש. וזהו סדרן: א. הלכות אישות. ב. הלכות גרושין. ג. הלכות יבום וחליצה. ד. הלכות נערה בתולה. ה. הלכות סוטה. ו. המצות הנכללים בהם מפרשים בשמותם במקומותם.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ח

הלכות אישות

יש בכללן ארבע מצות. שתי מצות עשה, ושתי מצות לא-תעשה, וזה הוא פרטן: (א) לשא אשה בכתובה וקדושין. (ב) שלא תבעל אשה בלא כתובה ובלא קדושין. (ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה. (ד) לפרות ולרבות ממנה.

ובאר מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) ביאר בו רבינו שקודם מתן תורה לא היו מקדשין האשה, כיצד האשה מתקדשת, קדשה, עריות, שניות, איסורי לאווין ואיסורי עשה.

א. קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לשא אותה - מכניסה לתוך ביתו ובעלה בינו לבין עצמו, ותהיה לו לאשה.²² בין שנתנה תורה נצטוו ישראל, שאם ירצה האיש לשא אשה - יקנה אותה תחלה בפני עדים, ואחר כך תהיה לו לאשה; שנאמר: פי יקח איש אשה ובא אליה.²³

(2) וחבירו חייב עליה משום אשת איש, וכן אמרו בסנהדרין נז: על מה שנאמר בתורה: "והיא בעולת בעל" (בראשית כ, ג) - "בעולת בעל יש להם (לבני נח), נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם". והשווה הל' מלכים ט, ז. (3) כלומר, אם ירצה איש ליקח לו אשה, יקנה אותה תחילה בביאה ובקידושין ט: מובא הפסוק: "כי יקח איש אשה ובעלה" (דברים כד, א). וכן הוא ב'ספר המצוות' לרבינו, עשה ריג.

ב. ולקוחין אלו - מצות עשה²⁴ של תורה הם. ובאחד משלשה דברים אלו האשה נקנית: בכסף,²⁵ או בשטר,²⁶ או בביאה.²⁷ בביאה ובשטר - מהתורה,²⁸ ובכסף - מדברי סופרים.²⁹ ולקוחין אלו, הן הנקראין קדושין או ארוסין בכל מקום. ואשה שנקנית באחד

להדליק עליו במקום שנתארח בו.⁴⁴ אין לו בית להדליק עליו בו, צריך להדליק במקום שנתארח בו, ומשפתה עמהן בשמן.⁴⁵ ואם היה לו בית בפני עצמו - אף על פי שמדליקין עליו בתוך ביתו, צריך להדליק בבית שהוא בו, מפני העוברין.⁴⁶

(44) שבת, שם. וראה למעלה פ"ג ה"ד והערה טז.
(45) שם. (46) שלא יאמרו העוברים: לא הדליק נר חנוכה (רב אלפס, שם).

יב. מצות נר חנכה - מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו. אפלו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה, שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.⁴⁷

(47) שהרי אמרו (מגילה כז:): "שאלו תלמידיו את רבי זכאי: במה הארכת ימים? אמר להם, אמא זקנה היתה לי, פעם אחת מכרה כיפה שבראשה, והביאה לי קידוש היום", אם כן כל-שכן שלמצות נר חנוכה שואל או מוכר כסותו, שהרי מצות נר חנוכה קודמת לקידוש היום, כדלהלן בהלכה הבאה ('צפנת פענח').

יג. הרי"ש⁴⁸ שאין לו אלא פרוטה אחת, ולפניו קדוש היום⁴⁹ והדלקת נר חנכה - מקדים לקנות שמן להדליק נר חנכה על היין לקדוש היום; הואיל ושניהם מדברי סופרים,⁵⁰ מוטב להקדים נר חנכה שיש בו זכרון הנס.⁵¹

(48) שבת כג, ב. (49) לקנות יין לקידוש של שבת. (50) שאף-על-פי ש"מצות-עשה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר: וזכור את יום השבת לקדשו" (פכ"ט מהל' שבת ה"א) - לקדש על היין אינו אלא מדברי סופרים, כמו שכתב שם רבינו (ה"ו). (51) וקידוש היום יקיים על הפת.

יד. היה לפניו נר ביתו⁵² ונר חנכה, או נר ביתו וקדוש היום - נר ביתו קודם, משום שלום ביתו;⁵³ שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו.⁵⁴ גדול השלום, שכל התורה נתנה לעשות שלום בעולם.⁵⁵ שנאמר: הרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום.

(52) נר שבת, שמצוה להדליק נר לשבת, משום שלום בית (פ"ה מהל' שבת ה"א). (53) שבת כג, ב. (54) סוכה נג, ב. (55) גיטין נט, ב. - 'אור שמח'.

נגמר ספר שלישי, והוא ספר זמנים. הלכותיו עשר, ופרקיו שבעה ותשעים: הלכות שבת - שלשים פרקים. הלכות ערובין - שמונה פרקים. הלכות שביתת עשור - שלשה פרקים. הלכות שביתת יום טוב - שמונה פרקים. הלכות חמץ ומצה - שמונה פרקים.

- 1 מְשַׁלְשָׁה דְּבָרִים אֵלֶּי¹⁰, הִיא הַנִּקְרָאת מְקַדְּשֶׁת או
2 מְאֻרְסֶת¹¹.

- 12 סקילה או חנק, כמבואר בהל' איסורי ביאה פ"ג.
13 ספר כריתות.

- 7 ד. קָדַם מִמֶּנּוּ תוֹרָה הִיא אֲדָם פּוֹגַע אִשָּׁה בְּשׁוֹק, אִם
8 רָצָה הוּא וְהִיא - נֹתֵן לָהּ שְׂכָרָה וּבוֹעֵל אוֹתָהּ עַל
9 אִם הִדְרִף וְהוֹלִף¹⁴. וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָאת קְדֻשָּׁה¹⁵.
10 מְשַׁנְתָּהּ הַתּוֹרָה נֶאֱסָרָה הַקְדְּשָׁה, שְׁנֵאֵמַר: לֹא תִהְיֶה
11 קְדֻשָּׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. לְפִיכָךְ, כָּל הַבוֹעֵל אִשָּׁה לְשֵׁם
12 זְנוּת בְּלֹא קְדוּשִׁין - לֹקָה מִן הַתּוֹרָה, לְפִי שְׂפָעַל
13 קְדֻשָּׁה¹⁶.

- 14 כמו שנאמר בבראשית לה, טז. (15) כלשון הכתוב
שם, כא: "איה הקדשה היא בעינים על הדרך", וכפירוש
רש"י שם: קדשה - מקודשת ומזומנת לזנות. (16) ולדעת
הראב"ד, אין איסור קדשה אלא במי שמפקירה עצמה לכל
אדם, אבל במיוחדת עצמה לאיש (בלא קידושין) אין בה
איסור לאו, ולדעתו זוהי הפילגש שאמורה בתורה (בראשית
כה, ו). וכן אמרו בסנהדרין כא, א: "פילגשים - בלא כתובה
ובלא קידושין". ויתכן כי גם רבינו יודה שאין איסור מלקות
אלא במי שמכירה עצמה לכך, כמו שמבואר מדבריו בהל'
נערה בתולה פ"ב, ה"ז: "לכך נאמר אל תחלל את בתך
להזנותה - שזה שחייבה תורה לאונס ולמפתה ממון ולא
מלקות, כשארע הדבר מקרה ולא הכינה עצמה לכך. . .
אבל אם הניח בתו מוכנת לכל מי שיבוא עליה. . . הרי
היא קדשה, ולוקה הוועל והנבעלת משום לא תהיה
קדשה". וכנראה, שסמך רבינו כאן על דבריו שם. וכן
החליט שם מרן ה'כספ' משנה'. והשווה דברי רבינו הל'
מלכים פ"ד, ה"ד: "וכן לוקח (המלך) נשים ופילגשים,
נשים בכתובה וקידושין, ופילגשים בלא כתובה ובלא
קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל
ההדיוט אסור בפילגש אלא באמה העבירה בלבד אחר
יעוד". וטעם איסור הקדשה, יאמר רבינו ב'מורה נבוכים'
ח"ג מט, הוא מניעת רוב תאות המשגל והתמדתו, כי
בהתחלף גופי הקדשות תוסיף התאוה, כי לא יתעורר האדם
לגוף אחד שהרגיל בו תמיד כהתעוררו לגופים מתחדשים,
חלוקי הצורות והענינים. והתועלת באיסור היא גדולה מאד,
והיא מניעת הקטטות. כי אילו היתה הקדשה מותרת, היו
באים אל אשה אחת אנשים הרבה בעת אחת ולא היו
נמלטים מהמחלוקת, והיו הורגים זה את זה, או אותה
ככתוב: "ובית זונה יתגדודו".

- 14 ה. כָּל שֶׁאִסֵּר¹⁷ בִּיאָתוֹ בַּתּוֹרָה, וְחִיב עַל בִּיאָתוֹ כִּרְת¹⁸
15 - וְהֵם הָאֲמֻרוֹת בְּפָרִשְׁתָּ אַחֲרֵי מוֹת¹⁹ - הֵן הַנִּקְרָאוֹת
16 עֲרִיּוֹת. וְכָל אַחַת מֵהֶן נִקְרָאת עֲרִיָּה²⁰. כְּגוֹן אִם
17 וְאַחֲזוֹת וְכַיּוֹצֵא בֵּהֶן²¹.

- 17 הכתוב. (18) עונש כרת, שלא יזכה לחיי עולם הבא
אלא נכרת ברשעו ואבד כבהמה (לשון רבינו הל' תשובה
פ"ח, א). (19) פרק יח. ובסופו נאמר: כי כל אשר יעשה
מכל התועבות האלה ונכתרו הנפשות. (20) רש"י בפירושו

(4) עיקר המצוה הם הנישואין, וכמו שכתב למעלה במגין
המצוות "לישא אשה בכתובה וקידושין" (וכן נראה במסכת
מועד קטן יח: שהאירוסין אינם עיקר המצוה) אלא
שהליקוחין (= האירוסין) הם תחילת המצוה (כסף-משנה
בשם ר"א בן רבינו). (5) נותן לה פרוטה ואומר לה: הרי
את מקודשת לי, כמבואר להלן פ"ג, ה"א. (6) כותב לה
על הנייר, הרי את מקודשת לי, כמבואר להלן פ"ג, ה"ג.
(7) אומר לה הרי את מקודשת לי בבעילה זו, ומתייחד עמה
בפני שני עדים ובוועלה, לקמן פ"ג, ה"ח. (8) וכן אמרו
(קידושין ט:) על מה שנאמר בתורה "כי יקח איש אשה
ובעלה" - "ובעלה, מלמד שנקנית בביאה". "ובשטר -
הואיל וגומר ומוציא (מגרשים בו) גומר ומכניס (מקדשים
בו)". וכן אמרו (קידושין ה.) "אמר קרא: ויצאה והיתה -
מקיש הויה (קידושין) ליציאה (גירושין), מה יציאה בשטר,
אף הויה בשטר". (9) מדברי חכמים. כי אע"פ שקנין כסף
נלמד בגזירה-שוה, קיחה קיחה משדה עפרון (ראה קידושין
ב.) הואיל ואינו מפורש בתורה, נקרא: מדברי סופרים.
כלומר, אילולא קיבלו חכמים פירוש, לא היינו מבינים
אותו כך (כסף-משנה). וכן יסד רבינו ב'ספר המצוות' שורש
שני, כי לא כל מה שהוציאו חכמים באחת מ"ג מידות הוא
נקרא דאורייתא, אלא-אם-כן יאמרו בו בפירוש שהוא
מדאורייתא. וכבר ביאר רבינו בתשובתו שאע"פ שגם
קידושי שטר נלמדים בהיקש של "ויצאה והיתה" ואינם
מפורשים בתורה, אולם חכמינו ז"ל בקידושין ט: אמרו
בפירוש שהם מדאורייתא, לפיכך פסק בשטר שהוא מן
התורה. ראה במוספנו "תשובות רבינו". וראוי לציין,
שרבינו אברהם בנו של הרמב"ם יאמר בספרו "ברכת
אברהם" סימן מד: לא הגיהו הספרים שלכם בטוב. . .
ומכל-מקום נוסח דבריו המתוקנים בכתב-ידו כך: "בכסף
או בשטר או בביאה, ושלשם דין תורה" [וכן הוא
ב'מאירי' לקידושין עמ' 3 שגדולי הדורות העידו על רבינו
שחזר בו ממה שכתב שכסף מדברי סופרים. וכן כתב רמ"ן
בהגהותיו (כתב-יד אוקספורד), שחזר הרב והגיה בספרו
"ושלשתי דבר תורה"]. ובעצם דברי רבנו שכתב: "ובכסף
מדברי סופרים", אין כוונתו לומר שהוא מתקנת חכמים
בלבד, ואינו גומר באשה כמו קידושי שטר וביאה, שהרי
בפירוש כתב כאן: "כיון שנקנית האשה. . . הרי היא אשת
איש, והבא עליה. . . חייב מיתת בית-דין". וכן כתב בהל'
תורמות פ"ו ה"ג שארסה בת ישראל שנתארסה לכהן,
אוכלת בתרומה מדין תורה, ולא חילק בין נתארסה בכסף
או נתארסה בשטר, אלא כוונתו לומר שזה בכלל תורה
שבעל-פה, הואיל ולא נכתב בפירוש בתורה. והשווה דברי
רבינו בפירושו כלים פ"ז ה"ב, שכתב: "כל מה שלא
התבאר בלשון התורה, יקרא מדברי סופרים, ואע"פ
שהדברים הם הלכה למשה מסיני". (10) אע"פ שעדיין לא
נכנסה לבית בעלה. (11) בניגוד לנכנסה לבית בעלה,
הנקראת: נשואה. כמבואר לקמן פ"י, ה"ב.

- 3 ג. וְכִיּוֹן שֶׁנִּקְנִיתָ הָאִשָּׁה וְנִעֲשִׂיתָ מְקַדְּשֶׁת, אַף-עַל-פִּי
4 שְׁלֹא נִבְעֵלָה וְלֹא נִכְנְסָה לְבֵית בַּעְלָהּ - הֲרִי הִיא

לתורה (ויקרא כ, יח) אומר: ערוה - לשון גילוי הוא, משורש ערה. והוא"ו יורדת בתיבה לשם דבר, כמו זערה מגזרת זע, וכן אחוה מגזרת אח. והראב"ע בפירושו לויקרא (יח, ו) יאמר: ערוה - דבר מגונה נחשף צריך להתכסות. ובעל ה'כתב והקבלה' שם, אומר: ערוה - אבר הזיווג והדיבוק, כי שורש "ערה" הוראתו ענין דיבוק וחיבור כמו "ערות על יאור" (ישעיה יט, ז). וכן: "ומתערה כאזרח רענן" (תהלים לז, לה). ואותו מקום שהזיווג והדיבוק בו, יקרא ערוה. (21) ופרטי דיניהן מבוארים בהל' איסורי ביאה.

24) והתורה אמרה (ויקרא יח, ל): ושמתם את משמרתם - עשו משמרת למשמרתם (יבמות שם). כי ע"י איסור השניות, לא ישל באיסור ערוה. (25) ולא אם אם אבי אמו. (26) פרט לאם אבי אבי אמו שמוותר. (27) פרט לאשת אבי אבי אמו שמוותר. (28) אולם אשת אחי אבי מן האב אסורה עליו מן התורה, ככתוב (ויקרא יח, יד) ערות אחי אביך לא תגלה, וביבמות נד: הוכיחו שבאשת אחי אבי מן האב הכתוב מדבר. (29) יבמות כא, ב. אשת בן בנו נקראת כלת בנו, כי אשת בנו נקראת "כלתו" ואסורה עליו מן התורה (ויקרא יח, טו). (31) פרט לכלת בת בת שמוותרת (יבמות כא:). (32) שם, כב. אולם ב'שולחן ערוך' אבן-העזר סי' טו ס"ב פסק שאין לה הפסק. וכן בשאר השניות המנויות מכאן עד הסוף, כולן אין להן הפסק, לדעת ה'שולחן ערוך' שם. (33) ואל תתמה איך אפשר שכלת בן בן בנו תהיה אסורה עד סוף כל הדורות, ובת בן בן בנו תהיה מותרת? כי איסור עריות אינו תלוי בסבורא אלא גזירה היא, ואין להרהר בפרטיו (מגיד-משנה). (34) ובת בן אשתו או בת בת אשתו אסורות עליו מן התורה, כמפורש בויקרא יח, יז. (35) כי אם אבי אשתו אסורה עליו מן התורה, משום: בת בנה לא תקח. (36) כי אם אשתו אסורה מן התורה, משום: את בת בנה לא תקח, כנ"ל. (37) כל זה מבואר ביבמות כב, א. (38) שם כא, א. ומדברי רבינו נראה שאשת חמיו (חותנו) מותרת לו, שהרי לא מנאה בין השניות. ואמנם כן מבואר בתלמוד יבמות כא. שאמרו בפירוש: "ומותר אדם באשת חמיו", אולם ב'ירושלמי' יבמות פ"ב, ה"ד אמרו: אשת חמיו אסורה מפני מראית עין (שנראית כחמותו. וב'תוספות' ליבמות כא. הביאו מעשה בפרובינציא באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג לישא אשת חמיו, והפסיד רבינו-הם לסעודתו. וראה בשו"ע אהע"ז סי' טז סכ"ד. ובנוגע לחורגת (בת אשת האב, מבעל אחר) הגדילה בין האחים, אמרו שם ב'ירושלמי' שאסורה להנשא לאחד האחים משום מראית עין, שנראית כאחותם. אולם בבבלי סוטה מג, ב התירוה, משום שיש לדבר קול, והכל יודעים שאינה אחותם. וראה בשו"ע אהע"ז סי' טו, סעיף יא.

1 ו. ויש נשים אחרות, שהן אסורות מפי הקבלה,²²
2 ואסורן מדברי סופרים²³. והן הנקראות שניות, מפני
3 שהן שניות לעריות²⁴. וכל אחת מהן נקראת שניה.
4 ועשרים נשים הן, ואלו הן: א) אם אמו. וזו אין
5 לה הפסק, אלא אפלו אם אם אמו עד מעלה
6 מעלה - אסורה. ב) אם אבי אמו בלבד²⁵. ג) אם
7 אביו. וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם
8 אביו עד למעלה - אסורה. ד) אם אבי אביו
9 בלבד²⁶. ה) אשת אבי אביו. וזו אין לה הפסק,
10 אפלו אשת יעקב אבינו אסורה על אחד ממנו. ו)
11 אשת אבי אמו בלבד²⁷. ז) אשת אחי האב מן
12 האם²⁸. ח) אשת אחי האם, בין מן האם בין מן
13 האב²⁹. ט) פלת בנו³⁰. וזו אין לה הפסק, אפלו
14 פלת בן בן בנו עד סוף כל העולם - אסורה,
15 עד שתהיה אשת אחד ממנו שניה על יעקב אבינו.
16 י) פלת בתו בלבד³¹. יא) בת בת בנו בלבד³². יב)
17 בת בן בנו בלבד³³. יג) בת בת בתו בלבד. יד) בת
18 בן בתו בלבד. טו) בת בן בן אשתו בלבד. טז) בת
19 בת בת אשתו³⁴ בלבד. יז) אם אם אבי אשתו³⁵
20 בלבד. יח) אם אב אם אשתו בלבד. יט) אם אם
21 אם³⁶ אשתו בלבד. כ) אם אב אבי אשתו בלבד³⁷.
22 נמצאו השניות שאין להן הפסק - ארבע: אם האם
23 עד למעלה, ואם האב עד למעלה, ואשת אבי האב
24 עד למעלה, ואשת בן בנו עד למטה³⁸.

ז. כל שאסר ביאתו בתורה, ולא חיב עליו פרת
- הן הנקראים אסורי לאוין³⁹. ועוד נקראין
אסורי קדשה⁴⁰. ותשעה⁴¹ הן, ואלו הן: אלמנה
לכהן גדול⁴². גרושה או זונה⁴³ או חללה⁴⁴ בין
לכהן גדול בין לכהן הדיוט⁴⁵. וממזרת⁴⁶ לכהן
ישראלי. ובת ישראל לממזר⁴⁷. ובת ישראל
לעמוני ומואבי⁴⁸. ובת ישראל לפצוע דקא⁴⁹
וכרות שפכה⁵⁰. וגרושתו אחר שנשאת לאחר⁵¹.
ויבמה שנשאת לזר ועדין רשות הבעל עליה⁵².
החלוצה⁵³ - הרי היא כגרושה, והיא אסורה
לכהן מדברי סופרים⁵⁴. והנתינים⁵⁵ - הרי הם
כממזרים, אחד זכרים ואחד נקבות, ואסורים
מדברי סופרים⁵⁶. ובהלכות אסורי ביאה⁵⁷ יתבאר
לך מה הם הנתינים.⁵⁸

22) שקיבלו החכמים איש מפי איש. ובתלמוד בבלי קורא
לדברים הנמצאים בנביאים ובכתובים: דברי קבלה, בניגוד
למה שכתוב בתורת משה הנקרא: 'דברי תורה'. ראה:
חגיגה י:, בבא קמא ב: וכן במועד קטן יז: "דבר זה מתורת
משה לא למדנו, ומדברי קבלה למדנו". השווה דברי רבינו
הל' תלמוד תורה פ"א, ה"ב. ורש"י בחולין קלז, אומר:
"דברי נביאים נקראים קבלה מפני שקיבלו ברוח הקודש כל
נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה". וראה
הערה הבאה. (23) יבמות כא. ושם אמרו, שאיסור שניות
מקורו מתקנת שלמה המלך, וסמכו על הפסוק (קהלת יב,
ט): ואיזן וחקר תיקן משלים הרבה, "קודם שבא שלמה,
היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה
ועשה לה אזנים", כשם שהכפיפה נאחזת ומשמרת ע"י
אזניה, כך ע"י איסור שניות מתרחקין מן העריות.

מתוך מהדורת חזק

55) הם הגבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע, ונקראו נתינים על שם שנתנם יהושע לעבודת המקדש ככתוב (יהושע ט, כז): "ויתנם יהושע . . . חוטבי עצים ושוואבי מים . . . ולמזבח ה'". 56) מדברי חכמים. כי יהושע ודוד גזרו עליהם שלא יבואו בקהל לעולם, כדלהלן פ"ב מהל' איסורי ביאה הכ"ב-כ"ד. 57) שם.

- ח. וַיֵּשׁ שְׂאִסּוּר בִּיאָתָן בְּעֶשְׂה⁵⁸, וְאִינוּ מְחִיבֵי לְאוּיָן. וּשְׁלֹשָׁה הֵם: מְצָרִי וְאֶדוֹמִי⁵⁹, דּוֹר רִאשׁוֹן וְדוֹר שְׁנִי⁶⁰, אֶחָד זָכָרִים וְאֶחָד נְקֻבוֹת⁶¹. וּבַעֲוֹלָה לְכַהֵן גָּדוֹל. לְפִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בְּאֵלֹו 'לֹא יָבֹא' אוּ 'לֹא יִקַּח', אֲלָא מִפְּלֵל שְׁנֶאֱמַר 'דּוֹר שְׁלִישִׁי'⁶² יָבֹא לָהֶם בְּקֶהֱלָהּ אֶתָּה לְמַד, שְׁדוֹר רִאשׁוֹן וְשְׁנִי לֹא יָבֹאוּ⁶³; וּמִפְּלֵל שְׁנֶאֱמַר 'וְהָיָה אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקַּח' אֶתָּה לְמַד, שְׁאִינָה בְּתוּלָהּ⁶⁴ לֹא יִקַּח. וְלֹא הָבֵא מִפְּלֵל עֲשֵׂה - הֲרִי הוּא בְּעֶשְׂה⁶⁵.

58) שאזהרתן באה בתורה בצורת לא-תעשה הבא מכלל עשה, שדינו כמצות-עשה, כדלהלן. 59) אפילו כשנתגיירו. 60) מצרי ומצרית שנולד להם בן אחר שנתגיירו - נקרא הבן 'מצרי שני', וכן מצרית מעוברת שנתגיירה נקרא בנה 'מצרי שני', וכן באדומי (יבמות עח). 61) שם עו, ב. 62) מצרי שני שנשא מצרית שניה, הבן הנולד להם נקרא דור שלישי כמבואר בהל' איסורי ביאה פ"ב ה"כ, ובמגיד-משנה שם. 63) וכדאי לציין שרבינו בהל' איסורי ביאה פ"ב ה"כ, כתב: "כשעלה סנהריב מלך אשור בבל כל האומות ועירבן זו בזו והגלה אותן ממקומן, ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים הם, וכן האדומים שבשדה אדום, והואיל ונתערבו ארבע אומות האסורות בכל אומות העולם שהן מותרות - הותר הכל, שכל הפורש מהן להתגייר חזקתו שפירש מן הרוב, לפיכך כשיתגייר הגר בזמן הזה בכל מקום בין אדומי בין מצרי בין עמוני . . . אחד הזכרים ואחד הנקבות - מותרים לבוא בקהל מיד". 64) ואפילו בוגרת ומוכת עץ, כי גם אלה אינן בתולות ואע"פ שלא נבעלו, וכן פסק רבינו בהל' איסורי ביאה פ"ז, ה"ג-יד. 65) יבמות נד, ב.

39) שאין בביאתן אלא איסור לאו (=לא תעשה) גרידא. 40) יבמות כ, א במשנה. ונקראו כן על פי הכתוב "קדושים יהיו לאלהיהם" (ויקרא כא, ו) הנאמר באלמנה לכהן גדול (יבמות, שם בגמרא). 41) סדר מנין תשעת איסורי לאוין הוא כדלקמן: א) אלמנה לכהן גדול, ב) גרושה, ג) זונה, ד) חללה, כי נשים אלו נמנות במצוות נפרדות במנין תרי"ג המצוות לרבינו ב'ספר המצוות' שלו (מצות לא-תעשה קנח - קס). ואע"פ שזונה וחללה נכללו בלאו אחד, כבר תירץ רבינו שם בסוף שורש ט, שהן כלאוין נפרדים כי לפיכך נפרדה הגרושה בלאו, ככתוב: "ואשה גרושה מאישה לא יקחו", ללמד: כשם שלוקין על הגרושה בפני עצמה, כך לוקין על זונה וחללה בפני עצמן, וכמבואר בקידושין עז: (השווה לא-תעשה קסא שם). ה) איסור ממזרות הנכלל בפסוק אחד ונמנה למצוה אחת (ל"ת שנו). ו) עמוני ומואבי הנכללים בפסוק אחד ונמנים למצוה אחת (ל"ת נג). ז) פצוע דכא וכרות שפכה, גם הם נכללים בפסוק אחד ונמנים למצוה אחת (ל"ת שס), ח) מחזיר גרושתו משנשאת, הנמנית למצוה מיוחדת (ל"ת שנו), ט) יבמה לזר (ל"ת שנו), וכל אלה הם תשעה גופי נשים האסורים לאישים שונים. וממזרת לישראל ובת ישראל למזמר - נחשבות לגוף אחד, כי איסורם בא בתורה בדיבור אחד: לא יבוא ממזר בקהל ה' (ע"פ לחם-משנה, ונמוקי מהרא"י). 42) ואיסורה מפורש בתורה (ויקרא כא, יד). 43) כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוה בכל, או שנבעלה לחלל, כמבואר בהל' איסורי ביאה (פ"ח, ה"א). 44) זו שנולדה מאיסור כהונה (כגון בת כהן מאשה גרושה). וכן אחת מהנשים האסורות לכהן שנבעלה לכהן - נתחללה (הל' איסורי ביאה פ"ט, ה"א). 45) כמפורש בתורה ויקרא כא, ז. 46) שנולדה מאיסור ערוה, כמבואר בהל' איסורי ביאה, פט"ו ה"א. 47) כמפורש בתורה (דברים כג, ג). 48) ואפילו נתגיירו, ואיסורם מפורש בתורה (שם ד). 49) שנפצעו ביציו. 50) שנכרת גידו (האבר). ואיסורם מפורש בתורה (שם ב). 51) שנאמר (שם, כד, ד): "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה . . . אחרי אשר הוטמאה". 52) שעדיין לא ייבמה ולא חלץ לה, והתורה אומרת (שם כה, ה): "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר". 53) שחלץ לה יבמה. 54) מדברי חכמים (קידושין עח).

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-ו' אייר תשע"ח

אֲדָמָה, כְּדִי שֶׁתֵּהָא מוֹכֶנֶת לְמָה שְׁצִירָהּ בְּטֶהְרָה מִטְּמֵאֵת מֵת, כְּמוֹ שְׁאָמַר יְתַעֲלָה: "וְהִיָּתָה לַעֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). ויִכְבֵּר וְנִתְפָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זוּ בְּמִסְכַּת הַמִּיחָדָת לָהּ, וְהִיא מִסְכַּת פָּרָה.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קיג.

- הַמִּצְוָה הַקִּי"ג — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹת פָּרָה אֲדָמָה, כְּדִי שֶׁתֵּהָא מוֹכֶנֶת לְמָה שְׁצִירָהּ בְּטֶהְרָה מִטְּמֵאֵת

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ח

מצות עשה קז.

- 10 הַמִּצְוָה הַקִּי"ז — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ לְהִיֹּת הַמֵּת מִטְּמֵא, וּמִצְוָה זוּ פּוֹלָלֶת כְּלִי-דִינֵי טְמֵאֵת מֵת.

יום שני א' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קז. קיג.

הַמִּצְוָה הַקִּי"ז נִדְפְּסָה בְּיוֹם הַקּוֹדֶם.

- הַמִּצְוָה הַקִּי"ג — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹת פָּרָה

27 כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם
28 נדמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם
29 אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל־דיני
30 מצות טמאת נדה ונזה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות
31 יש גם־כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת
32 כל־דיני נגעי אדם ובגד ובית; ומסכת זבים כוללת
33 כל־דיני זב ונזה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת
34 כל־דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה
35 לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו
36 להן מסכתות, אלא דיניהן מפוזרים בכמה מקומות בסדר
37 זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דבריו על שאלות
38 רבות מסוג זה במסכת עריות. וכבר פירשנו אנו סדר זה
39 כלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעין בספר
40 אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח נדפסה ביום הקודם.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קח. קא.

המצוה הק"ח נדפסה ביום חמישי.

41 המצוה הק"א — הצווי שצטוינו להיות אדם מצרע
42 (שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת
43 כל־דיני צרעת אדם: מה ממנה טמא ומה ממנה טהור,
44 מה ממנה צריך הסגר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך,
45 ומה שצריך עם ההסגר — גלות, כלומר: תגלחת
46 (מסביב) הנחק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת
47 זה מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.

1 מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני־ישראל
2 למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
3 במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קיג.

4 המצוה הקי"ג — הצווי שצטוינו לעשות פרה
5 אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה מטמאת
6 מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני־ישראל
7 למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
8 במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ח

מצות עשה קח.

9 המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה,
10 שמעריבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת —
11 אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים
12 באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה
13 אדומה). דע, ששלושה עשר מיני הטמאות האלה שקדם
14 מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים
15 וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת
16 צרעת הבגד וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת
17 הנזה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה
18 וטהרתם — כל־אחד מהם מפרש בטהרה, ובכל־מצוה
19 מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב
20 בפירשת "והיה ביום השמיני" ובפירשת "אשה כי תזרע"
21 ובפירשת "זאת תהיה" ובפירשת "ויקחו אליך פרה
22 אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל־המקראות
23 שבאו בטמאות אלו. אבל דיני כל־המינים האלה והלכות
24 כל־מין מהם — הרי סדר טהרות כולל כל־זה. מהם
25 מינים שנתחדדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות
26 ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששלוש מסכתות אלו

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר ע'ב

8 שבבירייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
9 אנשים, יש להקשות שהרי הא בתיב תורת לרבות, ולדבריהם מה
10 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אמר רבא, באיש אחד ובוכל
11 אחד — בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
12 פלוני ונסתרה עמו, דכולי עלמא לא פליגי בזה, ומודים דאין
13 האשה שותה ושונה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

1 אותה שוב. אבל לא באיש אחד — אך אם אותו בעל קינא לה פעם
2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וחקמים אומרים — שיטה
3 שלישית, אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אחד
4 שקינא לה שני פעמים, ובין בב' אנשים שונים. שואלת הגמרא,
5 ותנא קמא נמי שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל
6 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הבתיב "זאת" למעט, ומה ימעטו
7 מפסוק זה. וכן קשה, ורבנן בבריאי נמי — על דעת חכמים

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

סֵלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. וּמִנְחַת
הָעוֹמֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִין, מכל מקום יש בה
מעלה שֶׁמְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָאָה גֵרֶשׁ - שמנפים היטב את קמח
השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת
סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אֵינָה מְעוֹנָה לֹא שָׁמֶן
וְלֹא לְבוֹנָה, וּבָאָה מִן הַשְּׁעוּרִין, וּבָאָה קֶמֶח שֶׁאֵינוֹ מְנוּפָה.
הַתְּבַאר שֶׁמִּנְחַת חוּטָא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, ומביאה הגמרא
ברייתא בענין זה. תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִין הוּא - היה ראוי
שֶׁתִּהְיֶה מִנְחַת חוּטָא מְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה חוּטָא
נִשְׁכָּר שִׁקְלוֹ בִּמְנַחְתּוֹ. וּמִפְּנֵי כֵּן אֵינָה מְעוֹנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי
שְׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ מְהוּדָר. וּבְרִין הוּא שֶׁתִּהְיֶה חֲטָאת חֶלֶב - כלומר
כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מְעוֹנָה נִסְכִּים כִּקְרִבְנוֹת נִדָּר
וּנְדָבָה, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה חוּטָא נִשְׁכָּר. וּמִפְּנֵי כֵּן אִמְרָה הַתּוֹרָה
בַּפֶּרֶשׁ נִסְכִּים 'לִפְלֹא נִדָּר אוּ בְּנִדְבָה', לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֵין חַיִּיב נִסְכִּים אִלָּא
בְּקִרְבֵּן הַבֹּא בְּנִדָּר אוּ בְּנִדְבָה, אֲךָ חֲטָאת אֵינָה מְעוֹנָה נִסְכִּים, כִּדִּי
שְׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ שֶׁל חוּטָא מְהוּדָר עַל יְדֵי הַנִּסְכִּים. וּמִמְשִׁיכָה
הַבְּרִייתָא, שֶׁאֵף שֶׁכָּל חֲטָאוֹת אֵין בִּהֶם נִסְכִּים כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ
שֶׁל חוּטָא מְהוּדָר, אֲבָל חֲטָאתוֹ שֶׁל מְצוּרַע וְאַשְׁמוֹ מְעוֹנִין לְחֵבִיא
עִם קֶרְבְּנוֹתֵינוּ נִסְכִּים, לְפִי שְׁאֵין קֶרְבְּנוֹת אֵלּוּ בָּאֵין עַל חֲטָא, אִלָּא
לְהַכְשִׁירוֹ לִישְׁתָּר, וְלִכֵּן הֵם בָּאִים עִם נִסְכִּים. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְכִי
קֶרְבְּנוֹת הַמְצוּרַע אֵינֵם בָּאִים עַל חֲטָא, אֵינִי, וְהָאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִי
נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עַל שֶׁכָּעָה דְּבָרִים - חֲטָאִים, נִנְעִים בָּאֵין
'וְכִי' - עַל הָאֵדָם לְהִיּוֹת מְצוּרַע, הִרִי מְבֹאֵר שֶׁנִּגְעִי מְצוּרַע בָּאִים
מִחֲמַת חֲטָא, וּמִמִּילָא גַם הַקֶּרְבְּנוֹת בָּאִים לְכַפֵּר עַל כֵּךְ, וְאֵין אִמְרוּ
שֶׁאֵינֵם בָּאִים עַל חֲטָא. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הֵתֵם - בַּמְצוּרַע, אֵין
הַקֶּרְבֵּן בֹּא עַל חֲטָא. כִּיֵּן שֶׁעַל יְדֵי הַיִּיסוּרִים וְהַבּוּשָׁה שֶׁהָיוּ לוֹ
מִנְּעִיָּה, הוּא דְּאִיכְפָּר לִיהִי חֲטָא שֶׁמִּחֲמַתּוֹ בֹּא הִנֵּג. וְכִי מִיִּיתִי
קֶרְבֵּן - הַקֶּרְבֵּן שֶׁמְבִיא הוּא רַק כִּדִּי לְאַשְׁתְּרוּיָי בְּקֶדְשִׁים הוּא דְּקָא
מִיִּיתִי - שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִטּוּמְאָתוֹ עַד שִׁיבִיא קֶרְבֵּן. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא,
אֵלָּא מְעַתָּה לְדַבְרִיךְ, שֶׁהִטַּעַם שֶׁמְבִיאֵין נִסְכִּים עַל חֲטָא מְצוּרַע
הוּא מְשׁוּם שֶׁאֵינָה בֹּאָה עַל חֲטָא, אִם כֵּן חֲטָאת נְזִיר - שֶׁמְבִיא הַנְּזִיר
חֲטָא בְּמִלָּתָא יְמִי נִזְרוּ תִּהְיֶה מְעוֹנָה נִסְכִּים עִם הַקֶּרְבֵּן, לְפִי שֶׁלֹא
חֲטָא הַנְּזִיר בְּנִזְרוֹתוֹ, וּנִמְצָא שֶׁאֵינָה בָּאָה עַל חֲטָא. עוֹנָה הַגְּמָרָא,
סָבַר לָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאִמְרָא שֶׁהִטַּעַם שֶׁאֵין מְבִיאִים נִסְכִּים בַּחֲטָא
הוּא כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ שֶׁל חוּטָא מְהוּדָר, בְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר,
דְּאָמַר שְׁנִזִּיר נָמִי חוּטָא הוּא - כִּיֵּן שֶׁצִּיעִיר עַת עֲצָמוֹ מִן הֵיִין, וְאֵין
לְאֵדָם לְהוֹסִיף חוֹבָה עַל נַפְשׁוֹ מִמָּה שֶׁלֹא צִיּוּתָה עֲלֵיו הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ
חֶשֶׁשׁ שֶׁמָּא יַעֲבֹר עַל נִזְרוֹתוֹ וְיַכְשֵׁל בְּאִיסוּרֵי הַנְּזִיר, וּנִמְצָא שֶׁחֲטָאוֹ
בֹּאָה עַל חֲטָא.

שֶׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה, רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אָמַר בְּשֵׁם שֶׁמַּעֲשִׂיהָ מַעֲשֶׂה בַּהֲמָה, כֵּךְ
קִרְבָּנָה בֹּא, מְבִיאָה הַגְּמָרָא. תִּנְיָא, אָמַר לָהּ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְחֶבְמִים,
סוֹפְרִים, הִנִּיחוּ לִי וְאֶדְרָשְׁנָה לְכֶם הִטַּעַם שֶׁמִּנְחַת הַסוּטָה בֹּאָה דוֹקָא
מִן הַשְּׁעוּרִים בְּמִין חוּטָא - כְּמוֹ תַכְשִׁיט שֶׁמַּחֲבִירִים אוֹתוֹ לִשְׁנֵי קְצוֹת
צוּאֵרֵי הַחֲלוֹק לְנֹרִי.

וּמִקְטִירוֹ בְּכָלִי שָׂרֵת. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, כִּיצַד נֹאמַר שֶׁכֵּבֶר עֵתָה
לְאַחַר שֶׁהִעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת מִקְטִיר לִיהִי, וְהִרִי עֲדִיין לֹא מִלְּחֹה,
וּבְהַמְשֵׁךְ הַבְּרִייתָא מְבֹאֵר שֶׁמּוֹלָחוּ וְנוֹתְנוּ עַל גְּבִי הָאִישִׁים, וּמִשְׁמַע
שֶׁאֵינוֹ מִקְטִירוֹ אִלָּא לְאַחַר הַמִּלְחָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, אֵין כּוּוֹנֵת
הַבְּרִייתָא שֶׁמַּעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת וּמִיד מִקְטִירוֹ, אִלָּא אֵימָא שֶׁמַּעֲלָהוּ
בְּכָלִי שָׂרֵת עַל מִנַּת לְהַקְטִירוֹ לְאַחַר מִכֵּן כְּשִׁמּוּלָחוּ.

מְבֹאֵר בְּבְרִייתָא לְגַבִּי קוֹמֵץ הַמִּנְחָה וּמּוֹלָחוּ וְנוֹתְנוּ עַל גְּבִי
הָאִישִׁים, אִמְרַת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵיכָּם "וְכָל קֶרְבֵּן
מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָתְךָ וְנָגוּ".

עוֹד מְבֹאֵר בְּבְרִייתָא שֶׁלְאַחַר שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ שִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מִנְּלֵן שֶׁהַקְטֵרֶת הַקּוֹמֵץ מִתִּירָה אֶת אֲכִילַת הַשִּׁירִיִּים
לְכַהֲנִים, וּמִשִּׁיבָה, דְּכָתִיב "וְהַקְטִיר הִכְהֵן אֶת אוֹכְלֵתָהּ וְנָגוּ",
וְכָתִיב בַּפֶּסוּק הַבֹּא לְאַחַר מִכֵּן, "וְהִנְחִיתָ מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו" - וְהִינֵנוּ שֶׁלְאַחַר הַקְטֵרֶת הַקּוֹמֵץ הַתּוֹרָה הַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו. מְבֹאֵרֶת הַגְּמָרָא, מֵאִמְתִּי נִחְשַׁב שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ
וּמוֹתָרִים הַשִּׁירִיִּים בִּאֲכִילָה, לְמַר בְּדִאִיתָ לִיהִי וְלְמַר בְּדִאִיתָ לִיהִי -
נִחְלָקוּ בֹזֵה הַתְּנָאִים וְלִכֵּל תֵּנָא כְּשִׁישְׁתּוֹ, דְּאִימְרָא בְּבְרִייתָא, הַקּוֹמֵץ,
מֵאִמְתִּי נִחְשַׁב שֶׁהוֹקֵרֵב לַעֲנֵן שִׁידיָה מִתִּיר אֶת הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה,
רַבִּי תַנְיָא אָמַר, מִשְׁתַּשְׁלֹם בֹּא הָאֹר - מִמֵּתִי שֶׁאֲחֻזָּה בֹּא הָאֵשׁ
אִפְלוּ מַעֲט, הוֹתֵר הַשִּׁירִים בִּאֲכִילָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין הַשִּׁירִים
מוֹתָרִים אִלָּא מִשְׁתִּיצַת הָאֹר בְּרוּבֹו.

בַּהֲמַשֵּׁךְ הַבְּרִייתָא מְבֹאֵר לְגַבִּי שִׁירֵי הַמִּנְחָה, וְנִשְׁאֵין הַכְּהֲנִים לִיתֵן
לְתוֹבֹו יֵין וְשֵׁמֶן וְדָבָשׁ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא שֶׁהוֹתֵר לְתֵת
לְתוֹכוֹ יֵין וְדָבָשׁ, וּמִשִּׁיבָה, אָמַר קְרָא לְגַבִּי מִתְּנֹת כְּהוֹנָה לְךָ נִתְתִּים
לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָן לְחֶק עוֹלָם, וּלְמִשְׁחָה הִינֵנוּ לְגִדּוּלָהּ, כְּלוֹמַר שִׁיאֲכִלוּ
אֶת מִתְּנֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ גִּדּוּלָהּ בְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹכְלִין, - וְלִכֵּן מוֹתֵר
לְתֵת בְּשִׁירֵי הַמִּנְחָה שֶׁמֶן וְדָבָשׁ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ גִּדּוּלָהּ.

מֵה שֶׁמְבֹאֵר בְּבְרִייתָא לְגַבִּי הַשִּׁירִים וְאֵין אִיסוּרִין אִלָּא מִלְּחִמֵין,
מְבֹאֵרֶת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵיכָּם "לֹא תִאָּפֶה חֵמֶן חֲלָקִם",
וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן לֵקִישׁ שְׁדוֹרְשִׁים אֶת הַמִּילָה 'חֲלָקִם' אֵף עַל
הַנֶּאֱמָר קוֹדֵם לָכֵן, כְּלוֹמַר, שֶׁאֲפִילוּ חֲלָקִם שֶׁל הַכְּהֲנִים שְׁנִיתֵן לָהֶם
לְאֲכִילָה לֹא תִאָּפֶה חֵמֶין.

שֶׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה כָּל הַמִּנְחֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה בֹּא, שׁוֹאֵלֶת
הַגְּמָרָא, וְכִי וְכָל הַמִּנְחֹת מְעוֹנֹת שָׁמֶן וּלְבוֹנָה חוּץ מִמִּנְחַת סוּטָה,
וְהָאֵימָא מִנְחַת חוּטָא - דְּהִינֵנוּ קֶרְבֵּן עוֹלָה יוֹרֵד הַבֹּא עַל חֲטָאִים,
כְּגוֹן שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוּמָאָה בְּשׁוּגָה, אוּ חֲטָא בִּשְׁבֻעַת הַעֲדוּת
וּשְׁבֻעַת בִּטּוּי, שֶׁאֵף הִיא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, דְּרַחֲמָנָא אָמַר
'הִבִּיא אֶת קֶרְבְּנוֹ אֲשֶׁר חֲטָא עֲשִׂירַת הָאָפֶה סֵלֶת לְחֲטָאת לֹא יִישִׁים
עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבָנָה". מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הַתְּנָא שֶׁל
מִשְׁתַּנִּינוּ כְּשִׁמְנָה הַחֲלוֹקִים בֵּין מִנְחַת חוּטָא לְשֶׁאֵר מִנְחוֹת, לֹא מִנָּה
כָּל חֲלוֹק בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ שֶׁנִּהְיָ בְּכָל הַמִּנְחוֹת וְלֹא בִּמְנַחַת סוּטָה, אִלָּא
הֵכִי קָאָמַר - כִּרְךָ כָּל הַדִּינִים יִיחַד, וְשִׁנָּה כֵּךְ - כָּל הַמִּנְחֹת יֵשׁ בָּהֶן
לְפָחוֹת אַחַת מִדְּמַעֲלֹת הַלֵּל, שֶׁמְעוֹנֹת שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבִקְאָתָא מִן
הַחִמְטִין, וּבִקְאָתָא סֵלֶת. וּמִפְּרַת הַגְּמָרָא, שֶׁמִּנְחַת חוּטָא, אֵף עַל פִּי
שֶׁאֵינָה מְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, מְכַל מִקּוֹם בָּאָה מִן הַחִמְטִין וּבָאָה

הַהוֹתוֹעֲדוֹת דְּסַעוּדָה שְׁלִישִׁית, שֶׁבֶת מְבָרְכִים, יוֹמִי דְּפִגְרָא - בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּמוֹעֲדֵי אֲנִ"ש - צִרְכִּים לְהַתְקִיִּים בְּבֵית הַכִּנְסֶת.
הַהוֹתוֹעֲדוֹת דְּמִלוּוָה מִלְכָּה [=צִרְכָּה לְהַתְקִיִּים] - אֲצֵל אֲנִ"ש שִׁיחֵיו בְּבִתְהֵם הַפְּרִטִּים.

הַיּוֹם יוֹם ל' נִיסָן

סוטה. פרק שני – היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

ה"ז ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה, מקטירו סיד והכי צדין לא מלחא וסיפא קתני ומולח ונותנו על גבי האשים, אלמא השתא הוא דמקטר ליה: אלא אימא פגלוה ל'הקטירו' בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימלחנה: קרב הקמין למר כדאית ליה וכו', קרב הקמין דקתני דמתי שירים באבילה מאימת חשיב קריבה להחיר שירים,

לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת האור ברבו, ולרבי חנינא משתשלוט בו ואפלו מעט: למשה. גבי מתנות כהנה כתיב (נמקדי יוח) לך נתתיים למשחה: לא תאפה חמין חלקם וגו', אפילו חלקם שירים לא תאפה חמין, דדרשין ליה האי חלקם דקרא גמי לפניו אלא תאפה: מנחת חוטא. הכא על חטא דמטמא מקדש ושבעת העדות ושבעת בטוי, דכתיב התם ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא יא ח"ט וכו'), כלומר לא קתני מלתא באנפי נפשיה, אלא כרוך והני הכי, כל המנחות טענות שמן ולבונה ובאות חסין. כלומר שאינם טענות באות מידת חסין ובאות סלת. כלומר קרא מהני מעלייתא אית בהו, כיצד מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה וכו': שלא יחא חוטא נשכר. להקל במנחתו יותר משאר מנחות: חטאת חלה. כל חטאת סתם קרי חטאת חלה, דבתר חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (ספ יג) וכתיב בתריה פרשת חטאת: נסכים. סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: וספני מה אינם טעונים. דכתיב כפרשת נסכים (נמקדי טו) לפלא נדר או נזבדה, הבא נזדר ונזבדה טעון נסכים, ואין חטאת ואשם טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע. איתרבו בהדיא לנסכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות (הקדמה) על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש להו בערכין כפרק יש בערכין (הקדמה) מנגיעה איכפר ליה. יסורים ובשת של נגע כפרו לו על אותו חטא: וכן קא מירתי קרבן לאשתריו כפרשים הוא דמירתי. שיש סמאות שהצריכן הכתוב כפרה לטריקתו, זב וזבה וילדת ומצורע וזר שנטמא: חטאת נזיר. שמוביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער עצמו מה הניין חסר. בוטרי בלע"ז, והוא של זקב. וחוממים בו שני צוארי חלוק לנוי דשמעיה

ומקטירו בכלי שרת, בכלי שרת מקטיר ליה. אלא אימא, מעלהו בכלי שרת להקטירו: ומולחו ונותנו על גבי האשים, דכתיב 'וכל קרבן מנחתך במלח המלח וגו': קרב הקומין שיריה נאכלין: מנלו, דכתיב 'והקטירו כההן את אוזרתה וגו'', וכתיב 'והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו'. קרב הקומין, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, דאיחמר, הקומין, מאימתי מתיר שיריים באבילה, רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור. רבי יוחנן אמר, משתיצת האור ברובו: ורשאין הכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש. מאי טעמא, אמר קרא 'למשחה' לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלין: ואין אסורין אלא מלחמין, דכתיב 'לא תאפה חמין חלקם', אמר רבי שמעון בן לקיש, אפילו חלקם לא תאפה חמין: כל המנחות כו': וכל המנחות טענות שמן ולבונה, והאימא מנחת חוטא, דרחמנא אמר 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה'. הכי קאמר, כל המנחות טענות שמן ולבונה, ובאות מן החיטין, ובאות סלת. מנחת חוטא, אף על פי שאינה טעונה שמן ולבונה, באה מן החמין ובאה סלת. מנחת העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורין, טעונה שמן ולבונה, ובאה מן גרש, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין, ובאה קמת. תניא, אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה, שלא יהא חוטא נשכר. ומפני מה אינה טעונה, שלא יהא קרבנו מהודר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה נסכים, שלא יהא חוטא נשכר. ומפני מה אינה טעונה, שלא יהא קרבנו מהודר. אבל חטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים, לפי שאין באין על חטא. איני, והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על

שבועה דברים נגעים באין וכו'. התם, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. כי מייתי קרבן, לאשתריו כפרשים הוא דקא מייתי. אלא מעתה, חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה באה על חטא. סבר לה פרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר גמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר בשם כו': תניא, אומר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה כמין חומר, דשמעיה

מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי והבא שממע משום דבא על חטא איני טעונה נסכים והכי אמר גמי בפ"ג נזיר (הקדמה) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מעיקר עקר מייתי ואבתי והוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא ולר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (הקדמה) גמי לא מתרץ כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא איהו גופיה אומר גמי בפ"ק נדרים (הקדמה) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטפיה דנטק בכל דוכתא הכי נקט גמי הכי כי האי ליטנא: כמין חומר. פי' רבי הלל מרגלית ענין אחר ברושם כמו חומרות דפילון (מנח דף סג) בשמים מעורבין תרגום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין תעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמור כלומר מה מעשיך:

מעונה

נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה נזיר דיל' ה"פ בדין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לעונשו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

סבר

לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא בפרק שתי מדות (נמזות דף ז) והכי איתא בהדיא גמי בפרק קמא נדרים (הקדמה) ובפרק ג' נזיר (הקדמה) דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אגן אפילו נזיר טהור קאמרינן דסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמענא קמייתא נזיר (הקדמה) דתנן אהא נאה הוא זה נזיר דלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרינן ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג נזיר (הקדמה) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (הקדמה) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרינן בפ"ק נדרים (הקדמה) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' כמאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיירי בנזיר טהור כדפרשינן ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי נדרים גמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור ולא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותו אבל נזיר טהור אינו צער מידו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל דף יא) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (נ"ק דף זא) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בנזיר דבריות (הקדמה) דאמר (חטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שנער עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

תוספות

איכא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה)

ק' (ג). לרבי ישמעאל כל ג' ש' שאינה מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי המסקנא דליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיוור הו' מי לא עסקינן שקדש ממנו

כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצא מן

הדרין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן

בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או שנייה בהן

פרו פסולין ואפי' קתני (ס"ט) מים שנחתו

מטבל בהן את הגולסוקין פסולין ושחור מדיח בהן

ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדרת

ידים אלא הדרת כלים ומי נחתום בדקתני התם:

ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיוור

הו' מים כשירין במי מקוה ומי מקוה

שנשתנו מראיהו כשר בדרתן במסכת מקואות פ"ו

(מ"ג) דמי צבע אין פסולין המקוה בשינוי מראה

ועוד תימה לרבי מאי שנא דהבא אמר מה מים

שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (ק"ה) לא מסיק

דכי גבי ביטולי עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי

אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:

נתאכמו והחזירין לתוך כבשן האש מהו.

תימה דמ"ש דקא מבטלי ליה הכא

בנראה וחוור ונראה ודא ב' לולב הגזול (סו"ט) ק'

(ס"ג) קא מבטלי לן ולא אפשטי ועוד מאי שנא

מהא דאמר בבבבס פ"ב (ק"ה) בגדי כהונה שדיו

מקורעין או מטושטשין ועבר עבודתו פסולה

ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלחו חזרו

להתירן כדמייני ברייתא פרק המזבח מקדש (ס"ט)

ק' (פ"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט

אלא מעשה אורג נתגעלו אין מבכסין אותן לא

בנדר ולא באהל ופרייתא דא במים מבכסין אמר

אביי ה"ק הוגע למים מבכסין אותן בנדר אלמא

דמבכסין אותן ולא אמר דנדרתו. מ"ד:

והא דתם דהרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני

שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא

קפיד אשינו קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנענים

פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר ע"ז ארו ואוב

ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן

מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר

גופיה:

לרבות

דשמייעיה לרבי מאיר דקאמר, היא האכילתו מעדני
עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. אמר ליה, התינו
עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם שמעשה
מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה: משנה. היה
מביא פילי של חרם ונתן לתוכה חצי לוג מים מן
הפיו. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעט בפתיב
בד מועט בפנים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה
שם אמה על אמה, ומבאל של שיש ומבדעת היתה
קבועה בה, בשהוא מוגבה ונוטל עפר מתחתיה, ונתן
כדי שיראה על חמים, שנאמר וימן העפר אשר יהיה
בקרקע המושבין יקח הכהן ונתן אל חמים: גמרא.

תנא, פילי של חרם חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי
טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי ממוצער. מה להלן
חרם חדשה, אף כן חרם חדשה. והתם מנלן, דכתיב
ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים,
מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף כלי
שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים
אף כן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר
רבי יוחנן, מי פיו. רבי ישמעאל אומר, מי מעיין הן.
וחכמים אומרים, משאר מימות הן. איכא למפרך, מה
למצורע שכן טעון עין ארו ואוב ושני תולעת. אמר
רבה, אמר קרא 'בכלי' (חרם) [חדש], כלי שאמרתיו
לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו,
אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים,
מה מים שלא נשתנו, אף כלי שלא נשתנה. בעי רבא,
נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי
אמרין בין דאידיהו אידיהו, או דילמא בין דהדר
דהדר. תא שמע, רבי אלעזר אומר, עין ארו ואוב ושני

תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא התם, הדר' ומפשטי. התם, דאיכלוף
איכלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר בר, כל פיוות שאתה פונה, לא יהו
אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן וימן העפר אשר יהיה יכול יתכן מבחוץ
ויכנים, תלמוד לומר 'בקרקע המושבין'. אי בקרקע המושבין, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר
'אשר יהיה'. הא פיצה, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, וימן העפר אשר יהיה
וגו', תלמוד שהיה מתן מבחוץ ומכנים בקרקע המושבין. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע

שילה

דשמייעיה לרבי מאיר דאמר כו'. בפ"ק (שלי ק"ה) גבי מביא מים מן המזרח: ענין. לא
האכילתו מעדנים, לקח מביאה מאכל בהמה: אלא היא עשיתה מעשה בהמה. שהפסוק
עצמה לתשמיש למי שאינה בן זוגה: ומתני' היה מביא. הכהן: פילי. כוס של מים: מן הכיור.
דכתיב מים קדושים (מקדש). ואין קדושים אלא שנקדשו בכלי. הכי תניא בספרי: בשם
שמעון. רבי יהודה בכתב המגלה לקמן במתני',
כך מועט כן במים: וקיום היה שם. נכר מתוך
שאר דפעת ההיכל: טענת קבועה בה. לאחיה
בטבעתה ולהגביהה ממן דרצפה שזאת כלה
באבני שיש: כדי שיראה. צריך לתן שיעור שיהא
נראה ונכר על פני המים: ונתן אל חמים. מדלא
כתיב ונתן במים אלא אל חמים משמע שלא
יהא נבלע בתוכו. גמ' מאי טעמא דרבי ישמעאל.
דבעי חדשה: גמר ממוצער. ושחט את הצפור
האחת אל כלי חרש וגו': שלא נעשה בהן
מלאכה. דהא חיים כתיב: לר' ישמעאל. דפרכת
הא אלביה: הכי נמי. דבעינן מים חיים לסוטה, דהא
מן הכיור הוא נוטל, ושמינן ליה לר'
ישמעאל בעלמא דאמר מי כיוור מי מעיין הן
דהיינו חיים: משאר מימות הן. אם רצה לתן
לחובו מי מקוה: ותן: איכא למפרך. דהא גודש
דרבי ישמעאל דגמר כלי כלי ממוצער: מה
למוצער שכן טעון כו'. לפיכך כלי של חדש,
תאמר בסוטה שאין בה כל אלה: אמר רבה וכו'
בכלי שאמרתיו לך כבר. הכי משמע ליה לרבה
מדלא כתיב ולקח כלי חרש ונתן בו מים וכתב
בכלי חרש, משמע שבכר חזר כלי זה במקום
אחר, ואמר רחמנא הקא שבאורא כלי שאמרתיו
לך במקום אחר קח אותם, ומאי ניהו דמוצער:
לא שנו. רבנן דמתני' דבעו חרס ומכשרי דגשן:
אלא שלא נתאכמו. והשחרו פניו על ידי האור:
דומיא דמים. אע"ז דלא גמרי ממוצער. מיהו
מנה ובה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה, ונהי דמי
סוטה לרבנן לאו חיים ניהו דמכשרי בשאר
מימות מיהת לא נשתנו, וכלי נמי בעינן דלא
נשתנו: תיחזיר לכבשן. של יוצר שמצריפים בו
את הקדרות של חרס חדשות: שהפשיל קפתי
לאחוריו. מדלא קתני שנקשה בהן מלאכה, ש"מ
אמלאכה לא קפיד, אשאנא קפיד, ואילו נתעקמו
במשאוי: והא [התם] דמדר' ופשיטי. וקתני
פסולין, אלמא בין דאידיהו אידיהו: דאיכלוף.
שעל ידי המשוי נתקלפו מקלפתן, דשנא דלא
הדר הוא: דאמר בר. בסדר יומא (ק"ה) (נה)
ובשחיתת קדשים (ס"ה) וזלף לה מפונים פונים
דשנים עשר בקר דים שעשה שלמה. וכן העפר
אשר יהיה בקרקע המושבין. אי לא היה כתיב
בקרקע ודאי בעינן בקרקע המושבין ממש, אבל
השתא דכתיב בקרקע משמע דאינו מקדש
אלא שיכניס העפר להיכל: יכול יתכן וימין
עפר מבחוץ ויכניס בהיכל וידו בכניסתו: ת"ל

בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחזיר נוח לנטל יחפור שם בקרדומות, ת"ל אשר יהיה. ומדלא כתיב ומקרקע המושבין יקח
ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מתוך בקרקעית המושבין שעה אחת, הא פיצה יש שם עפר תיחזיר הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזרו ונטלו ונתנו לתוך המים: תניא אידך.
פליגא אהך קמיינתא, ותנאי היא בדרקתה בה פלוגתא דתנאי, ודך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ואין העפר אשר יהיה] (במשכן). מדלא כתיב [ומקרקע המושבין] יקח אינו מקפיד
אלא שיכניס להיכל, תלמוד שמתן מבחוץ ומכנים מבפנים להיכל ונתן אל חמים וא"צ להחזירו בקרקע להיכל: בקרקע המושבין: איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המושבין למאי אקא בין
דילפין מאשר יהיה דא"צ לסלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ד"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה וכו' בית עולמים, דשילה משכן
הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב ונגעין אין משקין בה סוטה. דהא במה תנאי ולא היה שם ארון אלא מזהב החפושית לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת
יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחיתת קדשים (ק"ה) ובמגלה (ק"ה) אבל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית
עולמים לפי שאין אחר קדשוהו החר במקום אחר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אמר רבא, מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאבדו פניו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאבדו פניו מחמת שימוש
באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהדין כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומיא
דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק וילקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש, הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
פעי רבא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדין אם הכלים נתאבדו, והחזירן לתוך כבשן האש - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
או לא. מי אמרין כיון דאידחו - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אידחו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
נתלבנו בשנית, או דילמא כיון דהדר דהדר - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר כבתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואזוב ושני תולעת
שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן והתעקמו, פסולין
לטהרת המצורע. מדיית הגמרא, והא התיב דהרי ומפשימי - הרי
אפשר לחזור וליישרם כבתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו כבתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
משם, משום שהתם דאיקלוף ואיקלוף - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשווה התקלף העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר כבתחילה.
שינו במשנה שהכהו היה נכנס להיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
הגמרא, מאי טעמא עשו את הטבילה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דאמר מר כל פירות שאותה פונה, לא יהו אלא
דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי חים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר עשיות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימא ושלשה פנים נגבה,
ושלשה פנים מזרח ודיע עליהם מלשלה", מנה הכתוב את סדר
עמידתם סדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מקום היה שם אמה כו', וכשהוא מגביה נטל עפר מתחתיו. תנו
רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'ומן העפר אשר
יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
'אשר יהיה בקרקע המשכן, אלא 'אשר יהיה במשכן, יכול יתקן
מבחוץ ויכניס - היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
ולחכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב 'בקרקע המשכן',
ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' אלא 'ומן העפר אשר
בקרקע המשכן, יכול יתפור בקרירותו - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנוח ליטול, צריך להביא קרדום ולחפור בקרקע
המשכן ליטול ממנה העפר. תלמוד לומר 'אשר יהיה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא תא ה' ביצר יעשו, אם יש שם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, תא ה' ואם אין שם עפר תיחוח, תן שם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תנא אידך - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בגידול זה. נאמר בפסוק 'ומן העפר אשר יהיה
וגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מלמד שהיה מתקן את
העפר מבחוץ ומכניס להיכל ונותן אל המים, ואין צריך להניחו
בקרקע ההיכל. בקרקע המשכן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, איס' בן
יהודה אומר מקרא זה בא להביא - לרבות, קרקע

דשמייה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
האכילה - את הבעול מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
ממקום שעורים שהוא מאכל בהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינא עשרה,
עניה מאי איכא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הבעול מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
הדבר, כשם ששמייה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה -
כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקרה עצמה לתשמיש
למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
חרס - כוס מחרס, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור - שהרי
התורה אמרה 'מים קדושים' ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, שכן
שמימא בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כך מיעט במים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
להיכל ופנה לימינו - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
ההיכל, וגודלו אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היה
קבועה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כשהוא
מגביה את השיש ונוטל עפר מתחתיו, ונותן העפר בכוס המים
כדי שיראה על המים - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
נמרא. תנו שנינו בברייתא, פילי של חרס צריך שיהיה הכוס של
חרס חדש - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
חדש. ומשיבה, נמר כלי כלי מוצרע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי חרס חדש אף כן כן חרס
חדש. שואלת הגמרא, והתם - במצורע נקלן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דכתבי 'ויקח את הצפור האחת אל כלי
חרש על מים חיים' - הוקש הכלי למים, מה מים חיים שלא
נעשתה בהן מלאכה - שהרי 'מים חיים' הם מי מעיין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אף הכלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שיהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף,
מה להלן - במצורע, צריך שיהיו מים חיים, אף כן בסוטה צריך
מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
ישמעאל הסובר שבסוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
במצורע, ה' כי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
נעשתה בהם מלאכה. כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי כיר
שמהם מכניסין מי סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעיין הן - כפי
שהתבאר שלמד בגזירה שוה מצורע, והכמים אומרים משאר
מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקדו.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי איכא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה
התורה בדיון שכן מעין עין ארו ואזוב ושני תולעת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבה מכך שאמר קרא
לגבי סוטה וילקח מים קדושים בכלי (חרס) (חרש), ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כלי שאמרתו לך כבר - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירושו. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשירי דבר אחד
 לבדו, ו**מאי שירי** עוד, מלבד **דחאי שירי** - ששייר עפר מי סוטה.
 מתרצת הגמרא **ששייר** מה שמצינו לגבי **מצורע**, שגם בזה עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, **דחאי** בברייתא, לגבי התגלחת
 השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
 נאמר בפסוק **"והיה ביום השביעי יגלח את כל שעריו את ראשו**
ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שעריו יגלח", ודורשים כך, מה
 שנאמר **את כל שעריו** הוא **כלל**, ומה שנאמר **את ראשו ואת**
זקנו ואת גבת עניו הוא **פרט** - שפירטה התורה את מה עליו
 לגלח, ומה שנאמר **ואת כל שעריו יגלח** **חור וכלל**. והמידה היא,
שכלל ופרט וכלל, **אי אתה דן** את הכלל האחרון **אלא כעין**
הפרט. ולכן דורשים, מה **הפרט** שהוזכר בפסוק שחייב לגלחם,
מפורש בהם שהם **מקום כינוס שער** - שיש בהם ריבוי שער,
ונראה - שאינם במקומות נסתרים, **אף כל מקום** בגופו שיש בו
כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
מה רבי הכלל, רבי שער הרגלים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלחו, **מיעט השיער דבית השחי**
 שאינו נראה, **ודכוליה גופיה** - שער בשבועותיו ושקיו שאינו
 מקום כינוס שיער. **והלכתא** למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה **מגלח** את כל גופו
 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק **בדלעת**,
דתנן, בא לו להקריא את המצורע את תגלחתו הראשונה **מבערב**
תער על כל שעריו כפי שנאמר בפסוק, **וקתני סיפא** במשנה שם
וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
 בה **מבערב תער על כל בשרו**, ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי
 סוטה.
 דוחה הגמרא, **אמר רב נחמן בר יצחק**, דבר זה אינו נחשב שיעור,
 משום **שבי קא חשיב** רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה
 עוקבת הם **מקרא** מפורש, אבל **הא** - בתגלחת מצורע, אין
 ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, **אלא מדרגתן היא** -
 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. **רב פפא** דוחה באופן אחר
ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיעור, **כי קא חשיב** רבי ישמעאל
 בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת **ועוקבת** את מה שנאמר
 בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
 ילקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפחיתה ממה
 שנאמר בתורה, אבל **הא** - לגבי מצורע, ההלכה לא הפחיתה ממה
 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה **עוקבת ומוספת היא** - שיגלח מלבד
 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 תוספת. **רב אשי** דוחה באופן אחר **ואמר**, לגבי מצורע לא עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא **שהא מתניתא** - הברייתא
 שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 הנראה וכינוס שיער, **מני** - מי הוא התנא שהשנה, **רבי ישמעאל**
היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין,
 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נוב ונגעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
 נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. **איסי בן מנחם אומר**, **אינו**
צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 ללמוד זאת מקל וחומר, **ומה בטומאת קלה** - איסור כניסה
 למקדש בטומאה שדינו בכרת, **לא חלק היתוב** בין המשכן
 למקדש. **בטומאת אשת איש** שנבעלה, שטומאתה **המורה** שהרי
 מיתתה בחנק, **לא כל שכן** שהושוו המשכן ומקדש לבדוקה
 ולבערה מתוכם. **אם בן** שאין צריך לרבות מקדש, **מה תלמוד**
לומר - לאיזה צורך נכתב **בקרקע המשכן**, אומר איסי בן מנחם,
 שמקרא זה בא לרבות **שלא יביא מתוך קופתו** - שלא די בזה
 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 הגמרא.
 מסתפקת הגמרא, **איבעיא להו**, אם **אין שם** - במשכן ובסביבותיו
עפר תיחוח לתת במי הסוטה, **מהו שיתן אפר** במקום העפר. והנה,
 לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה **וכסדו בעפר**, ונחלקו בית
 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
 אומרת הגמרא, **אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה** - שודאי אין
 האפר כשר למי סוטה, כיון **דאמר ר' לא מצינו אפר שנקרי עפר**
 ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. **כי תיבעי**
לה אליבא דבית הלל דאמר מצינו לגבי אפר פרה אדומה, **אפר**
שנקרי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, **מאי** יהא הדין לגבי מי סוטה.
 האם **אף על גב דאיכרי עפר**, **הבא** לגבי סוטה **שקרקע המשכן**
בתרי - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
אזי דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר בעפר,
והאי בקרקע המשכן נכתב או **לכדאיסי בן יהודה** - שבא
 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או **ולכדאיסי בן מנחם** הוא
דאיתי - ללמוד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 למשכן. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, **הא שמע שנינו**
 בברייתא, **דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל**, **בשלישה**
מקומות באה **הלקה** למשה מסיני, **ועוקבת** - עוקרת את הנאמר
 בפירוש **במקרא**. ואילו הם, **התורה אמרה** בפרשת כיסוי הדם
ושפך את דמו וכסדו בעפר - שצריך לכסות בעפר דוקא, **והלקה**
 למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות **בכל דבר**. כמו כן **התורה**
אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, **כל ימי נדר נזרו תער**
לא יעבר על ראשו, שהאיסור הוא לגלח **בתער**, **והלקה** למשה
 מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו **בכל דבר**.
 כמו כן **התורה אמרה** לגבי גט כריתות **וכתב לה ספר כריתת ונתן**
 בידה ושלחה מביתו, **וספר** משמעו קלף דוקא, **והלקה** למשה
 מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט **בכל דבר** - אף על עלה של זית
 או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, **ואם**
אייתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל **ליחשוב נמי**
האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
 שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 שאמרה התורה בפירוש, אלא **תנא** חלק מהדברים **ושיר** - לא מנה
 עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

הכבוד **במראה אכן ספיר דמות כסא**, הרי שהספיר שהוא
 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
 שהוא קלף. **אינו בותב אותה לא על הלוח של עץ, ולא על הנזיר**
 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדבקים אותם בדבק, ונעשה
 כעור שניתן לכתוב עליו, **ולא על**

דתניא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
שהיה רבי מאיר אומר, **מה נשתנה** צבע התכלת שצטוו ליתנו
 בציצות יותר **מכל מיני צבעונין**, **מפני שהתכלת דומה** מראיתו
 לים, **וים דומה** הוא במראו **לקרקע**, **ורקיע דומה לכסא הכבוד**.
שנאמר לגבי הרקיע **"ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו**
במעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למחר", **וכתיב** לגבי כסא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה במקום קהל. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה במיתת ביד אלא כרת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שנאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (בי) את משכן ה' טמא (ומקדי יט) לא כל שכן, שהשזו מקדש ומשכן לךדקה ולבטרה מותוק: א"כ מה ת"ל בפרקע שלא יביא מותר קפחו. לתוך כלי ויכניס להכליל, אלא מקצועיתו ישול, ואם

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם
אומר: אינו צריך ומה בטומאת קהל, לא חלק הכתוב, בטומאת אשת איש המורה, לא כל שכן? אם בן מה תלמוד לומר "בפרקע המשכן"? שלא יביא מותר קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיכרי "עפר", הכא "בפרקע המשכן" כתיב, או דילמא האי "בפרקע המשכן" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתא תא שמע, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא וישיר, ומאי ישיר דהאי ישיר? ישיר מצורע. דתניא "ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו" כלל, "את ראשו ואת קונו ואת גבת עיניו" פרט, "את כל שערו יגלח" חור וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כינוס שער וגראה, אף כל מקום כינוס שער וגראה. מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיטע? מיטע בית השחי ורכוליה גופיה. והלכתא מגלח פדלעת, דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: פי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר פי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מניי? ר' ישמעאל היא, דרריש כללי ופרטי, כרלעת

התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה, והוא נראה בעיני מאד דהך דתער מספת הוא: ואם איתא, דאפר נמי כשר ליחשב נמי דהא הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, ומשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל עפר לאו ממשעותיה מוש נפקא ליה לענן כסוי הדם: תנא וישיר. לא חשבינהו לכלדו

מקומות: שיר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכנס המטה את בגדיו וגו' ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פדלעת, ובתגלחת שניה כתב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרגל, למעוטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס וגראה, למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. ואתו מקום, ולשאנ מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו' פדלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ב) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסין וגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקא שניה נמי כרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער וגראה. דדרש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרינן בשבועות פ"ג (טו ק) רבי ישמעאל שמש את רבי חנניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את רבנן איש גמ וזו שהיה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורבי מיעוטי וחלוקן במס' סנה' פ"ב התליל (ק"א)

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סטות משום דהוי מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשזיתא קדשים (נחסי' ז ק) כח שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדרב מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוא:

ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (ק"ה ט"ז) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת עירובין (ק"ה ז) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות והכליל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב גירסת הספר אחי שפיר דהוי מצד למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע הויא דאיבא קרקע לאפוקי בית העולמים דהואי ריעפה ולא מסתברא משום דמריבויא דקרקע מרבינן בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טרף בקלפי (וילף ק"ה ז) דמייחא ברייתא וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדרב שילה ובית העולמים מנין אלמא דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (ק"ה ז) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק אהל מועד שבמדרב שילה ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשוב נמי הא. תימה היכי מצוי למיפשט מדר' ישמעאל והא סבירא ליה כבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמיבעי ליה אלא אליבא דב"א א"כ ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא בקרקע כתיב:

תנא וישיר. ואי קשיא היכי מצוי למימר תנא וישיר והא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (ק"ה ט"ז) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי תנא וישירי והא ארבעה קתני וגראה דחתם דוקא כיון דנחת למינציא דוקא הוא משום דקתני בספא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה באשה:

מאי

מקומות: שיר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכנס המטה את בגדיו וגו' ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פדלעת, ובתגלחת שניה כתב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרגל, למעוטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס וגראה, למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. ואתו מקום, ולשאנ מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו' פדלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ב) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסין וגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקא שניה נמי כרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער וגראה. דדרש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרינן בשבועות פ"ג (טו ק) רבי ישמעאל שמש את רבי חנניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את רבנן איש גמ וזו שהיה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורבי מיעוטי וחלוקן במס' סנה' פ"ב התליל (ק"א)

כרלעת

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם כן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **יטבל בהם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 במים, **בדם ובמים** למה לוי - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר
 הגמרא, ור' **נחמן** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאין **כתב רחמנא** **יטבל בהם** ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
היה אמר שאין מערבים את הדם במים, אלא יעשה **האי** -
 טבילה אחת לחודיה בדם, והאי - טבילה נוספת לחודיה במים,
 לכן **כתב רחמנא** **בדם ובמים** ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
 מבאר הגמרא, ור' **ישמעאל** סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
 נלמד מקרא **אחרניא**, שכתוב **ישחט את הציפור האחת** אל כלי
 חרש על מים חיים" וגו' - וכיון ששוחט את הציפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאין נלמד מההוא - מהפסוק
 'ושחט את הציפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא **היה אמר** **ישחט את הציפור** **למאן** - צריך לשחוט את
 הציפור סמוך לכלי עם המים, ונ' **נחמיה** - יאחז בידיו לזרזין של
 הציפור השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
 ולקבלה לדם **במאן אחרניא** - את הדם מהזרזים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, **קא משמע לן** - לכך נאמר 'וטבל
 במים ובדם', להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **במאן מיניה רבי ירמיה**
מרבי זירא, כיצד הדין בהבאי המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפר דמה לכלי עם הרביעית מים, ונ' **דחת את המים**
 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור
 קטנה שדמה מועט, וכשנשפר דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
 ונ' **דחת מפי המים** - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים
 לטהרת המצורע. **אמר רבי זירא**, **לא אמר** **לך** - וכי לא
 אמרתי לך כבר, **לא תפיק נפשך לבר מהלכתא** - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמר, **בציפור דרור שיעורו**
רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד כדי שפך
את המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך,
שנחית מפי המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נתן המים בתחילה, ועליו נתן
 את העפר, שכן נאמר "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים". ועל כך שנו בברייתא, **הנו רבנן**, אם הקדים
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן למים, **פסול להשקאת הסוטה**,
 שנאמר "ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים", הרי שנתן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. ור' **שמעון** **מכשיר** בדיעבד אף אם נתן את
 העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא **מאי מעמא דרבי**
שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, **דכתיב**
 לגבי אפר פרה אדומה **ולקחו למאן מעפר שרפת החטאת** ונתן
 עליו מים חיים אל כלי, ונתניא, **אמר רבי שמעון**, מפני מה נאמר
 'עפר' וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שיהיה הכתוב
במשמעו וכתב עפר במקום אפר, לר' **הימנו** - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה בגזירה שוה, **נאמר כאן** - באפר פרה אדומה
עפר, ונאמר להלן - לגבי סוטה **עפר**, מה להלן - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו **בגלגל** אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא **מאי רבי**
עקיבא **היא**, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא **הדרוש ריבוי ומיעוט** - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. **התניא** בברייתא, נאמר בפסוק **והיה ביום השביעי יגלח את**
כל שערו **ריבה** הפסוק שיגלח את כל שערו, ולאחר מכן נאמר
את ראשו ואת וקנו ואת גבת עינו, **מיעט** הפסוק שאינו צריך
 לגלח אלא מקומות כעין אלו. וכמה שנאמר בהמשך **ואת כל**
שעריו יגלח חזר הפסוק **והיה** שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק **ריבה ומיעט** **והיה**, הריבוי האחרון
 חזר **והיה הכל**. **מאי ריבה** בריבוי זה, **ריבה דכוליה גופיה** -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
ומאי מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, **מיעט שיעור שפך הדם**
החוטם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה כלל לפרט.
 חזרת הגמרא למד שהסתפקה ושואלת, **מאי הוי עולה** - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, **תא**
שמע, **דאמר רב הונא** **בר אשי אמר רב**, אם אין שם - בקרקע
 המשכן עפר למי הסוטה, **מביא רבובות ידן** - פירושי ידן שנקרב
 והתפורר ונעשה כעין עפר, ו**מקדש** בהנחתו על קרקע המשכן
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, **ולא היא** - אין הדימוי נכון, אלא
 דוקא **רבובות ידן** הוא **ההוא עפר** ולכן ראוי למי סוטה, אך **אפר**
לא הווי עפר ואינו ראוי למי סוטה.
ברי שירא **המים**. **הנו רבנן**, **שלישה** דברים שנינו בהם
שצריך שיראו וניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי **עפר**
סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. **ואמר רבה** -
 כשעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים. **ור' יבמה** - כשממאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה "ונגשה
 יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניה",
 וממה שנכתב 'לעיני הזקנים' משמע שהרוק ניכר. **משום רבי**
ישמעאל אמרו, **אף דם צפור** - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. ושאלת הגמרא, **מאי מעמא**
דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, **דכתיב** לגבי
 טהרת המצורע "את הציפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
 שני התולעת ואת האזוב וטבל אותם בדם הציפור וגו'", ונתניא
 בברייתא, אם היה נאמר רק **בדם**, **יכול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק בדם ולא במים, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם
'במים'. ואי היה נאמר רק **במים**, **יכול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק במים ולא בדם, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם **בדם**,
הא כיצד מקיים שניהם, **מביא מים** ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור **שדם ציפור ניכר בהן** ומקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. ו**במה** הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
 ברביעית.
 מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא **ההוא** - הפסוק הוצרך ל**גופיה** - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, **דכתיב קאמר רחמנא** במה שאמרה
 'וטבל אותם ואת הציפור החיה בדם הציפור השחוטה על המים',
שאמרי **בדם ובמים** יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבאר
 הגמרא ור' **ישמעאל**, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שֶׁהָיָה דְּנִבְיָה דְּרִיבּוּיָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו הָיָה דְּנִבְיָה
59 דְּמִעֲוֵיטָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מִעֲוֵיטָא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכתב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרִבִּי מֵאִיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שפִּבְלָל שאמר לֹא אֲתָה
65 שוֹמֵעַ את הדין - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחִינֵם יֵשׁ בַּפְּסוּק זֶה מִשְׁמַעוֹת
69 קללה, כיון ש'הִנֵּק' בְּתִיב בְּכַתִּיב חֹסֵר וְלֹא הִינֵק, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
72 דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נְשׂוּאִים שׁוֹכֵן - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם גואפים, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינְיָהּ, שהרי שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, י"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, ה"יד מהאיש והה"א
76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אִשׁ אוֹכְלָתָן. אֲמַר רַבָּא,
77 אֵם לֹא זָכוּ, וְדֹאשָׁה - האש של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר
78 וממהרת לאכול, מִדֹּאשׁ מִשַׁל הָאִישׁ, (מֵאִי מַעֲרָא), משום שהיא
79 - אש של האשה מִצִּדָּה - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, וְהָאִי - אש של האיש, לֹא מִצִּדָּה
81 - ה"יד של השכינה הפסיקה באמצע.
82 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי כֹה אֲמָרָה תוֹרָה הֵבָא עֲפָר לְסוּמָה, לומר שאם
83 זָכְתָה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֶּן בְּאִכְרָהֶם
84 אֲכִינוּ, דְּבִתְיָבִיהּ בִּיה "ואנכי עֲפָר וָאֶפֶר", ואם לא זָכְתָה - שזינתה,
85 תמות ותִּחְזוֹר לַעֲפָרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שֹׁאֵמֵר אֲבִרָהֶם
86 אֲכִינוּ וְאֲנֹכִי עֲפָר וָאֶפֶר, והראה את מידת ענוותנותו, זָכוּ בְּנֵי
87 לֵב' מִצוֹת הַשִּׁיבוֹת לעפר ואפר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲדוּמָה, וְעֲפָר
88 סוּמָה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 וְהָאִיבָא נְמִי מצות עֲפָר בִּיסוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר', מתרצת הגמרא, הָתָם
91 בַּמִּצְוֹת כִּיסוּי הָדָם, הִבְשֵׁר מִצְוַת אִיבָא - יש בזה קיום מצוה, אֵךְ
92 הִנָּא לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שֹׁאֵמֵר אֲבִרָהֶם אֲכִינוּ, "אם מחזיק ועד
99 שְׂרָוֵךְ נֶעַל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זָכוּ בְּנֵי
100 כנגד זה לֵב' מִצְוֹת, כנגד מה שאמר 'מחזיק' זכו לחזות שֶׁל תִּבְלָתָהּ,
101 וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לִדְרֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין. שואלת
102 הגמרא, בְּשֹׁלְמָא רֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דְּבִתְיָבִיהּ "וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ בִּי שֵׁם ה'" נִקְרָא עֲלִיד וִירָאוּ מִמֶּךָ,
104 וְתִנָּיַב בְּכִרְיִיתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֹמֵר כִּיצַד רֹאִים שֵׁם ה'
105 נקרא על ישראל, אֵלֹו תִּפְלִין שְׁבָרָא - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשי"ן כתובה בקמט העור שבבתיים, והדל"ת ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תִּפְלִין. אֵלֹא חֹטֵם שֶׁל תִּבְלָתָהּ מֵאִי הִיא ההנאה שיש לישראל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלושה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בָּא לֹו הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה שֶׁל הַסּוּטָה, מֵאִיזָה
9 מְקוֹם - פסוק הוא כּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אֵם(!)אֵם
10 לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וגו', וְאֵת בִּי שְׂטִיתָ תַּחַת אִישֶׁךְ הנקי ממי
11 המרים המארימים האלה". וְאֵינוּ כּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בשבעת האלה ואמר הכהן
13 לאשה, אלא מדגל על חלק זה וְכּוֹתֵב את המשך הפסוק "וְהָיָה ה'
14 אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה בַת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה,
15 וְכָאֵו הַמֵּים הַמֵּאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמִעֵד, לַעֲבוֹת בָּמֶן וּלְנַפֵּל יָדָךְ",
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, וְאֵינוּ כּוֹתֵב את מה שנאמר
17 בהמשך הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכתב איש אותך וגו', וְלֹא הָיָה מְפָסִיק
19 בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי
22 יְהוּדָה אֹמֵר כָּל עֲצָמוֹ אֵינוּ כּוֹתֵב - יזהר הכהן בעצמה, ולא
23 יכתוב אֵלֶּה את האלות המפורשות בפסוקים, "וְהָיָה ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה
24 וּלְשִׁבְעָה וגו'", וְכָאֵו הַמֵּים הַמֵּאֲרִים הָאֵלֶּה בְּמִעֵד וגו', וְאֵינוּ
25 כּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
26 נִמְרָא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִיפְלִגִי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, בְּהָאִי קָרָא קְמִיפְלִגִי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא "וְכֹתֵב אֶת הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּכַפֶּר", רַבִּי
29 מֵאִיר קָבַר, אם היה נאמר 'וְכֹתֵב את אֵלֹוֹת', היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את האֵלֹוֹת מִפֶּשׁ - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
31 הָאֵלֹוֹת, לְרִבּוֹת - שכותב גם את הקללות הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת.
32 ומה שנאמר 'אֵלֶּה' שמשמעו שייכות אלות אלו ולא אחרות,
33 לְמַעֲוֵיטָא - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שְׂבַמְשֵׁנָה תוֹרָה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור
35 ה"א, לְמַעֲוֵיטָא - שאינו כותב את הַצְּוֹאוֹת שציוותה התורה לכהן
36 להשביע את האשה, וְקִבְּלוֹת האשה, שאומרת אֲמֵן, וְרַבִּי יוֹסִי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׂבִילָהוּ - כל הדרשות נדרשות
38 בְּרִקְאָמְרָה - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהד"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר 'וְכֹתֵב אֶת האלות האלה', היתור של 'את' בא
41 לְרִבּוֹת שכותב גם צְוֹאוֹת וקְבִלוֹת. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי
43 יְהוּדָה הסובר שכותב רק מִיִּתְּ ה' אוֹתָךְ, וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה, טעמו, שְׂבִילָהוּ ה"א שנאמר בפסוק בְּמִעֵדְכֶם
45 דְרִישׁ לָהּ - באים למעט, וכך דרש, 'אֵלֹוֹת', אֵלֹוֹת מִפֶּשׁ - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, הָאֵלֹוֹת, ה"א באה לְמַעֲוֵיטָא
47 שאינו כותב קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת - דהיינו 'אם לא שכתב
48 וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲוֵיטָא שאינו כותב את הקללות שְׂבַמְשֵׁנָה תוֹרָה,
49 וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲוֵיטָא צְוֹאוֹת וקְבִלוֹת.
50 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׂנָא הָאֵי ה"
53 של 'האלות' דְּרַבִּי בִּיה - שדורש שבאה לרבות, וְכָאֵו שְׂנָא הָאֵי
54 ה"י של 'האלה' דְּמַעֲוֵיטָא בִּיה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

1 מִתְּנִי. כּוֹאֵם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. וְאִם לֹא שָׁטִית טְמֵאָה וְגו', שֶׁהָן קָלְלוֹת הַבָּאוֹת מִקְחָמַת
2 בְּרִבּוֹת, דְּמִשְׁמַע הָאֵם אִם שָׁטִית לֹא הִקְדִּי, וְאֵת כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ, וְכִי נִטְמָאת
3 וְגו' יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לֵאלֹהֶי וּלְשׁוֹבְעָה בְּתוֹךְ עַמְּךָ וְגו' וְכֹאֵה הַמֵּאֲרָרִים וְגו', וְכֵן הֵן סְדוּרִין
4 בְּפֶרֶשׁה, אֲלֵא שְׁהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה בְּשׁוֹבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הִכְהִן לְאִשָּׁה מִפְּסִיק
5 בְּרֹאשׁ יָתֵן ה' אוֹתָךְ, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְדִאֵינוֹ דְּאֵינוֹ אֲלֵא
6 צֻוְּיָהּ שֶׁמִּצְוָה הִכְהִן לְהַשְׁבִּיעָהּ, וְגַם בְּסוֹף וְכֹאֵה
7 הַמֵּים הַמֵּאֲרָרִים בְּמַעַרְךָ לְצַבּוֹת בְּטָן וְלַנְּפִל יָרֵךְ
8 אֵינוֹ כּוֹתֵב סוֹף הַמִּקְרָא וְאָמַרְהָ הָאִשָּׁה, דִּהְיִיתִי
9 קְבֵלָה שֶׁהָאִשָּׁה תִּקְבֵּל עֲלֶיהָ שְׁבוּעָה, וְאֵין זֶה מִן
10 הָאֲלוֹת; לֹא הִיא מִפְּסִיק, מִשְׁהַתְחִיל אִם לֹא שָׁכַב
11 אִישׁ אוֹתָךְ עַד אָמֵן אָמֵן, שֶׁהָיָה כּוֹתֵב צֻוְּיָהּ
12 דִּהְיִשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה וְקִבֵּלָה דְּרֹאמְהָ
13 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן; כֵּל עֲצֻמוֹ, לְשָׁנָא בְּעֻלְמָא הוּא,
14 וְיִזְדָּר בְּעֲצֻמוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה כּוֹתֵב אֲלֵא אֲלוֹת לְבָדוֹ,
15 וְאִפְלוֹ אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְהִקְדִּי לֹא הִיא
16 כּוֹתֵב, וְכִי־שׁ וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְאָמַרְהָ
17 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן שֶׁהוּא סוֹף הַמִּקְרָא הָיָה; גַּמְ'
18 אֲלוֹת מִשָּׁשׁ, יִתֵּן ה' אוֹתָךְ, וְכֹאֵה הַמֵּים הַמֵּאֲרָרִים
19 הָאֵלֶּה בְּמַעַרְךָ וְגו'; קָלְלוֹת הַבָּאוֹת וְכו', הִקְדִּי מִמִּי
20 הַמֵּרִים; אֲלֵא, מִיעוּטָא הוּא; שֶׁבִּמְשַׁנָּה תוֹרָה, דְּאִי
21 כָּתֹב קָרָא וְכָתֹב אֶת הָאֲלוֹת בְּסִפְרָה הָיָה מִשְׁמַע
22 אֲלוֹת שֶׁבִּמְשַׁנָּה תוֹרָה, יִכְבֶּה ה' בְּשַׁחֲתָה, דְּאֵלֶּה
23 אִיקְרִי דְּכִתְבִּי וְהִיא בְּשִׁמְעָה אֶת דְּבָרֵי הָאֵלֶּה
24 הַזֵּאת וְגו' וְהֵיכֵי כֵּט; צֻוְּיָהּ, וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת
25 הָאִשָּׁה, דְּלֹא תִּמָּא לֹא דִּלְגַּל, הִלְכָּךְ אִיצְטְרִיךְ
26 לְמַעֲטִינָה; וְקִבֵּלָה אָמֵן, וְלִקְמִיָּה פִּרְדִּי מִשׁ הָאִי
27 הִי' דְּמִרְבָּה בִּיה וְגִמִּשׁ הָאִי הִי' דְּמִמַּעַט בִּיה
28 בְּלֹה, רְבִירָא בְּדִקְאָמְרָה, אֲלוֹת אֲלוֹת מִשָּׁשׁ,
29 הָאֲלוֹת הַקָּלְלוֹת הַבָּאוֹת מִקְחָמַת בְּרִבּוֹת, אֲלֵא
30 לְמַעֲטִי שֶׁבִּמְשַׁנָּה תוֹרָה וְשִׁבְחוֹת בְּהִיטִים, אֲבָל
31 הִי' דְּהָאֵלֶּה לֹא תִּרְדְּשִׁי לְמַעֲטִי צֻוְּיָהּ
32 וְקִבֵּלָה, דְּאֵתָא אֶת וְתִבְנִינָהּ, וְהִי' דְּהָאֵלֶּה
33 אוֹרְחִיהָ הוּא; וְרִי' בְּלֹה, הִיְחִין דְּקָרָא מַעֲטִי
34 דִּרְשִׁי לֹה; דִּלְגַּבִּי רְבִי, דְּהָאֲלוֹת דְּקָאֵי אוֹרְכָתָב
35 דִּלְגַּבִּי מִיעוּטָא, אֲלֵא דְּמִיעוּטָא הוּא, אֲלֵא וְלֹא
36 אֲחִירוֹת; וְהָאֵלֶּה לִית לִיה לִרְטִי מִכָּלֵל לֹא אֵתָה
37 שִׁמְעָה הֵן, דְּשִׁמְעִינָה לִיה דְּבָעִי תִּנְאִי כְּפֹל, וְהֵן
38 רִמָּא אוֹמַר כֵּל תִּנְאִי שְׁאֵינוֹ כְּתִנְאִי גַּם כִּי דִּבְנִי
39 רְאוּבִין אֵינוֹ תִּנְאִי, דְּכִתְבִּי בִּיה אִם יַעֲבִיר וְאִם לֹא
40 יַעֲבִיר, הָאֵל כִּפְלִיה מִכָּלֵל לֹא לֹא תִּשְׁמַע הֵן;
41 אִי' תַּנְחוּם הִנֵּקִי כְּתִיב, בְּלֹא יִידִי, דְּמִשְׁתַּמַּע
42 הִנֵּקִי אִם לֹא שָׁכַב, וְתִרְדֹּשׁ הִכִּי טְמֵאָה תַּחַת
43 אִישׁ תִּנְקִי; וְכֵן, לְלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יִשְׁרָה שְׁלֵא יִהְיֶה
44 הוּא נוֹאֵף וְלֹא הִיא נוֹאֶפֶת; שֶׁכִּינָה בִּינִיטִים, שְׁחִיר
45 תִּלָּק אֶת שְׁמוֹ וְשִׁבְנוּ בִּינִיטִין, יִידִי כְּאִישׁ וְהִי'
46 כְּאִשָּׁה; לֹא וְכֹי אֵשׁ אוֹכְלִיתָ, שֶׁהִקְבִּיהָ מִסְלַק
47 שְׁמוֹ מִבִּינִיטִין וְתִמָּצֵא אֵשׁ וְאֵשׁ; וְדִאִשָּׁה עֲרִיפָא
48 מְדִאִישׁ, אֵשׁ שֶׁל אִשָּׁה קָשָׁה וְגִמְמִרְתָּ לְאֲבֹל
49 וְלִפְרַע מִשָּׁל אִישׁ; מִאי טַעְמָא הָאִי מִצְרָף, אֵשׁ
50 שֶׁל אִשָּׁה נוֹחָה לְהִלְדִּיק מִדָּה, שְׁאֵין אוֹת שֶׁל שֶׁם
51 מִפְּסִיק אֲלֵא מִקְבֵּר הוּא וְנִקְרָא אֵשׁ, אֲבָל שֶׁ
52 אִישׁ אֵין אוֹתִיחַת אֵשׁ אֵל מִצְטְרָפוֹת יִיחִד, שְׁהִי'יךְ

1 הַאֲלוֹת לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י דהאלות
2 ובפ"ק דהוריות (דף טז.) אמר ור"מ קהל הקהל לא דריש ותו איבא למיתמה
3 דר"י דריש הבא ה"י דריבויא למעט ותתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה
4 אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק מנחות (דף יא.) אמר ר"י סבר
5 את האלות לבנות לרבות וקורטן אהר:

6 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י
7 תדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שביעות העדות (עשונות דף טז.)
9 פירש הנקי בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא
10 דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי חנקי ממין
11 המינים האלה ואת כי שטות ותתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו תנחום שומע הן בממונא
13 באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה
14 ממונא הוה ונשאל רבי הוה בפ"ק דנדרים (דף יא.)
15 אמר בגמרא מאי חוליקין לא חוליקין ליהוי אלא
16 לקרבן מני מתני' א"ר י"מ הא לית ליה מכל לאו
17 והכי דייק נמי בסוף הפרק (סס ג.) ובריש פרק שני
18 (דף טז.) אע"ג דאיסורא גזירתא הוה והשבי רבי
19 דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוה שאסר
20 ממונא על חבירו:

21 **מפני** שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 ודכסא לספיר וכתבי וראיה ודנה (על.) [אל]
25 הרקיע וגו' (יחזקאל יז):

26 **אינו** כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה.
27 תימה בפ' המוציא (סנה דף ע"ה) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה הוה
31 שכיח בפרשת תפילין ואמרינן התם (דף ע"ה) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אדול רבנן בתיב
33 לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא
34 על המגילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מוכתב בדאמרינן פרק שני דגיטין (דף ט"ז) ספר
36 אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מ"מ אם כן מה ת"ל ספר ספר שתיב בו רוח
38 חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
39 דיכא

40 **דכתיב ביה:** "עפר ואפר", לא זכתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: **בשכר** שאמר אברהם אבינו
41 "ואנכי עפר ואפר" וכו' בנינו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין. בשלמא רצועה של
42 תפילין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
43 תפילין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
44 מכל מיני בצבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד,
45 שנקאמר: "וראו את אליהו ישאל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ובגפם השמים למחר"
46 וכתבי: "כמראה אבן ספיר דמות כסא: **מתני'** אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על
47 הדיפתרא

של שכינה מפקסת: הנאה **ליבא**. ואין זה קבול שכן, אבל כאן יש הנאה. בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממורין בישראל אם זונה היא, ואם נקתה ונוקדה זרע, ומבטלת לעז מעל
בניה, ואפר פרה לטורח ולזכות את ישראל ממעשה העגל; בשכר אם מחוט ועד שרוד נעל. שהבדל בין חוט של תכלת. כנגד מחוט. ורצועה של תפילין כנגד שרוד. ודחינו
רצועה: בשלמא רצועה של תפילין. קבול שכן הוא דאיבא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איבא: מה נשתנה תכלת. שהזיקוהו הכתוב לציצית: שהתכלת
דומה לים ב'. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי. וזוהי אצטריכו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
הלכך תכלת דומה לים והם דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה. כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קתוון דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא
הכבוד. קראי קדריש, דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתבי בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' לוח. של עץ יידי. של עשבים שבוטשין ומדבקין אותן בדבק שקורין

גליידי ועושין כמו עור.

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

רש"י

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ותן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אינ' התם קרא יתירה הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות וביירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר בדקא אמרת דהוי מרבין כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים דירושלמי תניא ר"א בן שמוע אומר אין כותבין על עירות בדמה טמאה אמר ר"ש מניין דאימור למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע

מדברי אבא שמתא תאמר איני שותה ונמצא השם גזע על עור בדמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיסי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מיהו שנתמנא את הידים א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה שאלה כלום גזר על הספרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן וכו' למחיקה נתנה לא צריכא (ודלא) הואיל ותנתה למחיקה: **שנאמר** ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי אי מחה יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול לימחק ואיזו ר' דיו שאל בו קנקתום והא תני אם מחק מתוך הספר כשר תיפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל (ולא) היינו נותנין קנקתום לתוך הדיו: **מה** משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ"ב דמגילה (ק"ו ה') דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום

בסנהדרין נפקא לן מוהיה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי דיניי נפשות וזאי קרא דביום הנחילו משתעי דיניי ממונות אלא מוזהקת אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא דיניי ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה **דכתיב** וכתב את האלות האלה כדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ו ה') ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ו ה') ובמסכת מגילה (ק"ו ה') דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמריי מרבותינו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך והיו שלא יקראנה למפרע האלה דרשי להו לדרשא אחריית: **קורום** שתקבל עליה שבועה פסולה

ירושלמי ר' קרספא אמר אייתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבזכי פליגי מיד משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה בפ' הוציאו לו (נ"ח ק"ג ה'). דמשמע דכ"ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים ק"ז ט"ז) אמר רבא אמר בר סורור אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה טמננין רב פפא סבא משמיה דרב אמר א"ר ד' מיתות ואידך פלוגתא לא קא מיירי בר פפא אומר א"ר דא ר' יומא ואידך הווא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא אידו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שדאי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא הולכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי אידיא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר"י בפ"ק דגיטין (ק"ו ה') אמר רב יוסף מאן לימאן לך דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא אידו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העלים משם לכאן וכו' קיימו בעצמם ויהנו הילד בנותה הולידה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (נמוק' דף ק"א) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבימי עד יבמי ופירשי דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וזטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקין לה מר בר רב אדיי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר וזטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היה המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי או ולא והא דאמר"י בהקומץ רבה (מנחות ק"ג ה') ובמגילה (ק"ו ה') הילכתא מוזהא צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דזכי הילכתא גמריי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מפיסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שכלו אין עושין מזה מוזהא שאין מורידין אותו מקדושה המורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ דהכי גמריי לה ולא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר"י שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בן שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענן ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ו ט"ז) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהא ולישנא דאמיתה משמע כיחידה של תורה דהיינו מוזהא דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתעי הווא קרא דואמת א"כ הא דגרסינן בפ"ב דמגילה (ק"ו י"ט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי אידיא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפידה כאמיתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהא איצטריך דהתם תפידה ליכא ולענן תפידה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ג ה') ובמגילה (ק"ו ה') הילכתא מוזהא צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שכלו אין עושין מהן מוזהא לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מילא משני במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין ויצאות השבת) כל הפשר בדבר ועושהו נקרא הדיות השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין אבל בד' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפידושו לא תריץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שדיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא לאמיתה בעלמא לפרוש בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גזנא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בא שרטוט כשביאא לשום פסוק:

כתבה

בנוגע מעשה השבטים ליוסף נאמר אשמים אנחנו גו' בהתחננו אלינו ולא שמענו גו', דזה שלא ריחמו עליו בהתחננו אליהם היא אשמה גדולה יותר מהמכירה עצמה.

ממאמר שבת פרשת אחריי:קדושים ה'תשכ"א

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
17 ועוד אמר רבא, אם בתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וכתב את האלת האלה",
19 וממילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה ב' דכתיבא -
20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
21 ועוד אמר רבא, אם בתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה הכהן, הרי היא
23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'והשביע הכהן את האשה וגו',
24 'ואמרה האשה אמן אמן, ואחר כך נאמר 'וכתב את האלת האלה
25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
26 השבועה.
27 ועוד אמר רבא, אם בתבה הכהן - את המגילת סוטה אינרת - ללא
28 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בספר'
29 אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו כותב לא בקוממוס
5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
6 המשחיר. ולא בכל דבר שרשום - שנבלע בתוך הקלף ואינו
7 נמחק. אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
8 את האלת האלה הכהן ומהה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
9 הספר בתב שכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקוממוס
10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
11 גמרא. אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
12 מאי טעמא איתא בגזירה שיה תורה האמורה במגילת סוטה,
13 מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, 'ועשה
14 לה כתבן את כל התורה הזאת', וכתיב התם - לגבי זקן ממרא.
15 'על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט', מה משפט אין דנים

המשך מעמוד ג

וענין זה הוא לא רק בתחילת הבריאה, אלא כן הוא בכל רגע ורגע, מאחר שהקב"ה מהווה את כל הענינים שבעולם שיהיו במציאות חדשה בכל רגע ורגע, וזוהי הנקודה המשותפת בכל פרטי הבריאה, במילא זה פועל ומגלה שכל פרטי הבריאה הם באחדות.

ואם הדברים אמורים בכללות הבריאה, על אחת כמה וכמה שכן הוא בנוגע לבני אדם, וכל שכן וקל וחומר בבני ישראל, שכל מעשה דיבור ומחשבה שלהם נתהווה ומקבל בכל רגע ורגע חיות נפלאה מעצמותו ומהותו ית'. ועי"ז הם מאוחדים באחדות גמורה ואמיתית, לא רק באופן של "חברים כל ישראל"⁵, אלא כגוף אחד ממש⁶, כי כאו"א מהם הוא "חלק אלוהה ממעל ממש"⁷, גם בהיותו למטה בעוה"ז, נשמה בגוף.

ד. ויש להוסיף בזה, עפ"י מאמר הידוע⁸ "עצם כשאתה תופס מקצתו אתה תופס כולו", נמצא שכל אחד ואחד מישראל להיותו "חלק אלוהה ממעל ממש", תפיסתו והבנתו היא ב"עצם" כולו. היינו, שכל מציאותו "תפוסה" וחדורה בהקב"ה בעצמו - "אלוהה מממש".

ובסגנון אחר, להיות שכל יהודי הוא "חלק אלוהה ממעל", יש בכוחו בכל עת להיות בכח עצמו בהתאחדות גמורה עם הקב"ה, וזה פועל עליו גם בהיותו למטה בעניני עוה"ז הגשמי. ואפילו ילד קטן שאינו בר השגה גדולה, הנה כאשר מזכירים לו שבאותו היום הוא זכה לומר "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך", זה מעורר אצלו ידיעה והכרה שהקב"ה "לפניך", ו"רבה אמונתך" בעוה"ז הגשמי. ועי"ז ניתן להם הכח להחדיר הכרה זו בכל עניני העולם, עד למעמד ומצב של "ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"⁹, בגאולה האמיתית והשלמה, תיכף ומיד ממש¹⁰.

(5) חגיגה כו, א. נוסח מי שעשה נסים.

(6) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד. וראה לקו"ש חל"א ע' 72. וש"נ.

(7) תניא רפ"ב.

(8) כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ.

(9) ישע"י יא, ט.

(10) משיחת כ"ה תשרי התש"נ (יחידות כללית).

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלא השקפה אותה פסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתי
באופן זה מועילה לבדקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתי באופן זה
מועילה לבדקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
דרך שתייה בכה ומועילה לבדקה, או אין דרך שתייה בכה ולא
מועילה לבדקה. מסיקה הגמרא, תיקו.
בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
לתוכן את המגילה, ונשתזזו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקו.
אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
הראשונה, משיע הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
השבועה השנייה משיע הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
מתקין לה רבא, והרי תרוייתו - שני השבועות קודם שנמחקת
מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיע לפני
המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי ירמיה ומבאר באופן אחר,
לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
השנייה היא שבויה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
הראשונה היא שבויה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
שלא זינתה.
שואלת הגמרא, תיבי דמי שבויה שיש עמה אלה - כיצד משיע
אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
נממאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נממאת, יבואו ביד המים
לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושבויה לחודה
קיימא - השבועה שלא נממאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשיע אותה אף על
האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
עליך, שאם נממאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה את האלה
בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
הוא משיע אותה, ואילו שבויה ליבא - על המעשה עצמו אם
נטמאה או לאו, אינו משיע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
שאמרת שלא נממאת, ומוסיף ומשיע את האשה, ואם נממאת
יבואו ביד האלה.
בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת בשבועתה
אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שזונה אמן על האלה - מקבלת
על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיענה
הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן, אמן מאיש זה - נשבעת
שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאיש
אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
שמייתי - נשבעת שזינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומכאן
למדו דין לגלול שבועה, שאם לא היה עליה קינוי כשהייתה
ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן - את המגילה סוטה על שני דפין
- עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתובה שנים
ושלשה ספרים.
ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
מדיכתיב "והעמיד את האשה לפני ה' ויעשה לה תכנה את כל
התורה הזאת", שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
לתוך כוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
סדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
להסתפק האם בתיבה לשמה בעיני - שם כתיבת המגילה צריכה
להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון. או דילמא לא די
שכתיבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
המגילות בב' כוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
אחת, ותור לאחר מכן ויעירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשה
באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישתו
שתידן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, תור
הכהן ויחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
את צדדי הספק, האם יש ברידה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
והמים שניתנו בכוס של השניה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
כשרים לבדיקה. או אין ברידה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
הגמרא, תיקו - נשאר הדבר בספק.
בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומהקנה. על המים, והורו וכתב אות שלא תהיה ומהקנה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה עד שתתאם כל פסול: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ועשה לה לשמה: מהקנה נמי. כבוס לשמה לעצמה, שהיא נכר מהמקנה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא חלול בדרך שהתנוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב:

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש
היכי דמי משביעי עליה. בשם, ומכיר שם: שלא
נמסמא. שאין אומר אמת שלא נמסמא, היינו
שבועה שאין עמה אלה: שאם נמסמא יבואו
ביה. הפנים לצבות קטן בו, והינו אלה: אשר
רבה אלה לחודיה קריאם בו. שבועה אלה: אשר
כאן ושינה על האשה, וקרא כתיב בשבועת
האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליה: שאם
נמסמא יבואו ביה. דאיכא השתא שבועת
האלה, שמשביע את האלה שתחלו: שבועה
ליבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
האשה: משביעי עליה: שלא נמסמא ואם
נמסמא יבואו ביה. משביעי עליה שיהא אמת
מה שאמרת בפנינו שלא נמסמא, ואם נמסמא
יבואו ביה המים, דקיימא שבועה אאשה שלא
נמסמא ואאלה שתחלו: מתניי אמן על האלה
ובו. לכה הצרכה לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי
גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונותן של
אירוסין אע"פ שלא היה בו קדוש, ומכאן לגלגול
שבועה מן התורה
שומרת

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא
ולא שנים ושלשה ספרים. כתב אות אחת ומהקנה את
אחת וכתב אות אחת ומהקנה את אחת פסולה, דכתיב:
ועשה לה הפה את כל התורה הזאת. בעי רבא:
כתב שתי מגילות לשתי סומות, ומחקן לתוך כוס אחד
מהו? כתיבה לשמה בעינן והאיכא, או דילמא בעינן
נמי מחיקה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מחיקה
לשמה, מחקן בשתי כוסות, והורו ועירבן מהו? מחיקה
לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא
שתיא? והא לאו דידה קא שתיא? ואם תמצא לומר
הא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא,
אם חור וחלקן מהו? יש בריה, או אין בריה? תיקו.
בעי רבא: השקה בסיב, מהו? בשפופרת מהו? דרך
שתייה בכה, או אין דרך שתייה בכה? תיקו. בעי רב
אשי: נשפכו מוקח, ונשתיירו מהן מהו? תיקו. אמר ר'
זירא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסומה למה?
אחת קודם שנמחקה מגילה, ואחת לאחר שנמחקה.

מחקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקה מגילה כתיב? אלא אמר רבא: אחת שבועה
שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
רב עמרם אמר רב: "משביעי עליה שלא נמסמא, שאם נמסמא יבואו ביה". אמר רבא:
אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליה שאם נמסמא
יבואו ביה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליבא? אלא אמר רב אשי, משביעי עליה
שלא נמסמא, ואם נמסמא יבואו ביה: מתניי? על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על
האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שתיי ארוכה ונשואה

ושומרת

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפ"ו) בדפין של ס"ת מפרק בתרא
דגיטין (ק"ה פ"ה) דתנן שייך מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר
ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דממורה כדאמרין בפרק שני דגיטין (ק"ה) אהא הרי זה
גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שטיה לשיטה בין חיבה לחיבה מהו
וקפידן ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
רחמנא ולא שנים לא צריכא דממורה ובהקמין
רבה (מנחות ק"ה) גבי מוזהב אמר נמי אמר רב
יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
פסולה הא בסך אחד כשריה רמיה לשני סיפין
קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
בנחתין זה מזה קאמר שאין מערין להכי
מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מערין ופירש
ר"י הא דאמר נמי בפ' ראשון ב"ד (י"ה ק"ה טו),
אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה
גילדי בשנים ושלש שופרות דמי ואע"ג דמחבר
התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד וסיפין
הוא כמביאו משופר אחר ומדבקו לזה כדתנן
דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא
היתה ברייתו בבת אחת וניכר ההוספה ולא
מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין
ותפרין יחד דפוסל דהא דוקא כשכתב חצי
מגילת סוטה על דף זה וחציה על דף אחר
אמרינן דחשיב שני ספרים והיה אם כתב לה
שתי מגילות ומחקן לתוך כוס אחד וכן גבי גט
אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם
הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
בתרווייהו משום שנים או שלשה ספרים
כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ה ק"ה) כופר אחד
אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
לולב הגזול (סוכה ק"ה) לינקט תרתי תלת פרי
אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה
כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא
דחזא לא שמע אלא קול הפנימי:
חזר וחלק מהו יש בריה או אין בריה. האי

לא דמי לברירה המדלה מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ה ק"ה) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן בריה משני לוגין
שאני עתיד להפריש דמיית ב' מרובה (ס"ה ק"ה) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברייתו דמיית ב' כל הגט (ענין ק"ה) אבל דמי לברירה דמיית בבכל מערבין (ענין ק"ה) ה'
שתי נשים שלקחו קנינן בעירוב או שנתנו דמי קנינן לכתוב איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח
מדמי חבירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"כ איכא דאמרין בריה ואע"ג דחזי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברייתא אלמא
דליכא לאיפלוגי בין בריה שהוכרה מתחילה לשאר ברייתו וכן בפ' הוציאו לו (יומא ק"ה) דמיית מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום
תערובת דמי חזקתו שנתנו בעליה וקא פריך ונברור ד' זוזי ונשדי במאי חזק לשתרו ר' יהודה לית ליה בריה מנלן ומייתיה והוא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איזי אכלמא דמדמי
ברייה דאם בא חכם למזרח אע"ג דליכא הזכרא מעיקרא לברירה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא איכ' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני מזהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (ק"ה)
ל' פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בבית זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחב"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה בריה כי האי
גזונא דאמר בפרוטה הראשונה הובר הדבר שפרוטה ראשונה שיעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן היתם ממאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמיית בבבורות
פרק הלוקח בהמה (ק"ה כ"ה) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שיעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם
מקילין בדרבנן דמדאורייתא חז' בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (יומא ק"ה) אהא ונברור ד' זוזי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ה) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בהן ג' בהמות בין ממקום אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוק במי האי גזונא שרי אכל ליקח שליש המעות וליקח בהן בחור
לחטאת ונימא חזר הדבר דאלו דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הוה מצי רבא למפשט ועוד תימא אי אית לן למימר בריה כי האי גזונא אם כן כל התערבות שבעולם חזר
ויחלק משום בריה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ה י"ג) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין בריה בדבר לח ובפרק התערבות (מנחות פ"ה) מייתי ליה פלוגתא
דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולחוחה) מים וכו' ונראה דרבא קא מבעיא ליה מ' אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחיה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל
לתוך כוס אחד איכא למימר כל חזא שתייא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מ' אמרינן בריה וכו' הרי הבורר מימיה אי דילמא אין בריה
כלומר בריית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שחרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים דמבוררין לצרכה וקא
מבעיא ליה אי מצי לא ברקי לה משום דלא נמחק כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בע"ר"א השקה בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ה) ברכין
בסיב אף ידי נמצא לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלישי
דמסכת שבועות (ק"ה ט"ה) כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ה ק"ה) אמן יש בו ככלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שהיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו אלא המים פקדיים בה לכשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת** יבם שזינתה אסורה ליבמה. ר"פ אפי' לרבנן דאמרין קידושין תופסין בחיבי לאון ופליגי אדר"ע הכא מודו כדאמר בהאשה רבה (נכנסת ק"י נ"ג) ודכתיב לה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר אלמא דקרא משוי לה כעורה דלא תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה הוריא כארסותו שזינתה: **אמרי** במערבא לית הילכתא כרב המנונא. בסוף פ"ק דסנהדרין (ק"י נ"ג) מפרש דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה ונראה א"ע"י דפסיק דלית הילכתא כרב דמנונא הילכתא כוותיה דאמר בהאשה רבה (נכנסת ק"י נ"ג) דרב סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה ושמואל מספקא ליה ואמר בעניינותי צריכה גט ופסיק אממר כשמואל ורב גידל אמר בר חיאי בר יוסף אמר בר ינשוואין שי בה כנות כדרב המנונא וכן ר' יוחנן ור' ינאי סבירא להו הוה דאין קידושין תופסין ביבמה ופשיט לה ר' יוחנן ממונתי דלאחר שיהלוצ' לך יבמך וא"ל רבי ינאי אי לאו דלדלא לך חספא מי מעבדת מרגינתא תוניה וא"ל ר"ל לרי' אי לאו דקלסך גברא רבה היא מתני' ר"ע היא וימיהו ר"ל לא פליג אדר' יוחנן דהא מוקי הוה באותו הריק (ק"י נ"ג) הוה דאין קידושין שבא על האיסור קל נאסר האיסור בשומרת יבם וכדרב המנונא ובסוף ההיא גמרא ובשילדי ההולץ (ק"י נ"ג) אמרנן נמי אביי מספקא ליה אי כרב אי כשמואל וב' דחורק בגיטין (ק"י נ"ג) פליגי לישני דגמרא אי מתני' הוה תיובתא לרב דמנונא אי הוה סיעתיה והתם מצי למידחי סיעתיה כי הכא לאוקמה מנתיקין כר"ע אלא רדחי לה מלישנא דמתני' גופיה בירושלמי מפרש הדין קילס רבי ינאי לרבי יוחנן שקרא עליו הוליס חב מכיס בני אל ליוז מעינין חכם בני ושמואל לן חכם ויחכם עד ישמע חכם ויוסף לקח א"ל ר"ל בל כר אלז פסוקי קילוסיה יכול הוא פתר ליה כר"ע ותו דחי ליה הוה ויתבינה מה איכפת לה ממוזר בני קינו היתרה אמרה קא את אשתו אפילו מקצת אשתו ולפום מסקנא דהתם משמע דלית הילכתא כרב המנונא וחבי גרס הוה שומרת יבם שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר' יוחנן בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה ותני כי ונעלמה ונכנסה וקשה לא מעיני יבמה רבי יעקב בן זבדי בשם ר' אבהו מעשה היה וכחנת היתה והותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכות אין בה לפי הירושלמי משמע דפליגי רבי ינאי ארבי ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר ינאי בחבורה מנוז וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי' הכי בירושלמי א"ר שמואל לא כן א"ר ינאי מנוז שלשים וכמה וקשה מנין שאין קידושין תופסין וכו': **מהו** שיתנה אדם על נישואין האחרונים. ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מוחל על קינו גירש כמי שמחל הדין עבידא קינא לה וגירשה החזירה ונסתרה אי תימא גירש כמי שמחל צריך לקאנות לה פעם שניה אי תימא גירש כמי שלא מחל אין צריך לקאנות לה פעם שניה אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה וגירשה החזירה ונסתרה שותה ולא בדיק אותה המים שותרה היא או נאמר שאין המים בודקין את האשה שותה ושונה. ירושלמי כורכמית תוכיח ששתתה ושיטלה לפני שמעיה ואבטליון: **קבלנו** עדותו בשני אנשים. צ"ע בפ"ק דקידושין (ק"י נ"ג) דמוקמינן התם הא דקתני בגיטין כיון שנמכר פעם אחת שוב את אהא רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר ונשנה ולפירוש רש"י התם נראה שפיר כיון שנמכר פעם אחת וכו' מתוספת רבי: **ורבנן** בתראי הכתיב תורת וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דבריותו (ק"י נ"ג) שאדם מביא קרבן אחד אפילו אם קינא לאשתו על ידי אנשים הרבה ויל דהתם מידי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וקינא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה בפעם אחת על כולן ונביא מנחה אחת על כולן ונפקא לן מקאנות אבל הכא דרשין תורת לשותה ושונה שחור וקינא לה לאחר שתיה ונסתרה שחורת ושונה שנית: **הדרן עלך היה מביא**

רש"י

שומרת יבם וכנסה. ואם היתה יבמתו וכנסה וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה שבועה שלא נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצפה וממתנת ליקום שיתקנה, כמו ואביו שמר את הדבר (נכנסת ק"י נ"ג) לא תשמוזר על חסותי (וא"כ ר"ל אמן שלא נטמאת). היינו קבלת שבועה, ואם נטמאתי יבאנו בן הדין שקבלת אלה הדין שהשיגה. נצח אמר לעיל בגמרא שביעני עלך שלא נטמאת ואם נטמאת יבאנו ביה, והיינו פירוש דאמן על השבועה אמן על האלה דתנא ברישא: **אמן שלא אטמא**. שאם תטמא לאחר זמן מים מערערין אותה לאחר שתטמא, כדחנא בגרייתא בגמרא: ולא על אחר שתתגרש ב' ואפלו לר"מ דאמר מתנה על העתיד: **ונטמאת** בגירושיה, דאניה נאסרת עליו לחזור לו אלא א"כ נשאת על ידי קדושין, דכי כתיב (ק"י נ"ג) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחר קדושין ונשואין כתיב, כדכתיב ותיקנה לאיש אחר ושנאה האיש האחרון: **נמי**. שזונה. כשהיא שומרת יבם: **אסורה ליקום**. באשה שזונה תחת בעלה שאסורה לבעלה: **מקדתי**. שומרת יבם שמשביעה על זנות שזונה כשהיא שומרת יבם: **אי אמרת בשלמא**. וזנה נאסרת עליו, משום הכי מתנה ע"י גלגול אף על אותו זונה, אלא אי אמרת כו'. אין קדושין תופסין. לאשה האסורה על המקדש בלאו. ורבנן פליגי עליה ואמרי, בחיבי כריתות הוא דלא תפסי אכל כחביבי לאון תפסי, אלמא לר"ע משוי חיבי לאון חמורות לענין אסוריהם בחיבי כריתות שהולך ממור, ולגבי לאסור על בעלה נמי כי חיבי דהבא על אשת איש שהיא כפרת אסורה על בעלה כן הבא על שומרת יבם נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר (ק"י נ"ג) אסורה על יבמה ומשוי לה. לחיבי לאון כי ערוה. דכרת: **נשואין** הראשונים. כגון גרשה ויהיה וקנא לה ונסתרה: **[על נשואין אחיו]** כוה. לגלגל זנות שתחת אחיו דהא דתנן במתני' ארוסה ונשואת שומרת יבם ובנוסה לאו בחיבא אתתא קאי שישקנה יבם וישביעה על האירוסין ונשואין של אחיו, אלא מלי מלי קתני, אם הבגל משקה מתנה עמה על ארוסה ונשואת, ואם תיבם שפוקה משקה מתנה עמה שומרת יבם ובנוסה: **הא אסירה הכי נמי** דמתנה. וזו נאסרת עליו כנות נשואין הראשונים לעולם וכן כנות נשואין אחיו, כדאמר בפ"ק (נ"ג) ואם מת חולצת ולא מתביימת: **לא בשאמר** ר"מ אמן שלא אטמא. עקלה על דעתו שבתקן ויתקשר עליה, ואם תטמא לאחר לזמן הכי נמי דמתני עכשיו: **תורת הקנאות**. תורה אחת לכל הקנאות. שגבול יעשה לה בתורה הזאת: **רבי יוחנן** אומר זאת מיעוטא הוא, זאת ולא אחרת: **חופר** שחיון. להכניס מים לעולי רגלים בשדות ובדרך: **בשני אנשים**. אם הם בעלה זה שהשקה ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה, וקבלנו עדותו על נחויא שיתקנה ששני רבי

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
תחתיו בנישואין הראשונים, וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת, מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
הכלל, כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
- על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
משביעה, תא אסורה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן, שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
שזן בעילות שאסורות.
שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו', תנא
מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, היום
בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לכתחילה - אם
בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, היום ששתתה כשהביאה על
מה שנסתרה מעצמך אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
אותה - ויבררו שזינתה.
כענין - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין אחרונים - האם יכול
להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
לה ויחזור בהרהר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שזין
שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שיתאמר, ולא
על זנות שתהיה לאחר שיתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
גרשה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירה
ויתטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הדין שזינתה -
יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח כהצד השני
של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
אותה במים המארים. תנא רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה, "ואת
תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
לאשתו יעשה לה כתורת זו, וריבוי זה מלמד, שהאשה שזינתה
ושונה על כל פעם שיקנא לה בעלה והיא נסתרה, רבי יהודה חולק
ואומר, מהמילה 'ואת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שזינתה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אמר רבי יהודה, מעשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיחין, שהאשה שזינתה ושונה פעם
שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יבם וכוונתה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
שהמתנה לייבום. חולק המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
כי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
שלא נטמאת - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
ומבאר המשנה, שהכל שזין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים מתנה עמה
- אין מגלגלים עליה שתבע, לא על כך שלא זינתה קודם
שיתגרש לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שיתגרש ממנו.
כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
משום שזה הכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיבעל ולא היה מתנה עמה לו -
על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
גמרא. אמר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
הגמרא מפאי למדו שנאסרת עליו, ומשיבה, יש להוכיח כן
ממשנתנו, מדקדקנו שומרת יבם וכוונתה - שאם יבם את אשת אחיו
וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם, אי אסירה בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
משום הכי מתנה בהרהר - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
אלא אי אסירה שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהרהר - היאך מגלגל עליה
שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
שזין התיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרת אותה
על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
מביאה הגמרא, אמר רבא בר אבא - אמרו בארץ ישראל, לית
הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
שואלת הגמרא, ואלא הא דקדקנו במשנתנו, שומרת יבם וכוונתה
- ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתייבי לאוין - אדם
שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וקשיו לה - שרבי עקיבא מחשיב
אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערה - כאשה שאסורה באיסור
כרת. ולשיתנו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
עברה על הלאו זינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
נאסרת על היבם.
כענין - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וּלְמַדוּ כֵּן מִדְּכָתִיב 'וְאֵת' כִּמוּ כֵּן בְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי בּוֹעֵלִין - אשה
שקנא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר
והוא קנא לה שלא תיטתר עם אדם אחר, דְּכֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי,
ומודים דְּהָאֵשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד
מִדְּכָתִיב 'וְתוֹרָה', ומרבם שפעמים אשה אחת שותה כמה פעמים.
כִּי פְלִיגִי - התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, בְּאִישׁ אֶחָד
וְשֵׁנִי בּוֹעֵלִין - שהיתה נשואה לאחד, וקנא לה שני פעמים, בכל
פעם שלא תיטתר עם אדם אחר. והשני, בְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד
- שקנא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה
לאחר וגם הוא קנא לה שלא תיטתר עם אותו אדם. שְׁתֵּנָא קָמָא
כְּכַר, 'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּנֵי בּוֹלְהֵי - שאף בשני האופנים הללו משקין
אותה פעם שנייה, ו'וְאֵת' בא לְמַעוּטֵי שאין משקים שני פעמים, רק
באופן של איש אחד ובוֹעֵל אֶחָד. וְרַבָּנִן בְּתֵרָאִי כְּכַר, ש'וְאֵת' בא
לְמַעוּטֵי בּוֹלְהֵי - שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה פעם
שנייה, ו'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּנֵי שמשקין פעם שנייה, רק באופן של שְׁנֵי
אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי בּוֹעֵלִין. וְרַבִּי יְהוּדָה סבר, ש'וְאֵת' בא לְמַעוּטֵי תֵרָתִי
אופנים, ו'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּת תֵרָתִי אופנים. ומבאר הגמרא,
ש'וְאֵת' בא לְמַעוּטֵי תֵרָתִי האופנים הללו, הראשון, אִישׁ אֶחָד
וּבּוֹעֵל אֶחָד, והשני, אִישׁ אֶחָד וְשֵׁנִי בּוֹעֵלִין - שבשני אופנים אלו
אין משקין אותה פעם שנייה. ו'וְתוֹרָה' בא לְרַבּוּנֵי תֵרָתִי אופנים
הללו, הראשון, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֵל אֶחָד, והשני, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי
בּוֹעֵלִין - שבשני אופנים אלו משקין אותה פעם שנייה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו
ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
המרים.
מבשרה. אחר השבעת הסוטה, הָיָה הבעל נוטל את מִנְחָתָה מִתּוֹךְ
כַּפִּיפָה מִצְרִית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, וְנוֹתְנָה
לְתוֹךְ כְּלִי שֵׁרֶת - כדי לקדשה, וְנוֹתְנָה עַל יָדָהּ - של הסוטה כדי
להניף, וְכֵן מְנִיחַ יָדוֹ מִתַּחַתֶּיהָ - תחת ידי האשה וּמְנִיפָה - מוליך
ומביא מעלה ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הֵנִיף וְהֵנִישׁ
לקרן מערבית דרומית של המזבח, קִמְצִין וְהִקְטִיר את הקומץ על
המזבח, וְהִשְׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. בסדר הדברים היה, שתחילה הָיָה
מִשְׁקָה - את האשה מהמים המרים, וְאַחֲרָיָה בְּמִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה.
רַבִּי שְׁמֵעוֹן חולק וְאָמַר, שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה
מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה, וְאַחֲרָיָה בְּמִשְׁקָה - את האשה מהמים.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' א

ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הָרַד אֶתָּא לְקַמְיָה דְּרַבִּי
עֲקִיבָא, כְּכַר כְּכַר - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
טהור זה טמא, זה אסור וזה מותר, מקורות הדינים ועוד. אֵלָּא
אֶסְרָה אֶסְרָה - על כך שבבירייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
אסר להטיל קנקנתום ובבירייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
עדיין קָשְׁיָא. מסיקה הגמרא, קָשְׁיָא.
תֵּנִיָּא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָמַר הָיָה רַבִּי מֵאִיר, לְכָל - כל כתבי
הקדש מְטִילִין קִנְקָנְתוֹם לְתוֹךְ הַיָּדוֹ

שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
הידיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובבירייתא השניה מבואר
להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בְּשֵׁלָמָא מה שהשינו
שְׁמוֹשׁ אֲשִׁמוֹשׁ - שבבירייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא
קָשְׁיָא. שיש לומר, שִׁמְעִיקָרָא - תחילה אֶתָּא לְקַמְיָה דְּרַבִּי עֲקִיבָא
- ללמוד תורה מפיו, וּבִינָן דְּלֹא מְצִי קָם אֱלִיפִיָּה - לא הצליח
לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֶתָּא לְקַמְיָה דְּרַבִּי יִשְׁמְעֵאל וְנָסַר
נָקְרָא - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

רש"י

תוספות

דרכי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שוטה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה, ודריש תורת לרבות שוטה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל שני חוזרת ושוטה, מכלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרבין ותנא קמא קא כתיב זאת ומאי קא ממעט מניה: דכתיב זאת, ומסתברא דקא מיהת קממעט שלא קנא לה בעל זה פעם אחרת: שני אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מות ונשאת לאחר וקנא לה מבוטל אחר: דכתיב תורת, והא מיהת אתא לרבויה: ור' יהודה, סבירא ליה וכו' דאחר שרבה הכתוב ומיעט ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על דרך לא מסרן והכתוב אלא לחכמים לפרש לך לפי חכמתם מה רבה ומה מיעט, ומסתברא דרבוניא אשני אנשים קאי ואפלו בבוטל אחד ולא אשני בועלים ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת נקיה נראה הדרך שאדם קטן הוא ומתכן להקטיטה, להלך לא שאן מחשד ראשון ולא שאן מאחר:

דכתיב: "זאת". בשני אנשים ושני בועלין דכולי עלמא לא פליגי דהאשה שוטה ושונה, דכתיב: "תורת". כי פליגי באיש אחד ושני בועלין, בשני אנשים ובוטל אחד; תנא קמא סבר: "תורת" לרבוני פולחי, "זאת" למעוטי איש אחד ובוטל אחד. ורפנן בתראי סברי: "זאת" למעוטי פולחי, "תורת" לרבוני שני אנשים ושני בועלין. ור' יהודה "זאת" למעוטי תרתי, "תורת" לרבות תרתי. "זאת" למעוטי תרתי, איש אחד ובוטל אחד, איש אחד ושני בועלין; "תורת" לרבוני תרתי, שני אנשים ובוטל אחד, שני אנשים ושני בועלין.

הדרן עלך היה מביא

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, וכהן מניח ידו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמץ והקטיר והשאר נאכל לפניהם. היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה, שנאמר: ואחר ישקה את האשה את המים. אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה: גמ' אומר ליה ר' אלעזר לר' יאשיה דדריה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת לה להא מילתא, מנן למנחת סוטה שפוטנה תנפה? מנא לן? והניף כתיב בה! בבעלים, מנלן? אתאי "יד" "יד" מושלמים; כתיב הכא "ולקח הכהן מיד האשה" וכתיב התם "ידי תביאנה" מה פאן פהו אף להלן פהו, ומה להלן בעלים אף פאן בעלים. הא ביצד מניח ידו תחת ידי תבעלים ומניף: הניף והגיש קמץ וכו' היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא אקריב? הכי קאמר: סדר מנחות ביצד? הניף והגיש, קמץ והקטיר, והשאר נאכל לפניהם. ובחשקאה גופה פליגי ר' שמעון ורפנן; דרפנן סברי: משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, שנאמר: "ואחר ישקה" ואם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה: תנו

היה נוטל את מנחתה הבעל, דקא אמרינן דאין מצות דקנה במנחות אלא מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא שאין וי קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציקה ובליה ששענוט שמן בשר בור: ונותנה על ידה. להניח: וכהן מניח ידו מתחתיה, ובגמרא לית דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים דמנחת סוטה היא האשה והניח: לקרן מערבית דרומית דרתנא (כפר ק"ג בסדר מנחות וף ע"ג): וכלוה דגן כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריב קמיצה והקטיר: והשאר נאכל. שכל הנקמצות שנינו נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונאכל, וזאת תורת המנחה בו עד והתורת ממנה וגו' ואח"כ מקריב. בגמרא פריך קא תנא ליה והקטיר ומה קריב עוד לאחר הקטיר: פלוגתא דרבנן ור' שמעון בגמרא ילפין לה מקראי גמ' לר' יאשיה דדריה. אמורא הוא ובודור של ר"א בן פרט וכוהן, ועוד היה ר' יאשיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יוחנן בבליה גמרא, והיינו דקאמר לר' יאשיה דדריה דלא תימא לרבי יאשיה הנין, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול וזון ממנו היה: בבעלים מנא לן. לחדויה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו' משלמים. מתנופת חזק וזק ואימרינן דשלמים: ידיו תביאנה. בבעלים כתיב, וגי תנופה כתיב: מה פאן כהן. בסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה: הא אקריב. קדם השקאה, דקתני קמץ והקטיר והדר תנא היה משקה: הכי קאמר בו, קא

דתנא רישא הניף והגיש קמץ והקטיר לא דקא כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטירה, והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו, והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי על ידו הוא מניח ולא על ידה הוא מניח אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה בכלי שרת היינו משמע דלא בפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקדוש המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכחן ליתול המנחה מיהו ומאחר שהיה נוטלה היה נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

וכהן מניח את ידו תחתיה. האי דאיתטיך תו למיתני וכהן מניח את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכנס את ידו לאשמעינן דתנופה בבחן בירושלמי וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ בביא כהן זקן ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצוה לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק ארוסה (לקמן דף כז.) דגידמת לא היתה שותה ויל

דפליגי אי בעינן קרא בדכתיב: והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר בפרק כל המנחות (דף כז.) והבאת לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכתיב בתריה והרים והזיח הוא תנופה כבר קדמה ומהותם יליף גמי דשיריה נאכלין

דכתיב בתריה והתורת מן המנחה לאורן וגו': ואחר ישקה מבעי ליה לשרישומו ניכר. פירוש ואע"פ שהקריב מנחתה כבר והוא הדין אי שלא כדן עבוד כהנים דלא מחקו למגילה כלל עד לאחר הקריבה דמוחק לה בתר הכי ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישומו ניכר דכיון דכתיב ומחה ממילא שמעינן אי רישומו ניכר דלאו מחויו הוא דהא מנעטינהו התם דאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרישומו ניכר והוי כתב שאינו יכול למחות אלא עיקר קרא

לאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה כשירה כדריש רבי שמעון והשקה קמא דהכי אמרינן בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ השקה כשירה והתם דריש אליבאיהו דרבנן ואחר ישקה למעריערין ודג' התם ואחר ישקה על כרחא שלא בטובתה מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים חכמים לר' שמעון שאם הקריב את מנחתה ואח"כ השקה שהיא כשירה מה בניהו מצוה רבנן אמרי מנחת קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון וכוהן בה רבנן אמרי כותב מוחק ומשקה כולי עלמא מודו שמחיקה סמוך להשקאה ותו גריסין התם קריבה מנחתה ואמרה איני שותה מערעין אותה ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב דלרבנן דרשין והשקה בתרא לאונס קא סברי דאונס במחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ורבי קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רשי

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (פסולין דף נב.) פליגי ר"י ורבנן במצות הנשפך דתני נותנין סדר קשה לתוך הדרכה וכו' על צוארה זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו חורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת ביד לא היו מקיימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' ותימה לר"י מאי שנא הכא דלרבי יהודה בכלבוס והתם בצבת ופי' ר"י

דהבא נמי היו פוחתין פיה בצבת אלא לאור שפוחתין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי והבא דאין פוחתין פיה עד יד סודרין והתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקריבין מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתה: **בפי' ר"ח** פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא שהחשקה בתרא מערערין והשקה קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשקה ואח"כ מקריב מנחתה ומוקשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין והא ברדוקה ועומדת סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא בהא מתניתין דפליגי עליה רבי שמעון חני מוקשה מעכבא אלמא סבירא ליה כרבנן שהחשקה והשקאה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמחקה המגילה מצי הדרא והכא דפליגי בהדי רבי יהודה חני קומץ מעכבא דאלמא הקרבה קודם השקאה כר' שמעון ושנין תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אמית ליה בשהתחילה לשנות וצריך לפרש דאין נמחקה מגילה קודם שקרב הקומץ דשלא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה לשנות מערערין אותה: מגילתה

תנו רבנן, "והשקה", מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה"! שאם נמחקה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרה, דבר ר' עקיבא. ר' שמעון אומר: "ואחר ישקה" מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה"! אלא אחר כל מעשים כולן האמורין למעלה, מגיד שלשה דברים מעבדין בה עד שלא קרב הקומץ ועד שלא נמחקה מגילה ועד שלא תקבל עליה שבועה. עד שלא קרב הקומץ, ר' שמעון לטעמיה, דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. עד שלא נמחקה מגילה, אלא מאי משקה לה? אמר רב אשי: לא נצרכה לשריפיה ויפיר. עד שלא תקבל עליה שבועה, מישתא הוא דלא שתיא הא מיכתב כתבי לה? והאמר רבא: מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה ולא כלום! כדי נסבה. במאי קמיפלגי? תלתא קראי פתיבי: "והשקה" קמא, "ואחר ישקה", "והשקה" בתרא, רבנן סבירי: "והשקה" קמא לגופה, שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, "ואחר ישקה" מיבעי ליה לשריפיה ויפיר, "והשקה" בתרא שאם נמחקה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה ומשקה אותה בעל פרה. ור' שמעון סבר: "ואחר ישקה" לגופה שמשקריב את מנחתה ואחר כך משקה, "והשקה" קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה פשרה, "והשקה" בתרא שאם נמחקה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרה. ורבנן, בדעיבד לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמחקה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא ברדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. וליטעמיה תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקהדרא בה מחמת רתיאה, והא דקהדרא בה מחמת בריוותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת רתיאה, עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמחוק מגילה, אי נמי אמחוק מגילה, דשלא כדון עבדי פתנים דמחוק, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, כדון עבדי פתנים דמחוק, לא מצי הדרא בה, קשיא

ה"ג ת"ד והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמחקה בו, ולא גסינן בתרא ברישא וקמא כסיפא ושאין זה לשון ברייתא ופי' משבש הוא, וטעה בהלל כבר נאמר, דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כך הוא, וכתב ומוחזק והשקה והניח (את) המנחה והקריב, דהיינו הגשה, וקמץ והקטיר ואחר ישקה את האשה את המים, והדר חני כתיב השקה שלישית, והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו', וקא"ר עקיבא והשקה את האשה דכתיב קדם הקטרת המנחה מה ת"ל, והלא כבר נאמר אחר הקטרת המנחה והשקה את המים, והוא דישקא הוא ואין דראשון דקא, דמכתביב ואחר ישקה את האשה ש"מ השקאה אחר הקטרה היא, ומה ת"ל והשקה את האשה אחר המזיחה, ללמדך שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה ולא הודית לומר טמאה אני מערערין אותה, כלומר פוחתין פיה שלא בטובתה ושופכין את המים לתוך גרונה. ואפי' נמחקה מגילה קדם הקטרה דשלא כדון עשו דבהנכים, דכיון דאינה שותה עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק, דכל מה שיש שהות לאחר את המזיחה מאחרין שמא תודה, אפילו הכי הואיל ונמחקה ואפילו שלא כדון אין שומעין לה לאמר איני שותה אלא או תשקה או תודה, ולכן נאמר והשקה אחר המזיחה, ולא תשקה עד לאחר הקטרה, אלא הא קמישעין לן שהמזיחה גורמת לה לשנות ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה, לא פליגי ארבי עקיבא, אלא מר דריש האי קרא ומר דריש האי קרא, והכי אמר לקמן בשמעתין דתרווייהו ס"ל מקריב מנחתה ואחר כך משקה: והלא כבר נאמר, פסוק שליש והשקה את המים לאמר הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה: אחר כל המעשים בלן האמורים למעלה, ומה אמר למעלה, השבועה וקבלה וכתיבה ומזיחה וקמיצו: והקטרת המנחה: מגיד שלשה דברים. הלל מעבדין, ההקטרה והשבועה ומזיחה. והלמיה פריך פשיטא קדם המנחה מה תשנה: לשריפיה נכר, שאם היה רשמו נכר צריך לחזור ולמחוק עד שלא יהא רשמו נכר. הא מיכתב כתבי לה. כיון למגילה קדם קבלת שבועה בתמימה, לא עשה כלום. דכי כתיב וכתב את האלות, אחר קבלת שבועה כתיב: כדי נסבה. שלא לצורך, דהא אפילו מכתב לא כתיב: במאי קמיפלגי? אמתיא קאי, ובריתא נקט ברישא לאשמעוין מהיבא לזיף ר"ש טעמיה, וקבעי רבנן השתא היכי דריש להו לקראי ר"ש היכי דריש להו לכלהו? רבנן כברי' והשקה קמא קדם הקטרה דקא הוא, ואפי' דכתיב אחר ישקה דמשמע דקא, על דבריהם מקרא האמור

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, וע"כ ואחר ישקה אפי' שכתבה אחר הקטרה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמזיחה קאי בהתובה למעלה, וקאמר רבנן דאם לא נמחקה ופה לא ישקה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אקא ע"כ: ור"ש כבר ואחר ישקה משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר הקטרה, לומר שקל מעבדין בה הקטרת המנחה ורשם הנכר, וכלהו מחזק נפקי דקודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשורי דאי עבדי איפכא: והשקה בתרא שאם נמחקה מגילה, ודוקא אחר הקטרה כדון אימחוק משקין אותה בעל פרה. והיינו דאיבא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה כשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרה, ואפי' דשלא כדון אימחוק קדם הקטרה. ואחר ישקה לרשמו נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה: כדעביד לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא כדון מנחתו, אלא בתחלת סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס. שני שנים יש לו, ונתן לתוך פיה וקוץ אלא לברקה. אם שחורה אם טמאה: והלא בדוקה ועומדת, דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה. ולומר איני שותה, ואין אנוסין אותה דהא מודה דטמאה היא: משקרב הקמץ וכו'. ולקמיה פריך היא גופה קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא תריא מופת בריוותא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא תריא בה מחמת בריוותא הוא, שאינה רותחת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכן אינה רותחת דסמכא מעקרא ואמרה כי מטינא למשתא לא שתינא, ולא שנא קרב קמץ ולא שנא לא קרב לא שתיא דמקשר ואילו כל מחמת בריוותא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב הקמץ. והא דמפלגי בין קרב ללא קרב, דקא תריא בה מחמת רתיאה, שאנו רואין אותה רותחת, דאיבא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפילו היא טהורה, ורוצה היתה לסמוך על סתירה ולשנות, ולפירך היא רותחת וכשמוצעת לשנות חוזרת בה, הלכך עד שלא קרב בו, ובריתא קמיתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתותא קאמר:

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה. לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה' מביע ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מדידת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה' ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקתה כבר המגילה ואומרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה' לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומדידת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישאר רושם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה כשנה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם ההקטרה,
כשר, 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מדידת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקתה מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ויכנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרוש. ולפיכך, מסתבר לומר ש'השקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה' ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת לברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכו סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבוס - שניים של ברזל מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגורה, כדי שאם נמחקתה מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אני צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, ויחלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב תקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא, אך משקרב תקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המקשה, ולישמעיה - לטעמך שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, תיקשי לה היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב תקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
ויחלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא
- זה אינו קשה, הלא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
כדוּדא בשטמאה, מדובר באופן דקדוקא בה מחמת ריתא -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. ויחלא - ומה

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מדיכין למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מידוי מגילת הסוטה במים,
וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה. ב. לאחר הקרבת המנחה, וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים. ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, 'והשקה את המים וגו'."
הברייתא שלפנינו הביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, ויחלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המדידה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקתה
מגילה ואומרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מדידת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקת ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, ויחלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולין האמורין למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזמנים המרים, עד שלא קרב תקומץ,
עד שלא נמחקת מגילה, עד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאין משקים אותה עד שלא קרב תקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעשה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה, אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקת
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכו, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מזו לתוכו, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מישתא הוא דלא
שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הלא מכתב כתבי
לה - אבל כתבו את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבתה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ויחלא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כדי נכתב - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתרי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ללמד את בתו תורה כדי שתדע את פרשת סוטה, ושאל יש לה
זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תלויה לה - שניתן
להיצלל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתו תורה
(בבבלי) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
אשה בקב ותפלות מביא קבין ופרישות - האישה מעדיפה מזונות
מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שופה - אדם המתחסד
יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
שעושה מעשה רשעות בערמה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
בכשפיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשים. ומכבוד פרושין - אדם
שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
בכותל להראות שהוא עני וצנוע, הרי אלו מבלי עולם - משחיתים
את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
בעולם.
נמאיר, אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
כותב את כתבי הקדש, ולא אמר לי דבר. בשבאיתי אצל רבי
ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך, אמרתי לו לבלל - סופר
אני. אמר לי, בני, הוי וזיר, ששילאכתך מלאכת שמנים היא,
שקא תתקור אות אחת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה
אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת', או תתיר אות אחת - כגון,
שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו לרבי
ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
אמרה לגבי מגילה סוטה, "מקחא אל מי המרים", הרי שצריך שיהא
הקרב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
סוטה שבספר תורה ולמוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
הדיו קנקנתום, לא ניתן למחותה לתוך המים.
שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
קא מתיר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
אמר לו שמלאכתו מלאכת שמנים, ולכך צריך הוא להזהר בחסרות
ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבקש בחסירות ויתירות
דבקי אנה - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דדילמא
אתי ויתיב אתניה - שמה יבוא זבוב וישב על הגג הימני דדלית
כשעדיין לא יבש הדיו, ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
להיצלל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כלל, שאני מטיל לתוך
הדיו, וקנקנתום שמו.
מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשבאיתי אצל רבי
עקיבא, אמר עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב
שיוכל להימחות, קשיא שמוש אשמוש - שבברייתא הקודמת
מבואר שקודם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
להיפך, וכן קשיא אמרה אאמרה - שבברייתא הקודמת מבואר,

המשך בעמוד קעד

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
עקיבא, שהרי התם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
אמר שמחיקה מעקבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
השניה אמר, קומץ מעקב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
ואלביא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.
מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
בהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת ברייתא,
והורה בה לאחר מיכן, ואמרה שותה אני, מהו - האם משקים
אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שטמאה אני קאמרה, וכיון
דאחריק נפשך בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעיניו שזינתה,
לא מציא הדרה בה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
שהביור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביעותתא הוא דאמרה - היא
מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה
משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתייה אלא מחמת פחד,
יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.
אמר אבהו דשמואל, צריך שיתן הכהן דבר מר לתוך המים
המאררים. מבארת הגמרא, מאי טעמא, דאמר קרא 'וכתב את
האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים', משמע שמוחה
את המגילה למים שפירים כבר לפני המחיקה לתוכם.
משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
אין מחייבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בצידי בית המקדש,
שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יתבזו.
ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
בעורה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
בשרה להשקות בה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
לשם הסוטה שבאה להיבדק על ידה.
אך אם כבר נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני, המים המרים
נשפכים, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.
ואם נמחקה המגילה ולא הודה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שמחמת
הפחד מהמים, שהוששת שתינוק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת
לשתות.
סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
לשתות - לגמור את המים, עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות,
והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחות. והם - הכהנים
אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
העזרה.
סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
היתה הזכות תלויה לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש
זכות שתלויה - שמעכבת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תלויה
ב' שנים, יש זכות תלויה ג' שנים. מכאן אומר בן עזאי, תיב אדם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

תוספות

קָשָׁי דר"ע אר"ע הָם קָאָמַר מַחֲקָה מַעֲבָא. אַתְּ הָאֵנֶס, דְּכָל זְמַן שְׁלֵא נִמְחָקָה אַם
אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה לְבֹחֵל לְחֹזֵר בַּהּ וְלֹא אֲנִסְקִין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ. אָבָל אַם נִמְחָקָה הַמְּגִלָּה
מִעֲרֵעִין אוֹתָהּ עַל כִּרְחָה וְאִפִּי לֹא כִרְחָה הַקִּמְזִין, דְּהָא וְהַשְׁקָה קָמַר דְּקָרִים הַקִּסְרָה לְדָבִי
דְּרִשְׁקִין, וְהָכֵא קָאָמַר קִמְזִין מַעֲבָב אַתְּ הָאֵנֶס דְּכָל כְּמַה דְּלֹא קָרִב קִמְזִין אִי אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה
לֹא אֲנִסְקִין לָהּ לְהַשְׁקוּתָהּ וְהָרִיד וְאִמְרָה שׁוֹתָה
אִינִי לִרְעִי מִזֶּה לְהַשְׁקוּתָהּ מִרְצוֹנָה: שְׁמִינִי מִרְ.
דָּבָר מִרְ: שְׁמִירִים כִּכְרִי. קִדִּים מַחֲקָה, אֲלֵמָא
מַחֲמַת דָּבָר אַחֵר הֵם מִרִים וְאִין מִרִידָה עַל שֵׁם
קָלִיל בְּרִיקָתָם נִקְרָא, דְּהָא מִקְמִי מַחֲקָה לֹא
בְּנִי מִיבִידָה נִינְהוּ: מִנִּילָתָה גִּנְזוּתִי כִּבִּיד
הַהִיכֵל, דְּכָל כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ שְׁאִין רִאשִׁין לְקֹרֹת
בְּהֵן גִּנְזוּן שְׁלֵא יִתְבּוֹב עַל בֵּית תְּרִשְׁן. שְׁוִיָּה
בְּעֹרָה שְׁשׁוּרְפִין שֵׁם סְפֹרִי קִדְשִׁי קִדְשִׁים וְסֹפִיל
אִימּוּרִים שְׁמַחֲצִתָּן לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים,
כִּדְאִמְרִין בְּשִׁחֲטִת קִדְשִׁים (וְרַק קִדְשֵׁי) שְׁלֵשָׁה בֵּית
לְהִשָּׁן הֵם, דְּהוּאִיל וְקִדְשֵׁי בְּכָלִי נִשְׁרֵפְתָּ בְּעֹרָה.
וְהָא מִתְפָּרֵת הֵינִי נִשְׁרֵפְתָּ שְׁרֵפְתָּ דְאִמְרָה לְקִמְזִין (ו' טו).
וְאֵלֹו שְׁמַחֲצִיתָהֶם נִשְׁרֵפְתָּ וְקָא חֲשִׁיב לְהָא
הַאֲמִירָתָה אִינִי שׁוֹתָה: וְאִין מִנִּילָתָה בְּשִׁרָה
לְהַשְׁקוּתָּ בַּהּ סוֹסָה אַחֲרָה. דְּבַעֲיָן כְּתִיבָה לְשִׁמָּה
דְּכִתִּיב וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן לָהּ לְשִׁמָּה: הַיּוֹם
נִשְׁבָּרִין. כִּיּוֹן דְּאִמְרָה טַמְאָה אִינִי בְּרִיקָה וְעֹמֶדֶת
הִיא וּמִיָּם מְקִרִים לֹא נִתְּנוּ אֵלָּא לְכָרִב אַתְּ הַסִּפֵּף
מִעֲרֵעִין אוֹתָהּ. דְּדִלְמָא סוֹדֵרָה הִיא וּמַחֲמַת
רְחִיטוּתָהּ קָאָמַר: מִתְּפִלָּא גִידִין. הַגִּידִין
שְׁבִלְתִּיהָ נִתְּפִין וְנִרְאוּ מִכְּלָאָה גִידִין, וְגַם
בְּשִׁרָה נִעֲשִׂית שִׁטָּה שִׁטָּה שֶׁל נִפְיָהּ, וְהָכֵי
נִתְּנָא בְּסִפְרֵי בְּמִין בְּרִישִׁין מוֹדִיקִין בַּהּ: שְׁלֵא
תִּסְמָא הַעֲוִיָּה. שְׁעִיר נִקְרָא וְאִין עֲוֹרָה נִשָּׂא
שְׁחָצָא דְּחֹרֶן שֵׁם, וְלִקְמִיָּה פִּרְדִּין וְהָא אִמְרִין
בְּעִלְמָא דְּשַׁעֲרֵי נִקְרָא לֹא נִתְקַדְּשׁ וְכִ"ש עֲזֵרָה
נִשְׁמִים וּמֵת מִתָּר לְכֻסֵּם לְמַחֲמָה לְיָדָה: תִּרַע שְׁבִיבֹת
תוֹלָה לָהּ. תִּרְאָה וְתִלְמִד כְּפִרְשֵׁת סוֹטָה שְׁחִיבֹת
תוֹלָה, דְּיִלְפִין מִנְּקֻתָּהּ וְנִקְרָא וְרַק נִקְרָא עִ"י
זִכּוּת כִּדִּי וְרִיעֵת זֶרַע ט' הָרָשִׁים, וְיֵאָמַר יוֹתֵר
כִּדְמִפְרֵשׁ בְּגַמ: מִלְּקִידָה תִּפְלֹתִי מִפְּרֵשׁ בְּגַמ: יוֹתֵר
יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רֹצֵחַ אִשָּׁה כִּבֵּן וְתִפְלֹתִי גִרְסִין.
וּבְגִמְרָא מִפְּרֵשׁ מֵאִי קָאָמַר: מִכּוֹת פִּירִישִׁין.
מִפְּרֵשׁ בְּגַמ שְׁמִיקָה אַתְּ עֲצִיב בְּכִתְלִים לְהִרְאוֹת
שְׁוִיָּה עֲנִין וְרַעְיוֹנָה גַּם לְכָלִי. סוֹפֵר: אַם תִּתְּפֵר
אוֹת אַחֲתָה. כִּנּוּן א' וְה' אֲלֹהִים אֲמַת (וְקִסְטָא ו')
תִּתֵּר אוֹת אַחֲתָה כִּנּוּן בְּרִאשִׁית בְּרִאשִׁית: אֲלֵהֶם:
דָּבָר אַחֵר יֵשׁ לִי. לְקִמְזִין מִפְּרֵשׁ מֵאִי תְּשׁוּבָה הִיא
זו: כִּתְּבִי שְׁיִכֹּל לְמַחֲוֹת. וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא סָבַר
מוֹחֲזִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה וְלֹא כְּעִי כְּתִיבָה לְשִׁמָּה,
וְאִפְרִשֵׁת סוֹטָה לְחִדּוּדָה קָא קִפִּיד: מֵאִי קָאָמַר לִיה
וּמֵאִי מִתְּרָד לִיה. מֵאִי קָאָמַר לִיה ר' יִשְׁמַעֲלֵא
דְּקָא מִתְּרָד לִיה ר' יוֹסֵף דְּבִר אֲחֵר יֵשׁ לִי שְׁעוֹרָה
רִשֵׁם וְאִינוּ מִנְּחָק, מִכֵּן עֲנִין קִנְיָנוֹתָם אֲצֵל חֹסֵד
וְהַתּוֹרָה וּמִשְׁוִי לִיה ר"ש. כִּנּוּן דְּלִית דְּאִתְּרָה: דָּבָר
אֲחֵר יֵשׁ בּוֹ, וְאִינוּ נִמְחָק לְגִמְרָה: קָשָׁי שְׁמוֹשׁ
אֲשִׁמּוּשׁ. דְּקָאָמַר לְעִיל שְׁמוֹשׁ דְּר"ע קוֹדֵם, וְאָמַר
הָכֵא דְר"י קוֹדֵם: לֹא מִצִּי לְמִיָּבָם אֲלִיבָה. עַל
עֲקָרִי טַעֲמִיָּה, שְׁהִיָּה אוֹמֵר עַל טַמָּא דְּסוֹדֵר
וּמִקְרָא לוֹ קָפִים, וְעַל חֲטוֹר טַמָּא וּמִקְרָא לוֹ קָפִים:
אִמָּא לְקִמְיָה דְר"י וְגַם נִקְרָא. הַמְשִׁנִּית סְתוּמֹת
כְּמוֹ שְׁהָן, כְּדִגְמִיר לָהּ מִרְבּוֹ וְרִבּוֹ מִרְבּוֹ: וְהָרִיד
אֲתָא לְקִמְיָה דְר"ע לְמִסְבֵּר סָבַר. לְעִמּוֹד עַל
עֲקָרִי טַעֲמִיָּה הַמְשִׁנִּית, מִכֵּן קָא זֶה טַמָּא וְהָא טוֹר,
נִשְׁאָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִהִיבִין: לְמִדְרָחוֹ וְלֵאמָרָה מִשְׁנָה וְיִמְדוּהָ:

מְגִילָתָה נִגְזַז. יְרוּשְׁלַמִי תִנִּי נִגְזַז תּוֹחַת צִירוֹ שֶׁל הֵיכָל לְמַה שְּׁבִיבִיל לְשַׁחֲקָה לול קטן
הִיָּה שֵׁם וְשֵׁם הַמִּים נִשְׁפָּכִים תִּנִּי אִין בְּהֵן מִשּׁוֹם קִדְשָׁה מִזֶּה לְגִבּוֹל בְּהֵן אַת
הַטִּישׁ מַה בְּכָךְ הַמִּים נִשְׁפָּכִים תִּנִּי יֵשׁ בְּהֵן מִשּׁוֹם קִדְשָׁה: נִמְחָקָה הַמְּגִילָה וְאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה
מִעֲרֵעִין אוֹתָהּ לְמַה שְּׁגִרְמָה לְשֵׁם שִׁימּוֹחַ כְּמַה יִּמְחָק תִּנִּי רַבִּי חֵזֶן כִּ"ש אוֹמְרִים אַחַת וְבֹהֵא
שְׁתִּים אִיר אֵילֵעֵאִי טַעֲמָא דְבִיָּה כִּדִּי לְכַתּוּב יִיד:
(שִׁיר לְעִי) אֲמַר ר' יְרִמְיָה לְמַחֲוֹק לַה מַּחֲוִת
אִיבָא בִּנְעִיָּה. תִּימָה לְרַבִּי וְהָא בִּימִי רִמִּי נִפְסָקוּ
כְּבֵר הַמִּים הַמִּרִים כְּדִאֲמַרִּי ב'פ' בְּרָא (לְקִמְזִין דָּף מו).
דְר' יוֹחֲנָן בִּן זְכַאי הַפְּסִיק וְעִיד הָאֲמַר ר' (שִׁיל ר')
(י): מְגִילָתָה סוֹטָה שְׁכַתְּבָה קוֹדֵם שְׁתִּקְבֵּל עֲלֶיהָ
שְׁבֹעָה לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוֹם אִ"כ מִיֵּט דְּמִד'
מוֹחֲזִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה וְלִיכָא לְנִמְזִין מִיֵּד מוֹחֲזִין
לָהּ מִן הַתּוֹרָה לִית לִיה דְּרַבָּא אִ"כ מֵאִי אֲמַר
לְר"ש לְעִיל (ו' יט): כִּדִּי נִסְבָּה לִימָא לִית לִיה דְּרַבָּא
אֲלֵא הָכִי מִשְׁמַע דְּבַהֲא דְרַבָּא כִּי"ע מוֹדוֹ וְאִיבָא
לְנִמְזִין מִיֵּד מוֹחֲזִין לָהּ מַחֲוִת כִּנּוּן אַם תְּכַתְּבָה
אוֹתָהּ פִּרְשָׁה בְּתוֹרָה לְאַחֵר שְׁכַתְּבָה עֲלֶיהָ שְׁבֹעָה
אֲעִי"ש שְׁחֹסֵפֶר לֹא נִתְּכִין לְשֵׁם סוֹטָה אֲלֵא לְשֵׁם
סִי'ת וְמַה שְׁאִין מִטְּשִׁיל קִנְיָנוֹתָם לְחֹךְ הַדִּיּוֹ
לְפִרְשֵׁת סוֹטָה אֲפִי' בּוֹמֵן הוּא מִשּׁוֹם דְּכִתְּבִיב בַּה
וּמַחֲוִת דְּבַעֲיָן כְּתִבִּיל לְמַחֲוֹת וְכִיּוֹן דְּסִל'
מוֹחֲזִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה שִׁי"מ דְּסָבַר דִּאֲוֹתָהּ
פִּרְשָׁה אֲפִילוֹ כְּתוּבָה בְּתוֹרָה קִפִּיד קָא דְּבַעֲיָן
כִּיבֹּל לְמַחֲוֹק:
אֲבָל תּוֹרָה דְּסַתְמָא כְּתִיב הָכִי נִמִּי מוֹחֲזִין.
לְפִיָּם הָאִי דִּיחִי הִי"מ לְמִפְּרָךְ וְכִי לִית
לִיה לְתִ"ק הָא דִּתְּנָן כֹּל גִּט שְׁכַתְּבִיב שְׁלֵא לְשֵׁם
אִשָּׁה פְּסוּל כִּיבִיד הִיָּה עוֹבֵר בְּשׁוֹק וְשִׁמְעָה קוֹל
סוֹפְרִים מִקְרִין וְכו': הִי"מ לְחִדּוּדָה דְּלִמָּא עַד כֹּאן
לֹא אֲמַר גְּבִי גִט דְּסַתְמָא פְּסוּל מִשּׁוֹם דִּאֲשָׁה לֹא
לְגִירוּשִׁין עוֹמֶדֶת אֲבָל סוֹטָה אַחֵר שְׁקִינָא לָהּ
וְנִסְתַּרָה סַתְמָא לְשַׁחֲקוֹת עוֹמֶדֶת כְּדִאֲמַרִּין בְּרִישׁ
מַסְכָּת וְבִחֻס (ו' טו) אִי"ע עַד כֹּאן לֹא פְּסִלִין גְּבִי
גִט אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּהִתָּם וְכַתְּבִיב הָא אֲמַר רַחֲמָנָא וְהָא
מִיּוֹדוֹ הִיכָא דְּאִתְּנִיק לְשֵׁם רַחֵל לֹא חֲדָרָא
סוֹתָקָא עִ"י מַחֲקָה לְשֵׁם לֹאֵה וְלְרַבִּי אַחֵר
יֵאשִׁיָּה נִמִּי אֲעִי"ג דְּעִישִׁיה דִּידָה מַחֲקָה הִיא מִיּוֹדוֹ
מַחֲוִי קַצַּת דְּכַתְּבִיב סַתְמָא וְעָשָׂה לָהּ וְלֹא כְּתִבִּיב
וּמַחֲוִי לָהּ דְּרִישִׁין לִיה נִמִּי אֲכַתְּבָה דְּבַעֲיָן
דְּלְכַתּוּב לְשֵׁם אֲלוֹת בְּעוֹלָם מִיּוֹדוֹ אֲחִי נִמִּי הָא
דְּלֹא

בְּנִי מַה מְּלֹאכֶתְךָ? אֲמַרְתִּי לוֹ: לְכָלִי אֲנִי, אָמַר לִי: בְּנִי, הָיוּ זֵהִיר שְׂמֵלֶאכֶתְךָ מְלֹאכֶת שְׁמִים
הִיא, שְׂמָא תַּחֲסִיר אוֹת אַחַת או תַּתִּיר אוֹת אַחַת נִמְצָאת אַתָּה מִתְּרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם
כָּלֹו. אֲמַרְתִּי לוֹ: דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי שְׂאֵנִי מִטְּוִיל לְחוֹךְ הַדִּיּוֹ, וְקִנְיָנוֹתָם שְׂמוֹ, אָמַר לִי: וְכִי
מִטְּוִילִין קִנְיָנוֹתָם לְחוֹךְ הַדִּיּוֹ? הַתּוֹרָה אֲמַרָה "וּמַחֲוִי" כְּתִבִּיב שְׁיִכֹּל לְמַחֲוֹת! מֵאִי קָאָמַר לִיה
וּמֵאִי קָא מִתְּרָד לִיה? הָכִי קָאָמַר לִיה לֹא מִבְּעִיא בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת דְּבָקִין אֲנָא, אֲלֵא אֲפִילוֹ
לְמִוְשׁ לְכּוּבֵב, דְּרִילְמָא אֲתִי וְיִתִּיב אַתְּגִיָּה דְּדִלִ"ת וּמַחֲוִי לִיה וּמִשְׁוִי לִיה ר"ש, דָּבָר אֶחָד
יֵשׁ לִי שְׂאֵנִי מִטְּוִיל לְחוֹךְ הַדִּיּוֹ וְקִנְיָנוֹתָם שְׂמוֹ. אִינִי? וְהָא תִּנְיָא, אָמַר ר' מֵאִיר: בְּשִׁתְּיִי
לְמִד תּוֹרָה אֲצֵל ר' יִשְׁמַעֲלֵא הִיָּיתִי מִטְּוִיל קִנְיָנוֹתָם לְחוֹךְ הַדִּיּוֹ, וְלֹא אָמַר לִי דָּבָר. בְּשִׁבְאִתִּי
אֲצֵל ר' עֲקִיבָא אֲסָרָה עָלִי! קָשָׁי שְׁמוֹשׁ אֲשִׁמּוּשׁ, קָשָׁי אֲסָרָה אֲסָרָה, בְּשִׁלְמָא שְׁמוֹשׁ
אֲשִׁמּוּשׁ לֹא קָשָׁי, מִעֲסִקָא אַתָּא לְקִמְיָה דְר' עֲקִיבָא, כִּיּוֹן לֹא מִצִּי קָם אֲלִיבָהּ, אַתָּא לְקִמְיָה
דְר' יִשְׁמַעֲלֵא וְגַם גְּמָרָא, הָרִיד אַתָּא לְקִמְיָה דְר' עֲקִיבָא סָבַר. אֲלֵא אֲסָרָה אֲסָרָה
קָשָׁי, קָשָׁי. תִּנְיָא, ר' יְהוֹדָה אוֹמֵר, אוֹמֵר הָיָה ר' מֵאִיר: לְכָל מִטְּוִילִין קִנְיָנוֹתָם לְחוֹךְ הַדִּיּוֹ
חֵזֶן

זֶה אֲסוּר וְזֶה מִתֵּר, וְעַל מַה כֵּן דָּבָר נִסְמָךְ וְעַל אֵיזֶה מִקְרָא, וְזֶה תִּלְמִד שְׁהִיָּה בִימֵי הַתְּנָאִים, וְלִבְהִיב דָּבָר מִשְׁהִיָּה דָּבָר חֲדָשׁ
נִשְׁאָל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִהִיבִין: לְמִדְרָחוֹ וְלֵאמָרָה מִשְׁנָה וְיִמְדוּהָ:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

רשי

תוספות

דלא כתב וכתב לה אע"ג דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דריווי דרב נחמן בר יצחק
א"כ האי דקאמר הכא הוה וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
גבי עשייה ודא בפרק כל הגט (ו' ע"ג) מפרש מ"ט פסלינן לכל האי גיטין אי כתיב נתן
ספר כריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא

כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איהו
כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתב לה
כשר כתב רחמנא וכתב לה דממעטין היו לו שתי
נשים וכו' אלמא דמעוטי הוה מוכתב גרידא
היכתב דנכתב לשום אשה אחרת וי"ל דשני הוה
דלא הוה צריך למיכתב אלא נתן לה ספר
כריתות הילכך הוי וכתב קרא יתיירא למעוטי
נכתב לשום אשה אחרת אבל הכא לאו יתיירא
הוה האי וכתב הילכך לא ממעטניה מיניה אלא
היכתב דלא אכתיב לשום אלוה בעולם כדכתיב
היכתב את אלוה: **הא** מני ר' עזריה דאי וכוכות ספר
לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן דהי כסברי
ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה
דגוס בירושלמי תני ר' טרפון אומר כל זכרונות
שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזה שהיא של
פורענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון
והשתק הייתי אומר כדברך הא אינו אומר מנחת
זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע
בהדיא דכוח תולה הוה מוקף לה כרבי דמתני'
(למק' ד' כ"ג) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא הוה
מצד לאוקמא כרבי דמוסיפא רבי ירשא לאו רבי
ועוד איכא למאן דאמר בפ"ק (נעיל ו' א')
דבמנחתה פליגי רבי ורבנן: **לא** טמא מת אלא
אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא משמע דמכנסין
מת חמור טמא מת ונכנס ובפרק בתרא
דעירובין בסופו (ק' ע"ג) אמר רב טובי בר קיסנא
אמר שמואל המכנס טמא שרץ במקדש חיבי
שרץ עצמו פטור שנאמר מזכר ועד נקבה תשלונו
מי שיש לו טהרה במקדש ומת גמי אין לו טהרה
במקדש ושרץ לחרץ ודחתם מיירי במכנס שרץ שלא
נגע בו ושרץ לא מטמא במשא ולהכי נקטו שלא
שרץ ולא נבילה דאם נטמא המכנס תפוס ליה
משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש והכא
ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לאחר שפירש מן
הטומאה אלא אפי' מת עצמו דהויא טומאה
בחיבורין במכנסין דחמירי טפי מטומאה שלא
בחיבורין כדאיתא בפ' דמסכת ע"ז (ק' ע"ג):

ביעיותא מרפאי. תימא לר' דלא בפרק
בתרא דנדה (ק' ע"ג) בגמרא ב"ש
אומרים כל הנשים מתות נדות מ"ט דב"ש אגב
ביעיותא (דמלאבא) דמתא חזיא ובי"ה פליגי
עליה וקא מקשה הוה אלא הא דתניא ב"ש
אומרים כל הנשים מתות זבין קרי כאן במבשר ולא
מתא אונס כל הנשים מתות זבין קרי כאן במבשר ולא
אמרי ביעיותא מרפאי וי"ל ביעיותא דמלאבא לא
מרפאי דלא חזי אלא בשעת הוצאת הנפש:
יש זכות תולה שנה אחת. ירושלמי יש זכות
תולה שנה אחת מנכודנצר לקצת דירין
תרינ עשר יש זכות תולה שתי שנים מאמנן וידי
לשנתים ימים (מנול' כ' ג') יש זכות תולה שלש
שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה
(מנול' א' כ"ג) אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה
עוסק במצות וכל אותן שתי שנים היה עוסק
בתורה: מנחת זכרון כלל מזכרת עון פרט במזומנה
הכי פירש אימא דמנחת זכרון ליכא למלף
זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעוטה דרי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

חוץ מפרשת סוטה. ואפי' בס"ת משום. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: **מאי**
בינייהו. כלומר במאי קמפליגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה.
ל"ת מקדיקין. לר' יעקב לא מקדיקין: **כי הני תנאי**. דאיפליגו במי בנתיבה לשמה: **דאינתיק**.
מכל נשים לשמה של זה **אמר רב נחמן** וכו'. איהו גמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי,
ופריך לאיך גיסא. ואית ליה גמי דרב פפא.
וה"ק איכא למיפרך להאי גיסא ואיכא למיפרך
להאי גיסא: **כתב**. גט לה לגרש את אשתו ונמלך
מלגרשה: **בן עירי**. ששמו בשמו והוא מאותה
העיר: **שמי בשמי** וכו'. ובני עיר אחת אנתו גט
זה ראוי לי. תנודו לי ואגרש בך את אשתי: **פסול**
לזה לגרש בו. ודרשין לה לשמה. דכתיב וכתב
לה ספר כריתות. והכא גמי כתיב ועשה לה
הפסוק: **מני**. הא דהני דכיון ששתתה נבדקה,
ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה
דאי לא אקרבה בירשא לא הוה נבדקה עד
שתתקרב מנחתה דכתיב מנחת עז: **הא אמר אין**
זכות תולה. במתני' (למק' ד' כ"ג): **ר"ע**. דאמר
לעיל (ו' ע"ג) משקרב הקמץ אינה יכולה לחזור
בה. אלמא מקריב לה קדם שתשתה: **במנחת**
לזה. בזה הכות, דהא עזרת נשים וגם שער
נקור לא נתקדשו בקדשת עזרה. והרי הן כשאר
הר הבית: **על כרחיה**. ובמדרב נהי דהי
מתנות. לפנים מן הקלעים מחנה שכניה. והלוי
הנו סביב למשכן העדות (מנול' א') זה מחנה
לזה. והדגלים ג'. פרסאות זה מחנה ישראל
ונשה זהה לוי דאמר עמו: **שמי תפריס** נדה.
אגב ביעיותא דמים הקמרים. והנהיג והוב והנהיג
ובעל קרי אסורים במנחת לזה כדלפון
בפסוקים בפרק אלו דברים (ו' ט"ז): **תפריס צמית**
דאגא שאינה באה פתאום אלא דואגת שמא
יבואו אויבים להרגה צומת את המקור
מלחוציא דם ואפי' בשעת וקטה. וההיא דנהיג
אדאגא איתמר. דקתני הגיע שעת וקטה ולא
בדקה בטמא מפני שארץ בזמנו בא. ר"מ אומר
אם היתה במחנה והגיע שעת וקטה ולא בדקה
טהרה, אם בדקה אחריו כן ומצאנו טהרה.
ולא אמר ארץ בזמנו בא. שחררה מסלקת את
הדמים: **ביעיותא**. הכאה פתאום בגון זו שלא
היתה נדרה עד עכשיו ופתאום היא מפרשת
בצער, וכן באסתר שכתב לה שמועת מרדכי
פתאום: **פרפא**. דקמים, פותח את המקור: **מני**
תני. דקתני יש זכות תולה ג' שנים: **כדי** היתה
העזר. דדריש נקטה ע"י זכות כדי ונדרה ורע.
כשיעור שהעזר נגר במעברת: **הראוי לספר**.
לחיות ולבא ליד ספור שבו של מקום: **ואע"פ**
שאין ראיה. גמורה לדבר דכוח תולה י"ב חדש,
זכר לדבר. ולקמן מפרש אמאי איתר ראיא: **למן**
מלכא פלגי. ישפר עליו וכו'. דנא לא אמר
לנכודנצר כשפתר לו החלום שנתרם נטרם
האנשים ולחיות עם בהמה וחייה. למן מלכא -
אמנם המלך. מלכי ישפר עליו - עצמי חשב
בעצמי להאמין לעצמי. והפך בצדקה פירק.
הטאר ע"י צדקה פדה: **וענין** דכיתין. וענין דכיתין
בזמנית הענינים:

הן

יספר ר"ע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדבר,
זכר לדבר דכתיב "למן מלכא מלכי ישפר עליו וחפך בצדקה פרק וענין דכיתין" **וענין**
הן

זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעוטה דרי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מא' עשייה - מזה העשייה
58 שאמרה התורה בחוקה - שצריך הכחזק למחוק את המגילה לשמה
59 של הסוטה ולא שכתבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
60 שנינו במשנה, אינה מספקת לשנות עד שפניה [ובו].
61 מקשה הגמרא, מאי - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
63 לאחר שתיית פניה מוריקות, רבי שמעון היא, דאמר מקריב את
64 מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קריב מנחתה - שכל זמן
65 שלא קריב המנחה לא כדן לה מא - אין המים בודקים אותה,
66 דכתיב "מנחת זבדן מנחת עין" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
67 נבדקים עונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
69 מוריקות. אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אהאן לרבנן
70 הרי שבאנו לשיטת המים, דא' רבי שמעון, האמר אין זכות תולה
71 במים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
72 אמר רב חסדא, הא - משנתנו מני, רבי עקיבא היא, דאמר,
73 מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
74 המים בודקת מיד, ובזכות - אם תולה לה, סבר לה כרבנן -
75 שאומרים שהזכות תולה לה.
76 שנינו במשנה, והם אומרים הוציאנה וכו' - לאחר ששותה הסוטה
77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
78 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא טמאה העזרה.
79 שואלת הגמרא, מאי טעמא מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
80 לכאורה הסיבה היא, דדילמא מותר, למימרא דמית אסור במחנה
81 ליה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
82 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
83 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה ליה, והתניא, טמא מת מותר
84 ליכנס למחנה ליה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת
85 עצמו, שנאמר, "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", ו'עמו'
86 משמע, במחיצתו. ובמדרב דיו' ג' מחנות, לפנים מן הקלעים, היה
87 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
88 ישראל. ומכך שמשה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה ליה. אם כן קשה, מדוע
90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
91 מתרצת הגמרא, אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,
92 אלא שטמא תפוס נדה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
94 במחנה ליה.
95 שואלת הגמרא, למימרא דבעיותה מרפא - שהפחד מרפה את
96 מקור מדיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אין, דכתיב
97 'ותתחלל המלכה מאד', ואמר רב מהו לשון 'ותתחלל',
98 שפירסה נדה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
99 מקשה הגמרא, והא אמן תנן, הרהר מסלקת דמים - אישה הנתונה
100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פתרא צמית - דאגה
101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה.
104 בעיותה מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
105 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
107 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפית המקור ולראית דם.
108 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
109 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
111 מני מתנינן - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
112 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

1 חזין מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתום מתיר
3 רושם לאחר מחיקתו. רבי יעקב אומר משמו - של רבי מאיר, חזין
4 מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
5 סוטה וסוטה.
6 מבררת הגמרא, מאי בינייהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
7 המחלוקת ביניהם. אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה איכא
8 בינייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני תנאי כי הני
14 תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
16 אחרת. דתניא, אין מגילתה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
17 אינה פשוטה להשקות בה סוטה אחרת. רבי אחי בר יאשיה
18 אומר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו פשוטה להשקות
19 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבביתא
20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
24 תורה, שצריך כתיבה לשמה. סובר כתנא קמא של רב אחי בא
25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
26 סוטה אחרת.
27 אמר רב פפא לדחות, דילמא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
28 לומר עד כאן לא קאמר תנא קמא ה'ם, שלא ניתן להשתמש
29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אלא בין דאיתניק
30 לשום רחל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
31 לשם רחל לא הדרא מינתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
32 שבעולם להיות מיוחדת לשום אף שלא נכתבה כבר לשם רחל.
33 אבל תורה - פרשת סוטה שבתורה, דסתמא כתיבה שנכתבת
34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו ה' נמי דמחיקין
35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
36 אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, דילמא לא היא - אין
37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
38 לא קאמר רבי אחי בר יאשיה ה'ם - שניתן להשתמש במגילת
39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא במגילה, לפי דאיתניק
40 לשום אלוט פועלים שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אבל תורה
41 דלהללמך כתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה ה' נמי
42 דלא מחיקין.
43 מקשה הגמרא, ורבי אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לית ליה -
45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לגרש
46 בו את אשתו ונמלך חזר בו מהגירושין. אם כן, אמר רב עיר, ואמר
47 לו שמי כשקד ושם אשתי בשם אשתך - הרי שם העיר שלי
48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
50 ואגרש בו אני את אשתי. פסול לגרש בו. שצריך שתהא כתיבת
51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שבגי כתיבת גט נאמר,
52 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה', ודרשינן, 'לשמה', אם כן,
53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לשמה'
54 לשמה. מתרצת הגמרא, אמר, ה'ם - גבי גט 'וכתב לה' אמר
55 רחמנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בענין כתיבה לשמה.
56 שואלת הגמרא, ה'ם נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לחשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דבר אחר
דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שבר המצוה שלא
תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
ואין עבירה מכבה תורה - שבר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שנאמר "מים רבים לא יוכלו
לכבות את האהבה" - מים רבים הם משל לעבירות, והאהבה זו
התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שבר התורה.
מכל מקום מבואר בבירייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
להניצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה
בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם
מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוסף,
לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, ומצוה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה, מגינה עליו מן היסורים ומצילה -
ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אגוני מנא - מן היסורים
אצולי לא מצילה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בבירייתא שהמצוה אינה מגינה
אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
תורה בין בעידנה דעסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה מנא ומצילה -
מגינה מן היסורים מצילה מן החטא.
מקשה הגמרא, מתקין לה רבה, אלא מעתה - אם זכות תורה
עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דואג
ואחיתופל שנעשו רשעים, מי לא עסקי בתורה, אם כן אמאי לא
הניגה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאו רשעים
גמורים. אלא אמר רבא חילוק אחר, תורה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה מנא ומצילה - מגינה עליו מיסורים ומצילה
אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אגוני מנא אצולי לא מצילה -
מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
כן מצוה, בין בעידנה דעסיק בה בעידנה דלא עסיק בה, אגוני
מנא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
על הסוטה, אך אצולי לא מצילה - אינה מצילתו מן החטא. ובה
מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
רבנא אמר - מיישב באופן אחר, לעולם הזכות העומדת לסוטה
היא זכות תורה. ודקאמרת - ומה שהקשית שהרי היא אינה
מצוה ועושה. נהי דפקודי לא מפקדא - אמנם היא עצמה אינה
מצווה ללמוד תורה, אך באגרא דמקורין ומתניין בניהו - בשכר
שטורחות להביא את בנין לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
ונמקין להו לנביריהו - וממתינות לבעליהן שיוציאם לעיר אחרת
ללמוד תורה עד דאתי מבי מדרשא - עד שחזורים מבית המדרש,
מי לא פלגאן בחדריהו - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
התורה שלהם, שהוא שבר מצוה ועושה.
הגמרא חזרת למשל המבוא בבירייתא ושואלת, ומאי הנמשל
להגיע לפרשת דרכים שהזכיר התנא. ומשיבה, אמר רבי חסדא,
זה תלמיד חכם ויום מיתה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידי של יצר הרע
להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מי וזמרא
אמר, זה משל לתלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא

הן (תהוי) [תהוי] ארכה לשלוחה - ועל ידי הצדקה, יהא אורך
זמן לשלומך, שלא תמהר לפקוד אותך הרעה. ובתיב, בלא מנא
על נבוכדנצר מלכא לבסוף הגיעו כל הפורעניות על נבוכדנצר,
ובתיב לקצת ירחין תרי עשר - לאחר שנים עשר חודש. הרי
שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו
שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לעולם התנא של
משנתו סובר כשיטת רבי ישמעאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב דאמר ותני - שהקב"ה מאריך
אפו עד ג' פעמים, דבתיב בלא אמר ה' על שלשה פשעי אדם -
הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
שואלת הגמרא, ומאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אף על פי שאין
ראיה לדבר ובר לרב, מדוע אין זו ראיה גמורה. ומשיבה, דלא
שאני עובדי בוכבב כגון נבוכדנצר ואדום דלא מפקדי דינא
עליהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממהר לפרוע מהם
בעולם הזה.
שנינו במשנה, ויש זכות תולה ג' שנים בו.
שואלת הגמרא, זכות דמאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
מוקים לה. אליבא זכות תורה - שהיתה עוסקת בתורה. הא
אינה מצווה ועושה היא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, וכיון
שאינה מצווה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
לה שהמים לא יזיקוה. אלא נאמר שהכוונה היא, לזכות דמצוה
שעשתה, גם על כך קשה, וכי זכות דמצוה מי מנא בולי האי
- האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות והתניא, את זו דרש
רבי מנחם בן יוסי, נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", תלה -
המשיל הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, את המצוה
המשיל בנר, לומר לה מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה -
להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אף מצוה אינה
מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורעניות, ואת התורה המשיל
באור - לומר לה מה אור היום מגין לעולם - מכל הפגעים
הבאים לו בעולם, אף תורה מגינה לעולם - שמצילה אותו מן
החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. ואמר - הפסוק שאחריו
המדבר בענין מעלותיה של התורה, בזה הלכך תנחא אתך
ובשכרך תשומר עלך הקיצות היא תשיחק וגו'. וכך מתפרש
הכתוב, בזה הלכך תנחא אתך - זה העולם הזה - שהתורה
תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל צרות. בשכרך תשמר עליך זו
מיתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, והקיצות
היא תשיחה לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בערך
להגן מפני יסורי הגיהנם. משל לאדם, שהיה מחלף באישון לילה
ואפילה ומתירא מג' דברים, א. מן הקוצים ומן הפתחים -
גומות ומן הפרקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
ומתיה רעה ומן הליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
לילה, ג. ואינו יודע באיזה דרך מחלף - מחמת שאינו בקי מספיק
בשבילי הדרכים. נודמנה לו אבוקה של אור, כיון שמאירה לו
את הדרך העומדת לפניו, ניצל מן הקוצים ומן הפתחים ומן
הפרקנים שהם סכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מי
שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורעניות. אולם ועדיין מתירא
מחיה רעה ומן הליסטים שדרכן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
ואינו יודע באיזה דרך מחלף. בין ששעה עמוד השחר, ניצל
מחיה רעה ומן הליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, ועדיין
אינו יודע באיזה דרך מחלף, עד שהגיע לפרשת דרכים ושם
הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רש"י

תוספות

הן תהיו ארבה לשלוחך שלא יבאו עליך הפורענות. וכן
עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל בגולה והיו צריכין מנות
ומפרנסם, ואף דניאל כשהשיאו עצמו לו זכר נתפון, שראה את ישראל בגולה מתחרין על
הפתחים וכתבי בלא ספא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר. לקצת ירחין תרי עשר.
אלקמא תלה לו זכבות י"ב חרש: לעולם מתני

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא
דאמר וקני. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים, הלכך
היו להו ג' שנים: דלא ספקי דינא עליהו. אין
ממחרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם
בעולם הזה, אלא ממשאל ממחרין לפע
בעה"ז ומקריין אחרים: זכות דפאי. מגינה כל
כה זכות דתורה. שהיה עוסק בתורה: הא לא
ספקא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וקייס
יח ולא את בניתיכם, וכוון דאיהו מצוה אין
שברה גדול במצוה ועושה: היא תשיחך. תלין
בערך את זכותה: פתחים. גמות: נדפנה לו
אבוקה של אור. כן זכה לקדם מצוה נצל
ממקצת פורענות: ועדין מתיירא מתיא רעה ומן
הליסטים. שדרך לילך בלילה פו יפגע בו,
דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו
יער וסאס קו: הגיע עמוד השחר. ואף כאן זכה
לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדין אינו
יודע בו. שקא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו
יצהיר ופורענות: הגיע לפרשת דרכים. ושם
הביר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלל, והכי
מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה
ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קום
לקו, אלקמא מצוה לא מנגא כלי האי: לכבות את
האהבה. זו תורה דכתיב (וי 6) הביאני אל בית
היהוה ודגלו עלי אהבה. וכן סוד: אמר רב יוסף.
לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה
מגינה דקאמר ת"ק ובלקו מן החטא שלא
יתקעו יצהיר קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה.
והיני לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא
מיצהיר שלא יכשילו לחטא: בעידנא דלא
עסיק בה. מתנגמא המצוה ואינו עוסק בה אגוני
מנגא מן הפורענות, אצולי לא מצלא. דקתני
בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מהלך מן
היסורין קאמר, אלא מלטול שבר לעתיד: אמאי
לא תגן עליהו. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם
רשעים גמורים, כלומר אמאי לא תציליהו מן
העבירות: לעולם זכות דתורה. ולא שעוסקת
בתורה, אלא ששוררת בבנה ובבעלה שיעסקה
הסריאן וסתיאן: ששוררות על גביה להביאן
לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה ונמון
לגביריהו. וממנינות לבעליהן שירצאן לעיר
אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מהו
מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו
מצוה, נעמד השחר היינו תורה, אלא פרשת
דרכים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם

ביום מותו, ודע שלא פירש לפרוש מעליו על תורה: ויראת חשא. וכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלל, שהתורה מלמדנו דברי מצוה דברי אסור וממה שהיו צריך לפרוש,
ויראת חטא מונע מלרדוף אחרי יצרו: דסלקא ליה שמעתתא אלקא דהלכתא. וד"ק עלה עמוד השחר נצל מן התורה בו, וכה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא. ועדין אינו יודע באינו
דרך מהלך, אם יזכה שיוסיעהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות כהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר וכה לך נצל מכללם: לאמר אלהים עובד, כן היו אומרים
עליו, אלהים עובד, שבא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו, רדפו ותפסוהו בין אינו מצינו, אין לו זכות שזינלנו, שהעברה בכתה וכוותיה: לא יראה קדי. עברה, ואם יראה ושב מאחריה:
שמעון אחי ענניה. תנא הוא במשנה קמריא דובחים. ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטאי כדי שיתחיל בכותב למודו של שמעון, לך הוא נקרא על שם ענניה אחיו, וכן
ע"י יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפורנס: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמקשר בבסי יומא וקו לסי:

הן תהיו ארבה לשלוחך" וכתבי: "כלא מוא על
נבוכדנצר מלכא" וכתבי "לקצת ירחין תרי עשר".
לעולם ר' ישמעאל, ואשכח קרא דאמר ותני, דכתיב:
"בה אמר ה' על שלשה פשעי אדום". ומאי "אף על
פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר?" דלמא שאני גוים
דלא מפקיד דינא עליהו: ויש זכות תולה ג' שנים
כו: זכות דמאי? אילימא זכות דתורה? הא אינה
מצוה ועושה היא! אלא זכות דמצוה זכות דמצוה
מי מנגא פולי האי? והתניא, את זו דרש ר' מנחם
בר יוסי: "פי גר מצוה ותורה אור" תלה הכתוב את

המצוה בגר, ואת התורה באור. את המצוה בגר לומר לך: מה גר אינה מגינה אלא לפי
שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין
לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אתה" וגו' "בהתהלךך תנחה אתה"
זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליו" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל
לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים
ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נדפנה לו אבוקה של אור נצל מן
הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה
דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר נצל מחיה רעה ומן הליסטים, ועדין אינו יודע באיזה
דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים נצל מכולם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,
בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא.
תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקין לה רבא:
אלא מעתה, דואג ואחיותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הנניה עליהו? אלא אמר
רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי
לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי
לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא
מפקדא, באגרא דמקרין ומתניין בגייהו ונמון להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא
פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן
בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה
שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר
רב יוסף: דרשה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא פי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחיותופל
הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרשו? "ולא יראה כד ערות
דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי" בוז יבואו לו?"
אמר עולא: לא בשמעון אחי ענניה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא בהלל ושבנא. דכי
אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עסקא. לסוף,
אמר ליה: תא נערוב ולפלוזי, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

המצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא.
ותימה מאי האי דקתני בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא
לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן
הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למח תלאה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
הפורענות מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא
מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה:
זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
דהלכתא. תימה ודיאן ניצל מכולן ודלא
לא ניצל מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
ויל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועסק בה
ומהדר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה:
והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
מצוה אגוני מנגא מן הפורענות אפילו בעידנא
דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו נלחין
מן היסורין קאמר אלא מלטול שבר לעתיד לבא
כמו שפרשנו:

למד

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד ב

תוספות

רש"י

בן עזאי אמר דייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא ברא בן עזריה דדריש (תנאין דף ג.)
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה; מטרונה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל וכן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

אשה חבבה אלא בפלך אמר לי הרוקנס בנו
בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבדת
ממני ג' מאות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרפו
ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:

רוצה אשה בקב ותפילות. פ"ח רוצה אשה
שיחא בעלה חמור ויהא מצוי אצל
בכל שבת ללח לא עונתה ולא יביא לה אלא קב
חטים בלבד ולא יהא גמל שהולך בדרך רחוקה
ואינו נוטן לה עונה אלא אחת לשלשים יום
ואע"פ שמביא לה לשכר ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם רב האי המשרה אשתו ע"י
שליש של יפחות לה מקביום חזקין מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מנחות דף טב)
ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ספ סג.)
מוסיפין על כתובתה ג' דירנים בשבת ושער בינוני
הוא ד' סאין שכלע וסלע ד' דירנים נמצאת סאה
בדירנר וג' סאין בג' דירנים שזון י"ח קבין הרי
שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתפילות ועמנו שני קבין מ"ח קבין שפירש
ממנה דקבין אחד מט' ב"ח קבין:

היכי דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מנענע בגדר אמר לכשאחלוץ תפליץ
אצילנו עד כשהוא חולץ תפליץ הוציא זה את
נפשו: **זה** הנותן דיער לעני להשלים לו מאתים
זה. הא דרבי אבדו ויהי דרבי יוחנן ומבריה מוונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושה וכו' גרס
התם חד תלמיד מדר' בון הווי לו מאתים וזה חסר
דינר והוה רבי יליף למוכי עמיה חד לחלת שנים
מעשר מסכני חד זמן עבדן ביה תלמידיו עין
בישא ומלוון ליה אתא בעי מוכי עמיה דין הדוח
ליף א"ל רבי אית לי שיעורא אמר זה מכת
פרושים נגעו ביה רמז לתלמידיו ואעלונת
לקפלין וחסרונתה חד קרט חכה עמיה דין הדוח

יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים זה והוא נושא ונותן בהן היו לא יטול ובגמרא (ירושלמי) היא אמר חמשים דעבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **יתומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מוון הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין מוון האשה כיון דמשועבד לה בעל למוונות בחייו הנכסים בחוקם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הנושא (מנחות קז.) יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי הבעל אבל מוונות בכל יום צריכה למוונות ולא דמו מוונות אשה למדור והוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמשועבד לא משתעבדי למוונות
ואמר' בפ' מציאת האשה (ספ סט.) בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למוונות האי דנקט בנכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מוכין אינש בנכסים משום הפסד מוונות היכא דאיכא נכסים
מרובים רבי פי' בתוספתו דר' יוחנן פליג אהדיא דמסקנן בפרק ב' דיני גזירות (ספ דף קט.) אמר רבי יצחק בן אילעאי שמשיה דדוחיקה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
במותו וגבי נכסים מועטין תנינא התם (קף קק) ובפרק מי שמת (נ"ב דף קל"ט) אמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דוחיקה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאלבא דרבנן: **אבי** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג. רשב"ם פי' ביש נחלץ (נ"ב דף קל"ט) משום דגרם לעבור על דברי הנותן ועירום דאנתו מעשיו והרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מקרי רשע ואף על גב דלכתחלה אסור לעשות כך דלא חמיר איסוריה שהרי השליט הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שהיה נשוי (מנחות דף ק"ט) דאמר אביי נכסי לך ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי האמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא דמדמי מוכר עצמו למשיא ומיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסור לעשות לבתחילה אע"פ דלא נקרא רשע
בדקתין התם אמר לו לראשון לא אבילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' כרשב"ג מכלל דאביי ס"ל כרשב"ג דהכי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שהיה נשוי
(נ"ט סט) בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום לוקח כלום וביש נחלץ (נ"ב דף קל"ט) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יש"ש דף ק"ח) אמר אביי נקטין בעל
בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"פ דפירות דידיה הוי הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחריו ס"ל לאביי דכקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתרצינן אליביה אחריו שאני ופי' רשב"ם דאחריו משמע גוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פי' אחריו ירש פלוני ואף הוא פסק שם כרשב"ג ד"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי דכופסין בפרק החולץ (יבמות דף ל"ט) הכא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקין בר"ל פירק החולץ ובהא דאחריו קיימא לן כרשב"ג דפסקי הלכתא
לקמיה ולא פליג ר"ל ומדאביי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי ההיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איהו אקניה לבנו קטן
כרשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהם שמענין דהלכה כרשב"ג הלכה בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כר"ל דלאו כקנין הגוף דמי והא דהיינו טעמא דאחריו שאני ולא תקשי הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא שריב נמי ההיא דאלו דן ונתפסין (פסחים דף ק"ט) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו בוגרת ויש לומר דעני ורשע לא קא

חשיב:

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

זכויותו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
בא לדון איתו.
רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים וזו
אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יפול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
היה לו מאתים חסר דינך, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלף נותנין
לו באחת, אם כולם נחוצים לו. חרי זה יפול, והרי הוא רשע ערום
שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למבור
בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
יורשים את הנכסים והם זני את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
ניזונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמהכירה
מועילה. דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שקדמו ומכרו
בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
בחזקתן, מה שמכרו מכרו.
אפי' אומר, רשע ערום, זה המשיא עצה למבור בנכסים כרבן
שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
ואחריך לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
שמכר הנכסים לאחר, אף לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
למכורם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
רב יוסף בר חמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכרע
אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
רבי ירמיה אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
לאחרים. עולא אומר, זה

שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את זכו' רבי
אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
בדברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
אימא, כאילו למדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
ערמומית ולעשות דבריה בהצנע.
אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דבתיב "אני חכמה שכנתי
ערכה", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - בין
שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נכנסה עצמו ערמומית.
והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
זנות בהצנע
שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לרבנן יוסי דרבי חנינא. דאמר
רבי יוסי דרבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא בפי
שמעמי עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
שנאמר 'אני חכמה שכנתי ערמה'.
אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא בפי שמשים עצמו
בפי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
שנאמר 'והחכמה מאין תמצא' - החכמה תמצא תמי שמשים
עצמו כ'אין' - כלום.
שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
בקב ופרישות זכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
ותיפלות עצמו - מעדיפה אשה ליוון במזונות מועטים (קב) ושיהיה
בעלה מצוי לה, מתשעת בקבין ופרישות - מליון במזונות מרובים
ובשפע גשמי, ולא היא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
הוא היה אומר חסיד שומה ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
דמי חסיד שומה. משיבה הגמרא, כגון דקא סבקה איתתא
בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
לאיתתא כה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
אותה.
שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
יוחנן, זה הממעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
לצדד לזכותו קודם שיבא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, זכר לדבר יש,
דבתיב לאחר שפטר דינאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
מקום מלכי ישפר עולך - תיטב עצתי בעינך, (וחמיר) (וחמירא)
בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמשש על ידי
שתיתן צדקה, וצדקה בלתי ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
הקרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
ונורעה דע" וזהו הן הוא אומר "דע יעבדנו יספר", מכאן שהזכות
תולה לה כדי זמן פקידת דע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
אומר, אם יש לה זכות תולה לה שלשה עשר חדש. ואף על פי שאין

ישעיה פרק ס יז-כב

יז תחת הנחשת אביא זהב ותחת הכסף אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתך שלום ונגשיר צדקה: יח לא ישמע עוד חמס בארצך עד ושבר בגבולך וקראת ישועה חומתך ושעריך תהלה: יט לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולילה הירח לא יאיר לך והיה לך יהוה לאור עולם ואלהיך לתפארתך: כ לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי יהוה יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבלך: כא ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר (מטעו) מטעי מעשה ידי להתפאר: כב הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יהוה בעתה אחישנה: (ס)

ישעיה פרק סא א-ב

א רוח אדני יהוה עלי יען משח יהוה אתי לבשר עניים שלחני לחפש לגשבריי לב לקרא לשבויים דרור ולאסורים פקח-קוח: ב לקרא שנת-רצון ליהוה ויום נקם לאלהינו לנחם פלא-אבלים:

רש"י

(יז) תחת הנחשת. שנטלו ממך: ושמתי פקדתך שלום. ואשוי פרנסך שלם ושלטוניך בזכו: פקדתך. פקידים שלך, ורבותינו אמרו הפקודות שבאו עליך בגלותך והנוגשים שדחקוך יהיו לך לשלום ולצדקה: (יט) לא יהיה לך עוד. לא תצטרכי לאור השמש: (כ) לא יאסף. לשון אספו נגהם (יואל ב) הכניסו אורם:

(כא) להתפאר. שאהיה מתפאר בם פורונוטי"ר בלע"ז: (כב) בעתה אחישנה. זכו אחישנה לא זכו בעתה: (א) יען משח. אין משיחה זו אלא לי שררה וגדולה: לקרא לשבויים דרור. כלומר לבשר להם בשורת הגאולה: פקח קוח. פקח את מלקוחם ושבים והתירם: (ב) שנת רצון. שנת פיוס וריצוי:

מצודת דוד

(יז) תחת הנחשת. במקום הנחשת שנטלו האומות ממך אביא במקומו זהב וכו': ושמתי פקדתך שלום. ר"ל תחת הפקידים שהיו נותנים עליכם לגבות המס אשים עליך שלום כי לא יבוא עוד בתגר לגבות המס כי אם יבואו לשאול בשלומך: ונגשירך. במקום הנוגשים את הכסף יבואו לעשות עמך צדקה: (יח) לא ישמע וכו'. מן הצר הצורר כי לא יהיה עוד: שוד וכו'. כפל הדבר במ"ש. וקראת. לא תקראי עוד על חומותיך ובשעריך קול מלחמה כי אם תקראי קול ישועה ה' ותהלתו: (יט) לא יהיה לך. ר"ל לא תהיה צריך לאור השמש להאיר לך ביום: ולנוגה. לזריחת הירח לא תצטרך להאיר לך בלילה: והיה לך ה'. אבל אור השכינה יהיה לך לאור עולם ביום ובלילה: לתפארתך. תתפארי בכבוד ה': (כ) לא יבא. לא ישתק עוד שמשך וירחך לא יכניס אורו לבל יאיר לך ר"ל לא תבטל מלכותך וממשלתך: כי ה' וכו'. ר"ל הואיל ומה' בא הממשלה א"כ יהיה לאור עולם ולא תבוטל עוד: ושלמו. יתמו ויגמרו ימי אבלך כי לא תתאבלי עוד: (כא)

מצודת ציון

(יז) פקדתך. מלשון פקיד וממונה: ונגשירך. ענין הלחץ לקחת הכסף כמו נגש את הכסף (מ"ב כ"א): (יח) חמס. עושק וגזל: שוד. מלשון שידה וגזל: תהלה. ענין שבח: (יט) ולנוגה. ענין זהירה וזריחה: (כ) לא יבוא. לא ישקע כמו כי בא השמש (בראשית כח): יאסף. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים יט): ושלמו. ענין גמר: (כא) נצר. ענף כמו ונצר משרשיו יפרה (לעיל יא): מטעי. מלשון נטיעה: (כב) והצעיר. הקטן כמו ורב יעבוד צעיר (בראשית כח): עצום. ענין ריבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (ירמיה טו): בעתה. מלשון עת וזמן: אחישנה. ענין מהירות כמו אחישה מפלט לי (תהלים נח): (א) יען. בעבור: משח. ענין גדולה וכן למשיחו לכורש (לעיל מה): לחבוש. ענין כריכת המטלית על השבר כמו ולנשברת לא חבשתם (יחזקאל לד): דרור. חפשי וחירות כמו וקראתם דרור (ויקרא כח): פקח. ענין פתיחה כמו פקוח אזנים (לעיל מה): קוח. מלשון לקיחה:

ועמד. העם הנשאר כך יהיו כולם צדיקים כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח: לעולם יירשו ארץ. הם ירשו הארץ לעולם ולא יגלו עוד ממנה: נצר מטעי. הענף אשר נטעתי מעשה ידי הוא ויש מה להתפאר בו ר"ל העם אשר בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים: (כב) הקטן. השבט הקטן יתרבה עד אלף פעמים ככה: והצעיר. כפל הדבר במ"ש: אני ה'. אשר היכולת בידי לכן בבוא עת הגאולה אמהר להרבות הקטן לאלף והצעיר לגוי עצום:

(א) רוח וכו'. רוח נבואה מה' היתה עלי ר"ל כל התנחומין שאני אומר לא מלבי המה כ"אם בדבר ה': יען. בעבור כי ה' משח אותי לבשר את העניים ושלחני לעשות תחבושת לנשברי לב ר"ל לנבאות נחמה להמצטערים על איחור הגאולה: לקרוא. לנבאות על שבויי ישראל שיצאו לחפשי: ולאסורים. לנבאות על האסורים בגולה שיפתח מאסרם וילקחו מן הגלות: (ב) לקרוא. לבשר שיבא מה' שנת רצון לישראל עת נקמה מהאומות: לנחם. נקמת האומות יהיה לתנחומין לאבלי ציון על הצער

איוב פרק מא כד-כו

כר אחריו יאיר נתיב יחשב תהום לשיבה: כה אין-על-עפר משלו העשו לבל-יחת: כו את-פלגבה יראה הוא מלך על-פלגני-שחן:

איוב פרק מב א-ג

א וינען איוב את-יהוה ויאמר: ב (ידעת) ידעתי כי-כל תוכל ולא-יבצר ממך מזמה: ג מי זה | מעלים עצה בלי דעת לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממני ולא אדע:

רש"י

מלה כפולה על כל גאווה יראה והוא מלך על כל בני שחן בני גסות הרוח שבראתי בעולמי שאין להם כנגדו ממשלה ושר' והאיך נשאך לבך לשאת ראש לפני להתוכח נגדי כי הנני עושה את כל הנפלאות האלה: (א) (מענה איוב): (ב) ידעתי כי כל תוכל. כי הכל תוכל לעשות כאשר ישר בעיניך: ולא יבצר ממך מזמה. כופל מלתו שאין מזמה ומחשבה נבצרת ונסתרת ממך אשר כל מחשבותיך תוכל לגמור ולמלאות כי בידך כח וגבורה ובידך לעשות כל הטוב בעיניך ומקרא זה דוגמת ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות (בראשית יא): (ג) מי זה מעלים. אשר העלים וכסה עצתו ונפלאותיו של הקב"ה בבלי דעת, ידעתי כי הכל בידך לעשות וע"כ הגדתי קצת מגבורותיו כאשר היו עם לבבי כאשר ידעתי: ולא אבין. אבל לא הבנתי כ"כ כאשר הודעתי כי כמה נפלאות נסתרות ונעלמות ממני אשר אינני יודע:

מצודת ציון

(כד) נתיב. שביל ודרך: תהום. עומק הים: (כה) העשו. כמו העשוי ביו"ד ור"ל אשר עשוי ודוגמתו הבאה ליעקב (בראשית מו) ומשפטו אשר באה: חת. ענין פחד כמו ואל תחת (יהושע א): (כו) בני שחן. אנשי גאווה כמו לא הדריכוהו בני שחן (לעיל כח):

(ב) כל. כמו יכול והוא מל' יכולת ונפלה פ"א הפעל וכן בול הרים (לעיל מ): יבצר. ימנע כמו ועתה לא יבצר מהם (בראשית יא): מזמה. מחשבה ור"ל חכמה כי החכמה היא במחשבה: (ג) נפלאות. מכוסות כמו כי יפלא ממך דבר (דברים יו):

ודומה לו אשר יהיה עשוי לכל יפחד ויחת משום דבר בעולם כאשר הוא לא יחת: (כו) את כל גבוה. עם שהוא במים מתחת לארץ מ"מ רואה הוא את כל הגבוה והחזק אשר על הארץ ועם כי יודע הוא מכל הבריות הנפלאות מ"מ לא יחת ממנו והוא מלך וראש על כל אנשי גאווה כי הוא מתגאה על כל וכאומר הנה השמעתיך פלאי יציר כפי וממנו תשכיל גודל רוממתי (העולה מהמענה ההיא להשיב על תלונתו מדוע מכתו אנושה והוא את הטוב עשה כי ישיב אמרים לומר הנה לצדיק אמיתי יש כח הזרוע כמו לאל למשול במטה ובמעל ובחון נא אם תוכל לענוש חוטאים באמרי פיך אז אודה לך גם אני שצדיק גמור אתה אבל מה בכך שאתה משבח עצמך ואם לא כן הוא כ"א היית צדיק אמיתי הנה לא קצרה ידי מלשלם גמול אף אין מי ימחה בידי ויספר מפלאי שור הבר ומפלאי הליות להכיר מהם גדולת המקום שאין מי יוכל למחות בידו מלשלם גמול ועם כי אין חוב מוטל עליו לשלם גמול כי כבר גמל הטובה טרם עשה המצוה מ"מ עוד ישלם גמול בחסדו וכ"כ היה גומל טוב לאיוב אם היה צדיק בתכלית ובשלמות (רב):

(ב) ידעתי. מאז ידעתי אשר יכול תוכל כל אשר תחפוץ ולא ימנע ממך שום מחשבת חכמה וכן אמר מאז חכם לבב ואמיץ כח (לעיל ט): (ג) מי זה וכו'. ר"ל אולם למה שאמר במענה הראשונה מי זה מחשיך וכו' (לעיל כח) כי מעלים ומחשיך הוא אחד במובנם אלא שאחז' כבוד כאילו אמר לו המקום מי הוא זה אשר מלאו לבו לחשוב שנעלמה ממני עצה נכונה והמחשבה ההיא היא מבלי דעת כי יחשוב שמסרתי הכל ביד המערכה: לכן. ר"ל ע"ז אשיב לכן בעבור הדבר ההוא בעצמה על שהייתי בלי דעת לזה הגדתי אז הסכלות הזה ולא הייתי מבין אז מהשגחתך הנפלאה כי הדברים אשר סיפרתי מגודל השגחתך היו נפלאות ומכוסות ממני ולא ידעתיים מאז וכאומר באמת מבלי דעת אמרתי מה שאמרתי אולם עתה אחר שסיפרתי לי מהשגחתך אודה לך שהאמת הוא כן:

מצודת דוד

(כד) אחריו. כשהוא שט בים ודוחה הוא את מי הים בדרך הלוכו ואחר כי ישוט להלאה יאיר נתיבתו ר"ל הנתיב שהלך בו נראה הוא פנוי ממים כי לרוב רחבו לא במהרה ישובו המים לכסות רוחב הנתיב: יחשוב תהום לשיבה. כי בדרך מהלכו נדחו המים ממקומו ומעט מן המים נשאר מתחת לו ומחשיב הוא את התהום בעיני הרואה לאיש שיבה כי המקום ההוא יהיה לבן כי כשהמים עמוקים נראה חשוך ושחור אבל כשאינם עמוקים נראה לבן א"כ במהלכו ימעיט גובה המים ומחשיב התהום בעיני הרואה לאיש שיבה במראה לבן: (כה) אין על עפר משלו. אין מי על עפר הארץ להיות נמשל

ודומה לו אשר יהיה עשוי לכל יפחד ויחת משום דבר בעולם כאשר הוא לא יחת: (כו) את כל גבוה. עם שהוא במים מתחת לארץ מ"מ רואה הוא את כל הגבוה והחזק אשר על הארץ ועם כי יודע הוא מכל הבריות הנפלאות מ"מ לא יחת ממנו והוא מלך וראש על כל אנשי גאווה כי הוא מתגאה על כל וכאומר הנה השמעתיך פלאי יציר כפי וממנו תשכיל גודל רוממתי (העולה מהמענה ההיא להשיב על תלונתו מדוע מכתו אנושה והוא את הטוב עשה כי ישיב אמרים לומר הנה לצדיק אמיתי יש כח הזרוע כמו לאל למשול במטה ובמעל ובחון נא אם תוכל לענוש חוטאים באמרי פיך אז אודה לך גם אני שצדיק גמור אתה אבל מה בכך שאתה משבח עצמך ואם לא כן הוא כ"א היית צדיק אמיתי הנה לא קצרה ידי מלשלם גמול אף אין מי ימחה בידי ויספר מפלאי שור הבר ומפלאי הליות להכיר מהם גדולת המקום שאין מי יוכל למחות בידו מלשלם גמול ועם כי אין חוב מוטל עליו לשלם גמול כי כבר גמל הטובה טרם עשה המצוה מ"מ עוד ישלם גמול בחסדו וכ"כ היה גומל טוב לאיוב אם היה צדיק בתכלית ובשלמות (רב):

(ב) ידעתי. מאז ידעתי אשר יכול תוכל כל אשר תחפוץ ולא ימנע ממך שום מחשבת חכמה וכן אמר מאז חכם לבב ואמיץ כח (לעיל ט): (ג) מי זה וכו'. ר"ל אולם למה שאמר במענה הראשונה מי זה מחשיך וכו' (לעיל כח) כי מעלים ומחשיך הוא אחד במובנם אלא שאחז' כבוד כאילו אמר לו המקום מי הוא זה אשר מלאו לבו לחשוב שנעלמה ממני עצה נכונה והמחשבה ההיא היא מבלי דעת כי יחשוב שמסרתי הכל ביד המערכה: לכן. ר"ל ע"ז אשיב לכן בעבור הדבר ההוא בעצמה על שהייתי בלי דעת לזה הגדתי אז הסכלות הזה ולא הייתי מבין אז מהשגחתך הנפלאה כי הדברים אשר סיפרתי מגודל השגחתך היו נפלאות ומכוסות ממני ולא ידעתיים מאז וכאומר באמת מבלי דעת אמרתי מה שאמרתי אולם עתה אחר שסיפרתי לי מהשגחתך אודה לך שהאמת הוא כן:

ז האומר: פתיתי את בתו של פלוני – משלם בשלם ופגם על פי עצמו, ואינו משלם קנס. האומר: גנבתי וטבחתי ומכרתי – משלם את הקרן על פי עצמו, ואינו משלם תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה. המית שורי את פלוני, או: שורו של פלוני – הרי זה משלם על פי עצמו; המית שורי עבדו של פלוני – אינו משלם על פי עצמו. זה הפלל: כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו.

פרק רביעי

א נערה שנתפתתה – בשתה ופגמה וקנסה של אביה; והצער בתפוסה. עמדה בדין עד שלא מת האב – הרי הן של אב; מת האב – הרי הן של אחיו; לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב – הרי הן של עצמה. עמדה בדין עד שלא בגרה – הרי הן של אב; מת האב – הרי הן של אחיו; לא הספיקה לעמוד בדין עד

פירוש ברטנורא

על פי עצמו, אלא אפילו האומר פתיתי, דפנים לה טפי שלעו של מפותה גדול וסד"א דלא מהימנינן ליה להחזיק חלעו, קמ"ל דניחא לה לדירה להחזיק חלעו כדי להשתכר הממון: ואינו משלם קנס. דמודה בקנס פטור, דאמר קרא (שמות כ"ב) אשר ירשיעון אלהים, פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר. משלם על פי עצמו, דקסבר כופרא ממוןא: עבדו של פלוני. והריני חייב שלשים סלע, פטור, דקנס ננהו, שאפילו אינו שוה סלע נותן שלשים:

ד א נערה. והצער בתפוסה. והצער נמי לאביה באנוסה: מת האב. משעמדה בדין בנערותה, בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה, הרי הן של אחיו, דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב: לא הספיקה לעמוד בדין וכו'. כיון דלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו: רבי שמעון אומר. אע"פ שעמד בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לדירה, דכתיב (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף, לא זכתה תורה לאב אלא משעת

משניות מבוארות – קהתי

וחמישה, או בשור שהמית עבד, שאפילו העבד אינו שווה סלע, בעל השור חייב לשלם שלשים סלעים, וכן באונס ובמפתה ובמוציא שם רע, אינו משלם על פי עצמו – שקנס הוא, והמודה בקנס פטור.

בגמרא מבואר, שהוא הדין במשלם פחות ממה שהזיק, כגון חצי נזק של שור תם, שקנס הוא ואינו משלם על פי עצמו, אלא הואיל ויש חצי נזק צרורות (הבהמה שהיתה מהלכת, והיו צרורות מנתזין מתחת רגליה, ושברו כלית, שבעל הבהמה משלם חצי נזק), שהלכת היא מפי הקבלה, שממון הוא, לפיכך נקטה המשנה "כל המשלם יתיר על מה שהזיק".

באור משנה א

משנתנו דנה בזכויותיו של האב בתשלומי אונס ומפתה.

נערה שנתפתתה, בשתה ופגמה וקנסה של אביה – דמי בושת ופגם וקנס שהמפתה משלם, כמו ששנינו לעיל (ג, ד), של אביה הם; והצער בתפוסה – באנוסה; מלבד בושת ופגם וקנס גם תשלומי צער שהאונס משלם הם של אביה ("בתפוסה" על פי לשון הכתוב: "ותפשה ושכב עמה" – רש"י), עמדה בדין – עם המפתה או עם האונס לתבוע את תשלומיה, עד שלא מת האב – קודם שמת האב, הרי הן של אב – כל התשלומים הם של אביה; מת האב – משעמדה בדין בנערותה, הרי הן של אחיו – הואיל ועמדה בדין בחיי האב, זכה האב בתשלומים, ואלה עוברים אחרי מותו בירושה לבניו, שהם אחיה. לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב, הרי הן של עצמה – שקודם שעמדה בדין לא זכה האב בתשלומים, ואין הם ממנוניו שירישם לבניו. ובגמרא למדים ממה שנאמר (ויקרא כה, טו): "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם" – אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם; מגיז, שאין אדם מוריש זכות בתו (וזכות שזיכתה לו תורה בבתו) לבנו. ברם, יש מפרשים, שדין זה אינו אלא בקנס, אבל בושת ופגם שממון הם, זכה בהם האב אפילו קודם שעמדה בדין, והוא מורישם לבניו (רש"י עפ"י המאירי והרמב"ם; ועיין "חוטפות יוס טוב"). עמדה בדין – עם המפתה או עם האונס, בחיי אביה, עד שלא בגרה – קודם שבגרה, הרי הן של אב – התשלומים לאביה הם; מת האב – לאחר שעמדה בדין, הרי הן של אחיו – כמו שבארנו לעיל, שכבר זכה האב בתשלומים, והם עוברים בירושה לבניו. לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה – וכן אם נישאה קודם שעמדה בדין, הרי הן של עצמה – הואיל ובגרה (או נישאה) קודם שעמדה בדין, הרי יצאה מרשות אביה, ולכן התשלומים שלה הם. רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב – אף על פי שעמדה בדין בחיי אביה, מכל

יוס ראשון

באור משנה ט

היסוד ההלכתי של משנתנו הוא הכלל: "מודה בקנס פטור".

האומר – הבא לבית הדין ואומר: פתיתי את בתו של פלוני – והרי הוא נאמן, אף על פי שהוא פוגם אותה, ואין צורך לומר באומר "אנסתי את בתו של פלוני", שאינו פוגם אותה כל כך, שהוא נאמן (גמרא), משלם בשלם ופגם על פי עצמו – מחייבים אותו על פי עדות עצמו, שהודה שפיתה אותה, לשלם דמי בושת ופגם, לפי תשלומי ממון הם ולא קנס, ואינו משלם קנס – ואין מחייבים אותו לשלם את הקנס "חמישים כסף", שהמודה בקנס פטור מלשלם. דין זה למדים ממה שנאמר (שמות כב, ח): "אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו", ודרשו חכמים: "אשר ירשיעון אלהים" – פרט למרשיע את עצמו (גמרא בבא קמא טד, ב). האומר: גנבתי וטבחתי ומכרתי – כתוב בתורה (שמות כא, לו): "כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השנה", וכבר הבאנו לעיל את הפסוק "אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו". הבא ללמדנו, שהגנב משלם בגניבת כל דבר תשלומי כפל, והוא הדין בגניבת שור או שה בזמן שלא טבח ולא מכרו. והרי תשלומים אלו – תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמישה – תשלומי קנס הם; לפיכך, גנב הבא לבית דין ואומר: גנבתי וטבחתי ומכרתי – שור או שה, משלם את הקרן על פי עצמו – מחייבים אותו לשלם, על סמך הודאת עצמו, את הקרן בלבד, היינו שווייה של הבהמה, שאין הקרן קנס אלא תשלומי ממון, ואינו משלם תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה – שתשלומי קנס הם, והמודה בקנס פטור. האומר: המית שורי – המועד, את פלוני – ואני חייב כופר, כמו שכתוב בשור מועד שהמית איש או אשה (שמות כא, לו): "אם כופר יודעת עליה, ונתן פדיון נפשו ככל אשר יודעת עליה", אלא האומר: המית שורי המועד את שורו של פלוני – ואני חייב בתשלומי נזק, כמו שכתוב (שמות כא, לו): "שלם ישלם שור תחת השור". הרי זה משלם על פי עצמו – שתשלום כופר ותשלומי נזק של שור מועד אינם קנס אלא תשלומי ממון. אבל האומר: המית שורי עבדו של פלוני – שעל כך נאמר בתורה (שמות כא, לב): "כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו", אינו משלם על פי עצמו – כיון שהודה בעצמו אינו חייב לשלם, לפי שתשלום "שלשים שקלים" אינו ממון אלא קנס. זה הפלל – בענין קנס: כל המשלם יתר על מה שהזיק – כתשלומי כפל ותשלומי ארבעה

שְׁבִיגָה – הרי הן של עצמה. רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב – הרי הן של עצמה. מעשה ידיה ומציאתה, אף על פי שלא גבתה, מת האב – הרי הן של אחין.
ב המאָרס את בתו, וגרשה; ארסה, ונתארמלה – בתבתה שלו. השיאה, וגרשה; השיאה, ונתארמלה – בתבתה שלה. רבי יהודה אומר: הראשונה של אב. אמרו לו: משהשיאה – אין לאביה רשות בה.
ג הגיורת שנתגיירה בתה עמה, וזנתה – הרי זו בחנק. אין לה לא פתח בית האב, ולא מאה סלע. היתה הורתה שלא בקדשה ולדתה בקדשה – הרי זו בסקילה. אין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע. היתה

פירוש ברטנורא

נתינה. ואין הלכה כרבי שמעון: מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה, אף על פי שלא גבתה, כגון שכר פעולה; ומציאתה. כגמרא פריך, מציאתה ממאן נביא. ומשני, הכי קאמר, מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה, כלומר שאין האחים זוכים במה שמצאה הבת לאחר מיתת האב, כך מעשה ידיה בחיי האב לאב, וזכו בהן האחים אף על פי שלא גבתה שכר פעולתה. אבל מעשה ידיה שלאחר מיתת האב לעצמה, ואין לאחין זכות במעשי ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב:

ב כתובתה של אב. כתובתה שהיא גובה משני אירוסין הללו. וקסבר יש כתובה לארוסה. וכימי נערות וקמנות קאמר: כתובתה שלה. המשהשיאה פקע רשותו, ובתר גוביינא אולינן, וגוביינא בתר הכי הוא. ולא אולינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תהיו דאבי: **הראשונה של אב**. דקסבר ר' יהודה בתר כתיבה אולינן, והואיל וכתובה ראשונה נכתבה לפי הנשואין בעוד שהבת ברשות האב, הוא דאב. ואין הלכה כר' יהודה: **ג וזנתה**. מן האירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. ואפילו נתגיירה פחותה מכת ג' שנים דבחוזה בתולה היא. דכי כתיבא סקילה בנערה מאורסה בבת ישראל כתיב, דכתיב (דברים כ"ב) כי עשתה נבלה בישראל: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן. דכולה פרשה בישראל כתיבא: ולדיתה בקדושה הרי זו בסקילה. דאמר קרא (שם) וסקלוה באבנים ומתה, שאין צריך לומר ומתה אלא לרבות הורתה שלא בקדושה. ומיהו לקנס לא מרבינן לה, דלמיתה נתרביית

משניות מבוארות – קהתי

האב, שלדעת רבי יהודה הולכים אחר כתיבת הכתובה. **אָמְרוּ לוֹ** – חכמים לרבי יהודה: **מִשְׁהִשְׂיָאָהּ**, **אֵין לְאִבֶּיהָ רְשׁוּת בָּהּ** – אין הולכים אחר כתיבת הכתובה אלא אחר גבייתה, והרי בשעת גביית הכתובה כבר יצאה מרשות האב, שמשינאה אין לאביה רשות בה, ולכן אם נתגרשה או נתאלמנה מן הנשואין, כתובתה שלה היא. והלכה כחכמים.

בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "המאָרס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה", וכן "השיאה וגירשה. השיאה ונתארמלה" (פעם "וגירשה" ופעם "ונתארמלה"), ולא נקטה "ונתארמלה" בשתי הפעמים, לפי שלא רצתה המשנה לנקוט דרך פירענות; ובא התנא ללמדנו דרך אגב שסתם משנתנו כרבי, הסוכר: "נישאת לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תינשא", שבשתי פעמים מוחזקת היא לקטלנית (ברייטא כיכמות סד, כ). מטעם זה לא נקטה גירשה המשנה בשתי הפעמים "וגירשה", כדי שתהא נשמעת ממנה ההלכה של רבי (ענין "ותוספות יום טוב"; "תפארת ישראל").

באור משנה ג

בפרשת מוציא שם רע כתוב (דברים כב, יט-כא): "וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה, כי הוציא שם רע על בתולת ישראל... ואם אמת היה הדבר הוזה (פירוש: שבאו עדים והעידו שזינתה לאחר האירוסין)... והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלوه אנשי עירה באבנים ומתה, כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה". – משנתנו באה ללמד, שדין מוציא שם רע ודין סקילה לנערה מאורסה שזינתה אינם אלא כ"בתולת ישראל", כמו שכתוב בפרשה, אבל לא בגיורת, אפילו היא בחזקת בתולה. **הַגִּיּוֹרָת שֶׁנִּתְגִּיֶּרָה בִּתְּהָ עִמָּה** – ואפילו נתגיירה בתה כשהיתה פחותה מכת שלש שנים, שהיא בחזקת בתולה, **וְזָנְתָה** – הבת כשהיתה נערה מאורסה, **הִרִי זֹו בַּחֲנֻקָּה** – ולא בסקילה, שלא נאמר סקילה בנערה מאורסה אלא בבית ישראל, שכתוב: "כי עשתה נבלה בישראל". **אֵין לָהּ לֹא פֶתַח בֵּית הָאָב** – אין צריכים להוציאה אל פתח בית אביה להרגה, כדן נערה המאורסה, **וְלֹא מֵאָה סָלַע** – ואין בעלה חייב לשלם קנס "מאה כסף", אם הוציא עליה שם רע, שדין זה לא נאמר אלא ב"בתולת ישראל" כמו שהבאנו לעיל. **הִיְתָה הוֹרְתָה שְׁלֹא בְקֶדְשָׁה וְלִדְתָה בְקֶדְשָׁה** – שהרחת אותה אמה קודם שנתגיירה וילדה אותה לאחר שנתגיירה, **הִרִי זֹו בַּסְּקִילָה** – כשזינתה בהיותה נערה מאורסה, שנאמר: "וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה", ודרשו חכמים, שהואיל ואין הכתוב צריך לומר "ומתה", הרי חיבה זו באה לרבות "הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה", שאף היא בסקילה. ברם, למיתה בלבד נתרבתה, אבל בשאר הדברים אין דינה כבת ישראל: **אֵין לָהּ לֹא פֶתַח בֵּית הָאָב וְלֹא מֵאָה סָלַע** –

מקום אם מת אביה קודם שהספיקה לגבות את התשלומים, **הִרִי הֵן שְׁלֵ עֲצָמָה** – רבי שמעון סובר, שאף על פי שעמדה בדין מכל מקום אין האב זוכה בתשלומים להורישם לבניו אלא משהגיעו לידו, שנאמר בפרשת האונס (דברים כב, כט): "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף" – לא זיכתה התורה לאב אלא משעת נתינה. ואין הלכה כרבי שמעון. **מִעֲשֵׂה יְדֶיהָ** – שעשתה הנערה בחיי אביה, **וּמִצִּיאתָהּ** – אם מצאה מציאה בחיי האב, **אָף עַל פִּי שְׁלֹא גָבְתָה** – כלומר שעדיין לא גבתה את השכר בעד מעשה ידיה, הרי זה כבר ממון של אביה, ולכן **מֵת הָאָב, הִרִי הֵן שְׁלֵ אַחֲיוֹן** – שהואיל וזוכה האב בממון זה, הרי הוא מורישו לבניו. בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "ומציאתה", אף על פי שאין ענין של גבייה במציאה, כדי להשמיענו, שמעשה ידיה כמציאתה, מה מציאתה: בחיי האב – לאב, לאחר מיתת האב – לעצמה, כלומר שאין האחים זוכים במה שמצאה הבת לאחר מיתת האב, אף מעשה ידיה: בחיי האב – לאב, לאחר מיתת האב – לעצמה, שאין לאחים זכות במעשה ידי הבת שעושה לאחר מיתת האב (כתובות מג, א).

יום שני

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה דרון בזכויותיו של האב בביתו שטרם בגרה, והיא באה ללמד, שהאב זוכה בכתובתה, אם נתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין, מה שאין כן אם נתגרשה או נתאלמנה מן הנשואין. ואמנם, כפי שבארנו במקומות אחרים, כותבים את ה"כתובה" בשעת הנשואין, אבל משנתנו עוסקת בכגון שכתב לה הארוס כתובה בשעת האירוסין (ה"ר). ולכן אף אם נתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין, מקבלת היא את כתובתה. ויש מפרשים, שהתנא של משנתנו סובר: יש כתובה לאורסה (ר"ש; ברטנורא).

הַמֵּאָרְס אֶת בִּתּוֹ – כשהיא נערה או קטנה, **וְגִרְשָׁה** – הארוס; והוא הדין לנתאלמנה: **אָרְסָה** – אביה לאחר, **וְנִתְאַרְמְלָה** – ונתאלמנה מן הארוס השני; והוא הדין לנתגרשה, **כְּתֻבָּתָהּ** – כסף הכתובה משני אירוסין אלו, **שְׁלֹו** – של אביה הוא, לפי שעדיין לא יצאה מרשותו. **הִשְׂיָאָהּ** – אבל אם השיא האב את בתו, **וְגִרְשָׁה** – בעלה, **הִשְׂיָאָהּ** – לאחר, **וְנִתְאַרְמְלָהּ** – ונתאלמנה מבעלה השני, **כְּתֻבָּתָהּ שְׁלָהּ** – אפילו כתובתה מבעלה הראשון, שנכתבה בזמן שהיתה עדיין ברשות אביה, שלה היא, שמשהשיאה פקעה רשות האב מעליה. **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: הָרִאשׁוֹנָה שְׁלֵ אָב** – הכתובה הראשונה שנכתבה לפני הנשואין בעודה ברשות אביה, הרי היא של

הִוֵּרְתָּהּ וְלִדְתָּהּ בְּקֶדְשָׁהּ – הָרִי הִיא כֶּבֶת יִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר. יֵשׁ לָהּ אָב וְאִין לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב; יֵשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב וְאִין לָהּ אָב – הָרִי זֶה בִּסְקִילָה; לֹא נֶאֱמַר: "פֶּתַח בֵּית־אֲבִיהָ" (דברים כב, כא) אֲלֵא לְמַצּוֹה. דְּהָאב זָכָאי בְּבִתּוֹ בְּקִדּוּשֶׁיהָ בְּכֶסֶף, בְּשֹׁטֶר וּבִבְיָאָה; וְזָכָאי בְּמַצִּיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפֶרֶת נְדָרֶיהָ; וּמִקְבַּל אֶת גִּטָּה; וְאִינוּ אוֹכֵל פְּרוֹת בְּחִיָּהּ. נִשְׁאֵת – יִתֵּר עָלֶיהָ הַבֶּעַל שְׂאוֹכֵל פְּרוֹת בְּחִיָּהּ; וְחַיִּב בְּמִזְנוּנוֹתֶיהָ, בְּפִרְקוֹנָהּ וּבִקְבוּרָתָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ עָנִי שְׂבִישְׂרָאֵל לֹא יַפְחֵת מִשְׁנֵי חֲלִילִים וּמִקּוֹנָתָהּ.

פירוש ברטנורא

ולא לקנס: יש לה אב. בישראלית קמיורי: ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לאב בית:

ד האב זכאי בביתו. בקטנותה ובנערותה: בקדושה בכסף. שכסף קדושה שלו, דכתיב באמה העבריה (שמות כ"א) ויצאה חנם אין כסף, ודרשין, אין כסף לאדון זה, כלומר לאדון שקנאה שיצאה מאתו חנם בסימני נערות, אבל יש כסף לאדון אחר, ומנו אב, שכסף קדושה שלו אפילו כשהוא נערה עד שתבגר: בשטר ובביאה. שמקבל שטר קדושין עליה ומוסרה לביאה לשם קדושין למו שירצה, דכתיב והיות, אתקוש היות להדר, מה כסף שהוא אחד מן ההיות, ברשות אביה, אף קדושי שטר וביאה ברשות אביה: במציאתה. משום אביה: דכתיב (שמות כ"א) וכי ימכור איש את בתו לאמה, מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה: ובהפרת נדריה. דכתיב (במדר ל) בנעוריה בית אביה: ומקבל גיטה. דכתיב (דברים כ"ד) ויצאה והיות, אתקש יציאה להיה, כשם שהאב מקבל קדושה בקטנותה ובנערותה, כך מקבל גיטה: ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה, אין אביה אוכל פירותיהן בחייה, א"כ מתה והוא יורשה: יתר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השניים למעלה שהאב זכאי בביתו, ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה משנישאת לו: ובפרקונה. אם נשבת חייב לפדותה: בקבורתה. שחכמים תקנו קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה אם מתה: משני חלילים. להספד:

משניות מבוארות – קהתי

בבבלי: כל שבח נעורים לאביה. אבל משתיבגר אין לאביה רשות בה ואין לו דין עליה כלל: ומקבל את גיטה. – אם נתגרשה מן האירוסין, בעודה נערה, אביה מקבל את גיטה. בגמרא למדים זה ממה שנאמר (דברים כד, א): "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר" – מקיש יציאה להווייה, כשם שהאב זכאי לקבל קידושה של בתו עד שתיבגר, כך זכאי הוא לקבל את גיטה מן הארוס. אבל משבגרה או משנישאה שוב אין לאביה רשות בה: ואינו אוכל פירות בחייה – אם נפלו לה נכסים בירושה מבית אבי אמה, אין אביה אוכל פירותיהם בחייה; אבל אם מתה, אביה יורשה. נשאת – אם נישאה, זוכה הבעל בזכויות שהיו לאב, היינו במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ועוד יתר עליו הבעל – יש לבעל זכות יתירה על האב, שְׂאוֹכֵל פְּרוֹת בְּחִיָּהּ – שהוא אוכל את הפירות מהנכסים שנפלו לה בירושה לאחר הנישואין: וְחַיִּב – הבעל, בְּמִזְנוּנוֹתֶיהָ – לתת מזונות (וכן בגדים ודירה) לאשתו, בְּפִרְקוֹנָהּ – בפדינה, שאם נשבתה חייב הבעל לפדותה, וּבִקְבוּרָתָהּ – אם מתה חייב הבעל בקבורתה. בגמרא מובאת ברייתא: "תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה, ופרקונה תחת פירות (שאוכל מנכסיה שנפלו לה בירושה לאחר הנישואין). ובקבורתה תחת כתובתה (היינו תחת הנדוניה שהכניסה לו, שהיא כתובה בשטר הכתובה, והוא יורש – רש"י)." רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ עָנִי שְׂבִישְׂרָאֵל לֹא יַפְחֵת מִשְׁנֵי חֲלִילִים וּמִקּוֹנָתָהּ – נוהגים היו בימים לשכור להספד המתים ספדים וחלילים ומקוננות, וסובר רבי יהודה, שאפילו עני שבישראל צריך לשכור לכל הפחות שני חלילים ומקוננת אחת להספד אשתו, שבכלל צרכי הקבורה הוא. בגמרא מבואר, שאם דרך בני משפחתה להספיד בחלילים ובמקוננות, אף על פי שאין דרך בני משפחתו בכך, אף תנא קמא סובר שחייב לעשות כן כמשפחתה, לפי שעולה עמו ואינה יורדת עמו, כלומר שאפילו לאחר מיתה אינה יורדת עמו. אלא שבמשנתנו מדובר בכגון שדרך בני משפחתו בכך ולא דרך בני משפחתה, שתנא קמא סובר: דווקא מחיים אנו אומרים שעולה עמו, אבל לא לאחר מיתה. ורבי יהודה סובר: אפילו לאחר מיתה עולה עמו. ומכל מקום אף לדעת רבי יהודה דיה שלא לפחות לה משני חלילין ומקוננת.

בארנו את הרישא של משנתנו – "האב זכאי בקדושה בכסף בשטר ובביאה" – לפי רש"י, וכן מפרש הרב מברטנורא. ויש מפרשים: האב זכאי בקדושה – שזכאי הוא לקדש את בתו כשהיא קטנה או נערה באחת משל הדרכים שהאשה נקנית בהן, כמבואר במסכת קידושין (א, א), והיינו בנסף – שאביה מקבל מן המאסר, או בשטר – שכתוב המאסר לאביה על הגייר: בתן מקודשת לי, והאב מקבל ממנו את השטר ומקנה לו את בתו, או בביאה – שיכול האב למסור למאסר את בתו לבוא עליה לשם נישואין (תוספות ר"ד). ויש מפרשים

כמו שבארנו לעיל. הִתֵּיתָ הִוֵּרְתָּהּ וְלִדְתָּהּ בְּקֶדְשָׁהּ – שאף ההריון היה לאחר שנתגיירה האם, הָרִי הִיא כֶּבֶת יִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר – האמור בפרשת מוציא שם רע. יֵשׁ לָהּ אָב וְאִין לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב – בת ישראל שיש לה אב, אבל אין לה פתח בית האב, כגון שאין לאביה בית; או יֵשׁ לָהּ פֶּתַח בֵּית אָב וְאִין לָהּ אָב – שאביה מת, ונמצא שאין אפשרות לקיים בה "והוציאה את הנערה אל פתח בית אביה", מכל מקום הָרִי זֶה בִּסְקִילָה – כשיזנתה בהיותה נערה מאורסה; לֹא נֶאֱמַר: "פֶּתַח בֵּית־אֲבִיהָ" אֲלֵא לְמַצּוֹה – שמצוה להוציאה אל פתח בית אביה, אבל אם אין אפשרות לקיים מצוה זו, אין זה מעכב את עונש הסקילה.

יו"ט ש"י

באור משנה ד

משנתנו ממשיכה בפירוט זכויותיו של האב בביתו עד שתיבגר או עד שתישא; ומזכויות האב עוברת המשנה כסיפא לזכויות הבעל באשתו, וכן לענין חובותיו של הבעל לאשתו.

הָאֵב זָכָאי בְּבִתּוֹ – כשהיא קטנה או נערה, בְּקִדּוּשֶׁיהָ בְּכֶסֶף – שכסף קידושה שלו; בְּשֹׁטֶר – שהאב מקבל שטר קידושין על בתו והיא מקודשת; וּבִבְיָאָה – שרשאי האב למסור את בתו לאיש שיקדש אותה בביאה; וְזָכָאי – האב, בְּמַצִּיאָתָהּ – במציאה שבתו מצאה; בגמרא מבואר הטעם: משום איבה, שלא יימנע מלפרנסה; וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ – בגמרא למדים זה ממה שנאמר באמה העבריה (שמות כא, ז): "וכי ימכור איש את בתו לאמה" – מה אמה מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה. ואף על פי שהכתוב מדבר בקטנה, שהרי נערה אין האב יכול למכרה לאמה (כמו שהזכרנו לעיל ג, ח), מכל מקום הואיל ודורשים מתיבת "לאמה" (שמיתרת היא) להקיש בת לאמה, כמו שהבאנו לעיל, הרי אין צורך בהיקש זה לקטנה, שאם רשאי אביה למכרה, הרי ודאי הוא שמעשה ידיה שלו, אלא ההיקש בא למלמד על נערה, שאף על פי שאין אביה רשאי למכרה, מכל מקום מעשה ידיה שלו; וּבַהֲפֶרֶת נְדָרֶיהָ – שאם נדרה, זכאי אביה להפר את נדריה ביום שמעו, כמפורש בתורה (מנבדב, ל, ו): "ואם הניא אביה אותה ביום שמעו, כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום"; ובגמרא למדים זה ממה שנאמר (שם שם, יז): "בנעוריה בית אביה", ומפרש רש"י: בנעוריה ברשות אביה היא, כלומר שמפסוק זה למדים שכשהיא נערה זכאי אביה בהפרת נדריה. ויש דורשים פסוק זה על כל זכויות האב בביתו: "בנעוריה בית אביה" – כל שבח נעורים לאביה. וכן כותב הרמב"ם בפירושו למשנתנו: "אלו העניינים שהאב זכאי בהם כל זמן שבתו נערה, לפי שנאמר: "בנעוריה בית אביה", ובא

ה לעולם היא ברשות האב, עד שתפגם לרשות הפעל לנשואין. מסר האב לשלוחי הפעל – הרי היא ברשות הפעל. הלך האב עם שלוחי הפעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הפעל – הרי היא ברשות האב. מסרו שלוחי האב לשלוחי הפעל – הרי היא ברשות הפעל.

ו' האב אינז' ח'יב במוזנות בתו. זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה, לפני חכמים בפרס ביבנה: "הבנים יירשו והבנות יזנו" — מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת האב, אף הבנות אינן נזונות אלא לאחר מיתת אביהן.

פירוש ברטנורא

ה לעולם היא ברשות האב. אם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת בתרומה, ואפילו הגיע הזמן שקבעו לנשואין ולא נישאת שהבעל חיב במזונותיה אינה אוכלת בתרומה: **עד שתכנס לחופה.** לשם נישואין, שתהא מסורה לרשות הבעל: **מסרו שלוחי האב.** שפגעו שלוחי האב בשלוחי הבעל ומסרוה להם:

וְהָאֵל אֵינוֹ חַיִּיב בַּמַּזְנוּנוֹת בְּתוֹ. בחייו. דאילו לאחר מיתת ניוזנות הבנות מנכסיו מתנאי כתובת. ובתו לאו דוקא, ד"ה"ה בנו, שאין האב חייב לזון לא בנו ולא בנותיו כשהם קטנים, אלא אם הוא גברא דאמיד, כלומר שהוא איש עשיר, בית דין נוטלים ממנו בעל כרחו כדרך שכופין כל שאר בני העיר על הצדקה ומפרנסים בה בניו ובנותיו הקטנים, והם אינו גברא דאמיד ב"ד מחרפים אותו ומודיעים אותו שאכזריות היא לו אם לא יפרנס את בניו, ושהוא פחות מן החיות המכריזות על מרחמין על בניהם, אבל אין יכולין לכופו על זה, בין שהם קטנים וזכרים כן נקבות. ודוקא שהבנים קטנים, אבל קטני קטנים והם שפחות מבני שש, ב"ד סופין את האב מוציאים מידו בעל כרחו כדי לפרנס בין קטני קטנים, אב זכרים ואחד קטנת: **בכרם.** על שם שהיו יושבים שדות שורות בכרם: **הבנים יורשו והבנות זיונו.** מתנאי כתובת, שהבנים זכרים ירשו כתובת אבן והבנות קטנות זיונו מנכסיו: **מה הבנים.** זכרים: **אין יורשין.** כתובת אמרן אלא לאחר מיתת אביהן: **כך הבנות אינן נזונות.** מנכסי האב מכח תנאי כתובת אלא לאחר מיתת אביהן:

משניות מבוארות – קהתי

בכפגשם את שליחי הבעל, מסרו להם את הבת, הַרְי היא בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל – כמו שבארנו לעיל.

יוסף רביעי

באור משנה ו

כהמשך למשניות הקודמות, העוסקות בזכויות האב בביתו, וזה משנתנו במוזנות הבת, והיא באה להשמיענו, שאמנם לאחר מיתת האב, ידנה הבת להיות יתומה חסייט על יסוד תנאי הכתובה, אבל בעודו בחיים אין הוא חייב במוזנותה, שאין מאדם ממוזנותיהם של בניו ובנותיו, שהם למעלה מבני שש, אלא משום מצות צדקה. והרי מה שכותב הרמב"ם (על פי הגמרא): "כשם שאדם חייב במוזנות אשתו, כך הוא חייב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים, עד שיהיו בני שש שנים. מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו כתקנת כחמים. וצא לו רצה, גורעין בו, ומכלמין אותו, ופוצרין בו, ואם לא רצה, מרחיקין עליו בצבור, ואומרים: פלוני אכזרי הוא, ואין רוצה לזון בניו, והרי פחות הוא מעוף משם, שהוא זן את אפרותיו ואין כופין אותו לזונם אחר שש, כמה דברים אמורים: כאיש שאינו אמוד, ואין ידוע אם ראו יצתה המספקת לתן, אבל אם היה אמוד, שיש לו ממוק הראוי ליתן ממנו צדקה המספקת לתן, מוציאין ממנו בעל כורחו משום צדקה, וזנין אותו עד שיגדלו" (הל' אישות יב, ד-ט).

הָאֵב אֵינוֹ חֵיב בַּמְזוֹנוֹת בָּתוֹ – אין כופים אותו לת מזונות לבתו. **זֶה מִדְּרַשׁ** – המובא להלן, **דְּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה** – ביום שמיניהו נשיא הסנהדרין, **לִפְנֵי חֲכָמִים בְּכֶרֶם בִּינְהָ** – בבית המדרש הגדול שביננה, שהיה נקרא "כרם" על שם שהחכמים היו יושבים בו שורות שורות ככרם: **הַבְּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִזְוֹנוּ** – שתי תקנות הן בתנאי הכתובה: א. הבנים יירשו כתובת אמם, כמו שנשנה להלן (משנה י'); ב. הבנות יזונו מנכסי האב עד שיתארסו, כמו שנשנה להלן (משנה יא), ודרש רבי אלעזר בן עזריה, שלמדים תקנה אחת מחברתה: **מָה הַבְּנִים אֵינָן יוֹרְשִׁין** – כתובת אמם, **אֲלֵא לְאַחֵר מִיתַת הָאֵב** – שאין דין ירושה לבנים אלא לאחר מיתת אביהם, **אֲפֹה הַבָּנוֹת אֵינָן יִזְוֹנוֹת** – מנכסי האב מכוח תנאי הכתובה, **אֲלֵא לְאַחֵר מִיתַת אֲבִיהֶן** – אבל בבניי אב האב חייב לפרנס את בנותיו, והוא הדין לבניו, כמו שבארנו לעיל (בהקדמה למשנתנו).

באור משנה ז

היסוד ההלכתי של משנתו והמשניות הבאות, עד סוף פרקנו, שהכתובה היא תנאי בית דין, כלומר שכל חיובי הכתובה מחייבים את הבעל אפילו אם נכתבו בכתובה. משנתו עוסקת בעיקר הכתובה, ויש שני דברים: א. דין סכום הכתובה, שהוא לא פחות ממאתים דינר לבתולה וממאה לאלמנה; ב. דין שיעבוד נכסי הבעל לפירעון הכתובה, וכבר הזכרנו (כפתיחה למסכתנו), ששעמון בן ששון התקין, שיהיה הבעל כותב לאשתו: "כרל הנכסים שיש לי אחראים לכתובתך" (גמרא כתובות פ"א, ב).

(על פי הירושלמי), שבכל שלשת הדרכים יש לאב זכות של ממון; – בכסף – כמו שבאנרו, שכסף הקידושין שלו. בשטר – לצור על פי צלוהיתו, ובביאה – שמקבל האב מתנה מהמארס לכשימסור לו אב בתו לקדשה בביתא (המאצריה) בגמרא לא ידוע ששם הקידושין הוא של האב ממה שבאנרו באמה (המאצריה) (שמות כא, לא); "ויצאה חנם אין כסף", ודרשו: אין כסף לאדון הילד (כלומר לאדון שנקנה, כשיוצאת מרשותו בסימני נערו). אבל יש כסף לאדון אחר, והוא האב, שכסף קידושיה שלו, אפילו כשהיא נערה (עין גמרא כתובות מו, ב). ושטר וביאה למדים מן הכתוב "והיתה לאיש אחר" – הוקשו הוויות (דרכי הקידושין) זו לזו, מה קידושי כסף ברשות אביה, אף קידושי שטר וביאה ברשות אביה.

באור משנה ה

כבר הזכרנו (לעיל א, א) שלפנים קדמו האירוסין (היינו הקידושין) לנישואין זמן
יב, ובמשך תקופת האירוסין ישבה הארוסה בבית אביה עד שהגיע מועד הנישואין,
ואז היה בעלה כונס לארסו ומביאה כאשתו לביתו. להלן (בפרק ה, שנו, שאם
הגיע זמן הנישואין, ולא נכנסה לחופה מחמת עיכוב מצד הארס, הריהו חייב
במונותיה. משנתנו באה, איפוא, ללמד – כהמשך למשנה הקודמת – אימתי
עוברת נערה מארסה לשרות אביה לרשות בעלה. דין זה יושנה כאן בעיקר –
כמבואר בגמרא – לענין תב ישראל הארסה לכהן, שכן כל זמן שהיא ברשות
אביה אינה אוכלת בתרומה (עיי' יבמות ז, ד).

לְעוֹלָם הִיא – הנערה – **בְּרִשּׁוֹת הָאֵב** – אפילו מאורסה שכבר הגיע זמן נישואיה, כל זמן שלא עברה לרשות הבעל, הרי היא ברשות האב לכל הזכויות שנימנו במשנה הקודמת; ואם היא בת ישראל מאורסה לכהן אינה אוכלת בתרומה, **עַד שְׁתַּכַּנֵּס לְרִשּׁוֹת הַבַּעַל לְנִשְׁאוּאֵין** – כלומר עד שתיכנס לחופה לשם נישואין, שתהא מסורה לרשות הבעל (וש״י); ויש גורסים: עַד שְׁתִּיכַנֵּס לַחֻפָּה. **מִסֵּר הָאֵב** – את בתו המאורסה, **לְשִׁלוּחֵי הַבַּעַל** – ששלח שליחים לקבלה מידי האב, **הֲרִי הִיא בְּרִשּׁוֹת הַבַּעַל** – לכל הזכויות והחובות שנימנו במשנה הקודמת. בגמרא נלקחו אמוראים: "רב אמר: מטירתה לכל חוץ מתרומה" – אם היא בת ישראל מאורסה לכהן, אף שנמסרה לרשות הבעל אינה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה; "ורב אסי אמר: אף לתרומה" – ומה ששינוי לעיל: "עַד שְׁתִּיכַנֵּס לְרִשּׁוֹת הַבַּעַל לְנִשְׁאוּאֵין", מפרש רב אסי: עד שתימסר לרשות הבעל לשם נישואין, כי "מסירתה זו היא כניסתה לחופה". **הֲלֵךְ הָאֵב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל** – אם לא מסר האב את בתו לשלוחי הבעל, אלא הלך אתם יחד, **אוּ שְׁהֵלְכוּ שְׁלוּחֵי הָאֵב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל** – שאף על פי שפגשו שלוחי האב את שלוחי הבעל, לא מסרו להם אלא הלכו אתם, וכולם כאחד הוליכוהו לבית בעלה, **הֲרִי הִיא בְּרִשּׁוֹת הָאֵב** – עדיין היא ברשות אביה. **מִסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאֵב לְשִׁלוּחֵי הַבַּעַל** – ואם שלחי האב,

ז לא כתב לה כתבה – פתולה גובה מאתים, ואלמנה מנה, מפני שהוא תנאי בית דין. כתב לה שדה שנה מנה תחת מאתים זו, ולא כתב לה: כל נכסים דאית לי אחראי לכתבתיך – חיב, שהוא תנאי בית דין. ח לא כתב לה: אם תשתבאי אפרקניך ואותבניך לי לאנתו; ובפנתו: אהרניך למדינתך – חיב, שהוא תנאי בית דין.

ז נשכית – חיב לפדותה. ואם אמר: הרי גטה וכתבתה, תפדה את עצמה – אינו רשאי. לקתה – חיב לרפאותה. אמר: הרי גטה וכתבתה, תרפא את עצמה – רשאי.

י לא כתב לה: בנין דכרין דיהוון ליכי מנאי, אנון ירתון פספ פתבתיך יתר על חולקחון דעם אחיהון – חיב,

פירוש ברטנורא

ז ולא כתב לה כל נכסים כו' חייב. להיות כל נכסיו אחראי לה. ולא יכול למיר אין לך אלא שדה הכתובה לך בכתובתיך: ח ובכנתה. שאינו יכול לקיימה משנשכית, שאשת כהן אסורה לבעלה משנאנסה, כותב לה אפרקניך ואהרניך למדינתך. וחייב לתת לה כתובתה. ואע"פ שבעל כרחו צריך לגרשה:

ט אינו רשאי. שכבר נתחייב בפרקנה משנשכית: חייב לרפאותה. שהרפאה כמוזנות: רשאי. שאין חייב לזון גרושתו: י יתר על חולקחון דעם אחיהון. אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך אחרי מותי כשיבואו לחלוק בנכסי עם בנים שיהיו לי מאשה אחרת. ונפקא מינה, כגון שכתובה של זו מרובה משל אחרת או שבני האשה אחרת מרובים מבניה של זאת ומוב לאלו שימלו כתובת אמן ואפילו הכתובות שוות. ואין

משניות מבוארות – קהתי

גט לאשתי השבויה ומשלם לה את כסף כתובתה, תפדה את עצמה – בכסף הכתובה שתקבל ממני, אינו רשאי – לפטור עצמו מפדינה, שכבר נתחייב בפדינה משעה שנשכתה. לקתה – חלתה האשה, חיב – בעלה, לרפאותה – שהריפו בכלל מוזנות שהוא חייב בהם. אמר – הבעל: הרי גטה וכתבתה – הריני מגרשה ומשלם לה כסף כתובתה, תרפא את עצמה – בכסף הכתובה שתקבל, רשאי – שהואיל וחייבו בריפוי אשתו הוא בכלל חיובו במוזנותיה, הרי כל שעה, בעודה אשתו, חייב אמנם בריפוי כבמוזנותיה, אבל משגרשה הריהו פטור מחיוב זה, שאין אדם חייב לזון את גרושתו.

בתוספות מבואר הטעם של משנתנו, לפי שרפואה היא בכלל מוזנות, ומוזנות תחת מעשה ידיו הן. והרי קיבלה כנגד מעשה ידיה; אבל אינו רשאי לומר, שתקבל את גיטה ותפדה את עצמה, שפרקנה תחת פירות, והרי לא קיבלה תשלום בעד הפירות שאכל עד עכשיו (ותבות נב. ב. דיבור המתחיל "אמר"). הרמב"ם כותב: "האשה שחלתה, חייב לרפאות אותה עד שתבריא, ראה שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה, ואמר לה: הרי כתובתיך מונחת, או רפאי עצמך מכתובתיך, או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך – שומעין לו. ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ" (הל' אישות יד, יז).

לדעת הראב"ד מדובר במשנתנו כשהאשה אינה מוטלת על המטה, אבל אם היא מוטלת על המטה, אין בעלה רשאי לומר "הרי גיטה וכתובתה, תרפא את עצמה". והביא ראה לדבריו מה ששנו בספרי על הפסוק "ושלחתה לנפשה" (דברים כא, יד) – "מלמד ששם חולה ממתין לה עד שתבריא, והרי זה קל וחומר לבנות ישראל", שאם האשה מוטלת על המטה שאינו יכול לגרשה, אלא ודאי משנתנו בכגון שאינה מוטלת על המטה (עיין "מגיד משנה" וי"טספ משנה" על הרמב"ם הל' אישות סס).

י ו ס ח י ש י

באור משנה י

הלכה היא, שהבעל יורש את אשתו. לפיכך אם מתה האשה בחיי בעלה, הרי הבעל זוכה ביורשה בכל סכומי כתובתה, לרבות הנדוניה שהכניסה לו מבית אביה. מכאן, חששו חכמים, שהאב יימנע מליתן נדוניה יפה לבתו, שמא תמות בתו בחיי בעלה, ונמצאת הנדוניה עוברת לרשות הבעל, ולאחר מותו תפול ביורשה למשפחה שאינה שלו. הלכך תיקנו חכמים בתנאי הכתובה – "כדי שיקפון אדם ויתן לבתו כבנו" – שהבנים יירשו את כתובת אמם (כמו ששנינו לעיל משנה ו). כלומר שאם תמות האשה בחיי בעלה, הרי לאחר מותו יירשו בניה הזכרים, שתלד לו, את כתובתה ואת הנדוניה שהכניסה לו. מעתה יודע האב, שהנדוניה שהוא נותן לבתו תעבור ביורשה לידי נכדיו, ומתוך כך הוא נותן לה נדוניה בעין יפה, ונמצאו על ידי זה קופצים על הבת. תקנה זו נקראה: "כתובת בנין דכרין" – כתובת בנים זכרים. משנתנו באה, איפוא, ללמד, שחיוב "כתובת בנין דכרין" הוא תנאי בית דין, ואף אם לא נכתב בכתובה, חייב הבעל בקיומו.

לא כתב לה – הבעל לאשתי בכתובה: בנין דכרין דיהוון ליכי מנאי (בנים זכרים שיהיו לך ממני) אנון ירתון פספ פתבתיך

לא כתב לה כתבה – אם הבעל לא כתב כתובה לאשתו, היינו שלא כתב לה את עיקר הכתובה, פתולה גובה מאתים – אם אשתו נישאה לו בתולה, ונתגרשה או נתאלמנה ממנו, הריהי גובה את כתובתה מאתים דינר, ואלמנה מנה – ואם נישאה לו אלמנה, הריהי גובה את כתובתה מאה דינר, מפני שהוא תנאי בית דין – תנאי שאינו נובע מהסכם הצדדים אלא מחיוב שנקבע על ידי בית הדין, ואפילו הבעל לא כתב אותה, הריהו חייב בו. כתב לה שדה שנה מנה תחת מאתים זו – כתב הבעל לאשתו שכתובתה מאתים, שהוא משעבד לכתובתה שדה, וזו לא היתה שווה אלא מנה, ולא כתב לה: כל נכסים דאית לי אחראי לכתבתיך – כל הנכסים שיש לי אחראים לכתובתיך; יש מפרשים: ולא כתב לה... – או שלא כתב לה, כלומר אפילו כתב לה שדה שווה מאתים אלא שלא כתב לה אחריות על שאר נכסיו (ומלאכת שלמה; הרשב"ש, חיב) – בקיום תנאי זה, שיהיו כל נכסיו אחראים לכתובתה, אף על פי שלא כתב כך, מפני שהוא תנאי בית דין – ואין הבעל יכול לומר: אין לך אלא שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך.

י ו ס ח י ש י

באור משנה ח

מתנאי הכתובה שאם אשתו תהא נשכית לבין הגויים, חייב הבעל לפדותה, אלא שאם בעלה ישראל, הריהו משיבה לביתו כאשתו, אבל אם בעלה כהן, הרי הוא מחזירה לבית אביה, שכן משנשכתה נאסרה עליו (כמו ששנינו לעיל ב, ט). משנתנו מוסיפה ללמד, שאף החיוב הזה של פדיון אשתו כשנשכית הוא תנאי בית דין, ואפילו לא כתב הבעל תנאי זה בכתובה, הריהו חייב בו.

לא כתב לה – לא כתב הבעל לאשתו בכתובה: אם תשתבאי אפרקניך (אם תהי נשכית, אפדך) ואותבניך לי לאנתו (ואשיבך לי לאשה); ובפנתה – ובאשת כהן שאסורה לו משנשכית, ולכן הוא כותב לה: אהרניך למדינתך – "אם תשתבאי אפרקניך ואהרניך למדינתך" (אם תהי נשכית אפדך ואחזירך למדינתך, היינו לבית אביך), וזה לא כתב לה בכתובה את הפיסקה הזאת, חיב – הבעל לקיים את התנאי הזה, שהוא תנאי בית דין – ונתחייב בו הבעל אף אם לא נכתב בכתובה.

באור משנה ט

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שהבעל חייב בפדיון אשתו שנשכתה, באה משנתנו להשמיע, שיש הבדל בין חיוב זה לחיובו של הבעל בריפוי אשתו שחלתה. נשכית – האשה, חיב – הבעל, לפדותה – כמו ששנינו במשנה הקודמת. ואם אמר – הבעל: הרי גטה וכתבתה – הריני נותן

שהוא תנאי בית דין.

יא כִּן נִקְבַּן דִּיהוֹן לִיכִי מִנְאִי, יְהוֹן יִתֵּן בְּבִיתִי וּמִתּוֹנָן מִנְכָּסִי עַד דִּיתִנְסֶכֶן לְגַבְרִין – חֵיב, שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין.

יב אֵת תִּהְיֶה יִתְבָּא בְּבִיתִי וּמִתּוֹנָא מִנְכָּסִי, כָּל יָמֵי מַגֵּד אֶלְמְנוּתֶיהָ בְּבִיתִי – חֵיב, שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין. כִּךָּ הָיוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם פּוֹתְבִין. אֲנָשֵׁי גָלִיל הָיוּ פּוֹתְבִין פְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם. אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הָיוּ פּוֹתְבִין: עַד שִׁירְצוֹ הַיּוֹרְשִׁין לָתֵן לֵידָּה פְּתוּבָתֶיהָ; לְפִיכָּךָ אִם רָצוּ הַיּוֹרְשִׁין, נּוֹתְנִין לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ.

פ ר ק ח מ י ש י

א אָף עַל פִּי שְׁאֻמְרוֹ: פְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים וְאַלְמָנָה מְנָה, אִם רָצָה לְהוֹסִיף אֶפְלוֹ מֵאָה מְנָה – יוֹסִיף. נִתְאַרְמְלָה, אוֹ נִתְגַּרְשָׁה, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין – גּוֹבָה אֵת הַכֹּל. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִן הַנְּשׂוּאִין – גּוֹבָה אֵת הַכֹּל; מִן הָאֲרוּסִין – פְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים וְאַלְמָנָה מְנָה, שְׁלָא כְּתֹב לָהּ אֶלְאִי עַל מְנָת לְכַנְסָהּ. רַבִּי

פירוש ברטנורא

כתובת בנין דכרין גנבית אפילו בומן הוה אלא ממקרקעי אבל לא מממלטלי. ודוקא כשהניח האב שיעור שתי הכתובות ודינר יותר, או יורשין הבנים כתובת בנין דכרין, הואיל ונשאר מקום לירושה של תורה, שאחר שיטול כל אחד מהבנים כתובת אמו נשאר דינר לחלוק ולירש בכנסי אביה, אבל אם לא הניח האב אלא כשיעור ב' הכתובות או פחות מזה חולקים הנכסים בשוה ואין כתובת בנין דכרין נוהגת בהם:

יא עד דיתנסכן. עד שיתארסו. ואם בגרו אע"פ שלא נתארסו אין להם מוזנות, דקימא לן בגרת אין לה מוזנות:

יב מיגד אלמנותיה. משך אלמנותיה: אֲנָשֵׁי יְהוּדָה פּוֹתְבִין בּוֹ. ואין הלכה כאנשי יהודה, אלא כל זמן שלא נישאת ושלא תבעה כתובתה בבית דין נזונת משל בעלה ודרה בבית שהיתה דרה בחי בעלה ומשתמשת בכל הכלים שהיתה משתמשת בהן בחי בעלה:

ה אָף עַל פִּי. אִם רָצָה לְהוֹסִיף אֶפְלוֹ מֵאָה מְנָה יוֹסִיף. ולא אמרין שאינו רשאי כדי שלא לבייש את מי שאין לו: שֶׁלֹא כְּתֹב לָהּ. תוספת מודעתה,

משניות מבוארות – קהתי

כתובתה, אף שלא ברצונה, כדי לפטור עצמם ממוזנותיה, מה שאין כן לפי נוסח אנשי ירושלים והגליל, שכל זמן שהאלמנה לא תבעה את כתובתה בבית דין ולא נישאה, הרי היא נזונת מנכסי בעלה, כתנאי הכתובה. בירושלמי אמרו: "אנשי הגליל חסו על כבודם ולא על ממונם; אנשי יהודה חסו על ממונם ולא חסו על כבודם". והלכה כאנשי ירושלים והגליל.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנה זו דנה במי שרוצה להוסיף על עיקר הכתובה או לפחות ממנה.

אף על פי שְׁאֻמְרוֹ – חכמים: **פְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים** – דינר, כסף כתובתה, וְאַלְמָנָה – שנישאה, גובה מְנָה – מאה דינר, כמו ששינוי לעיל (ד, ז), **אִם רָצָה** – הבעל, **לְהוֹסִיף** – לאשתו על הכתובה הקצובה, **אֶפְלוֹ מֵאָה מְנָה** – עשרת אלפים דינר, **יוֹסִיף** – רשאי הוא להוסיף. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיע, שאין אומרים: קיצבה עשו חכמים בכתובה כדי שלא לבייש את מי שאין לו, אלא רשאי כל בעל להוסיף כמה שירצה; וזו היא הנקראת "תוספת כתובה". יש למדים ממשנתנו, שרשאי המוסיף לכלול את עיקר הכתובה ואת התוספת בסכום אחד (הר"ן; "תפארת ישראל"). ויש סוברים, שאין זה נכון לעשות כן, שלשון "מוהר" הנזכר בנוסח הכתובה נאמר על עיקר הכתובה בלבד, ומכאן, אף כוונת משנתנו היא, שהמוסיף כותב את התוספת לחוד; ומכל מקום צריכה המשנה להשיענו שכל הרוצה לכתוב לאשתו תוספת כתובה, אפילו מאה מנה, רשאי הוא, ואין חוששים שמא זה יבייש את מי שאין לו (החמארי; החמדכי; ועיין רמ"א באבן העזר טו, ז). **נִתְאַרְמְלָה** – נתאלמנה – או **נִתְגַּרְשָׁה**, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין – וכגון שכתב לה את הכתובה בשעת האירוסין, **גּוֹבָה אֵת הַכֹּל** – אף את התוספת שהוסיף לה. **רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר**: מִן הַנְּשׂוּאִין – אם נתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין, **גּוֹבָה אֵת הַכֹּל** – כדברי תנא קמא; אבל מִן הָאֲרוּסִין – אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין, **פְּתוּלָה גּוֹבָה מְאֹתִים וְאַלְמָנָה מְנָה** – עיקר הכתובה בלבד, אבל לא את התוספת שהוסיף לה, **שְׁלָא כְּתֹב לָהּ** – את התוספת, **אֶלְאִי עַל מְנָת לְכַנְסָהּ** – לישא אותה, וכיון שלא נשאה אין לה תוספת. והלכה כרבי אלעזר בן עזריה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**: **אִם רָצָה** – הבעל לפחות מסכום

(הם יירשו כסף כתובתה) **יִתֵּר עַל חוֹלְקֶיהוֹן דָּעָם אַחִיהוֹן** (יתיר על חלקם שעם אחיהם, כלומר מלבד חלקם בירושת שאר הנכסים, שיקבלו שווה בשווה עם האחים מאם אחרת, כפי שיבואר בפרוטרוט להלן פרק י), אף שלא כתב לה תנאי זה בכתובה. **חֵיב** – הבעל לקיימו, מפני שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין – כמו שבארנו לעיל.

ב א ו ר מ ש נ ה י א

כבר שינוי (לעיל משנה ו בפרקנו), שמתנאי הכתובה הוא, שהתיינה הבנות (שטרם בגרו) נזונות מנכסי אביהן לאחר מותו עד שיתארסו. – משנתנו מוסיפה ללמד, שאף תנאי זה הוא תנאי בית דין.

לא כתב הבעל בכתובה לאשתו: **כִּן נִקְבַּן דִּיהוֹן לִיכִי מִנְאִי** (בנות נקבות שיהיו לך ממני) **יְהוֹן יִתֵּן בְּבִיתִי יִתְבָּא בְּבִיתִי** (יהיו יושבות בביתי) **וּמִתּוֹנָן מִנְכָּסִי** (וניזונות מנכסי) **עַד דִּיתִנְסֶכֶן לְגַבְרִין** (עד שילקחו לאנשים), כלומר עד שיתארסו (גמרא). **חֵיב** – הבעל לקיים תנאי זה, מפני שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין – חיוב שנקבע על ידי בית דין, ואפילו לא נכתב בכתובה, הבעל חייב בו.

ש ב ת ק ו ד ש

ב א ו ר מ ש נ ה י ב

מתנאי הכתובה, שתהא האלמנה נזונת מנכסי בעלה כל זמן אלמנותה (עד שתיטול כתובתה). – משנתנו מוסיפה ללמד, שאף חיוב זה תנאי בית דין הוא.

לא כתב לה: **אֵת תִּהְיֶה יִתְבָּא בְּבִיתִי** (את תהי יושבת בביתי) **וּמִתּוֹנָא מִנְכָּסִי** (וניזונת מנכסי), **כָּל יָמֵי מַגֵּד אֶלְמְנוּתֶיהָ בְּבִיתִי** (כל ימי משך אלמנותך בביתי), **חֵיב** – כתנאי זה, מפני שֶׁהוּא תִנְאִי בֵּית דִּין – ונתחייב בו הבעל אף אם לא נכתב בכתובה. **כִּךָּ הָיוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם פּוֹתְבִין** – בכתובה, כפי הנוסח שלמעלה: "את תהא יתבא בביתי ומיתונא מנכסי כל ימי מיגד אלמנותיה". וכן **אֲנָשֵׁי גָלִיל הָיוּ פּוֹתְבִין פְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם** – ולפי נוסח זה משמע, שאם האלמנה אינה רוצה ליטול כתובתה, אין היורשים יכולים לומר לה שתיטול כתובתה, כדי לפטור עצמם ממוזנותיה. אבל **אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הָיוּ פּוֹתְבִין** "את תהי יושבת בביתי וניזונת מנכסי **עַד שִׁירְצוֹ הַיּוֹרְשִׁין לָתֵן לֵידָּה פְּתוּבָתֶיהָ**" (לתת לך כסף כתובתך); **לְפִיכָּךָ אִם רָצוּ הַיּוֹרְשִׁין, נּוֹתְנִין לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ** – כלומר שלפי נוסח אנשי יהודה הרשות בידי היורשים לשלם לאלמנת אביהם את

יהודה אומר: אם רצה פותב לבתולה שטר של מאתים, והיא פותבת: התקבלתי ממך מנה; ולא למנה מנה, והיא פותבת: התקבלתי ממך חמשים וזו. רבי מאיר אומר: כל הפוחת לבתולה ממאתים, ולא למנה מנה – הרי זו בעילת זנות.

פירוש ברטנורא

אלא על מנת לכנסה: והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת שנתקבלה: ר' מאיר אומר כו'. והלכה כר"מ בגזירותיו:

משניות מבוארות – קהתי

עיקר הכתובה ניתן להפחתה בדרך כל שהיא, ואף לא על ידי "התקבלתי", שכן כל הפוחת לבתולה ממאתים, ולא למנה מנה – אף על פי שתנאו בטל ויש לה כתובה, מכל מקום הואיל ואשתו סוברת שתנאו קיים, הרי זו בעילת זנות – שסובר רבי מאיר: "אסור לאדם שישעה את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה", ואין כתובתה כתובה כשהיא פחותה ממאתים לבתולה וממנה לאלמנה. והלכה כרבי מאיר.

הכתובה, פותב לבתולה שטר של מאתים – כתובת מאתיים כתקנת חכמים, שאמנם אסור לפחות ממנה, והיא פותבת – ואשתו כותבת לו: התקבלתי ממך מנה – כלומר שרשאית היא למחול לו על חלק מכתובתה, ומתוך כך היא יכולה לכתוב לו, שקיבלה מקצת הכתובה, כגון מנה, אף על פי שלא קיבלה; ולא למנה – וכן לאלמנה, כותב הבעל מנה – כתובת מאה וזו, כתקנת חכמים, והיא פותבת: התקבלתי ממך חמשים וזו – כמו שבארנו לעיל בבתולה, וכך פוחת הוא מעיקר הכתובה. רבי מאיר אומר: אין

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורתתת, אות הוא כי מתחילה התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומץ, דאבתי לא אפחוק מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומץ, דשלא בדין עבד בהנים דמחנקי, מצי תרדא בה ואין משקין אותה בעל כורחה, אך משקרב הקומץ, דבדין עבד בהנים דמחנקי, לא מצי תרדא בה.

1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקדקדא בה מחמת פרייתא – מתוך
3 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה אני שותה. והכי קאמר רבי
4 עקיבא, כל מחמת פרייתא – אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא – אינה
6 שותה כלל. שהאומרת אני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא
8 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
9 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מחמת רתיתא –

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

19 תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
20 מידיהם.
21 שואלת הגמרא מאי "בוז יבוזו לו". אמר עולא, לא בשמעון אחי
22 עזריה – תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא כרבי יוחנן דבי
23 נשיאה – שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל
24 ושכנא, דבי אתא רב דימי אמר, הלל ושכנא אחי הוו – אחים
25 היו, הלל עסק בתורה מתוך עוני, שכנא עבד עיסקא – התעסק
26 לפרנסתו. לטות לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
27 נערוב – בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוג – ואחלוק עמך
28 בשכר לימודך. יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון
29 ביתו... בוז יבוזו לו וגו'" – כל הון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את
30 התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

4 למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה – שאור המצוה כבה
5 על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה –
6 ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
7 אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
8 נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
9 התורה כי סיני – כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות
10 התורה בסיני. [ואילמלא] דרשה דאג ואחיתופל הכי
11 – ואם היו דורשים כן גם דאג ואחיתופל לא רדפו בתי דוד – אחר
12 דוד להורגו דקתיב "לאמר אלהים עזבו רדפו ותפסוהו כי אין מציל
13 וגו'" – שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
14 איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה כבתה זכויותיו ולכן ניתן
15 לרדפו ולתופסו. מאי דרש – איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כא ע"א: מעשה נוסף בענין הגשמים: **רַב פַּפַּא גָּזַר תַּעֲנִיתָא** על עצירת גשמים, וְלֹא אָתָא מִימְרָא – ומכל מקום לא ירד גשם. חָלַשׁ לִיבִיהּ – נחלש לבו מן התענית, ולכן שָׁרְף פִּינְכָא – גמע כף מלאה דְדִיּוּסָא, וְשׁוּב בְּעֵי רַחֲמֵי – ביקש רחמים שירדו גשמים, וְעֵדִין לֹא אָתָא מִימְרָא. אָמַר לִיהּ רַב נַחֲמָן לִרְב פַּפַּא בְּדֶרֶךְ שְׁחוּק, כִּר אִישׁוּפְתִּי, שְׁמָא אִי שָׁרִיף מִר פִּינְכָא אַחֲרִיתִי דְדִיּוּסָא – אם היית גומע כף דייסא נוספת היתה תפילתך מתקבלת ואֲתִי מִימְרָא, כלומר, מדוע אכלת קודם שביקשת רחמים. אִיכְסִיף וְחָלַשׁ דְּעִתִּיהּ – התבייש רב פפא ונחלשה דעתו, וְתַנּוּךְ כִּךְ אָתָא מִימְרָא.

הגמרא מביאה כמה מעשים בגדולת רבי חנינא בן דוסא. הראשון לענין גשמים: **רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא הָוָה קָא אָוִיל בְּאוֹרְחָא** – היה הולך בדרך וְאָתָא מִימְרָא. אָמַר לְפָנָיו, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו שְׁרִי בְּנַחְתָּא, שהכל חפצים בגשמים להשקות שדותיהם, וְחֲנִינָא בָּצֵעַר שהגשם יורד בדרך. ומיד פָּסַק מִימְרָא – נפסק הגשם. כִּי מָטָא לְבִיתִיהּ כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבִיתוֹ אָמַר לְפָנָיו, רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו בָּצֵעַר ומצפה לגשמים, וְחֲנִינָא בְּנַחְתָּא, שאני יושב בביתי ואין לי שדות ואני צריך לגשמים. ומיד אָתָא מִימְרָא. אָמַר עַל כִּךְ רַב יוֹסֵף, מָאִי אַהֲנִינָא לִיהּ צְלוֹתָא – מה הועילה לו תפילתו דְּכִתּוּן גְּדוֹל שֶׁלָּא יִקְבַּל ה' תפילת עובדי דרכים שיעצרו הגשם לְגַבִּי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא, שהרי עבר בדרך וביקש שיעצרו הגשמים ונעצרו. הגמרא מביאה שעל ענין זה היתה תפילתו של הכהן הגדול: דְּתַנּוּךְ בְּמִשְׁנָה (יומא נב): שהכהן הגדול הָוָה מְתַפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצֵרָה בבית המקדש ביום הכיפורים בְּבֵית הַחִיצוֹן – בהיכל. וּמָאִי מְצַלִּי – ומה היה מתפלל, רַבִּין בֶּר אָדָא וְרַבָּא בֶר אָדָא דְאָמְרִי תְרִוּיָהּוּ מְשִׁמִּיָּה – שאמרו שניהם משמו דְרַב יְהוּדָה, שֶׁכֵּךְ הָיָה מְתַפַּלֵּל, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה הַשָּׁנָה הַזֹּאת גְּשׁוּמָה וְשִׁחוּנָה – וחמה. מקשה הגמרא: וכי שְׁחוּנָה מְעַלְיָתָא הִיא – מעלה היא, הרי אֲדַרְבָּה, גְּרִיעוּתָא [חסרון] הִיא, ואין להתפלל עליה. מתרצת הגמרא: אָלָא תְּפִלָּה שְׁחִינָה נִגְזַר שֶׁתִּהְיֶה שְׁחוּנָה, יְהִי רְצוֹן שֶׁתִּהְיֶה גְשׁוּמָה וְשִׁחוּנָה – מרובה בגשם וטל. המשך תפילת הכהן הגדול: וְאֵל יִכְנֹס לְפָנֶיךָ תְּפִלַּת עוֹבְדֵי דְרָכִים המתפללים שלא ירדו גשמים בדרכם. רַב אָחָא בְרִיהּ [בנו] דְרַבָּא מְסִיִּים את תפילת הכהן הגדול מְשִׁמִּיָּה [בשמן] דְרַב יְהוּדָה, לֹא יַעֲדִי עֲבִיד שׁוֹלְטֵן מְדִבִּית יְהוּדָה – לא יסור מושל מזרע שבט יהודה, כלומר שלא תפסק המלכות ממנו, וְאֵל יְהוָה עֲמָךְ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהַתְּפָרֵס זֶה מִזֶּה וְלֹא לְעַם אֲחֵר.

מאמר בגדולתו וגודל עניותו של רבי חנינא בן דוסא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּכָל יוֹם וְיוֹם בִּימֵי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא הָיְתָה כֵּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת, כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו נִיזוֹן בְּשִׁבְלִי [בזכות] חֲנִינָא בְּנִי, וְחֲנִינָא בְּנִי עֲצָמוּ מִתְּפָרְס בָּצֵעַר ובצמצום וְדִי לְהַתְּפָרְס בְּכָךְ חֲרוּבִים מְעַרְב שֶׁבֶת לְעַרְב שֶׁבֶת, ואין לו אף לחם לאכול. ומעשה בענין זה: הָוָה רִגְלָא דְּבִיתָהּ לְמִיחְמָא תְּנוּרָא כָּל מְעַלִּי דְשֶׁבֶתָא – היתה אשת רבי חנינא בן דוסא רגילה לחמם את התנור בכל ערב שבת,

וְשִׁדְיָא אֶקְמְרָתָא – והיתה זורקת בו דבר המעלה עשן כקיטור, שיהא נראה כאילו נאפית עיסה בתנור לכבוד שבת, מְשׁוּם כִּיסּוּפָא – מחמת הבושה, שחברותיה אופות והיא אינה עושה כלום. הָוָה לָהּ תֵּךְ שִׁיבְכָתָא בִּישְׁתָּא – היתה לה שכנה רעה, שְׁאִמְרָה, מְכַדִּי דְעֵנָא דְלִית לָהּ וְלֹא מִידִּי – הרי יודעת אני שאין להם ולא כלום, ואם כן מָאִי בּוֹלִי הָאִי – מה כל זה, כלומר, מה הסיבה שתנורם מעלה עשן. אִוְלָא וְטָרְפָא אֲבָבָא – הלכה ודפקה על שער ביתם, אִיכְסָפָא – התביישה האשה שתראה שכנתה שתנורה ריק, וְעִיילָא לְאִיגְדִּירוּנָא – ונכנסה לחדר הפנימי. אִיתְעֲבִיד לָהּ נִיסָא, דְּחִוּיָא לְתַנּוּרָא מְלֹא לְחֶמָא וְאֲנָנָא מְלֹא לִישָׁא – נעשה לה נס שראתה השכנה שהתנור מלא לחם והקערה מלאה עיסה שנילושה. אָמְרָה לָהּ הַשְׁכֵּנָה, פְּלִיגִיתָא פְּלִיגִיתָא – פלוגית פלוגית, אִיתִי מָסָא – הביאי מרדה, דְקָא חֲרִיף לְחֶמֶיךָ – שכבר נחרך לחמך, ועומד להישרף. אָמְרָה לָהּ אִשֶּׁת רַבִּי חֲנִינָא, אָף אֲנִי לְחֶכִּי עִילִי – גם אני שנכנסתי לחדרי, נכנסתי לצורךך, להביא את המרדה. תָּנָא בְּבֵרִיתָא עַל כִּךְ, אָף הִיא אֲכָן לְהִבְיָא מְרָדָה נִכְנָסָה, ולא אמרה כך רק מפני הבושה, אלא מִפְּנֵי שְׁמִלּוּמְדָת [רגילה] בְּנָסִים הִיתָה, ואחר שהתביישה ידעה שוודאי יעשה לה ה' נס זה.

רַב פַּפַּא גָּזַר תַּעֲנִיתָא חֲלַשׁ לִבִּיהּ מַעֲסִים מִידי בַּעַא רַחֲמֵי וְלֹא אָתָא מִימְרָא. אִי שָׁרִיף מִר חֲדָא פִּינְכָא דְדִיּוּסָא – מלשון "שורפה חיה" (עבודה זרה כטב). פִּינְכָא – מלא כף, כמו מלחך פִּינְכִי (פסחים מט,א). דִיּוּסָא – טרייס בלע"ז. ולחוכא קאמר ליה הכי, משום דטעים ברישא והדר בעא רחמי. **רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא** – תנא הוא. **כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו בָּצֵעַר** – שמבקשין מים לשדותיהן. בְּנַחְתָּא – שאני יושב בביתי, ואיני צריך לגשמים, לפי שאין לי שדות. **מָאִי אַהֲנִינָא לִיהּ צְלוֹתִיהּ דְּכִתּוּן גְּדוֹל** – כשהיה מתפלל תפלה קצרה ביום הכפורים, שהיה אומר: אל יכנס לפניך תפלת עובדי דרכים, דר' חנינא מבטל ליה לצלותיה דכחן גדול, שאף על פי כן שמע הקדוש ברוך הוא תפלתו ופסיק מיטרא. **שְׁחוּנָה** – חמה. כמו "חמותי ראיתי אור" (ישעיהו מד), תירגם יונתן בן עוזיאל: שחינת. **אִם שְׁחוּנָה תִּהְיֶה גְשׁוּמָה** – כשהיא חמה צריכה הארץ לגשמים מאד ותדיר. **כֵּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵו** – ולא גרסינן מהר חורב. **קָב חֲרוּבִים מְעַרְב שֶׁבֶת לְעַרְב שֶׁבֶת** – כל השבת היה ניזון בכך. חסר לחם היה, ומתגלגל היה בחרובין. **אֶקְמְרָתָא** – דבר שמעלה עשן כקיטור הכבשן. **מְשׁוּם כִּיסּוּפָא** – שהיו שכינותיה אופות עיסה לכבוד שבת, והיא אינה עושה כלום.

פרק ראשון - כל הזבחים

משנה

1 כל הזבחים שזבחו וְשָׁחַטוּ שְׁלֹא לְשָׁמֶן, כגון ששחט עולה לשם
2 שלמים, הרי הם בְּשָׂרִים, וזרק את דמם ומקטיר את אבריהם על
3 גבי המזבח. אֵלֶּא שְׁלֹא עָלוּ קרבנות אלו לְבָעָלִים לְשֵׁם חֻבָּה,
4 וצריכים הם להביא קרבן אחר לתשלום חובתם ולשחטו לשמו.
5 מקור דין זה יבואר בדברי הגמרא להלן (ד).
6 וכן הוא בכל הקרבנות, חוץ מן הַפֶּסַח וְהַחֲטָאת, שאם נזבחו שלא
7 לשמם נפסלו לגמרי, ואין דמם נזרק, ואין אימוריהם קרבים על גבי
8 המזבח, ובשרם אסור באכילה. ולהלן (ה) תבאר הגמרא את מקור
9 דין זה מהכתובים.
10 מפרשת המשנה: הַפֶּסַח שנשחט שלא לשמו פסול רק כשקרב
11 בְּזִמְנוֹ, שהוא מחצות יום ארבעה עשר בניסן עד הערב. אבל אם
12 שחטו שלא לשמו קודם לכן או לאחר מכן הרי הוא כשר, שכן
13 הלכה בידינו שפסח בשאר ימות השנה נעשה שלמים, ושלמים
14 שנשחטו שלא לשמם כשרים. ואולם הַחֲטָאת בְּכָל זֶמֶן שנשחטה
15 שלא לשמה היא פסולה.
16 שיטת רבי אליעזר באשם שלא לשמו: רבי אליעזר אומר, אף
17 האֲשֵׁם שנשחט שלא לשמו פסול מזהטעם שיבואר בסמוך. נמצא
18 ששלשה קרבנות שנשחטו שלא לשמם פסולים, הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ
19 שהוא מחצות יום ארבעה עשר בניסן עד הערב, וְהַחֲטָאת וְהָאֲשֵׁם
20 בְּכָל זֶמֶן.
21 אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בביאור טעמו. הרי הַחֲטָאת בָּאָה לכפר על חַטָּא,
22 וכמו כן הָאֲשֵׁם בָּא לכפר על חַטָּא. ואם כן יש ללמוד בבנין אב
23 אשם מחטאת, מה חַטָּאת פְּסוּלָה שְׁלֹא לְשָׁמָּה, אף הָאֲשֵׁם פְּסוּל שְׁלֹא
24 לְשָׁמוֹ.
25 שיטת יוסי בן חוני בדין שלא לשמה: יוסי בן חוני אומר, כל הזבחים
26 הַנִּשְׁחָטִין בארבעה עשר בניסן לְשֵׁם פֶּסַח, וכן כל הזבחים שנשחטו
27 בכל זמן לְשֵׁם חַטָּאת, הרי הם פְּסוּלִין. ואף שאם נשחטו לשם זבחים
28 אחרים הם כשרים, אך כשנשחטו לשם פסח וחטאת דינם כפסח
29 וחטאת שנפסלים בשינוי שמם. ולהלן (יא) יבואר מקורו של יוסי
30 בן חוני.
31 שיטת שמעון אחי עזריה בדין שלא לשמה: שְׁמַעוֹן אָחִי עֲזַרְיָה
32 אומר, כל הזבחים שֶׁשֶּׁחָטְנוּ לְשֵׁם קרבן אחר הַנִּבְּחָה מִקֵּדָּה בקדושתו,
33 הרי הם בְּשָׂרִין. אבל אם שחטן לְשֵׁם קרבן אחר הַנִּמְוָה מִקֵּדָּה
34 בקדושתו, הרי הם פְּסוּלִין לגמרי.
35 מפרש שמעון אחי עזריה את דבריו: בִּיצֵד הם אופני לשם גבוה
36 ולשם נמוך, קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שֶׁשֶּׁחָטְנוּ לְשֵׁם קִדְּשִׁים קְלִים פְּסוּלִין, אבל
37 קִדְּשִׁים קְלִים שֶׁשֶּׁחָטְנוּ לְשֵׁם קִדְּשִׁים בְּשָׂרִין, שכן קדושת קדשי

גמרא

38 קדשים גבוהה מקדושת קדשים קלים.
39 וכן הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר שֶׁשֶּׁחָטְנוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים, בְּשָׂרִין, אבל שְׁלָמִים
40 שֶׁשֶּׁחָטְנוּ לְשֵׁם בְּכוֹר וְלְשֵׁם מְעַשֵּׂר, פְּסוּלִין. והוא משום שקדושת
41 שלמים גבוהה מקדושת בכור ומעשר. שכן שלמים טעונים ארבע
42 מתנות מן הדם על המזבח, ואילו בכור ומעשר טעונים מתנה אחת
43 בלבד. וכן שלמים טעונים סמיכה, ונסכים, ותנופת חזה ושוק,
44 ואילו בבכור ומעשר לא נאמרו כל מצוות אלו.

45 שנינו במשנה: 'כל הזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא
46 עלו לבעלים לשם חובה'. מקשה הגמרא: לָמָּה לִי לְמִיתָנָא – למה
47 לה למשנה להאריך בלשונה ולשנות 'אֵלֶּא שְׁלֹא עָלוּ, לִיתְנִי – יש
48 לה לשנות 'וְלֹא עָלוּ לְבָעָלִים לְשֵׁם חֻבָּה' בלא תיבת 'אלא', שכן
49 שנינו בפסחים (ג) 'לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה'.
50 מתרצת הגמרא: הֵיא קָא מְשַׁמְעָא לָן המשנה באריכות לשונה,
51 שֶׁלְבָעָלִים הוּא דִּלָּא עָלוּ לְשֵׁם חֻבָּה זבחים אלו שנשחטו שלא
52 לשמם, אֲבָל בְּקִדְּשִׁיתֵיהוּ קִיָּמִי, וְאִסוּר לְשַׁנּוּיָּהּ בָּהּ – עדיין
53 בקדושתם הם עומדים ואסור להמשיך את שאר העבודות ולחשב
54 בהם לשם זבח אחר. וְכִדְּרָא, דְּאָמַר רַבָּא, עוֹלָה שֶׁשֶּׁחָטְנָה שְׁלֹא
55 לְשָׁמָּה, אִסוּר לְזַרְקָא את דָּמָה שְׁלֹא לְשָׁמָּה, אלא יש לזרוק לשמה.
56 טעם איסור זריקה שלא לשמה אפילו לאחר שחיטה שלא לשמה.
57 מפרשת הגמרא: אִיבָעִית אִימָא, טעם האיסור הוא מִסְכָּרָא.
58 ואִיבָעִית אִימָא, טעם האיסור הוא מִקְרָא.
59 אִיבָעִית אִימָא, סְבָרָא היא שאסור לחשב מחשבת שלא לשמה
60 בשאר עבודות, שכן מְשֻׁם דְּשִׁנִּי בָּהּ, כָּל הֵי יִשְׁנִי בָּהּ לְזִיל – וכי
61 משום ששינה בה פעם אחת במחשבת השחיטה, רשאי להמשיך
62 ולשנות בה בשאר העבודות.
63 ואִיבָעִית אִימָא, מקור האיסור הוא ממה שנאמר בקִרְא (דברים נג כד),
64 'וּבִצֵּד שֶׁשֶּׁחָטְנוּ תִשְׁמֹר וְעִשִּׂיתָ, כֹּאשֶׁר נִדְּרָת לַה' יִלְחִיד נִדְּבָה' וּגו',
65 הֵיא נִדְּבָה – וכי קרבן זה שנדר האדם בלשון נדר הוא נדבה,
66 כלומר, הלכה בידינו שבקרבנות שאדם מחייב את עצמו מרצונו
67 ישנם שני סוגים. שאם אמר בלשון 'הרי עלי עולה' הרי זה נדר,
68 ואם לאחר שהקדיש בהמה לנדרו אבדה או מתה הרי הוא חייב
69 באחריותה, ועליו להביא אחרת תחתיה. אבל אם אמר על בהמה
70 מסויימת 'הרי זו עולה' מיד היא מתקדשת בקדושת מזבח, ואם
71 מתה או אבדה אינו חייב באחריותה, שכן לא התחייב אלא
72 בהבאת בהמה זו בלבד. ולפי זה הכתוב האמור לכאורה תמוה,
73 שמאחר שפתח בלשון נדר 'כאשר נדרת', מדוע סיים בלשון
74 'נדבה'.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

קבלתי שאלתו - אף כי באיחור זמן קצת - ותוכנה: באשר מצא כתבי מאמרי חסידות וראה
כתוב על שער הספר השם "כתבי קדש", ובמילא שואל, אשר כיון שגם ספרי התנ"ך קוראים כתבי
קדש, אם מותר לקרות בשם כתבי קדש ג"כ ספרים אחרים.

ולפלא שאינו יודע אשר כמה וכמה ספרים נקראו בשמות כגון הני"ל והם: משנה תורה
להרמב"ם, תורת משה להרב משה אלשיך, שני לוחות הברית להשל"ה (והנני מזכיר רק אלו האחדים
וכהנה וכהנה ימצא ברשימות ספרים), ועי"פ שלשה עדים יקום דבר, ויהי"ר אשר לאחר שראה שקושיותו
אינה קושיא יסכים לכה"פ לקבוע שיעור תמידי בכתבי קדש רבוה"ק זצוקללה"ה נבגמ"מ זי"ע.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

המזכיר.

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קצו רש"י תוספות

כל הזבחים שנובחו שלא לשמן. שנשחט עולה לשם שלמים: בשרים. לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין א"ע שמצותן לשחטן לשמן כדיליף בגמ': אלא שלא עליו וכו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לגדור ושחטנו לשמו: חוץ מן הפסח והחמטא. שזן פסולין לגמרי ויליף לה בגמ': הפסח בזמן. ופסולו שלא לשמו כל זמן שחטתו ודהיינו

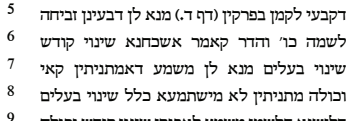
מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם לכן ואחר מנאח קיימא לן (לקמן דף ז) דפסח בשאר ימות השנה (ושלמים) הוא וכל דינו כשלמים ואמרין לעיל דשאר זבחים כשרין שלא לשמן ובגמ' יליף לה מקרא: אף האשם. כדמפרש טעמא ואולי: הנשחטין לשם פסח. כל שאר זבחים שנובחו ב"ד בניסן לשם פסח או שנובחו לשם חטאת בכל זמן פסולין כי היכי דאינו נקרא לשם אחרים ובגמרא יליף טעמא דאחרים לשם פסח בברייתא: שמעון אחי עזריה. על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צורכי שמעון אחיו בשעה שזדה עסק בתורה והתנו בנינו שיהא חלק לעזריה בעשר תלמודו של שמעון כדאמר' בסוטה (דף כא.) אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' לא כשמעון אחי עזריה לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו: שחטן. לשאר זבחים לשם גבוה מזה כשרין כדמפרש ואולי ובגמרא (לקמן דף יא) יליף לה ומפרש להאי כשרין אי כשרין וועלו קאמר ובתריה פליגי אי כשרין ולא עלו קאמר ובגמרא ובגמור הוא דפליגי: לשם נמוך מזה פסולין. לגמרי: כבוד ומעשר בהמה נמוכים משלמים כדאמרין בפ' כל התדיר (לקמן דף פט.) מפני שהשלמים טעונין מזה ארבע סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק: גמ' למה לי למינאי אלא. להאריך בלשוננו ליתני ולא עלו לבעלים כו' לשון קצרה כדקיימא לן (פסחים דף ג) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. הא קמ"ל. שאין בהם שום ירידה אלא אותה לבה: אבל בקדושתיהו קיימי ואסור לשנויי בהו. תו שינויא אחרנא לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה שלא לשמה מיהו אם עבר ושינה כשר: משום דשני בה. והוא זימנא לישני בה כל הני גזיל:

נדר

הזבחים שנובחו שלא לשמן, בשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחמטא, הפסח בזמן, והחמטא בכל זמן רבי אליעזר אומר, אף האשם הפסח בזמן והחמטא והאשם בכל זמן. אמר רבי אליעזר החמטא באה על חמא, והאשם בא על חמא. מה חמטא פסולה שלא לשמה, אף האשם פסול שלא לשמו. ויסי בן חוני אומר, הנשחטין לשם פסח, ולשם חמטא, פסולין. שמעון אחי עזריה אומר, שחטן לשם גבוה מזה כשרין. לשם נמוך מזה פסולין כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים פסולין, קדשים קלים ששחטן לשם קדשים כשרין, הכבוד והמעשר ששחטן לשם שלמים, כשרין, שלמים ששחטן לשם כבוד ולשם מעשר, פסולין. גמרא למה לי למינאי אלא שלא עלו, ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה, הא קא משמע לן לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה אבל בקדושתיהו קיימי, ואסור לשנויי בהו וכדרכא. דאמר רבא, עולה ששחטה שלא לשמה, אסור לזרוק דמה שלא לשמה איבעית אימא, סברא. איבעית אימא, קרא. איבעית אימא, סברא משום דשני בה, כל הני לישני בה ולחיל

נדר

כל הזבחים שנובחו כו'. עבודה קמייתא נקט הוא הדין קבלה וחולכה וזריקה כדקניא סיפא (לקמן ד' יג.) ושינוי קודש שייך בהך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לדקדק מנא ליה להשי' שינוי בעלים דקבעי לקמן בפירקין (דף ד.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכנא שינוי קודש שינוי בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא מישתמעא כלל שינוי בעלים דלישנא דלשמעו משמע דלאפוקי שינוי קודש וכולה מתניתין לא נקט אלא שינוי קודש דקניא נמי בסיפא (שם דף יג.) כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים ורמא דסמך אמתניתין דלקמן פירק בית שמואי (דף מו.) דתנן כל ששחט בדברים הובח נזבח לשם זבח לשם זבוח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת אי אהיהא קאי א"כ הוה ליה לפרושי נמי מנא לן לשם השם לשם אישים ולשם ריחן לשם נוחח וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם חובה אבל הך כשירין ומרצין ועלו לשם חובה כמו שאפרש עוד ויש לומר דשלא לשמן דמתניתין משמע מן שינוי קודש בין שינוי בעלים כמו ברייתא דרבי שמעון קמצה שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף ב.) בשנינו בעלים ולהכי נמי ולא פריך בפירקין דהך ארבעה דברים מנא לן דלא מיירי בהן במתני' ומיהו רבה דווקא מוקי לה בשינוי בעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקי לה הכי ה"ל ואם תאמר והא דבפרק בית שמואי (לקמן דף מו.) דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח נוחח לה' עולה לשם עולה ודהיינו שינוי קודש ובפירקין בגמ' (לקמן דף ד.) דריש שינוי קודש מקרא אחרנא ויש לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והכא בעבודת הדם ואע"ג דקניא לשם ו' דברים הובח נזבח הוא הדין הובח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח ודהיינו שינוי קודש הו' בין בעבודת דם וכדילין) מקראי דפירקין בין בהקטרה (וכדילין) מקרא דהתם ה"ה שאר חמשה דברים יהו בזביחה

כמו בהקטרה ומיהו הא לא מצין למיליף מדיקשא דנימא ולא עלו לשם חובה ואינה מרצה בכל (מקום) הך ו' דברים דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים והוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר ולקמן דמייתי קרא לשם זבח ודהיינו שינוי בעלים משום דהנהו ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זבח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליך ע"מ לזרוק דהנהו ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת דבההוא קרא לעולה אשה ריח נוחח לא כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם ששה דברים הקטרה לשם חמשה אי נמי הא דקאמר זביחה לשם ששה דברים לא שחישב בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הובח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה ובפ' המפקד (ב"מ דף מג.) פרישתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים אי בריבור הובח נעשה (ושלא) לשמה או אפילו במחשבה: הפסח בזמן. אבל שלא בזמן לא ואפי' שוחטו לשם עולה ואפילו למד' בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשין ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל דשחט ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין (דף ח.) והחמטא באה על חטא האשם בא על חטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת וזילת ואשם מצורה אלא משום דרובא אתו על חטא משו' להו אהדי' לשם גבוה מזה כשרין. בגמרא מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרצין ופליגי בתרתי או כשרין ואין מרצין ולא פליגי אלא בהדא (ומשמע דלא מספקא אלא בהדא) כגון בגבוה אבל בגמור פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דילמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן (ובברייתא) כי האי גוונא דתניא (לקמן דף ד.) שלמים ששחטן לשם תודה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשין טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא.) מדכתיב ולא יחלו את קדשי בני ישראל אשר יזיינו במזבח (ומהם) אין מתחללין בגמור מזה מתחללין וחילול משמע פסול גמור ואע"ג דדרשין בגמרא קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו שאר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח וחטאת דמיפסלו ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הבהור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין משום דהוי לשם גבוה דאי לשם נמוך מיפסלי ויהיינו לענין פסול גמור דבבכור ובמעשר לא שייך לא עלו לבעלים לשם חובה:

ואסור לשנויי. יש מקומות שהדגא (אינו) חושש לאשמעינן חידוש זה ובפרק התכלת (מנחות דף מה.) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורה דקניא כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: קרי ליה נדר וקרי ליה נזבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוק נזבה נזבה דוקא וכן בפרק קמא דריה (דף ו.) לענין כל תאחר ואפילו לרי"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נזיר כל עיקר אלמא קרי לנזבה נדר שאני הכא דדריש מדשני קרא בדיווריה אי נמי בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שנא נדר לא שנא נזבה דבתרייהו איכא למיחש אי נמי משום דנדר נפקא לן מקרא דכי תחול לנזור ש"מ דטוב אשר לא תדור לנזבה אטא:

ואם

כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעול בעתיד..

קצת זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ב עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

ואם לאו יזא נדבה. אע"ג דבפ"ק דרי"ה (דף ו.) דריש ליה לענין כל תאור דלא שייך לאחר שחיטה הכא דריש ממשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה: **זבחים** בסתם לשמן חן עומדין. ואינו פסול עד שיכין שלא לשמן וזאת בפי' דחולין (דף יב:) בעי ר"י אי קטן של מחשבה וכו' ופי' בקונטרס בלשון בחיטת קדשים דיליף בריש זבחים דעבי

לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לא הא משמע הכא דמסתמא נמי כשר ואינו פסול עד שיכין שלא לשמן וי"ל דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להביך שחן קדשים וסבור שחן חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמר בפרק בית שמואי (לקמן דף מו.) לשם חולין כשירך משום חולין פסולה והאי קטן אפילו אומר יודע אני שחן קדשים ולשמן אני מתכוין מיבעיא לן אי כוונה כוונה או דילמא לא מהני אם אין ממשו מוכיחין: **סתם** אשה לא לגירושין עומדת. ואפי' זינתה תחת בעלה מכל מקום לאו להתגרש בגט זה עומדת וגם אם לא ידעה הבעל לא יגרשנה אלא שלא תשמשו ומתוך הא מילתא מותרתא מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף כג.) דאמר גוי אדעתא דנפשיה עביד ואינו כשר לכתוב את הגט ובפ' שני דעבודה זרה (דף כו:) אמרי' ימול ארמאי ואל ימול כותי משום דכותי מתכוין לשם הר גריזים וזהם נמי בעינין לשמה כדדרשינן (שם דף כו.) מלה דמול (ימול) ואפי' הכי מכשרינן ארמאי דיש לחלק בין גט למילה כמו שמחלק כאן בין זבחים לגט הא סתמא פסול בשם דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי [בגין] פסול אע"ג דעביד סתם אבל מילה סתמא לשמה קיימא כמו זבחים הילכך גוי כשר אע"ג דעביד סתם: **הא** לשם פסח וסתמא כשר. פי' בקונטרס דסוף שחיטה סתמא אישתחית ותימה כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח וכו' כל שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו ונראה לפרש דבשתי עבודות איירי כגון דשחט לשם פסח וקיבל סתם ומיהו בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט:) מיבעי לן אי בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות ועבודה אחת היינו כדפירש הקונטרס ויש ליישב דאפילו אם תימצא לומר לשם פסח וסתמא פסול ואפ"ה אין צורך לדבר כל שעה אלא שבתחילת שחיטה יאמר ששעשה כל החשיטה לשם שחיטת פסח:

אתנו בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי למימר שלא לשמה. בשמעתא קמייחא דגיטין (דף ג.) דמפרש דלכך לא חיקנו לומר בפני נכתב לשמה למיד לפי שאין בקיאין לשמה משום דאי מפשט ליה לדיבורא אתי למיגוויא לא הוי מצי למימר דילמא אתי למימר שלא לשמה דמי הוא שוטה כל כך שנותן גט לאשה זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטעה וסבור שהוא קרבן אחר וכן המקבל ומוליד חוזק:

קיימי בית דין ומתני כו'. יש תימה למא' לו להאריך כל זה הא בהדיא אמר סתמא כשר ונראה לפרש דמי שלא היה בלבו היינו שלא

אמר בהדיא לשם אחד מכל אלו אבל חישב בלבו למה שדין להיות הא סתמא פסול להכי [ויקין] מתנאי בית דין וכו' מתנו בית דין דלא לימא בהדיא ובמחשבה סגי ושמא אתי לידי פסול שלא יחשב לכל וישחוט סתמא ויפסול:

כסופרים העשוין להתלמד עסקינן. ואפילו לזמן דאמר בפרק קמא דעירובין (דף יג.) גבי מגילת סוטה דמוחקין אותה מן התורה אף על גב דבעינן דאף על גב דתורה

נדר הוא. אלא אם כמה שגדרת עשית יהא נדר ואם לא נדבה יהא ונדבה מי שרי לשנויי בה אמר ליה רבינא לרב פפא, לא הוית גבן באורתא בתחומא בי חרמך דרמי רבא מילי מעלייתא אהרדי, ושני להו מאי מילי מעלייתא תנן כל הזבחים שגנבחו שלא לשמן כו', מעמא דשלא לשמן הא סתמא, עלו נמי לבעלים לשם חובה. אלמא, סתמא נמי פלשמן דמי. ורמינהו, כל הגט שגנבתה שלא לשם אשה פסול, וסתמא נמי פסול ושני זבחים בסתם לשמן עומדין, אשה בסתמא לאו לגירושין עומדת, זבחים בסתמא פשיירין מנלן. אלימא מהא דתנן כל הזבחים שגנבחו שלא לשמן כו' ולא קתני 'שלא נזבחו לשמן'. גבי גט נמי הקתני 'כל הגט שגנבתה שלא לשם אשה פסול', ולא קתני 'שלא נכתב לשם אשה פסול'. אלא מהא דתנן כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח, ולשם שלמים. מעמא דאמר 'לשם פסח ולשם שלמים', הא לשם פסח, וסתמא, כשר. אלמא סתמן פלשמן דמי, דילמא שאני התם דאמרין, כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. אלא מסיפא שלא לשמן ולשמן לשם שלמים, ולשם פסח. מעמא דאמר 'לשם שלמים ולשם פסח', הא סתמא ולשם פסח, כשר. דילמא שאני התם דאמרין ויכין סופו על תחילתו, אי נמי, אידי דתנא לשמן ושלא לשמן, תנא נמי 'שלא לשמן ולשמן', אלא מהא לשם ששה דברים הזבח נזבח, לשם זבח לשם זבח לשם שם, לשם אשים לשם ריח לשם ניחוח ונפאת ואשם לשם חטא אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו, כשר, שתנאי בית דין הוא אתנו בית דין דלא לימא לשמן דילמא אתי למימר אתי למימר שלא לשמן ואי סלקא דעתך סתמא פסול, קיימי בית דין ומתני מילתא דמיפסיל ביה וגבי גט דסתמא פסול, מנלן אלימא מהא דתנן היה עובר בשוק ושמע סופרים מקרין איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני, ואמר 'זה שמי וזה שם אשתי' פסול לגרש בו, דילמא כדרב פפא. דאמר רב פפא הכא בסופרים העשוין להתלמד עסקינן ולא איכתוב לשום פרישות כלל, אלא מהא יתר

מאלה: שתנאי בית דין הוא. שישחוט סתם ולא יזכירו בשחיטתן לשמו כדמפרש טעמא ואילו אתנו ב"ד דלא לימא לשמן כו' וגבי גט דסתמא פסול מנא ליה. כלומר הכי שמע ליה רבא ממתנא' דגיטין דפסול דתיקשה ליה ורמינהו אהרדי מקרין. את התלמידן שמלמדן אותן לכתוב סופסי גיטין: דלא איכתוב לשם פרישות כלל. אבל היכא דאיכתב לשם פרישות שיהא מוזהר לו לכשיסודמן לו מגרש ששמו ושם אשתו שחן יב כשר. ומבין

נדר הוא. דהא כאשר נדרת כתיב ויש חילוק בין נדר לנדבה נדר דאמר הרי עלי ונדבה הרי זה: אם כמה שנדרת עשית. שעבד עבודתיה לשמה: יהא נדר. ויעלה זה לנדרך: ואם לאו יהא לנדבה. כאילו התנדבת לזה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה: ונדבה מי שרי לשנויי בה. וכיון דרחמנא קרייה נדבה מי שרי לשנויי בה הא אמרין בפ' שני (לקמן ד' כט:) אסור

לחשב בקדשים ויליף מקרא דלא יחשב הזכי מדרש קרא אמ מדרש שפתיך תשמו ויעשית או יזהר נדר דאשר נדרת ואם לא נדרה: (מפי השמועה במנחות עד כאן:) לא הוית נבן באורתא בתחומא. כלומר חבל על שלא היית אמש בשבת אצלנו בתוך התחום שתוכל לבא לבית המדרש ולשמוע: בי חרמך. שם מקום: ושני להו. ופירקן: שלא לשמן. משמע דערך שמיידו בהדיא: שלא לשם אשה. האשה הזאת שנכתב לשם אחרת ששמה כשם זו פסול דכתיב וכתב לה לשמה: וסתמא נמי פסול. כגון אם כתבו הסופר [סתם] לשם לאה שיהא מוזהר לכשיבא אדם אצל ששמו ושם אשתו (שרין) כן ותינו לו ולקמן מפרש מנלן ממתנא' דסתם פסול: ושני. ותרין רבא גופיה דרמינהו אהרדי: בסתמן לשמן עומדין. הילכך כל כמה דלא עקר שמיידו בהדיא הוו לשמן: מנלן. ממתנא' הכי שמע ליה רבא דתיקשה ליה: שנוכחו שלא לשמן. משמע דערך שמן מהן: שלא נזבחו לשמן. משמע שלא הזכיר שמן עליהו דהיינו סתמא: שנכתב שלא לשם אשה זו. משמע שנכתב לשם אחרת בפירוש: כיצד לשמן כו'. מתנא' נמי: לשם פסח ולשם שלמים. כך חישב עליה: הא לשם פסח וסתמא. שלא חישב אחריו לשם שלמים כשר ואע"ג דסוף שחיטה סתמא אישתחית: אלמא סתמן כלשמן דמי. דאי בשלא לשמן דמי הויה ליה כאילו אמר לשם פסח ולשם שלמים: על דעת [ראשונה. אבל] היכא דשחטה כוליה סתמא לימא לך דפסול: הא סתמא [ולשם] פסח. תחילה שחטה סתם וסופה לשם פסח כשר ולא מיפסיל משום תחילתא אלמא סתמא כלשמן: א"ר אידי כו'. כלומר לעולם לא תיזקק מיניה הא סתמא ולשם פסח כשר דלעולם אימא לך פסול דסתמא כשלא לשמן והאי דקתני לשם שלמים אידי דפריש כלשמן ולא לשמן לשם שלמים דהתם דווקא הוא דאילו סתמא הוי כשר דעל דעת ראשונה הוא עושה פריש נמי תנא דמתני' בשלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח ולא דווקא דה"ה לסתמא ולשם פסח דמיפסיל בתחילת שחיטה: לשם ששה דברים. משנה בפרק ב"ש ומקראי יליף להו: לשם זבח. לשם מה שחוקרש: לשם זבח. שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר: לשם שם. [לנחת רוח] להקב"ה שאמר (ונעשה רצונו): לשם אשים. להקטירם ולא לעשותם צלי על המזבח קרבניה"ש כ"ע: לשם ריח. לאפוקי איברים שצלצ'ל והעלן דשבו אין בהן ריח והכי מפרש להו התם: לשם ניחוח. לשם נחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו: שלא היה בלבו. לשמו אלא סתם ולא הזכיר אחד

מאלה: שתנאי בית דין הוא. שישחוט סתם ולא יזכירו בשחיטתן לשמו כדמפרש טעמא ואילו אתנו ב"ד דלא לימא לשמן כו' וגבי גט דסתמא פסול מנא ליה. כלומר הכי שמע ליה רבא ממתנא' דגיטין דפסול דתיקשה ליה ורמינהו אהרדי מקרין. את התלמידן שמלמדן אותן לכתוב סופסי גיטין: דלא איכתוב לשם פרישות כלל. אבל היכא דאיכתב לשם פרישות שיהא מוזהר לו מגרש ששמו ושם אשתו שחן יב כשר. ומבין

הלא נדר הוא. אלא בהכרח שכונת הכתוב היא, שאם כָּמָה שְׁנֵדֶרֶת
עֲשִׂיתָ וְהִקְרַבְתָּ לְשֹׁמֵר, וְהָאֵל נָדָר וְיַעֲלֶה לְשֹׁמֵר חֻבַּתְךָ, כְּאִשֶּׁר נִדְרָתָ;
וְאִם לֹא תִקְרִיבְנָה לְשֹׁמֵר מִזֶּה שְׁנֵדֶרֶת אוֹתוֹ אֵלָּא לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר, נִדְבָה
וְהָאֵל קִרְבָּן זֶה, וּבִאִילוֹ הַתְּנִידָת אוֹתוֹ לְשֹׁמֵר נִדְבָה אַחֵר וְלֹא לְשֹׁמֵר
הַנִּדָּר הָרֵאשֹׁן, וְאִינִי יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חֻבַּת נִדְרָךְ. הֲרֵי לָנוּ שִׁקְרָא
הַכְּתוּב לִקְרִיבֵנָה שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת נִדְבָה, וְנִדְבָה מִי שְׁנֵי לְשֹׁמְרֵי כָּהִן
– וְכִי מוֹתֵר לְשֹׁמֵר בְּנִדְבָה וְלֹהֲקִרְיָה לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר, הֲלֹא שְׁנֵינִי
לֵהֲלֹךְ (כַּסֵּי) שְׁאִסּוֹר לְחֻשָּׁב מִחֻשָּׁב פְּסוּל בְּקִדְשִׁים, שְׁנֵאמֹר (וַיִּקְרָא ז'
יח) הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב, וּמִכָּאן שֶׁאִפִּילוֹ שְׁנֵשֶׁת חֻבַּת שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת
לְשֹׁמֵר, וְשׁוֹב אֵין הַבְּעָלִים יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חֻבַּתוֹ, מִכָּל מְקוֹם אִסּוֹר
לְזִרוֹק אֶת דְּמוֹ שְׁנֵשֶׁת בְּדִין נִדְבָה.
קוֹשִׁיית רַבָּא מִסְתִּירָת דִּין לְשֵׁמָה בְּקִדְשִׁים לְדִין לְשֵׁמָה בְּגִט. רַבָּא
דְּרַשׁ בִּשְׁבַת בְּמִקְוֵם שְׁמֹו 'בִּי חֶרֶם', וְלֹא יִכּוֹל הִיָּה רַב פֶּפֶא לְבֹא
לְדִרְשָׁה, מִשּׁוֹם שֶׁשְׁהָה לְבִלֵּל שְׁבַת מִחוּץ לְתַחוּם שְׁבַת שֶׁל עִיר זֶה.
אִמְרֵי לִיָּה רַבִּינָא לִרְבִּי פֶּפֶא, לֹא הָיִיתָ נֶגֶן בְּאִרְתָּא בְּתַחוּמָא בִּי חֶרֶם
– חֶבֶל שְׁנֵשֶׁת אֵינִי עֲנִינִי אִמְשׁ בְּתוֹךְ תַּחוּמָה שֶׁל הָעִיר 'בִּי חֶרֶם',
וְלֹא יִכּוֹלֵת לְשִׁמּוֹעַ אֶת דְּרֹשָׁת רַבָּא. דְּרֹמִי רַבָּא מִלִּי מַעֲלִייתָא
אֶהְרִיד, וְשִׁנִּי לָהּ – שֶׁהִקְשָׁה רַבָּא עַל שְׁנֵי שְׁמוּעוֹת נֹאוֹת הַסּוֹתֵרוֹת
זֶה אֶת זֶה, וְאַחֵר כִּךְ יִישֵׁב אֶת הַסְתִּירָה שְׁבִינִידָן.
מִפְרֹשֶׁת הַגִּמְרָא אֶת דְּבָרֵי רַבָּא: מִאִי מִלִּי מַעֲלִייתָא – מִזֶּה הֵן אוֹתֵן
שְׁמוּעוֹת נֹאוֹת הַסּוֹתֵרוֹת זֶה אֶת זֶה, דְּתַנֵּן בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, 'כָּל הַזִּבְחִים
שְׁנוּבְּחֵי שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר בּוֹ', כְּשֵׁרִים אֵלָּא שְׁנֵשֶׁת עֵלּוֹ לְבַעֲלִים לְשֹׁמֵר
חֻבָּה, וּמִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, דְּמַעֲלָם שְׁנֵשֶׁת עֵלּוֹ לְשֹׁמֵר חֻבָּה הִיא
דְּוֹקָא מִשּׁוֹם דְּנִשְׁחַטְוּ שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר אֵלָּא לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר, הָאֵל אִם לֹא
חֻשָּׁב כְּלוֹם בְּשַׁעֲת הַשְּׁחִיטָה אֵלָּא שְׁחַט בְּתַקְמָא, עָלּוֹ נִמִּי לְבַעֲלִים
לְשֹׁמֵר חֻבָּה. אֲלֵכָּהּ, שְׁעִבּוּדָה בְּקִרְבָּנוֹת בְּתַקְמָא בְּלֹא שׁוֹם מִחֻשָּׁבָה
נִמִּי בְּאִילוֹ נַעֲשֶׂה לְשֹׁמֵר דְּמִי.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת קוֹשִׁיית רַבָּא: וְיִמְנִינִי, הֲלֹא שְׁנֵינִי בְּגִיטִין (כד),
כָּל הַנֶּשֶׁת שְׁנוּבְּחֵי שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר הָאֵשֶׁת הַמִּתְגַּרְשֵׁת בּוֹ פְּסוּל, שֶׁכֵּן נִאֲמַר
בְּפֶרֶשֶׁת גִּירוּשִׁין (לְבַיִּם כד א) 'לְכָתֹב לָהּ סֵפֶר בְּרִיתָהּ', וְדִרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ
שֶׁמִּשְׁמַעוֹת 'לָהּ' הִיא 'לְשֵׁמָה'. וְהִלְכָה בִּידֵינוּ, שְׁנֵשֶׁת רַק אִם
כִּשְׁנֵשֶׁת הִגֵּט לְשֹׁמֵר אִשָּׁה אַחֵרָה הוּא פְּסוּל, אֵלָּא אִם נִכְתָּב בְּתַקְמָא
בְּלֹא מִחֻשָּׁבָה לְשֹׁמֵר אִשָּׁה מִסּוּיֵמָת נִמִּי פְּסוּל הוּא. וְקִשָּׁה, מִזֶּה בֵּין
קִדְשִׁים שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת בְּסֵתָם שְׁנֵשֶׁת כְּשֵׁרִים לְבִין גִּט שְׁנֵשֶׁת בְּסֵתָם שְׁהוּא
פְּסוּל.
וְשִׁנִּי – וְתִירֵץ רַבָּא וְזִבְחִים בְּתַקְמָא לְשֹׁמֵר הֵם עֲוִיָּדִין, שֶׁכֵּן דִּינָם
לְהִקְרִיב לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ זֶכֶת שְׁהוּקִדְשׁוֹ לְשֹׁמֵר, וְעַל כֵּן אֵין כְּשֵׁלֵל חֻשָּׁב
לְהִקְרִיב כְּלוֹם בְּשַׁעֲת הַשְּׁחִיטָה, הֲרֵי זֶה כְּאִילוֹ נִשְׁחַטוּ לְשֹׁמֵר לְשֹׁמֵר
שְׁהֵם. אֲבָל אִשָּׁה בְּתַקְמָא לֹא לְגִירוּשִׁין עֲוִיָּדִין, וְעַל כֵּן צִירִךְ
לְחֻשָּׁב בְּשַׁעֲת כְּתִיבַת הִגֵּט לְכֹתְבוֹ לְשֹׁמֵר אִשָּׁה זֶה.
דְּנָה הַגִּמְרָא בְּמִקּוֹר דְּבָרֵי רַבָּא שֶׁקִּדְשִׁים שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת בְּסֵתָם שְׁהֵם
עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבָּה. שׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא: וְזִבְחִים שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת בְּתַקְמָא שְׁהֵם
בְּשִׁירִין עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבָּה, מִנֵּן.
מִנְסָה הַגִּמְרָא לְהוֹכִיחַ אֶת הַדִּין הָאִמּוֹר: אִילִּימָא מְהָא דְּתַנֵּן – אִם
תֹּאמַר שֶׁמִּקּוֹר דִּין זֶה הוּא מִמֶּה שְׁשֵׁנִי בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, 'כָּל הַזִּבְחִים
שְׁנוּבְּחֵי שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר בּוֹ', כְּשֵׁרִים אֵלָּא שְׁנֵשֶׁת עֵלּוֹ לְבַעֲלִים לְשֹׁמֵר
חֻבָּה, וְלֹא קִתְּנִי שְׁנֵשֶׁת נִבְּחֵי לְשֹׁמֵר. וְאִם אֵין בְּסֵתָם אִינֵם עוֹלִים
לְשֹׁמֵר חֻבָּה, הִיָּה לָהּ לְמִשְׁנָה לְשֹׁמֵר 'שְׁנֵשֶׁת נִבְּחֵי לְשֹׁמֵר', שְׁמִשְׁתַּמַּע
מִכָּךְ שֶׁאֵין בְּסֵתָם אִינֵם עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבָּה. וּמִאֲחֵר שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת
הַמִּשְׁנָה כִּךְ, אֵלָּא שְׁנֵשֶׁת נִבְּחֵי לְשֹׁמֵר, מִשְׁמַע שְׁדוּקָא אִם
עֵקֶר בְּפִירוּשׁ אֶת שְׁמֵם וְשִׁחַט לְשֹׁמֵר זֶכֶת אַחֵר אִינֵם עוֹלִים לְשֹׁמֵר
חֻבָּה, אֲבָל בְּסֵתָם הֵם עוֹלִים לְשֹׁמֵר חֻבָּה.
דְּרוּחָה הַגִּמְרָא הוֹכִיחָה זֶה: הֲלֹא לִנְפִי גַּם נִמִּי קִתְּנִי 'כָּל הַנֶּשֶׁת שְׁנוּבְּחֵי
שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר אִשָּׁה פְּסוּל, וְלֹא קִתְּנִי שְׁנֵשֶׁת נִכְתָּב לְשֹׁמֵר אִשָּׁה פְּסוּל'.
וְהֲרֵי הִלְכָה בִּידֵינוּ בְּגִט שְׁבִסְתָּמָא הוּא פְּסוּל, וְאִם כְּדִבְרִיךְ שְׁלֹשׁ
שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר אִשָּׁה: מִשְׁמַע דְּוֹקָא לְשֹׁמֵר אִשָּׁה אַחֵרָה לֹא הִיָּה
לְמִשְׁנָה לְשֹׁמֵר בְּלִשׁוֹן זֶה, אֵלָּא הִיָּה לָהּ לְשֹׁמֵר בְּלִשׁוֹן 'שְׁנֵשֶׁת נִכְתָּב
לְשֹׁמֵר אִשָּׁה' הַכּוֹלֵלֵת גַּם סֵתָמָא. אֵלָּא וְדֹאֵי שְׁאִין הִכְרַח בְּדִקּוּק
הָאִמּוֹר, אֵלָּא בְּלִשׁוֹן 'שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר אִשָּׁה' וְכֵן 'שְׁנוּבְּחֵי שְׁנֵשֶׁת

לְשֹׁמֵר' יִכּוֹל לְהַכְלִיל גַּם סֵתָמָא, וְאִם כֵּן מִנֵּן לָנוּ שְׁסֵתָמָא בְּקִדְשִׁים
כְּשֵׁר.
מִנְסָה הַגִּמְרָא לְהוֹכִיחַ אֶת הַדִּין הָאִמּוֹר מִמִּשְׁנָה אַחֵרָה: אִילִּימָא יֵשׁ
לְהוֹכִיחַ שְׁסֵתָמָא בְּקִדְשִׁים עוֹלָה לְשֹׁמֵר חֻבָּה, מְהָא דְּתַנֵּן לְהֵלֵךְ (ג).
הַפֶּסֶח וְהַחֲטָאִת שְׁשַׁחֲטֵן שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר, קִבֵּל וְהֵלֵךְ וְזָרַק שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר,
אוֹ לְשֹׁמֵר וְשֵׁלָא לְשֹׁמֵר, אוֹ שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר וְשֵׁלָא לְשֹׁמֵר, פְּסוּלִים. בְּיָצֵד הִיא
שְׁחִיטָה לְשֹׁמֵר וְשֵׁלָא לְשֹׁמֵר שְׁחִיטָה פְּסוּלָה, כְּגוֹן שְׁבִתְחִילַת שְׁחִיטָה
הַפֶּסֶח חִיֶּשֶׁב עֲלֵיו לְשֹׁמֵר פְּסָה, וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה חִיֶּשֶׁב עֲלֵיו לְשֹׁמֵר
שְׁלָמִים.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת רֵאיוֹתֶיהָ: מְעַמָּא שְׁהַפֶּסֶח פְּסוּל בְּאוּפֵן הָאִמּוֹר,
הוּא רַק מִשּׁוֹם דְּמִקְרָא בְּשַׁעֲת שְׁחִיטָתוֹ 'לְשֹׁמֵר פְּסָה וְלְשֹׁמֵר שְׁלָמִים', הָא
– אֲבָל אִם בְּתַחֲלִילַת הַשְּׁחִיטָה חִיֶּשֶׁב לְשֹׁמֵר פְּסָה, וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה
שְׁחַט בְּתַקְמָא, הֲרֵי הוּא כְּשֵׁר. אֲלֵכָּהּ – מוֹכָח מִכָּאן שֶׁתַּקְמָא שֶׁל
קִדְשִׁים בְּנִשְׁחַטוּ לְשֹׁמֵר דְּמִי, וְאִין צִירִךְ לְחֻשָּׁב עֲלֵיהֶם בְּפִירוּשׁ
לְשֹׁמֵר, שֶׁאִם לֹא כֵּן מִדּוּעַ אִם חֻשָּׁב בְּתַחֲלִילַת הַשְּׁחִיטָה לְשֹׁמֵר פְּסָה
וּבִסּוּפָה שְׁחַט בְּסֵתָמָא כְּשֵׁר, הֲלֹא הוּא כְּמוֹ שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת פְּסָה
וְלְשֹׁמֵר שְׁלָמִים.
דְּרוּחָה הַגִּמְרָא: דִּילִּמָּא שְׁאִנִּי הָתָם – יִתְנֵן שְׁנוּנָה פְּסָה שְׁנֵשֶׁת
לְשֹׁמֵר וּבְסֵתָמָא, מִפְּסָה שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת כּוֹלָה בְּסֵתָמָא, מִשּׁוֹם דְּמִקְרָא, כָּל
הַעֲוִיָּה עַל דְּעַת רֵאשׁוֹנָה הוּא עוֹשָׂה. וּמִאֲחֵר שְׁבִתְחִילַת הַשְּׁחִיטָה
הִיָּה לְשֹׁמֵר נִמְשַׁחֵת לְשֹׁמֵר הַשְּׁחִיטָה כּוֹלָה אַחֲרֵי שְׁחִיטָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה,
וְאֵין בְּסֵתָמָא לֹא חֻשָּׁב כְּלוֹם הִיא רֵאשׁוֹנָה כְּעִשְׂיָה כּוֹלָה לְשֹׁמֵר. וְעִדִּין
יִתְנֵן שֶׁאִם כֵּל הַשְּׁחִיטָה נַעֲשֶׂה בְּסֵתָמָא הִיא פְּסוּלָה.
וְשׁוֹב מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: אִילִּימָא מְסִיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה הָאִמּוֹרָה יֵשׁ
לְהוֹכִיחַ שְׁסֵתָמָא כְּשֵׁר. שְׁשֵׁנִי שֶׁם, כִּיֶּצֶד הִיא שְׁחִיטָה שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר
וְלְשֹׁמֵר שְׁחִיטָה פְּסוּלָה, כְּגוֹן שְׁבִתְחִילַת שְׁחִיטָה הַפֶּסֶח חִיֶּשֶׁב עֲלֵיו
לְשֹׁמֵר שְׁלָמִים, וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה חִיֶּשֶׁב עֲלֵיו לְשֹׁמֵר פְּסָה.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת רֵאיוֹתֶיהָ: מְעַמָּא שְׁהַפֶּסֶח פְּסוּל בְּאוּפֵן הָאִמּוֹר,
הוּא רַק מִשּׁוֹם דְּמִקְרָא בְּשַׁעֲת שְׁחִיטָתוֹ 'לְשֹׁמֵר שְׁלָמִים וְלְשֹׁמֵר פְּסָה', הָא
– אֲבָל אִם בְּתַחֲלִילַת שְׁחַט בְּתַקְמָא וּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה חִיֶּשֶׁב עֲלֵיו לְשֹׁמֵר
פְּסָה, הֲרֵי הוּא כְּשֵׁר. וּמִכָּאן שְׁסֵתָמָא בְּקִדְשִׁים הוּא כְּמוֹ שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת
לְשֹׁמֵר.
דְּרוּחָה הַגִּמְרָא: דִּילִּמָּא שְׁאִנִּי הָתָם – יִתְנֵן שְׁנוּנָה פְּסָה שְׁנֵשֶׁת
בְּסֵתָמָא וְלְשֹׁמֵר, מִשּׁוֹם דְּמִקְרָא יִיבִיחַ כּוֹפֵף עַל תַּחֲלִילָתוֹ, וּמִאֲחֵר
סִסּוּף הַשְּׁחִיטָה נַעֲשֶׂה לְשֹׁמֵר, אֵין תַּחֲלִילַת נַחֲשֶׁבֶת כְּמוֹ שְׁנֵשֶׁת שְׁנֵשֶׁת
לְשֹׁמֵר, אֲבָל אִם כֵּל הַשְּׁחִיטָה נַעֲשֶׂה בְּסֵתָמָא יִתְנֵן שְׁחִיטָה פְּסוּלָה.
אִי נִמִּי, עוֹלֵם יִתְנֵן שְׁסֵתָמָא פְּסוּל, אֵלָּא אִיִּידִי דְּתַנֵּן – אֲגַב שְׁנֵשֶׁת
הַתָּנָא בְּבִבָּה הַקְדֵּרְמָת 'לְשֹׁמֵר וְשֵׁלָא לְשֹׁמֵר', תַּנָּא נִמִּי – שְׁנֵשֶׁת גַּם כֵּן
'שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר וְשֵׁלָא לְשֹׁמֵר', וְהוּא הַדִּין בְּסֵתָמָא שְׁחִיטָה שְׁחִיטָה פְּסוּלָה.
מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: אִילִּימָא הַמִּקּוֹר לְכָךְ שְׁסֵתָמָא בְּקִדְשִׁים כְּשֵׁר הוּא
מְהָא – מִמִּשְׁנָה זֶה (לְהֵלֵךְ מה) 'לְשֹׁמֵר שְׁשֶׁת דְּבָרִים הַזִּבְחִים נִבְּחֵי, לְשֹׁמֵר זֶכֶת
– לְשֹׁמֵר קִרְבָּן זֶה שְׁלִשְׁמֹו הוֹקֵדְשָׁה הַבְּהֵמָה, לְשֹׁמֵר זֶכֶת – שְׁתִּכְפֹּר
בּוֹ בְּעִלּוֹ וְלֹא אַחֵר, לְשֹׁמֵר הָשֶׁם, לְשֹׁמֵר אִשִּׁים – שְׁתִּאֲכַל הָאֵשׁ אֶת
הַבֶּשֶׂר, לְשֹׁמֵר יֵיחַ – שִׁיעֲלוֹ רִיחַ בְּהִקְטָרְתָם, לְשֹׁמֵר נִיחֹחַ – לְשֹׁמֵר נַחַת
רוּחַ לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאִמֹר וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ. וְחֻשָּׁמָא וְאִשָּׁם
קִרְבִּים אֵין לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ הַחֲסָא שְׁלִשְׁמֹו הֵם בָּאִים.
וְאִמְרֵי רַבִּי יוֹסִי אֵין מִי שְׁנֵשֶׁת הָיָה בְּלָבוֹ לְהִקְרִיב לְשֹׁמֵר אֶחָת מִכָּל שְׁשֶׁה
דְּבָרִים אֵלּוֹ, אֵלָּא הַקְרִיב בְּסֵתָם, הַקְרִיב בְּכֵשֶׁר, שְׁכֵן תַּנָּא בֵּית דִּין
הוּא לְשַׁחֲטוֹ בְּסֵתָם, כְּמִבּוּאָר בְּסִמּוּךְ.
מִפְרֹשֶׁת הַגִּמְרָא אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי: אֲתַנּוּ בֵּית דִּין דְּלֹא לִימָא לְשֹׁמֵר
– הַתָּנָא בֵּית דִּין שִׁישְׁחַטוּ אֶת הַקְרִיב בְּסֵתָם וְלֹא יִזְכִּירוּ בְּשִׁחִיטָתוֹ
שְׁשֹׁחֲטִים אוֹתוֹ לְשֹׁמֵר, דִּילִּמָּא אֲתֵּי לְמִימָר שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר – שְׁמָא
יַעֲלֶה וְיִסְבּוֹר שְׁהוּא קִרְבָּן אַחֵר, וְיִבּוּא לֹאִמֹר שְׁשֹׁחֲטוּ שְׁנֵשֶׁת לְשֹׁמֵר
מִזֶּה שְׁהוּא בִּאֲמַת אֵלָּא לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ קִרְבָּן שְׁהוּא מִחֲלִיפֵי בּוֹ.
מִסִּיקָה הַגִּמְרָא אֶת רֵאיוֹתֶיהָ: וְאִי סִלְקָא דְּעַתָּה סֵתָמָא פְּסוּל, קִיִּימִי
בֵּית דִּין וְיִמְתְּנִי מִיִּלְתָּא דְּמִפְּסִיל בֵּיה – וְאִם יַעֲלֶה עַל דְּעַתָּה שְׁקִרְבָּן
שְׁנֵשֶׁת בְּסֵתָמָא פְּסוּל, אִיךְ יִתְנֵן שִׁיעֲמִדוֹ בֵּית דִּין וְיִתְקַנּוּ לְהִקְרִיב
אֶת הַקְרִיב בְּלֹא לֹאִמֹר שְׁשֹׁחֲטוּ לְשֹׁמֵר, הֲלֹא הוּא נִפְסַל בְּאוּפֵן זֶה.
וְהַמּוֹכֵר מוֹדְבֵּרֵי רַבִּי יוֹסִי שְׁסֵתָמָא בְּקִדְשִׁים כְּשֵׁר.

שכן שנינו שם, יתר על כן, כתב אדם גט על מנת לְגַרְשׁ בו אֶת אִשְׁתּוֹ,
ואחר כך נִמְלָךְ ולא רצה לגרשה, וּמִצָּאָו בֶּן עֵירוֹ וְאָמַר לוֹ, 'שְׂמִי
בְּשִׁמְךָ, וְשֵׁם אִשְׁתִּי בְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ', תן לי את הגט ואגרש בו את אשתי,
גט זה פְּסוּל לְגַרְשׁ בו את האשה האחרת, משום שלא נכתב לשמה.
וסוברת הגמרא עתה, שמכך שלבסוף נמלך הראשון נראה,
שמלכתחילה כתב את הגט על מנת שאם יחזור בו יגרש בו כל מי
שירצה, והרי הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום הוא פסול.
דוחה הגמרא: דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתָם, משום שלא נכתב הגט בסתמא
אלא הוא ממש שלא לשמה. דְּהָרִי אֵינְתִּיק לִיה גִּט זֶה מִשְׁאֵר כֹּל
האנשים והנשים שבעולם, ונכתב לְשֵׁם יִירוּשָׁיִן דְּהָאִישׁ הַהוּא
והאשה ההיא.

שוב מוכיחה הגמרא: אֵלָּא מָה – מהמשך דברי המשנה הבאים
יש להוכיח שסתמא בגט פסול. יִתֵּר עַל כֵּן, אדם שיש לו שְׁתֵּי נָשִׁים
שְׂשֻׁמְוֵיהֶן שְׁוֹת, אם כתב גט על מנת לְגַרְשׁ בו אֶת הַגְּדוּלָּה, לֹא
יִגְרַשׁ בו אֶת הַקְּטָנָה, משום שלא נכתב גט זה לשמה. וסברה
הגמרא עתה, שדין גט זה הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום
הוא פסול.

דוחה הגמרא: דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתָם משום דְּאֵינְתִּיק לִיה גִּט זֶה מִשְׁאֵר
הנשים שבעולם וכתב רק לְשֵׁם יִירוּשָׁיִן דְּהָאִישׁ גְּדוּלָּה, והרי שלא
לשמה ממש, ועדיין יתכן שסתמא בגט כשר.

שוב מוכיחה הגמרא: אֵלָּא מָה – מהמשך דברי המשנה הבאים
יש להוכיח שסתמא בגט פסול. יִתֵּר עַל כֵּן, אם אָמַר הַבַּעַל לְבָלְךָ
כְּתוּב לִי גִט, וְלֹאִיו מִנְשׁוֹתֵי שְׂאִרְגָּה לְבִסּוֹף לַגְּרֵשָׁה לְגַרְשׁ בו, פְּסוּל
גט זה מִלְּגַרְשׁ בו שום אחת מהן. והרי גט זה הוא כגט שנכתב
בסתם, ומכל מקום הוא פסול.

דוחה הגמרא: דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתָם משום דְּאֵין בְּרִירָה – שאם נעשה
מעשה על דבר אחד מתוך כמה דברים, על מנת שיתברר לאחר
מכן על איזה מהם הוא חל, אי אפשר לברר את הדבר לאחר
מעשה, אלא לעולם הוא נשאר בספק עד איזה מהדברים הוא חל.
על כן אי אפשר לגרש בגט שנכתב לשם האשה שלבסוף ירצה,
ואפילו אם סתמא בגט כשר. שכן מאחר שבשעת כתיבתו לא היה
מבורר לשם מי נכתב, הרי זה גרוע מסתמא, שכן שמא בשעה
שנכתב לא נכתב לשם אשה זו, אלא לשם האחרת.

מסיקה הגמרא: אֵלָּא המקור לכך שסתמא בגט פסול הוא מָהָא
ששינונו במשנה בגיטין (דכ), סופר הַזֹּכֵת בְּזִפְסִי גִיטִין כדי שיהיו
זוזומנים בידו לזמן שיבוא לפניו אדם הצריך לגט לגרש בו את
אשתו, צָרִיךְ שְׂנִינָה את מְקוֹם שֶׁהָאִישׁ וּמְקוֹם שֶׁהָאִשָּׁה וּמְקוֹם
הַקְּרִים וּמְקוֹם הַזֶּמֶן, ולא יכתבם עד שיצוהו הבעל לכתוב בו
לשמה, שכן כל פרטים אלו הם תורף ו-עיקר הגט, ועליהם
להכתב לשם האיש והאשה המתגרשים בו. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
שְׂמֹאֵל, אִף צָרִיךְ שְׂנִינָה הסופר את מְקוֹם כְּתִיבַת הַתִּיבוֹת 'הָרִי אֶת'
מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם, משום שגם הן מתורף הגט וצריכות להכתב
לשם האיש והאשה. ומוזה מוכח שהגט צריך להכתב לשם אשה
מסוימת, ואם נכתב בסתמא פסול.

קושיית רב מסתירה נוספת שבין קדשים לגט: תו רַבִּי מִיִּלְתָּא
אֲתֵרִית, כי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הַטָּאת שְׂשֻׁחָה לְשֵׁם עוֹלָה
פְּסוּלָה, שכן מבואר במשנתנו חטאת שלא לשמה פסולה. אבל
אם שְׂשֻׁחָה לְשֵׁם חוֹלִין, הרי היא כְּשִׁירָה.

וסבר רבא שהיושד רב דין זה מסביר עצמו. וביאר בסברתו אֵלָּא
ו-ומוכח מדבריו, דְּרַק מחשבה לשם זבח אחר שהוא מְמִינָה של
החטאת מְחִרִיבָהּ ופוסלה, וכגון חטאת ששחטה לשם עולה
ששתיהן הן ממין קדשים. אבל מחשבה לשם חולין דְּלֹאֵן מְמִינָה
של החטאת הם, לֹא מְחִרִיבָהּ, ואין שום נתפס על הזבח לעקור
ממנו את שמו ולפסולו.

וְרַמְיָה הֵלֵא שנינו במשנה בגיטין (דכ), 'כֹּל הַגִּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא לְשֵׁם
אִשָּׁה פְּסוּל'. ומשמע שכל שלא נכתב לשם אשה זו אלא לשם איוו
אשה שהיא, וְאִפְּלוֹ אם נכתב לְשֵׁם עוֹבְדָת בּוֹכְבִּים נְמִי פְּסוּל הוא.
הרי לנו כי אף מחשבה לשם נכרית שאינה בת גירושין ואינה
מְמִינָה של האשה המתגרשת פוסלת אותו, ולא כדברי רב שאמר
'דלא מינה לא מחריב בה'. וְשֵׁנִי – ויתרץ רבא, אכן כל דבר שאינו מינו לא מחריב בו, אלא,

גַּם דֵּל עוֹבְדָת בּוֹכְבִּים מִיִּנְיָה הָהּ לִיה כְּתָמָא – אפילו אם תסלק
ממנו מחשבה זו לשם עובדת כוכבים ותחשיבנה כמי שאינה, מכל
מקום לא נכתב לשם האשה המתגרשת אלא הוא כגט שנכתב
בסתמא, וְהָרִי הִלְכָה בִּידֵינוּ שְׂשֻׁחָה בגט פְּסוּל, כמבואר לעיל.
אבל קְדָשִׁים, דֵּל חוֹלִין מִיִּנְיָה הָהּ לִיה כְּתָמָא – אם תסלק ממנו
את מחשבת החולין נמצא שנשחטו בסתמא, וְהָרִי קדשים בְּכָתָמָא
כְּשִׁירִים.
קושיית רבא על דברי רב מדין טומאת כלי חרס: וְרַבָּא מִיִּלְתָּא
אֲתֵרִית – עוד הקשה רבא קושיא אחרת, מִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
רַב, הַטָּאת שְׂשֻׁחָה לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה, שְׂשֻׁחָה לְשֵׁם חוֹלִין כְּשִׁירָה,
אֵלָּא דְּרַק מחשבה לשם זבח אחר שהוא מְמִינָה של החטאת
מְחִרִיבָהּ ופוסלה, אבל מחשבה לשם חולין דְּלֹאֵן מְמִינָה של
החטאת הוא, לֹא מְחִרִיבָהּ ופוסלה. וְקָשָׁה, הַתִּנְיָא בְּבִרְיָתָא,
נאמרו בטומאת כלי חרס (ויקרא יא לג) 'תֹּבוֹא', ומכאן שדווקא מה
שבתוכו טומא וְלֹא מִה שבתוך תֹּבוֹא. שאם נמצא שרץ בתנור,
ובתוך התנור כלי אחר שפתחו נמצא מחוץ לאויר התנור, אין
האוכלים שבתוך הכלי הפנימי מקבלים טומאה מאויר התנור,
שכן אינם נמצאים בתוכו של תנור ממש אלא רק בתוך תוכו. ואם
הכלי הפנימי הוא של חרס בודאי שאין האוכלים שבתוכו
נטמאים, שכן כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו. וְאִלּוּם לֹא זֶה
בלבד, אלא אִפְּלוֹ כִּלְי שְׂשֻׁחָה שמקבל טומאה מגבו, גם הוא מְצִיל
על האוכלים שבתוכו מטומאת התנור, שכן שאף הוא עצמו אינו
נטמא מומתת התנור. שכן הלכה בדינו, שרץ אוכלים ומשקים
מקבלים טומאה מאויר כלי חרס ולא כלים. ומאחר שהכלי עצמו
טהור, אף האוכלים שבתוכו טהורים.

ומכאן קשה על מה שאמר רב 'דלא מינה לא מחריב בה'. שכן
לדבריו, מדוע אין נטמאים האוכלים שבתוך כלי השטף הפנימי.
הלא כשם שמחשבת חולין אינה נחשבת כלום לגבי קדשים משום
שאינם ממינים, כמו כן אין לו לכלי השטף שאינו מינו של התנור
לחצוץ בין התנור לאוכלים, ולבטל מאויר את שם תוכו של תנור.
וְשֵׁנִי – ויתרץ רבא, לעולם כל שאינו מינו אינו מחריב בו, אלא
שגם כלי שטף נחשב כמין תנור החרס, שכן שניהם כלים הם.
וחולץ לגבי קדשים אינם כמו כלי שטף לגבי כלי חרס, אלא עֶשֶׂה
חולין אֲצֵל קְדָשִׁים כְּמַחֲצִיזָה אֲצֵל תְּנוּרָה. שאם היה אויר התנור חלוק
לשנים על ידי מחיצה, ובצידה האחד שרץ ובצידה השני אוכלים,
אין המחיצה מחלקת את אויר התנור לשני תוכות ואינה חוצצת
בין טומאת השרץ לאוכלים, משום שהמחיצה שאינה כלי אינה
גמטא התנור שהוא כלי, וכל שאינו מינו לא מחריב בו, ולפיכך
האוכלים טמאים. נמצא שדין קדשים שוה לדין טומאה, מָה
מְחִיזָה אֲצֵל תְּנוּרָה לֹא מְחִיזָה ו-מועילה) לָה כָּלֵל להפסיק באויר
התנור משום שאינה ממינה, אִף חוֹלִין אֲצֵל קְדָשִׁים לֹא מְחִיזָה לִיה
כָּלֵל לעקור את שמו ולפסולו משום שאינם ממינים.

ודין מחיצה בתנור שניו במחלוקת תנאים. דְּתַנְן בְּבָלִים (פ"ח מ"א),
תְּנוּרָה שֶׁל חֶרֶס שְׂשֻׁחָה בְּנִסְרִים אוֹ בְּיִרְיעוֹת וְהִבְדִּילוּ לַשְּׁנַיִם עַד
למעלה מפיו, וְנִמְצָא שְׂרָץ בְּמִקְוֶה אֶחָד, הִפֵּל טָמֵא, ואף האוכלים
שבצידה השני של המחיצה.

וכן בְּנוֹרָת שְׂהִיָּה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשֶׁשׁ – שניקבה, וסתמו את הנקב
בקש, וְהִיא מְשֻׁלְשֶׁלֶת לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה ותלויה בתוכו, אם נמצא שְׂרָץ
בְּתוֹכָהּ, הַתְּנוּרָה טָמֵא. ואם נמצא שְׂרָץ בְּתוֹנֵר, הַאֲוִיָּקִין שְׂפָתֶיהָ
טָמֵא. שכן מאחר שניקבה הכוורת בטל ממנה תורת כלי ואינה
אלא כמחיצה בעלמא, ומחיצה אינה מועילה להפסיק את אויר
התנור לשנים, כמבואר לעיל.

וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְסַתֵּר את האוכלים הנמצאים מהעבר השני של
המחיצה ובתוך הכוורת.

ביאור מחלוקת רבי אליעזר וחכמים. אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לחכמים,
הלא קָל וְחֹמֶר הוא מאוהל המת שיש בו מחיצה, שאין המת
מטמא את מה שנמצא בצידה השני של המחיצה. ואם הָצִיל הַפֶּסֶק
המחיצה מִמָּת הַחֲמוּר שמשמא אדם וכלים לשבעה ימים, וכי לֹא
תִצָּל מִפְּנֵי הַטּוּמָא בְּכָלִי חֶרֶס תִּקַּל, שכן אינו מטמא אדם וכלים
אלא אוכלים ומשקים בלבד.
אָמַר לוֹ חֲכָמִים, לֹא קָל וְחֹמֶר הוא זה,

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רא תוספות

דותרה להתלמד עבדא כדקאמר התם לענין גט מודה כדפרישית שם ובפ"ב גיטין (דף כ.)
וס"ת נמי פסלין (ובגט) בפ"ב גיטין (דף יט) כדמוכח בעובדא דההוא גברא דעל לבי כנישתא
שקל ספר תורה ויהב לדבייתה: **כתב** לגרש את אשתו ונמלך כו'. הימנה מה ענין זה אצל
סתם ויש לומר דס"ד כיון דנמלך אם כן מסתמא כתבו מתחילה שאם יחזור בו יגרש מי
שירצה: **הכותב** טופסי גיטין כו'. כל הנך
משניות בפ"ב כל הגט (גיטין דף כו.) והימנה דלא
קתני בנך יתר על כן דעל ברוזן יתר הוא דמכל
הנך קמייאת לא מצי למידק סתמא פסול אלא
מהך ויש לומר דמשום דאמר ללכלך דקתני
ברישא דהך יתר כמו כן דייקנן מזה (סתמא)
דייקנן מינה אין ברירה וקשה לה"ר יצחק דפ"ק
דפסחים (דף ד.) תנן הוסיף ר"ע אף ע"ג דלמאן
דמוק מילתא דר' בנימין בלול (וולד) הטומאה
דרבנן לא שמעיה לא ממילתיה דר' עקיבא דמרי
בפסולא (דאורייתא) מיהו יש לומר אע"ג דקתני
הוסיף אי לא הוה תני ליה לא הוה (וקשומעו לן)
מדי:
ואמר רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח
כו'. איצטריך לאיתויי דרב יהודה משום
דמינה דייקנן בגיטין דאיתאי כרבי אלעזר דאמר
עדי מסירה בתי דקירל כותיה ואיכא דמוקי לה
התם כר"מ ומפרש מפני התקנה משום קטטה
ולדידיה ליכא למידק מינה סתמא פסול:
ואפילו לשם עבודה זרה נמי פסול. מדרקתני
שנכתב שלא לשם אשה דמשמע (על) וכל נשים
בכלל ולא דמי לשלא לשמן דכל הזבחים (על)
אמרין אפי' חולין בכלל דהתם איכא דפריש
שנכתבו שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר:
ורמיניהו תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף
מציל. מפרש בקונטרס שרץ בחיצון
ואוכלין בפנימי לא מביעיא כלי חרס דאין מיטמא
מגבו אלא אפי' כלי שטף דמיטמא מגבו אין
אוכלין שבתוכו (סמאין) שגם כלי שטף אינו
מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמר בפ"קמא
דפסחים (דף כ.) אוכלין מקבלין טומאה מאויר כלי
חרס ואין כלים מקבלין טומאה מאויר כלי חרס
וקשה לפרשו דאם כן מה חידוש יותר בבלי שטף
מכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בבלי חרס
כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי
חרס חיצון טהורין אע"פ שהפנימי טמא ונראה
לפרש דכל רבואתא של כלי שטף היינו משום דלאו
מינה הוא וס"ד דלא מחריב בה וטמא קמ"ל
(ודוקא בבלי שטף שאינו מינו היה טמא אי לאו
קרא) אבל תוך תוכו שהכל הוא של חרס מינו
פשיטא שהוא טהור בלא פסוק דתוך דוקא אמר
רחמנא וכן מוכח לקמן דכלי שטף דוקא איצטריך
קרא דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי
שמחוייב עולה כשירה אלמא לאו מינה לא
מחריב בה והתניא תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל ומשני ארבעה תוכו בתיבי חד
תוכו ולא תוך תוכו פי' אפי' לא כתב אלא תוך הזה מעיטנא כלי חרס פנימי שאין אוכלין
שבתוכו מקבלין טומאה ע"י שרץ שבחיצון שהרי אין השרץ תוכו ודוקא כלי חרס פנימי דהוי
דמיא דידיה מעיטנא דמינה מחריב בה ודחץ להכי כתב ויז של תוכו למימר דאפי' לאו
מינה כגון כלי שטף מחריב בה ומציל ותימא אמאי לא שני בשמעתין נמי הכי שאני דהתם
דאמר קרא תוכו ולא תוך תוכו ולא איצטריך אלא לכלי שטף וי"ל דעריפא משני הכא דקאי
על חטאת לשם חולין כשירה ועל זה הירץ עשו חולין אצל קדשים דאין מינם כלל ולכך לא
מחריב בה מחוייב עולה כשירה דאע"ג שהוא קדשים קרי אינו מינו ולא מחריב בה ועל זה פריך מאי שניא מכלי שטף שהוא כלי ואינו מינו ומחריב ועל זה צריך לתרץ משום
קרא תוכו ולא תוך תוכו אבל לא מצי לתרץ עשהו כמחיצה אצל תנור דהוא אינו כלי כלל והשתא הכא ולקמן מתרץ דומה בדומה (ודוקא בבלי שטף שאינו מינו היה טמא אי לאו קרא
אבל תוך שהכל חרס טהור בלא פסוק דחד תוך אמר רחמנא):

ונמלך. שלא יגרשנה: **וילמא שאני** התם. דלאו סתמא הוא אלא שלא לשמה ממש:
דאינתיק. משאר כל האנשים והנשים (לשם) גירושין של זה ושל זה: **אלא מהא**. דעריפא
מקמייתא דהכא חד גברא הוא: **דאין ברירה**. וגריעה מסתמא דשמה בשעה שנכתב לא
היה ברעתו של בעל לזו ואינתק לשם האחרת: **הכותב טופסי גיטין**. שיהו מוזמנין לו טופס
לשון טופס מול"ל בלע"ז: **מקום הרי את כו'.**
דחזו עיקר גופא אלמא סתמא פסול ואף על גב
דאיכתב לשם כריתות לכשידמן לה: **תו רמי**
מילתא אחריתי. אדרבינא רבא פאי קדאמר
דרמי רבא אהרדי ושנינה: **דרב יהודה אמר רב**.
לקמן בפרק בית שמואי (דף מה): **לשם חולין**
כשירה. קס"ד סברא דידיה היא כדמפרש דמינה
מחריב בה דבר שהוא מינו ומעיל בו לעקר את
שמו: **דלאו פניה**. כגון חולין שאינו מין קדשים
לא מחריב בה אלא שמו נתפס על הזבח לעקר
שמו ממנה: **פסול**. לגרש בו אשה אחרת: **ואפי'**
לשם נזיה. דהא שלא לשם האשה קתני דמשמע
שלא לשם אשה זו אלא לשום אשה אחרת כל
דהו ואע"ג דגריה לאו בת גירושין היא מחגיג
לפסול אלמא דלאו מינה (ומחריב בה): **דל נזיה**
פניה. ואימא נמי דלאו מינה לא מחריב בה
אפילו הכי פסול דהוה ליה סתמא דמידו לאו
לשם אשה זו נכתב: **דל חולין מנייהו**. כדסבירא
לן דלא חילל ולא מחריב ביה דלא מנייה הוה
הוה לזו שחוטין סתם ואמרן לעיל סתמא
כשירה: **תוכו**. כל כלי חרס וגר' (ויקרא יא) ולא
תוך תוכו כלי חמנוה בתנור ופיו למעלה מן פיו
התנור ואוכלין ומשקין בתוכו ושרץ בתנור
אוכלין שבכלים טהורין וזכאי אמרין ב"כ אבל
היה פיו בתוך התנור תוכו קרינן ביה: **ואפי'** כלי
שטף מציל. כלומר לא מביעיא כלי חרס המונח
בתנור דמציל על האוכלין שבתוכו דהא תוך
תוכו הוא וכלי גופיה ליכא למימר דמיטמא
באור וטמא אוכלין שבו דאין כלי חרס מיטמא
מגבו אלא אפי' כלי שטף שמיטמא מגבו הכא
טהור ומציל דאמר ובפ"קמא דפסחים (דף כ.)
אוכלין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלי
מיטמא מאויר כלי חרס ומדקתני כלי שטף מציל
אלמא דלאו מינה חייץ ביה ומבטל את שם
תוכו: **הכא נמי לחילול שם חולין וליפסול**: **ושני**
הבא עשו חולין אצל קדשים כו'. כלומר לעולם
דלאו מינה לאו מחריב ביה ובלי שטף אצל כלי
חרס מינה הוא דהא מנא והא מנא אבל חולין
אצל קדשים הוי דלאו מינה כמחיצה אצל תנור
דאמרין ביה לקמן דלא מחגיגא ביה לחיות
חציצה בין שרץ לאוכלין כדאמרן דלאו מינה
לא מחריב בה: **שהצטו בנספרי**. שעשה מחיצה
באמצעו וחלקו עד למעלה מפיו הכל טמא
אפילו אוכלין שבעבר השני של מחיצה: **כוורת**
שהיא פחותה. ורסין בטורות ולהכי נקט פחותה דלאו כלי הוא דאי שהיא שלימה הוה
מצלת על אוכלין שבתוכה כדאמרן אפי' כלי שטף מציל אבל השתא דלאו כלי הוא הוה
כמחיצה בעלמא: **ופקוקה בקש**. רבואתא נקט דאע"ג דפקוקה פחותה בקש לא הוי כלי
ואפי' פיה למעלה מפי תנור לא מצלת על אוכלין שבתוכה: **ופשושלת**. תלויה: **אוכלין**
שבתוכה טמאים. והיינו דאמרן דלא מינה כגון מחיצה לא מחריב בה לבטל שם תוכו
ממנה:

אם

מחריב בה כמחיצה אצל תנור כמו מחיצה וכמו כוורת הקש פחותה שאינה כלי כלל ואינה מצלת כלל אבל כלי שטף קרי מינו קצת שיש לו שם כלי עליו ולכך מחריב ומציל אבל לקמן קאי
על חטאת ששחטה לשם מחוייב עולה כשירה דאע"ג שהוא קדשים קרי אינו מינו ולא מחריב בה ועל זה פריך מאי שניא מכלי שטף שהוא כלי ואינו מינו ומחריב ועל זה צריך לתרץ משום
קרא תוכו ולא תוך תוכו אבל לא מצי לתרץ עשהו כמחיצה אצל תנור דהוא אינו כלי כלל והשתא הכא ולקמן מתרץ דומה בדומה (ודוקא בבלי שטף שאינו מינו היה טמא אי לאו קרא
אבל תוך שהכל חרס טהור בלא פסוק דחד תוך אמר רחמנא):

שכן חולקין אוהלים. פי' בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אוהלים במחיצה חילקן אחד אחרתא הוא אבל תנור אין דרך לחלוק משמע לפירושו דפליגי אף בתנור שחצצו בנסרים או בייעות ובתורת כתנים משמע דבכורות פחותה ופקוקה ומשולשלת לאויר תנור דוקא פליגי ולא כשחצצו בנסרים וטעמא משום דבכורות שיש לה' ד' מחיצות חיצא דמי

לכלי ולכן משהר אבל מחיצה אחת בתנור מודה
ר' אליעזר דלא חיצא וטמא דהכי איתא בפרשת
והי ביום השמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כיצד
חבית שנתנה בתנור ופיה למעלה מן התנור כ'
מיכן אמרו כוורת שהיא פחותה כ' ור' אליעזר
אומר מצלת אמר ר' אליעזר אם הצילה בנות
חמור לא תציל בכלי חרס הקל אמרו לו אם
הצילה בנות חמור מקום שהמחיצה מצלת תציל
בכלי חרס הקל שאין מחיצה מצלת משמע דשכן
חולקים אוהלים דאמרו לו דשמעתין היינו נמי
פירושו דאמרו לו דתורת כתנים לכך נראה
לרבינו הקדוש לפרש הכי אם הציל כוורת פחותה
ופקוקה באהל המת שכן חולקין אוהלים פירוש
שכן מחיצה אחת המפסקת מצלת תאמר בכלי
חרס שותחין כוורת שאין חולקין אוהלים פי'
שמוחצית אחת המפסקת חרסו אינה חוצצת
אלמא בתנור שחצצו לא פליגי דהא דמסיים
בתורת כתנים תר הכי וקתני בלשון שמועתינו
שאמר לו ר' יוחנן בן נורי ואם הציל אוהלים מיד
אוהלים בנות חמור שכן חולקים אוהלים יצילו
אוהלים מיד אוהלים בשרץ שכן אין חולקים כלי
חרס אמר רבי יוסי אמרתי לו ר' יוחנן בן נורי תמיה
אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני
שהוא הנוהג פירש ר"ש שגם שם פליג ר' אליעזר
ועל זה צ"ע ונראה לי ברוך גם מהבא משמע
בפירוש דחולקים אוהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי
היינו מחיצה של תנור ועל זה אמר לו רבי יוסי
הלא גם שם פליג רבי אליעזר והשתא פירכא
דאמרו לו ופירכא דר' יוחנן בן נורי דהכל אחד
אלא דמור אמר בהאי לישראל ומוזר אמר בהאי
לישראל ואין להפך הגירסא כמו שיש ומקצת ספרו
בתורת כתנים ולגרסא באמרו לו שכן חולקים
אוהלים ולפרש כפי ר"ש ועל ר' יוחנן בן נורי נגדוס
שכן מחיצה מצלת ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר
הלא הוא הגדול אין לומר כן שדרי בתוספתא
דמסכת כלים מוכחא כי לכאבי מילתא דאמרו לו
כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן נורי שכן חולקין
אוהלים ועלה א"ר יוסי הלא הוא הגדול והתם אין
לשנות הגירסא כיון דאמרו לו לא איירי התם
ש"מ דחולקין אוהלים הוי פירושן גבי כלי חרס
מחיצה המפסקת בתנור כמו פירכא דמחיצה
[מצלת] דאמרו לו ששנין סוברין שרבי אליעזר

הודה [במחיצה] גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הגדול גם שם פליג ר"א. בריך:
הבא נמי גימא קל וחומר קדשים מחולקין קדשים כו'. יש תימה דעד השתא אסיקנא איפכא
מתוך הסברא דאירכבה בשביל שהם קדשים ומינה לכך מחריב בה אבל חולין דלאו
בר מינה לא מחריב ונראה לפרש דעבדי קל וחומר משום דמה קדשים שאין מחולקין כגון
בשוחט חטאת סתם ובסבור שהיא עולה דכשירה ואפי' מחולקין קדשים בשוחט לשם עולה
חולין שמוחללין כגון בכסבור שהן חולין דאמר בסוף בית שמואי [למקן דף מו:] משום חולין
פסולת לא כל שכן שמוחללין קדשים בשוחטין לשם חולין: **לא** יחללו את קדשי בני ישראל.
אע"ג דהאי קרא כתיב בטבל ובתורומה כדמוכח למקן [דף יא:] בגמרא דשמעון אוי עוריה
דילמא קדשי מיותר קדריש דהוה מצי למיכתב ולא יחללו את אשר ירימו:
מה

בבבירה: חד לנזופיה. שיטמא [ואוכלין] מוארין: וחד לג"ש. שיטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע בו כדילין ליה בהכלל שוחטין [חולין דף כד:] נאמר תוכו ליטמא ונאמר תוכו לטמא:
ולא תוכו של אחר. למעוטי כלי שטף משוממא אויר אא"כ נגע וחד תוכו ולא תוך תוכו. כדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו
למעלה מפי התנור שיציל על האוכלין שבתוך כלי חרס למעוטי: וטמא ומוחבא תיתי לטמאין אוכלים שבפנימי הא לאו תוכו ניעדו אלא ללמד על

אם הציל. המחיצה במת החמור באהל המת שהמחיצה מפסקת וכלים שמעבר השני
טהורין דכתיב (במדבר טו) כל אשר באהל יטמא והני לאו בההוא אהל ניהו: שכן חולקין.
דרך בני אדם לחלוק אוהלין במחיצה הלכך אוהל אחרתא הוא: תציל בכלי חרס. [בתמיה
שאין חולקין כלי חרס] במחיצות הלכך תוכו קרינא ביה: התינח לרבנן. דאמרו מחיצה
לא מצלא איתא לדבר דאמרו דלאו מיניה לא

מחריב ביה: אלא לר' אליעזר כאי איכא לסימיה.
לימא דרב תנאי היא: ר' אליעזר קל וחומר
קאמר. לעולם בעלמא ר' אליעזר ברב סבירא
ליה כגון חולין וקדשים אבל לענין מחיצה מקל
וחומר יליף כיון דבמת החמור מצלא קל וחומר
לכלי חרס וקל שהשרץ קל מן המת: הכי גרסין
אלא טעמא דרב כ' אלעזר ולא יחללו את
קדשי הכי דריש ליה אין דבר אחר סמבירא דאמר
קדשי בני ישראל וגזירת הכתוב היא: ופריכין
אלמא לר' אלעזר דבעית לאוקמה דלרב
אליביה אתא קרא דלא יחללו ואפקיה מקי'
דהוה לן למיירש קדשים מחולקין קדשים כו':
ה"ג ליתי תובו. קרא יתירא דדרשינן לקמן תוכו
ולא תוך תוכו [וקאמרת מקרא למידק למיירש
תוכו ולא תוך תוכו] וקאמרת סמבירא דאמר
ממעט אלא תוך כלי אחר אבל מחיצה דלאו בת
מיניה לית ליה לאיחורביה אי לאו משום קל
וחומר ואמאי אמרת קל וחומר ליתי תוכו
ולפיקה דמדמעט תוך תוכו מכלל דתוכו
לעולם טמא דאי מחיצה [בעלמא] מצלא למא
לי קרא למעוטי תוך תוכו השתא תוכו מציל
תוך תוכו מבעיא והאי שבעבר המחיצה תוכו
הוא לרב דהאמרת דלאו מיניה לא מחריב ביה:
אמר לך ר' אלעזר האי תוכו דאית למעוטי תוך
תוכו ובעית למיירש מיניה מחיצה לא מצלא:
מיבעי ליה לאוכלין שניבל. וחיפסן בטיט סביב
שאין השרץ יכול ליגע בהן ודוכנסין לאויר
התנור והני דאיתירבו לטומאה מדרשא
דלא תוך תוכו הוא בדקאמרת תוך תוכו הוא
דמציל אבל הקפת טיט לא מחריבא ביה לבטולי
שם תוכו דלאו מיניה כו'g לא מחריב ביה דסיד
אמינא הואיל וא"א להם ליטמא במגע שרץ לא
נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמיל מיעוטא
דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל
הני מיטמו מיהו מחיצה אע"ג דלאו מיניה היא
אתא ק"ו ורבייה לאיחורבי ביה: ורבנן הני.
אוכלין לא צריכי קרא דר' יוסי יתירא דדריש
לקמן למעוטי תוך תוכו ואיתירבו דתך ודלאו
מיניה ניעדו לא איצטרך קרא לרבייהו דהני
מתוך נפקי דהא בתוך ניעדו ומוחבא תיתי לך
לטהרינהו דהא דאמרו האילן ובגניעה לא

מטמא לאו איירא ודא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי
בעלים. חטאת ראוברן ששחט לשם שמעון להתכפר בה שמעון דקדיל [ולקמן] דפסולה
דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו: חטאת שחטמה לשם חטאת. חטאת חלב ששחטה לשם
חטאת דם הוא מילתא לקמן בפירקין [דף ז.ג.] והאמר רב. בשינוי בעלים חטאת ראוברן
ששחטה להתכפר בה שמעון אם שמעון מחוייב חטאת (הוה) פסולה אבל אם מחוייב
עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מיניה לא מחריב ביה: התם. שחט קודש נפקא לן
ולפסולא מנשחטן אותה לחטאת שתהא שחטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם
חטאת נשחטה: חבא. בשינוי בעלים פסולה נפקא לן מעלו ולא על חבירו ודילכך חבירו
דומיא דיריה דבר מיניה הוא דמחריב ביה לבטולי שמה: איבעיה תוכו כתיבי. כיצד תוכו
תרי וזימני ודרוש תוך ודרוש תוכו דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתבי תוכו למיעוטא וכן
מדין אירא ודא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי
בעלים. חטאת ראוברן ששחט לשם שמעון להתכפר בה שמעון דקדיל [ולקמן] דפסולה
דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו: חטאת שחטמה לשם חטאת. חטאת חלב ששחטה לשם
חטאת דם הוא מילתא לקמן בפירקין [דף ז.ג.] והאמר רב. בשינוי בעלים חטאת ראוברן
ששחטה להתכפר בה שמעון אם שמעון מחוייב חטאת (הוה) פסולה אבל אם מחוייב
עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מיניה לא מחריב ביה: התם. שחט קודש נפקא לן
ולפסולא מנשחטן אותה לחטאת שתהא שחטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם
חטאת נשחטה: חבא. בשינוי בעלים פסולה נפקא לן מעלו ולא על חבירו ודילכך חבירו
דומיא דיריה דבר מיניה הוא דמחריב ביה לבטולי שמה: איבעיה תוכו כתיבי. כיצד תוכו
תרי וזימני ודרוש תוך ודרוש תוכו דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתבי תוכו למיעוטא וכן

כלי שטף שאף הוא יציל דלא תימא דלאו מיניה לאו מחריב ביה ודילכך גזירת הכתוב היא:

סוברים שהציל המחיצה באוהל הקת אף על גב שהוא חמור, שכן
חלוקה באוהליו – שכן דרך בני אדם לחלוק אוהל במחיצות, ועל
כן כל מה שמעבר למחיצה נחשב לאוהל אחר, ואינו נטמא מחמת
המת שבצידה האחר, וכי תציל מחיצה בכלי חרש הקל בכך שאין
חלוקין באוהליו – שהרי אין דרך לחלוק את הכלים במחיצות, ואין
האור שבעבר השני של המחיצה נחשב כחור בפני עצמו, אלא
הוא תוכו של אותו הכלי שנטמא בשיר. לפיכך אין המחיצה
מצלת על האוכלים מפני טומאת התנור.
חזרת הגמרא להקשות על מימרת רב לעיל, שחטאת שנשחטה
לשם חולין כשירה. מקשה הגמרא: התינה – דברי רב אמנם עולים
יפה לשיטת רבנן הסוברים שרק כלי מציל מאור התנור ולא
מחיצה, משום שהמחיצה אינה כלי ואינו ממינו של כלי חרס,
ועל כן אינה מצילה מפניו. אך לרבי אלעזר הסובר שגם מחיצה
מצילה מפני טומאת הכלי, מאי איכא למימר? הלא מוכח מדבריו
שגם מה שאינו מינו מחריב בו.
מתרצת הגמרא: רבי אלעזר קל וחומר קאמר, שאם מצילה מחיצה
במת החמור כל שכן שיש לה להציל בכלי חרס, ורק משום קל
וחומר זה הוא מטהר, אבל בקדשים אף הוא מודה שכל שאינו
מינו לא מחריב בו.
מקשה הגמרא: אי הכי, הרי נמי ליכא קל וחומר – אם כן אף
בחטאת שנשחטה לשם חולין יש לפסול מקל וחומר. שהרי אם
קדשים אחרים מחללין קדשים שנשחטו לשמם, חולין לא כל שכן
שיש להם לחלל קדשים שנשחטו לשמם.
מסיקה הגמרא: אלא טעמא דרב אינו מסברת עצמו, אלא מגזירת
הכתוב, כדברי רבי אלעזר. ואמר רבי אלעזר, מאי טעמא דרב,
שנאמר (ויקרא כב ט) 'ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ירימו
לה', ומכאן שדווקא קדשים מחללין קדשים, ואולם אין חולין
מחללין קדשים. שכן משמעות 'לא יחללו' היא, ששום מחשבה
לשם דבר אחר אינה מחללת קדשים, מלבד מחשבה לשם קדשים
אחרים.
שוב מקשה הגמרא: אלא – הרי מוכח מדין זה, דאמא קרא
ואפיקהו – ומוציאן מידי הקל וחומר. שהרי מצד הקל וחומר יש
להם לחולין לחלל קדשים, ובאה הדרשה האמורה ומכשירה
קדשים שנשחטו לשם חולין. ואם כן שוב יקשה משיטת רבי
אליעזר במחיצת תנור, הקא נמי בכלי חרס לית – יבוא 'תוכו'
לפיקהו – ויוציאן מקל וחומר. שאף שיש ללמוד בקל וחומר מאוהל
המת שמחיצה מצלת מפני הטומאה, מכל מקום יבוא 'תוכו' וילמד
שכל האוכלים שבתוך התנור נטמאים, ואפילו אם הם מעבר
למחיצה. שהרי מבואר בהמשך הסוגיא, שהיו המיזותר בתיבת
'תוכו' נכתבה כדי לדרוש ממנה 'תוכו' ולא תוך תוכו, שדווקא מה
שבתוך התנור נטמא, ולא מה שבתוך כלי הנמצא בתוך התנור.
ואם אף מחיצה בעלמא מצילה מפני הטומאה, הלא אין צורך
בדרשה האמורה. שכן אם מחיצה מצלת על האוכלים שמעבר
השני אפילו שהם נחשבים כמזויים בתוך התנור, כל שכן אוכלים
שבתוך הכלי הפנימי ונחשבים כמזויים בתוך תוכו של התנור ולא
בתוכו, שהכלי מציל עליהם מפני הטומאה.
מתרצת הגמרא: אכן לדעת רבי אליעזר לא בא 'תוכו' כדי לטהר
אוכלים שבכלי הפנימי, אלא תאי 'תוכו' מיפעי ליה – נצרך
לאולליו שניבלין – שביסה אותם בפיט עד שאין טומאה יכולה
לעגת בהם, והכניסן לאור תנור טמא, שהם טמאים. שכן לולא
דרשת 'תוכו' ולא תוך תוכו' סלקא דעתך אמינא – היינו מעלים על
דעתנו לומר, הוואי לאוכלים אלו כגניעה לא מפיטא – נטמאים,
משום שאין הטומאה נוגעת בהם אלא בפיט המכסה אותם,
לפיכך באורו של הכלי הטמא נמי לא מפיטא וגם כן לא יטמאו.
קא משמע לן הדרשה האמורה, שרק תוך תוכו של תנור התמעט
מטומאה, אבל אוכלים אלו שאפילו בעודם מכוסים בפיט עדיין
הם נמצאים בתוך התנור ולא בתוך תוכו, הרי הם טמאים.
מפרשת הגמרא את שיטת חכמים: ורבנן הסוברים שמחיצה אינה
מצילה בכלי חרס, ולשיטתם נצרכת דרשת 'תוכו' ולא תוך תוכו'
ללמוד שכלי שטף שבתוך התנור מציל ומחיצה אינה מצלת,

סוברים שהקנה אוכלים שגיבלם בפיט לא צריכי קרא ללמדנו שהם
טמאים, שכן הדבר פשוט מסברא, ונמצא 'תוכו' מיותר כדי ללמד
על כלי שטף שהוא מציל.
סתירת דברי רב בדין שינוי קודש ושינוי בעלים בחטאת. רב יוסף
בר אמי רמי מדין שינוי קודש אדין שינוי בעלים, ומשני מי אמר רב
חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת, וכגון שהקדישה על מנת לכפר
בה על חטא אכילת חלב בשוגג, ושחטה לשם כפרת חטא אכילת
דם, הרי היא כשירה, אבל אם שחטה לשם עולה פסולה. אלא
שרק מחשבה לשם קרבן אחר דלא מינה, כגון עולה, מחריב בה
בחטאת לבטל ממנה את שמה ולפוסלה. אבל מחשבה לשם קרבן
דהוא מינה, כגון לשם חטאת אחרת, לא מחריב בה. וקשה, האמר
רב לגבי שינוי בעלים, חטאת ששחטה שלא לשם שיחבפרו
בעליה, אלא שתכפר על מי שהוא אחר שמהחייב חטאת, הרי היא
פסולה משום שינוי בעלים. אבל אם שחטה על מנת שתכפר על מי
שמהחייב עולה, הרי היא כשירה, ואינה נפסלת משום שינוי בעלים.
אלא דווקא מחשבה לשם אדם אחר דהוא בר מינה של הבעלים
ומחויב חטאת כמותו מחריב בה בחטאת, אבל לשם אדם דלא בר
מינה ואינו מחויב חטאת כמותו לא מחריב בה. נמצא שסברת רב
לגבי חטאת שנשחטה בשינוי קודש הפוכה מסברתו לגבי שינוי
בעלים.
ומשני, הרי שינוי קודש, מקור הפסול הוא ממנה וששחט אותה
לחטאת אחרת רבנא – אמרה התורה, ועל כן אף אם שחטה לשם
חטא אחר הרי חטאת לשם חטאת נשחטה. אבל הקא בשינוי בעלים,
מקור הפסול הוא ממנה ששחטה עליו הבהן מחטאתו כתיב בפרשת
חטאת (ויקרא ד כו) ודרשו 'עליו' ולא על חבירו. ומשמעות דרשה זו
היא רק בשוחט לשם חבירו שהוא דומיא דיהיה בכך שהוא מחויב
בכפרה של חטאת כמותו, אבל לשם מי שאינו מחויב בכפרה כמותו
אינו בכלל חבירו הדומה לו, ואין המחשבה לשמו פוסלת את
חטאתו.
קושיא על דברי רב האמורים בשינוי בעלים, מדין הברייתא לעיל
בטומאת כלי חרס. רב חביבא רמי מדין שינוי בעלים אדין תוך תוכו
של כלי חרס, ומשני, ומי – וכי אמר רב 'חטאת ששחטה על מי
שמהחייב [חטאת פסולה, על מי שמהחייב] עולה כשירה'. אלא דרב
מינה מחריב בה, אבל לא מינה לא מחריב בה. והתניא בברייתא,
ממה שנאמר בתנור חרס (ויקרא יא לג) 'כל אשר בתוכו יטמא'
משמע, 'תוכו' ולא תוך תוכו, ואם יש בתוך התנור כלי אחר, אפילו
אם הוא כלי שטף (כלי מתכת או עץ) הרי הוא מציל על האוכלים
שבתוכו בטומאת התנור, משום שאינם בתוך התנור אלא בתוך
תוכו. הרי לנו כי אף שכלי שטף אף כלי חרס כמין התנור, מכל
מקום הוא חוצץ בין התנור לאוכלים ומבטל מאורו את שם תוכו
של התנור, ולא כדברי רב שאמר 'לא מינה לא מחריב בה'.
ומשני, אכן מצד הסברא אין לו לכלי שטף להציל מפני טומאת
התנור לפי שאינו מינו, אלא גזירת הכתוב היא שיציל. שכן
אמר רב 'תוכו' כתיב בטומאת שריצים, (תוכו) 'תוך', 'תוכו', 'תוך',
'תוכו'. שנאמר (ויקרא יא לג) 'אשר יפל מהם אל תוכו, כל אשר
בתוכו יטמא'. ומכאן יש ללמוד ארבעה דינים, שנים משתי פעמים
'תוכו' שנאמרו בכתוב זה, ועוד שנים מיתור הוי"ו שבכל אחד
מהם, שכן לגופו של מקרא היה די לו לכתוב 'תוך' ולא 'תוכו'.
לפיכך נדרש תוך – כתוב אחד – לגופיה – לגוף הדין של כלי חרס,
שהוא מטמא מאורו.
ותוך – כתוב אחד – נדרש לגופיה שנה. שנאמר 'תוכו' בטומאת הכלי
על ידי השרץ ונאמר 'תוכו' בטומאת האוכלים על ידי הכלי, כשם
שהכלי מטמא את האוכלים מאורו אף בלא נגיעה בהם, כמו כן
אף נטמא מאורו על ידי השרץ גם בלא נגיעה בו.
ותוך – כתוב אחד – בא ללמד, 'תוכו' ש' זה ולא תוכו של אחר,
שדווקא כלי חרס נטמא ומטמא מאורו, אבל כלי שטף אינו נטמא
ומטמא מאורו, אלא רק על ידי נגיעה בדפנותיו.
ואידך – הכתוב הרביעי' מלמדנו, שדווקא מה ש'תוכו' נטמא ולא
מה שבתוך תוכו, ואפילו כלי שטף שאינו ממינו של התנור מציל
על האוכלים שבתוכו.

לשמה, וכי תאמר כן גם בהולכה שהיא עבודה שאפשר לבטלה.
שהרי אם שחט את הקרבן בצד המזבח, בידו לזרוק את הדם מיד
לאחר קבלתו בכלי בלא להוליכו, ומשום כן יתכן שגם באופן
ששחט ברחוק מהמזבח וצריך להוליך את הדם, מכל מקום אין
ההולכה צריכה להיעשות לשם הזבח.
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא באברי העולה (שם א א), והקריב
את הכל והקטיר המזבח. ואמר מר, הקרבה זו היא הולכת אברים
לבבש. ועוד נאמר בעולה (שם א ד), והקריבו בני אהרן הכהנים את
הדם, וקרקו את הדם על המזבח סביב, אשר פתח אהל מועד.
ותנא, והקריבו זו קבלת הדם. ואפילו שמשמעותה הפשוטה של
הקרבה היא הולכה, כמו שמצינו ב'הקריב' שנאמר באברי
העולה שמשמעותו הולכתם למזבח, מכל מקום הקרבה שנאמרה
בדם משמעותה קבלתו בכלי ואפי' רחמנא – והוציא הכתוב
קבלה בלשון הולכה, וכתב 'הקריבו' ולא 'קבלו', למימרא דהולכה
לא תפקה מכלל קבלה – כדי להשמיענו שהולכה אינה יוצאת
מכלל קבלה, ואף בה נאמר דין לשמה כשם שנאמר בקבלה.
מבררת הגמרא את מקור פסול שינוי בעלים שמוזכר במשנה
להלן (מב). שואלת הגמרא: ואשכחן – אכן מצאנו מקור מהדרשות
המבוארות לעיל לדין שינוי קודש, אך דין שינוי בעלים מנלן – מנין
לנו שאם נשחט הזבח שלא לשם בעליו אין הם יוצאים בו ידי
חובתם.
משיבה הגמרא: אמר רב פנחס בריה דרב אמי, אמר קרא בקרבן
תודה (שם י טו) 'ובשר זבח תודת שלמים'. וזבח' היינו מעשה הזביחה,
וכוונת הכתוב היא שתהא זביחה לשם תודה, ואם כתוב זה אינו ענין
לדין שינוי קודש, דנפקא לן מהתם – שהרי כבר למדנו זאת לעיל
ממה שנאמר בשלמים 'ואם זבח שלמים קרבנו' שצריך שתהיה
הזביחה לשם זבח זה ולא לשם זבח אחר, תנחו לכתוב שנאמר
בתודה ענין לשינוי בעלים, שאם נשחט הזבח על מנת לזרוק את
דמו שלא לשם הבעלים אינו עולה לשם חובה.
מקשה הגמרא: והאי להכי הוא תאמא – וכי כתוב זה בא למדנו
דין שינוי קודש, הא מיבעי ליה לביתנא, 'ובשר זבח תודת שלמים',
אמא תני אמר משום רבי אליעזר, כתוב זה בא ללמד על תודה
ששחטה לשם שלמים שהיא כשירה ואין נפסלת משום שינוי קודש,
ואילו שלמים ששחטן לשם תודה פסולים – השלמים פסולים משום
שינוי קודש. ואם תשאל מה הוא ההפך בין זה לזה ומדוע הם
חלוקים בדיניהם, תשובת הדבר היא, שתודה קרייה 'שלמים',
ואולם אין שלמים קריין 'תודה'. אם כן אין כתוב זה מיותר ללמד
דין שינוי בעלים.
מתרצת הגמרא: אכן התיבות 'תודת שלמים' אינן מיותרות, אלא
באו להשמיענו את החידוש האמור, אך מנין מיתור תיבת 'זבח'
קאמרין ללמוד דין שינוי בעלים.
שוב מקשה הגמרא: ואבתי מיבעי ליה – ועדיין יתור זה נצרך
לדרשה אחרת, חסאת ואשם מנין לנו שהם נאכלים ביום הקרבנם
ובלילה שלאחריו ותו לא, תלמוד לומר בתודה, 'ובשר זבח תודה'
שלמים ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, ותיבת 'זבח' בא
לרבות אף חטאת ואשם לאכילת יום ולילה. ומאחר שאין 'זבח'
מיותר, שוב אין לנו מקור לדין שינוי בעלים.
מתרצת הגמרא: אם כן – אם בא 'זבח' ללמד רק על זמן אכילת
חטאת ואשם, נכתוב קרא 'ובשר תודת שלמים' [זבח] ביום קרבנו
יאכל, וזיה לו לסמוך את תיבת 'זבח' לזמן האכילה, מאי 'ובשר
זבח תודת שלמים'. אלא שמע מינה תרתי – את שני הדינים, מעצם
תיבת זבח למדנו זמן אכילת חטאת ואשם, ומהמקום שבו נכתבה
למדנו דין שינוי בעלים.
שואלת הגמרא: אשכחן דין שינוי בעלים בזביחה, שאם שחט על
מנת לזרוק הדם שלא לשם הבעלים אין הקרבן עולה לשם חובה,
אך בשאר עבודות הקרבן מנלן דין זה. ובי תימא לילף וללמוד
מזביחה, הלא יש לפרוך על לימוד זה, מה לזביחה שכן לא
לשם אוכלין בקרבן פסח, מה שאין כן בשאר עבודות שאין

שנינו במשנה: 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן לא עלו לבעלים'
לשם חובה. שואלת הגמרא: מנלן דקענין זביחה לשמה. משיבה
הגמרא: משום דאמר קרא (ויקרא ג א), 'ואם זבח שלמים קרבנו',
ו'זבח' הוא מעשה הזביחה, וכוונת הכתוב היא שתהא זביחה לשם
[שלמים].
שואלת הגמרא: וידלמא תיניו שמייהו – 'זבח שלמים' הוא עיקר
שמה של השלמים, ומנין לנו שכוונת 'זבח' היא למעשה השחיטה.
משיבה הגמרא: מדקתיב (שם י טו) 'המקריב את דם השלמים ואת
החלב מגבי אהרן לו תהיה שוק הימין למנח' וכן נאמר (שם י ד)
'לכתה הורק את דם השלמים לו ידחה, ולא תתיב דם זבח
השלמים', מוכח ששם קרבן זה אינו 'זבח שלמים' אלא 'שלמים'
בלבד. ומאחר דהבא בתיב 'זבח' השלמים, שמע מינה שצריך
שתהא הזביחה לשם שלמים.
שוב שואלת הגמרא: אשכחן דין לשמה בזביחה, אך בשאר עבודות
הדם, שהן קבלה הולכה וזריקה, מנלן דין זה. ובי תימא לילף –
שיש ללומדן בבנין אב מזביחה, הלא יש לפרוך, מה לזביחה שכן
נפסלת שלא לשם אוכלין בקרבן פסח, שאם שחט את הפסח לשם
חולה או וקן שאינם יכולים לאכול כזית מבשר הפסח, אפילו אם
הם בעלי הקרבן הרי הוא פסול, מה שאין כן בשאר עבודות שאינן
צריכות להיעשות לשם אוכלין בקרבן פסח, ויתכן שאף לא נאמר
בהן דין לשמה בכל הקרבנות.
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא בקבלת הדם (שם י טו), 'המקריב את
דם השלמים', והקרבה זו היא קבלת הדם, כמבואר להלן בברייתא
בלשון הקרבה שנאמרה במקום אחר, ומיתור תיבת 'השלמים'
למדנו שצריך שתהא הקבלה לשם שלמים.
מקשה הגמרא: ולכתוב רחמנא דין לשמה רק בקבלה, ולילף שחיטה
מינה, ולמה נצרך הכתוב 'ואם זבח שלמים' ללמדנו שתהא זביחה
לשם שלמים. מתרצת הגמרא: אילו נכתב דין לשמה רק בקבלה, אי
אפשר היה ללמוד ממנה אף לשחיטה, משום דאיבא למיפרך, מה
לקבלה שכן פסולה בור ואינה כשירה אלא בזכרי כהונה
בלבד, ועל כן היא צריכה להיעשות לשם הזבח, מה שאין כן
בשחיטה שהיא כשירה בור ובאשה, ועל כן יתכן שאינה צריכה
להיעשות לשם הזבח.
עוד שואלת הגמרא: אשכחן דין לשמה בשחיטה וקבלה, אך
בזריקה של הדם מנלן דין זה. ובי תימא לילף מהני – שיש ללמוד
עליה בבנין אב משחיטה וקבלה, הלא יש לפרוך לימוד זה, מה
להני' ולשחיטה וקבלה שכן מעניניהן צנון, וכן נשנן גם בפסאות
תפנימיות. מה שאין כן בזריקה שלא נאמר בה דין 'צפור', וכן אין
נודות זריקת הדם על המזבח החיצון בחטאות הפנימיות אלא על
הפרוכת ועל מזבח הזהב, ועל כן יתכן שאף דין לשמה לא נאמר
בה. משיבה הגמרא: אלא אמר קרא בזריקה (שם י ד), 'הזורק את דם
השלמים', ומיתור תיבת 'השלמים' למדנו שצריך שתהא זריקה
לשם שלמים.
מקשה הגמרא: ולכתוב רחמנא דין לשמה רק בזריקה, ולילף
מינה אף לשחיטה וקבלה שהן צריכות להיעשות לשם זבח,
ולמה נצרכו הדרשות המובאות לעיל ללמדנו דין לשמה
בעבודות אלו.
מתרצת הגמרא: אילו נכתב דין לשמה רק בזריקה, אי אפשר היה
ללמוד ממנה אף לשחיטה וקבלה, משום דאיבא למיפרך, מה
לזריקה שכן תיב עליה זר שעשאה מיתה ביד שמים. מה שאין כן
בשחיטה וקבלה שאין זר שעשאן מתחייב מיתה, ועל כן יתכן שאף
אין נהג בהן דין לשמה.
עוד שואלת הגמרא: אשכחן בולחו – בכל שלש עבודות אלו,
שחיטה קבלה וזריקה שהן צריכות להיעשות לשמה, אך בעבודת
ההולכה של הדם מנלן שיש בה דין לשמה. ובי תימא לילף
מבולחו – שיש ללמודה משלש עבודות אלו, הלא יש לפרוך
לימוד זה, מה לבולחו שכן זה עבודה שאי אפשר לבטלה, שכן לא
יתכן קרבן בלא שחיטה וקבלה וזריקה, ועל כן נאמר בהן דין

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רה רש"י תוספות

לזביחה שכן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח. וא"ת זריקה נמי תפסול מקור דשחיטה שאינו פוסל בשינוי בעלים אלא על מנת לזרוק ופוסלת על מנת שלא לשם אוכלין ק"ו זריקה שפוסלת בזרק שלא לשם בעלים שתפסול שלא לשם אוכלין וי"ל דאיכא למיפרך מה לזביחה שכן טענה צפון וישנה בחטאות הפנימיות מיהו אביי לא קמא ליה דף פירכא עד

בסמוך לכך י"ל דהכא לא יליף מזביחה אלא קבלה והולכה. ברר. ועוד נראה דבפ' תמיד נשחט (פסחים דף סא.) ממעט שאר עבודות שלא [ופסול] לשם אוכלין: **מה** לזריקה שכן חייב עליה זר בו. וא"ת ונילף קבלה והולכה משחיטה חזריקה וי"ל מה להנך שכן חייבין בחוץ כדלקמן בשמעתין: **דהולכה** לא תפקה מכלל קבלה. חזריקה לא אתאי מכולהו שישנן בחטאות הפנימיות: **כא** ללמוד תורה ששחטה לשם שלמים כשרה. תימנה דבסוף הכל פסולין [לקמן דף לו.] דרשי' מנייה מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל שלמינו פי' דנאכלין ליום ולילה וי"ל דההם דרשי' מדכבתי' ביה אכילה: **ש"מ** תרתי. וא"ת ואימא כוליה [להבין] הוא דאתא שנתא זביחה לשם תורה וי"ל דאיכא לרבויה חטאת ואשמה מדכתיב ביה אכילה: **וישנן** לאחר מיתה. אבל שינוי בעלים אינן לאחר מיתה בפסחים (דף סא.) הקשה רבינו (דלמא מאחר) דשיעבודא לאו דאורייתא שמו כן אין שינוי קודש לאחר מיתה דמאי נפקא מינה דלא עלו לשם חובה הא לא מיחייב יורשין להביא אחר דפלוגתא היא בקדושין בפ"ק (דף ג.) גבי דאביא שחזינא חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה דקאמר שמואל דהוא שהפרישתה מחיים ורב אשי אמר אפי' שלא הפרישתה מחיים והל"ל הבא למיד שיעבודא ולאן דאורייתא שאין שנוי קודש לאחר מיתה תרתי מיהא דחוקא ויש לומר דנפקא מינה אם הפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ויפרש שאם אחת מהם או אבודה השניה תהיה קריבה עולה כדן הראשונה ואם קרבה הראשונה כתקונה השניה תהיה חולין וכי מתו בעלים ועשה יורש אחת שלא לשמה הרי היא כאילו נאברה וקרבה שניה תחתיה ואם עשה הראשונה כתיקנה או השניה חולין אבל אם לא פירש כלום אשתי סתם הפריש שתיים לאחריות או אפילו נעלית הראשונה כתיקנה הוי שניה רועה וזמיה קריב עולה כמו גבי מפריש שתי חטאות לאחריות כדאיתא לקמן (דף יא.) מותר חטאת קרב עולה והכי נמי הוי בהפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ועי'ל דלאחר מיתה הוי (איסור) בשינוי קודש כשמשנהו אבל ליכא איסורא בשינוי בעלים כיון דליכא בעלים מיהו אבתי לא ידע דרשא דמוצא שפתיך דמינה נפקא איסור לשינוי קודש מדמית' לה בסמוך. הגהה: **וישנן** בציבור. משא"כ בשינוי בעלים דאם שחט לשמו התמיד הרי הוא בעליו ואפי' לשם עובד כוכבים לא מיפסיל דבעינן חבירו דומיא דידיה מחייב כפרה כמותו. ברר.

מחשבה זביחה האמורה בשינוי קודש, לא חלקת בין זביחה לשאר עבודות, אף זביחה האמורה בשינוי בעלים, לא תחלק בהן בין זביחה לשאר עבודות. איכא למיפרך מה לשינוי קודש, שכן פסולה בגופה וישנו בארבע עבודות וישנו לאחר מיתה, וישנו בציבור כפיחוד, ואף

ומנלן דבעינן זביחה לשמה. לכתחילה דאי ממוצא שפתיך ביה מיפריש ביה עבודות: מפאי דלענין שחיטה קריי זבח [דלמא] היינו שמייהו. זבח שלמים ולא נאמר זבח משום שחיטה: מה לזביחה שכן פוסלת שלא לשם אוכלין בפסח. שאם שחטו שלא לאוכלין כגון לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כוית פסול ואפילו הן בעליו דכתיב איש לפי אכלו אכילה

בכוית ושאר עבודות לא פסלי שלא לאוכלין דכתיב תבסור ותניא (פסחים דף סא.) רבי אומר לשון סורסי הוא זה כאדם האומר לחבירו כוס לי טלה זה וחכי אמרנין בפסחים (דף עז) דאין (מחשבה) אוכלין בזריקה: המקריב. קבלה הוא דתניא והקריבו זה קבלת הדם: שכן פסולה בזה. לאפוקי שחיטה כששירה בור כדלקמן בפרק שלשי (דף לב.) שחיטה וקבלה טעונה צפון בפ' איזהו מקומן (לקמן דף מט.) יליף להו מקרא: וישנן בהמאות הפנימיות. אבל זריקת מוצא החיצון לית בהו: זריקה זר חייב עליה מיתה. אבל שחיטה כשרה בור וקבלה והולכה אע"פ שפסולה בור אין חייב עליה מיתה כדאמר' בסדר יומא (דף כד.) ארבעה עבודות זר חייב עליהם מיתה זריקה והקטרה וניסוך המים היין דכתיב בני חור הקרב וזמית ועברתם עבודת מתנה ודרשינן עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועברתם עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה והי כוליה יש אחריהם עבודה: מכלהו. במה הצד השווה שבין שוין עבודה וצריכה לשמה אף אני אביא הולכה: הולכה אפשר לבטלה. שאם רצה שוחט בצד המזבח חזק כדנתיא במתניתין (לקמן דף יג.) והקריבו זו קבלת הדם. ושחט את בן הבקר והקריבו בני אדון הכהנים זו קבלה דהא בור שחיטה כתיב ולא אפשר לאוקומיה בהולכה ואף על גב דלשון הולכה הוא כדחזוין בהולכת אברים דכתיב ביה הקרבה ולשון הולכה היא: ה"ל ואפקיה רחמנא קבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: שינוי בעלים מנלן. שצריך לשחטו על מנת שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר דקתי לקמן (דף מו.) לשם ששה דברים חובה נובח לשם זבח מנלן דבעינן לשם זובת: זבח תודת שלמים. שנתא וביחתי לשם תודה: כשרה. ועלו לשם חובה: פסולה. כלומר לא עלו לשם חובה: תודה קרייה שלמים. כדכתיב תודת שלמינו כמו חטאת הקהל (ויקרא ד) תודת משה עבדי (מלאכי ג) אנן מוצא תודה קאמר'. דרשא דידן ואבא חנן מתודת שלמיה: חטאת ואשם מנין. בת"כ קתני לה גבי האי קרא ובשר זבח תודת שלמינו ביום קרינו יאכל למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה: חטאת ואשם מנין. ת"ל זבח: א"כ. דלדך דרשא לחודיה אתא לרבות חטאת ואשם שנתא אכילתו ליום ולילה לכתוב לזבח לבסוף לגבי אכילה: לא חלקת. דהא כוליה אייתרו לעיל: שכן פסולו בגופו. לקמן מפרש לה ואילו: וישנו בדי' עבודות. שאם שחט שלא לשמו או קיבל וזרק שחט שלא לשמו אע"פ שלא חשבו אלא על השחיטה שלא לשמו פסול כדדבינן להו לעיל אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה דהא דבינן שחיטה פסול בשינוי בעלים אינו אלא כגון ששחט על מנת לזרוק להכפר בו אחר אבל שחט שלא לשם בעליו

ולא הזכיר על מנת לזרוק אין זו מחשבה דעלוי שחטו על מנת לזרוק לשם פלוני פסול וכן לענין קבלה והולכה לא שייך שינוי בעלים א"כ חושב לקבל על מנת לזרוק לשם אחר: וישנו לאחר מיתה. המפריש קרבנו ומת והזירש מקריבו שייך בו שינוי קדש אבל לא שינוי בעלים שהרי מתו בעליה: וישנו בציבור. אבל שנוי בעלים לא שייך בקרבן צבור שהרי הכל בעליו:

מחשבה בעלמא. ואפי' ידא צריך דיבור כיון דליכא מעשה הוי במחשבה בעלמא ויש תימנה דהבא משוי לזו ובפ' תמיד נשחט (פסחים סב:) משמע שיש חילוק דמפרש מה בין לשמן לשלא לשמן לאוכליו ושלא לאוכליו זה פסולו בגופו זה אין פסולו בגופו וי"ל דכיון דלא מיפסיל אלא מפני שאין יכול לאכול בוית כגון לשם חולה חזק חשיב טפי פסולו בקודש מחמת דבר

אחר כיון דהא היה יכול לאכול היה כשר וקשה
דעל כרחק שלא למנוח ולעולם ולטמאין צריך
לומר דלא חשיבי פסולו בגופו כי היכי דלא
תיקש' לן נמי מה בין לשמן ושלא לשמן למנוח
ושלא למנוח ולמולין ולעולם ולטמאין ולטהורים
וי"ל דשינוי בעלים חשבינן פסולו בגופו משום
דחליו בוריקה (בכפרה) ושם בעלים ועל בכפרה)
אבל שלא לאוכליו ושלא למנוחין תלוי בחשיטה
ואין שם בעלים על החשיטה אי נמי שלא
לאוכליו ושלא למנוחין יכול לקיים מחשבתו
בהיתר ובאותן שחזרו מנוחין עליו אם אינם
חולים וקשים אבל שלא לשמה אינו יכול לקיים
לכך קרי פסולו בגופו: **הנה"ח** ה"ג במגילה
(ט. ח.) מאי (משמע) אמר רב יצחק בר אבדימי:
רב אשי (אמר) מונרצה לו קאמר. תימנה למה
לי קרא לשינוי בעלים בוריקה הא אפי' שאר
עבודות לא מיפסיל אלא בשוחט על מנת לזרוק
כ"ש זורק עצמו ודבעינן שם בעלים: **שכן**
עבודה וחייבים. פירוש עבודה שחייבין עליה
בחזק: **שקולים** הם ויבאו שניהם. אע"ג
דהבא תרתי דהבא ודא חשיב לזו שקולין
והקשה הרב רבי חיים דהשתא משמע דהבא
דלא ידע הי מיניהו דרביי מרבי תרתייהו וכן
בריש ב"ק (דף ג.) דמריב מושלח שן ורגל משום
דשקולין הן וכן בפ"ק דערבין (דף ד.) גבי נפשות
ואילו בפרק כל האסורים (תמורה דף ב:) ופרק
שור שנגח ארבעה ה' (ב"ק דף מ.) דרשין מן
הבהמה להורגה את הדובע ומן הצאן להורגה
את הנוגח וקאמר מפני שיש ברובע מה שאין
בנוגח ויש בנוגח מה שאין ברובע הוצרך לומר
רובע והוצרך לומר נוגח ותירץ דהבא דאיכא
משמעות ריבוי מרבינן כל השקולים כי הכא
דובח משמע דרביי כעין זביחה לא שהיא
עבודה וכן ושלח יש במשמע רגל ושרן ונפשות
נמי משמע דכל אבל מן לא משמע דמעוטי
שניהם: **אימא** היכא דחשית שלא לשמן
ליפסלו. תימנה הא בכל דוכתא בעינן בקדשים
(ושינה) לעכב דהבא לא שינה וי"ל דפרק משני
קודש דאיכא תרי קראי ואמרי לעיל אם אינו
ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים ופרק
דהשתא אימר תרתייהו בשינוי קודש וירע לעכב
וקשה מאי משני אמר קרא מוצא שפתך דלמא
דהוא קרא אתא לשינוי בעלים דלא אשכחן
ששינה בהן הכתוב ולא קשה מידי דמוצא
שפתך לא משמע שינוי בעלים. (והגיה) ונראה
דפרק מנח סבא כעין קושיא דר"ל דלקמיה
דאימא דליפסלו כיון דאמרת דלא עלו לשם
חובה או נימא דיעלו דאם כשרין הן ירצו ואם
אין מוצין למה באין (ומיהו) לא דמי דריש לקיש
פרק יהו כשרין גמורין כמו שאר קדשים דלא
שה לעכב בו ליפסלו דהבא לא היה ליה
למייפר שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה
למינח וליתכשרו ויעלו לקדשה כשאר
קדשים

שלא לשימה ליפסלו. אמר קרא מוצא שפתך תשמור ועשית פאשר נדרת' וגו' האי נדרה, נדר הוא, אלא אם כמה שנדרת
עשית, יהא נדר, ואם לאו יהא נדרה. ואיצטריך מוצא שפתך, ואיצטריך זאת התורה, דאי כתב רחמנא מוצא (הוה אמנא)

ואע"ג דתרתי לאו דוקא תרתי דוקא. אע"ג דמוטבתינן ארבעה פרכי איכא תרתי שאנין עיקר
כדמפרש ואזיל: תרתי מיהא דוקא. והשתא מפרש אמאי תרתי לאו דוקא: ולרב פנחס ב"ר
ולקמן בשילוי שמעתין אולה לה הך פירכא דלאחר מיתה: לכפר עליו. היינו וריקא אלמא
זריקה לשם בעלים בעיא: את שעליו. כגון נדר דאמר דר' עלי עולה חייב באחיותו אם
הפריש בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי

משמע אותו שעליו קריב אותו ונצרה לו ועל
שקריבנו לא נצרה ולא פטור: את שאינו עליו.
כגון דאמר הרי זו עולה: מונרצה לו לכפר קאמר.
דהכי משמע לו לכפר ולא לחיבה: שכן עבודה
שחייבין עליה בחזק. דכתיב (ויקרא יז) אשר
ישחט מחוץ למחנה וזורק נמי מרבינן ליה לקמן
בפ' השוחט (דף קז.) דם שפר לרבות הזורק
תאמר בקבלה דהולכה שאין חייבין עליה בחזק
דתנן בפ' ברתא (שם קיב:) היורק והובל כ"ר
והמקבל דמים בחזק פטור: יעשה כלל. שיהו כל
עשיותיו לשם שלמים: ובה פירש. שחיתה הוא
דבעי לשמה: אי כתיב יעשה שלמים ובה
ברקאמרת. דמשמע כללא שיהו עשיותיו שלמים:
השתא דכתיב יעשה ובה שלמים. לא גמר הכלל
את דבריו ולא נשלם להשמיענו על מה הוזכר
כאן העשיות עד שבא ובה והפסיק את הדבר:
כלל שאינו מלא. ולא נתמלא דבריו להשלים.
מלא פיראשינין בלע"ז: לה. יעשה ובה שלמים
לה: עשיותיו. עבודות המיוחדות שחיתה וזריקה
קבלה דהולכה: שפית שירים. שנשפכין שירי
הדם ליסוד ואזרין ארבע מנות ואליה
מעבדין כפרה. הא תנא דני רבי ישמעאל ב"ר
בשיליה אלו טריפות (חולין דף סו.) גבי פרשת
חגבים: איכא למיפר הכי. עבודה וחייבין עליה
בחזק ואיתא לה זריקה: ואיכא למיפר הכי.
עבודה שטענה צפון ואיתא לה קבלה: שקולין
הן. המדות שוות ודי מיניהו מפקת אי דרשת הא
אנא דרישנא לאידך הלבך יבאו מנותם והולכה
על כרחק לא תפקה מכלל קבלה: מדרב אשי.
מונרצה לו לכפר וכלל ופרט לאיתויי קבלה דאי
לזריקה לא איצטריך: שכן יש עמו דמים אחרים.
שבאין עמו חטאת ועולה: אשכחן שלמים. בין
בשינוי קודש בין בשינוי בעלים: שכן טעונין ב"ר
ושאר זבחים יש מןן שאר טעונים סמיכה ולא
נסכים כגון בכור וזעזע ופסח ויש מןן שאין
טעונין נסכים כגון חטאת ואשם וכוכלין אין אחד
שיהא טעון חזו ושוק. ליפסלו. שרדי לא נעשו
כלכלתן ואין זריקתן מותרת בשרן לאביליה:
ואיצטריך. למיכתב זאת התורה למיגמר
משלמים ולא תימא ממוצא שפתך נפקא
דלכתחילה בעינן לשמה:

ואף על גב דתרתי לאו דוקא, תרתי מיהא דוקא.
מאי שאני שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו, מחשבה
בעלמא, שינוי קודש נמי מחשבה בעלמא הוא. אלא
כיון דאחריהו פסלה, הכא נמי כיון דאחריהו פסלה.
ולרב פנחס בריה דרב מרי דאמר יש שינוי בעלים
לאחר מיתה, תרתי מיהא איכא למיפרך. אלא אמר רב
אשי, אמר קרא 'ונצרה לו לכפר עליו', ולא על חבירו.
והאי להכי הוא דאתא, האי מיבעי ליה לכדתניא,
'ונצרה לו לכפר עליו', רבי שמעון אומר, את שעליו
חייב באחיותו, ואת שאינו עליו אינו חייב באחיותו,
ואמר רב יצחק בר אבדימי, מאי טעמא, כיון דאמר
'עלי', כמאן דמעון ליה אפתייה דמי. רב אשי, מ'ונצרה
לו לכפר' קאמר: אשכחן זביחה וזריקה, קבלה מנלן. וכי
תימא גילף מזביחה וזריקה, מה זביחה וזריקה שכן
עבודה שחייבין עליה בחזק. אלא אמר רב אשי, אתיא
מאיל נזיר, דכתיב 'זאת האיל יעשה ובה שלמים',
שתתא עשיותיו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי
קודש, דנפקא ליה מהתם, תנהו ענין לשינוי בעלים.
אמר ליה רב אחא בר אבא לרבא, אימא 'עשה' כלל,
'זבח' פרט, 'כלל ופרט', אין בכלל אלא מה שבפרט,
זביחה אין, מיד אחרניא לא. אי כתיב 'יעשה שלמים
זבח', דרקאמרת, השתא דכתיב 'יעשה ובה שלמים',
הוה ליה כלל שאינו מלא, וכל כלל שאינו מלא,
אין דנין אותו בכלל ופרט. רבינא אמר, לעולם דנין,
'זלח' חזר וכלל. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא,
והא לא דמי כלל קמא לכלל ברתא, כלל קמא
מרבא עשיות ותו לא, כלל ברתא כל לה, ואפילו
שפית שיריים והקמרת אימורין, הא תנא דבי רבי
ישמעאל בכללי ופרטי דריש כי האי גוונא, כלל ופרט
וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש
עבודה ובענין לשמן, אף כל עבודה ובענין לשמן.
אי מה הפרט מפורש עבודה וחייבין עליה בחזק, אף
כל עבודה וחייבין עליה בחזק, שחיתה וזריקה אין,
קבלה והולכה לא. אי נמי, מה הפרט מפורש דבר

המעון צפון, וישנו בחטאות הפגמיות, אף כל המעון צפון וישנו בחטאות הפגמיות, שחיתה
וקבלה אין, וזריקה לא. איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, שקולין הן, ויבאו שניהן. לישנא
אחרניא, וחדא חדא, תיקו במילתא. איבעית אימא, זריקה מדרב אשי נפקא. אשכחן איל
נזיר, שאר שלמים מנלן. וכי תימא גילף מאיל נזיר, מה לאיל נזיר שכן יש עמו דמים
אחרים, אם כן נכתוב 'שלמים', מאי 'שלמים', לרבות כל שלמים. אשכחן שלמים, שאר כל
קדשים מנלן. וכי תימא גילף משלמים, מה לשלמים שכן טעונין סמיכה, ונסכים, ותנופת
חזו ושוק. אלא אמר קרא, 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאות ולאשם ולמילואים ולזבח
השלמים', היקישן הכתוב לשלמים, מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בענין
לשמה, אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בענין לשמה. אימא, היכא דשחית להו

מוסב על עשיה לשם שלמים אלא רק לאחר שהפסיק באמצעו
בפרט של זבח, נמצא דהנה ליה כלל שאינו מלא, כלומר כלל
שלא הושלמו דבריו אלא רק לאחר הזכרת הפרט, וכל כלל שאינו
מלא אין דנין אותו בכלל ופרט שאין בכלל אלא מה שבפרט.
רבינא מתירץ באופן אחר את קושיית רב אחא האמורה: רבינא
אמר, לעולם דנין כלל שאינו מלא בכלל ופרט, ואולם בלח"ה
שנאמר לאחר זבח שלמים חור הכתוב וכלל את כל עשיות האיל
בדין לשם בעלים.
מקשה רב אחא מדיפתי לרבינא על תירוצו: אמר ליה רב אחא
מדיפתי לרבינא, והא לא דמי – דומה – כלל מלא של יעשה
לכלל בתיא של לח, שכן כלל מלא מורה דווקא את עשיות
ארבע עבודות הדם המעכבות בכפרה ותו לא, ואילו כלל בתיא
כולל את כל העשיות שהן לח, ואפילו את שפיכת השירים של
הדם על יסוד המזבח החיצון שאינה מעכבת בכפרה, וכן את
הקשרת האימורין על גבי המזבח.
תירץ לו רבינא: הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי, דריש בי
האי גוונא את מידת כלל ופרט וכלל, שאי אתה דן ממנה מלא דבר
שהוא פנין הפרט, ואם כן גם כאן יש לדרוש מיעשה זבח שלמים
לח, מה הפרט של זבח שהוא מפורש בעבודה של שחיטה ובענין
לשמן של הבעלים, אף כל עבודה כגון קבלה והולכה התרבו
מהכלל ובענין בהן לשמן, אבל עשיות שאינן מעיקר עבודות
הקרבן, לא התרבו לדין לשמה מהכלל ופרט וכלל זה.
שוב מקשה הגמרא: אי מה הפרט מפורש בעבודה של זביחה והיא
עבודה שחייבין עליה בחיין כרת, אף כל מה שהיא עבודה וחיין
עליה בחיין תהיה צריכה להיעשות לשם בעלים, ואם כן דווקא
שחיטה וזריקה אין – צריכות להיעשות לשמם, אבל קבלה והולכה
לא. אי נמי, מה הפרט מפורש בזביחה שהיא דבר המענין צפון, וכן
היא דבר שישנו גם בחטאות הפנימיות, אף כל דבר המענין צפון
וישנו בחטאות הפנימיות יהיה צריך להיעשות לשם בעלים, ואם
כן דווקא שחיטה וזריקה לא, מה האב וזריקה לא.
מתרצת הגמרא: אימא למימר הכי ואימא למימר הכי – מאחר שיש
סברא לומר שבא הפרט למעט קבלה ויש סברא לומר שבא למעט
זריקה, נמצא שזריקה וקבלה שקולין הן, ועל כן יבא שניהן ויתרבו
מהכלל האמור, שכן אין בידינו להכריע את איזו מהן עליו
להוציא מהכלל האמור.
לישנא אחרינא, זריקה וקבלה שקולות הן, ונחא תיקו במילתא
– ועל כן כל אלה מהן תעמוד בדין האמור, ותכלל בכלל זה.
תירץ נוסף ואיבעית אימא, הרי זריקה מדרשה דרב אשי לעיל
מיוצאה לו לכפר עליו כבר נפקא, ואין צריך לרבותה מהכלל
האמור, ואם כן בהכרח שבא לרבות קבלה.
הגמרא מביאה מקור לדין שם בעלים בשאר קרבנות. שואלת
הגמרא: אשכחן – אכן מצאנו דין לשם בעלים במיל נזיר, אך בשאר
שלמים מנל דין זה? ובי תימא גילה במה מצינו מיל נזיר, הלא יש
לפרוך מה לאיל נזיר שכן יש עמו עוד דמים אחרים של החטאת
והעולה שהנזיר מביא מלבד איל זה, מה שאין כן בשאר שלמים
שבאים לבדם, שיתכן שאינם טעונים הקרבה לשם בעלים.
משיבה הגמרא: אם כן נכתוב זבח שלמים, ולמה נכתב זבח
שלמים. אלא מאי שלמים, לרבות כל שלמים לדין לשם בעלים.
ושוב שואלת הגמרא: אשכחן – מצאנו דין לשמה בשלמים, אך
בשאר כל קדשים מנל. ובי תימא גילה משלמים, הלא יש לפרוך
מה לשלמים שכן הם מענינין סמיכה, ונפקים, ותנופת הנה ושוק, מה
שאין כן בשאר הזבחים.
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא (ויקרא י לז), זאת התורה לעולה
למנחה ולחטאת ולזאשם ולמלוואים ולזבח השלמים, הרי שהקרישין
הקטוב – את כל הקרבנות לשלמים, מה שלמים בין שינוי קודש
בין שינוי בעלים בענין לשמה, אף בכל הקרבנות בין שינוי קודש בין
שינוי בעלים בענין לשמה.
מקשה הגמרא: אימא תיבא דשחיטת לחו שלא לשמה ליפסלו לגמרי,

ואף על גב דתרתיה מתוך ארבע פירכות אלו הן לאו דוקא, אולם
תרתיה מתוך הן מיהא בדוקא. הפירכא מה לשינוי קודש שכן
פסולו בגופו אינה בדוקא, שכן מאי שנא שינוי בעלים שאמרנו בו
דלא הוי פסול בגופו, הלא הוא משום שמתחבה בעלמא היא ואין
בו מעשה, ואם כן שינוי קודש נמי מתחבה בעלמא הוא ואין בו
מעשה, ומדוע יחשב כפסול בגופו של זבח. אלא בהכרח בין
דאחשבה – שחיטתו לשנות את שם הזבח פסלה לזבח בגופו אף
על ידי מחשבה, הכא נמי בשינוי בעלים בין דאחשבה פסלה
בגופו. וכמו כן לרב פנחס בריה דרב מרי דאמר יש שינוי בעלים
לאחר מיתה, ואף יורשים שהקריבו את הקרבן לשם אחרים אינו
עולה לשם חובה, מסתלקת אף הפירכא מה לשינוי קודש שכן
ישנו לאחר מיתה, שהרי גם שינוי בעלים ישנו לאחר מיתה. אך
מכל מקום תרתיה מיהא – את שתי הפירכות הנותרות עדיין אימא
למיפרך, מה לשינוי קודש שכן ישנו בכל ארבע עבודות וישנו גם
בקרבת ציבור, מה שאין כן בשינוי בעלים.
משיבה הגמרא: אלא אמר רב אשי, אמר קרא (ויקרא א ד) ונרצה לו
לכפר עליו, שמשמע לכפר על הבעלים ולא לכפר על חבירו,
ומאחר שהכפרה היא בזריקה, אם זרק את הדם לשם אחרים אין
הקרבן עולה לבעלים לשם חובה.
מקשה הגמרא: וכי האי עליו להכי הוא דאיתא – לשינוי בעלים
הוא בא, האי מיבעי ליה לכדתניא, ונרצה לו לכפר עליו, רבי
שמעון אומר, את שעליו חייב באחרינית, ואת שאינו עליו אינו חייב
באחרינית, שאם נזר אדם נדר לגבות בשלשן 'הרי עלי, ולאחר
שהפרישו אבד או מת, הרי הוא חייב להביא אחר תחתיה. מה
שאין כן בנדבה שאומר על בהמה 'הרי זו לקרבן, אם מתה או
שאבדה, אינו חייב להביא אחרת תחתיה. ומשמעות הכתוב היא,
שאותו קרבן שמוטל עליו – על האדם חובב ההבאה דהיינו באופן
שאמר הרי עלי, יקריב אותו ואז ירצה לו, אבל עד שיקריבנו לא
נרצה ולא נפטר מחיובו. ואמר רב יצחק בר אבדימי, מאי מעשא
של חיוב אחריות זה, שמכיוון דאמר 'הרי עלי, כמאן דמענין ליה
אכתפיה דמי – הרי זה כמו טעון חיוב זה על כתפי הנזיר, ואינו
נפטר ממנו עד שיקריב את קרבנו. מתרצת הגמרא: רב אשי
מ'נרצה לו לכפר' קאמר שריבה הכתוב שינוי בעלים בזריקה, שכן
משמע מהכתוב 'לו לכפר' ולא לכפר לחבירו, ואילו דרשת רבי
שמעון בברייתא היא מעליו.
הגמרא מתפשת מקור לדין שינוי בעלים בקבלה, ושואלת: אשכחן
– אכן מצאנו זביחה וזריקה שינוי בעלים פוסל בהם מהדרשות
שהובאו לעיל, אך בקבלה מנל שהוא פוסל. ובי תימא גילה
– ללמוד במה מצינו מוסיפה וזריקה, הלא יש לפרוך מה לזביחה
וזריקה החמורות שכן הן עבודה שחייבין עליה בחיין – מחוץ
לעזרהו כרת, מה שאין כן בקבלה הקלה בכך שאין בה חיוב כרת
מחוץ לעזרה.
מתרצת הגמרא: אלא אמר רב אשי, שינוי בעלים בקבלה איתא
מאיל נזיר, דכתיב בו (במדבר יז) וזאת האיל יעשה זבח שלמים,
ומכאן שצריך שתהא עשיותו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי
קודש, דנפקא ליה מהתם – שהרי כבר למדנו פסול שינוי קודש
מהדרשות המובאות לעיל (ע"א), תנהו ענין לשינוי בעלים שפוסל
בכל העבודות.
מקשה רב אחא בר אבא לרבא על דרשת רב אשי האמורה: אמר
ליה רב אחא בר אבא לרבא, אימא יעשה' הוא כלל הכולל את כל
העבודות, ואילו זבח' הוא פירוש המורה על שחיטה בלבד, והרי
כלל ופרט, אין כלל אלא מה שפירט, ואם כן יש לומר וזביחה אין
– צריכה להיעשות לשם בעלים, אבל מידי אחרינא – עבודה
אחרת לא צריכה להיעשות לשמם.
תירץ לו רבא: אי כתיב יעשה שלמים זבח, אכן יש לומר
בדקאמרת, שיעשה' כולל את כל עשיות השלמים, וזבח' אינו
אלא פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט. אבל השתא דכתיב יעשה
זבח שלמים, ולא גמר הכתוב להשלים את הכלל ולפרש שהוא

56 שְׁפָתֶיךָ ללמוד ממנו שהוא כשר כנדבה אבל אינו עולה לחובתו,
 57 כמבואר לעיל. ויש להקשות, אִמָּא דווקא קרבן הָבָא בְּנֶדְבָה וּבְנֶדְבָה
 58 שבו מדבר הכתוב האמור, לִיִּיתִי וְלֹא לִירֵצִי – דווקא הוא כשנובח
 59 שלא לשמו יקרב למזבח אך לא ירצה, כשם שהוא בא לאחר
 60 מיתה מבלי שירצה, אבל אִשֶּׁשׁ שנובח שלא לשמו לֹא לִיִּיתִי כָּלֵל
 61 – לא יקרב כלל, כשם שאינו בא לאחר מיתה.
 62 אִמָּר לֹהוּ אֲפִי לַתְּרִין את קושייתם, רִישׁ לְקִישׁ מִכָּאָה – מהכתוב
 63 הבא בַּתָּח את תשובתו. שנאמר (ויקרא ד' א') וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת,
 64 וכתוב זה הוא המקור לפסול חטאת שנשחטה שלא לשמה, שכן
 65 ממנו דורשת הגמרא להלן^(ט), שתהא שחיטתה לשם חטאת.
 66 ומכתוב זה משמע מיעוט, דווקא אֹתָהּ אם שחטת לְשָׁמָּה היא
 67 בְּשֶׁרָה ואם שחטת שְׁלֵא לְשָׁמָּה היא פְּסוּלָה, הָא שְׂאָר קְרָשִׁים אף
 68 שנשחטו שְׁלֵא לְשָׁמָּה בְּשֶׁרִין, ואף אשם בכלל. וְכֹל מאחר שהם
 69 קרבים אף יִרְצוּ ויעלו לשם חובה, תלמוד לומר מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ
 70 תשמוּר וְעֵשִׂית, ואם תעשה שלא כפי שנדרת אלא תזבחנו שלא
 71 לשמו, לא יעלה לחובת נדרך אלא יקרב כנדבה אחרת.
 72 ושוב הקשו לו: וְאִמָּא עדיין יש לומר שדווקא קרבן הָבָא בְּנֶדְבָה
 73 וּבְנֶדְבָה שנובח שלא לשמו לִיִּיתִי וְלֹא לִירֵצִי – יקרב ולא ירצה, אבל
 74 אִשֶּׁשׁ אֲרִיצִי נִמִּי לִירֵצִי – גם ירצה ויעלה לשם חובה.
 75 אִמָּר אֲפִי, אִשֶּׁשׁ דְּמִירֵצִי לֹא מוֹצֵאת אִמָּר – לא יתכן לומר שאשם
 76 שנובח שלא לשמו ירצה, שהרי יש ללמוד שאינו מרצה בקל
 77 וחומר עוֹלָה שגילה עליה הכתוב שאינה עולה לשם חובה, וְכָה
 78 עוֹלָה שָׂאָף שֶׁאִינָה מְכַבְּרָת על איסורי לאה, מכל מקום אם נזבחה
 79 שלא לשמה אִינָה מוֹצֵאת, אִשֶּׁשׁ שְׁמִכְפָּר על לאוין אִינוּ דִּין שְׁאִינוּ
 80 מְרַצָּה כשנובח שלא לשמו.
 81 מקשה הגמרא: הלא יש לפרוך על קל וחומר זה, מִה לְעוֹלָה
 82 החמורה שֶׁכֵּן היא קרבה כְּלִיל על המזבח, ואין להוכיח ממנה על
 83 אשם הקל ממנה משום שאינו כליל.
 84 מתרצת הגמרא: שְׁלָמִים שאינם כליל ובכל זאת הם בכלל דרשת
 85 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ' ואינם עולים לשם חובה, ויכחיז על האשם שנשחט
 86 שלא לשמו, שאפילו שאינו כליל אינו עולה לשם חובה.
 87 שוב פורכת הגמרא: מִה לְשָׁלָמִים שֶׁכֵּן הם מְעוּנִין נִסְכִּין וְתַנּוּפָת הָיָה
 88 וְשׁוֹק, ואין להוכיח מהם על אשם הקל מהם בכך שאינו טעון
 89 נסכים ותנופה.
 90 משיבה הגמרא: עוֹלָה שאינה טעונה נסכים ותנופה תוֹכִיחַ, שאף
 91 קרבן שאינו טעון נסכים ותנופה שקרב שלא לשמו אינו מרצה.
 92 וְהוּרָה דִּין – ושוב חזרת הפיראז מה לעולה שהיא כליל, ושוב יש
 93 להוכיח משלמים. לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה, וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה – אין
 94 חומרתו של זה כחומרתו של זה, שכן אין בשלמים את חומרת
 95 העולה שהיא כליל, ואין בעולה את חומרת השלמים הטעונים
 96 נסכים ותנופה. ובהכרח שסיבת מה שאינם מרצים אינה משום
 97 החומרא המיוחדת שיש בכל אחד מהם, אלא מחמת הצד השוה
 98 שיש בשניהם. ואם כן יש ללמוד מהצד השוה שבהם אף על אשם,
 99 שכן מה להצד הַשְׁוֶה שֶׁכֵּן, שֶׁהֵן קְרָשִׁים, וְאִם שְׁחָטוּ שְׁלֵא לְשָׁמָּה
 100 הרי הם בְּשֶׁרִין וְאִין מְרַצִּין, אִף אִנִּי אִמָּא אִשֶּׁשׁ שָׂאָף הוא בכלל
 101 הצד השוה שֶׁכֵּן הוא קוֹדֵשׁ, וְעַל כֵּן אִם שְׁחָטוּ שְׁלֵא לְשָׁמָּה הרי הוא
 102 בְּשֶׁר וְאִינוּ מְרַצָּה.
 103 שוב מקשה הגמרא: הלא עדיין יש לפרוך מִה לְהַצֵּד הַשְׁוֶה שֶׁכֵּן
 104 (וּבְעוֹלָה וּשְׁלָמִים) שֶׁכֵּן וְשֶׁכֵּן בְּצִיבּוֹר, כגון תמידים ומוספים שהם
 105 עולות ציבור, וכבשי עצרת שהם שלמי ציבור, ויתכן שמשום
 106 חומרא זו החמירה בהם התורה שלא ירצו, ואין ללמוד מהם על
 107 אשם שהוא קרבן יחיד, ואין הציבור מביאים אותו.
 108 משיבה הגמרא: תוֹדָה תוֹכִיחַ על האשם, שאפילו שחט באה רק
 109 על ידי יחיד ולא על ידי ציבור, מכל מקום אם נשחטה שלא לשמה
 110 אינה מרצה, והוא הדין לאשם.

1 לֹא יִדַּע בְּמָא – לא היינו יודעים לגבי מה נאמר 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ'
 2 תשמוּר וְעֵשִׂית כאשר נדרת, ולא היינו מפרשים את כוונת הכתוב
 3 בענין עבודות לשמה. על כן בְּתֵב רְחֻמָּא וְזֹאת הַתּוֹרָה, כדי להקיש
 4 את כל הקרבנות לשלמים שנאמר בהם דִּין לשמה. וְאִי בְּתֵב
 5 רְחֻמָּא רק וְזֹאת הַתּוֹרָה בלא 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ', הָיָה אִמָּיָא לְפִסְלוֹ
 6 – היינו אומרים שכל הקרבנות שנובחו שלא לשמם פסולים, על
 7 כן בְּתֵב רְחֻמָּא מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ כדי להשמיענו שאף שאינם עולים
 8 לשם חובה הרי הם כשרים כנדבה, כמבואר לעיל.
 9 רְמִי רִישׁ לְקִישׁ עַל מְעוּנֵיהּ בִּי מְרַצָּא וּמִקְשִׁי – שכב ריש לקיש בבית
 10 המדרש על בטנו כשפניו כלפי הקרקע, והקשה על מה ששנינו
 11 במשנתנו 'כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו
 12 לבעלים לשם חובה, הלא ממה נפשך, אם זבחים שנובחו שלא
 13 לשמן בְּשֶׁרִים הם, אף יִרְצוּ ויעלו לבעליהם לשם חובה, וְאִם אִין
 14 הם מְרַצִּין, מִה הם בְּאִין כלל.
 15 אִמָּר לוֹ רְבִי (אלעזר) [וְאֶלְעָזָר] לְרִישׁ לְקִישׁ, אין סתירה בין מה
 16 שהם כשרים לבין מה שאינם מרצים, שהרי כן מְצִינוּ גם בְּקִרְבָּנוֹת
 17 הַבָּאִין לְאַחֵר מִיתָה, שֶׁהֵן בְּשֶׁרִין ובכל זאת אִין הם מְרַצִּין. דִּתְנֵן
 18 בקינים (פ"ב מ"ה) בדין יולדת המחויבת עולה וחטאת במלאת ימי
 19 טהרתה, הָאִשָּׁה שֶׁהִבִּיָּאָה חָטָאתָהּ ואחר כך מִתָּה קודם שהביאה
 20 את עולתה, יָבִיאוּ הַיּוֹדֵשִׁין את עוֹלָתָהּ. אבל אם הביאה את
 21 עוֹלָתָהּ וּמִתָּה קודם שהביאה את חטאתה, לֹא יָבִיאוּ הַיּוֹדֵשִׁין בעליה
 22 חָטָאתָהּ, שכן הלא הלא משה מסיני את, שחטאת שמתו בעליה
 23 הולכת למיתה, כמבואר במשנה בתמורה (פ"ד מ"א). הרי לנו
 24 שקרבנו של אדם קרב אף מבלי שירצה לו, שהרי אין כפרה
 25 למתים, ואף על פי כן עולת יולדת קריבה לאחר מיתתה. ואם כן
 26 שוב אין להקשות איך יתכן שקרבן שנשחט שלא לשמו ואינו
 27 מרצה עדיין כשר להקריבה.
 28 אִמָּר לוֹ רִישׁ לְקִישׁ, מוֹדֵינָא – מודה אני לך בְּעוֹלָה שאם שחטה
 29 שלא לשמה תיקרב אף שאינה מרצה, שכן מְצִינוּ וְאִתָּא – שהיא
 30 באוה לְאַחֵר מִיתָה, ואפילו שמה שאינה מרצה. אך אִשֶּׁשׁ דְּלֹא אִתִּי –
 31 שלא מְצִינוּ בשום מקום שהוא בא לְאַחֵר מִיתָה, מְנַלֵּן – מנין לנו
 32 שהוא כשר אפילו שנשחט שלא לשמו ואינו מרצה.
 33 אִמָּר לוֹ רְבִי אלעזר, הֲרִי מְחַלּוֹקֵתָךְ – שיתוך וסברתך באשם
 34 שנשחט שלא לשמו אכן שנויה בְּצִידוֹ של דִּין משנתנו. שכן שנינו
 35 בה, רְבִי אֶלְעָזָר אומר, אִף הָאִשֶּׁשׁ שנשחט שלא לשמו פסול. ואכן
 36 הוא משום שלא מְצִינוּ בו שיהיה כשר מבלי שירצה.
 37 אִמָּר רִישׁ לְקִישׁ עַל רְבִי אלעזר, וְכִי זֶה שְׂאֻמְקִין עָלָיו אֲדָם גְּדוֹל
 38 הוּא, קְאָמִינָא אִנָּא מְשַׁנָּה שְׁלִמָּה – הלא אני אמרתי להקשות
 39 מסתם משנתנו השנויה בשיטת חכמים המכשירים גם אשם
 40 שנשחט שלא לשמו, וְזֹאת אִמָּרָתִי לִי להביא סיוע לסברתך מדברי
 41 רְבִי אֶלְעָזָר הפוסלו. הלא לשיטת חכמים עדיין קושייתו בעינה
 42 עומדת.
 43 אִלָּא אִמָּר רִישׁ לְקִישׁ, אִתָּתָהּ אִנָּא פְּתַחָה לְנַפְשָׁא – אפתח אני פתח
 44 לקושיית עצמי, מנין זבחים שנובחו שלא לשמן קרבים אפילו
 45 שאינם מרצים, ואתרצנה. נאמר בתורה 'מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ וגו' תשמוּר
 46 וְעֵשִׂית כאשר נדרת לה' אֶלְהֵיךָ נְדָבָה. וְכִי הָאִי נְדָבָה היא, הלא
 47 נֶדֶר הוּא בּוֹ, אלא אם כמו שנדרת עשית והקרבתו לשמו יעלה
 48 לחובת הנדר, ואם תקריבו שלא לשמו יהיה כשר בתורת נדבה,
 49 ולא יעלה לחובת הנדר, כְּדִמְבּוּאָר לְעִיל^(ה). ומכאן זבחים
 50 שנובחו שלא לשמן כשרים אפילו שאינם מרצים.
 51 מביאה הגמרא את קושיית רבי זירא ורבי יצחק על דברי ריש
 52 לקיש: יְתִיב – (ישבו) רְבִי וְרָא רְבִי יִתְקַן בְּרַ אִמָּא, וְיִתִּיב אֲפִי נִפְיָהוּ
 53 – וישב אבבי אצלם, וְיִתְבִּי וְקָאמְרִי, קְשִׁיָּא לִיה לְרִישׁ לְקִישׁ אִשֶּׁשׁ
 54 דְּלֹא אִתִּי – (בא) לְאַחֵר מִיתָה מדוע הוא כשר אפילו כשנובח שלא
 55 לשמו ואינו מרצה, וְנִסְכִּי לֵה תְלָמוּדָא – והביא את דרשת 'מוֹצֵא

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלוש שנים.

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רט
רש"י תוספות

לא ידעין במאי. קאמר רחמנא מוצא שפתיך תשמור דהא לא כתיב בהדי' בהאי קרא
עבודת לשמן דלמא לאו בלשמן משתעי קרא כתב רחמנא זאת התורה למילף משלמים
דמפרשה בהו לשמן. הכי גרסי' רבי' ריש לקיש על פסוק. שוכב על בטנו פניו (על) כלפי
קרקע: לפי חן באי'. ובכתי' לא קמא ליה טעמא דמתני' דילפינן ממוצא שפתיך. ואין
מריצין. שאין כפרה למותם ואף אתה אל תתמה
על אלה האשה. יולדת: לא יביאו יורשין
חטאתה. דהויא לה חטאת שמתו בעלה
והלכתא גמירי לה דלמיתה אולה. מורידא לך
בעולה. שאם שחטה שלא לשמן שתתקרב אע"פ
שאינה מרצה הואיל ומצינו שבאה לאחר מיתה
ואינה מרצה והיה לשלמים ושאר קרבנות חוץ
מחטאת ואשם מיהו דלא אתי לאחר מיתה
דקדיל (תמורה דף יד.) דכל שחטאת מות
באשם רועה מנא לן דקרב שלא לשמן הואיל
ואינו מרצה דלא אפיק תנא דמתני' אלא פסח
וחטאת: מחליקתך. וסייעתך דאיכא רבי אליעזר
דקאי כותח. משנה שלימה. סתם מתני' דלא
פסל אלא חטאת: פתחא לנפשא. מגלן דקרב
יחיב רבי יורא וכו'. וקמתנה אפירוקיה דר"ל.
וקשיא ליה לריש לקיש אשם. אמאי קרב שלא
לשמו שלא לרצות הא לא אתי לאחר מיתה:
ונסיב תלמודא. כלומר נסיב קרא לתלמודא
דמילתיה: אימא הבא בנדר ונדרה. כדמשמע
קרא ליתו ולא לירצו כו': ריש לקיש מהבא
פתח. לה (מהבא) לא נפקא ליה ממוצא שפתיך
דליקדא אלא דלא לירצי והקרבנו מהאי קרא
ילף ושחט אותה לחטאת אותה מיעוטא הוא
אותה הוא דבעינן לשמה ואי לא פסולה
כדילפינן לקמן הא שאר קדשים כו': ארצויי נמי
לירצי. כיון דנפקא לן הקרבנות מאותה: אינה
מרצה. כדאמר אם לאו יתא נדרה: אשם
שכפפר. על לאוין האמורים שבוועת הפקדון
והקדש ושפחה חרופה: שכן מעוניים נסכים. ולא
גרס סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה: שלמים ישנו
בצבור. בכשי עצרת:

הקיש

לא ידע במאי. כתב רחמנא 'זאת התורה'. ואי
כתב רחמנא 'זאת התורה' הוה אמנא ליפסלו.
כתב רחמנא 'מוצא שפתיך'. רבי ריש לקיש על
מעוהו פי מורשא ומקשי, אם פשרים הם, ירצו.
ואם אין מריצין, למה פאין. אמר לו רבי (אליעזר)
[אלעזר] מצינו בבאין לאחר מיתה, שהן פשרין
ואין מריצין, דתנן האשה שהביאה חטאתה ומיתה,
יביאו יורשין עולתה. עולתה ומיתה, לא יביאו יורשין
חטאתה. אמר ליה, מורידא לך בעולה דאתיא
לאחר מיתה. אשם דלא אתי לאחר מיתה, מנלן.
אמר ליה הרי מחלוקתך בצידו, רבי אליעזר אומר,
אף האשם. אמר, והו שאומרין עליו אדם גדול
הוא, קאמינא אנא משנה שלימה, ואת אמרת לי
רבי אליעזר. אקא אמר ריש לקיש, אפתח אנא
פתחא לנפשא, 'מוצא שפתיך' וגו', האי נדרה
נדר הוא כו', פדלעיל. יחיב רבי יורא ורבי יצחק
בר אבא, ויחיב אפי' גביהו ויחיב וקאמרי, קשיא
ליה לריש לקיש, אשם דלא אתי לאחר מיתה,
ונסיב לה תלמודא 'מוצא שפתיך'. אימא הבא בנדר
ובנדרה ליתו ולא לירצי, אשם לא ליתו כלל.
אמר להו אפי', ריש לקיש מהבא פתח 'ושחט
אותה לחטאת', אותה לשמה פשרה, שלא לשמה
פסולה. הא שאר קדשים, שלא לשמן פשרין, יכול
ירצו, תלמוד לומר 'מוצא שפתיך'. ואימא, הבא
בנדר ובנדרה ליתו ולא לירצי, אשם ארצויי נמי
לירצי. אמר אפי', אשם דמירצי לא מצית אמרת. קל וחומר מעולה, ומה עולה שאינה
מכפרת אינה מרצה, אשם שמכפר אינו דין שאינו מרצה. מה לעולה שכן כליל,
שלמים יוכיחו. מה לשלמים שכן מעוניין נסכים ויתנופת חוה ושוק, עולה תוכיח. והור
הדיו, לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, הצד השווה שבהן, שהן קדשים,
ושחטן שלא לשמן פשרין ואין מריצין, אף אני אביא אשם שהוא קודש, ושחטו שלא
לשמו פשר ואינו מרצה. מה להצד השווה שבהן שכן ישנו בצבור, תורה תוכיח.

מה

קדשים שלא שנה לעבכ כל כמה דאכתי לא ידע קרא דמוצא שפתיך ואי פריך ליפסלו
דנגמר מחטאת ופסחו בהיקשא דזאת התורה כדפרישית בסמוך אי במה מצינו איכא
למיפרך שכן כרת ואי בהיקשא דזאת התורה איכ' ליכתוב חרא או לחטאת גרידא או פסח
גרידא ואי נאמר דבכל דוכתא דמערבינן שנה לעבכ דהיינו מהבא ומרבינן מוצא שפתיך
וגו' איכ' אתי שפיר את דפריך וליפסלו כו'. ע"כ
הגה: ה"ה מצינו בבאין לאחר מיתה שכשרין
ואין מריצין. וא"ת מ"מ דמי הני לא עלו בבאין
לאחר מיתה עלו לגמרי לשם חובה דלמד
שיעבדא דאורייתא אם היה הקרבן נפסל היו
היושין וקוקין להביא אתו ואפילו למד לאו
דאורייתא אם הפריש שניהם לאחריו אם נפסל
הראשון חיבינן להקריב את השני נמצא בדאין
לאחר מיתה מריצין לענין שעולין לשם חובה
משא"כ בשינוי קודש י"ל דמ"מ דמיא קצת להדי
לענין דאין מריצין רציו גמור דאין כפרה למת
ולאו בר חיוב הבאה הוא אלא שנתייחד מחיים
ובשינוי קודש ובעלים נמי אין רציו גמור וא"ת
ומה ראייה מייתי מבאין לאחר מיתה אטו מ' ילפינן
מינה בכל מקום שלא שנה הכתוב דאין אלא
למצוה דנימא כשרין ולא עלו וי"ל דדוקא שני
קודש ושני בעלים דוקא דמידי דהוי באין לאחר
מיתה שאין לו בעלים וכמו שלשם כשר ואינו
מרצה כמו כן באן בשנה אותו מבעליו והוי באין
לו בעלים: עולתה ומתה לא יביאו יורשין
חטאתה. משמע אבל אם היתה יכולה להביא
חטאתה אתר עולתה לעלתה לה עולתה לשם
עולה וכן משמע בתורת כהנים בפרשת אשה כי
תוריע שאם הביאה עולתה תחילה הביא חטאתה
ממין עולתה וכן במס' קנים (פ"ב) ותימה דבפרק
תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמר' זה בנין אב
שכל חטאות קדמות לעולת העוף אפי' חטאת
העוף לעולת בהמה ואפי' דיעבר קאמר דפסול
מדמשני שאני עולת מצורע דרחמנא אמר העולה
שוהלה כבר והיינו דיעבר דלכתחילה חטאת
קודמת כדכתיב בהדיא בקרא ש"מ דבעלמא
דיעבר לא ותיריך הרי חיים דה"ה דבעלמא כשר
דיעבר והא דיעי קרא במצורע משום דכתיב ביה
הוויה זאת תהיה בחייו ויהא דמשמע עיכובא
כדאמר פ"ק דמנחות (דף ה.) ונראה לי דילפי'
חטאת ועולה של יולדת מחטאת ועולה של
מצורע דיגלה הכתוב דאם עשה עולה תחלה
כשירה מוהעלה כדאיתא בפ' תמיד נשחט
(פסחים נט.) ואי לא קרא דוהעלה דמכשר היה
פוסל בכל מקום מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום
שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפי'
בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכובא תרע דתניא בפ"ק דמנחות (דף ה.) הקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחד ממרס בדמו אלא תצא לבית השריפה וקאמר הא דמיפסיל לאו משום תהיה
דהא לא קאי אשחיתה משום דלאו עבודה היא אלא מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה וזה הטעם למה לא ידחה גבי חטאת ועולה ובעלמא ולכך איצטרך
והעלה במצורע להכשיר וגמרין מיניה בעלמא (פסחים דף נט.) להכשיר אם הקדים עולה לחטאת אבל לא גמרין מיניה בחטאת ואשם כי אם קרבנות כמותם. ברין: לא יביאו יורשין
חטאתה. הניסא משוכשת בתורת כהנים ופירשתי במנחות בפ"ק (דף ד:) אשם דלא אתא לאחר מיתה מנא לן. תימה כיון דעולה ושלמים ניתא ליה גילף אשם מנייהו בהיקשא דזאת
התורה ולמה לי מוצא שפתיך וי"ל דאדרבה הוה אמנא איפכא גנילף שאר קדשים מואשם דלא אתו כלל: אשם לא ליתו כלל. תימה הא לא איצטרך מוצא שפתיך כלל אלא לאשם
דלשאר קדשים אתו מסברא כדאמרין דלא צריכי קרא דהא אתו לאחר מיתה וי"ל דהשתא הדר ביה מהדוא טעמא דאע"ג דאמר ליה מורידא לך בעולה לא היה אומר כן אלא מתוך דוחק:
הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן כשרין. ואם תאמר ל"ל אותה הא מוצריכי קראי לעבכ בפסח וחטאת מכלל דשאר קדשים כשרין וכי תימא גילף מנייהו מה להנך שכן צד כר
ובדיקשא דזאת התורה נמי לא אתו דא"כ לא ליכתוב עיכובא אלא באחד בפסח או בחטאת ואיך ליתו מהיקשא: מה לשלמים שכן טעונין נסכים. לא גרסינן סמיכה דאשם נמי טעון
סמיכה כדאמר לקמן בפירקין (דף יא.) וה"ר חיים פירש דמשום אשם מצורע מצי למינקט סמיכה למ"ד בריש כל הפסולים (לקמן דף לג.) סמיכה לאו דאורייתא: תורה יוכיח. אע"ג דאשכחן
עולה שבאה בנדרת ציבור שמקיצין בה תן המזבח (תורה) ושלמים לא אתו בנדרת ציבור דהא ממעטין להו בתורת כהנים בפרשת ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים:

חטאת

הרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאנעיפאליע למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגגב: (א) הצנע לכת. (ב) מעמיד עצמו בסכנה.
(ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול. (ד) עמל בטרחה גדולה. (ה) זריזות. (ו) בוטח ומקווה. (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר
הרבה פעמים.

היום יום ג אייר

המאמ נמי מיקרב קרבה מותרה. ואפי' הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה באה לאחר מיתה לשם חטאת כי אם לשם עולה אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא לשם אשם אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים: [ומקשה] חטאת אע"ג דקרב מותרה מינע רחמנא הוא למסקנא זו משמע שעומד מוקשה דלימא ליה ר' אליעזר אשם נמי כו' ג"ל דגרסו חטאת

בריו וכל זה מדבריו רב ששת וד"פ חטאת אע"ג דקרב מותרה מינע רחמנא הוא שלא תכשירה מדאיתא לאחר מיתה כמו מחיים ומשונה הכי אינצטריך לריש לקיש לעיל אותה והא דפרץ אשם נמי כתיב ביה הוא לאו לסתור דבריו של רב ששת קאמי אלא הכי קאמר הדין מנעטת ליה מפסול שלא לשמן מאותה הא כתיב בה הוא לפסול: **מינע** רחמנא היא. בכמה מקומות משמע דמזכרתיה היא חטאת נפקא לן עיובא דלקמן בגמ' (ד"ה) דרבי אליעזר אומר אף האשם א"ל ר' יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה [וכו'] ובפ"ק דמנחות (ד"ה) חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ותימנה דלקמן בפירקין (דף טו) גמרא חוץ מן הפסח והחטאת וילוף לה מקראי אחריו וד"ר חיים מפרש דרבינו תרי קראי חד לחטאת ששחטה לשם עולה חד לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת (ד"ה) דגמרא וקצת קשה מזה דפרץ בריש מנחות (דף טו) גבי חטאת חלב חטאת נזיר ומצורע ליתכפר דכתיב בה תורת ומאי פירכא והלא גלי קרא דכתיב בה ואת ונראה דאינצטריך היא גבי חטאת לגלויי אמנות חוטא ואמנות קנאות ואשמה דכתיב בה היא וכמו בפסח (והיינו) דאמר לקמן גבי פסח אלא הוא למא לי לכדתניא כל מקום שנאמר בו הוא כו' ורינוו ש"י מחוקק משום דליתיה ברייתא דלקמן ובהם מחק דשנא היא ברייתא בתוספתא ומתו קצת תימנה אמאי צריך תרי קראי חד לחטאת וחד לפסח וד"ר יצחק מפרש חד לחטאת נקבה דלא אתי מותרה גופה עולה אלא תרעה עד שתסתאב רביא בדמיה עולה ולהכי פסולה בשני קודש וחד בשעיר חטאת דהוי אור ומותרו גופיה הוא עולה כי הפירש שחיס אחריו ואימא דלא ליפסול בשלא לשמן ויש שום צריכותא דלא מצינו למלף חד מחבירה דאי הוי כתיב בנשיא בדידה סגי וצ"ע: **הנה"ה** ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהיותו יא: משמע חכא וניתק לרעיה דאורייתא ותימנה דבפסחים בסוף אלו דברים (דף עג.) משמע דהוי דרבנן דמפרש להם דוקא חטאת שחם ידעבר אבל לכתחלה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ולא קאמר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק וי"ל דה"פ בהיותו יא קודם כפרה הלכך איכא כפרה נמי בעי ניתוק מזהו אטו לפני כפרה ור"ת לא גריס כאן ניתק אין לא ניתק לא וכן בפ"ק דמנחות (דף טו) ולקמן ליתיה בפ' פרת חטאת (ק"ט) ולא בתמורה פ' ואלו קדשים (דף יח) ובא עולה טעם למה הוא כשר קיים דגמרי דבאשם רועה ומפרש משום דכתיב הוא

מה לתורה שכן טעונה להם, עולה ושלמים ויחיו. וחור הדין לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, הצד השווה שבהן, שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן פשר ואינו מרצה, אף אני אביא אשם שהוא קדש, ושחטו שלא לשמו פשר ואינו מרצה. מה להצד השווה שבהן שהן באין בגדר ובגדרה. אלא אמר רבא, זאת התורה וגו', הקישו הכתוב לשלמים. מה שלמים שהן קדשים ושחטן שלא לשמן פשרים ואין מרצין, אף אני אביא אשם שהוא קדש כו'. מאי הוית דאקשת לשלמים, אקיש לחטאת. הא מינע רחמנא אותה. (סימן הג"ש בש"ר). יתיב רב הונא ורב נחמן ויתיב רב ששת גבייהו ויתיב וקאמרי, קשויא ליה לריש לקיש, אשם דלא אתי לאחר מיתה, לימא ליה רבי אלעזר אשם נמי אתי לאחר מיתה. אמר להו רב ששת, אשם למאי קרב, למוותרו, חטאת נמי מיקרב קרבה מותרה. חטאת אף על גב דקרבה מותרה, מינע רחמנא הוא. אשם נמי כתיב ביה הוא. ההוא לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב, כדתניא, אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורים, והוא עצמו לי. לכדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב, אשם שניתק לרעיה, ושחטו סתם פשר. ניתק אין, לא ניתק לא. מאי טעמא, אמר קרא הוא, בהיותו יא. יתיב רב נחמן ורב ששת, ויתיב רב אדא בר מתנה גבייהו, ויתיב וקאמרי הא דאמר רבי אלעזר מצינו בבאין לאחר מיתה שהן פשרין ואין מרצין, לימא ליה ריש לקיש הנהו נמי ליתו ולירצו. אמר להו רב אדא בר מתנה, יולדת, אם היא יולדת, פניה מי ילדו. מתקוף לה רב אסי, ומאן לימא לן דאי איכא פמה עשה גבה לא מיתכפרא, וכיון דכי איכא פמה עשה גבה מיכפרא, וירשיה נמי מיכפר. למימרא דקניא להו, והאמר רבי יוחנן, הניח מנחה לשני בניו ומת, קריבה ואין בו שותפות. ואי סלקא דעתך קניא להו, נפש אמר רחמנא. ולא קניא להו, והאמר רבי יוחנן, הניח פהמה לשני בניו ומת, קריבה ואין ממירין פה. אי אמרת בשלמא קניא להו, היינו דאין ממירין פה דהויא להו פשותפין, ושותפין

הקיש הכתוב. אשם לשלמים ואין משיבין על ההקיש: אקיש לחטאת. דפסול: קשאי ליה לריש לקיש אשם משום דלא אתי לאחר מיתה לימא ליה ר' אליעזר אשם נמי אתי לאחר מיתה. שאשם שמתו בעליו רועה ודמיו נופלין לקין המזבח: לפותרו. שדמיו נופלין לנדבה כדפרשית: חטאת נמי. מותרו נדבה הוא כגון הפרשי שתי חטאות לאחריית מתכפר באחת נאמן והשניה תרעה (וימא סה). והוא קריבה לאחר מיתה בעלים שדרי נתכפר בהביריה בדיו ואין זו חטאת שמתו בעליה אלמא אתיא חטאת לאחר מיתה ואפי' הכי פסולה שלא לשמה ואשם נמי ליפסול: מינע רחמנא הוא. בשעיר נשיא כתיב בשחטו (ויקרא ד) ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא שישחטו לשם חטאת ואם לאו פסול דהוא משמע בהיותו יא אם בהיותו יא כשר ואם לאו פסול ומינה ילפ' פסול דחטאת לקמן בפירקין (דף טו) אשם נמי כתיב ביה אשם הוא. בצו את אהרן והקטירו המזבח אשה לה' אשם הוא בזמן שהוא לשם אשם כשר ואם לאו פסול: הווא לאחר הקטרת אימורים. דלא ילפינן מינה כדתניא לקמן בפ"ק אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורים וליכא למימר בהקטרה דמבעי לשמו לעכב דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורים כשר דאין כפרה אלא בדם ואע"ג דכתיב באשם קדש קדשים הוא (ויקרא ו) קודם שחטה לא ילפינן מינה דלא משמע לשמו אלא כשכתוב הוא עם שם הקרבן כגון חטאת הוא אשם הוא והוא דכתיב גבי אחת מעבודת היום: שניתק לרעיה. שמתו בעליו או שנתכפרו באחד וניתק מדין אשם לרעיה שאמרו לו ב"ד הוציא ורעה: ושחטו סתם. כשר. לעולה הואיל וסופו לקין המזבח שהוא עולה ניתק אין. דמיעקר שם אשם מינה משמסר לרועה וקם סתמיה לעולה לא ניתק לא הוי חטאת דהוא אשם הוא והוא אשם הוא בהיותו יא: הנהו נמי ליתו ולירצו. איורשים: יולדת. עולת יולדת דאיתי ראיא מינה יביאו יורשים עולתה מאי ליתו ולירצו איכא אם היא יולדת כו' מאן לימא דאי איכא כמה עשה נבה. דיוולדת דלא מיכפרא עולתה עליהו אם תביעה מחיים עולה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה דחגיגי עולת נדבה כתיב ונרצה לו מלמד שהמקום מרוצה לו ועל מה המקום מרוצה לו אם תאמר דברים שחביבין עליהם מיתת ב"ד מיתה בידי שמים כרת (בידי שמים) מלקות ארבעים חטאות אשמות הרי עונשן אמור הא אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה: למימרא דקני להו. לירשין בהמת קרבן אביהן דקפרכת תכפר עליהו: אין בה משום שותפות. דאמרינן בהמנחות והנסכים (מנחות ק"ה) הכל בא בשותפות לא חילק הכתוב אלא מנחה שנאמר בו נפש: ד"ג [נפש] אמר רחמנא. ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו' (ויקרא כו) דאין ממירין בה. אם המיר אינו תמורה: ושותפין

דמשמע בהיותו יא פירוש בהיותו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשיסתאב ויפלו דמיו לנדבה ואין לחוש אי קרא אהלכתא דכי האי גונא אשכחן בפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות דף טז). דאינצטריך קרא ואינצטריך להלכתא והשתא הא דנקט בכל דוכתא כל שבחטאת מזה באשם רועה לא נקט רעיה אלא לפי שתיקנה חכמים וכי גמריי הכי גמריי כל שבחטאת מזה באשם קרב עולה דרעה דרבנן היא: **נפש** אמר רחמנא. ומשמע דמנפס קדריש וכן בסוף המנחות והנסכים (מנחות ק"ה) קתני הכל בא בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש ותימנה דבתורת כהנים דריש נפש ולא ציבור קרבנו ולא שותפין ונראה דרישא דקרא מייחז בכל מקום: **ולא** קניא להו דהאמר רבי יוחנן, דרבי יוחנן אדרבי יוחנן הוי מצי לאקשויי: אחד

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על תאמר ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה.

שוב פורכת הגמרא: מה לתודה שכן מעונה לחם, מה שאין כן באשם
 שאינו טעון לחם.
 משיבה הגמרא: עולה ושלמים יביחו, שאפילו שאינם טעונים לחם
 אינם מציגים בשינוי קודש, והוא הדין לאשם. וקור הדין – ושוב
 חוזרת הפירכא מה לעולה ושלמים שכן ישנם בציבור, ושוב יש
 להוכיח מתורה. לא ראו זה קראו, ולא ראו זה קראו, שכן אין
 בשלמים ועולה את חומרת תורה, ואין בתורה את חומרת עולה
 ושלמים. והכרח סיבת מה שאינם מציגים אינה משום החומרא
 המיוחדת שיש בכל אחד מהם, אלא משום הצד השווה שבהם. ואם
 כן יש ללמוד מהם אף על אשם. שכן מה להצד השווה שבהם, שכן
 קרשים, ואם שחטן שלא לשמן הובח כשר ואינו מרצה, אף אני אביא
 אשם שאף הוא בכלל צד שווה זה שכן הוא קדש, ועל כן אם שחטנו
 שלא לשמו הרי הוא כשר ואינו מרצה.
 שוב פורכת הגמרא: מה להצד השווה שבהם – בעולה שלמים
 ותורה שכן פגור ובגדלה, ואין ללמוד מהם על אשם שאינו
 בא בגדר גורבה.
 מסיקה הגמרא: אלא אמר רבא, מקור מה שאשם שלא לשמו אינו
 מרצה אינו מהצד השווה האמור אלא מהדיקש, שנאמר (ויקרא ז לו)
 'ואת התורה וגו' לעלה למנחה ולחטאת ולקשם ולמלוואים ולקרב
 השלמים, והקישו הכתוב את האשם לשלמים. מה שלמים שכן
 קרשים ושחטן שלא לשמן כשרים ואין מרצין, אף אני אביא אשם
 שהוא קודש ב' אף הוא שנשחט שלא לשמו כשר ואינו מרצה.
 שואלת הגמרא: מאי חזית להקשות לשלמים אקיש לחטאת? מה
 ראית להקיש אשם לשלמים ולהכשירו כשנשחט שלא לשמו,
 הלא יש להקישו לחטאת שהיא פסולה כשנשחטה שלא לשמה.
 משיבה הגמרא: הא מיעט רחמנא ב'איתא' שנאמר בחטאת,
 שדווקא היא נפטלת בשינוי קודש ושינוי בעלים, אבל שאר
 קרבנות כשרים ואינם מרצים.
 חוזרת הגמרא לקושיית ריש לקיש ותשובת רבי אלעזר שהובאה
 לעיל (א) ודנה בדבריהם: (כ"ט ה"ג ב"ש), יתב – [ושבו] רב הונא
 ורב נחמן, ויתב – [ושבו] רב ששת גביהו – [עמדם], ויתב – [ושבו] רב
 הונא ורב נחמן ואמרו כדברים הבאים. קשיא ליה לריש
 לקיש לעיל על תשובת רבי אלעזר, מדוע אשם דלא איתי – [בא] לאחר
 מיתה ממשיך להיקרב לאחר שנשחט שלא לשמו, הרי לא מצינו בו
 שיהיה כשר מבלי שירצה. והקשו על כך רב הונא ורב נחמן, למה
 ליה – הלא היה לו לרבי אלעזר להשיבו, שאשם נמי איתי לאחר מיתה,
 שהרי בשמות בעלי הוא רועה עד שיפול בו מום, וימכר ויביאו
 מדמיו עולה לקצין המזבח. הרי לנו שהוא קרב אפילו שאינו מרצה,
 ואם כן גם כשקרב שלא לשמו הוא כשר ואינו מרצה.
 אמר להו רב ששת, אין להוכיח מאשם שמתו בעליו על אשם
 שנשחט שלא לשמו, שכן אשם לאחר מיתה למאי הוא קרב, הלא
 אינו קרב אלא למותרו, שדמיו נופלים לעולת נדבה כאמור, אבל
 אינו קרב בתורת אשם עצמו. ואם כן שפיר הקשה ריש לקיש, שהרי
 חטאת נמי מיקרב קרבה מותרת, שכן אם הפריש אדם שתי בהמות
 לחטאתו, האחת כדי להקריבה והשניה לאחרייתו, אם קרבה
 הראשונה כהלכתה השניה תרעה עד שתסתאב ויביאו בדמיה
 עולה. ועולה זו באה אפילו לאחר שמתו הבעלים. הרי לנו, שאפילו
 שמותר החטאת קרב לאחר מיתה, מכל מקום חטאת שקרבה שלא
 לשמה פסולה, ואם כן הוא הדין לאשם, שאפילו שדמיו קריבים
 לעולת נדבה לאחר מיתה הבעלים, מכל מקום אם נשחט שלא
 לשמו בתורת אשם יש לו להיפסל.
 וסיבת מה שאכן חטאת שלא לשמה פסולה אף על גב דקרבה
 מותרת, היא משום שמינע רחמנא חטאת שלא לשמה מהקרבנה,
 ככתוב בשעיר נשיא (ויקרא כד) 'ושחט אתו במקום אשר ישחט את
 העולה לפני ה' חטאת הוא'. ומשמעות 'הוא' שבהווייתו היא,
 שדווקא כל זמן שהוא בהווייתו ונשחט לשם חטאת הוא כשר, ואם
 לאו הרי הוא פסול.
 מקשה הגמרא: הלא אשם נמי כתיב ביה 'הקטיר אתם הכהן
 המזבחה אשף לה' נשחט הוא', וגם בו יש לדרוש מהוא' שבהווייתו
 היא, שדווקא אשף לשם אשם הוא כשר, ואם לאו הוא פסול.
 מתרצת הגמרא: מהוא' הוא' שנאמר באשם, לאחר הקטרת אומרים
 הוא דביתו, ולא נאמר לגבי שחיטה ושאר עבודות היום, ועל כן לא

יתכן שבא הכתוב לפסולו מחמת הקטרה שלא לשמו, שהרי אין
 ההקטרה מעכבת. בכתוב לחלן (א), נאמר בפסח 'הוא' בשחיטה
 לעכב, אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת אומרים,
 ובהקטרה לא יתכן פסול שלא לשמה, שהרי הוא (האשם) עצמו
 אפילו אם לא הקטירו את האומרים שלו כלל הוא כשר.
 הגמרא מביאה את דרשת רב מהוא' שנאמר באשם. שואלת
 הגמרא: ואלא 'הוא' שנאמר באשם למה לי.
 משיבה הגמרא: 'הוא' זה נדרש לכדרב אמר רב. דאמר רב הונא
 אמר רב, אשם שמתו בעליו או שהתכפרו באשם אחר, שניתק מדין
 אשם לדין רעה, שאמרו לו בית דין הוציאנו לרעות עד שיפול בו מום
 ותביא בדמיו עולה, ושחטנו קתם בלא מחשבה לשם איזה זבח שהוא,
 הרי הוא כשר בתורת עולה. שכן מאחר שסופו שיפול בו מום ויביאו
 מדמיו עולת קצין המזבח, הרי הוא עומד בסתמו לעולה. ודווקא אם
 ניתק בפירוש לרעה וכובר נמסר לרועה, אין – הרי הוא כשר בסתמא,
 אבל אם לא ניתק בפירוש לרעה, לא כשר הוא בשחיטה סתם, משום
 שעדיין יש עליו שם אשם ואינו עומד בסתמו לעולה.
 וביאר רב את דבריו, מאי טעמא – מנין לנו שבלא ניתוק מפורש אינו
 כשר בתורת עולה, משום דאמר קרא באשם 'הוא', שמשמעותו
 בהווייתו של אשם יהא עומד, וכל זמן שלא ניתק ממנו על ידי
 מסירתו לרועה אינו עומד בסתמו לעולה.
 חוזרת הגמרא לדברי רבי אלעזר שהובאו לעיל, ודנה האם
 מתכפרים היורשים בעולת אביהם: יתב – [ושבו] רב נחמן ורב
 ששת, ויתב – [ושבו] רב אדא בר מתנה, ויתב – [עמדם], ויתב – [ושבו] רב
 הונא ורב נחמן ורב ששת ואמרו, הא דאמר רבי אלעזר
 לתרץ על קושיית ריש לקיש 'אם אין מרצין למה באין', שכן מצינו
 גם בקרבנות הבאין לאחר מיתה שכן כשרין ואין מרצין, יש
 להקשות על כך, למה ליה – הלא היה לו לריש לקיש להשיב לרבי
 אלעזר, שאין ראיה מקרבנות הבאים לאחר מיתה שיתכן שיקרב
 הקרבן מבלי שירצה, שכן נהנו נמי ליתו ולידעו – אף קרבנות אלו
 באים ממרצין על היורשים שהביאים אותם.
 אמר להו רב אדא בר מתנה, הלא הוכחת רבי אלעזר היא מעולת
 יולדת, ובזילת לא יתכן שירצה קרבנה על יורשיה, שהרי אם היא
 יולדת ומתרחצת בעולה, וכי פניה מי ילדו בכדי שיהיה שייך בהם
 רציו זה. ואם כן שפיר הוכיח רבי אלעזר משם שיתכן שיהיה
 הקרבן קרב אף מבלי שירצה.
 מתקן לה – [הקשה] רב אפי' על תירוצו רב אדא בר מתנה, הלא
 הלכה בידנו שהעולה מכפרת על העשה, ומאן לימא לן דאי איתא
 כמה עשה נכה לא מתכפרת, ומי אמר לנו שאם מחויבת היולדת
 בכפרת ביטול כמה מצוות עשה שאין עולתה מכפרת לה עליהם,
 מלבד עצם הריצוי שהתחייבה בו על ידי לידתה. וכינן דכי איתא
 כמה עשה נכה מיכפרת, יורשיה נמי מיכפרת – ומכיון שהיא מתכפרת
 בחייה בעולה זו על ביטול מצוות עשה שבידה, אף היורשים
 מתכפרים בה על ביטול מצוות עשה שבידם. ושוב אין להוכיח משם
 שיתכן שיהיה קרבן קרב מבלי שירצה.
 הגמרא דנה האם היורשים קונים את קרבן אביהם או לא. תמזה
 הגמרא על קושיית רב אסי: למיכרא דקניא להו – וכי יתכן לומר
 שקרבן האב נקנה ליורשים והרי הם נחשבים לבעלים עליו בכדי
 שיתכפרו בו. והאמר רבי יוחנן, אף שהלכה בידנו שאין מנחה
 באה בשותפות, אך אדם שהיה מנחה לפני שני בניו ונת קודם
 שהספיק להקריבה, הרי היא קריבה כדון מנחת יחיד, ואין בו משום
 שותפות. ואי סלקא דעתך קניא להו – ואם יעלה בדעתך לומר
 שהיורשים קונים את המנחה ונחשבים לבעלים עליה איך אפשר
 להקריב מנחה זו, הרי ונפש ה' הרי ונפש ה' קרבן מנחה' וגו' אמר
 רחמנא במנחת נדבה (ויקרא כ א), ומשם למדנו שדווקא יחיד מביא
 מנחה ולא שני שותפים.
 ושוב מקשה הגמרא על הצד השני: וכי יתכן לומר שקרבן האב לא
 קניא להו – לא נקנה ליורשים לאחר מיתתו, והאמר רבי יוחנן, אדם
 שהיה מנחה לפני שני בניו ונת קודם שהספיק להקריבה, הרי היא
 קריבה לאחר מיתתו, ואולם אין היורשים ממיירין בה. מסיקה הגמרא
 את מרשיתיה, אי איתר בשיקמא קניא להו היינו דאין ממיירין בה – אם
 תאמר שהקרבן נקנה ליורשים מובן מדוע אינם ממירים, משום
 דהויא להו כשותפין בו.

הוא כֹּהֵן, הרי כבר התכפר לו חטאו.
 מקשה הגמרא: וְאֵלָּא מֵאֵי תַּאמְרָא, שֶׁלֹּא בִּיפְרֹי, אִם כֵּן לֹאֲחֵר
 שֶׁנִּשְׁחַט הֶזְבֵּחַ שֶׁלֹּא לְשֹׁמוֹ לָמָּה הוּא קָרֵב כֻּלָּל. וּמִדּוּעַ הֻקְשָׁה לִרְבִּי
 שִׁישַׁא מִדּוּבֵי דְּבֵית הַקֶּרֶב הַשֵּׁנִי יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מִהִקְרַבַּת הַקֶּרֶבֶן
 הָרִאשׁוֹן. מִבֵּאֵרֶת הַגִּמְרָא אֵת דְּבָרֵי רַב שִׁישַׁא: אֲמַר רַב אֲשֵׁי, רַב
 שִׁישַׁא בְּרִית דְּרַב אֲדִי הָיָה כֹּהֵן לָמָּה לִּיה וְכָךְ הֻקְשָׁה לוֹ, אִי אֲמַרְתָּ
 בְּשִׁלְמָא – אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא בִּיפְרֹי, מִכֵּן דִּין מִשְׁנֵתִינוּ, שֶׁכֵּן קָרֵבֵן
 שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לְשֹׁמוֹ אִפְּלוּ שְׂאֵינֵי מִכֵּל מִקּוֹם הוּא קָרֵב מִשּׁוֹם
 שֶׁמִּכֵּן לְשֹׁמוֹ קָטָא – שֶׁכֵּן מַלְכַּתְחִילָה הֻקְדַּשׁ הֶזְבֵּחַ עַל מִנֵּת
 שִׁיקְרָב לְשֹׁמוֹ וִיכַפֵּר, וְלֵאחֲרָי שֶׁכֵּבֵר הִתְקַדַּשׁ בִּקְדוּשַׁת קָרֵבֵן שׁוּב יֵשׁ
 לְהַקְרִיבֵו אִפְּלוּ שְׂאֵינֵי מִכַּפֵּר. וְנוֹבֵן גַּם שֵׁנִי לָמָּה הוּא כֹּהֵן, שֶׁכֵּן הוּא
 בֹּא כְּדִי לְכַפֵּר עַל הַחֲטָא, שֶׁהִי עֵדִין לֹא הִתְכַּפֵּר עַל יְדֵי הָרִאשׁוֹן.
 אֲלָא אִי אֲמַרְתָּ שֶׁאֵף הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵם בִּיפְרֹי, הַקֶּרֶבֶן
 הַשֵּׁנִי לָמָּה הוּא כֹּהֵן. וּמִשּׁוֹם כֵּן פֶּשֶׁט רַב שִׁישַׁא אֵת הַסֵּפֶק הָאֵמֹר, הַקֶּרֶבֶן
 דְּהִכְרַעַת שִׁקְרַבְנוֹת שִׁקְרָבֵי שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵם אֵינֵם מִכַּפְרִים.
 הַגִּמְרָא מִסְתַּפֶּקֶת בְּדִין כִּפְרַת עוֹלָה: אִיבְעָא לָהּ, אֲעֵשֶׂה דְּלֵאחֲרָי
 הַפְּרָשָׁה מִכַּפְרָא, אוֹ לֹא מִכַּפְרָא – הָאֵם עוֹלָה מִכַּפְרַת לְבַעֲלִיהָ גַם
 עַל עֲבִירַת עֲשֵׂה שֶׁעֲבַר לֵאחֲרָי שֶׁהִקְדִּישָׁה, אוֹ שְׂאֵינָה מִכַּפְרַת לוֹ
 אֲלֵא עַל עֲשֵׂה שֶׁעֲבַר קֹדֶם שֶׁהִקְדִּישָׁה. מִפְּרֵשֶׁת הַגִּמְרָא אֵת צִדְדֵי
 הַסֵּפֶק: מִי אֲמַרְיָן מִיֵּדִי דְּהֵינָה אֲחֻסָּתָא – הָאֵם יֵשׁ לוֹמֵר שְׂדִינָה
 חֲסֻטָּא הַמִּכַּפְרַת עַל שִׁגְגַּת עֲבִירָה שִׁישׁ עַל דְּזוֹנָה כְּרַת, מִה חֲסֻטָּא
 דְּרוּקָא עַל שִׁגְגַּת דְּקֹדֶם הַפְּרָשָׁה אֵין – הִיא מִכַּפְרַת, אֲבָל עַל חֲטָא
 דְּלֵאחֲרָי הַפְּרָשָׁה לֹא מִכַּפְרַת, אֵף הֵבֵא בְּעוֹלָה נִמִּי, עַל עֲשֵׂה דְּקֹדֶם
 הַפְּרָשָׁה אֵין – הִיא מִכַּפְרַת, אֲבָל עַל עֲשֵׂה שֶׁעֲבַר לֵאחֲרָי הַפְּרָשָׁה לֹא
 מִכַּפְרַת. אוֹ דְּלִמָּא, לֹא דְּמֵיָא עוֹלָה לְחֻסָּתָא, דְּהִי בְּחֻסָּתָא עַל כָּל
 חֲטָא וְחֻסָּא בְּעֵי לְאִיתֵי דְּחָא חֲסֻטָּא – צִרִיךְ לְהֵבִיא חֲטָאָת בִּפְנֵי
 עֲצֻמָּה, וְעַל כֵּן אֵינָה יִכּוֹלָה לְכַפֵּר עַל חֲטָא שֶׁלֹּאֲחֵר הִתְפַּרְשָׁה,
 וְאוֹלָם הֵבֵא בְּעוֹלָה, בִּינֵן דְּאִיכָא כִּמָּה עֲשֵׂה נְפִיָּה מִכַּפְרָא, אֲעֵשֶׂה
 דְּלֵאחֲרָי הַפְּרָשָׁה נִמִּי מִכַּפְרָא – מֵאֲחֵר שְׁעוֹלָה אַחַת יִכּוֹלָה לְכַפֵּר עַל
 כִּמָּה עֲשֵׂינָה, הִרִי אֵינָה יִכּוֹלָה לְכַפֵּר אֵף עַל עֲבִירַת עֲשֵׂה שֶׁנִּשְׁכַּח לוֹ
 לֵאחֲרָי הִתְפַּרְשָׁה.
 הַגִּמְרָא מוֹכִיחָה שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכַּפְרַת עַל עֲשֵׂה שֶׁלֹּאֲחֵר הִתְפַּרְשָׁה:
 תָּא שְׁמַע, נִאֲמַר בְּעוֹלָה (ויקרא ט) וְיִסְּקֶנָּה יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה, וְנִרְצָה
 לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו. וּמִקְרָא זֶה צִרִיךְ בִּיאור, וְכִי כְּמִיכָה מִכַּפְרַת, וְהֵלֵא
 אֵין כַּפְרָה אֲלָא בְּדָם, שְׁנֵאֲמַר בִּי הָדָם הוּא בְּנִשְׁשׁ כִּיפֹר, אֲבָל
 הַסְמִיכָה אֵינָה מַעֲבֵבַת אֵת הַכַּפְרָה. אֲלָא מִה תִּלְמִיד לִמְרָא וְיִסְמֵךְ
 גּוֹ וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו, שְׁאֵם עֲשֵׂאָה לְסְמִיכָה שְׁרִי מִצוּהָ, שֶׁלֹּא
 נִזְכְּרָה מִצוּהָ זֶה בְּעִינֵי וְשִׁירֵי אוֹתָהּ לֹא קִיַּמָּה, שְׁרִי עָלָיו בְּחֻבּוֹ
 כִּיפֹר לֹא כִיפֹר וְכִיפֹר. הַגִּמְרָא מְסִיקָה אֵת רֵאשִׁיתָהּ: מֵאֵי לֹא דְּכִיפֹר
 קָרֵבֵן עוֹלָה זֶה עַל עֲשֵׂה דְּקֹדֶם הַפְּרָשָׁה, אֲבָל לֹא כִיפֹר אֲבִיטוֹל עֲשֵׂה
 דְּסְמִיכָה מִשּׁוֹם דְּהֵינָה לִיה עֲשֵׂה דְּלֵאחֲרָי הַפְּרָשָׁה, שֶׁהִי מִצְוַת עֲשֵׂה
 שֶׁל סְמִיכָה הִיא לֵאחֲרָי הִתְפַּרְשָׁה בְּשַׁעַת הַקְּרַבַּת הָעוֹלָה. וּמִכָּאֵן
 שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכַּפְרַת עַל עֲשֵׂה שֶׁלֹּאֲחֵר הִתְפַּרְשָׁה.
 אֲמַר רַבָּא לְדַחוּת רֵאשִׁיָּה זֶה, וְכִי מַעֲשֵׂה דְּסְמִיכָה קָאֲמַרְתָּ לְהוֹכִיחַ
 שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכַּפְרַת עַל עֲשֵׂה שֶׁלֹּאֲחֵר הִתְפַּרְשָׁה. הֵלֵא שְׁאֵי תִּתֵּם
 בְּסִמְכָה, דְּכָל כִּמָּה דְּלֹא שְׁחִיטָה בְּעִמּוּד וְסִמּוֹךְ קָא – שֶׁכֵּן זֶמֶן
 שֶׁעֵדִין לֹא שִׁחַט אֵת הָעוֹלָה עֵדִין בִּידוֹ לְסִמּוֹךְ וְלִקְיָם אֵת מִצְוֹתָהּ,
 אֵימַת קָא הוּי עֲשֵׂה – מֵאִמַּתִּי הוּא מִבְּטֵל עֲשֵׂה זֶה, הֵלֵא רַק לֵאחֲרָי
 שְׁחִיטָה כִּשְׁכַּבֵּר אֵין בִּידוֹ לְקִיַּמָּה, וְהִרִי עַל עֲשֵׂה שֶׁלֹּאֲחֵר שְׁחִיטָה לֹא
 קָא מִיבְעָא לָן, וּפְשוּט שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכַּפְרַת עָלָיו, וְכֵן הַסֵּפֶק הוּא
 רַק עַל עֲשֵׂה שֶׁבִּין הִתְפַּרְשָׁה לְשִׁחִיטָה, וְעַל עֲשֵׂה זֶה אֵין לְהוֹכִיחַ
 מַעֲשֵׂה שֶׁל סְמִיכָה כִּאֲמֹר.
 הַגִּמְרָא דְּנָה בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא הָאֵמֹרָה: אֲמַר לִיה רַב הוּנָא בְּרִי
 וְהוּדָה לְרַבָּא, לְמַה לָךְ לְפָרֵשׁ אֵת מַה שֶׁאֵמֹרָה הַבְּרִייתָא 'כִּיפֹר וְלֹא
 כִּיפֹר' שֶׁלֹּא כִּיפֹר עַל הָעֲשֵׂה שֶׁל סְמִיכָה, אֲמַר שְׁבִיפֹר עַל הַנִּבְרָא
 מִכֵּל עֲבִירַת הָעֲשֵׂה שֶׁבִּידוֹ וּמִצִּילוֹ מִעוֹנֵשׁ יִסּוּרִים הָרָאוּ לוֹ,

וְהַחֲלָה הִיא שְׁחִיטָתָן לֹא מִצְוָה מִיֵּדִין – אֵינֵם יִכּוֹלִים לְהַמִּיר. אֲלָא
 אִי אֲמַרְתָּ לֹא קִנְיָא לָהּ – שִׁקְרָבֵן הָאֵב אֵינֵן נִקְנָה לְיִוְרֵשִׁים, אִם כֵּן
 אֲמַרְיָן נִמִּי לִימְרוֹ – יִכּוֹלֵוּ אֵף לְהַמִּיר, שֶׁהִי אֵין זֶה קָרֵבֵן הַשּׁוֹתֵפִים.
 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: שְׁאֵי תִתֵּם בְּתַמּוּרָה, שְׁגוּרַת הַכְּתוּב הִיא שְׁשִׁנִּים
 אֵינֵם מִמִּירִים, דְּהִי אֲמַר קִנְיָא אֵם הָמֵר יִמִּיר, שְׁמִיתוֹר תִּיבַת 'הָמֵר'
 דְּרִשּׁוּ לְרִבּוֹת אֵת הַיּוֹרֵשׁ, וּמֵאֲחֵר שֶׁנִּאֲמַר כְּתוּב זֶה בִּלְשׁוֹן יַחֲדִי
 לְמִדּוּנֵי שֶׁרָק יוֹרֵשׁ אֶחָד מִמִּיר, וְאוֹלָם אֵין שְׁנֵים מִמִּירִין.
 מִתְקִיף לָהּ רַב יַעֲקֹב מִנְּהָר פִּקּוּד עַל תִּירְיָן זֶה, אֲלָא מַעֲתָה שְׁמַמָּה
 שֶׁנִּאֲמַר 'הָמֵר יִמִּיר' יֵשׁ לְמַעֲט שְׁנֵי יוֹרֵשִׁים, אִם כֵּן לְנִפְיָ דְּפִדּוֹן מַעֲשֵׂר
 שְׁנֵי דְּתַנִּים בּוֹ וְאֵם נִאֵל אִישׁ מִמַּעֲשֵׂרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יִסֵּף עָלָיו, וְגַם
 שֶׁם דְּרִשְׁנוּ מִיתוֹר תִּיבַת 'נִאֵל' לְרִבּוֹת אֵת הַיּוֹרֵשׁ לְחִיּוּב חוֹמֵשׁ, הָיָה
 נִמִּי – וְכִי גַם שֶׁם נִאֲמַר שֶׁרָק יוֹרֵשׁ אֶחָד נִאֵל וּמוֹסִיף חוֹמֵשׁ וְאֵין
 שְׁנֵים נִאֵלִין וּמוֹסִיפִים חוֹמֵשׁ.
 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: שְׁאֵי – (שׁוּנָה) דְּפִדּוֹן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי דְּנִפְיָ אֲבוּהוֹן נִמִּי
 אֵינֵם בְּשׁוֹתֵפּוֹת – שֶׁאֵם הִיא אֲבִיהֶם שׁוֹתֵף בּוֹ עִם אַחֲרִים הִיא חֵיִיב
 לְהוֹסִיף עַל דְּפִדּוֹנוֹ חוֹמֵשׁ, וְכִשֶּׁם שֶׁאֲצֵל הַבְּעֵלִים עֲצֻמָּם נִזְהָג חֵיִיב
 חוֹמֵשׁ בֵּין בְּבַעֲלִים יַחֲדִי וּבֵין בְּרִבִּים, גַּם בִּיּוֹרֵשִׁים נִזְהָג דִּין זֶה בֵּין
 בִּיחִיד וּבֵין בְּרִבִּים. מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּתַמּוּרָה שֶׁאֵף אֲצֵל הַבְּעֵלִים עֲצֻמָּם
 אֵינָה נִזְהָגַת אֲלֵא בִּיחִיד וְלֹא בְּרִבִּים, אֵף בִּיּוֹרֵשִׁים לֹא נִזְהָג דִּין זֶה
 אֲלֵא בִּיּוֹרֵשׁ יַחֲדִי וְלֹא בְּרִבִּים.
 אֲמַר לִיה רַב אֲשֵׁי לְרַב אֲשֵׁי – וּמִינָה – מַעֲצָם דִּין תַּמּוּרַת יוֹרֵשׁ יֵשׁ
 לְהוֹכִיחַ שִׁיּוֹרֵשׁ חוֹנֵה. שֶׁכֵּן אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא קִנְיָא לָהּ, הֵינִי דְּהִי
 מִיָּה מִיָּה – מִיּוֹב מִדּוּעַ כְּשִׁישׁ יוֹרֵשׁ אַחַד יִכּוֹל הוּא לְעַשׂוֹת
 תַּמּוּרָה. אֲלָא אִי אֲמַרְתָּ לֹא קִנְיָא לָהּ וְאֵינֵם מִתְכַּפְרִים בּוֹ, אִם כֵּן
 הֵיכִי – אֵין יוֹרֵשׁ אַחַד מִיָּה. וְהָאֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן
 שְׁלֹשָׁה דִּינִים בָּאֵדָם שְׁנוֹתָן מִשְׁלוֹ לְטוֹבַת חֲבִירוֹ, וְאֵלּוֹ הֵם. א.
 הַמְקַדִּישׁ מוֹסִיף חוֹמֵשׁ. שֶׁהַמַּחֲלָל קָרֵבֵן שֶׁנִּפֵּל בּוֹ מוֹם עַל מַעוֹת, אִם
 הַבְּעֵלִים הוּא הַמַּחֲלָל הִרִי הוּא מוֹסִיף עַל הַמַּעוֹת חוֹמֵשׁ מִשּׁוּי
 קָרֵבֵן זֶה, אֲבָל אֲדָם אַחֵר אֵינֵן מוֹסִיף חוֹמֵשׁ אֲלֵא מִחֲלָלוֹ בְּשׁוּיָו.
 חוֹיִב חוֹמֵשׁ זֶה תָּלוּי בְּמַקְדִּישׁ וְלֹא בְּמַחֲכַפֵּר, וְאֵם הַקְדִּישׁ אֲדָם
 קָרֵבֵן עַל מִנֵּת שִׁיתְכַּפֵּר בּוֹ חֲבִירוֹ וְנִפֵּל בּוֹ מוֹם, אִם הַמְקַדִּישׁ מִחֲלָלוֹ
 הִרִי הוּא מוֹסִיף חוֹמֵשׁ, אֲבָל אִם הַמַּתְכַּפֵּר בֹּא לְחַלֵּל אֵינֵן צִרִיךְ
 לְהוֹסִיף חוֹמֵשׁ. ב. וּבְמַתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה. שֶׁאֵם הַקְדִּישׁ אֲדָם קָרֵבֵן
 עַל מִנֵּת שִׁיתְכַּפֵּר בּוֹ חֲבִירוֹ, אֵין הַמְקַדִּישׁ מִמִּיר בּוֹ אֲלֵא הַמַּתְכַּפֵּר,
 שֶׁכֵּן הוּא נִחְשָׁב לְבַעַל הַקֶּרֶבֶן וְלֹא הַמְקַדִּישׁ, וְרַק הַבְּעֵלִים יִכּוֹלִים
 לְהַמִּיר. ג. וְהַתְּוֹרֵם תְּרוּמָה מִפִּירוֹת שְׁלוֹ עַל פִּירוֹת טַבַּל שֶׁל חֲבִירוֹ,
 מִזִּבְחֵי הָעֹלָה שְׁלוֹ. שֶׁכֵּן אֵף שֶׁתְּרוּמָה הִיא מִמּוֹן שֶׁל שֶׁבַע הַכְּהוֹנֵה,
 נִתְּנָה לְבַעַל הַפִּירוֹת וְלֹא חֻכּוֹת לָתֵת אוֹתָהּ לְאִיזֵה כּוֹהֵן
 שִׁירִצָּה, וְחֻכּוֹת זֶה מִסּוּרָה לְמִי שֶׁהִיא בַּעַל הַפִּירוֹת שֶׁנִּתְּרָמוּ, וְלֹא
 לְבַעַל הַטַּבַּל שֶׁעָלָיו נִתְּרָמָה הַתְּרוּמָה.
 וְהַקְשָׁה רַב אֲסִי מִהֵדִין הַשֵּׁנִי שֶׁבְּדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן אֵלּוֹ, אִם אֲכֵן אֵין
 הַיּוֹרֵשׁ קוֹנֵה אֵת קָרֵבֵן אֲבִיו וְאֵינֵן מִתְכַּפֵּר בּוֹ, אֵין הוּא יִכּוֹל
 לְהַמִּיר, הֵלֵא דְּרוּקָא הַמַּתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה.
 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: מִקְנִיעָא לֹא מִכַּפְרָא, מִקְנִיעָא מִכַּפְרָא – אִנְגַּם אֵין
 הַיּוֹרֵשׁ מִתְכַּפֵּר בְּקָרֵבֵן אֲבִיו כְּפִרָה קְבוּצָה כְּבַעֲלִים מִמֵּשׁ, אֵךְ הוּא
 מִתְכַּפֵּר בּוֹ בְּכַפְרָה הַצִּפָּה וּבֵאֵה מֵאִלִּיָּה. עַל כֵּן אֵין הַיּוֹרֵשִׁים
 נִחְשָׁבִים כְּבַעֲלִים עַל מִנְחַת אֲבִיהֶם בְּכַדִּי שֶׁתִּיחַשֵׁב כִּמְנַחַת
 הַשּׁוֹתֵפִים וְתוֹדָה מִהִקְרַבָּה, אֵךְ דִּי בְּכַפְרָה זֶה כְּדִי שִׁיכּוֹל הַיּוֹרֵשׁ
 לְהַמִּיר מִמַּנְחָתוֹ.
 הַגִּמְרָא חוֹזֵרֶת לְדוֹן בְּדִין מִשְׁנֵתִינוּ כָּל הַזְּכָרִים שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵן
 שְׁרִים אֲלֵא שֶׁלֹּא עֵלּוֹ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה: אִיבְעָא לָהּ –
 הַסֵּתֶפֶקוֹ בְּנִי הִישִׁיבָה, הָאֵם בִּיפְרֹי זְכָרִים אֵלּוֹ שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵם
 עַל מִה שְׁכָּחוּ – עַל הַחֲטָא שֶׁלְצוֹרֵךְ כְּפִירוֹת הוֹפְרָשׁוּ, אוֹ שֶׁלֹּא בִּיפְרֹי
 עָלָיו קְרַבְנוֹת אֵלּוֹ.
 אֲמַר רַב (שֶׁשֶׁת) [שִׁישַׁא] בְּרִית דְּרַב אֲדִי, מִסְתַּבְרָא דְּלֵא בִּיפְרֹי
 קְרַבְנוֹת אֵלּוֹ כֻּלָּל. מִשּׁוֹם דְּאִי סִלְקָא דְּעֵתָהּ שִׁבְיָה, קָרֵבֵן שְׁנֵי לָמָּה

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ריג רש"י

1 ושותפין לא מצו במזבח. ודנא הכל ממזירין וחוץ מן השותפים) לפי שכל הפרשה כולה
2 נאמרה בלשון יחיד כמו לא יחליפו ולא ימיר אותו ואם המיר ימיר אחד מימרו ולא שנים
3 ממזירין. שאני התם. אע"ג דלא קניא להו גזירת הכתוב הוא דשני יורשין אין ממזירין וזב
4 שותפיש אביהן; אחד מזיר. דהא דירוש ממיר בקרבן אביו מהכא נפקא לן אם המיר
5 לרבות את הירוש דהוה מצוי למיכתב אם ימיר
6 והכא נמי בלשון יחיד כתביה; אם יגאל איש
7 ממקשרו לרבות יורש. שמוסיף חומש ופודה את
8 מעשר אביו; איתיה כשותפות. דלא אשכחן
9 דמימעת שותפין מפדיון מעשר שני ותמורה
10 היינו טעמא משום דכל הפרשה נאמרה בלשון
11 יחיד: המקדיש מוסיף חומש כ"ו. אדם שנדר
12 קרבן והפרישו חבירו משלו להתכפר בו הנדר
13 והוסיף וכלל אל המפריש מחללו מוסיף
14 חומש ואם המתכפר מחללו אינו מוסיף חומש
15 דתלייה דחמנא לחומש במקדש דכתיב (ויקרא
16 כו) ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסק במזביתו
17 ואם גאל יגאל את השדה והמקדש אותו;
18 ומתכפר עושה תמורה. דאיהו הוה בעלים ידידיה
19 ובמסכת תמורה יליף טעמא בפ"ק. והתורם.
20 תרומה משלו על הכרי של חבירו טובה הנאה
21 של מפריש הוא בידו לתתה לכהן שירצה ואם
22 בא ישראל ואמר לו הילך סלע זו וזו תרומתך
23 לכן בתי כהן אותה סלע טובה הנאה של מפריש
24 הוא ויליף התם טעמא את כל מעשר תבואתך
25 נתת (דברים כו) מי שהפרישה מתבואתו בידו
26 לתתה; ושני מקיבעא א"י מכפריא מופיא
27 מכפריא. כפרה קבועה שיהא יורש בעליו ממש
28 אין לזון הלכך גבי מנחה כשרה ליקרב דלא
29 דשותפין היא אבל כפרה קופיא וצפה ממילא
30 יש לזון בו והלכך ממיר: קופיא לשון צץ כמו
31 (חגיגה טו) אקפו ידיכו וכמו (מלכים ב' ו) ויצץ
32 הברזל תהרגם וקפא ברזל איש לו דומה במסכת
33 יומת (דף טו); כיפירו על מה שבא. קרשים
34 שנזבחו שלא לשמן יקרבן ותנן לא עלו לשם
35 חובה וצריך להביא אחר מידו מנביעא ליה אם
36 כפרו על החטא שהפרישו עליו ונפקא מניה
37 שלא ידאג מן היסטורין בינתיים; אמר רב איש רב
38 שישא בריה דרב אידי. דיליף לא כיפרו מדבעי
39 לאיתווי שני. הכי קאי ליה. כהנאת שני טפרי
40 מהקדבת ראשון; אי אפרת בשלמא לא כיפרו.
41 אפילו הכי מיקרב קרבי דשלא לשמו מבח לשמו
42 קאתי דמתחילתו לשמו הוקדש ושני בא לכפר
43 על החטא כגון אם עולה היא מכפרת על עשה
44 או אם אשם הוא יכפר על אשמה; אעשה דלאחר
45 הפרשה כ"ו. אסתם עולה קאי שנזבחו לשמן;
46 אהבאת. דלא מכפריא אלא שגגת כרת דקודם
47 הפרשה דכתיב או הודע אליו חטאתו וגו'
48 (ויקרא ד') כיון דאי איכא כמה עשה נביה
49 מכפריא. שהרי לא חייב הכתוב להביא שותפיו
50 על כל עשה ועשה אלא דורוך בעלמא וכתבי
51 ונרצה לו מלמד שנתרצה להקדוש ברוך הוא
52 (בת"כ פ' ויקרא) אלמא כולן נתכפרו: שרי
53 מצוה. שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה: כאלו
54 לא כיפר וכיפר. כלומר אף על פי כן כיפר: מאי

1 אחד מימיר ואין שנים ממזירין. משמע דלרבי יוחנן יורש מימיר ותימה דבפ' מי שהוציאוהו
2 (עירובין מו) קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ובריש תמורה
3 (דף ב.) וערכין (דף ב.) פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש אינו מימיר
4 וי"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה ובריש תמורה וערכין אמר הכל ממזירין
5 לאתווי יורש: מתכפר עושה תמורה. והא
6 דתניא בפ' קמא דתמורה (דף ט.) לא יחליפו בשל
7 אחרים הא מפריש הולם כגון דאמר מריה דבבזמא
8 דהקדש כל הוצאה להמיר בבהמתו ימיר:
9 מקופיא. מכפריא. תימה דבפ' קמא דתמורה
10 (דף ט.) יליפין דמתכפר עושה תמורה מנזיר והוא
11 כפרה קבועה היא וי"ל דלא יליף מנזיר אלא
12 דמפריש אינו מימיר אבל מתכפר עושה תמורה
13 אפי' מקופיא וא"ת דירוש ב"שאי גרידא קרי
14 מתכפר ומימיר וכי הוה שנים יורשים מיקרד שותפין
15 ולא ממזירין והא ביזמא פרק הוציא לו (דף ג.)
16 קבעי בפר כד"ג. שאחיו הכהנים מתכפרים אי
17 בקביעותא מתכפרין דהוה שותפין ולא מצוי ממיר
18 או מקופיא מתכפרין וכולו של כזון גדול ומצי
19 מימיר דייחיד הוא אלמא לא חשיב מתכפר כשהוא
20 מקופיא דמכזון גדול מימיר ולא מיקרד שותפין מה
21 שאחיו מתכפרין בו בקופיא וי"ל דבשמנתא
22 שניהם הירושין הוו מקופיא לכך מיקרד שותפין
23 ולא ממזירין אבל התם כיון דאיכא השתא בהאי
24 קרבן כפרת כזון גדול דקביעא לא חשיבא לגביה
25 אחיו כמו שותפין על ידי כפרת קופיא: דא"י סיד
26 כיפרו שני למה הוא בא. תימה כמה קרבנות אדם
27 מתנדב ומביא זה אחר זה מיד אע"פ שכפר
28 הראשון שנעשה לשמו וי"ל דפרץ שני למה חייב
29 להביא ואם תאמר מאי קאמר שני למה הוא בא
30 דלמא קאתי לכפר אמחשבה דשלא לשמן דחשיב
31 עשה לאחר שחשבה כמו סמיכה דבסמוך ומיהו יש
32 לומר דמחשבה תלייה בעובד וקרבן לא מכפר
33 אלא על בעליה ונראה דמאשם קריק שאתי בא
34 נדבה: אלא מאי לא כיפרו למה הוא קרב. צ"ע
35 דהיינו קשיא דריש לקיש דאם כשירין הם ירצו
36 ואם אינן מרצין למה זון באין: או דלמא לא
37 דמאי לחטאת. תימה דנפשוט ממתני דפ"ק
38 דשבעות (דף ב.) דאפי' לר' שמעון דלית ליה (שם
39 יא) לב בית דין מתנה עליהן שעיר שער קרב עול
40 ברגל זה יקרב ברגל אחר אע"פ שמוגל שבערו
41 נתכפרו כבר אטומות מקדש וקדושי דקודם
42 הפרשה דקאתי האי שעיר מכפר אטומא שאחר
43 כך ויש לומר כיון שאבד וקרב אחר תחתיו אינלא
44 מילתא שלא היתה הפרשתן הפרשה עד רגל אחר
45 דשחטי ליה: והלא אין כפרה אלא בדם. בפרק
46 תמיד נשחט (פסחים נט) אמרי' כל כמה דלא
47 אכלי כהנים בשר לא מצוי מכפר דכתיב ואכלו
48 אותם אשר כופר בדם מלמד שהכהנים אוכלין
49 בשר ובעלים מתכפרים אבל מכל מקום עיקר
50 כפרה אינה אלא בדם: לאחר שחטא לא קא
51 מיבעיא לן. בסוף הסוגיא בעי רבי ירמיה אפילו
52 לאחר שחטא:

לא

55 כיפר ומאי לא כיפר לאו כיפר עשה קמא דקודם הפרשה ולא כיפר עשה דסמיכה דהוה ליה לאחר הפרשה: בעמוד וסמוך קאי. ואכתי כל כמה דלא שחטיה לא עבר עליה כיפר
56 נבאר. על כל עשה שבידו וניצל מן היסטורין:

לא

רבנו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל"ש טוב: יורדת נשמה לעולם וחייה שבעים-שמונים שנה כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

היום יום ה' אייר

לא כיפר מתנות הראש. פי' בקונט' וביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ולר' עקיבא צריך להתחיל בבחונות ותימה בדסוף הוציא לו (וימא דף סא.) משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו נשפך הלוג דפלגיי התם ר"א ור"ש ורבנן נתן מקצת מתנות שבבחונות ונשפך הלוג וקתני סיפא גמר מתנות שבבחונות ונשפך הלוג דברי הכל

1 לְהַבִּי־אֶת־אֵת־אֶת־מַעֲבָדֶיךָ־לְפָנֶיךָ־יְיָ
 2 דָּלָא כְתוּבָא אַחֲרֵי דְבַעֲבָן אַחֲרֵי אִי אַפְשֵׁר לִפְרֹשׁ וְהוּ
 3 אֵין מַעֲבָבוֹת כֻּלָּל וְאֵין צִירִךְ לַעֲשׂוֹת וּמַעֲקָרָא
 4 סִיד לֹא כִיפֵר קָמִי שְׁמַיָא אִפְלוּ מַה שַּׁעֲשָׂה
 5 כִּבְר כְּגוֹן מַתְנוֹת בְּהוֹנוֹת עֲצָמִן אֵינִי שְׁתַּנָּן אֵין
 6 וְהוּן רִיעִי גִמְוֹר לִפִּי שְׁחִסֵּר מַתְנוֹת הָרָאשׁ אֵעִי
 7 דְּלֹא מַעֲבָבִי כְּמֹה שֶׁאֲמֹר לַעֲלִי שְׁקִירִן שַׁעֲשָׂה
 8 לֹא כִיפֵר קָמִי שְׁמַיָא שְׁבִילִל מִסִּיכָה לֵיל שַׁעֲשָׂה
 9 אֵעִי דְּלֹא מַעֲבָבִי וְהוּר מִסִּק וּמִתָּן בְּהוֹנוֹת
 10 שְׁכֵבֵר עֲשֵׂה כִיפֵר לְגִמְרִי שִׁישׁ בְּהוּן רִיעִי גִמְוֹר
 11 אַבְל מַתְנוֹת הָרָאשׁ לֹא כִיפֵר קָמִי שְׁמַיָא וְאֵין
 12 צִירִךְ לַעֲשׂוֹת וְדַבְתִּיכִי וְהוֹתוּר וְגו' וְכֵן הִקְרִיב כִּשֵּׁר
 13 וְכִיפֵר עַל כֹּל עֲשֵׂה שְׁקוּדִם לְכֹן אַבְל סִמִּיכָה אַחֲרֵי
 14 כִיפֵר דְּהוּיָא לֹאחֵר הִפְרֹשֶׁה עַד שִׁיבָא קֶרֶבֶן אַחֲרֵי
 15 לֵיל קֵשֶׁה עַל זֶה וְהָא וְהִי לֵיל הַלְחִיךְ קֵר הֶחֱם
 16 כְּתִיב וְהוֹתוּר וְגַבִּי מִסִּיכָה אַל כְּתִיב וְהוֹתוּר וְצִלִּי
 17 וְהֶחֱם הִפִּי מַתְנוֹת הָרָאשׁ לֹא מַעֲבָבִי דְכִין שְׁקִיבִל
 18 מִדָּם הָאֶשֶׁם וּמִן הַשֶּׁמֶן עַל הַבְּהוֹנוֹת אֵינוּ קָרִי
 19 עוֹד מִחוּסֵר כְּפֹרִיִם אֲלֵא מוֹתֵר אַבּוּל בְּקִדְשֵׁם
 20 וְכִינֶס לְמַקְדֵּשׁ דְּמִתָּן שֶׁמֶן גַּמִּי קֶרֶבֶן כִּדָּמֵר
 21 פִּרְקִי בֵּית שְׁמַאי (לִקְשָׁן מוֹד) לֹא קֶרֶבֶן לְרִבּוֹת
 22 לֹג שֶׁמֶן לִי מִצְרֻעֵי וְכֵן לֹא הִפְחוֹת צִירִיךְ לִיֹּן
 23 עַל הַבְּהוֹנוֹת קוֹדֵם שִׁיחָא מוֹתֵר בְּקִדְשֵׁם. בְּרִיךְ הוּא
 24 וְלִיקוּן וְלִמָּא לִיה לְקָרָא דְכִי כְּתִיבָא בּוֹה אַחֲרֵי
 25 זֶה כְּתִיבָא. הָא לֹא פִרִיךְ דְּלִמָּא לִיה לְקָרָא שְׁלֹא
 26 חֵייל לְהַבִּי־אֶת־שֵׁנִים אֲלֵא כְּשִׁתְּפֹרֵשׁ בּוֹה אַחֲרֵי זֶה
 אַבְל הִפְרִישׁ שְׁנִים שְׁבֵת אַחַת [אֵינוּ חֵייל] שׁוּז אֵינוּ
 קוּשִׁיָא דֹאפִי הִפְרִישׁ שְׁבֵת אַחַת נִדָּה חֵייל בְּמִקְדָּשׁ
 הָאחֵר לִי מִדְּהַנִּי הִשְׁנִי שְׁתוּפֵשׁ עִמּוֹ מִכֵּל מִכֵּס
 יֻכַּל לְהַפְרִישׁ אַחֲרֵי כֵן וְלְהַקְרִיב וּמוֹעִיל דְּלַעֲלוֹם
 חֵיבָבָה תוֹרָה לְהַבִּי־אֶת־שֵׁנִים אֲלֵא הָכִי פִרִיךְ דָּאטוּ
 מִי לִמָּא לִיה לְקָרָא דְכִי מִשְׁתַּעִי [וְשִׁצְרִיךְ הִלְחִיבִי
 ב' דּוּקָא כְּשִׁמְמִירִשׁ בּוֹה אַחֲרֵי זֶה וְקֵשֶׁה לִפְרִיךְ גַּמִּי
 וְהִלְחִיבִי בְּמִתָּן שֶׁמֶן גַּמִּי]

ב"ד ונראה דבלאו קרא הוה קשיא ליה משערי עצרת שעשוי כל שנה שדוחק אלא להעמידם ולומר שהיו מפרישין אותן בזה אור הוה: **סכין** מושכתו למה שחן. בסוף פרק קמא דשבועות (דף יב:) אמרין דשמואל סבר לה דר' יוחנן דהתם ובסמוך מייתי לה אמר רבי יוחנן המידן שלא הוצרכו לצבור לדברי ר' שן אן בפניו תמימים פירוש אלא מקיצין בגופן את המזבח כדקאמר התם לר' שמעון ופי' שם בקונט' דשמואל סבר לה ליה דאמר רבי יוחנן לרבי ר' שן אן נסח ממינים ומקיצין בהן את המזבח דאמר שמואל סכין מושכתו למה שחן פי' כיש והשוחטן פתח מושכתו לקרבן שהופשרו דמחלה כולל שולח המיד לעלות קרי א"ע' שחן א' אותו קרבן כיון דמקציר עולה השחטת עולה השחטת והשחטת

קשה מאי מייתי דתם תניא נמי הכי מברייאא הלא ממנתי' דהוה חזי ליה לאיתוי' ועתה לזו לב בית דין מתנה עליון ויש פירושים ברשי' שמונה בון נראה בעיני דלא גרסין דין מתנה עליון וזו דרוק למרוק כל מילתיה דשמואל מן הספרים ועוד נראה שדברי ה' הוצרכו לצבור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד בניסן מקצין בון את המזבח ואף על ג' דחוו משום דלב בית דין מתנה עליון אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יקצו בון אלמא תמימים דאית' לזו לב בית דין מתנה עליון להכשירן לתמידי שנה באקא שש' את הוצרכו תרומה ואחר כך יקחו את בון מתרומה חדשה ויוכשרו לתמידים ונראה כפירוש העיקר וכן אכל טרם שמושכתן הסבין אלא איזה תמיד ואיזה מוספין אלא תלויין ועומדין להקריבן לשם זבח אחר רשאין לפי שבזמן שמשך הסבין לשחיטת התמיד הרי הוא תמיד הוצרכו להן ואלבאי דרבנן נפדין תמימים שלא משכתן סבין לעולם והשתא להאי פירוש

תִּנֵּן | יְהוֹנָתָן בְּשֵׁםן אֲשֶׁר
ה' | אִם נָתַן כִּיפּוּר וְאִם
י עֲקִיבָא | רַבִּי יוֹחָנָן [בֶּן
בִּין נִיתַן בִּין שְׁלֵא נִיתַן,
כִּיפּוּר מֵאִי בְּאִילוֹ לֹא
י קָרְבַּן אַחֲרֵינָא, הָאֵמַרְתָּ
אֵלָּא כִּיפּוּר נִבְרָא, לֹא
כִּיפּוּר כּו', הֵתָם נִמִּי כִּיפּוּר
נִתַּן הָרִאשׁ. תָּא שְׁמַע,
דַּת לָמָּה הֵן בָּאִין. כִּבְשִׁי
יְדֵי עֲצַרְת לָמָּה הֵן בָּאִין,
נִזְרַק דַּמּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן,
שְׂאוֹרֶעָה בִּין זֶה לָזֶה.
דָּלַל לְהַקְרִיב קָרְבָּנֹתֶיהֶן
וְחִסְדָּה כְּתוּב. וְהָא כֵּכָא
מִכְפָּרָא. אִי דַּאֲפֹרְשִׁינְהוּ
מֵאִי עֲסָקִינוּ, דַּאֲפֹרְשִׁינְהוּ
לִיְהִי לִקְרָא, דְּכִי כְּתִיבָא
רַב פֶּפֶּא, קָרְבָּנֹת צִבּוּר
דְּלֵב בֵּית דִּין קִמְתֵּנָה
וּמֵוֹאֵל. דְּאָמַר רַב יְהוֹדָה
סָפִין מוֹשְׁכֶתָן לָמָּה שְׁהֵן.
בְּשֵׁם שְׂמוּאֵל לְרַב פֶּפֶּא, וּמִי
בֵּית דִּין מִתֵּנָה עֲלֵיהֶן.
מִדְּרַב עֲמֶרֶם, אָמַר רַבִּי
יִצְחָק שְׁלֵא הוֹצִרְכוּ לְצִבּוּר,
לְדַבְּרִי

תמידין שלא הוצרכו לצבור שניקח
החדש כדאמרינן בראש השנה (ד'
תרומת כסף הנשאר בקופות התרומ
דלשם תמידין נלקחו ולא לשם ע
לתמידין קרבי למאי דחזו משום דל
את המזבח ונראה בעיני דלא דלא
דשבועות (דף יב:) אליבא

הדיא מוכח בשמעתין דמילתא דש
שדממאל רבא דהו ברק קבא דש
רס סותרים זה את זה שפירש סבין
לשם תמידין נלקחו ולא לשם עולא
ודשו לא מהני תנאי בית דין למע
דיו לדימהו שיפדו אותן ממתת
נו סבין מושבחן למח שדן פירוש
יב בית דין שכר מתנה עליהו
מן משמך זה הדסבין לשל מוסף הר
לא גרסינן תנאי נמי הכי דמילתא

לא עבר מצוה מן המובחר: **אם** נתן, שיריע על הראש כתיב: **שירי מצוה** הן, דכתיב והגותר דלא מעביד כדלגלן (דף גב). לא **כיפר** חטאות אש וּלר' עקיבא צריך שתתחיל בבחנות: **בבשי עצרת** שלמים ניתו. והיכי תנא סיפא למילתיה דעל טומאת מקדש וקדושי והלא חובה ללללן חן באין לחתודי את החדש במקדש למנחות ולבכורים: **שעירי עצרת**, גבי עצרת כתיבי שני שעירים חד בתורת כהנים ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת וחד בחומש הפקודים למוספן וקרימא לן במסכת שבתות (דף ב.) שעירי הרגלים באין על טומאת מקדש וקדושי שני. בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף: **שני לפה** אכן. והלא ראשון כיפר לטומאה שלפני: בין זה לזה. קס"ד בין הקרבתו של זה להקרבתו של זה: וראוים היו ישראל **כו**, וכל שנהו בספק חוטאין קיימא: **אלהים הכתוב**, חסך מענותיהם ולא דקדק אחריהם על שחס על ממנום וחטאו במסכת מנחות (דף עז) מפני היתרון ומפרש מאי מפני היתרון חסה על ממנום של ישראל: **והא הבא**, דטומאה שאירעה בין זה לזה עשה דלאחר הפרשה הוא שררי מאתמול והפרשו וקתני דשני מכפר טומאת מקדש וקדושי עשה נמי ודא דכתיב וישלחו מן המכה וגו' (במדבר כז: א) **ואפרשינו בבת אחת** חיה נמי. ולא מכפר שני אמדיו ואין צריך לרב: **הבא כמאי עסקין**, דהוצרך שני לבא דאפרשינן בזה אחר זה והאי שאורעה בין זה לזה דקתני שאורעה אתמול בין דפרשתו של זה להפרשתו של זה ולעולם אעשה דלאחר הפרשה אל מכפר: וליקום **וליטא** ליה **כו**, בתמיא אפשר שלא אל הכתוב אל לך חול, והלא בכל שנה הצריכו שנים: **לכ** בלית דין, (העם) העוסקן בצרכי צבור מתנה עליהן שאפי' יפרישו הכהנים בבת אחת אל תהא הפרשת האחרון הפרשה עד סמוך להקרבתו כדי שיהא ראוי שני זה לבא על טומאה שאורעה בשתי קרינות: **צבור ככין**, השחטון מושכתן למה שכן ראויים גמורין ואפילו לא ידע השחט מהו דן (א) כגון

רומה ישנה והגיע אחד בניסן שמצוה להביא מן שוחטין וכשרין לקיץ המזבח בדין שאר מותר שמגיע אחד בניסן שמקייצין בו את המזבח ואע"ג נרבת צבור כגון קיץ המזבח הואיל ולא חזר מתנה עליון אם הוצרכו ואם לאו יקייצו בדין לה לאה דשמואל הכא דהא מוקמינן ליה בפ"ק ג' דלית ליה לב בית דין מתנה עליון;

לדברי דווקא ברבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית
ת מומקין לה אליבא דמאן דלית ליה לב בית
ביתן למה שזן ראויין ועומדין כגון תמידין שלא
בת צבור הואיל ולא חזו תו לציבור קרי למוא
ו לתמידין ואחר כך פירש לדברי חכמים פלאי
כלא מום ויציאותם לחולקין ויפלו מדמין למותר
שזן אם תמידין אם מוספין סבין מושכחין להיות
ית דין אף על פי שאמר שזן תמידין אם ידעו
א מוסף חסד סיעתא לר' יוחנן ודאמרן שאם לא
אלא ברבנן אלא גרסי תניא מודה ר' שמעון בר'

מיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בעניין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

היום יום ז אייר

1 אבל לא כיפר קמי שמיא להעלות נחת רוח לקונה, משום שלא
2 עשה את המצוה מן המובחר.
3 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לקרבן שאינו מן המובחר, שנאמר
4 עליו 'כיפר ולא כיפר': מי לא תנן – האם לא שנינו במשנה בנגעים
5 (פירי מ"ו), נאמר בטהרת מצורע לאחר מתן השמן על תנוך אזנו
6 ובהונות ידו ורגלו (ויקרא יד יח), 'והנותר בשמן אשר על כף וגו' הבהן
7 יתן על ראש המטטה לכפר עליו לפני ה'". אם נתן השמן על ראשו
8 כיפר לו, ואם לא נתן לא כיפר לו, ועדיין הוא מחוסר כיפורים
9 ואסור בקדשים. דברי רבי עקיבא. אבל רבי יוחנן (בן נורי) אומר,
10 נתינת השמן על ראש המטטה שרי מצוה בלבד תן ואינה מעיקר
11 הכפרה, על כן בין אם ניתן השמן על ראשו ובין שלא ניתן כיפר
12 לו במתן בהונות בלבד, ואולם אם לא ניתן מעליו עליו כפאילו לא
13 כיפר.
14 הגמרא מפרשת את דברי רבי יוחנן בן נורי: מאי 'כפאילו לא כיפר'.
15 אלימא דמבטי לאיתוי קרבן אחרינא – אם תאמר שאינו מתכפר
16 כלל ועליו להביא שמן אחר ולהתחיל את כל מתנותיו מחדש, הרי
17 לא יתכן לפרש כן בדברי רבי יוחנן בן נורי, דתאמרת בין אם נתן
18 השמן ובין אם לא נתן כיפר. אלא בהכרח שכוונת רבי יוחנן בן נורי
19 היא, שאמנם כיפר נכרא אף בלא מתנת הראש, אבל לא כיפר קמי
20 שמיא להעלות נחת רוח לקונה, משום שלא עשה את מצותו מן
21 המובחר. הלא נמי בקרבן שקרב ללא סמיכה יש לפרש את מה
22 ששנינו בו 'כיפר ולא כיפר' בו, שאף שהתכפר הגברא מעבירת
23 העשה, לא העלה נחת רוח לקונה.
24 דוחה הגמרא: התיב בטהרת מצורע נמי כוונת רבי יוחנן בן נורי
25 היא, שכיפר מתן בהונות, אבל לא כיפר מתנות הראש, ובכדי
26 להתכפר צריך להביא שמן אחר ולתת ממנו על ראש המצורע.
27 ובא לחלוק על רבי עקיבא הסובר שאם לא ניתן משמן זה על
28 ראש המצורע, לא יצא ידי חובתו גם במתן הבהונות, אלא צריך
29 להתחיל את כל המתנות מתחילה. נמצא שאין כוונת רבי יוחנן בן
30 נורי ב'כיפר ולא כיפר' לומר שהתכפר הגברא אבל לא התכפר
31 כלפי שמיא, אלא כוונתו שבדבר אחד התכפר ובדבר אחר לא
32 התכפר. ואם כן גם בסמיכה יש לפרש על דרך זו, שאם הקריב את
33 קרבנו בלא סמיכה התכפר על הדבר שבשבילו הוקרב הקרבן,
34 אבל לא התכפר על ביטול הסמיכה.
35 הגמרא חוזרת לדון במה שהסתפקה לעיל בכפרת עשה שלאחר
36 הפרשה, ורוצה לפשוט את הספק מדברי הברייתא הבאה: תא
37 שמע, רבי שמעון אומר, כבשי עצרת (חג השבועות) למך הן פאין.
38 ומפסיקה הגמרא באמצע דברי רבי שמעון ותממה עליהם: הלא
39 כבשי עצרת שלמים נניחו (חם) ואינם באים לכפרה, ואיך השיב
40 רבי שמעון בסמוך שהם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.
41 ומשיבה: אלא יש לגרוס בדברי רבי שמעון, שני שיערי חטאת של
42 עצרת למך הן פאין, כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.
43 המשך רבי שמעון ושאל: לאחר שכבר נזרק דמו של השעיר
44 הראשון, השעיר השני למך קרב, הלא כבר כיפר הראשון על כל
45 הטומאות שאירעו לפני הקרבתו. והשיב: השעיר השני בא לכפר
46 על עבירת טומאת שארץ בין ההקרבה של זה הראשון להקרבתו
47 של זה השני. אמור מעתה, ראויין היו ישראל להקריב קרבנותיהן

48 ככל עת וכל שעה, כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאירעה
49 בכל שעה, אלא ששייך היתוב מעוונותיהם של ישראל ולא חייבם
50 לכפר עליהם אלא בזמנים הקבועים בתורה, משום שחש על
51 ממנם.
52 הגמרא מסיקה את ראייתה: והא הלא – והרי כאן בטומאה
53 שאירעה בין הקרבת שני שעירי העצרת דהיא עשה דלאחר
54 הפרשה, שהרי קודם העצרת הופרשו שני שעירים אלו, ועם כל זה
55 קא מכפרא השעיר השני על טומאה זו. הרי לנו כי הקרבן מכפר
56 אף על עבירת עשה שנעשתה לאחר הפרשתו.
57 דוחה הגמרא: אי דאפשרינהו בבת אחת, הכי נמי – אילו היו
58 מופרשים שני השעירים בבת אחת, אכן לא היה השעיר השני
59 ראוי להקרב כלל, שכן אינו מכפר על טומאה שאירעה לאחר
60 הפרשתו, ונמצא שאין בו שום תוספת כפרה על מה שכבר כיפר
61 הראשון. אולם הלא פאין עסקינן, דאפשרינהו – שהפריש את שני
62 השעירים בזה אחר זה. ואכן אין השעיר השני מכפר על טומאה
63 שאירעה בין הקרבת השעיר הראשון לשני, אלא על טומאה שבין
64 הפרשת הראשון לשני.
65 מקשה הגמרא על דוחה זו: וליקו ולימא ליה לקרא, דכי כתיבא בזה
66 אחר זה כתיבא – וכי ניתן להעמיד את הכתוב רק במקרה
67 שהופרשו שניהם בזה אחר זה, הלא חיוב הקרבת שני שעירי
68 עצרת הוא בכל שנה, וגם אם הפרישו את שניהם בבת אחת.
69 דוחה הגמרא את הראיה משעירי עצרת: אלא אמר רב פפא,
70 מקרבנות צבור קאמרת להוביח שהם מכפרים גם על עבירה
71 שלאחר הפרשה, שאני קרבנות צבור דלכ ביה דין הממונה על
72 צרכי הציבור קמתנה עליהן, שאפילו אם יפרישו הכהנים את שני
73 השעירים בבת אחת לא תחול הפרשת השני אלא סמוך
74 להקרבתו, כדי שיוכל לכפר על כל הטומאות שאירעו בין הפרשת
75 הראשון להקרבת השני.
76 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לתנאי שעושים בית דין בקרבנות
77 ציבור: ותנאי זה הוא בתנאי דרב יהודה אמר שמואל. דאמר רב
78 יהודה אמר שמואל, קרבנות צבור סבין מושבתיין למח שעה, ורק
79 בשעת השחיטה נקבע שמם עליהם. שכן הלכה בידינו, שלאחר
80 אחד בניסן מצוה להביא קרבנות חובה של ציבור מתרומת
81 הלשכה של השנה החדשה. ואם לקחו קודם אחד בניסן, כבשים
82 לצורך התמיד ממעות התרומה הישנה, ועבר אחד בניסן, הרי הם
83 קרבים לקיץ המזבח בתורת עולת נדבת ציבור ולא לתמיד. ואפילו
84 שכבר הוקדשו לשם תמיד, לב בית דין מותנה שלא יקבע שמם
85 אלא רק בשעת השחיטה, שאם יהיו ראויים לתמידיים יתקדשו
86 בקדושת תמיד, ואם לא יהיו ראויים לתמיד יוקדשו לעולת נדבת
87 ציבור, ויקרבו לקיץ המזבח.
88 הגמרא דוחה את סברת רב פפא בביאור דברי רבי שמעון בשעירי
89 עצרת: אמר ליה רב יוסף בריה דרב שמואל לרב פפא, איך יתכן
90 לפרש בדברי רבי שמעון שהפרשת השעיר השני אינה חלה אלא
91 בסמוך להקרבתו, ופי' אית ליה – וכי יש לו לרבי שמעון את סברת
92 לב בית דין מתנה עליהן. והאמר רב אידי בר אבין, אמר רב עמרם,
93 אמר רבי יצחק, אמר רבי יוחנן, כבשי תמידין שלא הוצרכו לצבור,

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אייר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומי ש מאין יבוא עזרי. הנה ידוע הפירוש ע"פ חסידות, שזהו לא רק שאלה אלא גם המענה
שמאין היינו עתיקא קדישא, דלית שמאלא בהאי עתיקא ובמילא ממשך טוב מבלי העלמות והסתרים
והוא הנותן עזר בכל מצב בכל זמן ובכל מקום (ראה זה הקדוש פ' בשלח ס"ד ע"ב, פ' שלח קנ"ח ע"ב)
ומבואר בלקו"ת שמע"צ צ, ב.

ברבחה.

לְדַבְּרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֵין נִפְדִּין כְּבָשִׁים אֱלֹו כְּשֶׁהֵם תְּמִימִים בְּלֹא מוּם.
 אֶךְ לְדַבְּרֵי חֲכָמִים, הָרִי הֵם נִפְדִּין בְּעוֹדֵם תְּמִימִין וְיוֹצֵאִים לְחֹלֶקֶן.
 שֶׁכֵּן כִּךְ קִיבַל רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁנִּחְלָקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְחַכְמֵימֵי בֵּדִין כְּבָשִׁים
 אֱלֹו. שְׁלֵעֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵין אֹמְרִים שֶׁלֵּב בֵּית דִּין מִתְּנֶה עֲלֵיהֶם
 שֶׁאֵם לֹא יִצְטָרְכוּ לְצִיבּוֹר תַּפְקַע קְדוּשָׁתָם, אֲלֹא עֲדִיין קְדוּשַׁת
 תְּמִיד עֲלֵיהֶם, וְעַל כֵּן הֵם קָרִבִּים לִקְצֵי הַמִּזְבֵּחַ. אֶךְ לְדַעַת חַכְמֵימֵי
 לֵב בֵּית דִּין מִתְּנֶה עַל כְּבָשִׁים אֱלֹו שְׂבֹאוֹ מִהֲתוֹרֵמָה הִישֵׁנָה, שֶׁאֵם
 לֹא יוֹכֵלוּ לְהַקְרִיבֵם לְתַמִּידֵי הַשְּׁנֶה הַחֲדָשָׁה, לֹא תִּחֹל עֲלֵיהֶם
 קְדוּשַׁת הַגּוֹף שֶׁל הַתְּמִיד וְיוֹכֵלוּ לְפָדוֹתָם וְלִהְיוּצִיאֵם לְחֹלֶקֶן.
 וּמֵאַחֵר שֶׁחֹלֶק רַבִּי שְׁמַעוֹן עַל סִבְרָתוֹ 'לֵב בֵּית דִּין מִתְּנֶה', שׁוּב אֵי
 אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּשִׁיתוֹ שֶׁמִּכָּח תִּנְאִי בֵּית דִּין אֵין חֵלָה הַפְּרִשָׁת
 הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי שֶׁמִּעֲרַב הֶרְגַּל עַד סִמּוֹךְ לִשְׁעַת הַקְּרִבָּתוֹ בִּרְגֵל. וְאֵם
 כֵּן חֹזֶרֶת הַיּוֹכַחֵת הַגִּמְרָא לְעִיל לְמַקּוֹמָהּ, שֶׁאֵם אֵין הַשְּׁעִיר מִכְפֵּר
 עַל עֲשֵׂה שְׂלֹאֲחֵר הַפְּרִשָׁתוֹ, אֵם הַפְּרִישׁוֹ אֵת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים בְּבַת
 אַחַת, עַל מִזֶּה מִכְפֵּר הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה הַיּוֹכַחֵת נֹסֶפֶת לְכָךְ שְׁעוּלָה מִכְפֵּרֶת עַל עֲשֵׂה
 שְׂלֹאֲחֵר הַפְּרִשָׁה: וְעִיד הַיּוֹכִיחַ לוֹ רַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַב שְׁמוּאֵל לְרַב
 פִּפְא, אִפִּילוֹ אֵם נִדְחוּק וְנֹאמַר שֶׁאֵין הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי קָרֵב אֲלֹא בְּאוּפֵן
 שֶׁהַפְּרִישׁוֹ אֵת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים בְּזֶה אַחֵר זֶה, וְהַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי בֹא לְכַפֵּר
 עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין הַפְּרִשָׁת הָרֵאשׁוֹן לְהַפְּרִשָׁתוֹ שְׁלֹו, עֲדִיין
 יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁמִּשְׁאֵלֵת רַבִּי יִרְמְיָה לְרַב יוֹזֵר שְׁעוּלָה מִכְפֵּרֶת עַל עֲשֵׂה
 שְׂלֹאֲחֵר הַפְּרִשָׁה. וְהָאֵם מִיָּנָה רַבִּי יִרְמְיָה מְרַבִּי יוֹזֵר, שְׁנֵי שְׁעִירֵי
 חֲטָאֵת שֶׁל עֲצֵרֶת שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּבַת אַחַת, וְקָבַל אֵת דָּמָן בְּשֵׁנֵי כֹסוֹת,
 דָּם כֹּל שְׁעִיר בְּכּוֹס בִּפְנֵי עֲצֻמָּה, וְנִזְרַק דָּמוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן, דָּם הַשְּׁעִיר
 הַשְּׁנִי לְמָה הוּא בֹא וְנוֹרֵק עַל הַמִּזְבֵּחַ. הָרִי לֹא הִיתָה שְׁהוּת בֵּין
 שְׁחִיטַת הָרֵאשׁוֹן לְשְׁחִיטַת הַשְּׁנִי כְּבִיד שֶׁתֹּאֲרַע טוֹמָא בִּינְיֻתִּים,
 וְנִמְצָא שֶׁכֵּל הַטּוֹמָאוֹת שֶׁאֵירֵעוּ עַד לְשְׁחִיטַת הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי כִּבֵּר
 הַתְּכַפֵּרוֹ בּוֹרִיקֵת דָּמוֹ שֶׁל הַשְּׁעִיר הָרֵאשׁוֹן. וְהִשְׁבִּיבוּ רַב יוֹזֵר, דָּם
 הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי מִכְפֵּר עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין [הַזִּיקָה שֶׁל] זֶה
 הָרֵאשׁוֹן לְזִיקָתָהּ דָּמוֹ שֶׁל זֶה הַשְּׁנִי. [וְנִזְרַק דָּמוֹ שֶׁל שְׁנֵי לְמָה הוּא
 קָרִיבִין]. הָרִי לֹנוּ כִי לְדַעַת רַב יוֹזֵר הַשְּׁעִיר מִכְפֵּר אִפִּילוֹ עַל
 טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחַר שְׁחִיטָתוֹ, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא מִכְפֵּר עַל
 טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחַר הַפְּרִשָׁתוֹ. וְאִפִּילוֹ רַבִּי יִרְמְיָה שֶׁהִסְתַּפֵּק
 דְּבַר, עַד כָּאֵן לֹא מִיִּצְעָא לִיהִי – לֹא הִסְתַּפֵּק אֲלֹא בְּאוּפֵן שֶׁנִּשְׁחָט
 הַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי לִפְנֵי זִיקָתָהּ דָּמוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן, וְנִמְצָא שֶׁכֵּל טוֹמָא
 שֶׁאֵירֵעָה בֵּין זִיקָתָהּ דָּם הָרֵאשׁוֹן לְזִיקָתָהּ דָּם הַשְּׁנִי הִיא עֵבִירַת עֲשֵׂה
 שְׂלֹאֲחֵר הַשְּׁחִיטָה שֶׁל הַשְּׁנִי, וּמִשּׁוֹם כֵּן סִבֵּר רַבִּי יִרְמְיָה לומר שֶׁאֵין
 הַשְּׁנִי מִכְפֵּר עָלָיו. אֲבָל עַל עֲשֵׂה שְׂלֹאֲחֵר הַהַפְּרָשָׁה שֶׁל הַשְּׁנִי לֹא קָא
 מִיִּצְעָא לִיהִי, אֲלֹא הִיא פְּשוּטָה לֹו שֶׁהוּא מִכְפֵּר עָלָיו.
 אִמַּר לוֹ רַב פִּפְא, דְּלָמָּה בִּדְרָךְ אֵם תִּיִּצְעָא לְזִמְרָא קָאמַר רַב יִרְמְיָה אֵת
 דְּבָרֵי, וְלַעֲלוֹם הִסְתַּפֵּק גַּם עַל עֲשֵׂה שְׂלֹאֲחֵר הַפְּרִשָׁה. הָאֵם מִזֶּה
 שֶׁאִמַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁהַשְּׁעִיר הַשְּׁנִי מִכְפֵּר עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין
 זֶה לְזֶה, הוּא רַק עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה קוֹדֵם הַפְּרִשָׁתוֹ שֶׁל הַשְּׁנִי, אוֹ
 גַּם עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחַר הַפְּרִשָׁתוֹ. וְאֵם תִּרְצֶה לומר שֶׁ
 שְׁכּוּנָתוֹ אֵף עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה לְאַחַר הַפְּרִשָׁתוֹ, עֲדִיין יֵשׁ
 לְהִסְתַּפֵּק הָאֵם הוּא מִכְפֵּר אֵף עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה בֵּין שְׁחִיטָתוֹ
 לְזִיקָתוֹ. וְהִשְׁבִּיבוּ רַב יוֹזֵר, שֶׁהוּא מִכְפֵּר גַּם עַל טוֹמָא שֶׁאֵירֵעָה
 לְאַחַר שְׁחִיטָתוֹ.
 הַגִּמְרָא חֹזֶרֶת לְדוֹן בֵּדִין מִשְׁנֵיתוֹ וּמְבִיאָה מַחְלּוֹקַת אִמּוֹרָאִים בֵּדִין
 שִׁינֵי קוֹדֵשׁ: אִיתְמַר, תוֹדָה שֶׁשֶּׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ (בְּשִׁרָה), רַבָּה
 אָמַר, הָרִי הִיא בְּשִׁרָה וְעוּלָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה, וְאֵין בָּהּ מִשּׁוֹם
 פִּסּוּל שִׁינֵי קוֹדֵשׁ. וְרַב חֲסֵדָא אָמַר, הָרִי הִיא פִּסּוּלָה מִשּׁוֹם שִׁינֵי
 קוֹדֵשׁ.
 הַגִּמְרָא מִפְּרִשַׁת אֵת סִבְרַת מַחְלּוֹקָתָם: רַבָּה אָמַר בְּשִׁרָה, מִשּׁוֹם
 שֶׁתוֹדָה זֹו לְשֵׁם תוֹדָה נִשְׁחָטָה, וְאִפִּילוֹ שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ,
 שֶׁם אַחֵר שֶׁל 'תוֹדָה' יֵשׁ לְשִׁתִּיחָהּ. וְרַב חֲסֵדָא אָמַר פִּסּוּלָה, מִשּׁוֹם
 שֶׁלְשׁוֹם שְׁלָמִים יִדְּיָה נִשְׁחָטָה בְּעֵינֵי – מִשּׁוֹם שֶׁצִּירֵךְ שֶׁנִּשְׁחָט לְשֵׁם
 תוֹדַת שְׁלָמִים שְׁלֹו, שֶׁנֹּאמַר 'זֹבַח תוֹדָה שְׁלָמִים', וְאֵם נִשְׁחָטָה לְשֵׁם
 תוֹדַת חֲבִירוֹ הָרִי זֶה שִׁינֵי קוֹדֵשׁ.
 מוֹכִיחַ רַבָּה כְּשִׁיתוֹ מְדַבֵּר בְּרִיתָא: אָמַר רַבָּה, מִנָּה אֲמִינָה לֹא –
 מִנֵּין אֲנִי אוֹמֵר שֶׁשְׁחִיטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ אֵינָה נִחְשָׁבֶת לְשִׁינֵי
 קוֹדֵשׁ, מִמָּה דִּתְנָא, נֹאמַר בִּקְרָבֵן תוֹדָה (וְיִקְרָא טו) 'בְּשִׁרָה' וְכֵן תוֹדַת

שְׁלָמִים כְּזֶם הַקְּרִיבֹו אֵת וְכֹחֹו' וְגו', אָמַר מִנֵּין אָמַר מִשּׁוֹם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר,
 'תוֹדַת שְׁלָמִים' בֹּא לְלַמֵּד, עַל תוֹדָה שֶׁשֶּׁחָטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים בְּשִׁרָה,
 אֲבָל שְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁחָטוּ לְשֵׁם תוֹדָה פִּסּוּלִים. וְאֵם תִּשְׁאֵל מָה הוּא
 הַתְּפִישׁ בֵּין זֶה לְזֶה וּמוֹדֵעַ הֵם חֲלּוּקִים בְּדִינֵיהֶם, תְּשׁוּבַת הַדִּבֵּר
 הִיא, תוֹדָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, וְאֵין שְׁלָמִים קְרִיבִין תוֹדָה.
 מִסִּיק רַבָּה אֵת רֵאשִׁיתוֹ: מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר שֶׁדוּקָא שְׁחִיטַת
 שְׁלָמִים לְשֵׁם תוֹדָה פִּסּוּלָה, הִיא תוֹדָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדָה בְּשִׁרָה.
 מֵאֵל לֹא – הָאֵם אֵין לְדִיִּיק מְדַבְּרֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר שֶׁתוֹדָה נִשְׁחָטָה
 לְשֵׁם תוֹדָה דְּהַקְרִיבָה כְּשִׁירָה.
 דוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא כִי יֵשׁ לְדִיִּיק מְדַבְּרֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, אֲלֹא יֵשׁ לְדִיִּיק
 שֶׁתוֹדָה שְׂבֹאָה עַל דְּבַר אַחֵר שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדָה אַחֶרֶת יִדְּיָה
 שְׂבֹאָה עַל דְּבַר אַחֵר, אֵין בָּהּ מִשּׁוֹם שִׁינֵי קוֹדֵשׁ וְכִשְׁרָה.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל דְּחִיָּה זֹו: אֲבָל אֵם שִׁחַט לְשֵׁם תוֹדָה דְּהַקְרִיבָה מֵאֵל
 דִּינָה, וְכִי יִתְכַן לומר שֶׁהִיא פִּסּוּלָה, הִלָּא אֵם כֵּן אֲדִתְנֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר
 'שְׁלָמִים' לְשֵׁם תוֹדָה פִּסּוּלָה, לִיָּתֵנִי – הִיא לֹו לְשִׁנּוֹת וְלִהְיוּצִיאָה
 שֶׁאִפִּילוֹ תוֹדָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדָה שֶׁל חֲבִירוֹ פִּסּוּלָה, וְכֹל שֶׁכֵּן
 בְּשְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁחָטוּ לְשֵׁם תוֹדָה שֶׁהֵם פִּסּוּלִים.
 וְשׁוּב דוּחָה הַגִּמְרָא, לַעֲלוֹם אֵף תוֹדָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ
 פִּסּוּלָה, אֲלֹא שְׁלָמִים לְשֵׁם תוֹדָה יִדְּיָה אֲיִצְמָרֵךְ לִיהִי לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר
 לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁאֵף הֵם פִּסּוּלִים. מִשּׁוֹם שֶׁאֵם הִיא מִשְׁמִיעֵנוּ רַק בְּתוֹדָה
 לְשֵׁם תוֹדַת חֲבִירוֹ שֶׁנִּשְׁחָטָה פִּסּוּלָה, מִלָּמָּה דְּעֵתָהּ אֲמִינָה – הִיא עוּלָה
 בְּדַעַתָּה לומר, שֶׁכֵּן תוֹדָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, שְׁלָמִים נִמְיָ קְרִיבִין
 'תוֹדָה', וְכִי שִׁחַט לְזֶה לְשֵׁם תוֹדָה לְיִצְעָא – וְכִשְׁחָטָה שְׁלָמִים לְשֵׁם
 תוֹדָה שְׁלֹו יִדְּיָה כְּשִׁרָה, כִּשֶּׁם שֶׁשְׁחָטָה תוֹדָה לְשֵׁם שְׁלָמִים שְׁלֹו
 כְּשִׁירָה. קָא מְשַׁמַּע לָן – לִכֵּן הַשְּׁמִיעֵנוּ רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, שֶׁאִפִּילוֹ
 שֶׁתוֹדָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, מִכָּל מַקּוֹם אֵין שְׁלָמִים קְרִיבִים תוֹדָה.
 דְּנָה הַגִּמְרָא בֵּדִין חֲטָאֵת חֵלֵב שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאֵת דָּם: אָמַר רַבָּה,
 חֲטָאֵת שֶׁשֶּׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאֵת אַחֶרֶת, וְכּוֹנֵן חֲטָאֵת שְׁחִיטָהּ
 לְכַפֵּר אֲכִילַת חֵלֵב בְּשׁוֹגֵג שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם חֲטָאֵת הַמִּכְפֵּרֶת עַל
 אֲכִילַת דָּם, הָרִי הִיא בְּשִׁרָה וְיוֹצֵא בֵּהּ הַבַּעֲלִים יְדֵי חוֹבָתָהּ, וְאֵין בָּהּ
 מִשּׁוֹם פִּסּוּל שְׁלֹא לְשֵׁמָּה, אֲבָל אֵם נִשְׁחָטָה לְשֵׁם עוּלָה אוֹ לְשֵׁם
 קְרָבֵן אַחֵר, הָרִי הִיא פִּסּוּלָה מִשּׁוֹם שִׁינֵי קוֹדֵשׁ.
 מִפְּרִשׁ רַבָּה אֵת טַעְמוֹ: מֵאֵל מְשַׁמַּע שְׁחִיטָת חֵלֵב לְשֵׁם חֲטָאֵת דָּם
 כְּשִׁירָה, מִשּׁוֹם שֶׁמִּקּוֹר דִּין לְשִׁמָּה בְּחֲטָאֵת הוּא מִמָּה שֶׁיִּשְׁחָט אֹתָהּ
 לְחֲטָאֵת אָמַר רַבָּה, וְהָרִי אֵף אֵם נִשְׁחָטָה לְשֵׁם כְּפָרַת עֵבִירָה
 אַחֶרֶת מִכָּל מַקּוֹם חֲטָאֵת לְשֵׁם חֲטָאֵת נִשְׁחָטָה, וְדוּקָא אֵם נִשְׁחָטָה
 לְשֵׁם עוּלָה פִּסּוּלָה.
 דְּנָה הַגִּמְרָא בְּאִיזָה אֲפֹן פִּסּוּל שִׁינֵי בַעֲלִים: וְאָמַר רַבָּה, חֲטָאֵת
 שֶׁשֶּׁחָטָה עַל מִנַּת לְזוֹרֵק אֵת דָּמָה שְׁלֹא לְשֵׁם הַבַּעֲלִים אֲלֹא עַל מִי
 שֶׁהוּא אַחֵר שֶׁגַּם הוּא מְחֻיִּיב חֲטָאֵת, הָרִי הִיא פִּסּוּלָה מִשּׁוֹם שִׁינֵי
 בַעֲלִים. אֲבָל אֵם שִׁחַטָה עַל מִי שֶׁמְחֻיִּיב עוּלָה וְאֵינוֹ מְחֻיִּיב חֲטָאֵת,
 הָרִי הִיא בְּשִׁרָה וְאֵין בָּהּ מִשּׁוֹם שִׁינֵי בַעֲלִים.
 פִּירֵשׁ רַבָּה אֵת דְּבָרֵי: מֵאֵל מְשַׁמַּע שְׁחִיטָה שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשֵׁם אָדָם
 אַחֵר מְחֻיִּיב חֲטָאֵת הִיא פִּסּוּלָה, מִשּׁוֹם שֶׁמִּקּוֹר פִּסּוּל שִׁינֵי בַעֲלִים
 הוּא מִמָּה שֶׁנֹּאמַר 'וְכִפֵּר עָלָיו', וְדִרְשׁוּ עָלָיו וְלֹא עַל חֲבִירוֹ. וּפִסּוּל
 זֶה הוּא רַק כְּשִׁשְׁחָטָה לְשֵׁם חֲבִירוֹ שֶׁהוּא דוֹמָא יִדְּיָה – דוּמָה לוֹ,
 דְּהֵינּוּ מְחֻיִּיב בְּשִׁרָה כְּמוֹתוֹ.
 מְבִיאָה הַגִּמְרָא דִּין נֹסֵף שֶׁל רַבָּה בַּעֲנֵן שִׁינֵי בַעֲלִים: וְאָמַר רַבָּה,
 חֲטָאֵת שֶׁשֶּׁחָטָה עַל מִי שֶׁאֵינוֹ מְחֻיִּיב כְּלוּם, פִּסּוּלָה. וְאֵף שֶׁאֵין שִׁינֵי
 בַעֲלִים פִּסּוּל אֲלֹא בְּשׁוֹחַט לְשֵׁם מִי שֶׁשִּׁירֵךְ בִּכְפָּרָה זֹו, מִכָּל מַקּוֹם
 אֵף מִי שֶׁאֵינוֹ חַיִּיב חֲטָאֵת רָאוּי לְהִתְכַּפֵּר בָּהּ עַל עֵבִירַת עֲשֵׂה
 שְׁבִיד, שֶׁכֵּן אֵין לָךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מְחֻיִּיב בְּכַפֵּרָה בִּטּוּל עֲשֵׂה,
 וְהָרִי אָמַר רַבָּה, חֲטָאֵת מִכְפֵּרֶת עַל חֲיִיב עֲשֵׂה מִכָּח קָל וְחֹמֶר, שֶׁכֵּן
 אֵם עַל חֲיִיב בְּרִיתוֹת הַתְּמִימִים הִיא מִכְפֵּרָה, עַל חֲיִיב עֲשֵׂה הַקִּלִּים
 לֹא קָל שֶׁכֵּן שֶׁהִיא מִכְפֵּרֶת. נִמְצָא שֶׁכֵּל אָדָם נִחְשָׁב מְחֻיִּיב כְּפָרָה
 כְּמוֹ הַבַּעֲלִים, וְעַל כֵּן חֲטָאֵת שֶׁנִּשְׁחָטָה לְשִׁמּוֹ פִּסּוּלָה.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: לְמִיָּמָר דְּבַת מִיָּה הִיא – וְכִי נִתֵּן לומר שֶׁכְּפָרַת
 עֲשֵׂה הִיא מִמֵּין כְּפָרַת חֲטָאֵת, וְעַל כֵּן כֹּל הַמְּחֻיִּיב בְּכַפֵּרֶת עֲשֵׂה
 נִחְשָׁב כְּכַפֵּרָה כְּפָרַת חֲטָאֵת. וְהָאֵם רַבָּה לְעִיל, חֲטָאֵת שֶׁשֶּׁחָטָה עַל
 מִי שֶׁמְחֻיִּיב חֲטָאֵת פִּסּוּלָה, אֲבָל אֵם נִשְׁחָטָה עַל מִי שֶׁמְחֻיִּיב עוּלָה
 הִיא בְּשִׁרָה, מִשּׁוֹם שֶׁחֻיִּיב כְּפָרָתוֹ אֵינוֹ מִמֵּין כְּפָרַת חֲטָאֵת. הָרִי לֹנוּ
 שֶׁאֵין חֲטָאֵת מִכְפֵּרֶת עַל מִזֶּה שֶׁמִּכְפֵּרֶת הַעוּלָה.

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ר"ן תוספות

לדברי רבי שמעון אין נפדין תמימים. דהכי גמר לה רבי יוחנן מרביה דפליגי בה רבי שמעון ורבנן לרבי שמעון לית ליה לב ב"ד מתנה עליהן להכשירן לתמידי שנה הבאה (ולומרן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו ידא קדושים למינן שיפדו אותן ממעט חלין בלא מום וירציאם לחול ויפלו דמיהם למותר תרומה ואחר כך יחזרו ויקחו אותם מתרומה חדשה

ויוכשרו לתמידין ולדברי חכמים נפדין תמימים
דאית ליה לב בית דין מתנה עליהן תנאי הוה
אלמא לית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה
עליהן (בהך) דאי אית ליה יוכשרו לתמידין ולא
יקיעו אלא לית ליה לב ב"ד מתנה כן שמעתי
בשבוטות: ועוד. אי נמי בעית למימר דקרא חדיק
ומוקי אנפשה כשהפרישן בזה אחר זה ובטומאה
דערב יום טוב קאמר מי מציט למימר דכי קחני
שאיירע בין זה לזה להפרישה קאמר רבא בעט
מיניה כו' בשתי כסות. נשחטין כאחד ואין
שדות לאורעו טומאה בין שדשתיהן ונזרק דמו
של ראשון שני למה קרב לר' שמעון הרי אין
טומאה בין זה לזה ואמר ליה לטומאה שאורעה
בין זריקתו של זה לזריקתו של זה: ע"כ לא
מיבעיא כו'. אפילו לרבי ירמיה לא מתמה אלא
אי מבפר אעשה דלאחר שחטתו אי לא מכלל
דפשיטא ליה דבין זה לזה דקאמר רבי שמעון
בטומאת י"ט קאמר בין שדשתו של זה לשחטתו
של זה: דלמא אם תמצא לומר קאמר. דלמא
תרייתו קמבעיא ליה והכי קמבעיא ליה האי
בין זה לזה דקאמר רבי שמעון קודם הפרשה קאי
או לאחר הפרשה קאי ואם תימצי לומר אחר
הפרשה נמי קאי קודם שחטתו או אפילו לאחר
שחטתו עד זריקה ואהדר ליה איהו אפילו עד
זריקה ודלמא לא קיימא לן כו' וזרא ולא
איפשיטא בעינן: תורה ששחפה לשם תורת
חבירו. לא ששחטה ע"מ שיכתפר בה מי שאינו
בעליה ואין זה שניו בעלים אלא שניו קודש
שחטתו דראובן תרדי ולשמעון תורה אחת
ושחט את תורתו של זה לשם תורתו של זה
(והיה) בשחט חטאת חלב לשם חטאת דם:
כשרה. ועלה לבעלים דאפי' שניו קדש אין כאן:
פסולה. לא עלתה לבעלים דשינוי קדש הוא:
לשם שלמים דידה בעינן. דכתיב זבח תורת
שלמים והאי דאיפלו בתורה משום דמינה מיידי
רבה סיעתא למילתיה מדאבא חנן ומידו דה"ה
לשאר זבחים: כשרה. עלתה לבעלים: פסולין. לא
עלה לא דידה. ואע"פ שלא באו על הדייה אחת
דאירבעה עריבין להודות בדאמרינן בברכות (דף
נד.) וכתיב בהו (תהלים קו) ריובו וזבחי תורה
וושח תורה בשעת עלייתו מן הים לשם חטאת
שחטתיה על יצירתו מבית האסורין: חטאת
ששחפה לשם חטאת. כגון חטאת חלב שנשחטה
לשם חטאת דם: כשרה. ועלתה לה פסולה.
פסולה לגמרי כדנתן חוץ מן הפסח והחטאת: על
מי שמחוייב חטאת. בשינוי בעלים על מנת לזרוק
דמה לשם חבירו המחוייב חטאת כמותו: שאינו
מחוייב עשה. שלא עבר עשה ובעשה שייך
למימר חטאת כדמפרש ואזיל: ואמר רבא חטאת
מכפרת על חייבי עשה. הלכך מחוייב כפרה
כמותו הוא: למיפריא. דעשה בת מינה דחטאת היא: והאמר רבא כו' על מי שמחוייב עולה
כשרה. אלמא לא מיניה הוא דהא עבירות עשה בידו שהפריש עולה עליהן:
מקיבעא

לְדַבְּרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִין נִפְדִּין תְּמִימִים. לְדַבְּרִי חֲכָמִים,
נִפְדִּין תְּמִימִין. וְעוֹד, הָא בְּעָא מִינֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה מְרַבִּי
זִירָא, שְׁעִירֵי עֲצָרַת שְׁקָבֵל דָּמָן בְּשֵׁנִי כּוֹסוֹת, וְנוֹרֵק
דְּמוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן, שְׁנֵי לָמָּה הוּא בָּא, עַל טוֹמְאָה
שְׂאוֹרְעָה בֵּין [וְזִיקָה שֶׁל] זֶה לָזֶה (נִזְרֵק דְּמוֹ שֶׁל שְׁנֵי
לָמָּה הוּא קָרִיבִין). עַד כָּאֵן לֹא מִיבְעִיא לִיהּ אֱלָא
עֲשֵׂה דְלֵאחֶר שְׁחִיטָה, אֲבָל עֲשֵׂה דְלֵאחֶר הַפְּרִשָּׁה
לֹא קָא מִיבְעִיא לִיהּ. דְּלָמָּא אִם תִּמְצִי לִמְרָא קְאָמְרִי:
אִתְּמַר, תּוֹרָה שְׂשַׁחְטָהּ לְשֵׁם תּוֹרַת חֲבִירוֹ (כְּשֶׁרָה),
רְבָה אָמַר, כְּשֶׁרָה. רַב חֲסֵדָא אָמַר, פְּסוּלָה. רְבָה
אָמַר כְּשֶׁרָה, תּוֹרָה לְשֵׁם תּוֹרָה נִשְׁחַטָה. רַב חֲסֵדָא
אָמַר פְּסוּלָה, לְשׁוֹם שְׁלָמִים דִּידֵיהּ נִשְׁחַטָה בְּעֵינָן.
אָמַר רְבָה, מָנָא אָמִינָא לָהּ, דְּתַנְיָא, 'בִּישְׁרִי זֶכֶב תּוֹרַת
שְׁלָמִין בְּיוֹם הַקְּרִיבֹו אֶת זִבְחוֹ' וְגו', אֲבָא חֲנִין אָמַר
מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בָּא לְלַמֵּד, תּוֹרָה שְׂשַׁחְטָהּ לְשֵׁם
שְׁלָמִים כְּשֶׁרָה, שְׁלָמִים שְׁנִשְׁחַטְוּ לְשֵׁם תּוֹרָה פְּסוּלִים.
וְכֵּן הִפְרִשׁ בֵּין זֶה לָזֶה, תּוֹרָה קְרִיבָה שְׁלָמִים, וְאִין
שְׁלָמִים קְרִיבִין תּוֹרָה. שְׁלָמִים לְשֵׁם תּוֹרָה פְּסוּלָה, הָא
תּוֹרָה לְשֵׁם תּוֹרָה כְּשֶׁרָה. מָאי לֹא, דְּחֲבִירָה. לֹא,
דִּידֵיהּ. אֲבָל דְּחֲבִירָה מָאי, פְּסוּלָה, אִידִתְנִי שְׁלָמִים
לְשֵׁם תּוֹרָה פְּסוּלָה, לִיתְנִי תּוֹרָה לְשֵׁם תּוֹרָה, וְכָל
שֶׁכֶּן שְׁלָמִים לְשֵׁם תּוֹרָה. שְׁלָמִים לְשֵׁם תּוֹרָה דִּידֵיהּ
אִינְצִירִיד לִיהּ, סִלְקָא דְעֵתִיד אָמִינָא מִדְּתּוֹרָה קְרִיבָה
'שְׁלָמִים', שְׁלָמִים נִמְי קְרִיבִין 'תּוֹרָה', וְכִי שְׁחִיט לָהּ
לְשֵׁם תּוֹרָה לִיפְשָׁרוּ, קָא מִשְׁמַע לָן: אָמַר רַבָּא, חֲטָאת
שְׂשַׁחְטָהּ לְשֵׁם חֲטָאת כְּשֶׁרָה, לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה.
מָאי מַעְמָא, 'וְשַׁחַט אוֹתָהּ לְחֲטָאת' אָמַר רַחֲמָנָא, וְתֵרִי
חֲטָאת לְשֵׁם חֲטָאת נִשְׁחַטָה, לְשֵׁם עוֹלָה פְּסוּלָה. וְאָמַר
רַבָּא, חֲטָאת שְׂשַׁחְטָהּ עַל מִי שְׁמַחְוִיב חֲטָאת, פְּסוּלָה.
עַל מִי שְׁמַחְוִיב עוֹלָה, כְּשֶׁרָה. מָאי מַעְמָא, 'וְכִפֵּר עָלָיו',
עָלָיו וְלֹא עַל חֲבִירוֹ. חֲבִירוֹ דּוֹמִיא דִּידֵיהּ, בְּמַחְוִיב
כְּפָרָה כְּמוֹתוֹ. וְאָמַר רַבָּא, חֲטָאת שְׂשַׁחְטָהּ עַל מִי
שְׂאִינוּ מַחְוִיב כְּלוּם, פְּסוּלָה. שְׂאִין לָךְ אָדָם בִּישְׁרָאֵל
שְׂאִינוּ מַחְוִיב עֲשֵׂה. וְאָמַר רַבָּא, חֲטָאת מְכַפֶּרֶת עַל
חֲיִיבֵי עֲשֵׂה מְקַל וְחוֹמֶר, עַל חֲיִיבֵי פְרִיטוֹת מְכַפֶּרֶת,
עַל חֲיִיבֵי עֲשֵׂה לֹא כָל שֶׁכֶּן. לְמִימָרָא דְּבֵת מִינָה
הִיא, וְהָאֵמַר רַבָּא חֲטָאת שְׂשַׁחְטָהּ עַל מִי שְׁמַחְוִיב
חֲטָאת, פְּסוּלָה. עַל מִי שְׁמַחְוִיב עוֹלָה, כְּשֶׁרָה.
מְקִיבֵעָא

מכפרא אלא דאינה מכפרא הואיל ועיקרא למילתא אחרייתא קאתיא ואחזי קל דחומר לקופיא:

וטעמא משום דבאין לכפר על [וטומאת] מקדש וקדשיו כמתניתין דהתם ובברייתא חדש
טפי ממתניתין והא דקתני שתחלתו לא בא אלא לכפר על מובח החיצון לאפקי שעיר
הפנימי דבעינן תרתי טומאת מקדש ומובח החיצון ואף על גב דמשמע התם דאי לא משום
גזירה הוי מקיצין בגופן אפי' במותר חטאת הפנימית היינו משום דהכי גמירי דמותר
חטאת צבור לעולה ורבינו חננאל מפרש כפירוש
הערוך וגריס התם תניא נמי הכי וקאי אמילתא
דריב יוחנן דאמר דלרבי שמעון מקיצין כון בטופן
הואיל ומעיקרא עולה והשאת עולה אבל לא
במותר חטאת כו' ותימה אמאי נטר עד לסוף
דלעיל הוה ליה לתאני: דלמא אם תימצי
לומר קאמר. ורבי זירא נמי שהשיב נמי לרבי
ירמיה על טומאה שאירעה בין זו לזו כמו כן אם
תימצי לומר קאמר וקושיא ראשונה ומי אית ליה
לרבי שמעון לב בית דין מתנה לא חש להרץ
דאיכא למימר דאפרישנה בזה אחר זה ואינו
חושש בקושיא דליק ולימא ליה לקרא כו' ועוד
דהיכא דלית ליה חקתא ברעיהא אית ליה לרבי
שמעון לב בית דין מתנה כדמוכח במנחות פ'
התורה (עט): ומידו לא מוכח דהיכא דאית ליה
חקתא ברעיהא לית ליה לב בית דין מתנה ובאן
אית ליה חקתא ברעיהא: תורה ששחטה לשם
תורת חבירו כשרה. ועלה לשם חובה משום
שניו בעלים לא מיפסלא דאין שניו בעלים אלא
(א"כ) בוריקא רוב חסדא אמר פסולה פירוש לא
עלתה לשם חובה משום דהוי שניו קודש
כשאמר תורת פלוני לשם תורה אחת של פלוני
אבל אמר תורה זו לשם פלוני כשרה גמורה לפי
שהוא שניו בעלים בשחטתו דכשריה גמורה:
הנה"ח רב חסדא אמר פסולה. נראה דוקא
בתורה פליג משום דכתיב בזה קרא שלמיו
ובקנטרס פירש דהוא הדין בשאר קריבות:
אמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה.
פירש רבינו תם דרבה כרב חסדא סיל דהא דרבה
אידיז וטעמא דתורה משום שלמים משמע דר"ל
דאיירי ששחטה לשם חטאת חבירו ונראה דלאו
בהכי מיירי מרלא קאמר בהדיא חבירו אלא
מיירי בחטאת חלב לשם חטאת דם כדאמר רבא
לקמן בפירקין (דף טו) חטאת חלב ששחטה לשם
חטאת דם חלב עבודה וזה כשרה לשם
חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה הני עלות
נינהו ואם תאמר ותרתיה דרבה למה לי ויש לומר
דדך דהכא נקט לאשמועינן דשינוי קודש איפכא
משניו בעלים אע"ג דרבא לא פירש הפסוקם
כדבריו מדאמר בריש פירקין (לעיל דף ג) דרב
יוסף בר אמי רמי שניו קודש ומשני (והא) דלקמן
נקט דחלק בחטאות וגם משום דמיא דאחר כך
דבעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת
דטומאת מקדש וקדשיו מהו: חטאת ששחטה
על מי שמחוייב עולה כשרה. ובגין שלא הפרישה
עדיין דאי הפרישה הוה ליה כעל מי שאינו
מחוייב כלום אם תימצי לומר דלא מכפרא
אעשה דלאחר הפרשה דמסתמא עולה יביא
ויכפר על הכל א"נ דאמר רבי עלי עולה
דכשפרישנה יכפר על כל עשה שעבר: על מי
שאינו מחוייב כלום פסולה. אי דגרסינן ברא מימרא עולה דגבי עולה נמי כתיב לכפר עליו
דאי גרסינן הכא חטאת ליל איך מילתא דרבא דחטאת מכפרת על חייבי עשה מחכא
שמעינן לה: על חייבי עשה לא כל שכן. מהא קל דחומר דהוה לן למימר דאפילו מקיבעא

עולה

"אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדושת אבותינו ורבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו – את המאזין – ל'מהלך'.

היום יום ו אייר

דרון היא. אע"ג דאעשה מכפרת יותר מחטאת דהא מכפרא מקיבעא: ריב"ז
פרקליט. אע"ג דאיכא עולת זולת ומצורע וגו' דלא מית' קרבן אלא לאישתרוי
בקדשים כדאמר בפרק בתרא דבריות (דף כו.) ואפילו הם חטאתם קודמת לעולה דלא
חלקה תורה: ואמרתם זבח פסח. האי קרא כתיב ברישא ושמו את חורש האביב הזה

ליה לאוקומי ובשניו בעלים באם אינו ענין אלא

משום דכיל בה כל עבודות דכתיב ועשית פסח
(דמשמע) משמנו כל עשיות הלכך מוקי ליה
לשניו קודש: פסח. בסוף התורה
(מנחות פב.) דריש לה במשנה לדבר שבחובה
(שהיא באה מן החולין) והתם בגמרא נמי מית' **וּמִנֵּה**
דרשא דהכא: **וּמִנֵּה** ניהו שלמים. דעולה ליכא
למימר דאניה באה מכל צאן ובקר כדפי בקנטרס
דאניה באה בקרב ועוד איכא לקמן תלתא קרא
והוא דאם כבש מוכב בחיאי דהוי שלמים ועוד
דרחין קדשים קלים אצל קדשים קלים ולא אצל
קדשי קדשים כדלקמן (דף טו.) **וּזְבַחְתָּ** פסח
לכרוב נתמן. בספרי פרשת עשר תעשר דריש
כולהו בשניו קודש דכתיב איתא תתם וזבחת אין לך
קא זבוחה שאר עבודות מנין ואשניו (קודש)
לא ת'ל ועשית יכול אי קטר חלבו ת'ל זבחת
ואין זה בסוגיא שלנו: **וְהָיָה** לעכב בין הבא בין
הכא. בשניו קודש בכל עבודות בשניו בעלים
בזבחה אע"ג דהוא בזבחה כתיב בפרשת בא אל
פרעה וקרא דועשית בפרשת ראה אנכי ממל
מקום משמע הוא בהיותו כשדוא עשוי במצותו
כדפי בקנטרס והשתא הא דקאמר אשכחן זבוחה
שאר עבודות מנא לן אשניו בעלים קאי עור יש
לפרש דבין בשניו קודש בין בשניו בעלים קבעי
מנא לן לעכב דהוא קאי דוקא אוביחה ומדאפקיה
רחמנא לשניו בעלים בלשון שניו קודש אית לן
לאוקומי הא דזבחה לעכב בין בשניו בעלים בין
בשניו קודש ושניויה דהואיל וגלי גלי לא ניחא
להאי פירושא כמו לפירוש קמא: **מִנֵּה** שלמים בין
בזבחה בין בשאר עבודות לא חלקת בהן. ואית
כיון דכתיב ועשית פסח לעכב בשניו קודש בכל
עשיות לשתוק קרא מזבחה ותייה משלמים דמה
שלמים לא חלקת בין בשניו קודש לשניו בעלים
למצוה אף לפסח לא תחלק לעכב: **אֵלָּא** הוא
פסח ל' לקמן בפרק בית שניא (דף לו.) ובפסחים
למה מי שהיה טמא (דף צו.) דריש וזבחת פסח
למעוטי מותרת פסח וזבחי כתיב ובפסחים
בסוף תמיד נשחט (דף סב.) דריש רבי אליעזר
מזהו דפסח לא הוא כשר לשם אחרים ולא
אחרים כשרין לשמו רבי אליעזר לטעמיה דאית
ליה עבובא באשם ולא מוקי ליה למימר אבל
אשם לא נאמר בו הוא כו': **כֹּל** מקום שנאמר
הוא בזבחה. פירש בקנטרס ולא גיטין ליה
משום דליתיה בברייתא דלקמן ואין לחמוק
בשביל כך הפסחים דאפשר שהיא בברייתא בשום
מקום בתוספתא:

זריקה

מקיבעא לא מכפרא, מקופיא מכפרא. ואמר רבא,
עולה ששחטה שלא לשמה, אסור לזרוק דמה שלא
לשמה. איבעית אימא קרא, איבעית אימא סברא.
איבעית אימא קרא 'מוצא שפתיך תשמור' וגו'.
איבעית אימא, סברא משום דשניו בה כו', פריש
פירקא. ואמר רבא, עולה הפאה לאחר מיתה, שחטה
בשניו קודש, פסולה. בשניו בעלים, כשרה, דאין
בעלים לאחר מיתה. ורב פנחס בריה דרב אמי
אמר, יש בעלים לאחר מיתה. אמר ליה רב אשי
לרב פנחס בריה דרב אמי, דוקא קאמר מר יש
בעלים לאחר מיתה, ובעי לאיתוי עולה אחריתי. או
דלמא, דאי איפא כפה עשה גביה מכפרא. אמר
ליה, דוקא קאמינא. ואמר רבא, עולה דרון היא.
הכי דמי, אי דליפא תשובה, 'יבד רשעים תועבה'.
ואי דאיפא תשובה, התניא, עבר על מצות עשה
ושב, לא זו ממש עד שמוחלים לו. אלא שמע מינה,
דרון הוא. (חטאת ע"ל מ"י מכפ"ר עול"ה לאח"ר
דור"ן סימ"ן.) תניא נמי הכי, אמר רבי שמעון, חטאת
למה פאה. למה פאה, לכפר. אלא למה פאה לפני
עולה, לפרקליט שנכנס, [ריב"ז פרקליט, נכנס] דרון
אחריו: חוץ מן הפסח והחטאת כו': פסח מנולן,
דכתיב 'שמור את חדש האביב ועשית פסח', שיהו
כל עשיותיו לשם פסח. אשפחן שניו קודש, שניו
בעלים מנולן. דכתיב 'ואמרתם זבח פסח הוא', שתהא
זבחה לשם פסח. אם אינו ענין לשניו קודש, תנינו
ענין לשניו בעלים. אשפחן למצוה, לעכב מנולן. אמר
קרא, 'וזבחת פסח לה' אלהיך' וגו'. מתקוף לה רב
ספרא, האי 'וזבחת' להכי הוא דאיתא, האי מיפעי ליה
לכדרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה,
מנולן למותר פסח שקרב שלמים, שנאמר 'וזבחת'
פסח לה' אלהיך צאן ובקר. והלא אין פסח פא
אלא מן הכבשים ומן העזים, מפאן למותר הפסח,
שיהא לדבר הפא מן הצאן ומן הבקר. ומאי ניהו,
שלמים. אלא אמר רב ספרא, 'וזבחת פסח' לכדרב
נחמן, 'שמור את חדש האביב' למצוה בשניו קודש.
'ואמרתם זבח פסח' בשניו בעלים למצוה. 'הוא'
לעכב בין הקא והקא. ואשפחן זבחה, שאר עבודות

הואיל וגלי, גלי. רב אשי אמר, 'הואיל וגלי, גלי' לא אמרין. אלא [עבודות] מנולן,
דכתיב 'זאת התורה לעולה ולמנחה' וגו'. ותניא, 'ביום צותו את בני ישראל להקריב
את קרבניהם', זה בכור ומעשר ופסח, הקישו הכתוב לשלמים. מה שלמים בין שניו
קודש בין שניו בעלים בענין למצוה, אף כל בין שניו קודש בין שניו בעלים למצוה.
וכשלמים, מה שלמים בין זבחה בין שאר עבודות בהן למצוה, אף פסח לא
תחלוץ בו בין זבחה לשאר עבודות לעכב, (משום שנאמר 'הוא' בזבחה אינו אלא לעכב). אלא 'הוא' למה לי, פתניא,
נאמר בפסח 'הוא' בשחטה לעכב, אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת אימורין, והוא עצמו אם לא הקטירו
אימורין כשר: חטאת מנולן דכתיב 'ושחט אותה לחטאת', שתהא שחטה לשם חטאת. אשפחן שחטה, קבלה מנולן, דכתיב

ולקח

ולקח

מקיבעא לא מכפרא. חטאת אעשה: מקופיא מכפרא. הלכך על מי שמוחייב עולה כשרה
כיון (דהפריש) עולה שייכי כולוה עשה שביד אעולה ותו לא שייך חטאת גביה אבל מי
שלא הפריש כלום ועבירות עשה בידו שייך חטאת גביה דאילו הוה מחתיב חטאת מכפר
עשה מקופיא הלכך חייל שמה חטאתו שנשחטה לשמו לפסולה: לאחר מיתה. שמת
בעליה והקריבה היורש: פסולה. לא עלתה
וצריך היורש להביא אחרת: יש בעלים. שהורש
הוא בעליה: דוקא קאמר מר. אי פליגי אדרבא
ובעי לאתויי אחריתי או דלמא דאי איכא כמה
עשה גביה דיושר מכפרא אם לא שניה בה
ומיהו היכא דשני לא בעי לאיתויי אחריתי דהא
איהו לא נדר מדי: עולה דרוין היא. אינה באה
לכפר על עשה כפרה ממש אלא אחר שכפרה
התשובה על העשה היא באה להקבלת פנים
כאדם שטרם מנולן וריצוהו ע"י פרקליטין
וכשבא להקבל פניו מביא דרון ביד: היכי דמי.
כלומר היכי דמי שתהא באה לכפרה: אי דליכא
תשובה. אעבירות עשה שביד: זבח רשעים
תועבה. פסוק הוא במשלי (כא): לפח באה לפני
עולה. כל מקום שמביא חטאת ועולה חטאת
קודם כדילין לקמן בפרק כל תהדרין (דף פט.)
פרקליט. מליץ טוב: פסח מנולן. אבן גבנא
לעכב דקס"ד לא אתי לן כשאר זבחים משלמים
דלא כתיב בההוא קרא דזאת התורה דאיתרבי
כל זבוחים מניה למצוה: מותר הפסח. שאבד
ותכפר באחר ונמצא הראשון: לרבא הלא מן
הצאן ומן הבקר. היינו שלמים שהן באין מכל
צאן ומכל בקר בין זכרים בין נקבות מה שאין
באר זבחים שדוקבעו או מכלל או בנקבה עולה
ואשם דוקבעו בזכרים חטאת דוקבעו בנקבות
ודוקבעו בזכרים כגון שעיר נשיא אינו בא
בנקבה: למצוה בשניו קודש. כבולות עשיות
ילפינן מניה דהא כתיב ועשית: הוא. משמע
פסח הוא בהיותו לשמו כשר שלא לשמו פסול:
הכא והכא. בשניו קודש ובשניו בעלים דהוא
משמע אחריותו כשדוא עשוי במצותו משמע:
ואשפחן זבחה. בשניו קודש ובשניו בעלים:
ביום צויתו. סמוך לזאת התורה ודרשין סמוכין
ביום צויתו להקריב את קרבניהם לרבות
קרבנות שלא הזכירו במקרא בענין שלמעלה:
אף כל כו'. הלכך מצוה בפסח ילפינן משלמים
דרבין ליה ליעיל לשניו קודש ולשניו בעלים
(ועשית פסח לעכב בכל עשיותיו בשניו קודש
ואמרתם זבח פסח לעכב בזבחה בשניו
בעלים: וכשלמים. כלומר כיון דגלי קרא נעבא
בזבחה ילפינן שאר עבודות לעבובא מדקשא
דמצוה כשלמים מה שלמים כו': הכי גסי' אלא
הוא למא לי לברתניא (וכו') אבל נאמר לא
נאמר בו ולי' כל מקום שנאמר בזבחה אינו
אלא לעכב דרך ברייתא לקמן היא בפירוקן
דבינא ר' אליעזר רבי יהושע ולי' ליה
לברתניא. כלומר גלוי' על הוא דגבי אשם
דלא ילפינן פסול מניה כדמהדר ליה רבי
יהושע לו' אליעזר לקמן בפירוקן (דף טו.)
דורש אשם עליו לשמו כשר שלא לשמו פסול
וקא מהדר ליה רבי יהושע פסח נאמר בו הוא
בשחטה לפיכך שלא לשמו פסול אבל אשם
כו':

מכירת הגמרא: **מִקְרָאָה לֹא מִכְפָּרָא מִקּוֹפִיָּא מִכְפָּרָא** – אין החטאת
מכפרת על עבירות העשה כפרה קבועה, אלא רק כפרה הצפה
ובאה מאליה. לפיכך אם נשחטה החטאת על מי שמחויב עולה
אינו נחשב בר כפרה בחטאת זו, והרי היא כשירה. שכן מאחר
שכבר הפריש אותו אדם עולה על העשין שבידו, אינו מתכפר
עליהם בחטאת שאין כפרתה אלא מקופיא, שהרי עתיד הוא
להתכפר עליהם כפרה קבועה בעולתו. אבל אם עדיין לא הפריש
עולה על העשין שבידו, ראוי הוא להתכפר עליהם מקופיא על ידי
חטאת, ועל כן הוא נחשב לבר כפרה בחטאת, ואם נשחטה החטאת
לשמו היא פסולה.
איסור זריקה שלא לשמה אפילו לאחר שחיטה שלא לשמה: **וְאִמָּר
רַבָּא, עוֹלָה שֶׁשֶׁחֲטָה שְׂלֵא לְשִׁמְהָ, אִסּוּר לְזִרוֹק דְּמָה שְׂלֵא לְשִׁמְהָ,**
אלא יש לזרוק לשמה.
מפרש רבא את מקור איסור זה: **אִיבְעִיתִי אִימָא קְרָא, אִיבְעִיתִי אִימָא
סְכָרָא. אִיבְעִיתִי אִימָא** שמקור האיסור הוא ממה שנאמר בקרא
(דברים כג כד), **מִזְבֵּחַ שְׁפִתֶיךָ תִּשְׁמָר וְגו'** וְעִשִׂיתָ בְּאֶשֶׁר נִדְרָתָ לַה'
אֱלֹהֶיךָ נִדְרָה. שכן ישנם שני סוגי קרבנות שאדם מחייב את
עצמו. שאם אמר בלשון 'הרי עלי קרבן' הרי זה נדר, ואם לאחר
שהקריש בהמה לגדרו אבדה או מתה הרי הוא חייב באחריותה,
ועליו להביא אחרת תחתיה. אבל אם אמר 'הרי זו לקרבן' מיד היא
מתקדשת בקדושת מזבח, ואם מתה או אבדה אינו חייב
באחריותה. ולפי זה הכתוב האמור לאורה תמוה, מדוע התחיל
הכתוב בלשון נדר וסיים בלשון נדבה. אבל בהכרח כוונת הכתוב
היא, שאם כמו שנדרת עשית והקרבנו לשמו יעלה לך הקרבן
לשם נדרך, ואם לא תקריבנו לשמו יהיה כנדבה אחרת ולא יעלה
לשם חובת הנדר הראשון. ומכך שקרא הכתוב לקרבן שנשחט
שלא לשמו נדבה, למדנו שאסור לשנותו ולזרוק את דמו שלא
לשמו, כשם שאסור לשנות בנדבה.
אִיבְעִיתִי אִימָא, סְכָרָא היא שאסור להמשיך ולשנות במחשבה
הראויה של הקרבן, שכן משום דשני בָּהּ בּוֹ, כל הני לישיני בה
ולזיזל – וכי משום ששינה בה פעם אחת במחשבת השחיטה יש
לו להמשיך ולשנות בה במחשבת שאר העבודות, כְּדִרִישׁ פְּתִיקָא
– כפי שהובאו הדברים במלואם בתחילת הפרק (ב-ג).
מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בשינוי בעלים לאחר מיתה:
וְאִמָּר רַבָּא, עוֹלָה שְׁמִתוֹ בְּעִלְיָה, הִבָּאָה לְאַחֵר מִיתָה על ידי
היורשים, אם שֶׁחֲטָה בְּשִׁנְיָה קוֹדֶשׁ הִיא פְּסוּלָה מִלְּעוֹלוֹת לִשְׁם
חובת הבעלים, ויביאו היורשים עולה אחרת תחתיה. אבל אם
נשחטה בְּשִׁנְיָה בְּעָלִים, הרי היא בְּשִׁרָה ועולה לשם חובה, משום
דְּאִין בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה, שכן לאחר שמתו כבר אינם בעלים על
הקרבן.
וְרַב פְּנִיחָס בְּרִיהּ דְּרַב אַמִּי אָמַר, יֵשׁ בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה, שכן
היורשים נחשבים לבעלי העולה.
**אָמַר לִיה רַב אַשִּׁי לְרַב פְּנִיחָס בְּרִיהּ דְּרַב אַמִּי, דְּנָקָא קְאָמַר מַר יֵשׁ
בְּעָלִים לְאַחֵר מִיתָה, וְכַעַי לְאִיתוּנִי עוֹלָה אַחֲרִיתִי** – האם מה שאמרת
יש בעלים לאחר מיתה? כוונתך לדין שינוי בעלים ממש, ואם
נשחט הקרבן שלא לשם היורשים צריכים היורשים להביא קרבן
אחר. או דְּלָמָא, דְּאִי אִיבָא כְּמָה עֲשֵׂה גִבִּיה מִכְפָּרָא – או שמא אין
כוונתך לדין שינוי בעלים דווקא, אלא לומר שהיורשים נעשים
בעלים על הקרבן ואם נשחט הקרבן לשמם מתכפרים בו על
עבירות עשה שבידם. אבל גם אם לא נשחט לשמם אינם צריכים
להביא קרבן אחר, שהרי הם לא נדרו כלום.
אָמַר לִיה רַב פִּנְחָס בְּרַ אַמִּי, דְּנָקָא קְאָמַרְנָא – בדווקא אמרתי שיש
שינוי בעלים לאחר מיתה. שאם נשחט הקרבן שלא לשם היורשים
הרי הם צריכים להביא קרבן אחר.
דנה הגמרא בגדר כפרת עולה: **וְאִמָּר רַבָּא, עוֹלָה דְּזִרוֹק הִיא.** ואף
ששינוי שהיא מכפרת על עשה, עיקר כפרת העשה היא על ידי
תשובה, אלא שלאחר שכיפרה התשובה על החוטא בא דורון
העולה לרצונו לפני הקדוש ברוך הוא.

מוכיח רבא את דבריו, הִכִּי דְמִי – באיזה אופן יתכן שתכפר
העולה, הלא ממה נפשך, אִי דְלָלְכָא – אם לא עשהו תְּשׁוּבָה על
עבירות עשה שבידו, הלא עדיין רשע הוא, והרי נאמר (משלי כג כז)
וְכַח שֶׁעֵינִים תִּזְעָקָה, ואין תכפר לו עולתו. וְאִי דְאִיבָא – ואם עשהו
תְּשׁוּבָה על עבירות אלו, הרי הוא מתכפר אף בלא עולה, דְּהִתְנָא,
עָבַר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשָׁב, לֹא זֶה מִשָּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִים לוֹ. אִלָּא שְׁמַע
מִיָּנָה, שְׁעִיקָה הַכְפָּרָה הִיא בַּתְּשׁוּבָה, וְהַקְרָבָן לְדִירוֹן הוּא בֹא.
(חטאת"ת ע"ל מ"י מִכְפָּר"ד עוֹלָה לְאַחֵר דְּזִרוֹק סִימָן).
מביאה הגמרא סייע דלדברי רבא מהבירייתא: **תֵּנִי נָמִי הִכִּי, אָמַר
רַבִּי שְׁמַעוֹן, חֲטָאת לָמָּה בָּאָה.** ומפסיקה הגמרא באמצע דברי רבי
שמעון ותמוהה, מה בכלל השאלה 'חטאת לָמָּה בָּאָה', הרי חטאת
באה לְכַפֵּר. ומשיבה הגמרא, אִלָּא כִּךְ שָׁאֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן, לָמָּה
חטאת בָּאָה לְפָנֵי עוֹלָה. והשיב, למה לדבר דומה, לְפִרְקָלִים
ו-מלִין טוב, סניגורו שְׁנַכְנַם לפני המלך לרצות על אדם שסרח
וחטא לפניו, שלאחר [שְׁעִיבָה הַפְּרָקְלִים, נִכְנַם] דִּירוֹן אַחֲרָיו – נכנס
אותו אדם לקבל את פני המלך כשדורון בידו. הרי מבואר בדברי
רבי שמעון שעולה היא דורון בלבד.
שינוי במשנתנו, כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים אלא
שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחטאת בּוֹ, שאם
קרבו שלא לשמם פסולים לגמרי. שואלת הגמרא: פֶּסַח מְנַלן שאם
קרב שלא לשמו נפסל.
משיבה הגמרא: למדנו זאת ממה דְּכִתְבִּיב (דברים טו א) **שְׁמֹר אֶת הַדָּשׁ
הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ**, ומכאן שצריך שיהיו כָּל עֲשִׂוְתָיו
לְשֵׁם פֶּסַח.
שוב שואלת הגמרא: אֲשַׁכְּחֵן – למדנו מהכתוב האמור דִּין שִׁנְיָה
קוֹדֶשׁ בפסח, אך שִׁנְיָה בְּעָלִים בפסח מְנַלן.
משיבה הגמרא: למדנו דִּין שִׁנְיָה בְּעָלִים בפסח ממה דְּכִתְבִּיב (שמות
יב כז) **וְאִמְרַתְּם וְכַח פֶּסַח הוּא**, ומכאן שצריך שֶׁתִּהְיֶה וְכִיחָה לְשֵׁם
פֶּסַח. ואם כתוב זה אִינוֹ עֲנִין לְשִׁנְיָה קוֹדֶשׁ, שהרי כבר למדנו שינוי
קודש בפסח מ'וישחית פסח' כמבואר לעיל, תִּנְיָהוּ לכתוב זה עֲנִין
לְדִין שִׁנְיָה בְּעָלִים בפסח.
שוב שואלת הגמרא: אֲשַׁכְּחֵן – אכן למדנו מהכתובים האמורים
שצריך לשחוט את הפסח לשמו ולשם בעליו לְמִצְוָה, ואם נשחט
שלא לשמם אינו עולה לשם חובה, אך לְעֵבֶב מְנַלן – מניין לנו שדין
'לשמו' מעכב בו, ואם נשחט לשם זבח אחר או לשם אדם אחר
הוא פסול.
משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, 'וְזִבְחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ' וגו', ומכאן
שהוא צריך להקריב לשם פסח. ומאחר שכבר למדנו דִּין לשמה
מהדרשות הקודמות, בהכרח שבא כתוב זה ללמדנו שדין זה
מעכב בו, ואם נשחט שלא לשמו הוא פסול.
מְתִיקוֹן לַה' רַב סְפָרָא על תירוץ זה, וכי הִיא 'וְזִבְחַת פסח' לְהִכִּי הוּא
דְּאֵתָא – לדין לשמה הוא בא, והרי הִיא 'זבחת' מִיבְעִי לִיה לְכִדְרֵי
נִחְמוֹ, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר דְּכָה בַר אֲבוּהִי, מִנֵּין לְמוֹתֵר פֶּסַח – לשוה
שהוקדש לשם פסח ונאבד והתכפרו בעליו בשוה אחר, שְׁלֹאֲחֵר
שנמצא הוא קָרֵב בתורת קרבן שְׁלָמִים, שְׁנַמְרֵר 'וְזִבְחַת פֶּסַח לַה'
אֱלֹהֶיךָ צֵאן וְכָקְרָא' וְהִלָּא אִי אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ אֶת הַכְּתוּב בְּפִשְׁטוֹ,
שהרי אִין פֶּסַח בָּא אִלָּא מִן הַכֶּבֶשִׂים וּמִן הָעִזִּים ולא מן הַבָּקָר. אלא
מִכָּאן לְמוֹתֵר הַפֶּסַח, שִׁיחָה קָרֵב לְדָרֵךְ הַכָּא מִן הַצֵּאן וּמִן הַבָּקָר.
וּכְמֵי יָהּ, הִלָּא הוּא שְׁלָמִים בלבד. שכן אין לך קרבן שקרב מכל
סוגי הצאן והבקר בין מוכרים ובין מנקבות אלא שלמים בלבד.
ומאחר שכתוב זה נדרש לדין מותר הפסח, אי אפשר לדורשו על
דין לשמה, ואם כן מניין לנו שהוא מעכב בפסח.
מתרצה הגמרא: אִלָּא אָמַר רַב סְפָרָא, הַכְּתוּב 'וְזִבְחַת פֶּסַח' אִכן
נדרש לְכִדְרֵי נִחְמוֹ, שְׁמוֹתֵר הַפֶּסַח קָרֵב שְׁלָמִים. והכתוב 'שְׁמֹר אֶת
הַדָּשׁ הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח' נדרש לְמִצְוָה בְּשִׁנְיָה קוֹדֶשׁ, שכדי שיעלה
לשם חובה צריך לשחוטו לשמו ולא לשם קרבן אחר. והכתוב
'וְאִמְרַתְּם וְכַח פֶּסַח' נדרש בְּשִׁנְיָה בְּעָלִים לְמִצְוָה, שצריך לשחוטו
לשם בעליו ולא לשם אחרים. וְהִיא' שנאמר בהמשכו של כתוב

וְלִקְחָהּ הַכֹּהֵן מִיָּד הַחֲטָאִית (ויקרא ד כה), ומכאן שצריך שְׁתַּחֲמַת הַקֶּבֶלָה
לְשֵׁם הַחֲטָאִית.
שוב שואלת הגמרא: וְאִשְׁכְּחָן – אכן מצאנו מהדרשות האמורות
דין שינוי קודש בְּשִׁחֻטָּה וְקִבְלָה, אך בְּזִיקָה מְנַל – מנין לנו דין זה.
משיבה הגמרא: מקור דין שינוי קודש בוריקת החטאת הוא ממה
דְּאָמַר קְרָא (שם ה) 'וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ', ומכאן שצריך
שְׁתַּחֲמַת הַכֶּפֶרָה שהיא הזריקה לְשֵׁם הַחֲטָאִית, שכן עיקר הכפרה היא
בוריקה.
שוב שואלת הגמרא: אִשְׁכְּחָן מהדרשות האמורות שְׁנוֹי קִדְשׁ
בחטאת, אך שְׁנוֹי בְּעָלִים מְנַל בחטאת. משיבה הגמרא: אָמַר קְרָא
בחטאת, 'וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ', שצריך הכהן לבקש שתכפר
החטאת עָלָיו, ולא שתכפר על הַכִּבִּיר.
שוב שואלת הגמרא: אִשְׁכְּחָן מכתובים אלו דין לשמה ולשם
בעלים לְמַצוֹה, אך לְעֵבֶב מְנַל שאם נשחטה בשינוי קודש או
בשינוי בעלים היא פסולה. משיבה הגמרא: דְּאָמַר רב הונא בְּרִיה
דְּרַב יְהוֹשֻעַ בסמוך שמכך שלא נאמר בחטאת נזיר 'חֲטָאִית' אלא
'חֲטָאִית' יש לרבות דין נוסף מהו"ו היתירה, הָאֵם נִמִּי יש לדרוש
מהכתוב 'וכיפר עליו הכהן מחטאתו', שמכך שלא נאמר 'חֲטָאִית'
אלא 'חֲטָאִית' יש ללמוד מהו"ו היתירה ששינוי בעלים מעכב.
שוב שואלת הגמרא: אִשְׁכְּחָן מַצוֹה בְּשִׁנוֹי קִדְשׁ, שיש מצוה לעשות
את כל עבודות החטאת לשם חטאת, וכמו כן למדנו מהו"ו
היתירה של 'חטאתו' על זריקה בְּשִׁנוֹי בְּעָלִים, שהיא צריכה
להיעשות לשם הבעלים אך לְמַצוֹה בִּין לְעֵבֶב, אך לְעֵבֶב כָּל
עֲבֻדוֹת החטאת שיפסלו בְּשִׁנוֹי קִדְשׁ, וכן בְּשִׁאֵר עֲבֻדוֹת מלבד
זריקה בְּשִׁנוֹי בְּעָלִים, בִּין לְמַצוֹה בִּין לְעֵבֶב מְנַל, הרי 'וכפר עליו
הכהן מחטאתו', לא נאמר אלא בוריקה, שכן אין כפרה אלא
בוריקה. משיבה הגמרא: אָמַר רבי יונה, פסול חטאת שלא לשמה
אף בדיעבד אֲתֵיָא מִחֲטָאִית נִזְיִר, דְּכֵתִיב בָּהּ (במדבר י טו) 'וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן
לִפְנֵי ה', וְעָשָׂה אֶת הַחֲטָאִית וְאָתָּה עוֹלָתוֹ', ומכאן שצריך שיהיה כָּל
עֲשִׂיתוֹתָיו לְשֵׁם הַחֲטָאִית, ומאחר שכבר נאמר בכל העבודות שהן
צריכות להיעשות לשם חטאת למצוה, בהכרח ששנה הכתוב דין
זה בחטאת נזיר כדי לעכב.
שוב שואלת הגמרא: אִשְׁכְּחָן בחטאת נזיר שְׁנוֹי קִדְשׁ מעכב, אך
דין שְׁנוֹי בְּעָלִים בחטאת מְנַל בכל העבודות. (אם אֵינוּ עֵינֵינוּ לְשִׁנוֹי
קִדְשׁ תְּנִיחוּ עֵינֵינוּ לְשִׁנוֹי בְּעָלִים אִשְׁכְּחָן לְמַצוֹה לְעֵבֶב מְנַל). משיבה
הגמרא: אָמַר רב הונא [בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ], מכך שלא נאמר בחטאת
נזיר 'ועשה את החטאת' אלא 'את חֲטָאִיתוֹ', יש ללמוד דין שינוי
בעלים בחטאת.
מְתִיקָה לָהּ רַבִּינָא על תירוצו של רב הונא, אֲמַר מַעְתָּה אם יש
לדרוש את הו"ו היתירה של 'חטאתו', 'עולת' 'עולתו', מֵאֵי דְרִשְׁתָּ
בִּיה – מה תדרוש מ'עולתו' האמור בנזיר, הלא גם שם היה די
שיכתוב 'את עולת', והו"ו של 'עולתו' מיותרת.
הגמרא תמחה על קושיית רבינא: וְלִרְבִּינָא שהקשה על רב הונא,
מדוע הקשה דווקא מהו"ו היתירה של 'עולתו', הרי עוד נאמר
בנזיר (שם י) 'וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נֶסֶכוֹ', ואם כן היה לו
לרבינא להקשות על רב הונא גם ממה שלא נאמר 'מִנְחָת' אלא
'ועשה הכהן את מִנְחָתוֹ', וכן ממה שלא נאמר בו 'נֶסֶךְ' אלא 'נֶסְכוֹ',
מֵאֵי דְרִשְׁתָּ בָּהּ. מתרצת הגמרא: מִמְנַחְתוֹ ונסכו' לא הוקשה
לרבינא, שכן תהא וי"ו מְכַנֵּי לִיה, שכשם שדרשו להלן (פג)
מ'מִנְחָתָם וְנֶסְכֵּיהֶם' שנאמר בפרי החג שהם קרבים אפילו בַּלֵּילָה,
וכן דרשו מ'מִנְחָתָם וְנֶסְכֵּיהֶם' שהם קרבים אֲפִילוּ לַמָּחָר יום הקרבת
הקרבן, הוא הדין למנחת נזיר ונסכו' שהם קרבים אפילו בלילה,
ואפילו למחרת הקרבת קרבנותיו. שכן ממה שנאמר 'מנחתו'
ו'נסכו' משמע שלעולם הם קרובים מנחה ונסך של הנזיר, ואפילו
לאחר זמן. על כן לא הוקשה לרבינא אֲמַר רק ממה שלא נאמר
'עולת' אלא 'עולתו', מֵאֵי דְרִשְׁתָּ בָּהּ – מה ידרוש רב הונא מו"ו
זו.
עוד מקשה הגמרא על תירוצו של הונא: וְתוֹ יש להקשות, מִי גָמַר
מְתִיקָה – וכי אפשר ללמוד דין לשמה בחטאת אחת מחבירתה,
הלא חֲטָאִית חֲטָאִית נִזְיִר לא גָמַר – אינה נלמדת, שְׁכֵּן יתכן
שדווקא חֲטָאִית נזיר החמורה בכך שיש עֲמָה דְּמִי אֲחֵרִים של עולה
ושלמים צריכה להקרב לשמה, מה שאין כן בחטאת חלב שהיא

באה לבדה. וכמו כן חֲטָאִית נִזְיִר מִחֲטָאִית חֲלָב לא גָמַר, שְׁכֵּן יתכן
שדווקא חטאת חלב החמורה ובאה לכפר על דבר שחייבים על
דונו בְּרִית צריכה להקרב לשמה, ולא חטאת נזיר. מתרצת הגמרא:
אֲמַר אָמַר רַבָּא, פסול שלא לשמה בחטאת אֲתֵיָא מִחֲטָאִית מְצוּרָה,
דְּכֵתִיב בָּהּ (ויקרא י ט) 'וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאִית', ומכאן שצריך שיהיה
כָּל עֲשִׂיתוֹתָיו לְשֵׁם הַחֲטָאִית. ומאחר שכבר נאמר דין לשמה למצוה
בחטאת חלב, בהכרח ששנה הכתוב דין זה במצורע כדי לעכב.
שואלת הגמרא: אִשְׁכְּחָן בחטאת מצורע שְׁנוֹי קִדְשׁ מעכב, אך
שְׁנוֹי בְּעָלִים מְנַל – מנין לנו שהוא מעכב בכל העבודות. משיבה
הגמרא: אָמַר קְרָא בחטאת מצורע (שם), 'וְכִפֹּר עַל הַחֲטָאִית' וגו',
ומכאן שצריך לחשוב לשם כפרה על הַחֲטָאִית הַזֶּה, ולא לשם כפרה
על הַחֲטָאִית הַכִּבִּיר שֵׁנוֹי שאינו בעל החטאת.
הגמרא מקשה על תירוצו רבא: וְאִתֵּי מִי יִלְפָא מְתִיקָה – וכי אפשר
ללמוד חטאת אחת מחבירתה, הרי חֲטָאִית חֲלָב מִחֲטָאִית מְצוּרָה לא
יִלְפָא, שְׁכֵּן יש עֲמָה (עם חטאת מצורע) דְּמִי אֲחֵרִים. וכן חֲטָאִית
מְצוּרָה מִחֲטָאִית חֲלָב לא גָמַר, שְׁכֵּן חטאת חלב באה לכפר על
שגגת בְּרִית. ומאחר שנצרך הכתוב להשמיענו דין לשמה בכל
אחת מהן למצוה, שוב אין להוכיח ממה שנכתב דין זה בשתייהן
שהוא מעכב. מנסה הגמרא ליישב את תירוצו רבא: מְתִיקָה לא
אֲתֵיָא, תִּתִּי הָדָא מְתִיקָה – הרי נאמר דין לשמה בשלש חטאות,
חטאת חלב חטאת נזיר וחטאת מצורע, ואף שאי אפשר ללמוד
חטאת אחת מחברתה, מכל מקום יש ללמוד אחת מהן מהשתים
האחרות, וגמציא שדין לשמה שנאמר באחת החטאות מיותר, ובא
ללמד שהוא מעכב.
דוחה הגמרא תירוצו זה: בְּהִי (באיזו) מהחטאות לא לִיכְתוּב דִּין
לשמה למצוה. הרי אם תאמר (ולא לִיכְתוּב) דְּחֲטָאִית חֲטָאִית חֲלָב
וְתִתִּי מְתִיקָה – וילמד במה מצינו מחטאת נזיר וחטאת מצורע, הלא
יש לפרוק, מֵה לְהִנָּה (לחטאת נזיר וחטאת מצורע) שְׁכֵּן יש עֲמָה
דְּמִי אֲחֵרִים. ואם תאמר דלא לִיכְתוּב דְּחֲטָאִית חֲטָאִית חֲלָב
לשמה בחֲטָאִית נזיר, וְתִתִּי מְתִיקָה – וילמד במה מצינו מחטאת חלב
וחטאת מצורע, הרי יש לפרוק, מֵה לְהִנָּה שיש בהן חומרא, שְׁכֵּן אֵין
לָהֶן שְׂאֵלָה – שאי אפשר להפקיע את חיובן על ידי שאלה אצל
חכם, מה שאין כן בחטאת נזיר שחיובה יכול להפקע על ידי
שישאל הנזיר על נזירותו אצל חכם ויפקיענה למפרע, ושמוא
משום קולתה זו אף אינה צריכה להיקרב לשמה. ואם תאמר דלא
לִיכְתוּב דְּחֲטָאִית חֲטָאִית חֲלָב קודש ששינוי קודש מִחֲטָאִית מְצוּרָה, וְתִתִּי מְתִיקָה
(מחטאת חלב וחטאת נזיר), הלא יש לפרוק, מֵה לְהִנָּה שְׁכֵּן אֵין הם
בְּאֵין בְּדִלּוּת מִמֵּין אחר, אלא חטאתם באה מנקבת צאן בין בעשיר
ובין בעני, מה שאין כן בחטאת מצורע, שבעשיר היא באה מן
הצאן ובעני היא באה מתורים או מבני יונה, ויתכן שמשום קולתה
אינה צריכה להיקרב לשמה. מסיקה הגמרא במקור פסול שינוי
קודש ושינוי בעלים בחטאת: אֲמַר רַבָּא (ויקרא י לו), 'זֶה
הַתּוֹרָה לְעוֹלָה וְלִמְנָחָה וגו' וְלַחֲטָאִית וְלִנְסֹכִים וְלִמְלֻאִים וְלִזְבָּח
הַשְּׁלָמִים, הַקִּישׁ הַכֹּתֵב (אֶת קרבן החטאת) לְשְׁלָמִים. מֵה שְׁלָמִים
בִּין שְׁנוֹי קִדְשׁ בִּין שְׁנוֹי בְּעָלִים בְּעֵינֵינוּ לְשִׁמּוֹן לְמַצוֹה, אֵם חֲטָאִית בִּין
שְׁנוֹי קִדְשׁ בִּין שְׁנוֹי בְּעָלִים בְּעֵינֵינוּ לְשִׁמּוֹן לְמַצוֹה. הִילָכָה לַמַּדְנָה דִּין
לשמה בחטאת לְמַצוֹה מְשֻׁלָּמִים, וְכֵל הֵנָּה קְרָא – וכל הכתובים
שנאמרו בחטאת חלב וחטאת נזיר וחטאת מצורע בשינוי קודש
ובשינוי בעלים אינם נצרכים למצוה, אלא בהכרח באו לְעֵבֶב.
מלבד החטאות שהחכרו לעיל, חטאת חלב, חטאת נזיר, וחטאת
מצורע, מצינו עוד כמה מיני חטאות, ואלו הן. א. חטאת הבאה על
חט עבודה זרה בשוגג. ב. חטאת שבועת העדות, שאם אדם
משביע את חברו שאינו יודע לו עדות ולכסוף נמצא ששיקר
בשבועתו, הרי הוא חייב חטאת. ג. חטאת שבועת ביטוי, שאדם
הנשבע מעצמו לשקר מתחייב חטאת. ד. אדם טמא שנכנס
למקדש בשוגג, או שאכל בשוגג קדשים בטומאה, מתחייב חטאת.
ושלש החטאות האחרונות קרויות קרבן עולה ויורד, שכן חוטא
עשיר מביא לחטאתו כשבה או שעירה, וחוטא עני מביא שני
תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה, ודל שבדלים
מביא עשירית חטאתה סולת לחטאת.
שואלת הגמרא: וְאִשְׁכְּחָן פסול שלא לשמה בחֲטָאִית חֲלָב, משום
דְּכֵתִיב בָּהּ לְחֲטָאִית, שיהיו כל עשיותיה לשמה,

זבחים. פרק ראשון – כל הזבחים דף ח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכא רש"י

ולקח הכהן. לשון קבלה הוא: וכפר. היינו בוריקה הולכה לא אצטרך קרא דבכלל קבלה היא מתבריא ליה: **אשכחן למצוה בו**. ואי קשיא מצוה מודקשא דאית התורה משלמים אחיא כשאר כל הזבחים אין הכי נמי ומסקנא מזהם יליף לה לקמיה ומעיקרא הוא דמהדידין דנכתבו כולוהו בגופיה: **כדאמר רב הונא בו**. לקמן בשמעתין: **חטאתו**. וכפר

עליו הכהן מחטאתו (כשורק דמו לשמו חטאת

חטאתו) מדרוה ליה למכתב מחטאת דכתיב וי' 1

יתירא למדרש בה לשם בעלים: **אשכחן מצוה** 2

בשני קדש. בכל עבודות זריקה אשכחן בה 3

מצוה ועובד בשני בעלים דהאי מחטאתו נמי 4

בזריקה כתיב שדיא הכפרה לעבד בכל עבודות 5

בשני קדש. שלא למדנו לאחד מזן ושאר 6

עבודות לכד מזריקה בשני בעלים בין למצוה 7

בין לעבד מנלן: שיהו כל עשיותיו לשם חטאת. 8

ולמצוה לא אצטרך קרא דהא נפקא לן משאר 9

חטאות דהאי לעבובא: וז"ל בס"א **אשכחן שני** 10

קדש שני בעלים מנלן: **אמר רב הונא בו**. גבי 11

נויר כתיב ועשה את חטאתו ואת עולתו הרי 12

למצוה וכשלמים מה שלמים לא חלקת בהן בין 13

זריקה לשאר עבודות בשני בעלים למצוה אף 14

חטאת לא תחלק בין זריקה לשאר עבודות 15

לעבד הרי לך מצוה ועובד בין בשני קדש בין 16

בשני בעלים כך נ"ל וכן יש לפרש גבי חטאת 17

מצורע לקמן נ"ל: ולרבינא. דלא קשיא ליה אלא 18

עולת עולתו מנחתו ונסכו דכתיבי נמי גבי נזיר 19

אמאי לא קשיא ליה: ההוא מיבעי ליה. כי היכי 20

דדרשינן לכל מנחתם ונסכיהם בלילה ואפי' 21

למחר שיוכשרו לבא למחר לבא בלילה הכי נמי 22

דרשינן להאי ועשה את מנחתו זה זמן שיעשנו 23

הוא קרי מנחתו ונסכו של זה אע"פ שלא קרבו 24

עם זבחו: מי נפרי. שאר חטאות וחטאת נזיר 25

מהדרי דתמיצא לומר חד למצוה וחד לעבד סתם 26

חטאת קרי חטאת חלב משום דשכיחא טפי: שכן 27

כרת. מכפרת על חייב כרת אלמא לא גמרי 28

מהדדי וכוין דלא גמרי מהדדי תרומיהו למצוה 29

אצטרכי: ואשכחן שני קדש. ולעבד דהא נפקא 30

לן מצוה לעיל בשאר חטאות: וכפר על החטאת. 31

סיפיה דרעשה הכהן את החטאת הוא ועל 32

המטהר אכולוהו עשית קאי: ותיני. מהנך. נזיר 33

ומצפרת על שחיב כרת אלמא לא גמרי 34

ופטור מן הקרבן: שכן אין באין בדרות גרסינן. 35

שאין חטאות יורדות בעניות להביא עוף: והנך 36

קרי לעבד. וכשלמים מה שלמים לא חלקת 37

בהן למצוה אף חטאת לא תחלוק בו לעבד וכוין 38

דכתיב עובדא בוריקה אתיא להו לכולוהו 39

עבודות בהך דרשא מודקשא ושלמים: **אשכחן** 40

חטאת חלב דכתיב ביה לחטאת. ושחט אותה 41

לחטאת בסתם חטאת כתיב אם נפש כי תחטא 42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָם הַחֲטָאתִי שְׂתֵּהָא קִבְּלָה לִשְׁם

חֲטָאתָא. וְאַשְׁפִּיחֶנָּה שְׁחִיטָהּ וְקִבְּלָה, וְזִיקָה מְנָלָה, דְּאָמַר

קָרָא וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ, שְׂתֵּהָא פְּפִרָה לִשְׁם

חֲטָאתָא. אֲשָׁפִיחֶנָּה שְׁנַי קִדְשׁ, שְׁנַי פְּעָלִים מְנָלָה. אָמַר

קָרָא עָלָיו, עָלָיו, וְלֹא עַל חֲבִירוֹ. אֲשָׁפִיחֶנָּה לְמִצְוֶה,

לְעֵפֶב מְנָלָה. כְּדָאֻמַּר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ

חֲטָאתוֹ, חֲטָאתוֹ, הֵכָא נִמְי חֲטָאתוֹ, חֲטָאתוֹ. אֲשָׁפִיחֶנָּה

מִצְוֶה בְּשְׁנַי קִדְשׁ, וְזִיקָה בְּשְׁנַי פְּעָלִים, בִּין לְמִצְוֶה

בִּין לְעֵפֶב. לְעֵפֶב כָּכָל עֲבוֹדוֹת בְּשְׁנַי קִדְשׁ, וְכִשְׁאֻר

עֲבוֹדוֹת בְּשְׁנַי פְּעָלִים, בִּין לְמִצְוֶה בִּין לְעֵפֶב מְנָלָה.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אֲתֵינָא מִחֲטָאת נְזִיר, דְּכִתְבִּיב וְהִקְרִיב

הַכֹּהֵן לִפְנֵי ה', וַעֲשֵׂה אֶת חֲטָאתוֹ וְאֶת עוֹלָתוֹ, שִׁיְהוּ

כָּל עֲשִׂיּוֹתָיו לִשְׁם חֲטָאתָא. אֲשָׁפִיחֶנָּה שְׁנַי קִדְשׁ, שְׁנַי

פְּעָלִים מְנָלָה. (אִם אֵינוֹ עֵנִין לְשְׁנַי קִדְשׁ, תִּגְדִּיהוּ עֵנִין

לְשְׁנַי פְּעָלִים. אֲשָׁפִיחֶנָּה לְמִצְוֶה, לְעֵפֶב מְנָלָה.) אָמַר רַב

הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ, חֲטָאתוֹ, חֲטָאתוֹ. מִתְקִיף

לָהּ רַבִּינָא, אֵלָּא מַעֲטָה עוֹלָתוֹ, עוֹלָתוֹ, מָאֵי דְרִשְׁתָּ

בִּיה. וְלִרְבִּינָא מִנְחָתוֹ, מִנְחָתוֹ, יִסְפֹּד, יִסְפֹּד, מָאֵי

דְּרִשְׁתָּ בָּהּ. הֵהוּא מִבְּעֵי לִיה, מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם

בְּלִילָה, מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם אֶפְּיִלוּ לְמַחֵר. אֵלָּא עוֹלָתוֹ

עוֹלָתוֹ, מָאֵי דְרִשְׁתָּ בָּהּ. וְתוֹ, מִי גָמַר מִהֲדַרִּי.

חֲטָאת חֶלֶב מִחֲטָאת נְזִיר לֹא גָמְרָה, שֶׁכֵּן יֵשׁ עִמָּה

דְּמִים אַחֲרִים. חֲטָאת נְזִיר מִחֲטָאת חֶלֶב לֹא גָמְרָה,

שֶׁכֵּן פָּרַת. אֵלָּא אָמַר רַבָּא, אֲתֵינָא מִחֲטָאת מְצוּרַע,

דְּכִתְבִּיב וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאתִי, שִׁיְהוּ כָּל עֲשִׂיּוֹתָיו

לִשְׁם חֲטָאתָא. וְאַשְׁפִּיחֶנָּה שְׁנַי קִדְשׁ, שְׁנַי פְּעָלִים מְנָלָה.

אָמַר קָרָא וְכָפַר עַל הַמִּטְהָר וְגו', עַל הַמִּטְהָר זֶה,

וְלֹא עַל הַמִּטְהָר חֲבִירוֹ. וְאַפְתִּי, מִי יִלְפָּא מִהֲדַרִּי.

חֲטָאת חֶלֶב מִחֲטָאת מְצוּרַע לֹא יִלְפָּא, שֶׁכֵּן יֵשׁ עִמָּה

דְּמִים אַחֲרִים. חֲטָאת מְצוּרַע מִחֲטָאת חֶלֶב לֹא גָמְרָה,

שֶׁכֵּן פָּרַת. מִתְקָדָא לֹא אֲתֵינָא, תִּיתִי קָדָא מִתְרַתִּי. בָּהּ

לֹא לִיכְתוּב, (לֹא לִיכְתוּב) רַחֲמָנָא בְּחֲטָאת חֶלֶב וְתִיתִי

מִתְקָדָא, מַה לְהִנָּד שֶׁכֵּן יֵשׁ עִמָּהֶם דְּמִים אַחֲרִים. לֹא

לִיכְתוּב רַחֲמָנָא בְּחֲטָאת נְזִיר, וְתִיתִי מִתְקָדָא, מַה לְהִנָּד

שֶׁכֵּן אֵין לָהּ שְׂאֵלָה. לֹא לִיכְתוּב רַחֲמָנָא בְּחֲטָאת

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

וְזִיקָה מְנָלָה מוכפר עליו הכהן מחטאתו. הרבה יש תימה דהני קראי דשיחטה וקבלה

ושחט אותה לחטאת ולקח הכהן כתיבי בסתם חטאת כגון חטאת חלב בפרשת

ויקרא גבי כשבה והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת קול וביטוי

שפתים אבל בחטאת חלב לא כתיב מחטאתו אלא על חטאתו כתיב ובתורת כהנים באותה

פרשה עצמה דחטאת חלב דריש מקרא

דמחטאתו אע"ג דלא כתיב בהדיא פרשתא וזהו

תימה דשביק קרא דעל חטאתו דכתיב בהדיא

פרשתא ושנא משום דעל חטאתו לאחר הקטרת

אימורים הוא דכתיב אבל תימה דלקמן משמע

דכל הני קראי דהכא בחטאת חלב כתיבי דקאמר

אשכחנא חטאת חלב אבל חטאת דשמיעת קול

וביטוי שפתים מנא לן וי"ל דהכי קאמר לקמן

אשכחנא חטאת חלב כעובד שחיטה וקבלה

בשני קדש ושאר עבודות גילף כדאמר לעיל מה

שלמים לא חלקת בין זביחה לשאר עבודות

למצוה אף באן לא תחלוק לעבד וקבלה נמי לא

הוצרך לכתוב אבל שמיעת קול מנא לן דאע"ג

דכתיב ביה וכפר עליו מחטאתו ודרשינן לעיל

לשם חטאת היינו שני קדש בוריקה ולא חלקת

לא נימא בוריקה לפי שהיא עיקר כפרה ושני

בעלים בחטאת חלב נגמור משמיעת קול דליכא

פירקא וי"מ דמחטאתו דקאמר היינו בשעיר נשיא

דכתיב ביה נמי מחטאתו וקאי גם אחטאת חלב

וקשה דכתיב לאחר הקטרת אימורים נראה לי.

בר"ך. ועוד נ"ל דלא דוה מצי למדרש מוכפר על

חטאתו אשר חטא דכתיב בחטאת חלב משום

דהכי קאמר על פשעו אשר חטא (ולא בשמיעת

קול מיירי בחטאת קרבנו) ולא משעיר נשיא

דכתיב מחטאתו ונסלח לו היינו מפשעו וחטאתו

שלו ונסלח לו אבל בשמיעת קול לא כתיב זה ולא

זו אלא מחטאתו היינו מקרבנו. בר"ך: **וְזִיקָה**

בשני בעלים בין למצוה בין לעבד. תימה דמהאי

קרא וכפר עליו הכהן מחטאתו דרשינן תרומיהו

וזריקה בשני קדש ושני בעלים ואם כן מחטאת

חטאתו תיפוק ליה נמי עכובא בשני קדש כמו

בשני בעלים דאתרומיהו קאי: **וְעֵשָׂה** את

חטאתו שיהו כל עשיותיו לשם חטאת אשכחנא

שני קדש שני בעלים מנלן אמר רב הונא בריה

דרב יוחנן חטאת חטאתו. כך גרסת הקונטרס

ולגירסא זו מוקי ברישא לעבד בשני קדש קודם

שנעמיד למצוה בשני בעלים באם אינו ענין ואינו

משמע כן בבבלי פירקא לעיל גבי שלמים ופסח

דקאמר אשכחנא שני קדש שני בעלים מנא לן

ומוקי ברישא בשני בעלים באם אינו ענין קודם

שיעמיד קרא לעבד ומיהו י"ל דשאני הכא דכבר

אשכחנא קרא לזריקה בשני בעלים ואית ספרים

דגרסי אם אינו ענין לשני קדש דנפקא ליה מזהם

תניחו ענין לשני בעלים אשכחנא למצוה לעבד

מנא לן אמר רב הונא בריה דרב יהושע חטאת

חטאתו ולגירסא זו לא צריכין ון לקרא דלעיל

בוריקה וניהא נמי הא דגרסינן לעיל כדאמר רב

הונא בריה דרב יהושע חטאת חטאתו דמשמע

דעיקר מילתא לא אתמר אהדיא ותינו משום

דלכסוף לא קיימא: **מִנְחָתָם** ונסכיהם בלילה

מנחתם ונסכיהם אפי' למחר. לאו מהאי קרא

וקדרישו: **הִילכֹךְ** מצוה משלמים והנך קראי

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

לא קאי ואע"ג דבפרק דם חטאת (לקמן דף צב.) תנן תורה אחת לכל החטאות היינו במילתא דכתיבא חתם אשר זה מומה על הבגד ומיהו איכא דאית ליה חך סכרא לר' שמעון בריש מסכת מנחות (דף ג.) וא"ת למה לי למכתב בחטאת חלב עכובא בכל עבודות לכתוב בחדא ונימא מה שלמים לא חלקת למצוה אף חטאת לא תחלוך בדקאמר לעיל ד"ל דכי האי גונא

וזמנן דטרח ליה קרא וכתב א"י אתי לדרשא
אחרינא וא"ת מנא לן בחטאת נזיר עכובא בשני
בעלים ויש לומר מחטאת חטאתו אע"ג דלעיל 2
קאי עיקר פירכא סמיך אותו מי נגזיר מהדרי:
חטאת דעבודה זרה אתיא מחטאת חלב שכן
כרת כמותה. יש ספרים שכתוב בהן חטאת
דעבודה זרה וטומאת מקדש וקדשיו ואינו נראה
דאע"ג דכרת כמותה מכל מקום איכא למיפיר
מה לחטאת חלב שכן אינה באה בדלות בדפריכין
לעיל גבי חטאת מצורתי: **שמיעת קול**. דלא
כתיב לחטאות גבי עבודה זרה עכובא אבל כתיב
לחטאת על דברים אחרים ואין בכך כלום: (ה"ג)
הנך כולוה אתיין במה הצד. הקשה רבינו חם
מה להנך שכן אין באין בדלי דלות תאמר בהנך
ותירץ כיון דדלי דלות גופיה פסולה שלא לשמה
היינו מנחת חוטא דפסולה שלא לשמה כדנתן
בריש מנחות (דף ב.) ומפיק לן מדכתיב כי חטאת
היא אין סכרא שמה שבאין בדלי דלות יגרום להם
בעשירות להיות כשריין שלא לשמן כיון שהדלי
דלות עצמן פסול וקשה אי כ' לעיל דפריך גבי
מצורע מה להנך שכן אינן באין בדלות תאמר
במצורע מאי קושיא והלא דלות היינו חטאת
העוף וחטאת העוף פסולה שלא לשמה כדנתן
בפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד.) ומפיק ליה
בתורת כהנים מחטאת היא וכיון דפסולה בדלות
היאך יש לה לגרום בעשירות הכשר שלא לשמה
ואם תאמר הוא בחטאת חלב למדה משלמים
בדיקש למצוה והכי ילפי' שאר חטאות במה הצד
הא בעיא היא לקמן פרק אהירו מקומן (דף א.) אי
דבר הלמנו בדיקש חזיר ומלמד בבנין גב לאו
פירכא היא כלל דכולוה חטאות נמי ילפי' למצוה
משלמים ולעכב הוא דליפנין בשאר חטאות מהנך
דכתיב עכובא בגופיהו ואם תאמר וחטאות
הצבור כגון שעירי ראשי חדשים ומועדות מנלן
הא לא אתו במה הצד דמה להנך שכן שנוי
בעלים פסול בהן מה שאין כן בקרבן צבור כדאמר

לעיל (דף ד.) דשנוי בעלים ליתא בצבור בביחיד אע"ג דלא שייך שנוי בעלים בצבור מ"מ
פירכא טובה היא כדאשכחן בפ"ק דקדושין (דף ה.) מה לכסף שכן פדיון בו הקדשות ומעשר
שני תאמר בחופה וכן פרק החובל (ב"ק דף פח.) מה לאשה שאינה במילה ועוד קשה חטאות
פנימיות דרבי שמעון דאמר כל שאינו על מזבח החיצון אין בו משום פיגול איכא למיפיר
מה להנך שכן פיגול פסול בהן תאמר בחטאות הפנימיות ויש לומר דבפרק העלם דבר של
צבור כתיב חטאת הקהל היא ודרוש מינה ב"כ פסולת שלא לשמו אם כן אשכחן צבור וגם
פנימי לעכב ולמצוה ליפנין משלמים: **הנה"ח** בשאר ימות השנה לשמו פסול. היינו קודם
הפסח דבעי עקידה או כגון נדנדו בעלים לפסח שני אבל אח"כ לא דפסח בשאר ימות השנה
שלמים ושלמים לשם פסח קשיתו כדאמר בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד.) ובפ' שני דחולין
(דף ל.) ומיהו איכא למיד ספק אלו דברים (פסחים דף עג.) דבעי עקידה: **לשמו** פסול
(כתוב) בקונטרס דלא חזו למילתיהו ורבינו ש"י הגיה כדאמר בפסחים (דף סא.) שחטו קודם

חטאת דעבודה זרה. דכתיב בפ' שלח לך ולא כתיב בהאי עניינא וכן חטאת דשמיעת
הקול לא כתיב בהחזקת עניינא דהחזקת עניינא בחטאת דשגגת כרת קיימא כדילפינן
בהריות (דף ב.) שמיעת הקול. שבעת העדות ושמיעה קול אלה (שמיעת הקול) ושביעת
ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו אחד עניינא כתיב בקרבן עולה ויורד ושמיעה קול אלה או
נפש כי תשבע לבטא או נפש אשר תגע וגו'

חטאת דעבודת פוככים, דשמיעת הקול ובפוי
שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו, דלא פתיב בהו,
מנלן. חטאת דעבודת פוככים אתיא מחטאת חלב,
שכן כרת כמותה, והנך פולח, אתיין במה הצד:
הנו רבנו, פסח בזמנו, לשמו פשר, שלא לשמו
פסול. ובשאר ימות השנה, לשמו פסול, שלא לשמו
פשר. (ש"י) קבאצ"ן מכו"ר בצ"א ב"א סימן.) מנא
הני מילי, אמר אבוה דשמואל, אמר קרא ואם
מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה', דבר הבא מן
הצאן יהא לזבח שלמים. אימא, שלמים אין, מירי
אחרינא לא. אמר רבי אילא אמר רבי יוחנן, לזבח
לרבות כל זבח. אימא, כל דשחית להו כמותה. אי
הוה פתיב לשלמים וזבח, פרקאמרת. השתא דכתיב
לזבח שלמים, לכל דשחית ליה שלמים להו. אימא
לזבח שלמים, שלמים פרט, פלל ופרט, אין פלל
אלא מה שפפרט, שלמים אין, מירי אחרינא לא.
לה', הדר וכלל. מתקיף לה רבי יעקב מנהר פקוד,
הא לא דמי פללא בתרא לכללא קמא, פללא קמא
מריב וזבחים, ותו לא. פללא בתרא לה' כל דלה',
ואפילו לעופות ואפילו למנחות. הא תנא דבי רבי
ישמעאל בכללי ופרטי, דריש פי האי גוונא, פלל
ופרט וכלל, אי אתה דן אלא פערן הפרט. מה הפרט
מפורש שהוא שלא לשמו וכשר, אף כל שהוא שלא
לשמו וכשר. אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר
ובנדרבה, אף כל הבא בנדר ובנדרבה, עולה ושלמים
אין, חטאת ואשם לא. אלא לזבח רבויא הוא.
אימא לכל דשחית ליה להו פוותיה. אמר רבי אבין,
רוחין

חטאת דעבודה זרה. דכתיב בפ' שלח לך ולא כתיב בהאי עניינא וכן חטאת דשמיעת
הקול לא כתיב בהחזקת עניינא דהחזקת עניינא בחטאת דשגגת כרת קיימא כדילפינן
בהריות (דף ב.) שמיעת הקול. שבעת העדות ושמיעה קול אלה (שמיעת הקול) ושביעת
ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו אחד עניינא כתיב בקרבן עולה ויורד ושמיעה קול אלה או
נפש כי תשבע לבטא או נפש אשר תגע וגו'
ומוקמא לה במסכת שבעות בטומאת מקדש
וקדשיו: **אתיין במה הצד**. מחטאת חלב וחטאת
נזיר ומצורע דכי פרכת מה לחטאת חלב שכן
כרת חטאת נזיר ומצורע יזכירו מה לחטאת נזיר
ומצורע שכן יש עמון דמים אחרים חטאת חלב
תוכיח הצד השוה שבהן כ' אף אני אביא
חטאת דשמיעת הקול ומחטאת חלב וזכא מהני
לא אתיא דאי מחטאת חלב וחטאת נזיר איכא
למיפיר מה להנך השוה שבהן שכן אינן באין
בדלות תאמר בשבעות ביטוי שהיא בעולה
ויורד אי מחטאת חלב וחטאת מצורע איכא
למיפיר מה להנך השוה שבהן שכן אינן
בשאלה תאמר בשבעות שישנה בשאלה. שלא
לשמו פסול. כדאמר (לעיל דף ח.) בשאר ימות
השנה לשמו פסול. כדאמר (ב"מ פסחים דף
סא.) שחטו קודם חצות פסול דכתיב כי
העריבים וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות
וזמנו ביד בין העריבים: שלא לשמו כשר.
כדמפרש ואולי: מנתי מילי. דבשאר ימות
השנה שלא לשמו כשר: ואם מן הצאן קרבנו
כו'. לאו קרא יתירא קא דריש אלא משמעו
דקרא משמע ליה הכי ואם דבר הבא מן הצאן
דהיינו פסח שאינו בא אלא מן הצאן היה קרבנו
הרי הוא לזבח שלמים ועל כרחך שלא בזמנו
קאמר דאי בזמנו תא ליפנין ליה לעיל דפסול:
ואימא שלמים אין כו'. שחטו לשם שלמים
ליתכשר אבל שחטו לשם עולה ליפסול
וברייתא קתני שלא לשמו כשר ואפילו שחטו
לשם עולה או לשם חטאת: לזבח. קרא יתירא
הוא דמצי למכתב לשלמים: אימא לכל דשחית
להו בוותיה. שחטו לשם עולה הוא עולה דהא
אתיבי ליה כל זבתי דה"א הוה פתיב לשלמים
וזבח כדקא אמרת. דאי כתב הכי הוה משמע
יהא בשלמים או כשאר זבתי: **השתא דכתיב**
לזבח שלמים. הכי משמע לכל שזיבחנו
לשמו שלמים יהיה: ואימא לזבח כלל כו'. אמאי דריש להאי זבח שלמים הכי דרוש הכי
דבר הבא מן הצאן יהא לכל הזבחים כלל שכשר שלא לשמו כי הדר כתב שלמים פרט
שלא הכשרותי בעקירת שמו אלא אי כ' שחטו לשלמים אבל שחטו לשם זבח אחר פסול:
ואם לעופות. שחטו לשם חטאת עוף. אף כל שהוא שלא לשמו. יצא לשמו: **חטאת ואשם**
לא. שחטו לשם חטאת ואשם יהא פסול אפילו לשלמים: **אלא לזבח רבויא הוא**. אינו
לשון כלל ולא דרשי' ליה בכלל ופרט שאין כללות ופרטות באין מרובי לשון אלא
ממשמעות המקראות וכגון (ב"ק דף סג.) בכל אשר תשחט ונפשך בכל וכן מן הבהמה כלל
בקר וצאן פרט אבל לזבח שלמים שתי חיבות דבוקות הן כאילו כתיב לזבח השלמים
וקרא יתירא בעלמא הוא דהוה מצי למכתב לשלמים וכל מקרא של לשון יתור אינו
לכלל ופרט אלא לרבות וכמאן דכתיב לשלמים וזבח דמי דאיתרבו ליה כל הזבחים:
רוחין

חצות פסול שנאמר בין העריבים וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בארבעה עשר בין העריבים וטומאת דהש"ס נמי משמע לקמן בגמרא) הפסח ששחטו שחרית דמבין העריבים נפיק ואין
לומר דנפיק מדרשין וזכא לזבח שלמים שצריך שיעקרו לזבח שלמים דדילמא הני מילי למצוה אבל לעכב לא: **ואם** מן הצאן קרבנו. פי' בקונטרס לאו קרא יתירא דריש אלא ממשמעות
דקרא משמע ליה הכי וזו תימה דאי לא מייית קרא יתירא מנא ליה לאוקומו בפסח ונראה דמיייתורא דריש דלא הוה צריך למכתב לזבח השלמים דאשלמים קאי (ועיל' דבסמוך דריש
כש לרבות פסח לאיליה ופירש רבינו ש"י דמיתור דמכתב בחר הכי בשלמים ואם מן העו קרבנו מכלל דער השתא איירי בכשב דה"נ י"ל מדכתיב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהבא
בצאן מייירא אם מן הצאן מיתור הוא למותר פסח. ברוך: **א'** הוה כתב לזבח השלמים כדאמרת דשלמים לא צריך כלל: **אלא** לזבח רבויא
הוא. משמע ליה לגמרא שהוא רבויא כדאמר (ב"ק דף סג.) בכל כללא כל רבויא דמשמע ליה לחלק בין כל לבכל הילכך לא דרשין ליה בכללא ופרטא אלא בריבא ומיעט ובקונטרס האריך

בפירושו:

הזבח שלשמו נשחט. אבל השתא דתיב 'לזבח שלמים' משמע
לכל דשחט ליה שלמים להו – שלכל זבח שיזבחנו לעולם הוא
נעשה שלמים.
שוב מקשה הגמרא: מדוע נדרש 'לזבח שלמים' לרבות לשם כל
זבח, אימא ש'לזבח' הוא לכלל הכולל את כל הזבחים, ו'שלמים' הוא
פרט, והלכה בידינו שבכל מקום שנכתב בתורה כלל ולאחריו
נכתב פרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, ואם כן שלמים אין, מדי
אחרניא לא – לא הכשיר הכתוב את הפסח אלא כשנעקר לשם
שלמים, ולא כשנעקר לשם זבח אחר. מתרצת הגמרא: בכך
שנכתבה תיבת 'לה' לאחר התיבות 'לזבח שלמים' הדר (חורן)
הכתוב וכלל – את כל הזבחים, והלכה בידינו שבכל מקום שנכתב
כלל ולאחריו פרט ולאחריו עוד כלל, יש בכלל דין זה גם דברים
נוספים שהם כעין הפרט.
מתקין לה רבי יעקב מנהר פקוד, הא לא דמי כלל פתרא לכלל
קמא – הרי אין דומה הכלל האחרון לכלל הראשון, שכן כלל
קמא מרבי רק זבחים, כלומר רק קרבנות בדמה שדינם בשחיטה,
ותו לא – אבל אם נשחט הפסח לשם קרבנות אחרים שאינם
בשחיטה לא יוכשר, ואילו בכלל פתרא שנאמר ב'לה' נכללים כל
הקרבנות דהם לה', ואפילו אם קרב הפסח לשם קרבן עופות
שאינם בזביחה אלא במליקה, ואפילו אם קרב לשם מנחות, יהיה
כשר בתורת שלמים. ומאחר שאין הכלל האחרון דומה לכלל
הראשון אין לדון בכלל ופרט וכלל, אלא בכלל ופרט, שאין
בכלל אלא מה שבפרט, ושוב יקשה מנין שגם פסח שנשחט לשם
שאר זבחים נעשה שלמים.
מתרצת הגמרא: הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי דריש בי
הא' וזונוא כלל ופרט וכלל – הרי הברייתא דבי רבי ישמעאל
העוסקת בדרשות כללים ופרטים, דורשת את מידת כלל ופרט
וכלל גם באופן כזה שאין הכלל הראשון דומה לכלל האחרון,
ולמדים ממנה דברים נוספים חוץ מהפרט עצמו, אלא שאי אפשר
דין ממנה אלא דבר שהוא כעין הפרט. מה הפרט מפורש בפסח
לשם שלמים שהוא קרב שלא לשמו וקשר, אף כל פסח שהוא קרב
שלא לשמו אלא לשם זבח אחר וקשר.
שוב מקשה הגמרא: אי מה הפרט מפורש ב'שלמים' שהוא דבר
הקא בגדר ובגדרה, אף כל הקא בגדר ובגדרה יש לרבות מהכלל
האמור, ואם כן דווקא פסח לשם עולה ושלמים אין – יהיה כשר,
אבל אם נשחט לשם הקא ואשם שאינם באים בגדר ונדבה ואינם
דומים לפרט של שלמים, לא יכשר אפילו בתורת שלמים, שכן אין
לרבות מכלל ופרט וכלל אלא מה שהוא כעין הפרט.
הגמרא מפרשת את הדרשה האמורה באופן אחר: הכתוב 'לזבח
שלמים לה' אינו נדרש במידת 'כלל ופרט וכלל', אלא 'לזבח'
רבווא הוא. שכן היה די שיכתב 'לשלמים לה'', ומיתור תיבת
'לזבח' יש לרבות פסח שנשחט לשם כל הזבחים, ואפילו שאינם
דומים לשלמים שהזכירו בכתוב.
שוב מקשה הגמרא: אימא לכל דשחט ליה להו כנותיה – אם 'זבח'
הוא ריבוי, יש לרבות ממנו שכל קרבן שהפסח נשחט לשמו יהיה
הפסח כמותו, שאם נשחט לשם שלמים יהיה שלמים ואם לעולה
יהיה עולה. מתרצת הגמרא, אמר רבי אבין,

אך השתא דעבודת בוקבים, וכן חטאת דשמיעת הקול וחטאת
שבועת העדות, וכן חטאת של בטיי שפתיים וטומאת מקדש
וקדשיו דלא פתיב בהו – שלא כתוב בהן שתהא עשייתן לשמה,
מניין לנו ששינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים בהן.
משיבה הגמרא: פסול שלא לשמה בהשגת בוקבים אחרניא
(נלמד) במה מצינו טומאת חלב, שכן חטאת זו באה על שגגת
עבודה וזה שיש על זדונה כרת כמותה – כמו חטאת חלב שיש על
זדונו כרת.
והנה בולחי אחריו במה הצד – ופסול שלא לשמה בחטאת שמיעת
קול וביטוי שפתיים וטומאת מקדש וקדשיו, נלמד מהצד השווה של
חטאת חלב וחטאת נזיר ומצורע. שכן אם תפרוך, מה לחטאת חלב
שכן באה על דבר שיש על זדונו כרת, מה שאין כן בחטאות אלו,
יש להשיב, חטאת נזיר ומצורע יוכיחו שאף שאין בהן כרת שינוי
קודש ושינוי בעלים פוסל בהן. ואם תשוב ותפרוך, מה לחטאת
נזיר ומצורע שכן הן באות יחד עם קרבנות אחרים, יש להשיב,
חטאת חלב תוכיח שאף שאין עמה קרבנות אחרים שינוי פוסל בה.
הצד השווה שבהן שהן חטאות ושינוי פוסל בהן, אף אני אביא
חטאת שמיעת קול וחטאת שבועת ביטוי וחטאת טומאת מקדש
וקדשיו ושינוי פוסל בהן.
שינוי במשנה, שפסח בזמנו שנשחט שלא לשמו פסול. הגמרא דנה
בדין פסח שלא בזמנו: תנו רבנן, פסח בזמנו, אם נשחט לשמו הרי
הוא פסח, ואם נשחט שלא לשמו הרי הוא פסול. ואולם בפסח
שקרב כשאר ימות השנה היופכם של דברים, שאם נשחט לשמו
הוא פסול, ואילו אם נשחט שלא לשמו הרי הוא פסח. שכן פסח
אינו ראוי להקרבה אלא בערב פסח בין הערביים, ולא בזמן אחר.
אבל אם נשחט שלא לשמו נעקר ממנו שם פסח והרי הוא קרב
בתורת שלמים, כמבואר בסמוך.
(שלי"ו קבאצין ממה"ד בצ"א ב"א סימן).
שואלת הגמרא: מנא הני מילי – מנין לנו דין זה שפסח בשאר ימות
השנה שנשחט שלא לשמו כשר. משיבה הגמרא: אמר אבהו
דשמואל, מקורו של דין זה הוא ממה דאמר קרא (ויקרא ג ו), ואם מן
הצאן קרבנו לזבח שלמים לה'. ומשמעות הכתוב היא, שפסח
שהוא דבר הקא מן הצאן בלבד, כשהוא קרב שלא בזמנו שלא
לשמו הוא לזבח שלמים.
שואלת הגמרא: אימא שלמים אין מדי אחרניא לא – הלא עדיין יש
לומר שדווקא אם נשחט הפסח לשם שלמים הוא כשר בתורת
שלמים, אבל מנין לנו שגם אם נשחט לשם קרבנות אחרים הוא
כשר.
מתרצת הגמרא: אמר רבי אילא אמר רבי יוחנן, תיבת 'לזבח'
מיתורת, שכן היה די שיהיה כתוב 'לשלמים' ולא 'לזבח שלמים',
וייתור זה בא לרבות, שפסח שנשחט לשם כל זבח שהוא (מלבד
פסח) הרי הוא כשר בתורת שלמים.
מקשה הגמרא: אם כן אימא כל דשחט להו כמותה – יש לומר
שכל קרבן שהפסח נשחט לשמו יהיה הפסח כמותו, ואם שחטוהו
לשם עולה יחול בו דין עולה. מתרצת הגמרא: אי הוה פתיב ואם
מן הצאן קרבנו לשלמים וזבח, אכן היה משתמע מהכתוב
ב'קראמרת' (כמו שאמרת), שאם נשחט לשם שלמים הרי הוא
שלמים, ואם נשחט לשם זבח אחר הרי הוא קרב בתורת אותו

עלידי הנהגה בלתי רצויה של האדם (כולל גם זה שאינו ממלא שליחותו, גם כשאינו עובר עברה) הוא עושה כביכול להקדוש-ברוך-
הוא על-דרך מה שעשו השבטים ליוסף, שמכרו אותו לעבד וזה גרם אחרי-כך שהיה גם במאסר.

ממאמר שבת פרשת אחרי-קדושים ה'תשכ"א

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **כא.** ...אָבֿל בְּשָׂאִין בּוֹ עֲנָבֿל, מִתֵּר אָף לְגִדּוֹל²⁰⁷ לְצֵאת בְּכִסּוֹתוֹ שְׁהוּיג אַרוּג, אִו תְּפּוֹר בּוֹ, וְאִם הוּא מִבְּנֵי
2 מְלָכִים אִו פּוֹצֵא בָּהֶם אָף אִם תְּלוֹי בְּצוּאָרוֹ²⁰⁶ מִתֵּר לְצֵאת בּוֹ, וְאִין חוֹשִׁשִׁין שְׁמָא יִפְסֵק וְיִפְלֵ וְיִבְיָאֵנוּ
3 בִּידוֹ, לְפִי שְׁמֵן תְּסַתֵּם כָּל זֶג שֶׁל כֶּסֶף אִו זֶהב תּוֹקֵעִין אוֹתוֹ יִפֵּה בְּשִׁלְשֻׁלַּת שְׁלָא יִפְסֵק, אָבֿל זֶג שֶׁל שְׁאָר
4 מִינֵי מִתְּכַת אִין כָּל אָדָם⁹ רְשָׁאֵי לְצֵאת בּוֹ עַד שְׁיִהְיֶה אַרוּג אִו תְּפּוֹר בְּכִסּוֹתוֹ¹⁸⁹ שְׁאָף שְׁאִין לְחוּשׁ בּוֹ שְׁמָא
5 יִשְׁחָקוּ עָלָיו בְּנֵי מְלָכִים וְכּוֹצֵא בָּהֶם פִּיִּן שְׁאִין זֶה חֲשׁוֹב כָּלָל וְאִין בּוֹ יוֹהֲרָא שְׁדֶּרֶךְ כָּל אָדָם לְצֵאת בּוֹ,
6 מִכָּל־מְקוֹם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִפְסֵק וְיִפְלֵ וְיִבְיָאֵנוּ בִּידוֹ²⁰⁹:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, סוף סעיף כא

ביאורי הלכה

בידים²⁰⁷.

פא תפּוֹר בכסותו - לכתחילה מותר לצאת לרשות-
הרבים בכל דבר נוי וקישוט לבגד שהוא לובש, כשהנוי
תפּוֹר לבגד, כגון סרטי־נוי, כפתורי־נוי, וסתם ציציות
(שאינן של מצוה) התפורות בבגד²⁰⁸.

עט אף לגדול - היינו לצאת בו לרשות הרבים,
וחדושו הוא משום שבגדול (שלא כבקטן) ישנו חשש
שמא יפול ויביאנו בידו, אמנם בבית מותר לגדול
אפילו כשיש בהם ענבל - אם אין כוונתו לזה, כדלעיל.
פ כל אדם - 'כל אדם' היינו בני מלכים ושאר אנשים,
אבל לקטנים מותר ליתן לבוש זה, שאין זה כמאכילו

צינונים והוספות

בתכשיט שאינו ארוג מחשש שיפול ואביו יביאנו בידו,
וכבר ביארו בכ"מ שהבנתו ששוע"ר אין סובר כדעת
הריב"א בתוס', אינה מוכרחת, אלא רבינו נקט כקולת ר"י
ורייב"א (רביד השלחן סכ"ג, מכון לשבתך סכ"ג).
(208) שש"כ פ"ח אות כח (ולענין ציציות של מצוה,
וכפתורי חילוף התפורים לבגד (וכן סרטי נוי שאינם
תפורים) ראה להלן על סעיף כג וסעיף מה).
(209) עד"ז לעיל סוף ס"ב.

(206) משמעות שוע"ר שעל הגוף לעולם אין גדר של
"ארוג ותפור", ולכן אין שום היתר לצאת בתכשיט התלוי
על הגוף כשאינו של זהב או כסף. אמנם יש שדייקו (ס')
מכון לשבתך כאן) מהמילים 'תלוי בצווארו' שאם הוא
'קשור בצווארו' מותר לצאת בו, ודוחק. ולמעשה, ראה על
סעיף כב אם יש מקום להתיר תכשיט שאינו ארוג ותפור
על הבגד או על הגוף.
(207) כדלעיל, וכמובא לעיל גם מהמג"א ס"ק לב.
אמנם בתהל"ד ס"ק טו, כתב שגם לקטן אסור לצאת

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות סוכה - לפי לוח "רב יומי"

- 15 ז מחצלת של קנים ושל קש ושל גמי ושל שיפה בין שהיא
16 חלקה שראויה לשכיבה בין שאינה חלקה אם היא קטנה
17 דהיינו שאין בה אלא כדי שכיבה סתמא עומדת לשכיבה
18 וראויה לקבל טומאה אם ישכב עליה הזב ולפיכך אין
19 מסככין בה אפילו עדיין לא שכב עליה הזב אלא אם כן
20 עשאה לסיכוך או שלקחה מן האומן כדי לסכך בה שהאומן
21 עושה בסתם למכור למי שצריך להן כל אחד ואחד לפי
22 צרכו וא"כ יש לילך אחר דעת הלוקח בעת קנייתו ואם דעתו
23 לסיכוך אע"פ שיש לה שפה בענין שראויה לקבלה אע"פ
24 אינה מקבלת טומאה וקיבול זה אינו חשוב כלום כיון
25 שהמחצלת אינה עשויה לקבלה:

- 26 ח אבל אם היא גדולה יותר מכדי שכיבה סתמא עומדת
27 לסיכוך ואפילו אם ישכב עליה הזב אינה מקבלת
28 טומאה כיון שאינה מיוחדת לשכיבה ולכן מסככין בה במה

- 1 ד קנים הנבראים חלולים אע"פ שיש להן בית קבול אין
2 מקבלין טומאה לפי שלא נעשה לקבלה ולפיכך מותר
3 לסכך בהם וכן מותר לסכך בצינור לפי שלא נעשה לקבלה:
4 ה סיככה בפשתי העץ שלא דך אותן במכתשת ולא ניפץ
5 אותן במסרק כשרה שעדיין ניכרים שהן עץ אבל אם
6 דך אותן במכתשת אע"פ שלא ניפץ אותן במסרק פסולה
7 מדברי סופרים לפי שנשתנית צורתן וכאלו אינן] מגידולי
8 קרקע והוא הדין צמר גפן או קנבוס שניפץ אותן אין
9 מסככין בהם וכן נעורת של פשתן הנידק מן הפשתן אין
10 מסככין בו:

- 11 ו מסככין בחבלים של גמי ושל סיב לפי שהחבלים אין
12 מקבלין טומאה שאין להם בית קבול אבל חבלים של
13 פשתן ושל קנבוס אין מסככין בהן מפני שנשתנה צורתו
14 וכאלו אינו מגידולי קרקע:

בחתיכות בגדים המקבלין טומאה כיון שהסכך עצמו מונח
על גבי כלונסאות שאינן מקבלין טומאה וכשרים לסיכוך:
יד כל פשוטי כלי עץ הרחבים קצת וראוי להניח עליהם
דבר כגון שולחן ומגריפה ומרדה גזרו חכמים עליהם
טומאה לפי שהן דומין לבית קבול לפיכך אין לסכך בהן
וכן אין להניחן על גבי הסכך להחזיקו אפילו אם נשברו
כיון שהיו ראויים לקבל טומאה שעה אחת גזרו עליהן:

טו כל ידות האוכלין כגון קשין של שבלים וזמורות של
ענבים ומכבדות של תמרים מקבלין טומאה בשעה
שהן מחוברין לאוכל שנאמר טמא הוא לכם ודרשו חכמים
לכם לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה דהיינו ידות הוא
מקבל טומאה כאוכל עצמו.

ואינו נקרא יד אלא שלשה טפחים בקשין של מין שבלים
הנקצין במגל (אבל מין שבלים שאין דרכן להקצר במגל
אלא עוקרין אותן ביד אין שיעור לידותיהן שאפילו הן
ארוכין הרבה הן מקבלים טומאה משום יד) וארבעה טפחים
במכבדות של תמרים ושני טפחים בזמורות של ענבים
דהיינו טפח אחד מימין האשכול התלוי בזמורה וטפח אחד
משמאלו אבל אם הן ארוכים יותר משיעור הזה אין מקבל
טומאה אלא מה שהוא סמוך לאוכל כשיעור הזה:

טז לפיכך המסכך סוכתו בקשין של שבלים ובזמורות
ובהן ענבים ובמכבדות ובהן תמרים אם אין הקשין
והזמורות והמכבדות ארוכין כל כך עד שיהא בהן רוב נגד
האוכל והיד שלו הרי היא פסולה במה דברים אמורים
כשקצר או בצר אותן לאכילה שאז צריך חיבור היד עם
האוכל לאחוז בו את האוכל אבל אם קצרן ובצרן לסיכוך
שאו אין נוח לו חיבור היד עם האוכל שהרי האוכל פוסל
סוכתו ולכן אין היד מקבל טומאה שאין היד מקבל טומאה
אלא מחמת שהוא טפל ומשמש לאוכל ונחשב כאוכל עצמו
משא"כ אוכל זה שאין צריך לו כלל לסיכוך שבשבילו קצרו
ואין היד טפל אליו ולפיכך היד מצטרף עם שאר אורך
הקשין והזמורות לבטל את האוכל ברוב:

יז ואם מתחלה קצרן ובצרן לאכילה ואח"כ נמלך עליהן
לסיכוך אין המחשבה מוציאה את הידות מידי קבלת
טומאה עד שיעשה בהן מעשה שניכר כשקצר או בצר
שרוצה אותם לסיכוך ולא לאכילה כגון שידוש אותן
במקבות או ברגלי בהמה:

יח כל שהוא מאכל בהמה ואין בני אדם אוכלין אותו אלא
לרפואה כגון פינ"ג הנקרא בערבי שומ"ר מסככין בו
לכתחלה:

יט סיכך בירקות שממהרים להתייבש תוך שבעה ימים
וליפול העלין עד שישאר אויר הרי הן חשובין כאלו
נפלו מיד אע"פ שעדיין לא יבשו ופוסלין את הסוכה אפילו
מן הצד בשלשה טפחים כדין אויר כמו שיתבאר בסי'
תרל"ב ואף על פי שהן מקבלין טומאה אין דינן כסכך פסול
שאינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע הסכך דכיון
שסופן ליבול וליפול תוך החג אין שם סכך עליהן וכאלו
אינן כלל:

דברים אמורים כשאין לה שפה מקפת אבל אם יש לה שפה
מקפת (מארבע רוחותיה) בענין שראוייה לקבלה אין
מסככין בה לפי שסתמא עשויה גם לתשמיש ליתן פירות
על גבה (ואפילו אם ניטל שפתה אין מסככין בה כמו שאין
מסככים בשברי כלים כמו שנתבאר):

ט וכל זה במקום שאין מנהג מבורר בתשמישי המחצלאות
אבל במקום שהמנהג של רוב בני העיר להשתמש
במחצלאות קטנות לסיכוך מותר לסכך בהן אפילו בסתם
מחצלת קטנה אלא אם כן ידוע שנעשים לשכיבה ובמקום
שמנהג רוב בני העיר להשתמש במחצלאות גדולות לשכיבה
כמו שהמנהג הוא במקומות האלו אין מסככין במחצלת
גדולה ואפילו אם ידוע שמחצלת זו נעשית לסיכוך אין
לסכך בה מפני מראית העין שאין הכל יודעין בזה ויאמרו
שנעשית לשכיבה כמו שהוא מנהג רוב בני העיר:

י וכן במקום שנוהגים לקבוע מחצלאות בגגין כעין תקרה
אין מסככין בהן אפילו נעשו לסיכוך שאינן מקבלין
טומאה גזירה שמא ישב תחת תקרת הבית העשויה
ממחצלאות שיאמר מה בין מחצלאות אלו למחצלאות אלו
ומחצלאות של תקרת הבית פסולין מן התורה שלא הוקבעו
שם לשם צל אלא לשם דירה:

יא הסולם יש להסתפק בו אם הוא מקבל טומאה לפי
שאין בו בית קבול והרי הוא כשאר כל פשוטי כלי עץ
שאינן מקבלין טומאה או אפשר שהנקבים שהשליכות
תקועות בהן הן דומין לבית קבול ולפיכך אין לסכך בו.
ולכתחילה יש לזהר שלא להניחה על גבי הגג כדי להניח
עליו הסכך וכן שלא להניחו על גבי הסכך כדי להחזיקו
שלא יפזרנו הרוח והוא הדין שאין מחזיקין ואין מעמידין
את הסכך לכתחלה בכל דבר שראוי לקבל טומאה כגון כסא
וספסל גזרה שמא יסכך בהן:

יב במה דברים אמורים כשהסיכוך בעצמו מונח על גבי
דבר שמקבל טומאה או שדבר המקבל טומאה מונח על
גבי הסכך ממש ומחזיקו אבל אם הסכך מונח על גבי
כלונסאות או על גבי יתדות והן מונחים על גבי דבר המקבל
טומאה אין בכך כלום ומותר לעשות כן לכתחלה ואע"פ
שדבר המעמיד ומחזיק את הסכך נסמך על גבי דבר הפסול
לסיכוך אין בכך כלום שהרי כל סוכה שבעולם מעמיד
הסכך הן נסמכים על גבי קרקע עולם הפסולה לסיכוך:

יג וכל זה לכתחילה אבל בדיעבד שכבר העמיד את הסכך
עצמו בדבר המקבל טומאה מותר לישב בה לכתחלה.

ואפילו לכתחלה מותר להניח את הסכך עצמו על גבי
הדפנות אפילו אם הן מן הפסול לסיכוך כגון חומת אבנים
לפי שאין לגזור שמא יסכך סוכתו באבנים שהכל יודעין
שהאבנים פסולין לסיכוך שהרי אין זו סוכה כלל אלא כעין
בית דירת קבע.

וכן מותר לכתחילה לחבר כלונסאות הסוכה שהסכך מונח
עליה לדפנות הסוכה ע"י מסמרים של ברזל או לקשרן

47 את החבילה וכל אגד שאינו עשוי לטלטלו באגדו אינו נקרא
48 אגד כלל:

49 **כז** אבל אם קשר את החבילה באמצעה בלבד אין מסככין
50 בה מפני שהיא מיטלטלת באגד זה:

51 **כח** אם עבר וסיכך בחבילה מתיר אגדה והיא כשרה
52 ואע"פ שתחלת עשיית סוכה זו היתה בפסול אין
53 לפוסלה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול כיון שאין
54 פיסולה אלא מחמת גזירה בעלמא כמו שנתבאר.

55 אבל חבילה שהעלה אותה ליבשה וכשהגיע החג נמלך
56 עליה לסיכוך שפסולה מן התורה שהרי לא הונחה שם לשם
57 צל אין מועיל לה התרת האגד להכשירה כיון שפיסולה לא
58 היה מחמת האגד בלבד אלא הנחתה שלא לשם צל גרם לה
59 להפסל מן התורה לפיכך צריך לעשות מעשה חדש להנחתה
60 דהיינו שיגביהנו מעט ויחזור ויניחנו לשם צל וגם צריך
61 להתיר אגדה שאין מסככין בחבילה גזירה משום חבילה של
62 כל ימות החמה כמו שנתבאר:

63 **כט** נסרים שרחבן ארבעה טפחים אסור לסכך בהן לפי
64 שרוב תקרת הבית עשויות מהן ויש לחוש שמא ישב
65 תחת תקרת ביתו ויאמר מה לי לסכך בנסרים אלו מה לי
66 לישוב תחת תקרת ביתי אף היא מנסרים עשויה ותקרת הבית
67 היא פסולה מן התורה מטעם שנתבאר בס"י תרכ"ו:

68 **ל** ואפילו אם לא הטיל רוחב הנסרים על גבי הסוכה אלא
69 הפכן והשכיבן על צידן שהוא פחות מארבעה טפחים
70 אף על פי כן פסולה דכיון שיש שם פסול עליהן נעשו
71 כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכן:

72 **לא** אבל מותר לסכך בנסרים שאין רחבן ארבעה טפחים
73 ואפילו אם הם משופין ודומין לכלים ואע"פ שהן
74 ראויים לשיבה [נ]גם הן ראויין להשתמש בהן להניח פירות
75 וככרות על גביהן שהרי הן רחבין קצת אעפ"כ אינן מקבלין
76 טומאה אם אינן מיוחדין לא לשיבה ולא לשום תשמיש
77 אלא עומדין לבנין או לסתירה:

78 **לב** ועכשיו בזמן הזה שמסככין הבתים בנסרים שאין בהן
79 שלשה טפחים יש לפסול סוכה המסוככת אפילו
80 בנסרים שאין ברחבן שלשה טפחים משום גזרה שמא ישב
81 תחת תקרת ביתו העשויה מנסרים כאלו.

82 אבל מותר לסכך בנסרים קצרים מאד שקורין (לאטי"ש או
83 שינדלי"ן) שאין דרך לעשות תקרת הבית מנסרים קצרים
84 כאלו ומכל מקום צריך ליהרר לעשות הסכך עראי וקל בענין
85 שיוכלו הגשמים לירד בתוכו כמו שיתבאר בס"י תרל"א
86 ולפיכך נהגו העולם שלא לסכך בהן כלל שמא יטעו לסכך
87 בענין קביעות שלא יוכלו הגשמים לירד בתוכו:

88 **לג** ובשעת הדחק שאין להם במה לסכך מסככין בנסרים
89 אפילו יש בהם ארבעה טפחים אם אי אפשר בענין
90 אחר והוא הדין בכל דבר האסור משום גזרה:

91 **חסר**

1 **כ** כל דבר המחובר לקרקע אין מסככין בו לפי שאינו
2 דומה לפסולת גורן ויקב שהם תלושים מן הקרקע ואם
3 סיכך במחובר ואחר כך קצצו פסול שנאמר חג הסכות
4 תעשה כו' תעשה ולא מן העשוי בפסול שהעשייה הראשונה
5 שהיא בפסול אינה חשובה עשייה כלל כאלו לא עשה
6 מאומה ומה שאחר כך מכשירו על ידי קציצת האילן אין זו
7 חשובה עשייה כיון שאינו עושה מעשה חדש בהסכך דהיינו
8 שאינו סותרה כלל לפיכך אין לו תקנה אלא אם כן ינענע
9 כל הסכך הפסול שקצצו דהיינו שמגביהו מעט וחוזר ומניחו
10 שבשעה שמגביהו נתבטלה עשייה הראשונה שהיתה בפסול
11 ואח"כ כשמניחן הוא עושה מעשה חדש בגוף הסוכה:

12 **כא** יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהן לכתחלה והם
13 מיני עשבים שריחם רע אע"פ שאינן ראויין לאכילה
14 ואין מקבלין טומאה וכן מיני סנה שעליהן נושרין תמיד
15 אע"פ שלא בשעת הרוח לפי שאנו חוששין שמא מתוך
16 שריחן רע או מתוך שעליהן נושרין יצא מן הסוכה ואם עבר
17 וסיכך בהן כשרה ומותר לישוב בה לכתחלה:

18 **כב** חבילי קש וחבילי עצים אין מסככין בהן כשהן אגודין
19 מפני שפעמים שאדם בא מן השדה בערב בכל ימות
20 החמה וחבילתו על כתיפו ומניחה על גבי סוכתו שיש לו
21 כל ימות החמה למקנהו כדי ליבשה ולא לשם סכך
22 וכשמגיע החג נמלך עליה לסיכוך והתורה אמרה תעשה ולא
23 מן העשוי בפסול וחבילה זו שהונחה שם שלא לשם סכך
24 אפילו לצל אלא כדי ליבשה אין שם סכך עליה ונמצא
25 שעשייתה של סוכה זו היא בפסול לפיכך גזרו חכמים שלא
26 יסככה בחבילות אפילו הוא מטילה על הסוכה לשם מצות
27 סוכת החג גזירה משום חבילות של כל ימות החמה:

28 **כג** וכיון שלא אסרו אלא מפני גזירה זו לא הוצרכו לאסור
29 אלא בחבילה שדרך ליבשה דהיינו שיש בה לא פחות
30 מן עשרים וחמשה קנים אבל חבילה שאין בה עשרים
31 וחמשה קנים מותר לסכך בה:

32 **כד** ואם עשרים וחמשה קנים או יותר יוצאין מגזע אחד
33 והן מפורדין בראשן השני ואגדן שם אף על פי כן כיון
34 שעיקרן אחד אינו דומה לחבילה שדרך ליבשה ולכן מותר
35 לסכך בה ואם אגד עמהן קנה אחד שאינה מחוברת עמהן
36 בעיקר אחד אם יש בחבילה זו עם קנה זה עשרים וחמשה
37 קנים נקראת חבילה ואין מסככין בה:

38 **כה** קנים שעושין אותן חבילות חבילות כדי למכרן בשוק
39 במנין וכשקונה אותן הלוקח מתיר אגדן מיד מותר
40 לסכך בהן ואין בהן משום גזירת חבילה של כל ימות החמה
41 כיון שחבילה זו אין דרך להצניעה באגדה והלוקחה כדי
42 לייבשה מתיר אגדה מיד:

43 **כו** חבילות שעושין מערבה וראשיהן הגסים לצד אחד
44 וראשיהן הדקין לצד אחר ודרבן לקושרן בשני ראשיהן
45 כיון שהתיר קשר שבראש הגס מותר לסכך בהן משום
46 שהקשר שלצד האחר אינו חזק כל כך שיתקיים אם יטלטל

גמור:

- 12
 13 ד ואם רוב סכך צלתה מרובה מחמתה שתי משהוין
 14 שהאור שבו הוא מועט מאד ומיעוט הסכך חמתו
 15 מרובה מצלתו משהו בענין שאם נצרף החמה והצל של כל
 16 הסיכוך יהיה צלתו מרובה מחמתו משהו הרי זו כשרה
 17 ומותר לישב אפילו תחת מיעוט הסכך שחמתו מרובה לפי
 18 שהוא בטל לגבי רוב הסכך שצילתו מרובה מכל מקום אם
 19 מיעוט הסכך שחמתו מרובה יש בו שבעה טפחים על שבעה
 20 טפחים כדי שיעור הכשר סוכה אין לישב תחתיו לפי שהוא
 21 מקום חשוב ואינו בטל לגבי שאר הסכך שצלתו מרובה:
 חלק ד סימן תרלא סוכה שחמתה מרובה מצלתה ויתר דיני הסכך:

- 1 א היה הסכך כיסוי דק מאד שיש בו אויר הרבה אלא
 2 שאין שלשה טפחים אויר במקום אחד ובין הכל צלתו
 3 מרובה מחמתו שהסכך היא מרובה מן האויר הרי זו כשרה:
 4 ב אבל אם אין הסכך מרובה מן האויר אלא הן שוין
 5 פסולה לפי שהחמה הנכנסת באויר הסיכוך כשהיא
 6 מגיעה לקרקעית הסוכה היא מתפשטת יותר ממה שהיא
 7 למעלה באויר הסיכוך ונמצא שהסוכה למטה בקרקעיתה
 8 היא חמתה מרובה מצלתה:
 9 ג אבל אם למטה בקרקעיתה היא חמתה וצלתה שוין
 10 כשרה לפי שידוע שלמעלה בהסכך האויר הוא מועט מן
 11 הסיכוך וצלתה למעלה היא מרובה מחמתה והרי זה סכך

'לקוטי תורה' פרשת תזריע - הפרשה החסידית

שוש תשיש ותגל העקרה

- 24 "מזרעת תחלה", היינו בחינת אתערותא דלתתא
 25 מלמטה למעלה, בחינת "ואל אישך תשוקתך" (בראשית ג,
 26 טז), שהוא ענין הנקרא בלשון הקבלה בשם "העלאה
 27 מ"נ", ואחר כך נמשך אתערותא דלעילא, והמשכת
 28 מ"ד, אזי "יולדת זכר", דהיינו שמולדת בחינת אהבה
 29 בנשמות ישראל שמבחינת דכר.
 30 דהיינו, בחינת אהבה רבה, שהיא בחינת "מי לי
 31 בשמים, ועמך לא חפצתי" (תהלים עג, כה) - פירוש: אפילו
 32 מה ש"עמך" - בקרוב לך.
 33 והיינו מה שכתוב (תהלים לו, י): "כי עמך מקור חיים",
 34 שהם חיי העולם הבא, ותענוג אלקי שנמשך לנשמות
 35 בגויען להתענג על ה' מחמת השגתם והשכלתם
 36 בהשגה והשכלה מופלאה מאד, ועם כל זה אין השגה
 37 זו מגעת אלא בבחינת "עמך", שהוא דבר הטפל ובטל
 38 אצלו, ולא 'אתה' ממש, כי "לית מחשבה תפיסא ביה
 39 כלל", אלא השגתם הוא בבחינת "זיו השכינה" - זיו
 40 והארה בעלמא.
 41 ואי לזאת "ועמך לא חפצתי", אלא האהבה רבה
 42 היא ליבטל ולפיכל באור אין סוף ברוך הוא ממש,
 43 ו"לאשתאבא בגופא דמלכא" - שלמעלה מעלה
 44 מבחינת זיו והארה.
 45 והגם שבבחינה זו אי אפשר להיות על דרך "יושבין
 46 ונהנין מזיו", כי אם אדרבה בחינת ביטול במציאות,
 47 וכביטול והתפלות הנר באבוקה,

- 1 "שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה
 2 בשמחה":
 3 הנה במלת "תשיש" יש ב' פירושים:
 4 הא': לשון 'פועל עומד', וקאי על העקרה, ו"תשיש"
 5 - לשון נקבה, שהעקרה תשיש בעצמה ותגל בקבוץ
 6 בניה.
 7 והב': לשון 'פועל יוצא', וקאי על הקדוש ברוך הוא,
 8 שאומר להקדוש ברוך הוא לנוכח: אתה תשיש את
 9 העקרה וממילא היא תגל. (כי 'נכח לזכר' - היא שוה עם
 10 לשון 'נקבה נסתרת' בידוע).
 11 ולהבין זה, יש להקדים תחלה ביאור ענין "ותגל
 12 העקרה בקבוץ בניה" - שאם היא עקרה שלא ילדה,
 13 מאין לה בנים שיקבצו לתוכה?
 14 והענין: כי הנה אמרו רז"ל על פסוק (ויקרא יב, ב) "אשה
 15 כי תזריע ילדה זכר": "אשה מזרעת תחלה - יולדת זכר,
 16 איש מזריע תחלה - יולדת נקבה".
 17 ולהבין זה בעבודת ה':
 18 הנה נודע, שכנסת ישראל נקראת בשם "אשה",
 19 והקדוש ברוך הוא נקרא בשם "איש", וכמו שכתוב (הושע
 20 ב, יח): "ביום ההוא [...] תקראי אישי כו".
 21 והנה, כמו שבאיש ואשה על דרך משל, "אשה
 22 מזרעת תחלה - יולדת זכר", כך הנה בכנסת ישראל עם
 23 הקדוש ברוך הוא: בשם "אשה", היא כנסת ישראל,

שְׁבַחֲנִית אֶהְיֶה זוֹ נִקְרָאת עֲדִיין "לִילָה", הִיא אֶהְיֶה שֶׁל
חוֹשֶׁךְ כו'.
וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ שֶׁבִשְׁה"אִשָּׁה מְזַרְעַת תַּחֲלָה – יוֹלְדֶת
זָכָר, מֵה שָׁאִין בֶּן "אִישׁ מְזַרֵּעַ תַּחֲלָה – יוֹלְדֶת נִקְבָּה":
כִּי הִנֵּה נֹדֵעַ, שֶׁהָאִהְבָּה וִירָאָה שֶׁהָאָדָם מְעוֹרֵר
בְּנַפְשׁוֹ הֵם רַק אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא לֹאֲהֶבָה וִירָאָה הַבָּאִים
מִלְמַעְלָה בְּבַחֲנִית אֲתַעְרוּת־אֲדִלְעִילָא⁵. וְלָכֵן, אִם
הָאֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא קֹדְמָה תַּחֲלָה – שְׁמִינִיגַע אֶת עַצְמוֹ
לְהוֹלִיד אֶהְיֶה וִירָאָה מִרוּחַ בֵּינָתוֹ כו', אִזִּי נִמְשָׁךְ
הָאֲתַעְרוּת־אֲדִלְעִילָא מִבְּחִינָה וּמִדְרָגָה גְבוּהָ, מִפְּנִימִית
הָאוּר וְהַחַיּוּת שְׁמַאִיר אֹרֹךְ אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בְּכַסְתָּ
יִשְׂרָאֵל; וְעַל יְדֵי זֶה "יוֹלְדֶת זָכָר" – שִׁיעָרָה עָלֶיהָ רוּחַ
מִמּוּרוֹם⁶, לְהִיּוֹת הָאֶהְבָּה בְּבַחֲנִית אֶהְבָּה־רַבָּה – לְמַעְלָה
מִהֲשֻׁגַת נַפְשׁוֹ – שִׁיחְפוּץ לִיכַלֵּל וְלֹא־שֶׁתְּאָבָא כו'.
אֲךָ לְפַעֲמִים, הֵגַם שָׁאִין אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא מִלְמַטָּה,
עַם כָּל זֶה נִמְשָׁךְ אֲתַעְרוּת־אֲדִלְעִילָא תַּחֲלָה – לְעוֹרֵר
אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא "אִישׁ מְזַרֵּעַ תַּחֲלָה".
וְאֲתַעְרוּת־אֲדִלְעִילָא זֶה, בֵּינָן שְׁנֵי מִשְׁכָּה בְּלִי אֲתַעְרוּת־
אֲדִלְתָּתָא, אֵינָה רַק מִבְּחִינַת חִיצוֹנִיּוֹת הָאוּר וְהַחַיּוּת
שְׁמַאִיר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא.
וְלָכֵן, אֲף עַל פִּי שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת גַּם בֶּן הַתַּהוּוֹת
אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא, וְנִעֲשֶׂה בְּחִינַת הוֹלְדָה – מֵאַחֵר שִׁישׁ
אֲתַעְרוּת־אֲדִלְעִילָא וְאֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא, אֲךָ הַהוּלְדָה
הִיא רַק בְּחִינַת נִקְבָּה, שֶׁהוּא הָאֶהְבָּה־זוּטָא הַנִּלְוֹת
עֲמֹאנָה לְכָד וְלֹא לְהַשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁה בְּבִיטוּל הַהֲשָׁגָה כְּנֶר
בְּפִנֵּי הָאֲבוּקָה⁷.
וְהִנֵּה, בְּשִׁכְנֵסֶת־יִשְׂרָאֵל הִיא בְּבַחֲנִיהָ זֶה ד"אִישׁ מְזַרֵּעַ
תַּחֲלָה" – נִקְרָאת עֲקָרָה. וְאֲף עַל גַּב ש"יּוֹלְדֶת נִקְבָּה",
שֶׁהִיא בְּחִינַת אֶהְבָּה־זוּטָא, נִקְרָאת "עֲקָרָה" בְּאֵילוֹ אֵינָה
יוֹלְדֶת כָּלֵל, לְפִי שֶׁגַם הוֹלְדָה זֶה לֹא נִמְשָׁךְ בָּהּ מִצַּד
עַצְמָהּ עַל יְדֵי אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא שְׁלָהּ, רַק שְׁנִמְשָׁךְ עַל
יְדֵי קְדִימַת הָאֲתַעְרוּת־אֲדִלְעִילָא ד"אִישׁ מְזַרֵּעַ תַּחֲלָה" –
אִם בֶּן אֵין נִקְרָא הַהוֹלְדָה עַל שְׁמָהּ, וְלָכֵן נִקְרָאת עֲקָרָה.
וְעַל זֶה אָמַר "וְתִגַּל הָעֲקָרָה בְּקִבוּץ בְּנִיהָ" – פִּירוּשׁ:
שָׂאֵף גַּם בְּשֶׁהִיא בְּבַחֲנִית עֲקָרָה – אֲלֵא שֶׁהָאֲתַעְרוּת־
אֲדִלְעִילָא מְקִדִּים לְבֹא לְעוֹרֵר אֲתַעְרוּת־אֲדִלְתָּתָא – אֲף
עַל פִּי כֵן יִהְיֶה "קִבוּץ בְּנִיהָ", דִּהְיִינוּ שֶׁתִּהְיֶה "יוֹלְדֶת זָכָר".

הַצִּוֹת").

6. (לְשׁוֹן הַכְּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ל"ב, טו): "עַד יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מִמּוּרוֹם").

7. וְעִיין בְּזֵהָר פְּרָשֵׁת תַּזְרִיעַ, דף מ"ה, סוף עמוד א'. וְעִיין מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר
סוף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וְהִיא מִסְפֶּר", בְּעֵנִין "בֵּת קוֹל מְכַרְזֶת". וְעִיין מֵה
שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "שִׁבְתָּ שִׁבְתָּן הוּא".

1. (וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב ב"סִפְרָה שֶׁל בִּינוּנִים" פֶּרֶק י"ט): "הֵגַם שֶׁתִּהְיֶה
2. אֵין וְאִפְסִי וְתִתְבַטֵּל שֵׁם בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי כו'", מֵה שָׁאִין בֶּן בְּחִינַת
3. "וְיִשְׁבִּין וְנִהְיִין" – שֶׁמְהוּתָהּ וְעַצְמוּתָהּ כְּמוֹ שֶׁהוּא כו').
4. אֲף עַל פִּי כֵן זֶה רְצוֹנָה וְחִפְצָה – לְהִתְבַטֵּל בְּמַהוּתוֹ
5. וְעַצְמוּתוֹ, מִלְּהוּיּוֹת נִהְיִין רַק מִזִּיו כו'.
6. וְאֶהְבָּה זֶה נִקְרָא בְּחִינַת דָּכָר – כְּמוֹ מַעֲלַת הַזָּכָר עַל
7. הַנִּקְבָּה. כִּי "נָשִׁים דַּעְתָּן קְלוֹת", מֵה שָׁאִין בֶּן הַזָּכָר –
8. שֶׁהוּא בְּרִידֶת. וְזֶהוּ שֶׁבְּחִינַת אֶהְבָּה־רַבָּה הַנִּלְוֹת נִקְרָא
9. דָּכָר – שֶׁהוּא דַּעַת חֹזֶק, שְׁבוּחַר הָעֵיקָר וְלֹא הַטָּפֵל, הֵגַם
10. שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבַחֲנִית יֵשׁ כו', וְאֵינוֹ חִפֵּץ הַטָּפֵל אֲף שִׁיְהִי
11. נִשְׁאָר עַל מַהוּתוֹ – "נִהְיִין מִזִּיו כו'".
12. וְאֲף עַל פִּי שֶׁגַם בְּחִינָה זֶה נִקְרָאת "מְקוֹר חַיִּים", וְכֵדָא
13. כָּל יִסּוּרִים דִּגְהִינָם בְּשִׁבִּיל "לִיתִי לְגִן־עֵדֶן", אֲפִלוּ הִכִּי
14. הוּא רַק בְּחִינַת "עֲמֻךְ" כְּנִל, וְאֵינוֹ עֲרוּךְ כָּלֵל לְגַבֵּי אֹר
15. אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא. כִּי "בִּיּוֹד נִבְרָא הָעוֹלָם־הַבָּא", שְׁכָל
16. בְּחִינַת הָעוֹלָם־הַבָּא אֵינוֹ אֲלֵא בְּחִינַת נְקִידָה. וְלָכֵן לֹא
17. יִחְפוּץ לַעֲשׂוֹת הַטָּפֵל עֵיקָר בְּשִׁבִּיל הַלְגֶּרְמִיָּה שְׁלֹו.
18. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא בְּמִשְׁנָה (אָבוֹת א, א'): "שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל
19. פְּרִסָּה" – שֶׁבְּחִינַת "נִהְיִין מִזִּיו" נִקְרָא פְּרִסָּה – שָׁאִינוֹ רַק
20. פְּרוּסָה – מִלְשׁוֹן "הִלּוּא פְּרוּס לְרַעֲב לְחֶמֶךְ" (יְשַׁעְיָהוּ נ"ח, ז'),
21. וְלָכֵן אֵינוֹ חִפֵּץ בְּפְרוּסָה זֶה וְזִיו זֶה, כִּי אִם "לֹא־שֶׁתְּאָבָא
22. גּוֹפָא דְּמִלְכָּא" – בְּבַחֲנִית בִּיטוּל בְּעַצְמִיּוֹת אֹר אֵין־סוֹף
23. בְּרוּךְ־הוּא כו', אֲשֶׁר שֵׁם פְּרוּסָה הַנִּלְוֹת כָּלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי,
24. כְּטַפָּה בְּאֻקְיִינוּס.
25. מֵה שָׁאִין בֶּן בְּחִינַת "יוֹלְדֶת נִקְבָּה", וְזֶהוּ בְּחִינַת אֶהְבָּה־
26. זוּטָא – שֶׁהָאֶהְבָּה הִיא "עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרִסָּה" בְּגִין־עֵדֶן.
27. דִּהְיִינוּ, שֶׁחִפֵּץ קִרְבַּת אֱלֹהִים וְלִדְבָקָה בּוֹ, דִּהְיִינוּ שֶׁתִּשְׁאָר
28. עַצְמוֹת וּמַהוּת הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁהִיא – דְּבוּקָה בּוֹ יִתְבַרֵּךְ
29. בְּגִין־עֵדֶן. וְזֶהוּ בְּחִינַת "נַפְשִׁי אֹוִיתִיר" (יְשַׁעְיָהוּ כו, ט) – כְּאָדָם
30. הַמִּתְאָנָה לְחַיִּי נַפְשׁוֹ כו'.
31. וְלָכֵן בּוֹחֵר יוֹתֵר בְּבַחֲנִית הַפְּרִסָּה, שֶׁהוּא רַק זִיו וְהָאֶרֶה
32. "בִּיּוֹד נִבְרָא כו'" – כְּדִי לִישְׁאָר עַל מַהוּתוֹ וְעַצְמוּתוֹ שֶׁל
33. הַנֶּפֶשׁ, וְאֵינוֹ חִפֵּץ לֹא־שֶׁתְּאָבָא וְלִיבְטָל – בְּהִתְפַּלְלוֹת נֶר
34. בְּאֲבוּקָה – בְּעַצְמִיּוֹת אֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא. וְנִקְרָא
35. בְּחִינַת אֶהְבָּה־זוּטָא זֶה בְּשֵׁם נִקְבָּה, ש"דַּעְתָּה קְלָה",
36. שְׁעוֹשֶׂה אֶת הַטָּפֵל עֵיקָר, דִּהְיִינוּ "עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרִסָּה" –
37. בְּשִׁבִּיל הַלְגֶּרְמִיָּה שְׁלֹו. וְזֶהוּ "נַפְשִׁי אֹוִיתִיר בְּלִילָה",

3. (וְעִיין מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "מִצָּה זֶה", בְּעֵנִין מוֹחִיר־דָּבָא
וּמוֹחִיר־דָּאִימָא. וְעִיין מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּפְרָשֵׁת בְּהֵר, בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "כִּי
תְּבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ", בְּעֵנִין "וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב").

4. (הוּא כְּעֹבְרִים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרִסָּה).

5. (כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר עַל פְּסוּק "וְאָרָא אֶל אֲבֵרָהָם". וְכִי־הָעֵרָה לְתִיקוּן

על דרך דוגמא, בחינת השמחה במלך בשר ודם –
 שיוצא אז חוץ לגדרו והגבלת המדות, ולכן יוכל
 להתגלות לקטן כמו לגדול בשוה ממש; כמו כן למעלה
 ממש, בבחינת התגלות שמחה עליונה, הנה אז
 מתחברים, ומתערכים ומתכללים יחד כל האורות
 עליונים, עד שאין שום הפרש בין מעלה ומטה ימין
 ושמאל כו'.

ואזי נמשך שאף עקרה תקבץ בניה, דהיינו, שאף על
 פי שהיא בבחינת עקרה, ו"איש מזריע תחלה", עם כל
 זה תהיה "יולדת זכר כו'". וכמו שנתבאר בדבור המתחיל
 "דני ושמחי בת כו'", שזהו ענין "איש ואיש יולד בה כו'" (תהלים
 פו, ד), עיין שם.

וזהו שאנו מבקשים "שוש תשיש ותגל העקרה כו'":
 שעל ידי השמחה של מצוה מלמטה, ש"העקרה" – היא
 בנסת-ישראל – "תשיש ותגל" בעצמה ב"שמחה של
 מצוה", על ידי זה מעוררים גילוי שמחה עליונה¹⁰, ועל
 ידי זה אתה "תשיש ותגל העקרה", והוא ענין "משמח
 ציון בבניה כו'".

ולכן, על ידי השמחה, גם כן לא יהיה בחינת "ועבדת
 את אויבך", שכל בחינת שינויים, והנפילה מעבודת ה'
 מגדלות לקטנות, גם הנפילה בתאוות, שזהו ענין
 "ועבדת את אויבך", כל זה הוא רק "תחת אשר לא
 עבדת [...] בשמחה", כי אם בבחינת "יש מי שאוהב
 ומשיג", שהוא בחינת לגרמיה, ומזה נמשך הנפילה כו',
 אבל על ידי השמחה בה' לא יהיו שינוים אלו כו'.

(ועיין בזה) בפרשת ויחי דף רכ"א, ובפרשת אמור דף ק"ה,
 בענין "אתר דמשנתי". והיינו בחינת אהבה-זוטה, שמבחינת
 "נשים דעתן קלות", בבחינת "לגרמיה", לכך יש בה שינויים¹¹.
 מה שאין כן בבחינת אהבה-רבה, שמבחינת דבר, אין בה
 שינויים ונקראת "עץ חיים"¹². והשמחה בה' מרחקת גם
 כן מן התאוות¹³.

ועיין מה שנתבאר גם כן פרשת בשלח, על פסוק "ולא נחם
 אלקים דרך ארץ פלשתים", ועל פסוק "אסרי לגפן כו'", שהשמחה
 צריכה להיות כלולה ביראה וביטול כו'¹⁴.

ואיך יהיה זה? לזה אמר "בשמחה", שעל ידי
 ה"שמחה של מצוה" יוכל להיות בחינה זו, דאף על גב
 ש"איש מזריע תחלה", עם כל זה תהיה "יולדת זכר".

והענין: דהנה כתיב (דברים כח, מזמח): "תחת אשר לא
 עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל,
 ועבדת את אויבך וגו'". דלכאורה משמע, אף על פי
 שעובד אלקים, רק שאין העבודה "בשמחה וטוב לבב"
 אזי יומשך העונש – "ועבדת את אויבך", וזה אינו מובן:
 כי מפני מה יהיה העונש המר הזה מחמת חסרון
 השמחה לבד?

אף הענין, כמו שכתוב (קהלת ז, כ): "כי אדם אין צדיק
 בארץ אשר יעשה-טוב ולא יחטא", ומחמת זה נמשך
 העונש, ואף על פי כן, אילו היה עובד את ה' ב"שמחה
 של מצוה", היה גדול כח שמחה זו – שמעורר השמחה
 למעלה בביכול, והיא מבטלת הדינים כו', כי "באור פני
 מלך חיים כו'"⁸ (משלי טו, טו), מה שאין כן "תחת אשר לא
 עבדת [...] בשמחה כו'" – נמשך העונש על העוונות אשר
 "אין צדיק בארץ כו' כפ"ל".

ועל דרך זה יובן גם כאן:
 כי הנה כל הנ"ל מה שיש הפרש בין "אשה כי תזריע"
 שאז יולדת זכר, ובין "איש מזריע תחלה" – שאינה
 יולדת אלא נקבה, וזה דוקא באשר אור איך-סוף ברוך
 הוא נמשך בדרך וסדר הדרגת ההשתלשלות שעל פי
 מאמר "קו המדה"⁹.

שכך היא המדה: שאם "אשה מזרעת תחלה",
 ואכשור דרי – שיש אתערותא-דלתתא – יומשך
 אתערותא-דלעילא מבחינה עליונה עד שתהיה "יולדת
 זכר" – בחינת אהבה-רבה. מה שאין כן בשלא אכשור
 דרי, וליכא אתערותא-דלתתא, אזי המדה – שנמשך
 האתערותא-דלעילא, רק מבחינת חיצונית, עד שאינה
 יולדת אלא נקבה.

מה שאין כן על ידי "שמחה של מצוה" – שמעורר
 בחינת שמחה העליונה, שהשמחה גורם הגילוי, והוא
 שהאור בא ונמשך מעצמות המאציל בתוספות ועילוי
 רב שלא בדרך וסדר ההדרגה.

8. (ועיין בזה) פרשת תצוה דף קפ"ד, עמוד ב').

9. (ירמיהו לא, לח).

10. (וכמו שנתבאר במקום אחר – על פסוק "שוש אשיש בהנה". עיין
 שם).

11. (וכמו שנתבאר על פסוק "הכלילי עינים").

12. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "מקושש עצים".

13. כמו שנתבאר בדבור המתחיל "ה' לי בעוזי". ועיין מה שנתבאר
 ב"ביאור על פסוק צאנה וראינה" מענין זה.

14. (ועיין מה שנתבאר עוד מזה בשיר השירים, ב"ביאור על פסוק
 'צאנה וראינה'").

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

אור ממקור כח השכל שבעצמו הנפש עד שיכוין
לעומק הנעלם מהשגתו ואמנם לא בא לבחי' גילוי
א"פ שיוכל להסביר רק בשעה שמנגן שורה עליו
בבחי' מקיף ונדמה לו כאילו משיגו ממש וד"ל. וגם
אנו רואים בחוש ששרש הניגון למעלה גם מן הרצון
והתענוג שנמשך מעצמות הנפש שהרי כל דאגה וצער
היפך העונג יבטל השיר וגם כל עונג יבוטל לגבי עונג
שבשיר כידוע המופת ע"ז מדבר והיפוכו שיש בשיר
חדוה ומרירות שגם אם יהיה האדם בהתפעלות תענוג
וחדוה בלתי מוגבל כאשר ישיר שיר של עוצב בקול
ערב היוצא מנקודת הלב או בכלי שיר טוב יבוטל
החדוה והעונג ויפול לבו בעוצב וצער עד שיבכה וכן
להיפך אם האדם בצער ועוצב גדול כשישמע קול שיר
של חדוה ועונג יתפעל בחדוה ותענוג עד שירקד כו'
ומזה נראה שהעונג והצער שבכלי שיר למעלה מעונג
וצער שבנפש עד אשר מושלים בהם כרצונם להפוך
מצער שבנפש לתענוג ומתענוג לצער כו' אין זה רק
מטעם ששרש הניגון מגיע בעצם הנפש שנקרא יחידה
שם בחי' העונג והצער בחי' מקור עצמי ולא בחי'
התפשטות הארה לבד כידוע. וראי' לכל זה ממה
שמצינו בנביאים שכאשר ינגן המנגן דוקא והיתה עליו
יד ה' שהוא בחי' גילוי אלקות על בחי' יחידה שבו כו'
וכן מצינו בדוד שהיה מנגן לשאול וסר מעליו רוח
הרעה כו' וד"ל ובכל זה הרי יובן ג"כ ענין כל בעלי
השיר יוצאין בשיר הנ"ל שזהו בחי' עליות הנשמות
ומלאכים מנמוך לגבוהה כמו מבריא לאצי' שהוא ע"י
הניגון דוקא בהיות שע"י הניגון תגיע הנפש לבחי'
עצמות' ממש שהוא בחי' יחידה כי כל כחות הנפש
רצון ושכל כו' מתכללים ויוצאין מבחי' הגבלתם
להכלל רק בבחי' נקודה העצמי' דבחי' יחיד' שזהו
בחי' ראשית התהוות עיקר הנשמה ממקור חוצבה כו'
וכאשר צריך להיות' עליות עצמות הנשמה שהוא בחי'
יחידה ממקור חוצבה הראשון הגבה למעלה ממקור
חוצבה שזהו ענין היציא' ממהות למהות גבוהה הימנו
אינו אלא ע"י בחי' הניגון שהוא בעצמות דיחידה דוקא
כנ"ל והוא המוליך ומעלה לעצם הנפש שתצא מנרתקה
הראשון לגמרי ולעלות ולהדבק וליכלל למעלה במקור
הגבוה ממקור חוצבה הראשון מטעם הנ"ל שהניגון
הוא בעצם הנפש ע"כ ביכולתו להפשיט גם את העצם
ולהעלותו במקור הגבוה מן הראשון וזהו כל בעלי
השיר יוצאין ממקור הראשון למקור הגבוה הימנו ע"י

(כ) בכל זה יובן מה שמצינו בר"מ דר"מ היה מנגן
בצלוחת בכל מיני ניגון כו'. כי הנה כל מה
שמבואר למעלה בענין עליות הנשמות לאשתאבא
בגופא דמלכא שזהו בחי' השתחואה דאברהם ויצחק
בגלותא דאדום וישמעאל כו' הרי כל בחי' עליות הללו
מכללות נשמות ישראל בגופא דמלכא הוא ע"י בחי'
הניגון בצלוחת דוקא כידוע בפע"ח דבש"ע הוא בחי'
ההשתחואה באצילות כו' והטעם שעל ידי הניגון
דוקא כי כל עליה מנמוך לגבוה לצאת ממהות למהות
גבוהה הנעלה הימנו אינו אלא ע"י הניגון דוקא וכידוע
שזהו שרמזו רז"ל במשנה כל בעלי השיר יוצאין בשיר
כו' פי' כל בעלי השיר כמו המלאכים והנשמות
שאומרים שירה בכל יום וכמ"ש וקדושים בכל יום
יהללוך כו' בעילוי אחר עילוי וכנ"ל בבחי' קירוב
ודביקות דאהבה דאברהם כו' הנה בעלי השיר הללו
יוצאין בשיר פירוש יוצאין מבחי' כלי הגבלתם
בבריא ופולין ונכללים בבחי' האצי' ממש שזהו
לאשתאבא בגופא דמלכא ממש כנ"ל. וביאור הדבר
הנה יש להקדים תחלה בשרש ענין הניגון בהיות שאנו
רואים בחוש בכל ניגון שעיקרו ושרשו מגיע בעצם
הנפש דוקא שהוא בחי' יחידה שבה השורה בבחי'
נקודה פנימיות שבעומק הלב שלמעלה מן השכל
לגמרי והמופת ע"ז כאשר אדם מנגן בכלי שיר
באופנים שונים המורים השכלות מופלאות כמו נגוני
מזמורי תהלים שהיה דוד מנגן כו' הנה ודאי אותו
המכוון בעומק ההשגה הנפלאה אשר לא יוכל לגלותו
כלל בדיבור בפה לזולתו הוא מביא לידי גילוי אותו
אור עומק המכוון הזה בניגון זה ולא עוד אלא גם מה
שלא השיג עדיין בכלי השכל שבמוחו לעוצם עומקו
והעלמו הנפלאה הימנו הנה בכלי שיר ידמה לו שמכוין
לעומקו ממש כמו שהוא וכאלו משיגו בעיני שכלו
ממש על ידי הניגון הזה אע"פ שבאמת עדיין אין
עמקות המכוון נתפס בהשגה שבמוחו כי הרי לא יוכל
עדיין להסביר לזולתו כלל רק בשעה שמנגן נדמה לו
כאלו משיג היטיב לעומק המכוון וכן בבחינת שירה
שבפה כשהוא מנגן בפיו מפני שיוצא מנקודת לבבו
מבחי' יחידה ששורה שם כנ"ל ע"כ גם בשכל הנפלא
הימנו יכוין לעומק כאילו משיגו ממש אעפ"י שבאמת
אינו משיגו עדיין וכל זה מפני ששרש הניגון מגיע
בבחי' יחידה שבנפש שלמעלה מן כח השכל המאיר
מן הנפש דבחי' הארה בעלמא ולזאת ע"י הניגון יאיר

ועולה למעלה הימנו בהשתחוואה זאת וזהו כמו ענין
עליות הנשמות מג"ע התחתון לג"ע העליון מידי חודש
ושבת שהוא ע"י שיר דוקא והוא בחי' ההשתחוואה
לפני ה' לאשתאבא בגופא דמלכא ממש כנ"ל וד"ל:

שער התשובה. איתא בר"מ. לד"ר

השיר דוקא שזהו ענין לאשתאבא בגופא דמלכא
בהשתחוואה כנ"ל וכמו בכל חודש ושבת שיבא כל
בשר להשתחוות לפני ה' בבחי' ביטול במציאו' דהיינו
שיוצא מופשט מהגבלתו הראשון במקורו הראשון

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

שיהי' רק רצון א' לאבינו שבשמים שגם בנה"ב לא
יהי' שום רצון אחר וזהו מצד שרש הנשמה, כי מצד
נשמה שמאיר בגוף הנה זלעז"ז עשה האלקי'. וזהו
ענין שעת צלוחת שעת קרבא וזהו ענין המלחמה
שנה"א רוצה כך היינו הרצון לאלקות ונה"ב רוצה
באופן אחר רק לילך אחר תאות גשמי', ואחר נצוח
המלחמה היינו כשמחבר שרש הנשמה שיתגלה בגוף
אזי הוא רק רצון א' לאביהם שבשמים בלי שום מונע,
וזהו בחי' ישראל.

אין עומדין להתפלל

וזהו ענין סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה
כך הוא ענין התפילה הוא ג"כ כמו סולם שראש
א' בארץ וראש השני הוא בשמים כך הוא ענין סדר
התפילה מתחילה הודו לה' קראו בשמו ואח"כ פסוד"ז
וזהו כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים שזהו
רק בחי' הוד וזיו, ואח"כ ק"ש שזהו ענין בחי' גבוה
שזהו שמע ישראל, כי עד ק"ש הוא בחי' יעקב ובק"ש
הוא בחי' ישראל שר אל שזהו לשון שררה והשתררות
של נה"א על נה"ב להפוך אותו מקצה אל הקצה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

הנה ל' מראות הוא ל' רבים והיינו שיש שני בחי'
מראות שהם אספקלריא המאירה ואספקלריא
שאינה מאירה, פי' אספקלריא המאירה היינו זכוכי'
בהירה אשר ע"י יכולי' לראות מרחוק בבחי' אור ישר.
והענין הוא דהנה ארז"ל צדיקי' יושבי' ונהנין מזיו
השכינה שענין הזיו הוא בחי' הארה מא"ס ב"ה
ומתענגי' הנשמות בג"ע שמשגי' איזהו הארה מהזיו,
והזיו הוא הארה מא"ס בלי גבול, ולכן אף שבכלל יש
רק ב' בחי', ג"ע עליון בבריאה, וג"ע תחתון ביצוי',
אבל בפרטיות יש השגות בלי גבול וכמארז"ל צדיקי'
אין להם מנוחה כו' שנא' ילכו מחיל אל חיל אשר
נשמתם מתעלה בעילוי אחר עילוי כי אין מספר
להשגות אור וזיו אשר הוא הארה מא"ס ב"ה. וכל
זמן שהנשמה צריכה להתעלות מג"ע לבחי' שלמעלה
הימנו צ"ל מקודם טבילה בנהר דינור בכדי לבטל
ולשכח כל השגות הקודמות, וכענין ר"ז צם מאה
תעניתא כי היכי דלישכח תלמוד בבלי כו', וכמו"כ
בג"ע כי השגה הקודמת נגד השגה שלמעלה ממנה אין

וישם את הכיור בין אוהל מועד ובין המזבח ויתן
שמה מים לרחצה ורחצו ממנו משה אהרן ובניו
את ידיהם ואת רגליהם, שזה הי' ביום שמיני למילואי'
שהושוו משה אהרן ובניו, והרחיצה היתה מן הכיור.
ולהבין שורש ענין הרחיצה צ"ל ענין הכיור, שהכיור
הי' מנחשת וכמ"ש ויעש את הכיור ואת כנו נחושת
במראות הצובאות אשר צבאו פתח אוה"מ (ויקהל ל"ח
ח') ומ"מ פי' רש"י והוא ממד"ת בנות ישראל הי' בידן
מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות, אף אותן לא
עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והי' משה מואס בהן
מפני שעשו' ליצה"ר, א"ל הקב"ה קבל כי אלו חביבין
עלי מן הכל שע"י העמידו הנשים צבאות הרבה
במצרי' וכו' וזהו שנא' במראות הצובאות ונעשה הכיור
מהם לשום שלום כו' להשקות כו' ותדע לך שהן
מראות ממש שהרי נא' ונחושת התנופה שבעים ככר
ויעש בה וגר', וכיור וכנו לא הוזכרו שם שלא הי'
נחושת של כיור מנחשת התנופה, וא"כ צ"ל מדוע נא'
נחושת סתם.

14 חשיב כל היסורי גיהנם, שגם יסורי איוב ע' שנה אינם
15 כדאי נגד שעה א' מגיהנם, מ"מ כדאי כל יסורי גיהנם
16 נגד התענוג שבג"ע התחתון וכ"ש לגבי ג"ע העליון,
17 וכן מג"ע התחתון לגן עדן עליון כדאי הכל בכדי לבוא
18 לזה, להיות כי התענוגי שנמשכו מאוא"ס מקור כל
19 התענוגי הם בלי גבול, וכמו שרואי בחוש שאף מה
20 שנפל בשבירת הכלי תענוגי גשמי שהם מוגבלי הוא
21 ג"כ אין שיעור, כי יש כמה מיני תענוגי לאין מספר,
22 א"כ עאכ"כ השורש ומקור לזה תענוגי רוחני אף
23 מגעה"ת הוא בלי גבול מא"ס, וגבול לגבי בבע"ג הוא
24 אין ערוך כלל, ובכלל ענין ההשגה שנהנין מזיו
25 השכינה הוא השגת מהות ועצמיות התפשטות החיות
26 אלקות בבחי' גילוי.

וישם את הכיור

בס"ד. (ש"פ פקודי, ל"ב).

1 ערוך כלל והיא בטילה לגמרי נגדה, אחרי שהשגות
2 הנ"ל הוא להיות משיג השגה הארה מאוא"ס ב"ה,
3 א"כ כל השגה יתירה שמשיג מהאור הנה השגה
4 שלמטה בטלה נגדה, ולבעבור זה כל צדיק נכוה
5 מחופתו של חבריו, היינו מבחי' השגה החופף על
6 חבריו מאחר שאין השגתן אחד ויש לכל אחד השגה
7 אחרת אשר נהנה מזיו השכינה המאיר עליו. וזהו
8 וקדושי' בכ"י יהללך סלה, קדושי' היינו בחי' הנשמות
9 שיושבי' בג"ע שנק' קדושי' הנה הם יהללך סלה כל
10 מקום שנא' סלה הוא בלי גבול אשר תמיד מתחדשי'
11 השגתם מאוא"ס ב"ה אשר הוא בלי גבול. ולכן ארז"ל
12 מוטב דלידייני' וליתי לעלמא דאתי שכדאי כל יסורי
13 גיהנם בכדי שיבוא להשגה שבג"ע להיות כי כלא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

22 גילוי אור רב והוא שמאיר שם הדקות והעילוי של
23 השכלי - בחכמה נרגש יותר האור וטהרת הענין,
24 ובחשנת הענין (בינה) מתעלם האור בו, כלומר פחות
25 נרגש העונג והרגשת ההברקה כפי שהיתה בעת נקודת
26 ההשכלה, אלא יותר האותיות והביאור של הענין.
27 הרי כל זה מכל מקום מהות אחת וההבדלים הם רק
28 בריבוי ומיעוט בלבד, שהכל הוא בחינת שכלי, שהרי
29 גם נקודת ההשכלה היא בחינת שכלי בו. - השגה
30 שכלית באופן של נקודה והשגה שכלית באופן של
31 הרחבה, היא אותה מהות שכל, אלא שההבדל הוא
32 באופן התגלותו, אם באופן של נקודה או באופן של
33 הרחבה. אך כל זה אינו הבדל עצמי אלא בריבוי ומיעוט
34 בלבד.
35 ואינו דומה להמעלה ומטה דחכמה ובינה שבעצם
36 מדרגתן דחכמה הוא בחינת ראייה והתאמתות וההנחה
37 שבנקודת ההשכלה, ובינה היא רק השגה לכד שבזה הם
38 מחולקים בעצם מהותם בו. - כלומר בתוך נקודת
39 ההשכלה של החכמה משובש משהו הרבה יותר גבוה
40 מענין של השגה, והוא שבחכמה רואה את הדבר והדבר
41 מתאמת ומונח אצלו למעלה מענין של השגה, שכאן
42 ההבדל הוא מהותי, ראייה התאמתות והנחה (חכמה)

1 ועל דרך ההחילוק בהבדל בין ב' בני אדם להבדל בין
2 אדם ובהמה, שב' בני אדם גם אם אחד למד יותר ואחד
3 פחות, ההבדלים ביניהם אינם במהות אלא רק בגילוי
4 החכמה, שהרי גם החכם הקטן יכול להיות להיות
5 בדרגת החכם הגדול אחרי לימוד נוסף ולכן ההבדלים
6 ביניהם הם רק בריבוי ומיעוט, לעומת זאת ההבדל בין
7 אדם לבהמה הוא הבדל מהותי.
8 וממחיש לנו הרבי נ"ע ביחסי החכמה ובבינה, מה
9 ההבדל בין מעלה ומטה באופן של ריבוי ומיעוט לבין
10 מעלה ומטה בעצם המדרגה:
11 ונקודת הביאור בזה, דכיון שבחכמה יש ב' חלקים (א).
12 ההנחה והתאמתות שבה, ב. הנקודה השכלית) לכן גם
13 ביחסי החכמה והבינה יש ב' אופנים. יחסי הגומלין בין
14 נקודת ההשכלה של החכמה לבין הרחבתה בבינה, אינם
15 הבדלי מהות אלא רק ריבוי ומיעוט, שהרי ההרחבה
16 מתבססת על הנקודה. ואילו יחסי הגומלין בין הבחינה
17 של הראייה וההתאמתות שבחכמה לבין הבינה - הם
18 הבדלי מהות¹⁸.
19 ובלשונו של הרבי נ"ע:
20 וכמו בחכמה ובינה בחינת המעלה ומטה שבבחינת
21 ריבוי ומיעוט הוא שבנקודת ההשכלה (חכמה) מאיר

18. וראה מה שנתבאר לעיל בארוכה פרק עג.

ההשגה שבבינה, ולאחר שהתבררו כל הפרטים ועושה
סיכום של נקודת התמצית הרי האור שם יותר זך
ומבורר, היינו שיש יותר ענין של קליעה לאמת ולדיוק.
נמצא שהמעלה בחכמה היא שהאור מאיר שם באופן
דק יותר (היינו בריכוז של עוצמה גדולה) אך החסרון
שיש בתוך זה פרטים שאינם מבוררים עדיין, ואילו
המעלה בנקודת התמצית של הבינה שהרעיון זך ובהיר
וקולע לאמת יותר, למרות שמבחינת הרגשת האור
נעשתה ירידה.
כמו שנתבאר במקום אחר ונתבאר לעיל פרק ל"ג, - שם
נתבאר, ההבדל בין חכמה לבינה ביחס של אור (הרעיון
השכלי) וכלי (האותיות המגלות אותו). דכלי החכמה
דקים יותר מכלי הבינה, שבחכמה אין 'הרבה אותיות'
ובגלוי מאיר שם רק נקודה כללית, ולכן האור שם
עוצמתי יותר. ואילו בבינה שיש הרבה השגה ואותיות,
יש התעלמות של האור. ומבאר שם, כי נקודת התמצית
של הבינה נקראת 'יש שנעשה אין', ואילו החכמה היא
'אין שקדם ליש'. ובכל זאת, בנקודת התמצית יש מעלה
"בזכות ובירור השכלי ובבחינת התיישבות".
הרי המסקנה היא שיכול להיות התרחבות בו', - גם
בנקודת התמצית של הבינה יכול להאיר אור רב ורחב
כמו שהוא בנקודת החכמה (אלא שבאופן אחר, ולכל
אחד יש מעלה כנ"ל), והיינו לפי שהוא אותו המהות
בו'.
דבזה שהן מחולקים בעצם מהותם - בדרגה של החכמה
והבינה שמחולקים במהות, כלומר ענין הראיה
וההתאמתות של החכמה מול ההשגה של הבינה, הנה
במדריגה התחתונה (הבינה) לא יהיה לעולם המהות
דמדריגה העליונה (החכמה) בו', והיינו דבחינת
התאמתות דחכמה שבזה היא מחולקת במהות מהבינה
לא יהיה בבינה כמה שיהיה התרחבות האור דבינה בו',
- כלומר, אם ההבדל בין נקודת ההשכלה להתרחבה של
הבינה היה הבדל מהותי ממש ולא רק בריבוי ומיעוט
האור, לא היה יכול להאיר האור בבינה באופן רחב כמו
שבבינה, ורק כאשר אנו מתמקדים בהבדל ביניהם
שהוא רק בריבוי ומיעוט יכול להיות מצב של
התרחבות האור בבינה כמו בחכמה.
ובכל זאת, אומר הרבי נ"ע, ישנו אופן של התאמתות
גם בבינה: רק שעל ידי הקדמת ההשגה של הבינה
באופן של הרחבת הפרטים כשבא אחר כך אל נקודת
התמצית שמסכמת את כל ההרחבה ועל ידי העמקת
הדעת בהנקודה של התמצית איך ומה היא יכול לבוא
לידי התאמתות בהענין בו' כמו שנתבאר במקום אחר¹⁹,

מול השגה (בינה), שבבינה לא שייך ענין של ראייה
התאמתות והנחה אלא השגה בלבד, ולכן הבדל זה הוא
מהותי.
אבל בבחינת ריבוי ומיעוט שבהם - אם אנו רוצים
לבחון את ההבדל בין חכמה לבינה בענין של ריבוי
ומיעוט לבד, כלומר יחס בין נקודת ההשכלה של
החכמה (מבלי להתייחס לראיה ולהנחה שבה) לבין
הרחבה ההשגה בבינה, הרי הם מהות אחת כי שתיהן
הן מהות שכל, רק שבנקודת ההשכלה האור בריבוי
ובהשגה האור במיעוט, אבל עצם מהותם אחת הוא,
ששניהם ענין של השגה, אלא שזהו באופן של כלל
ופרט.
ומילא יכול להיות התרחבות בבחינת המיעוט שיהיה
גם בן בבחינת ריבוי אור בו'. - כיון שהם אותה מהות,
יכול להיות התרחבות בהשגת הבינה שמצד עצמה היא
במיעוט, כמו האור הרב השורה בנקודת ההשכלה.
מתי ישנה כזו התרחבות? וכמו בבינה אחר רוחב
ההשגה שמשיג את הענין לאשורו הרי בנקודת התמצית
מאיר האור גם בן בגלוי אור רב כמו בנקודת ההשכלה
בו', - כלומר, יתכן מצב שלאחר שהאור התמעט בבינה,
האדם חוזר ומסכם את כל ההרחבה של הבינה לתוך
נקודה המתמצתת את הכל, ואז מאיר שם אור רב כמו
שהיה בנקודת ההשכלה.
ועם היות דבנקודת ההשכלה האור בנקודת יותר לפי
שזהו עדיין קודם שבא להשגה ונקודת התמצית הוא
שבא מההשגה בו', - כלומר, גם לאחר שמאיר אור רב
בנקודת התמצית יש הבדל בין אור זה לבין האור
שהאיר בנקודת ההשכלה של החכמה, שהרי בחכמה זה
היה אור לפני שהתלבש בהשגה, ואילו בנקודת התמצית
זה כבר לאחר שהאור ירד לדרגת ההרחבה שבהשגה.
הרי נגד חסרון זה שבנקודת התמצית יש יתרון בנקודת
התמצית בזכות ובהירות האור בו', - יש מעלה בחכמה
שהאור דק יותר, אך בנקודת התמצית של הבינה האור
זך ובהיר יותר.
ביאור הענין בדרך אפשר:
בדרגת החכמה האור דק יותר, כיון שבשעה שהרעיון
מבריק, הרי יש בזה עוצמה גדולה שמצד התענוג
והחידוש שבדבר, ואילו בירידה לפרטי ההשגה של
הבינה, עוצמת האור מתמעטת.
לעומת זאת בנקודת התמצית של בינה, לאחר כל פרטי
ההשגה, ישנה מעלה שהאור זך ובהיר יותר. והוא, כיון
שבתוך כל רעיון שכלי יש איזה פסולת נסתרת הצריכה
להתברר על ידי הקושיות והסתירות וכו' ושאר פרטי

שמעל ההשגה, אך באמת לא יתכן שישאר ברובד
ההשגה בלבד (בינה) ויגיע להתאמתות.
והיינו לפי שאינו אותו המהות בו' - הסיבה שחייבים
לומר שכאשר הגיע לידי התאמתות, הרי הוא עזב את
דרגת ההשגה, כיון שההתאמתות וההשגה הם בהבדלי
מהות ולא רק ריבוי אור.

בסוכות תשנב

ולכאורה איך זה מתיישב עם מה שנתבאר שבכינה לא
תהיה התאמתות, כיון שזה מהות אחרת לגמרי? - על
זה אומר הרבי נ"ע - ואז כשבא לידי בחינת ההתאמתות
הרי הוא למעלה מהשגה בו', כלומר, אמנם יתכן שאדם
יגיע להתאמתות על ידי התבוננות שכלית, אבל ברגע
שהגיע לדרגת ההתאמתות הוא בעצם עלה למקום

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - אידיש (מתורגם)

[אייר ה'תד"ש]

אכילת אדם היא אכילה גשמית ואכילת מזבח היא
אכילה רוחנית.
יתירה מזו: להשוות במובן הנעלה ביותר של כפור,
מחילה, שכשם שהמזבח כיפר בזמן שבית המקדש היה
קיים, כך גם עתה בגלות השולחן מכפר?
אלא שר' יוחנן ור' אליעזר אומרים "שולחנו של אדם
מכפר עליו".
יש להבין מה כוונתם בביטוי 'שולחנו' ואינם אומרים
את הביטוי 'סעודתו' או 'אכילתו'.
לכאורה היה עליהם לומר אחד מהלשונות 'סעודה' או
'אכילה', והם אומרים את הביטוי 'שולחן', שבדאי יש
בזה כוונה.
בכל מילה של חז"ל יש רמז לרעיון עמוק והבנה
אלקית, שזוהי פנימיות התורה, הנשמה של כל סוגייה
וכל הלכה בכלל.
כשם שכל גוף חי מהנשמה שמחיה אותו, כך יש גם
בתורה גוף ונשמה³. הגליא שבתורה שהיא הגוף של
התורה, מקבלת חיות מפנימיות התורה שזוהי הנשמה
של תורה.
כך הוא בכל ההלכות וסוגיות התורה, ובפרט באגדות,
שחז"ל אומרים שהפשט עצמו הוא רמז, שאת הפשט
הפשוט ביותר מוכרחים להבין ולפרש כרמז, והרמז של
אגדות חז"ל הוא רזין דאורייתא, כפי שהרבי⁴ אומר
באגרת הקודש סימן כ"ג⁵ שבאגדה גנוזים רוב סודות
התורה. לכן, כאשר לומדים אגדות בעין יעקב במנין
עשרה, הלימוד מכפר עונותיו של אדם.

"המזבח עץ שלוש אמות גבוה, וארכו שתי אמות,
ומקצועותיו לו, וארכו וקירותיו עץ, וידבר אלי זה
השלחן אשר לפני ה'".¹
יחזקאל הנביא מוסר לנו, ליהודי הגלות, את הנבואה,
שה' יתברך הודיע לנו, שלאחר שנסכול את העונש
שלנו בגלות המרה, ה' יתברך יאסוף אותנו, כל בני
ישראל, מכל ארצות הגלות, על-ידי משיח גואל-צדק
לארץ ישראל, מבלי להשאיר אף יהודי אחד, איש או
אשה, באיזו שהיא ארץ מארצות הגלות, וה' יתברך
יבנה את בית המקדש.
יחזקאל הנביא מתאר את בנין בית המקדש כפי שה'
יתברך הראה לו בנבואה.
כאשר יחזקאל מתאר את ההיכל הוא מדבר בפסוק
אודות מזבח הזהב שעשוי עץ ומצופה זהב, ואודות
השולחן שעליו היה מונח לחם הפנים.
שואלת הגמרא², הפסוק מתחיל במזבח ומסיים
בשולחן?! והגמרא עונה - ר' יוחנן ור' אליעזר
אומרים שניהם, שבזמן בית המקדש, המזבח - הכוונה
לקרבנות - כיפר על בני ישראל, וכעת בגלות שולחנו
של אדם מכפר עליו.
צריך להבין את ההשוואה שר' יוחנן ור' אליעזר משוים
את שולחנו של אדם - הכוונה לאורחים שהוא מביא
לשולחנו - עם המזבח שעליו הקריבו קרבנות או עם
המזבח הפנימי שבהיכל שעליו הקטירו קטורת:
איך אפשר כלל להשוות בין אכילת אדם לאכילת
מזבח?

(4) אדמו"ר הזקן.
(5) קלז, ע"ב.

(1) יחזקאל מא, כב. ראה ספר המאמרים תרע"ח ע' 295.
(2) ברכות נה, ע"א.
(3) זוהר, חלק ג קנב ע"א.

התורה מורה לנו לא רק מה מותר ומה אסור לאכול,¹³
אלא גם איך יהודי צריך לאכול, כי כללות המהות של
יהודי היא¹⁰ גם בן וגם עבד ה'.
קיצור. מבאר את הנבואה האלקית של בית המקדש
שיהיה כאשר משיח יבוא. בפסוק מסופר אודות מזבח
הקטורת ושולחן הפנים, והגמרא אומרת שבזמן הבית
המזבח היה מכפר וכעת בגלות השולחן של האדם
מכפר. שואלים: (א) מה ההשוואה בין "שלחנו של
אדם" למזבח? (ב) מה הפירוש "שלחנו של אדם" (ג)
מהו הביטוי "שלחן" ולא "סעודה" או "אכילה"?
באגדה יש פשט ורמז. דרכי התורה באכילה.

גם מהלשון שאומרת הגמרא⁶ "והמאריך על שלחנו",
ולא "והמאריך בסעודתו" או "באכילתו", יש ללמוד
מכאן שזהו דיוק.
הענין בזה:
באכילת מזבח – קרבנות – האכילה עצמה גם היא
עיקר, "כל חלב להו"⁷. הקרבן צריך להיות מהשמן
והמשובח.
באכילת אדם העיקר הוא אריכות השולחן.
עיקר האכילה צריך להיות התועלת שמהאוכל. לא
העונג שבאכילתו⁸, אלא להבריא גופו כפי שחכמינו
ז"ל אומרים⁹ "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל
כר".

ב.

בבוקר או כשמתעוררים משינה וביציאה ממקומות לא
נקיים, והן הנטילה לסעודה?
מדוע בכלל לרחוץ ידיים ומה החילוק בין נטילת ידיים
שחרית כו' ונטילת ידיים לסעודה? שנטילת הידים
לסעודה היא כסדרן, לא בסירוגין, ובשני האופנים יש
לקחת את הכלי של המים ביד הימנית, וגם צריך
לרחוץ תחילה את היד הימנית ואחר-כך את
השמאלית.
גם צריך להבין: מדוע הרחיצה נקראת בשם "נטילת
ידיים" ולא "רחיצת ידיים" או "שטיפת ידיים", שהם
ביטויים היותר מתאימים לתיאור הפעולה של ניקוי
הידיים מאשר הביטוי "נטילת ידיים" שמשמעו אינו
אלא רק ניקוי ורחיצת הידיים.
המילה 'נטילה' משמעה לקיחה או הרמה, וכן היא
מתפרשת כמו המילה 'נטלא' בארמית, שהוא כלי
המים שממנו רוחצים את הידיים.
כל שלושת הפירושים הללו – לקיחה, הרמה וכלי
המים – עדיין אינם מתארים את הפעולה הנכונה
והפשוטה כמו "רחיצה" או "שטיפה", שהם מתאימים
ומובנים היטב?
מכך שהברכה על רחיצת ושטיפת ידיים היא בנוסח
"נטילת ידיים", בהכרח שאף כי הכוונה היא לרחיצה
או שטיפה, ובכל זאת נוסח הברכה הוא רק "על נטילת
ידיים" ולא "על רחיצת ידיים" וכן לא "על שטיפת
ידיים", הדבר מלמד שהכוונה בכך היא ששטיפת הידיים

לפני האכילה צריך לרחוץ את הידיים, מה שנקרא
'נטילת ידיים'¹¹.
בנטילת ידיים יש שני אופנים. אופן אחד הוא נטילת
ידיים שחרית, כאשר קמים מהשינה, והאופן השני הוא
נטילת ידיים לסעודה.
אף שנטילת הידיים שווה בשני האופנים, גם כשרות
המים שצריכים להיות נקיים ולא עשו בהם מלאכה,
גם נוסח הברכה שווה בשני האופנים, וכן האופן שבו
המים צריכים להקיף את הידיים, שווה בשני האופנים
של נטילת ידיים, בכל זאת יש חילוקים בין נטילת ידיים
שחרית ונטילת ידיים לסעודה.
חילוק אחד הוא באופן שפיכת המים על הידיים,
ששפיכת המים בנטילת ידיים שחרית עם הקימה
מהשינה צריכה להיות שלוש פעמים על כל יד
לסירוגין. לוקחים את כלי המים ביד הימנית, מעבירים
לשמאלית ושופכים את המים על היד הימנית ואחר-כך
על היד השמאלית, וכך עושים שלוש פעמים בדילוג.
גם נטילת הידיים לסעודה היא שלוש פעמים, אבל לא
בסירוגין אלא כסדרן. לוקחים את כלי המים ביד
הימנית ומעבירים לשמאלית ונוטלים את היד הימנית
שלוש פעמים רצופות ואחר-כך שלוש פעמים את היד
השמאלית, ואז, בעוד הידיים רטובות, יש לשפשף יד
ביד, להרים את שתי הידיים ולברך את הברכה "על
נטילת ידיים".
צריך להבין: מהו ענין התקנה של נטילת ידיים, הן

(9) פרקי אבות פרק ו, משנה ד.

(10) ראה תניא פרק מא (נז ע"א).

(11) בכל זה ראה שו"ע אדה"ז, או"ח סימן ד. קנט. קסב. ספר

המנהגים – חב"ד ע' 1. 21.

(6) ברכות נד, ע"ב.

(7) ויקרא ב, יז.

(8) דרך מצותיך, סג ע"א. ספר המאמרים תרע"ח, ע' רצה.

ספר המאמרים – קונטרסים, חלק ב ע' 596. שב, ע"א. התמים,

חלק א כט ע"א.

קיצור. מבאר שני אופנים בנטילת ידים: (א) בבוקר או
בקימה משינה. (ב) לפני הסעודה. החילוק העיקרי הוא
באופן הרחיצה. בבוקר וכו' הוא בסירוגין ולסעודה
הוא כסדרן. לנטילה יש שלושה פירושים: לקחת,
להגביה, וכלי-מים. שואל: (א) מה הכוונה בנוסח
הברכה "נטילת ידים" ולא "שטיפת ידים" או "רחיצת
ידים"? (ב) מה היא חשיבות הכלי שעליו להיות שלם
ובעל קיבולת? (ג) מדוע נחנך כוח-גבורה של בר-דעת?

1 ואפילו רחיצתן, עדיין לא מספיקות, אלא העיקר הוא
2 שאופן הרחיצה יהיה בדרך נטילה.
3 משמעות הדבר – שני אופנים שונים בשטיפת ורחיצת
4 הידים: אופן אחד של רחיצה הוא בדרך לקיחה,
5 והאופן השני של הרחיצה הוא בדרך הרמה.
6 כמו כן, נטילת הידים צריכה להיות מנטלא – שכלי
7 המים צריך להיות שלם ושיהיה לו תוך המקבל,
8 ושפית המים צריכה להיות בכוח גברא¹², כלומר,
9 בכוחו של בר-דעת.

ג.

לשפוך מים¹⁷ – הכוונה שכל – כדי לנקות את המידות
מהתכונות הדוקרניות והלוהטות שלהן, שהמידות יהיו
תחת השפעת השכל.
רחיצת המידות קיימת בשני אופנים:
אופן אחד הוא נטילת ידים שחרית, שכוונתה היא
לנקות את הידים מהרוח הרעה שבאה מהחושך של
הנהגות העולם.
אופן רחיצה זה הוא בסירוגין, לאט לאט, לנקות מעט
את המידה הזו, מעט את המידה האחרת, לפי הסדר,
עד שרוחצים ומנקים את כל המידות.
האופן השני הוא נטילת ידים לסעודה.
כאן הדבר כסדרן, כי ענין הנטילה אינו לנקות ולהסיר
את הרע אלא לקדש את המידות. כאן זה צריך להיות
כסדרן והשפשוף הוא התכללות המידות.
בקדושה כל המידות צריכות להיות מידה אחת.
במידת האהבה או במידת היראה לא די. כל המידות
צריכות להיות תחת השפעת השכל, ואז הן כולן
מעורבות, הן משפיעות זו על זו לטובה, שאז היא
שלימות מעלת האדם.
אברהם אבינו היה אוהב ה' ¹⁸. לאחר ניסיון העקידה
כתוב ¹⁹ "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה". על-ידי
ניסיון העקידה הגיע אברהם אבינו לשלימות של מידת
היראה²⁰, התכללות אהבה ויראה מביאה את השלימות
הגדולה ביותר של האדם.
לכן נוסח הברכה על רחיצת הידים הוא "על נטילת
ידים", להשמיענו את שני האופנים איך לתקן את
המידות:
נטילת ידים שחרית, שענינה העברת הרוח הרעה

19 הלכות נטילת ידים הן הלכה ערוכה ומסודרת בגליא
20 שבתורה, וכל הענינים ישנם בעבודה בנפש האדם
21 שהם הפנימיות והנשמה של ההלכה בגליא שבתורה.
22 הלכות פסוקות הן ש"אדם מועד לעולם בין שוגג ובין
23 מזיד בין ער ובין ישן"¹³ ו"ידים עסקניות הן"¹⁴.
24 "אדם מועד לעולם" – הדרגה אדם¹⁵ בתפקיד האדם
25 היא, שהוא אחראי למעשיו תמיד, ללא חילוק אם
26 בשוגג או במזיד, אם ער או ישן.
27 "ידים עסקניות הן" – הכוונה שתכונת הידים היא שהן
28 עסקניות ופעילות. לאצבעות הידים יש צפרנים, ותחת
29 הצפרנים מתקבץ לכלוך.
30 הזוהר הקדוש¹⁶ אומר "בטופרהא אחידן" – לקליפות
31 יש אחיזה בצפרנים.
32 ענין נטילת ידים – רחיצת הידים – הוא, שלקליפות לא
33 תהיה אחיזה בצפרנים.
34 החיות בצפרנים היא חיות מצומצמת, לכן יכול להיות
35 שם מקום אחיזה לקליפות, ובפרט כאשר מתקבץ שם
36 לכלוך, שאז הלכלוך הוא חיות לקליפות, ואז גם נטילת
37 ידים לא מועלת.
38 נטילת ידים בבוקר, ונטילת ידים לסעודה, נוטלים רק
39 כאשר הצפרנים נקיות.
40 משמעות הדברים: ידים הן מידות, ולמידות יש
41 צפרנים, שזהו אחד החילוקים באופן הפעולה של שכל
42 ומידות.
43 השכל מבאר בהגיון ובמתינות, ואילו מידות קורעות
44 ודוקרות. באיזו מידה שהאדם נמצא, הן באהבה והן
45 בשנאה, הכל בא בדוקרנות ובלהט.
46 זו הכוונה בנטילת ידים.

17 לדוגמה במשלי יח, ד [הערת כ"ק אדמו"ר].

18 ישעיהו כב, יח. בראשית רבה, פרשה מא, ח.

19 וירא כב, יח.

20 אגרת הקודש יג (קט, ע"ב). וראה לעיל ע' 73.

12 ראה דרך מצותיך, סג, ע"א.

13 בבא קמא כו, ע"א.

14 שבת קיד, ע"א.

15 ראה לוח "היום יום...", ד' אלול.

16 חלק ג ס, ע"ב.

אלקית – עם זאת התוקף צריך להיות מצד מוח הדעת,¹⁵
 אשר מוח הדעת הוא שלימות המוחין.¹⁶
 זהו שבזמן הבית המזבח היה מכפר, וכעת דוקא¹⁷
 "שולחנו של אדם". שלימות המוחין המשפיעים על¹⁸
 המידות מכפר עליו.¹⁹
 קיצור. מבאר שכל פרטי הדינים של נטילת ידיים²⁰
 קיימים בעבודה אלקית, שהם הנשמה של ההלכה²¹
 בגליא שבתורה. מבאר את ההלכות "אדם מועד" ו"ידיים²²
 עסקניות". ידיים – מידות. הצפרנים הן מקום האחיזה²³
 של הקליפות והלכלוך תחת הצפרנים הוא חיותם.²⁴
 נטילת ידיים של שחרית היא כדי להסיר את הרוח הרעה²⁵
 של הנחות העולם. לכן אופן העבודה הוא בסירוגין,²⁶
 ולסעודה – הקידוש צריך להיות כסדר. המים – שכל²⁷
 אלקי שבא ממוח הדעת, וזהו "שולחנו של אדם" דוקא.²⁸

המזבח עץ שלש אמות

הנעשית מהחשיכה הנובעת מהנהגה לפי הנחות¹
 העולם, פירושה – לקחת את המידות הטבעיות²
 והרגילות של הנחות העולם;³
 נטילת ידיים לסעודה, פירושה – להרים את המידות,⁴
 כמו שכתוב "שאו ידיכם קדש"²¹.⁵
 המים בהם רוחצים את הידים צריכים להיות כשרים⁶
 על-פי התורה וצריכים להיות בכלי שלם, הכלי צריך⁷
 להיות לו תוך ומוכרחים לשפוך את המים על הידים⁸
 בכוחו של אדם בר-דעת:⁹
 השכל המטהר ומעלה את המידות צריך להיות שכל¹⁰
 אלקי של שלימות המוחין, עם תוך פנימי, שכלי¹¹
 ההשגה האלקית נוגע בעבודה.¹²
 אף שהרחיצה, הן באופן הטהרה והן באופן ההעלאה,¹³
 צריכה להיות בכוח גבור, כלומר, בתוקף של השגה¹⁴

(21) תהלים קלד, ב.

ספר השיחות – ה'ש"ת"ת"ש"א בלה"ק

טז. חוב גמור על בני תורה בכלל ותלמידי¹
 הישיבות בפרט לאגד אגודות נוער ולדבר אתם על²
 שמירת המצוות המעשיות, טהרת המשפחה, מקוה³
 כשרה, אכילת כשר וחינוך הכשר.⁴
 בני תורה מוכרחים לפעול ביהודי אמריקה את⁵
 ההכרה, שבראש ובראשונה הם יהודים מלידה, ורק⁶
 לאחר מכן אמריקאיים, וגם בזה רק תושבי אמריקה.⁷
 יז. אחת ממעלותיהם של יהודי ארץ זו, מה שהם⁸
 מתייחסים ומתגאים בבית העתיק. הורים מספרים⁹
 בגאון לילדיהם, וילידי אמריקה לילדיהם על היחוס¹⁰
 שלהם מהבית הישן.¹¹

הבית העתיק, הרבנים, השוחטים, המלמדים¹²
 והחזנים ויהודי בית הכנסת הם נושאי היחוס של¹³
 היהודים הטובים יותר באמריקה. הסוחר העסוק¹⁴
 ביותר יתייחס בסבו ואב סבו מהבית הישן, זה עצמו¹⁵
 הוא מעלה בלתי מוערכת.¹⁶

מדה טובה יהודית מושרשת זו של יחס המשפחה¹⁷
 ודרך ארץ בפני מקיימי תורה ומצוות, הם החלק¹⁸
 האמיתי הבריא בכל יהודי, על ידם יכולים לפעול,¹⁹
 פחות או יותר, על כל בן יהודי או בת יהודית להיות²⁰
 יהודים שומרי מצוה.²¹

בפעול, הרי במשך השנים מאז ביקורי הראשון²²
 כאן עד עתה, יש ב"ה שינוי גדול לטוב בחיים²³

יד. בשנות ילדותי שמעתי מר' אהרן מדוקשיץ¹
 בשם דודו זקנו ר' ירוחם הזקן, מה ששמע מזקני²
 החסידים, שכאשר בא הוד כ"ק רבנו הזקן ממזריטש,³
 אמר, ששלושת הסימנים, רחמנם, ביישנים, גומלי⁴
 חסדים⁵ הם סימני הנשמה. רחמנים יהודים מרחמים⁶
 מתביישים מהנפש האלקית שהיא חלק אלוקה⁷
 ממעל. וגומלי חסדים עם הגוף ששרשו העליון הוא⁸
 מדרגת הסובב כולא עלמין.⁹

לשמחתי הרבה פעלו ב"ה דברי ההתעוררות שלי,¹⁰
 בזכות אבותי הקדושים, במדה מסויימת בכלל ועל¹¹
 אנ"ש בפרט. החלו לחיות חיים חסידיים.¹²

טו. בין חסידי חב"ד מתהלכת אימרת עבודה¹
 עתיקה: קשה לדבר, אך מר לשתוק.²

אני אומר זאת בנוגע למה שחסידי חב"ד³
 מרגישים, שבאמריקה פעלו חסידי חב"ד רבות לפי⁴
 ערך מצב המקום, ובפרט בעשר-אחת עשרה השנים⁵
 מאז ביקורי הראשון במדינה זו עד עתה, אך אין זה⁶
 מספיק. אמריקה מוכרחה להיעשות בע"ה למקום⁷
 תורה וחסידות.⁸

בלתי שום ספק וספק ספיקא, שבזכות הוד כ"ק¹
 אבותינו רבותינו הקדושים, נצליח, שבקרוב ממש²
 נראה פרי טוב בעבודתנו, אך מן ההכרח שתהיה³
 עבודה במסירות נפש.⁴

21 ומוסר את הכסף לקופה החסידית, שלאחר מכן היו
22 שולחים אל הוד כ"ק רבנו הזקן.
23 ר' משה, חסיד של הרבי, השתדך עם ר' מאיר
24 נתן מסולצק, מגדולי המתנגדים, עשיר גדול ולמדן
25 מפורסם. בבואו לחתונה התגאה ר' מאיר נתן
26 בלמדנותו ובעשירותו.
27 החסיד הר' אייזיק אמר כדרכו עניני בדחנות
28 וכיוון שהיה זה קרוב לפסח דיבר הר' אייזיק על
29 משמעות חמץ ומצה, בשפה החסידים-חב"דית,
30 במדות והנהגת האדם. דיבוריו של הר' אייזיק פעלו
31 רבות על ר' מאיר נתן והוא הלך אל הוד כ"ק רבנו
32 הזקן לליאדי, וכאשר הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי
33 התיישב בליובאוויטש, היה ר' מאיר נתן אחד מגדולי
34 החסידים.
35 כ. הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי אמר להר' אייזיק:
36 אתם חסיד של אבי, עליכם ללמוד מה הוא ענינו של
37 ביטול עצמי, אנחה חסידית על מה שחסר בעבודה,
38 ואת האנחה החסידית יכולים ללמוד אצל החסיד ר'
39 ישראל יצחק מדריבין, שהיה במזריטש ולאחר מכן
40 אצל הרבי בליאזנא.

אחרון של פסח בסעודת ויום

1 היהודיים כאן, ודבר ברור הוא שאם יתמסרו לעבודת
2 ההתעוררות על החזקת היהדות וחינוך הכשר יצליחו
3 הצלחה רבה.
4 יח. בהזדמנות מסויימת בעסקנות הכלל הביע הוד
5 כ"ק אדמו"ר הרה"ק החלטתו התקיפה נגד דיעות
6 שונות, ואמר: עלינו לנהוג בחזק ובתקיפות, לא
7 להיכנס לשום ויכוחים והסברים, אלא לומר
8 בתקיפות לא! זוהי הדרך האמיתית והישרה, וסוף
9 סוף זה מצליח. זוהי רפואה מרה אבל בטוחה.
10 יט. המאמר⁴ כבריינו של עולם ברישא חשוכא
11 והדר נהורא, הוא סדר של תורה בהנהגה של
12 התועדות חסידית. בתחילה צריכים לדבר על הלא-
13 טוב ואין הן דרכי הרפואה, הן במציאות הלא-טוב
14 והן בריפוי, לאחר מכן מתחיל הסדר של ועשה טוב.
15 החסיד הר' אייזיק מהומיל סיפר, כשהיה אברך
16 צעיר חיבב מאד את החסידים שעמלו להשיג סכומים
17 גדולים לשלוח לרבי עבור פדיון שבויים והחזקת
18 יושבי ארץ הקודש.
19 הר' אייזיק היה בעל חושים גדולים, היתה לו
20 התכונה לומר בדחנות. בשמחות היה משמיע בדחנות

(4) שבת עז, ב.

אגרות קודש

[תרצ"א]

16 ובחמלתו המרובה עלינו מלמדנו דעת בקנין מדות טובות
17 בארחות חיי יושר ובהנהגה ישרה בין איש לרעהו.
18 כאשר האחד עושה שלא כהוגן לחבירו, היחיד או
19 לרבים, הן בדבר הנוגע בממון או בגוף או בנשמה, התורה
20 אומרת לא תשנא את אחיך לדבר אתו בכעס ורוגז, אלא
21 הוכיח תוכיח אותו בדרכי נועם, לשאול אותו מדוע ככה
22 עשית ולהסבירו ההיזק גשמי או מוסרי שגורם במעשיו,
23 וגודל החטא, ובה שיבאר לו הכל, אם איש כשר הוא
24 ההולך עפ"י התורה ישוב ויתודה על חטאו, ולא ישוב
25 לכסלה עוד ויהי שלום על ישראל.
26 שמוע שמעתי אשר בקרב אזרחי עיר... ישנם
27 המחשבים עצמם על דגל החסידים, בהיותם בני וגזע
28 חסידים ואנשי מעשה נ"ע, ואינם רוצים לקיים מילי
29 דאבותיהם החסידים נ"ע, ומתנגדים לאנ"ש שי חסידי
30 חב"ד, בעיני הרבנות וההנהגה.
31 ידעתי כי יש בקרבכם אנשים קשים בעלי נצחון,
32 הבוטחים במעמדם וגם המעזים בהוותם, אמנם להיות

1 בדרכי ומשפטי התורה נאמר דרכי דרכי נועם וכל
2 נתיבותי שלום, זאת אומרת כי כל הנהגה שהיא עפ"י
3 התורה היא רק בדרכי נועם ובנתיבות שלום.
4 כתיב (ויקרא יט יז) לא תשנא את אחיך בלבבך,
5 הוכיח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא.
6 שלשה אזהרות בארחות חיים מזהירנו הקב"ה בכתוב
7 (זה, א) לא תשנא את אחיך בלבבך, כי השונא את חבירו
8 עובר בלאו, והאוהב לו מקיים עשה, ב) הוכיח תוכיח את
9 עמיתך, ג) ולא תשא עליו חטא.
10 וכך מפרש הרמב"ן (כתוב זה, א) לא תשנא את אחיך
11 בלבבך, בעשותו לך שלא כרצונך, ב) הוכיח תוכיח את
12 עמיתך, מדוע ככה עשית, ג) ולא תשא עליו חטא, לכסות
13 שנאתו בלבך ולא תגיד לו, כי בהוכיח אותו יתנצל לך,
14 או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו.
15 אלקינו ואלקי אבותינו באהבתו האמיתית אלינו

- 1 כי בעורקכם נוזל דמי אבות אבותיכם החסידים אשר
 2 מסרו נפשם ללכת בדרכי החסידות, הנה מאשר יקר לי
 3 מנוחת נשמתם בעולם האמת, אינני מתחשב עם כל
 4 הנעשה עד כה, וקורא אני אליכם בקריאה של חיבת
 5 נשמת אבות אבותיכם צור מולדתכם, נ"ע.
- 6 שובו שובו מדרכיכם אלו ובהטבת דרכיכם תעשו
 7 טובה לעצמכם ולבני ביתכם יחיו בגוף ובנפש, ותעשו נח"ר
 8 לנשמת אבות אבותיכם נ"ע, ומכלל הן כו'.
- 9 כבד לי לדבר באותה השפה שצריכי לדבר אליכם, כי
 10 אדיר חפצי לראות רק בטוב ישראל בגשמיות וברוחניות
 11 בכלל ובאנ"ש שי וגזע החסידים בפרט, אמנם אם תרפו
- ידכם מהנצחון המאוס, ותשימו אל לבכם ככל שהנני
 דובר אליכם בזה, תבינו כי טובתכם וטובת בני ביתכם
 יחיו הוא, ואלקי אבותיכם יחוננכם דעה ויתן לכם לב טוב
 ללכת בדרכי מסורת אבות, ותתברכו ברוב טוב.
- ובזה הנני לעודד ולחזק את ידידנו אנ"ש שי ההולכים
 בדרכי יושר ומחזיקים את כבוד הרה"ג החסיד ובעל
 מדות נשגבות מוהר"ר... שי, ומקרב ולב עמוק הנני
 לברכם בתוככי קהל עדת ישראל שי אשר בעי"ת ... יע"א,
 ברוב טוב בבריאות הנכונה ובפרנסה בריחה, ויריס השי"ת
 קרן התורה וקרן בית ישראל בגו"ר.

אג"ק מוהררי"צ כרץ יז

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ג

ברוקלין.

אנ"ש במעלבורן ובפרט הנהלת אהלי יוסף יצחק אשר שם

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"ג ניסן... מה שמוכרח תומ"י היא בקורת על אופן ההתעסקות בהתפתחות הישיבה והנהלתה עד עתה, ובקורת אמיתית אליבא דאמת, ומוכרח אשר יקחו בזה בחשבון, שאין זה מוסד פרטי שלהם, אלא שזהו מוסד הראשון של ליובאוויטש שנוסד במדינת אוסטרליה, און ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, ובמילא תקותי חזקה שכל אחד ואחד יסלק לגמרי הצטדקות עצמו ופניית עצמו, ויבקר את הענין כפי דרישת טובת המוסד, אשר באמת לאמיתו זהו ג"כ טובת אנ"ש בכלל והמתעסקים והנהלת הישיבה בפרט, ולא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות וכמבואר בכתבים אשר גם לאחר שהיתה ליעקב ההבטחה שהשכינה יורדת עמו למצרים ובמילא בטוח הי' שיעלה הוא וזרעו ממצרים, כיון שגלו למצרים שכינה עמהם, בכ"ז בא זה לידי פועל עי"ז ששלח את יהודא לפניו, להורות לפניו וכדרז"ל לתקן לו בית תלמוד.

ובהתאם לתוצאות הבקורת הנ"ל, יתחזקו כולם בשיפור המצב, ובטוח אני אשר כמו עד עתה הנה כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל ישפיע הצלחה וברכה וכו'...

נדבר פה בהתועדות, שאע"פ שאם הראשונים כמלאכים כו' אם הראשונים כבני אדם כו'. בכ"ז מה שזכה דורנו זה היינו שעליו הוטל הענין דגמר עבודת הברורים והענין דמכה בפטיש, וידוע פסק רז"ל אשר המצוה נקראת ע"ש גומרה ובמילא דעת גם לא לנבון נקל גודל האחריות המוטלת עלינו משני הצדדים, הן מצד זה דגמר עבודת הברורים והכאה בפטיש ולאידך גיסא שכל העבודה נקראת על שמנו, ובמילא איני יודע אם נצרך דוקא מס"נ בכדי לדון אמת'דיג על דבר המצב, ובפרט שזכות אבותינו ונשיאנו קדוש ישראל כ"ק מו"ח אדמו"ר מסייעתם.

המחכה לבשו"ט ומברכם שמתוך הצלחה במעשי ידיהם ימלאו שליחותם ומתוך הרחבת הדעת והרחבה בגשמיות.

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והיו מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, וישכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

נקודות משיחות קודש

מלמעלה. ואילו עבודת חודש אייר היא ספירת העומר, עבודת האדם בבירור וזיכוך הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבור לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לדקדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחיסודות? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הבדל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הבדל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש לזהר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"יבור לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכך את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "יבור לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושי".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכוך הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", בבחינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "כגלגל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר ש"לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילים ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרכות בתעניות, אלא "עזוב תעזוב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליה שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבור (שיבורו, רע"ב) לו האדם" - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו ויהיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלוי בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסוימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור:

איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבור לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצריך, רש"י).

כל שהיא תפארת לעושי - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. וזהו אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבזה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכך קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבור לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה מלמעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, י. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסויימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עניני העולם - יש לומר, שפרישות זו אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"ג. (10) ראה הוספת לכתר שם טוב סט"ז. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת תזריע

יב « וידבר יהוה אל־משה לאמר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֵשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וילדה זכר וטמאָה שבעת ימים כימי נדת דותהּ תטמא: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בָּשָׂר עָרְלָתוֹ: וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמִּי טְהוֹרָה בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תֵנֶעַ וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד־מִלֹּאת יְמֵי טְהוֹרָה: ^(לז) וְאִם־נִקְבְּהָ תֵלֵד וְטִמְאָה שְׁבַע־יָמִים כַּנְּדָתָהּ וּשְׁשִׁים יוֹם וּשְׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דַּמִּי טְהוֹרָה: וּבְמִלֹּאת יְמֵי טְהוֹרָה לְבֶן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה וּבִן־יוֹנָה אוֹתָהּ לַחֲטָאת אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן: וְהִקְרִיבֹ לִפְנֵי יְהוָה וּכְפָר עָלֶיהָ וּטְהוֹרָה מִמִּקְדָּשׁ דְּמִיָּה זֹאת תֹּרֵת הַיִּלְדָּת לִזְכָּר אוֹ לְנִקְבָּה: וְאִם־לֹא תִמְצֵא יֶדֶהּ דִּי שָׂה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אַחֵד לַעֲלֹה וְאֶחָד לַחֲטָאת וּכְפָר עָלֶיהָ כַּכֵּן וּטְהוֹרָה: **פ** ^(ישראל)

יג « וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: דֹּאֲדָם כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בָּשָׂרוֹ שָׂאת אוֹ־סַפְחַת אוֹ כְּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר־בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת וְהוּבֹא אֶל־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אַחַד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשֹׁעַר בִּנְיָנֵה הַפֶּדָּה: לָבֵן וּמִרְאֵה הַנֶּגַע עִמָּק מִעוֹר בָּשָׂרוֹ נִגַּע צָרַעַת הוּא וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטִמְאָה אֹתוֹ: וְאִם־כְּהֶרֶת לְבָנָהּ הוּא בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ וְעִמָּק אֵין־מִרְאֵה מִן־הָעוֹר וּשְׁעָרָה הַפֶּדָּה לֹא־הִפְקָד לָבֵן וְהַסְּגִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים: וְרָאָהּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עָמַד בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׁה תִּנְגַּע בְּעוֹר וְהַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית: ^(ע"כ בחול) וְרָאָהּ הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהִנֵּה כַּהֵּה הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׁה תִּנְגַּע בְּעוֹר וּטְהוֹרָה הַכֹּהֵן מִסַּפְחַת הוּא וְכִכֶּם בְּגָדָיו וּטְהוֹרָה: וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה

הַמִּסַּפְחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הִרְאָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן לְטַהֲרָתוֹ וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָשָׁתָה הַמִּסַּפְחַת בְּעוֹר וְטִמְאָה הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: **פ** נִגַּע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בָאָדָם וְהוּבֹא אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שָׂאת־לְבָנָהּ בְּעוֹר וְהִיא הַכֶּכָּה שֹׁעַר לָבֵן וּמַחֲוִית בָּשָׂר חֵי בְשָׂאת: « צָרַעַת נֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ וְטִמְאָה הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּ כִּי טִמְאָה הוּא: וְאִם־פָּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֶת כָּל־עוֹר הַנֶּגַע מִרְאֵשׁוֹ וְעַד־רִגְלָיו לְכָל־מִרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֶת־כָּל־בָּשָׂרוֹ וּטְהוֹרָה אֶת־הַנֶּגַע כָּל הַפֶּדָּה לָבֵן טְהוֹר הוּא: וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן כִּי בָשָׂר חֵי יִטְמָא: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַבָּשָׂר הַחֵי וְטִמְאָה הַבָּשָׂר הַחֵי טִמְאָה הוּא צָרַעַת הוּא: « אוֹ כִּי יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחֵי וְנִהְפָּךְ לְלָבֵן וְכֹא אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהְפָּךְ תִּנְגַּע לְלָבֵן וּטְהוֹרָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע טְהוֹר הוּא: **פ** וּבָשָׂר כִּי־יִהְיֶה בּוֹ־בָעוֹר שְׁחִין וְנִרְפָּא: « וְהָיָה בְּמָקוֹם הַשְּׁחִין שָׂאת לְבָנָהּ אוֹ כְּהֶרֶת לְבָנָהּ אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מִרְאֵה שֹׁפֵל מִן־הָעוֹר וּשְׁעָרָה הַפֶּדָּה לָבֵן וְטִמְאָה הַכֹּהֵן נִגַּע־צָרַעַת הוּא בְּשְׁחִין פֶּרַחָה: « וְאִם יִרְאָנָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־כֶּהָ שֹׁעַר לָבֵן וּשְׁפֵלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כְּהָה וְהַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים: « וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטִמְאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ נִגַּע הוּא: « וְאִם־תַּחֲתִיתָּ תַעֲמֹד הַכְּהֶרֶת לֹא פָשָׁתָה צָרַכַת הַשְּׁחִין הוּא וּטְהוֹרָה הַכֹּהֵן: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב ע' 70, ע"פ ביאורי

החומש)

שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה - תִּזְרִיעַ

יְדוּעַ שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה מוֹרָה עַל תַּכְנֵהּ. וְלִכְאוּרָה שְׁמָה שֶׁל פְּרָשְׁתָנוּ 'תִּזְרִיעַ' - שְׁמִשְׁמָעוֹתוֹ יִצִּירַת חַיִּים חֲדָשִׁים - הַפּוֹד מִתַּכְנֵה שֶׁל הַפְּרָשָׁה, הַמְדַּבֵּר - בְּרַבָּה - בְּדִינֵי מִצְוֵעַ, שְׁעָלֵיו דְּרָשׁוּ חֲז"ל "מִצְוֵעַ חָשׁוּב כְּמֵת".

והקסבר לקף: הצרעת היא לא רק ענש שמגיע לאדם בעון דבור לשון הרע, אלא יש בה תפקיד חיובי שנועד להקגיל את האדם להתרחק מדבור וספור לשון הרע. כך לאחרי שיטה מהצרעת יוכל לפתח חיים חדשים, נקיים מלשון הרע. לכן שמה של הפרשה מורה על יצירת חיים חדשים, כי זוהי מטרתה האמתית של הצרעת - לזרע וליצור חיים חדשים.

שני כז או בשר פיייהיה בערו מכותאש והייתה מחית המכוה בחרת לבנה אדמדמת או לבנה: כה וראה אתה הכהן והנה נהפף שער לכן בפחרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכוה פרחא וממא אתו הכהן נגע צרעת הוא: כו ואם וראה הכהן והנה אין בפחרת שער לכן ושפלה אינה מן העור והוא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: כז וראהו הכהן ביום השביעי אם פשה תפשה בעור וממא הכהן אתו נגע צרעת הוא: כח ואם תחתיה תעמור הפחרת לא פשתה בעור והוא כהה שאת המכוה הוא וטהרו הכהן פיצרבת המכוה הוא: כט ואיש או אשה פיייהיה בו נגע בראש או בזקן: לו וראה הכהן את הנגע והנה מראהו עמק מן העור וכו שער צהב דק וממא אתו הכהן נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא: לא וכייראה הכהן את הנגע הנתק והנה אין מראהו עמק מן העור ושער שחר אין בו והסגיר הכהן את הנגע הנתק שבעת ימים: לב וראה הכהן את הנגע ביום השביעי והנה לא פשה הנתק ולא היה בו שער צהב ומראה הנתק אין עמק מן העור: לד והתגלח ואת הנתק לא יגלח והסגיר הכהן את הנתק שבעת ימים שנית: לה וראה הכהן את הנתק ביום השביעי והנה לא פשה הנתק בעור ומראהו איננו עמק מן העור וטהר אתו הכהן וכבס בגדיו וטהר: לה ואם פשה יפשה הנתק

בעור אחרי טהרתו: לו וראהו הכהן והנה פשה הנתק בעור לא יבקר הכהן לשער הצהב ממא הוא: לו ואם בעינו עמד הנתק ושער שחר צמח בו נפא הנתק טהור הוא וטהרו הכהן: מ ואיש או אשה פיייהיה בעור פשרם בחרת בחרת לבנת: מט וראה הכהן והנה בעור פשרם בחרת בחרת לבנת בחרת הוא פרח בעור טהור הוא: מ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך א' ע' 236, ע"פ ביאורי החומש)

אשה כי תזריע (יב, ב)

ירמו הכתוב על כנסת ישראל אשר מצינו שנקראת אשה . 'אשה כי תזריע', פרוש: הזרעת מנזות ומעשים טובים (אור החיים)

כנסת ישראל נקראת בשם אשה של הקב"ה, שם זה מבטא את הקשר העצום בין ישראל לקב"ה, והוא מורה על התשוקה של האדם להתקרב לקב"ה, כשכל הדברים האחרים טפלים אצלו. במצב כזה יכול האדם להגיע למצב של 'כלות הנפש', שאיפה להתנתק מהגוף והעולם הזה הגשמי, ולהתבק בקב"ה. על כן אומר הפסוק "אשה כי תזריע": גם כאשר אדם נמצא במצב של "אשה", שכלו עסוק בלהתקרב לקב"ה, עליו להיות בבחינת "תזריע" - לעסוק בקיום המנזות הגשמיות והאצניות, כמו שזריעה כפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לצמיחה.

שלישי מ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא: מא ואם מפאת פניו ימרט ראשו גפח הוא טהור הוא: מב וכייהיה בקרחת או בגפחת נגע לכן אדמדמ צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגפחתו: מד וראה אתו הכהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת בקרחתו או בגפחתו כמראה צרעת עור בשר: מה איש צרוע הוא ממא הוא ממא וממאנו הכהן בראשו נגעו: מח והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וממא ו ממא יקרא: מו כל ימי אשר הנגע בו יממא ממא הוא בדר ישב מחוץ למחנה מושבו: מז והפגר כי

הַרְמֵבִים (סוף הלכות טמאת צרעת): "מתוך כך באין כו' לדבר באלקים וכופרין בעקר".

גרות שבת-קדש - גרות אלה מרחיקים את האדם מעבודת-ה' וזה. כי הגרות הללו שומרים על האדם "שלא יפגש בעץ או באבן", רמז למה שכתוב (ירמיה ב) "אמרים לעץ אבי אמה ולאבן אתי ללדתני".

רביעי ^ה וראה הפה אחר ^א הפכס את-הנע והנה לא-הפך הנע את-עיניו והנע לא-פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגפחתו: ^ט ואם ראה הפה והנה פה הנע אחר הפכס אתו וקרע אתו מן-הבגד או מן-העור או מן-השתי או מן-הערב: ^ה ואם תראה עוד בגד או-בשתי או-בערב או בכל-כלי-עור פחתת הוא באש תשרפנו את אשר-בו הנע: ^ה והבגד או-השתי או-הערב או-כל-כלי העור אשר תכבס וסר מהם הנע וכבס שנית וטהר: ^ט זאת תורת נגע-צרעת בגד הצמר ^א או הפשתים או השתי או הערב או כל-כלי-עור לטהרו או לטמאו: פפפ

ס"ז פסוקים, בנ"ה סימן.

פרשת מצורע

יד ^א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והוא אל-הפה: ^ג ויצא הפה אל-מחויץ למחנה וראה הפה והנה נרפא נגע-הצרעת מן-הצורע: ^ד וצוה הפה ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהרות ועץ ארו ושני תולעת ואוב: ^ה וצוה הפה ושחט את-הצפור האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים: ^ו את-הצפור החיה יקח אתה ואת-עץ הארו ואת-שני התולעת ואת-האוב וטבל אותם ואת ^א הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים: ^ב והזה על המטהר מן-הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את-הצפור החיה על-פני השדה: ^ג וכבס המטהר את-

יהיה בו נגע צרעת בגד צמר או בגד פשתים: ^ח או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל-מלאכת עור: ^ט והיה הנגע ירקרק ^א או אדמדם בגד או בעור או-בשתי או-בערב או בכל-כלי-עור נגע צרעת הוא והראה את-הפה: ^ב וראה הפה את-הנע והסגיר את-הנע שבעת ימים: ^ג וראה את-הנע ביום השביעי כי-פשה הנע בגד או-בשתי או-בערב או בעור לכל אשר-יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנע טמא הוא: ^ד ושרף את-הבגד או את-השתי ^א או את-הערב בצמר או בפשתים או את-כל-כלי העור אשר-יהיה בו הנגע כי-צרעת ממארת הוא באש תשרף: ^ב ואם ראה הפה והנה לא-פשה הנע בגד או בשתי או בערב או בכל-כלי-עור: ^ג וצוה הפה וכבסו את אשר-בו הנע והסגירו שבעת-ימים שנית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יד, עמ' 241)

בגד ישב מחויץ למחנה מושבו (יג, מו)

מושבו טמא (תורת כהנים)

במשנה (נגעים פ"ג) מבאר, שאם שהה מצרע בבית "כדי הדלקת הנר", נעשה הבית 'מושבו' של המצרע והוא טמא. אומר על כך רבי לוי-יצחק שניאורסון זכרונו-לברכה: טמאת מצרע - רומזת ל"הסתלקות אור התקמה" (חסרון בבטול המהלט).

הדלקת הנר - רומזת ל"המשכת אור התקמה". כי אור הוא בחינת תקמה, כמאמר ר"ל (בבא-בבא כה) "הרועה שייחפים - ידרים", והמנוחה היתה עומדת בדרום (ואלו הפסיל בחשך יהלך).

מובן אפוא שהדלקת הנר מונעת את ההתפשטות של טמאת המצרע.

(תורת לוי יצחק עמ' שנה)

מוסיף כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו:

במפרשי המשנה מבאר ש"הדלקת הנר" הינו גרות שבת-קדש. ואכן - גרות שבת-קדש וטמאת מצרע הם "זה לעמת זה":

טמאת מצרע - טמאה זו באה בענש על חטא לשון הרע, שהיא מביאה בסופו של דבר לעבודת-ה', כפי שכתב

בַּגְדָיו וְגִלְתָּ אֶת־כָּל־שַׁעְרֹו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר
וְאַחֵר יָבוֹא אֶל־הַמִּחְנֶה וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאֹהֶלֹ
שִׁבְעַת יָמִים: ❶ וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת־
כָּל־שַׁעְרֹו אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זָקְנוֹ וְאֶת גִּבְתֹּ עֵינָיו
וְאֶת־כָּל־שַׁעְרֹו יִגְלַח וּכְבֹּם אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־
בְּשָׂרֹו בַּמַּיִם וְטָהַר: ❷ וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי
כִבְשִׂים תְּמִימִים וּכְבִּשָׁה אַחַת בַּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה
וּשְׁלִשָּׁה עֶשְׂרִים סֵלָת מִנַּחֵל בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְלֹג
אֶחָד שֶׁמֶן: ❸ וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמִּטְהַר אֶת הָאִישׁ
הַמִּטְהַר וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
❹ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכִּבֶּשֶׂה הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לְאַשֶׁם וְאֶת־לֹג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה: ❺ וְשָׁחַט אֶת־הַכִּבֶּשֶׂה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט
אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־הָעֹלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי
כַּחֲטָאת הָאִשֶּׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא:
❻ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאִשֶּׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תֵּנוּד
אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־
בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית: ❼ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֹּג הַשֶּׁמֶן
וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמֹאלִית: ❽ וּטָבַל הַכֹּהֵן
אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְּמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ
הַשְּׂמֹאלִית וְהָיָה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַ
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: ❾ וּמִיתָר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ
וַיִּתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תֵּנוּד אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְּמָנִית וְעַל־
בֶּהֱן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית עַל דָּם
הָאִשֶּׁם: ❿ וְהִנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן וַיִּתֵּן
עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:
⓫ וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֲטָאת וּכְפָר עַל־הַמִּטְהַר
מִטְּמֵאָתוֹ וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה: ⓬ וְהָעֹלָה
הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַה וּכְפָר
עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ❸

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י ע' 100, ע"פ ביאורי

החומש)

שְׁמָה שֶׁל הַפָּרָשָׁה - מְצֻרֶעַ

בְּדוּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים נִקְרְאוּ פ' מְצֻרֶעַ - פְּרָשַׁת זֹאת

תְּהִיָּה, וְרַק בְּדוּרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים הִתְקַבַּל הַשֵּׁם 'פְּרָשַׁת מְצֻרֶעַ'.
וְטַעַם הַדָּבָר בְּפִנְיֵמִיּוֹת הָעֲנִינִים: יָדוּעַ שְׁלֻעַת־יָד לְבֹאֵה הַחֹשֶׁךְ
וְהָרַע יִהְיֶה לְאֹדֶר וְטוֹב. כִּף גַּם בְּנוֹגֵעַ לְמִצְרַע, בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת
מְצֻרֶעַ הוּא מִשְׁגַּ שְׁלִילִי. אֲכָל לְעִתִּיד־לְבֹאֵה הַתְּשׁוּבָה שֶׁל
הַמִּצְרַע תְּהִיָּה בְּכַחֲמֵינָה 'יְדוּנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּזָכוּת', כִּף
שֶׁהַמִּשְׁגַּ מְצֻרֶעַ יִהְיֶה לְהִיטֵף דָּבָר חַיִּיבִי. בְּדוּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים
לֹא קָרְאוּ בַשֵּׁם מְצֻרֶעַ כִּי לֹא רָצוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָבָר שְׁלִילִי,
לְכֵן הִשְׁתַּמְשׁוּ בַשֵּׁם 'זֹאת תְּהִיָּה' רַמְזוֹ לְכִף שְׁלֻעַת־יָד לְבֹאֵה
יְהִיָּה הַמִּצְרַע דָּבָר חַיִּיבִי. אֲךָ בְּדוּרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים, הַקְּרוֹבִים
לְבִיאַת מָשִׁיחַ שָׂאָז יִהְיֶה הַמִּצְרַע לְדָבָר חַיִּיבִי, קוֹרְאִים
לְפָרָשָׁה מְצֻרֶעַ עַל־שֵׁם הָעִתִּיד הַקְּרוֹב, שֶׁבוֹ הַמְצֻרֶעַ יְהִיָּה
רַק דָּבָר שֶׁל קִדְשָׁה וְאוֹר.

חֲמִישִׁי כֹּא וְאַם־יָדֵל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח כִּבֶּשׂ
אֶחָד אֲשֶׁם לְתִנּוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֵלָת
אֶחָד בְּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שֶׁמֶן: ❷ וְשִׁנִּי
תָּרִים אִו שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיִיג יָדוֹ וְהָיָה
אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה: ❸ וְהָבִיֹא אֹתָם בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי לְטָהָרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־
מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה: ❹ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כִּבֶּשֶׂה
הָאִשֶּׁם וְאֶת־לֹג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה
לִפְנֵי יְהוָה: ❺ וְשָׁחַט אֶת־כִּבֶּשֶׂה הָאִשֶּׁם וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִדָּם הָאִשֶּׁם וְנָתַן עַל־תֵּנוּד אֹזֶן הַמִּטְהַר
הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ
הַיְּמָנִית: ❻ וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצַק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן
הַשְּׂמֹאלִית: ❼ וְהָיָה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְּמָנִית
מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשְּׂמֹאלִית שִׁבְעַ
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: ❽ וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן
אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ עַל־תֵּנוּד אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְּמָנִית
וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית
עַל־מָקוֹם דָּם הָאִשֶּׁם: ❾ וְהִנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן
אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן וַיִּתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר לְכַפֵּר
עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה: ❿ וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתָּרִים
אִו מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיִיג יָדוֹ: ⓫ אֶת
אֲשֶׁר־תִּשְׁיִיג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד
עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וּכְפָר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהַר לִפְנֵי

יְהוָה: ^אזאת תורת אשר-בו נגע צרעת אשר
לא-תשיג ידו בטהרתו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר.
מביא... קרבנות עשיר (רמב"ם)
כ"ק מו"ח אדמו"ר הציץ פעם ליהודי אחד לנדב את
הוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח,
אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקיים
הבטחתו. אמר הרב, שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות
חדשים' של פרנסה. ואף כאן: כאשר עני יוצא מגדרו
ומשתדל עבור חברו העשיר – עוזרים לו מלמעלה לקיים
את הבטחתו בעשירות.

שישי ^אוידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:
^בכי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם
לאחזה ונתתיו נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם:
^גובא אשר-לו הבית והגיד לבתן לאמר כנגע
נראה לי בבית: ^דוצוה הכהן ופגו את-הבית
בטֶרֶם יבא הכהן לראות את-הנגע ולא יטמא
כל-אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות
את-הבית: ^הוראה את-הנגע והנה הנגע
בקירת הבית שקערורת ירקרקת או אדמדמת
ומראיתו שפל מן-הקיר: ^וויצא הכהן מן-הבית
אל-פתח הבית והסגיר את-הבית שבעת ימים:
^זושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה
הנגע בקירת הבית: ^חוצוה הכהן וחלצו את-
האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל-
מחוץ לעיר אל-מקום טמא: ^טואת-הבית יקצע
מבית סביב ושפכו את-העפר אשר הקצו אל-
מחוץ לעיר אל-מקום טמא: ^יולקחו אבנים
אחרות והביאו אל-תחת האבנים ועפר אחר
יקח וטח את-הבית: ^{יא}ואם-ישוב הנגע ופרח
בבית אחר חלץ את-האבנים ואחרי הקצות
את-הבית ואחרי הטוח: ^{יב}ובא הכהן וראה
והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא
בבית טמא הוא: ^{יג}ונתן את-הבית את-אבניו

ואת-עציו ואת כל-עפר הבית והוציא אל-מחוץ
לעיר אל-מקום טמא: ^{יד}והבא אל-הבית כל-ימי
הסגור אתו וטמא עד-הערב: ^{טו}והשכב בבית
יכבס את-בגדיו והאכל בבית יכבס את-בגדיו:
^{טז}ואם-בא יבא הכהן וראה והנה לא-פשה
הנגע בבית אחרי הטח את-הבית וטהר הכהן
את-הבית כי נרפא הנגע: ^{יז}ולקח לחטאת את-
הבית שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזב:
ושחט את-הצפר האחת אל-כלי-חרש על-
מים חיים: ^{יח}ולקח את-עץ-הארז ואת-האזב
ואת ^{יט}שני התולעת ואת הצפר החיה וטבל
אתם בדם הצפר השחוט ובעים החיים והנה
אל-הבית שבע פעמים: ^כוהטא את-הבית
בדם הצפור ובעים החיים ובצפר החיה ובעץ
הארז ובאזב ובשני התולעת: ^{כא}ושלח את-
הצפר החיה אל-מחוץ לעיר אל-פני השדה
וכפר על-הבית וטהר: ^{כב}זאת התורה לכל-נגע
הצרעת ולנתק: ^{כג}ולצרעת הבגד ולבית:
^{כד}ולשאת ולספחת ולבהרת: ^{כה}להורת ביום
הטמא וביום הטהר זאת תורת הצרעת: פ
^{כו}וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:
^{כז}דברו אל-בני ישראל ואמרתם אלהם איש
איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא: ^{כח}וזאת
תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את-זובו או-
החתים בשרו מזובו טמאתו הוא: ^{כט}כל-המשכב
אשר ישכב עליו הזב וטמא וכל-הבלי אשר-
ישב עליו וטמא: ^לואיש אשר יגע במשכבו
יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב:
^{לא}והישב על-הבלי אשר-ישב עליו הזב יכבס
בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב: ^{לב}והנגע
בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-
הערב: ^{לג}וכי-ירק הזב בטהור יכבס בגדיו ורחץ
במים וטמא עד-הערב: ^{לד}וכל-המרפב אשר

וַיִּרְכַּב עָלָיו הָזָב וַיִּטְמֵא: וְכָל־הַנִּגַּע בְּכָל־אִשָּׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם יִכָּבֶם בַּגָּדָיו וְרֹחֶץ בָּמִים וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^א וְכָל־אִשָּׁר יִנְעֻבּוּ הָזָב וַיִּדְּיוּ לֹא־שִׁטָּף בָּמִים וַיִּכָּבֶם בַּגָּדָיו וְרֹחֶץ בָּמִים וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ב וְכָל־חֵרֶשׁ אֲשֶׁר־יִנְעֻבּוּ הָזָב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשִּׁטָּף בָּמִים: ^ג וְכִי־יִטְהַר הָזָב מִזּוּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וַיִּכָּבֶם בַּגָּדָיו וְרֹחֶץ בִּשְׂרָו בָּמִים חַיִּים וְטָהַר: ^ד וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וְכֹאֵל לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּנְתְּנֶם אֶל־הַכֹּהֵן: ^ה וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֲחֵד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּבּוֹ: ^ו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

וּלְעֲרֵצַת הַבְּגָד וּלְבִית (יד, נח) כְּתֹב הַסְפּוֹרָנוּ: "אֵין זְכָרוֹן לְרֵאשׁוֹנִים שֶׁנִּמְצְאוּ לַעֲוֹלָם נִגְעֵי בְּתִים, עַד שֶׁאֲמָרוּ קֶצֶתָם וְ"ל שָׁלֹא הָיוּ לַעֲוֹלָם". וַיֵּשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה מְבָאָר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' שֶׁנֶּגַע רֹמֵז לְאָדָם שֶׁפְּנִימִיּוֹתוֹ טוֹבָה בְּתַכְלִית, וְהֵרַע הוּא רַק בְּחִיצוֹנִיתוֹ (בַּעֲדֵי בִשְׂרָו), וְלָכֵן בַּיּוֹם, שֶׁאֵין אֲנָשִׁים כְּאֵלֶּה, אֵין הִנָּע מְצוּי. לִפִּי זֶה מוֹבָן, שֶׁנֶּגַע בְּבִית מִסְמַל רַע חִיצוֹנִי בְּתַכְלִית: וְלָכֵן הָיָה נָדִיר גַּם בַּיָּמִים הָהֵם, שֶׁכֵּן אִישׁ לֹא הִגִּיעַ לְדִרְגָּה זוֹ.

שְׁבִיעִי ^{טו} וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְרֹחֶץ בָּמִים אֶת־כָּל־בִּשְׂרָו וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^א וְכָל־בָּגֶד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וַיִּכָּבֶם בָּמִים וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ב וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְרֹחֶצוּ בָּמִים וַיִּטְמֵאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^ג וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זָכָה דָּם יִהְיֶה זָכָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּגִדָתָהּ וְכָל־הַנִּגַּע בָּהּ יִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ד וְכָל־אִשָּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּגִדָתָהּ יִטְמֵא וְכָל־אִשָּׁר תִּשָּׁב עָלָיו וַיִּטְמֵא: ^ה וְכָל־הַנִּגַּע בְּמִשְׁכָּבָהּ יִכָּבֶם בַּגָּדָיו וְרֹחֶץ בָּמִים וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ו וְכָל־הַנִּגַּע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכָּבֶם בַּגָּדָיו וְרֹחֶץ בָּמִים וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ז וְאִם עַל־

הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁכַּב עָלָיו בַּנִּגְעוֹ־בּוֹ וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^ח וְאִם שְׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וְתִּהְיֶה נִגְדָתָהּ עָלָיו וַיִּטְמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכַּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו וַיִּטְמֵא: ^ט כִּי־יִטְהַר הָזָב מִזּוּבּוֹ זָכָה בְּגִדָתָהּ אוֹ כִּי־תִזּוּב עַל־נִגְדָתָהּ כָּל־יָמֵי זָכָה מִמֵּאֲתָהּ כִּימֵי נִגְדָתָהּ תִּהְיֶה מִמֵּאֲתָהּ הוּא: ^י כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמֵי זָכָה בְּמִשְׁכָּב נִגְדָתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו מִמֵּאֲתָהּ יִהְיֶה בְּמִמֵּאֲתָהּ נִגְדָתָהּ: ^{יא} וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם וַיִּטְמֵא וַיִּכָּבֶם בַּגָּדָיו וְרֹחֶץ בָּמִים וַיִּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{יב} וְאִם־טָהַר מִזּוּבָהּ וְסָפַרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחֵר תִּטְהַר: ^{יג} וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וְהִבִּיֵּא אוֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^{יד} וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֲחֵד חֲטָאת וְאֶת־הָאֲחֵד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּב־מִמֵּאֲתָהּ: ^{טו} וְהִזְרַתָּם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּטְמָאֹתָם וְלֹא יִמְתּוּ בְּמִטְמָאֹתָם בְּמִטְמָאִם אֶת־מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: ^{טז} זֹאת תוֹרַת הָזָב וְאִשָּׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ־זֶרַע לְטַמְּאָה־כָּה: ^{טז} וְהַדּוֹת בְּגִדָתָהּ וְהָזָב אֶת־זוּבּוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־מִטְמָאָה: ^{טז} פַּפֵּה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 27)

שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּגִדָתָהּ (טו, יט) דָּם נִגְדָה הִיא מִן הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה בָּהֶּן אַחֲרֵי חֲטֵא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינֵנו שֶׁהַחֲטֵא יִצֵּר בָּהּ מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדָם נִגְדָה, דָּם טָמֵא. וְלִפִּי זֶה יִמְתַּק מִה שֶׁאֵימָתָה בְּמִדְרַשׁ תְּהִלִּים (קמ, ד) שֶׁלְעֵתִיד־לְבוֹא יִמָּר אֲסוּר נִגְדָה – כִּי אֵז וְקָנִים הֵינָנו "וְזֹאת רֹחַ הַטְּמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ" וְיִתְבַּרֵּר הָעוֹלָם מִן הַטְּמָאָה וְהַזְהָמָה שֶׁל חֲטֵא עֵץ הַדַּעַת.

חצי קריש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹהּ רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וְיִצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ, אֲמֵן בְּחֵיכּוֹן וּבְיִמְיִכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,

שִׁכְבַּת־זֶרַע לְטִמְאָה־בָּהּ: לֹא וְהִדָּוָה בְּנִדְתָּהּ וְהִזְבֹּ
אֶת־זִבּוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־
טִמְאָהּ: פַּפֵּס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענף 26)

וְהִדָּוָה בְּנִדְתָּהּ (טו, לג) וְז"ל אֶמְרוּ, שְׂדֵם נִדָּה הִיא מִן
הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה בָּהֶן אַחֲרֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִנֵּנוּ
שֶׁהַחֲטָא יֵצֵר בָּהּ מִצִּיאוֹת שֶׁל רָע, הַמְתַּבְּטֵא בָּדָם נִדָּה, דָּם
טָמֵא. וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְבָאָר טַעַם הַדַּעַת שֶׁאֲסוּר לַאֲשֶׁה לַעֲמֹד
בְּטִמְאָתָהּ אֶפְלוּ אֵין בְּעֵלָה בְּעֵיר (אף לִפִּי מֵאֵי דְקִיָּמָא־לָן
שֶׁטְבִילָה בְּזִמְנָהּ לֹא מְצִינָה) – כִּי זֶה מוֹרָה עַל הַטְּהָרָה מִהָרַע
וְהַזְהָרָה שֶׁל חֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

צ' פסוקים, עיר"ו סימן.

בַּעֲגֹלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יתברך: יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יתברך, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם,
וְיִתְנַשָּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעָלְמָא, וְאָמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן

♦ ♦ ♦

מפטיר לא וְהִוָּדְתָם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטִּמְאָתָם וְלֹא
יָמָתוּ בְּטִמְאָתָם בְּטִמְאָם אֶת־מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר
בְּתוֹכָם: לֹא וְזֹאת תֹּוֹרַת הַזֶּבֶב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ

בעת הגבחה הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבחה הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִי־חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרִכִּיָּה דְרַב־נַעַם, וְכָל־נִתְיבְתִיָּה שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ,
בְּשִׂמְלָהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וְגִדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים
בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו,
שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבִמְשִׁיחַ עֲבָדָיו וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני
קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה
ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

ג וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצַרְעִים
גִּחְזִי וְשִׁלְשֵׁת בָּנָיו וְהֵם הָיוּ יוֹשְׁבִים

הפטרה לפרשת מצורע לשמו"ת ולקריאה

בציבור במלכים ב פרק ז

ז ג וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצַרְעִים פָּתַח הַשַּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ

שי למורא

ג) וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ
מְצַרְעִים, אֶמְרוּ ר"ל, שֶׁהֵם הָיוּ
גִּחְזִי וְשִׁלְשֵׁת בָּנָיו, שֶׁדִּבְקָה בָּהֶם
צָרַת נַעֲמָן, בְּעִבּוּר שְׁלָקָה מִמֶּנּוּ אֵת

עטרת מרים

שי למורא

פֶּתַח הַשַּׁעַר בְּדִין הַמִּצְוֹת (ויקרא יג מו) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתָנוּ בָּרָעַב: ד אִם־אֶמְרֵנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרָעַב בָּעִיר וּמָתָנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּבוּ פֹה וּמָתָנוּ וְעָתָה לָכוּ וּנְפַלְה אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם אִם־יַחֲיֶינוּ נַחֲיָה וְשָׁם נִמְצָא לָחֶם וְאִם־יָמִיתֵנוּ וּמָתָנוּ:

הַכֶּסֶף וְהַכְּנָדִים. פֶּתַח הַשַּׁעַר, שָׁחִי וְיֹשְׁבִים בְּפֶתַח הַשַּׁעַר, בְּדִין הַמִּצְוֹת, כִּמּוֹ שִׁכְתוֹב "מַחֲוִין לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ" (ויקרא יג.מז). עַד מָתָנוּ, עַד שְׁנֵמוֹת בָּרָעַב. ד) וְנְפַלְה, נִסְמִיר אֶת עַצְמוֹ לִשְׁכּוֹן אֲהֵם. ה) בְּנֶשֶׁף, בָּעֶרֶב. ו) וְה' הַשָּׁמַיִם וְגו', הַסִּפָּה עַל שְׁלֹא מִצָּאוּ שָׁם אִישׁ, הֵיטָה כִּי ה' הַשָּׁמַיִם בְּאֻזְיָהֶם קוֹלוֹת שֶׁל רֶכֶב וְגו'.

אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתָנוּ: ד אִם־אֶמְרֵנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרָעַב בָּעִיר וּמָתָנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּבוּ פֹה וּמָתָנוּ וְעָתָה לָכוּ וּנְפַלְה אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם

ט) לֹא כֵן, לֹא טוֹב וְיִשָּׁר. מוֹחָשִׁים, שׁוֹתֵקִים מִלְּבַשֵּׁר. י) שַׁעַר הָעִיר, שׁוֹמֵר שַׁעַר הָעִיר. אֶסוּר, קָשׁוּר. יא) וַיִּקְרָא הַשּׁוֹעֲרִים, הוּא קָרָא לְשׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי

אִם־יַחֲיֶינוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמִיתֵנוּ וּמָתָנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְּנֶשֶׁף לָבֹא אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קֶצֶה מַחֲנֶה אֲרָם וְהִנֵּה אִין־שָׁם אִישׁ: ו וַאֲדָנִי הַשָּׁמַיִם | אֶת־מַחֲנֶה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוֹם קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֲחִיו הִנֵּה שָׁכַר־עַלֵינוּ מִלָּד יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עָלֵינוּ: ז וַיִּקְוּמוּ וַיָּנֻסוּ בְּנֶשֶׁף וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֱהִלֵּיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הָיָא וַיָּנֻסוּ אֶל־נְפֶשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קֶצֶה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱל אַחֵד וַיִּאֲכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁאוּ מִשֶּׁם בֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וַיִּלְכוּ וַיִּמְמְנוּ וַיִּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱל אַחֵר וַיִּשְׁאוּ מִשֶּׁם וַיִּלְכוּ וַיִּמְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן | אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בִּשְׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מוֹחָשִׁים וְחַפְּיֵנוּ עַד־אֹזֶר הַבֶּקֶר וּמִצָּאֵנוּ עוֹזֵן וְעָתָה לָכוּ וְנִבְאָה וְנִגִּידָה בֵּית הַמִּלֶּךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרָאוּ אֶל־שַׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר שׁוּב שַׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וְהִנֵּה אִין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־הִסּוֹס אֶסוּר קָשׁוּר אֵל הַאֲבוֹס בְּדָרְסוֹ וְהַחֲמוֹר אֶסוּר וְאֶהֱלִים כַּאֲשֶׁר הִמָּה לֹא הוֹצִיאוּ מִה שְׂבָחוֹתָם: יא וַיִּקְרָא שׁוֹעֵר הָעִיר אֶל הַשְּׁעָרִים שׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּלֶּךְ וַיִּגִּידוּ בֵּית הַמִּלֶּךְ פְּנִימָה מִקוֹם מוֹשֵׁב הַמִּלֶּךְ: יב וַיָּקָם הַמִּלֶּךְ לִילָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידָה־נָא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יִדְעוּ כִּי־רָעִים אֲנַחְנוּ וַיִּצָּאוּ מִן־הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבֶה בַשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יִצָּאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְּפָשׁם חַיִּים

לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם הַעֲרִמָה וְהַחֲבִילָה אֲשֶׁר עָשׂוּ יִדְעוּ כִּי־רָעִים אֲנַחְנוּ וְהַאֲבוֹס לָצֵאת אֶל הַשָּׁלָל וְאֵל הַמּוֹזֵן, וַיָּצֵאוּ אֲרָם מִן־הַמַּחֲנֶה

לְהִתְחַבֵּר לְהַסְמֵחַ בְּשִׁדְחָה לֵאמֹר כִּי־יֵצְאוּ הַיְּהוּדִים מִן־הָעִיר וְנִתְּפָשׂוּ
חַיִּים וְאֲלֵהֶעִיר נָבֹא: יג וַיֵּעַן אַחֲד מֵעַבְדָּיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה
מִן־הַסּוֹסוֹתִים אֵם אִם הָאִיִּב יָמוּת אֶת הַרוֹכְבִּים, אֵין חֵצֶק בְּדַבְּרָה, כִּי יִהְיוּ כָּל

וְאֶל־הָעִיר נָבֵא: יִי וְיֵעַן אַחַד מֵעַבְדֵי
וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַפּוֹסִים
הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ־בָהּ הֵנָּה כָּכָל־
הַמֶּזֶן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ בָּהּ הֵנָּה
כָּכָל־הַמֶּזֶן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־תָּמוּ וְנִשְׁלַחַה
וְנִרְאָה: יִי וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח
הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו מִחֲנֵה־אַרְם לֵאמֹר לְכוּ
עִד־תִּירְדּוּ וְהִנֵּה כָל־הַיָּרֵד מְלָאָה
שְׁלִיכוּ אֲרֶם בַּחֲפֹז וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלָאכִים
הָעַם וַיִּבְנוּ אֶת מִחֲנֵה אֲרֶם וַיְהִי סָאֵה־
שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כֶּדֶבֶר יְהוָה: יִי וְהַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ עַל־הַשָּׁעַר וַיִּרְמְסֵהוּ
עַד דָּבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדָּת
בְּדָבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר
לֹא וּסָאֵה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כַּעַת מֵחֹר
הַשְּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה
מִיָּם יִהְיֶה כֶּדֶבֶר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאֵה
אִכְל: כֹּוְיִהְיֶלּוּ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעַם
בְּשָׁעַר וַיָּמָת:

וַיֹּאמֶר ה' רֹאֵה בְּעֵינֶיךָ וּמִשְׁמֶם לֹא תֹאכַל: ב' וַיְהִי־לִי כֵן בְּאִשֶּׁר אָמַר הַנְּבִיא וַיִּרְמְסוּ אוֹתוֹ הָעַם בְּשֹׁעַר וַיִּמָּת:

לְאַחַר שְׁמַסִּיִּים הֶהְפְּטָהּ יְאֹמֵר הַמַּפְטִיר בְּרֻכּוֹת אֱלֹ

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא

יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וּרְחֹמָן אֶתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּכַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנִּבְיָא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כָּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

עטרת מרים

מִבְּוֹאֵי בָא בְּזֶמֶן הָרַעֲב הָיָה מְבַעַל שְׁלֹשָׁה שָׁם מְקוֹם וַיְבֹא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בְּפוּרִים מִן הַשְּׁעוּרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁקָּצְרוּ עֲשָׂרִים-לֶחֶם שְׁעוּרִים וְכִרְמֵל שְׂבָלִים רַבּוֹת וּמִלֹּאֲוֹת בְּצֻקֵּי בְּצֻקֵּי וְהָאִישׁ חָשַׁב שֶׁאֵיכֶלֶם אֲלִישֶׁע, אֲבָל אֲלִישֶׁע צִוָּה וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם לְתַלְמִידֵיךָ שֶׁהָיָה שָׁם וַיֹּאכְלוּ כִּי בָּאָה בָּהֶם בִּרְכָה בְּדֶרֶךְ גַּם, עַד שֶׁכָּל הַלֶּחֶם הִסְפִּיק לְמֵאָה אִישׁ: מִן וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אַתָּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ הֲלֹא מַעֲטָה הָיָה וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל וְיִהְיֶה דִּי לֹאכֹל וְהוֹתֵר וְעוֹד וְיִהְיֶה מוֹתֵר: מִדּוּ וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתֵרוּ בְּדֶבֶר יְהוָה: אֲנִי נִעְמָן שֶׁר־צָבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גְּדוֹל חֲשׁוֹב לִפְנֵי אֲדֹנָיו וּנְשָׂא פָנָיִם בְּפִיֹּם כְּבוֹד אוֹתוֹ כִּי־כֹ נִתְּנָהוּ תְּשׁוּעָה לְאֲרָם וְהָאִישׁ הָיָה גָּבוֹר חֵיל חֲשֵׁק לְדָדַת לְפִלְחָמֶת, אֲבָל הָיָה מְצַרֵּעַ וְהָיָה מַעַע וְאֵת: כּוֹאֲרָם יֵצְאוּ גְדוּדִים

שי למורא

מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה, שָׁם מְקוֹם בְּדָרוֹם הָאָרֶץ. לְאִישׁ הָאֱלֹהִים, לְנִבְיָא אֲלִישֶׁע. לֶחֶם בְּפוּרִים, לֶחֶם הַעֲשׂוֹי מִקִּצְרוֹ רִאשׁוֹן שֶׁנִּקְצַר אַחֵר הָעֵמֶר. עֲשָׂרִים לֶחֶם שְׁעוּרִים, וְהָיָה בְּמִסְפַּר עֲשָׂרִים לֶחֶם מִקְמַח שְׁעוּרִים. וְכִרְמֵל בְּצֻקֵּי, וְשֶׂבֶלִים רַבִּים וּמִלֹּאִים כְּפִי שֶׁהֵם עֲדוֹן בְּקַלְפוֹתֵיהֶם. "בְּצֻקֵּי", בְּקַלְפֹתוֹ וּבְכַסְּוִיו. פְּרוּשׁ אַחֵר, "בְּצֻקֵּי", מִן שֶׁק שָׁבוּ נָשָׂא אֶת הַדְּבָרִים שֶׁנִּקְצְרוּ בְּכַסּוֹק. לָעָם, לְתַלְמִידֵיךָ שֶׁהָיָה שָׁם חֲנִיבֵי אֲלִישֶׁע. מִגֵּ (מִה אַתָּן זֶה, הֲלֹא מַעֲטָה הָיָה. אֲכֹל וְהוֹתֵר, כִּמְהָ שֶׁהוּבָא יְהוָה דִּי לֹאכֹל, וְעוֹד יְהוָה מוֹתֵר. א) אִישׁ גְּדוֹל וְגו', כְּלוּמַר, חֲשׁוֹב לִפְנֵי. וּנְשָׂא פָנָיִם, וְהַכֹּל הָיוּ נוֹשְׂאִים לוֹ פָנָיִם לְכַבֵּדוֹ. כִּי כּוֹ נִתֵּן ה' תְּשׁוּעָה לְאֲרָם, כִּי עַל יְדֵי בָּאָה תְּשׁוּעָה לְאֲרָם. גָּבוֹר חֵיל מְצַרֵּעַ, וּמִכְנֵי צִרְעָתוֹ הָיָה נִמְנָע תְּרַבָּה מִלְּקַבֵּל לְמַלְחָמוֹתָיו, וְהָיָה מִצַּר עַל כִּדְּ

הפטרה לפרשת תזריע לשמו"ת

מלכים ב ד

ד מִבְּוֹאֵי בָא מְבַעַל שְׁלֹשָׁה וַיְבֹא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בְּפוּרִים עֲשָׂרִים-לֶחֶם שְׁעוּרִים וְכִרְמֵל בְּצֻקֵּי וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ: מִן וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אַתָּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל וְיִהְיֶה מוֹתֵר: מִדּוּ וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתֵרוּ בְּדֶבֶר יְהוָה: אֲנִי נִעְמָן שֶׁר־צָבָא

מֶלֶךְ-אֲרָם הָיָה אִישׁ גְּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וּנְשָׂא פָנָיִם כִּי־כֹ נִתְּנָהוּ תְּשׁוּעָה לְאֲרָם וְהָאִישׁ הָיָה גָּבוֹר חֵיל מְצַרֵּעַ: כּוֹאֲרָם יֵצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁכְּבוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִעְרָה קִטְמָה וְתָהִי לִפְנֵי אִשֶּׁת נְעֻמָן:

קבוצות קטנות לשלול וישבּו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי משמשת לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל־גברתה אחלי עם בקשת אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז מבלי ספק יאסף ויפא אותו מצרעתו: ד ויבא נעמן ויגד לאדניו מלך ארם לאמר פזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל:

ה ויאמר מלך־ארם לך־בא אל הנביא ואשלחה ספר אל־מלך ישראל שהוא יצוה את הנביא על זאת וילך ויקח בידו מנחה לנביא עשר כפרי־כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל־מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך אתי נעמן עבדי ואספתו תרפאהו מצרעתו שצוה את הנביא לאספו מצרעתו: ז והי בקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע בגדיו ויאמר וי האלהים אני להיות בדי להמית ולהחיות ביזה שלח אלי לאסף איש מצרעתו כי אד־דע־נא וראו כי־מתאנה הוא לי מבקש עליה כדי שלחם עמי: ח והי כשמעו אלישע איש־האלהים ב־קרע מלך־ישראל את־בגדיו וישלח אל־המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא־נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח־הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שליח לאמר הלך ורחצת שבע־פעמים ב־רדן וישב בשרך לך וטהר מן הצרעת: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי יצא ויצא הנביא ועמד ויעמוד וקרא בשם־יהוה אלהיו והניף וינפף רדן אל־המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי נם ואסף המצרע באופן זה: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מבלי מימי ישראל הלא בכל יום ארחץ בהם וטהרתי בהמית, אם

ג אחלי אדוני לפני הנביא, אם בקשת אדוני תהיה לפני הנביא. יאסף אותו מצרעתו, רפואת המצרע נקראת אסף, לפי שבעודו בצרעתו הרי מושבו מחוץ למחנה, וכאשר יתרפא יאסף ויבא אל המחנה. ד ויבא ויגד לאדניו, נעמן ספר הדבר לפני המלך. ה לך בא, הקב (התמונן) ובוא אל הנביא.

ספר, אגרת. זקב, מטבעות זקב. (להביא מנחה לנביא). ו ועתה, לא פרש הכתוב מה שקרב ראש האגרת, כי מוכן שקרב כפי המנהג לפקדו בשלום, ובסוף דבריו כתב "ועתה כבוא הספר וגו'". ואספתו מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא לאספו מצרעתו. ז להמית ולהחיות, כי אין מי שיכול לרפא המצרע, אלא מי שבירדו להמית ולהחיות. ואתהב בהיותו רשע, לא האמין בנביא, וחשב שמלך ארם מתפנן שהוא בעצמו ירפאהו. מתאנה הוא לי, בנותו למצא עליה להחלל ולהלחם בי. ח וידע כי יש נביא בישראל, לא למענה ארפא אותו, אלא למען קרשת ה'. יא אלי יצא וגו', חשבתי שלכבודי יצא אלי ויעמד לפני, בדרך הקבוד שעושים בני אדם לשרים הגדולים. ולענין הרפואה, חשבתי שיקרא בשם ה' וינפף רדן אל מקום הצרעת להשפיע שם את הרפואה על פי נם ותתרפא הצרעת. יב הלא טוב וגו', כלומר, הנה שאמר הנביא שירחץ שבע פעמים ב־רדן, אם כן נראה שאמר דבריו על דרך רפואה טבעית, והלא בודאי אין ב־רדן ממש, שהרי נהרות דמשק טובים יותר מכל מימי ישראל, ואף על פי שמתמיד אני להתרחץ בהם לא הועילו לי להטהר מצרעתי.

ג ותאמר אל־גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף ויפא אותו מצרעתו: ד ויבא ויגד לאדניו לאמר פזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך־ארם לך־בא ואשלחה ספר אל־מלך ישראל וילך ויקח בידו עשר כפרי־כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל־מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את־נעמן עבדי ואספתו מצרעתו: ז והי בקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע בגדיו ויאמר האלהים אני להמית ולהחיות ביזה שלח אלי לאסף איש מצרעתו: ח והי כשמעו אלישע איש־האלהים ב־קרע מלך־ישראל את־בגדיו וישלח אל־המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא־נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח־הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שליח לאמר הלך ורחצת שבע פעמים ב־רדן וישב בשרך לך וטהר:

יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי יצא ויצא הנביא ועמד וקרא בשם־יהוה אלהיו והניף ידו אל־המקום ואסף המצרע: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מבלי מימי ישראל הלא ארחץ בהם

עטרת מרים

לא יועילו נהרות דמשק איד יעיל תירדו? ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול דבר טורח גדול היה הנביא דבר אלוד הלא תעשה וכי לא תעשהו ואף פי מכלישפן שדבר קל, אמר אלוד רחץ וטהר: יד ויגד ויטבל בירדן שבע פעמים בדבר איש האלהים

שי למורא

(יג) אבי, כמו "אדוני". דבר גדול, דבר טורח גדול, ואף פי אמר, וכלישפן שאמר. (יד) ויטהר, ויהרפא. טו) ויעמד לפניו, בעבר לפני הארון. ברכה, מנחת שלום. כמו "קח נא את ברכתי" (בראשית לגיא). זו) ולא, לשון בקשה, כמו "הלאי". משא צמר פרדים אדמה, עפר מארץ ישראל בשעור

וטהרתי ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אלוד הלא תעשה ואף פי אמר אלוד רחץ וטהר: יד ויגד ויטבל בירדן שבע פעמים בדבר איש האלהים וישב בשור כבשר גער קמן ויטהר: טו וישב אל-איש

משא של שני פרדים. בשביל למלא מהם מנחת לזבח עליו לה'. ולא רצה לעשות בן מבלי שהנביא יתן לו רשות לזה. בית רמון, בית עבודת-ה' ששמה רמון. והשתחויתי בית רמון, ובעל-ביתי אשתחווה גם אני עמו. (טז) כבדת ארץ, מדת מרע, והוא שעור מיל

האלהים הוא וכל-מחנהו ויבא ויעמד לפניו ויאמר הנה-נא ידעתי כי אין אלהים בכל-הארץ כי אם-בישראל ועתה קח-נא ברכה מאת עבדך: טז ויאמר חי-יהוה אשר-עמדתי לפניו אם-אקח ויפצרו-כו לקחת וימאן: זי ויאמר נעמן ולא יתן-נא לעבדך משא צמר-פרדים אדמה כי לא-יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם-ליהוה: יח לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך בבוא אדני בית-רמון להשתחוה שמה והוא גשען על-ידי והשתחויתי בית רמון בהשתחויתי בית רמון יסלח-נא יהוה לעבדך בדבר הזה: יט ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו

כבדת ארץ:

בית רמון אחר כך לבד בדי שלא ירגיש המלך שפפרתי בעבודת-ה' ויסלח-נא יהוה לעבדך בדבר הזה שידע שיחדתי עבודתי אליו, והשתחוה השנה היא רק מידת המלך: יט ויאמר לו לך לשלום נתן לו בקשתו כמה שבקש לו לעבוד את השם ויחבר וילך מאתו כבדת ארץ מיל:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש טז » וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני-יהוה וימתו: זי ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיד ואליבא בכל-עת אליהקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארץ ולא ימות כי בענן אראה עליהכפרת: גזזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה:

בתנת-בד קדש ילפש ומכנסי-בד יהיו על-בשרו ובאכנט כל יחגר ובמזנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: ה ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: ו והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: (לז) ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ה ונתן אהרן

אֲשֶׁר עַל־הַעֲדוּת וְלֹא יָמוּת: י' וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר
וְהָיָה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת קֹדֶמָּה וְלִפְנֵי
הַכִּפֹּרֶת יִזַּח שִׁבְע־פַּעֲמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ:
י"ו וַיִּשְׁחַט אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וַהֲבִיֵּא
אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּר וְהָיָה אִתּוֹ עַל־הַכִּפֹּרֶת
וְלִפְנֵי הַכִּפֹּרֶת: י"ז וְכֹפֶר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה
לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אֹתָם בַּתּוֹךְ טְמֵאתָם:
י"ח וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה | בְּאַהֲל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכֹפֶר
בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וְכַעֲד בֵּיתוֹ וְכַעֲד
כָּל־קָהֶל יִשְׂרָאֵל:

עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִם גִּרְלוֹת גֹּזֶל אֶחָד לַיהוָה
וְגֹזֶל אֶחָד לַעֲזָאזֵל: י"ט וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־
הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַיהוָה וַעֲשֵׂהוּ
חַטָּאת: י"י וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל
לַעֲזָאזֵל יַעֲמִד־חֵי לִפְנֵי יְהוָה לְכֹפֶר עָלָיו לְשַׁלַּח
אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: י"ג וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־פֶּר
הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לּוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וְכַעֲד בֵּיתוֹ
וַיִּשְׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לּוֹ: י"ד וְלָקַח
מִלֵּא־הַמִּחְתָּה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
יְהוָה וּמִלֵּא חֲפָזָיו קָמַרְת סָמִים דָּקָה וַהֲבִיֵּא
מִבֵּית לַפָּרֹכֶת: י"ה וְנָתַן אֶת־הַקָּמַרְת עַל־הָאֵשׁ
לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה | עֵנַן הַקָּמַרְת אֶת־הַכִּפֹּרֶת

המשך ביאור למס' זבחים ליום שישי עמ' ב

25 שוהן שוות בשלמים. מה שלמים בין זביחה בין שאר עבודות לא
26 חלקת בהן למצות, שיש לעשותן לשמן ואם נעשו שלא לשמן אינם
27 עולים לשם חובה, אף פסח לא תחלוק בו בין זביחה לשאר עבודות
28 לעבב, וכשנעשתה אחת מעבודותיו בשינוי קודש או בשינוי
29 בעלים הרי הוא פסול לגמרי. (משום שנאמר הוא בזביחה אינו אלא
30 לעבב).
31 שוב שואלת הגמרא: אלא 'הוא' שנאמר לאחר 'ואמרתם זבח פסח'
32 למה לי, הרי כבר למדנו שמחשבת שלא לשמה מעכבת בפסח
33 מהיקש 'זאת התורה'.
34 משיבה הגמרא: כתוב זה נצרך לפרתנא, נאמר בפסח 'הוא'
35 בשחיטה לעבב, ושינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים בו. אבל אשם
36 שלא לשמו כשר, שכן לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת
37 אימורין, והרי הוא (האשם) עצמו אפילו אם לא הקטירו את
38 האימורין שלו כלל הוא כשר, על כן לא יתכן שהקטרה שלא
39 לשמה תפסלנו.
40 דנה הגמרא במקור פסול חטאת שלא לשמה. שואלת הגמרא:
41 חטאת מנלן – מנין לנו דין לשמה בחטאת.
42 משיבה הגמרא: למדנו זאת ממה דכתיב (ויקרא ד ל) 'ושחט אותה
43 לחטאת', ומכאן שצריך שתהא שחיטה לשם חטאת.
44 שוב שואלת הגמרא: אשכחן – הלא מכתוב זה למדנו רק על
45 שחיטה, אך קבלה מנלן – מנין לנו בה דין לשמה.
46 משיבה הגמרא: למדנו דין לשמה בקבלת דם החטאת, ממה דכתיב
47 בה

1 זה 'ואמרתם זבח פסח הוא' | בא לעבב בין חטא וחטא – שבין שינוי
2 קודש ובין שינוי בעלים פסול בפסח.
3 שוב שואלת הגמרא: ואשכחן – הלא מ'ואמרתם זבח פסח' למדנו
4 רק על זביחה, אך שאר עבודות הדם של קבלה הולכה חוריקה, מנלן
5 ששינוי פסול בהן.
6 משיבה הגמרא: הואיל וגלי גלי – מכיון שגילה הכתוב ב'ואמרתם
7 זבח פסח הוא' שינוי קודש ושינוי בעלים פוסל בשחיטה, יש
8 ללמוד מכך שהם פוסלים גם בשאר עבודות.
9 מביאה הגמרא שיטה נוספת במקור פסול שינוי קודש ושינוי
10 בעלים בפסח: רב אשי אמר, 'הואיל וגלי גלי' לא אמרינן, אלא
11 בשאר (עבודות) בפסח מנלן ששינוי קודש ושינוי בעלים פוסלים
12 בהן, מהיקש למדנו זאת. דהרי דכתיב (ויקרא ד לו) 'זאת התורה לעולה
13 ולמנחה וגו' ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים', ונתנא,
14 'קרבניהם' שנאמר בכתוב שלאחריו (שם לו) 'ביום ציתו את בני
15 ישראל להקריב את קרבניהם', זה כבוד ומעשר ופסח, שאף הם
16 בכלל היקש 'זאת התורה'. נמצא שהקישו דכתיב את הפסח
17 לשלמים. מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בענין למצות
18 – כשם שבשלמים יש מצוה להקריבם לשם זבח ולשם בעלים ואם
19 לא הקריבם לשמם אינם עולים לשם חובה, אף כל הזבחים
20 ובכללם פסח בין דין שינוי קודש בין דין שינוי בעלים נאמר בהם
21 למצות. ומעתה מיותרים הכתובים 'ועשית פסח' ו'ואמרתם זבח
22 פסח' ללמדנו ששינוי קודש בכל העבודות ושינוי בעלים בשחיטה
23 מעכבים בפסח ופוסלים אותו לגמרי. ובשלמים – ושוב יש להקיש
24 פסח לשלמים, להשוות דין שחיטה לדין שאר עבודות בפסח כשם

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע לחו"ל בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:13	6:06	8:50	8:45	9:25	9:21	10:32	10:29	19:09	19:13	19:36	19:40	18:52	19:51
חיפה (ק)	6:11	6:04	8:48	8:43	9:24	9:19	10:30	10:27	19:13	19:17	19:37	19:42	18:47	19:53
ירושלים (ק)	6:11	6:04	8:48	8:43	9:23	9:19	10:30	10:27	19:13	19:17	19:35	19:39	18:36	19:50
תל אביב (ק)	6:12	6:06	8:49	8:44	9:25	9:21	10:32	10:28	19:10	19:14	19:37	19:41	18:54	19:52
אוסטריה, וינה (ק)	6:05	5:54	8:39	8:31	9:28	9:22	10:38	10:34	19:45	19:54	20:20	20:30	19:34	20:44
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:46	6:52	8:55	8:56	9:31	9:33	10:29	10:30	17:55	17:47	18:22	18:14	17:30	18:25
אוקראינה, אודסה (ק)	6:11	6:00	8:45	8:38	9:32	9:26	10:42	10:37	19:45	19:53	20:18	20:27	19:33	20:41
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:40	5:29	8:14	8:06	9:03	8:56	10:13	10:08	19:19	19:27	19:54	20:03	19:08	20:18
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:50	5:39	8:24	8:16	9:13	9:07	10:24	10:19	19:31	19:39	20:06	20:15	19:20	20:30
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:13	6:00	8:45	8:37	9:37	9:30	10:48	10:43	19:59	20:09	20:36	20:47	19:49	21:02
אוקראינה, קייב (ק)	6:05	5:52	8:37	8:29	9:30	9:23	10:41	10:36	19:52	20:02	20:29	20:40	19:42	20:55
איטליה, מילאנו (ק)	6:38	6:28	9:13	9:06	9:59	9:53	11:09	11:04	20:11	20:19	20:42	20:51	20:00	21:04
אקוואדור, קיטו (ח)	6:11	6:10	8:42	8:40	9:10	9:09	10:13	10:12	18:17	18:16	18:40	18:38	17:58	18:47
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:17	7:22	9:28	9:30	10:03	10:05	11:01	11:02	18:31	18:24	18:57	18:50	18:07	19:01
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:16	8:22	10:20	10:22	10:58	11:01	11:55	11:56	19:14	19:05	19:44	19:35	18:49	19:47
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:29	6:21	9:06	9:00	9:46	9:41	10:54	10:51	19:44	19:50	20:14	20:20	19:31	20:32
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:17	6:08	8:53	8:47	9:35	9:29	10:43	10:39	19:35	19:41	20:05	20:12	19:22	20:25
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:18	6:09	8:54	8:48	9:35	9:30	10:44	10:40	19:36	19:42	20:06	20:13	19:23	20:25
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:51	6:42	9:27	9:21	10:10	10:05	11:19	11:15	20:14	20:21	20:45	20:52	20:01	21:05
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:55	6:48	9:31	9:27	10:06	10:02	11:13	11:10	19:49	19:53	20:15	20:19	19:35	20:29
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:21	6:14	8:58	8:53	9:35	9:30	10:42	10:39	19:23	19:28	19:51	19:56	19:09	20:07
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:58	6:52	9:34	9:31	10:07	10:04	11:13	11:11	19:44	19:47	20:09	20:12	19:29	20:23
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:12	6:03	8:48	8:42	9:30	9:25	10:39	10:35	19:32	19:38	20:03	20:10	19:19	20:22
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	6:42	6:33	9:18	9:12	9:59	9:54	11:07	11:04	19:59	20:05	20:29	20:36	19:46	20:48
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:10	6:01	8:46	8:40	9:29	9:23	10:37	10:33	19:32	19:38	20:03	20:10	19:19	20:22
בוליביה, לה-פס (ח)	6:41	6:42	9:05	9:04	9:35	9:35	10:35	10:35	18:24	18:20	18:47	18:44	18:03	18:53
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:48	6:35	9:20	9:11	10:13	10:06	11:24	11:19	20:38	20:48	21:16	21:27	20:29	21:43
בלגיה, בריסל (ק)	6:48	6:36	9:21	9:12	10:14	10:07	11:25	11:20	20:38	20:48	21:15	21:26	20:28	21:42
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:20	6:23	8:40	8:40	9:11	9:12	10:11	10:11	17:57	17:52	18:17	18:12	17:35	18:22
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:08	6:10	8:28	8:28	8:59	9:00	9:59	9:59	17:41	17:36	18:06	18:01	17:19	18:10
בריטניה, לונדון (ק)	6:05	5:52	8:37	8:28	9:31	9:24	10:42	10:37	19:59	20:09	20:35	20:46	19:52	21:02
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:09	5:56	8:40	8:29	9:38	9:30	10:50	10:44	20:10	20:21	20:50	21:02	20:04	21:19
גרמניה, ברלין (ק)	6:09	5:56	8:41	8:31	9:36	9:29	10:48	10:43	20:06	20:17	20:44	20:56	19:57	21:12
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:33	6:21	9:06	8:57	9:57	9:51	11:08	11:03	20:19	20:29	20:56	21:06	20:09	21:22
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:23	6:26	8:41	8:42	9:13	9:14	10:12	10:13	17:58	17:52	18:16	18:11	17:35	18:21
הודו, מומבאי (ח)	6:22	6:17	8:57	8:54	9:28	9:25	10:33	10:31	18:56	18:58	19:20	19:22	18:39	19:31
הודו, פונה (ח)	6:18	6:14	8:53	8:50	9:24	9:22	10:29	10:27	18:52	18:53	19:15	19:17	18:35	19:27
הונגריה, בודפשט (ק)	5:56	5:44	8:30	8:22	9:18	9:12	10:28	10:23	19:33	19:41	20:07	20:17	19:22	20:31
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:22	5:13	7:58	7:52	8:39	8:34	9:48	9:44	18:40	18:46	19:10	19:17	18:27	19:30
יוון, אתונה (ק)	6:50	6:42	9:27	9:21	10:06	10:01	11:14	11:10	20:01	20:06	20:30	20:36	19:47	20:48
מולדובה, קישינב (ק)	6:17	6:06	8:52	8:44	9:39	9:33	10:49	10:45	19:53	20:01	20:27	20:36	19:42	20:50

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע לחו"ל בערים שונות בעולם

רנה
זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
קנסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:14	6:18	8:54	8:51	9:25	9:22	10:30	10:28	18:54	18:55	19:18	19:20	18:37	19:29
ניו-זילנד, קרייטסצ'רץ' (ח)	7:04	7:12	9:03	9:06	9:45	9:48	10:41	10:43	17:54	17:44	18:26	18:16	17:27	18:29
נפאל, קטמנדו (ח)	5:33	5:39	8:16	8:12	8:50	8:46	9:56	9:53	18:28	18:32	18:54	18:58	18:13	19:08
סין, בייג'ין (ח)	5:28	5:37	8:14	8:08	8:54	8:49	10:02	9:58	18:52	18:58	19:22	19:29	18:37	19:41
סינגפור, סינגפור (ח)	6:59	7:01	9:32	9:30	10:01	9:59	11:03	11:02	19:09	19:08	19:31	19:30	18:50	19:39
פולין, ורשא (ק)	5:26	5:39	8:11	8:01	9:06	8:59	10:18	10:12	19:34	19:44	20:13	20:24	19:25	20:41
פרו, לימה (ח)	6:14	6:13	8:39	8:39	9:09	9:08	10:10	10:09	18:03	18:00	18:26	18:23	17:42	18:32
צרפת, ליאון (ק)	6:45	6:55	9:30	9:23	10:16	10:10	11:26	11:21	20:27	20:35	21:00	21:09	20:16	21:23
צרפת, פריז (ק)	6:49	7:00	9:34	9:26	10:24	10:17	11:34	11:29	20:44	20:53	21:18	21:28	20:33	21:43
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:48	5:50	8:22	8:20	8:51	8:49	9:54	9:53	18:03	18:03	18:26	18:25	17:45	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:25	6:35	9:11	9:04	9:54	9:49	11:04	10:59	20:04	20:11	20:33	20:41	19:52	20:54
קנדה, מונטריאול (ק)	5:58	6:09	8:44	8:37	9:30	9:24	10:39	10:35	19:42	19:49	20:14	20:22	19:30	20:36
קפריסין, לרנקה (ק)	6:06	6:14	8:51	8:46	9:28	9:23	10:35	10:32	19:18	19:22	19:45	19:51	19:04	20:02
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:40	5:54	8:23	8:11	9:23	9:16	10:36	10:30	20:00	20:11	20:41	20:54	19:51	21:12
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:10	5:25	7:53	7:41	8:56	8:48	10:09	10:03	19:39	19:51	20:18	20:32	19:31	20:50
רוסיה, רוסטוב-על-הדון (ח)	5:23	5:34	8:08	8:00	8:56	8:49	10:06	10:01	19:10	19:18	19:44	19:53	18:59	20:07
שווייץ, ציריך (ק)	6:27	6:38	9:12	9:05	10:00	9:54	11:10	11:06	20:19	20:28	20:49	20:58	20:08	21:13
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:02	6:05	8:40	8:37	9:10	9:07	10:14	10:12	18:31	18:32	18:55	18:56	18:14	19:05

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - **www.chazak.co.il**

Dvar Malchus
Issue # 00624
15/04/2018

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

